Българска диалектология, кн. 2, София, 1965

РОДОПСКИ РЕЧНИК

Тодор Стойчев

През последните десетилетия в нашата страна се извършиха големи икономически, стопански и културни преобразования. В много отношения тя промени своя облик до такава степен, че човек, виждал я преди 20—30 години, днес не може да я познае. Тези промени засегнаха особено много изостаналите в миналото Родопи. С икономическите, стопанските и културните промени в Родопите се промени цялостно битът на населението, а това даде отражение и върху неговия говор. Много стари думи и форми, с които си служеше в миналото родопчанинът, изчезват и се заменят с нови. Книжовният ни език бързо измества диалектите. Родопският масив, поради липса на пътища и поради своята голяма пресеченост, в миналото е бил мъчно достъпен. За да подчинят Родопите, турците са водили война още четиридесет години след падането на Търново. А след като завладели планината, опитали се да завладеят и душите на хората, като на мнозина наложили религията си. Езика обаче не са могли да изместят. Той се запазил навсякъде и до днес.

В трудовете на нашите езиковеди Л. Милетич, Б. Цонев, Ст. Младенов и др. и на видните местни книжовни дейци Ст. Н. Шишков, Хр. П. Константинов и др. много от езиковите особености и езиковото богатство на родопското население е посочено и изяснено.

Доста езиков материал е събран и от Секцията за диалектология при Института за български език при БАН. В езиково отношение обаче Родопите все още не са цялостно проучени. Много стари думи и форми не са записани.

За да се спаси от забрава и изчезване това, което още не е записано и не се знае, но неминуемо ще изчезне, и за да може то да бъде използувано от наши и чужди езиковеди, през последните години аз, като родопчанин и учител по български език, се заех да събирам езиков материал — характерни думи от Родопите. Имам съзнанието, че не съм записал цялото лексикално богатство на родопските говори. За това са необходими още много години упорит труд.

С този, макар и малък принос се чувствувам доволен, че изпълнявам един патриотичен дълг към Родината.

Материалите, които давам, могат да се разделят на два дяла:

1. Думи, които се употребяват в говорите на родопското население.
2. По-особени изрази, които се употребяват предимно в централните части на Родопите.

Речникът съдържа:

1. Думи от по-старинно време, взети непосредствено от възрастни хора и народното творчество.

2. Думи от по-ново време, взети от живата реч чрез пряко устно и писмено общуване със съвременници.

Трябва да кажа, че работих дълги години и имах възможност да посетя много от посочените селища или да се срещна непосредствено с хора от останалите.

3. Думи, някои от които се срещат и в неродопски говори, но в Родопите имат по-друго значение.

Думите са събрани от всички части на Родопите, но най-пълно са обхванати горното и средното течение на реките Арда, Асеница, Кричимска река, Върбица и селищата в Ксантийско.

Някои от думите имат по няколко варианта, които давам един до друг. При тези случаи трябва да се разбира, че думата в някои от посочените селища се изговаря по единия начин, в други — по другия, а в трети — по третия.

Непосредствено след думата с малки изключения съм означил произхода ѝ — турска, гръцка и пр. При производните това се подразбира.

При тълкуването на думите съм използувал два начина: а) пряко тълкуване, при което направо обяснявам значението на думата; б) тълкуване чрез препращане, към което съм прибягвал, за да бъда по-кратък. След тълкуването на думата в много случаи давам подходящ пример. Примерите са взети непосредствено от живата реч или от народното творчество.

Срещу всяка дума посочвам някои от селищата, в говора на които тя се среща. При отбелязване на селищата съм използувал последното административно деление на страната по околии. За отделни по-типични думи се наложи да изброя селища от много краища на Родопите, за да покажа широкото им разпространение.

След речника давам по-особени изрази, които са взети от говорите в централните части на Родопите.

В края помествам списък на някои от лицата, които са допринесли най-много за събирането на материалите, влезли в предлагания речник. На тях изказвам своята голяма благодарност и признателност.

Ценни указания както при събирането на материалите, така и при подреждането им в речника получих от проф. Ст. Стойков и доцент Ст. Кабасанов, които въпреки своята голяма научна заетост не жалеха време и труд и отговаряха на всички мои запитвания. На тях изказвам сърдечна благодарност.

Славеино, Смолянско Т. Стойчев

A

абандà (тур.) 1. *нарч.* Чуждо, далечно място. 2. *м.* Далечен, чужд човек (См, Ар, Ас).

àбла *ж.* Кака (пред. бълмох.).

àблин *прил.* Който принадлежи на **àбла** (пред. бълмох.).

àбо *обръщение.* 1. Тате, татко (Др). 2. Како (Нс).

àбуба (тур.) *м.* Дядо (Лв).

авà (тур.) *ж.* 1. Време. 2. *прен.* Обстоятелство; настроение (Хв, Пв).

авайà *нарч.* вж. **хаваè** (Хв, Пв).

авалè (тур.) *прил. неизм.* вж. **хавал'ồ** (Хв, Пв).

аваледѝе *прил. неизм.* вж. **хавалейе** (Хв, Пв).

аванàк (тур.) *м.* Глупак (Слв. Вв, Кт, Пт).

авàнин *м.* Богаташ (Яг).

авèлски *прил.* 1. Предишен, някогашен, от старо време. 2. *прен.* Добродушен, наивен. *Авèлски чилек.*

авèл'замàнски *прил.* Някогашен, от старо време. *З баиламồ да си пồсвирам, авèлскọ да си спồменам, авèлскọ и авèл'замàнскọ.*

авèрин (тур). *м.* 1. Хитър, остроумен човек. 2. Приятел. *Бàлан авèрин йе сồ чилèк* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

авèс *м.* Овес (Син, СмнР, Смл).

авзà, авзồ (тур.) *ж.* Капсула (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

авзалѝе (тур.) *ж.* Пушка или пищов, които се възпламеняват чрез капсула (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

авлè *ж.* Ограда с дълги тънки греди (Лл).

авлèт' (тур.) *м.* 1. Челяд, потомство. 2. Чедо (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

авлѝйа (тур.) *ж.* 1. Нива, имот. 2. Ограден имот близо до населено място (См). 3. Градина и двор до къща (Пв, Хв).

агà, агàсọ, агàтọ, агàнọ *нарч.* и *сз.* Кога, когато, щом като, ако. *Пồвниш ли, агàтọ гọрèше сèлọто?* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

агарèнин *м.* Мохамеданин, турчин (Дев).

агарѝбам *гл.* Огрибам (Кет).

агарлък (тур.) *м.* Откуп на чеиза, който дава момъкът (Ох).

агèзмọ (грц.) *с.* Извор със „светена" вода, който според поверието лекува.

аглàк *м.* вж. **аглòк** (Яг).

аглѝка *ж.* Иглика (Дк, Зг, Ор, Бн, Сг, Вр).

аглòк, аглък *м.* Кърпа за лице или ръце домашна тъкан (См, Ас, Ар).

аглъч *м.* вж. **аглѝка** (СмнР).

аглъчка *ж. ум.* от *аглъч* (Мн).

àгọ (тур.) *обръщение* от *агà.* 1. Бате. 2. Обръщение към по-възрастен човек (пред. бълмох. в Зб).

агọвàт *прил.* 1. Богат; 2. *прен.* Авторитетен (См, Ас, Ар, Мн).

агọвàтес *м. съб.* Агите, българомохамеданските големци (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

агòл, агъл *м.* Зимна кошара с подслон за овце (См, Ар, Ас).

агрèк (тур.) *м.* Кошара за овце вън от селището (Хв, Пв).

агỳптин *м.* 1. Ковач. 2. Циганин. 3. *прен.* Укорно название на черен, нечист човек. (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Кс).

агỳпски *прил.* Изработен от „агỳптин" или принадлежащ на „агỳптин". *Брồдваса йе хỳбава, ồти йе агỳпска* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Кс).

агỳпскọ пàле *с.* 1. Черно ловджийско куче (См, Ар, Ас). 2. Вид охлюв.

адàлцки *прил.* Островен. *И ште та пồèм, кòн'ọ л'ọ, адàлцкọ вѝнọ чèрвèнọ.*

адѝлọ *с.* Гиздило, труфило (н. п., пред. бълмох.).

адѝмọ (грц.) *с.* Олтар (См, Ас).

аднакòф *прил.* Еднакъв (Слв, Пт, Мс).

ад'нѝчкуш *нарч.* Само един път (Зб).

ад'нѝшкọ *прил.* Едничко (Лв).

аднòчен *прил.* вж. *аднакồф* (См, Чп, Пг).

аднòстрак *прил.* Самотен (Пв, Хв).

аднồшкуш *нарч.* вж. *ад'нѝчкуш* (См, Ар).

аднồшчим, аднồшчин *нарч.* вж. *ад'нѝчкуш* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).

адồ (тур.) *ж.* Остров. (Мм, Сок, Ус).

àд'ọ *обръщение.* Бате (Кор).

адòлце *нарч. ум.* По-надолу. *Нàшêна кồшта йе пồ-аддòлце ọт вàшêна в дòлнана махалồ* (СмнР, Смл).

аџàт (тур.) *м.* вж. *хаџèт'* (Пв, Хв).

аџаттѝсувам (тур.) *гл.* 1. Създавам грижа. 2. вж. *ажеттѝсвам* (Пв, Хв).

àџе *обръщение.* Бате (МК).

аџèл' (тур.) *м.* 1. Смърт (Хв, Пв). 2. Съдба (См, Ар, Ас).

аџелè (тур.) *нарч.* Бързо, без отлагане (Хв, Пв).

ажгàл *м.* 1. Тежест. 2. *прен.* Мъка (См).

аждрах'ồ (тур.) *ж.* Буен, бърз кон (См, Ар, Мн).

ажèл (тур.) *м.* вж. *аџèл'* (См).

ажеттѝсвам (тур.) *гл.* Измъчвам (См, Ар, Мн).
азгъ̀н (тур.) *прил. неизм.* Буен, страстен (См, Ар, Ас, Дев).
аздѝсвам, аздѝсувам *гл.* 1. Възбуждам се, добивам буйна страст. 2. Буйствувам поради излишна енергия. *Свà млàдọ пàк йе аздѝсало.* 3. *прен.* Отново се възпалява (за рана). *Рàнаса ми йе пàк аздѝсала.*
азѝ *мест.* Този. *Нѝштọ ф азѝ свѐт не йѐ бис сайбѝй* (Пв, Хв).
азлàтọ *с.* Длето (Як, Др, Дм, Дж).
азлък (тур.) *м.* 1. Цигаре. 2. Място, където се възпламенява барутът при гърмене с кремъклия пушка или пищов (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
азмà, азмò (тур.) *ж.* Рана, струпей (См, Ар, Мн, Ас).
азмàк (тур.) *м.* 1. Блатисто място. 2. Улей за вода (Бок, Дед).
азò, азà (тур.) *ж. остар.* 1. Член на общински съвет. 2. Едната страна на турска монета (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
айк (тур.) *м.* Каче за бъркане на мляко (Кес).
аиплък (тур.) *м.* Срамота. *Аиплък йе за тỳвашен чилѐк да прàви тѐй* (Мн, См).
ай[1] (тур.) *м.* Месец. *Пазарѝх са за биркàч àй.*
ай[2] *сз.* Щом като, ако. *Ай гọ бàрниш, ай лọбỳт' ште да адѐш* (Пв, Хв, См).
ай[3] Обръщение към син, дъщеря и др. *Нимọ̀й ма хàла, ай!* (Слв, Вв, Кт).
айàзмọ (грц.) *с.* вж. *агѐзмọ* (Хв, Пв).
айàр (тур.) *м.* вж. *айѐр* (Вв, Кт).
айàт *м.* Оградено място, с покрив, вън от селище за зимуване на добитък.
айгът' (тур.) *м.* вж. *хайгọ̀т'* (Пв, Хв, Яг).
айѐл *м.* вж. *ахѐл* (Пв, Хв).
айѐр'[1] (тур.) *м.* Седло. *Стàни са, кọ̀н'о, ọртọсай, чи ште ти тỳрам гѐмченọ, гѐмченọ и айѐрченọ.*
айѐр[2] *прил. неизм.* 1. Равен, еднакъв. 2. *прен.* Хитър, лукав. 3. *прен.* Чувствителен (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
айзгà *нарч.* Сега (См).
àйкọ *с. дет.* Предмет, който привлича вниманието — картинка и др. (Слв, Вв, Кт).
айл'àк (тур.) *прил. неизм.* Безработен, свободен от работа (См, Ар, Ас, Дев, Мн).
айлекчѝй, айлекчѝйа *м.* Безработен човек (Пв, Хв, См, Ар)
айлък (тур.) *м.* Месечна заплата (См, Ар, Мн, Мг).
айлъкчѝе (тур.) *м.* Работник с месечна заплата (См, Ар, Мн, Мг).
аймалѝйа *прил. неизм.* Който носи талисман (Мн, Ар, См, Дев).
àйọл *обръщение.* Синко, дъще. *Ọ̀ти са ни фàтиш на рàбọта, àйọл?* (См, Ар, Мн).
айрѐ (тур.) *нарч.* Отделно. *Нàшисе ọфчѝнки дà си са айрѐ* (пред. бълмох. См, Ар, Ас, Мн).
айрък (тур.) *м.* 1. Мека трева (Слв, Вв, Кт). 2. Троскот (Ас, Дев, Мн).
айсадѐва, айтадѐва, айнадѐва; айсадѐка, айтадѐка, айнадѐка *нарч.* Тук наоколо, там наоколо, там (См, Ар, Ас, ШлР).
айсадѐф, айтадѐф, айнадѐф *нарч.* вж. *айсадѐва* (См).
айсѐ[1] *нарч.* Сега, веднага. *Айсѐ ште дọ̀йда.*
айсѐ[2] *мест.* Тези тук. *Айсѐ ọ̀фце са нàши* (пред. бълмох. — См).
айсỳт'каф, айнỳт'каф, айтỳт'каф *мест.* Ей толкав (См).
акѝйа *ж.* Пластир, мушама за поставяне на болно място (См, Ар, Мн).
акмà, акмọ̀ (тур.) *ж.* Рана, струпей (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
акмòво бѝле *с.* Билка, с която се налага рана; горска теменуга (Слв, Вв).
àкọ *част.* Нима. *Àко си дọ̀йде?* (См, Ар, Ас, Мн).
аксѝе (тур.) *прил. неизм.* Лош, проклет (Хв, Пв).
аксиклѝк' (тур.) *м.* Недостиг (Пв, Хв).
аксилѝк' (тур.) *м.* Проклетия (Ас, См, Ар, Мн, Дев).
актàш (тур.) *м.* Другар. *Актàше, мọ̀й йолдàше, пọстọ̀йте, хọ̀лан, чàкайте* (ДХ).
ал' 1. *сз.* Или (Як, Др, Чак). 2. *част.* Дали, нима. *Ал' ви са ни нахọ̀да вọдѝца* (Кир).
àла *ж.* Леля, бащина сестра (Бб, Як).
алаџѐ *с.* Женска горна дреха от домашен плат, отворена отпред (Хм).
алажѐк (тур.) *м.* Вземане на парично задължение. *Имѐх алажѐчек, та рѐках дọ̀ли ништọ̀ збрà нѐквọ* (См).
алажѐк-веражѐк (тур.) *м.* Вземане-даване (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
алàнка *ж.* Слугиня (Вел).
алàй (тур.) *м.* 1. Полк (пред. бълмох). 2. Сватбено шествие. 3. Стадо риба (Мг и др.).
алàй-малàй (тур.) *нарч.* 1. Сегиз-тогиз (Пв, Хв). 2. Служи за изразяване готовност, съгласие; много добре (Слв, Вв, Кт, Пт).
алалò *с.* Нищо. *Пак нàм платѝа алалò.* (Пв, Хв).
алàлим (тур.) *нарч.* Вероятно, навярно. *Ọфчѝцаса йе ọтпỳснала прọ̀хọда, алàлим скọ̀рọ ште са йѐгни* (пред. бълмох. См, Ар, Мн.).
àлам *гл.* вж. *хàлам* (Хв, Пв).
аллàразọ̀сун (тур.) *нарч.* Отговор на поздрав. Дай, боже, да даде бог (пред. бълмох.).
алàс *м.* Пламък (См).
алàш-булàш (тур.) *нарч.* Много мръсно. *Стàналọ йе алàш-булàш* (См, Ар, Мн).
алѐ (тур.) *с.* вж. *хал'ọ̀* (Кор, Пв, Хв).
алѐй, алѐйте *гл. повелит.* Гледай, гледайте (Кок, Кес).
алѐк' (тур.) *м.* Горна дреха от кръста нагоре без ръкави (См, Ар, Ас).

алѐм (тур.) *м.* 1. Хора, народ. *Ни слу̀шêм йѐ алѐма.* 2. Свят, вселена (См, Мн, Дев).
алемѐт' (тур.) *м.* 1. Трудност, мъчнотия. 2. Произшествие (См, Пв, Хв).
алѐмски *прил.* Хорски. *Ни га̀лêм йѐ алѐмскисе ла̀фове* (См, Мн, Ар, Дев. .
алендѝсувам са *гл.* вж. *елендѝсвам са* (Хв, Пв).
аленџѐк (тур.) *м.* Забавление, развлечение (Пв, Хв).
а̀лен миндѝл' *м.* Престилка със светли цветове (См, Ар, Ас, Дев).
а̀ленце *с. ум.* от *ха̀лиште* (Хв, Пв).
алѐт (тур.) *м. съб.* 1. Инструменти. *Да̀йте ми алѐтê да ѝдам да кѐсам* (См, Ар, Мн). 2. *прен.* Мъжки полов орган (пред. бълмох
алѐтêм *гл.* Действувам, правя нещо. *К ина̀ го алѐтиш?* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).
алѝ *сз.* Дали, или. *Алѝ да ти зѐма ко̀н'че орлокрѝлце* (н. п. — Чн, СП).
алимо̀н *м.* Лимон (См, Ар, Ас).
алѝс *прил. неизм.* Същински, истински (Пв, Хв).
ало̀к, алъ̀к (тур.) *м.* Неостригани ивици вълна от гърба на овен (См, Ар, Мн).
ал'тѝца *ж.* Вшит малък правоъгълен плат на дреха под мишницата (См, Ар).
алтъпатла̀к (тур.) *м. остар.* Пистолет с барабан с 6 патрона (См, Ар, Мн, Дев).
алха̀чка *ж.* Дива дребна круша, която зрее през септември (Зл. Стр).
ал'чѐк (тур.) *прил. неизм.* 1. Нисък, къс. 2. *прен.* Низък, подъл. *Го̀лêм ал'чѐк йе айсо̀е чилѐк* (См, Ар, Мн).
ал'чѝн *м.* Име на овен, водач на стадото. *Ал'чѝно, ва̀кал ка̀матан, и тѐбе да са по̀фалêм, чи ма йе ма̀йка главѝла* (н. п. — См, Ар, Мн, Ас).
а̀л'чо *м.* Кон с жълточервен косъм (Хв, Пв и др.).
алънџѝй *м.* Лъжец (Яв, Пв, Хв и др.).
амка̀к, амкина̀, амкана̀ *нарч.* За потвърждение; да, така, ами, разбира се. *Ал си а̀т ту̀ва брѐ? — Амка̀к*, т. е. от тука съм (Кт, Вв, Тик).
а̀ма *межд.* За изказване на учудване. Какъв, ех, ама. *А̀ма си чишѐк бре!*
аманѐт' (тур.) *м.* 1. Пратка. 2. *прен.* Подарък, изпратен от момъка чрез нарочен човек до мома, за да се допита дали е съгласна да се сгодят или оженят (См, Ар, Ас, Дб).
амбо̀л *м.* Вид едра круша (Кп).
амел'о̀ (тур.) *ж. остар.* Работник, надничар (СмнР, Смл. Стр, Сг).
амѐрнувам *гл.* Умирам. *Бекѝрко брѐ, дано̀ амѐрниш, ана̀йка* (Кок, Тик).
амѝн *м.* Клетва. *Зѝмаш ли амѝн' чи нѐма да му да̀ваш?* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
амѝш (тур.) *м.* Овощия, плодове (См, Ар, Мн, Хв, Пв).
амишлѝк (тур.) *м.* 1. Място с плодни дървета. 2. Овощия (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
а̀мкам *гл.* 1. Ям. 2. Опитвам се да налапам вързана на конец увиснала халва или обелено яйце на сирни заговезни (См).
аму̀џе (тур.) *м.* вж. *аму̀же* (Пв, Хв).
аму̀же (тур.) *м.* 1. Братовчед. 2. Обръщение към братовчед (См, Ар, Мн).
а̀на (тур.) *ж.* Майка (Як).
ана̀зин (тур.) *м.* Завистлив човек, враг (См, Ар, Мн).
анազо̀вам *гл.* Мразя, ненавиждам, завиждам (См, Ар, Мн).
ана̀й, ата̀й, аса̀й *мест.* Онази там, тази, тази тук (Хв, Пв).
ана̀йка (тур.) *ж.* 1. Майка. 2. Стара майка (пред. бълмох.)
анапуда̀ *нарч.* 1. Напук. 2. По дяволите (См, Ас, Мг).
ангерлъ̀к (тур.) *м.* Подарък, който момъкът носи на момата и близките ѝ при годежа (Пв, Хв).
ангѝн' (тур.) *прил. неизм.* Прекрасен, много хубав (Пв, Хв).
ангъ̀р-бангъ̀р *нарч.* Със силен шум. *Ангъ̀р-бангъ̀р пла̀че* (Слв, Вв, Кт, Пт).
ангъ̀ч (тур.) *м.* Каросерия на кола, с която се превозват снопи и тревен фураж (Куз, Дек.).
андезѐ, андезо̀, андез'о̀ *ж.* Стара мярка за дължина, равна на 68 см, с която още си служат някои абаджии (См. Пт, Дв, Зл).
андѐк (тур.) *м.* Ров, изкоп, трап (Хв, Пв).
а̀не *част.* вж. *ха̀не* (Пв, Хв).
анезѐ *с.* Мизерна колиба, коптор (Пв, Хв).
анѐй, атѐй, асѐй *мест.* Онези там, тези, тези тук (Пв, Хв).
а̀нжêк (тур.) 1. *сз.* Като че ли. 2. *межд.* Ех че (См, Ар, Ас, Мн).
анѝшта *м.* Калеко (Зб).
ано̀зи, ато̀зи, асо̀зи *мест.* Онзи там, този, този тук (Хв, Пв).
ано̀ка *мест.* Онзи (Пв, Хв).
а̀нсуздан (тур.) *нарч.* Внезапно, ненадейно. *А̀нсуздан му ру̀кна, та са поледѝ о̀тстраха* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
антерѝê (тур.) *ж.* 1. Дълга женска дреха, която от кръста надолу се разделя на три плата (СмнР, Зб, Ар, Мг). 2. Вид сукман у бълмох. 3. Мъжка дреха от кръста нагоре, подплънена с памук (Ар, Мн, См). 4. Мъжка риза (Бд).
ано̀зик *мест.* Онзи там (Зб).
ану̀паран *нарч.* Насреща (Мд).
ану̀т'ко *нарч.* Съвсем малко (Хв, Пв).
анъ̀де *нарч.* Ей там нейде (Пв, Хв).
анъ̀й *нарч.* Ей тъй (Пв, Хв.).
а̀пачик (тур.) *прил. неизм.* Съвсем отворен. *Врата̀са сте оста̀вили а̀пачик* (См.).
апѝйа (тур.) *ж.* вж. *йапѝйа* (Пв, Хв).
апра̀ци (грц.) *мн.* вж. *йапра̀ци* (См, Ас).
а̀псъздан (тур.) *нарч.* вж. *а̀нсуздан* (Зл, Ар, Пв, Хв).

аптѐс (тур.) *м.* Измиване на ръце и крака преди молитва (пред. бълмох.).
аптезлѝк' (тур.) *м.* Отходно място (пред. бълмох.).
ѐпт'о (тур.) *м.* Укорно име на глупав човек (Слв, Вв, Кт).
аптърдѝсувам (тур.) *гл.* Изработвам по поръчка. *Аптърдѝсах си адѝн кàт дрѝпи* (Ар, Ас, Мн, Дев, См).
арабалѝк, арабалък (тур.) *м.* 1. Коларски път (Чп, Пг, Мс, Пв, Хв, См). 2. Дебела дъска за каруца (См, Мн, Дев и др.).
арадà (тур.) *нарч.* По средата, помежду. *Арадà ѝма чилѐк* (См, Ар, Ас, Мн).
арадѝсва, арадѝсува (тур.) *гл.* Благоприятствува. *Йѐца хми арадѝса* (См).
араѐ (тур.) *нарч.* Наполовина. *Жѝтосо и слàмаса да делѝм араѐ* (См, Ар, Ас, Мн).
арàл' *м.* вж. *харàр* (Пв, Хв).
аралѝца *ж.* Задната крива част на ралото (Мл, СмнР).
аранѝйа (тур.) *ж.* вж. *харанѝйа* (Пв, Хв).
аратлѝк (тур.) *м.* вж. *харатлѝк* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
арвòсан (грц.) *прил. остар.* Сгоден официално. *Момàна бе главѐна, ала ни б'ѐ арвòсана* (См, Ас).
аргалѝга *ж.* Иглика (Вр).
аргàтка (грц.) *ж.* Надничарка. *За ỳтре нàйдите три аргàт'ки* (См, Ар, Мн).
аргелѐ (тур.) *с.* Стадо еднокопитен добитък (Хв, Пв).
àрг'онлѝе (тур.) *прил. неизм.* Който е с широка душа (пред. бълмох.).
ардалà (тур.) *ж.* Долната половина на бута на говедо (Пв, Хв).
ардаỳш (тур.) *прил. неизм.* Разнебитен (Пв, Хв).
ардòч (тур.) *м.* Хвойна (Вк).
ардъм (тур.) *м.* вж. *йардъм* (Пв, Хв).
ардъмџѝй (тур.) *м.* вж. *йардъмжѝе* (Хв, Пв).
арѐй *Обръщение* на жена към мъжа си (Нс, Бр).
арѐм (тур.) *м.* вж. *харѐм* (Кес, Пв, Хв).
àризма (грц.) *ж.* Паричен подарък на бебе.
àрк (тур.) *м.* Вада за воденица, тепавица и др. (См, Мн, Ар, Дев, Бок).
аркадашòвам *гл.* Другарувам. *С нѐга сме аркадашòвали* (См, Ар, Ас, Мн).
аркѝч' (тур.) *м.* 1. Едър кастриран козел с неостригана козина. 2. *прен.* Небрежен към външността си и грозен човек (См).
аркò, аркà (тур.) *ж.* Опора, покровителство (пред. бълмох.).
àркома (грц.) *ж.* вж. *хàркома* (Пв, Хв и др.).
àрколна *ж.* вж. *хàркома* (Сит).
армуда *ж.* Вид едра есенна круша — плод и дърво (Зл, Тх, Дл, Чок).
арнѝсвам, арнѝсувам (грц.) *гл.* Преставам, спирам. *Бòлкаса арнѝса да болѝ.*
арпà, арпò (тур.) *ж.* Ечемик (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Кс).
арпаџѝк *м.* вж. *ечменѝк* (Бд).
артардѝсвам, артардѝсувам (тур.) *гл.* Отделям настрана, спестявам. *Свà лѐто артардѝсахме бàйѐ парѝци* (пред. бълмох).
артизмò (грц.) *с.* Имен ден (Хв, Пв).
àртико (грц.) *с.* Прикрито преддверие на църква (См, Пт, Зл).
арнаỳтка *ж.* Детска игра прескочи кобила (См).
аршàк (тур.) *м.* вж. *прѐснел'* (Смл, Дев).
аршѝн (тур.) *м.* 1. Стара мярка за дължина. 2. Мотовилка (Хд).
архангелòфскът мѐсец *м.* Старо име на месец ноември (Гб).
аръ ми ей (тур.) *безл.* Заслужавам го, пада ми се (Пв, Хв).
ас'à *нарч.* Ей сега (Пв, Хв).
асагà *нарч.* Ей сега (Хв, Пв).
ас'агѝтко, ас'агѝшка *нарч.* Ей сегичка (Пв, Хв).
асадàр (тур.) *м.* Притежател на идеална част от недвижим имот (Пв, Хв).
асàй, атàй, анàй; асѐй, атѐй, анѐй *мест.* Тази тук, тази, онази, тези тук, тези, онези (Пв, Хв).
асаквà, атаквà, анаквà *мест.* Такава, онакава (Пв, Хв, Ох).
асаквò, атаквò, анаквò *мест.* Такова, онакова (Пв, Хв).
асакъф, атакъф, анакъф *мест.* Такъв, онакъв (Пв, Хв).
асѐ¹ (тур.) *с.* Идеална част от недвижим имот.
асѐ² (тур.) *с.* Вид памучно бяло платно.
асѐ³ *нарч.* Именно (Пв, Хв и др.).
асемѐ *с.* Партидна сметка (Пв, Хв).
асенѐс' *нарч.* Миналата есен (Хв, Пв).
асѐт (тур.) *прил. неизм.* Завистлив (Хв, Пв).
асетлѝк (тур.) *м.* Завист (См, Ар, Ас, Дев).
асòйка *ж.* Усойно място (Мус, Брт, ШП).
асòлан *прил.* Хубав (Кам).
асòшичко *нарч.* Съвсем малко (Дев).
асталòк, асталък (тур.) *м.* Болест, болезнено състояние. *Агà са л'ỳле прàзна л'ỳл'ке дѐтѐно фàта асталòк* (поверие — Ас, См, Ар, Дев).
астелѝф *прил.* Който е с голям апетит (Тн).
асувà, атувà, анувà *мест.* Това тук, това, онова (Пв, Хв).
асугà, атугà, анугà *нарч.* Тогава (Ох, Хв).
асузѝ, атузѝ, анузѝ *мест.* Този тук, този, онзи (Ох, Хв, Пв).
асỳй, атỳй, анỳй *мест.* Това тук, това, онова (Пв, Хв).
асỳтек *прил.* Ей толкова малък (Пв, Хв).
асъде, атъде, анъде *нарч.* Тъдева, там (Пв, Хв).
асъй, атъй, анъй *нарч.* Ей така (Пв, Хв).
асър (тур.) *м.* вж. *хасòр* (Пв, Хв).
атàм *нарч.* Ей там (Зб, Лв).
атѐбер (тур.) *нарч.* Отчасти, съвсем малко (Як).
аттѝ-мàма *нарч.* Напразно (См).

а̀т'кинọ *нарч.* Изправено — за бебе, което започва да се изправя и пази равновесие (Смн, См).

атӳй *нарч.* Ей тук (Зб).

атӳка *нар.* вж. *атӳй* (Лв).

атӳна *нарч.* вж. *атӳй* (Лв).

атӳф *нарч.* вж. *ạтӳй* (Дев).

а̀ука *ж.* Леля (Кор).

аф (тур.) *м.* 1. Лов. 2. Дивеч. *Фчѐра хọдихме на а̀ф.* (См, Ар, Ас, Мн).

а̀федерсън, а̀федеросун (тур.) *междум.* Извинявай, прощавай (пред. бълмох.).

афѐтọла, афетлѐросун (тур.) *междум.* Наздраве, честито (пред. бълмох.).

авжилък (тур.) *м.* Лов. *Ка̀та дѐн' хọдим пọ авжилък* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

афкѐл'вọ (грц.) *с.* Маслосвет (См, Зл, Ас, Пт, Дв).

афта̀, афтọ̀ (тур.) *ж.* Седмица. *Ѝма икѝ афтọ̀ ọттọга̀ва* (пред. бълмох.)

афталък (тур.) *м.* Седмична заплата (пред. бълмох.).

аха̀ *част.* За потвърждаване. Да, така (Смнр).

ахѐл' (грц.) *м.* Змиорка (риба) (См, Кс, Гюм, Даг).

ахладѝсвам, ахладѝсувам *гл.* 1. Смазвам метални части. 2. *прен.* Ям готвено с повече мазнина. *Хӳбаве си ахладѝсах кọрѐмас,* (пред. бълмох).

ахлама̀рник *м. остар.* Малка кутийка, в която в миналото овчарят носел мазнина в кожената си препаска за смазване на нож, пищов, тасми (Чп).

ахрѐнин *м.* Българомохамеданин (така българохристияните в Родопите наричат своите братя българомохамедани).

а̀хт *м.* Нервна възбуда. *Минọ̀ му а̀хта* (Слв, Вв, Кт, Пт).

ацѐ *с.* Яйце (Смл, Рво, Гм).

ачбọазлѝе (тур.) 1. *прил. неизм.* Лаком. 2. *м., ж.* Гладник (пред. бълмох.).

ачени̇̀к *м.* Великденски кравай с боядисани цели яйца (Пв, Хв).

ачѝнко *с. ум.* 1. Оченце (Нд, Мд). 2. Яйчице (Смл, Рво, Ус).

а̀чкаръндъ̀ (тур.) *нарч.* На гладно. *Ни штọ̀ да пѝем вọ̀да а̀чкаръндъ̀* (пред. бълмох.).

ашѐм, акшѐм (тур.) *м.* Вечер (пред. бълмох.).

ашѐм-ист'ӳ (тур.) *нарч.* Надвечер (пред бълмох.)

ашѐмлаѐрọсун (тур.) *нарч.* Добър вечер (пред. бълмох.)

ашѝк (тур.) *м.* 1. Любовник. 2. Пътуващ певец (Дев). 3. Кокалче за игра от краче на агне или яре (Мн).

ашладѝсвам, ашладѝсувам (тур.) *гл.* 1. Облагородявам, присаждам дръвчета. 2. Ваксинирам (пред. бълмох.).

ашлама̀, ашламọ̀ (тур.) *ж.* 1. Присад. 2. Разсад — предимно тютюнев (пред. бълмох).

ашлък (тур.) *м.* Влага, киша (См, Ар, Ас).

а̀шове *мн.* 1. Задните две дъски на самара. 2. Крака (Яв и др.).

Б

ба *част* 1. За утвърждаване. Да, добре (См, Рк). 2. За отричане. Не, как не (Пв, Хв). 3. За изразяване нежност между близки хọра. *Нимọ̀й мạ ха̀ла, ба̀* ! (Слв, Пт, Дв).

ба̀ба[1] *ж.* Свекървата за снахата и тъщата за зетя (См, Ас, Пт, Дв).

ба̀ба[2] *ж.* Витло за повдигане и сваляне горния воденичен камък за по-ситно и остро мливо (Лл).

ба̀ба[3] *ж.* Втори стомах у животно (НМ).

баба̀к *м.* Играч на карнавал на великденските заговезни (Яв).

баба̀р *м.* Стършел (Кам).

ба̀бѐм *гл.* Акуширам (Зл, Пв).

ба̀бер *м.* вж. *бọ̀рбун'* (СП. и др.).

ба̀бини дѐнѐ *мн.* Последните два дни от месец март, които според поверието март взел от февруари (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ба̀бин ква̀с *м.* Тревисто растение, със сока на което се кваси прясно мляко (ШлР).

ба̀бинọ *с.* Плацента. *Лѐ дѐтѐнọ па̀дна и ба̀бинọнọ слет нѝга* (Зл, Стр, Нд).

ба̀бинọ пла̀тнọ *с* вж. *зӳнка* в 1 знач. (Мд, Чк, Ел, Мог, Сит).

ба̀бица *м.* Жлеза (Зб).

бабичѐсване *с.* 1. Уплаха. 2. Стомашно разстройство и др. у деца, причинено според поверието от зъл дух (Яв).

ба̀бичететиште *с. ув.* от *ба̀ба* (пред. бълмох. — См, Дев, Кс).

ба̀бичọвọ бѝле *с.* Тинтява (Яв).

ба̀бушка *ж.* 1. Вид бурен с почти кръгли мъхести набръчкани листа, който цъфти през пролетта и лятото с виолетови във форма на метла цветове (См, Пт, Дв, Шп, Мн). 2. *прен.* Животно, отслабнало поради лоши условия (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс). 3. Изродени плодове на слива (Яг).

бабӳшка *ж.* вж. *ба̀бушка* (Хв, Пв, Зб).

ба̀бра *ж.* Бръчка по лицето (Вк).

ба̀брѐм са *гл.* Набръчквам се (Вк).

бабӳл' *м.* вж. *здѐлка* (Сит, Лл, Пв, Яв).

бабӳл'ка, бабӳлке *ж.* 1. Буболечка (См, Ар, Ас, Дев, Мн). 2. Змия и други отровни животни (Слв, Вв, Кт.

бабӳл'чинка *ж.* Буболечица (Гб, Кп).

бабӳта *ж.* Хляб или пита от царевично брашно (Пг, Чп).

ба̀пчинки *мн.* Черупки от дребни охлювчета, които се поставят за украса на плитка на коса (Гб).

бададѝе (тур.) *ж.* Стена, накована с летви или плетена и измазана с пръст или вар (См Ар, Ас, Дев, Мн).

бàдама *ж.* Варно мляко за варосване (Тн).

бадàше *мн.* вж. *спрòгници* (Тх).

бадèлка *ж.* Вилица (Рд).

бàдêм *гл.* 1. Обаждам някого. 2. Завеждам процес (Пв, Хв, Бок, Дед).

бацàк (тур) *м.* 1. Кракът от глезена до коляното. 2. Бедро. 3. Крачол (Пв, Хв) 4. Дребна вълна от краката и корема на овците. *От ужèк да йè, та да йе и с адѝн бацàк* (Зб, Хв, Пв и др.)

бàцо (тур.) *м.* *Обръщение* към баджанак (Яв).

бажèк (тур.) *м.* вж. *бацàк* (См).

бажò (тур.) *ж.* Камина (Мм, Сок, Бс).

бажунѝка *гл.* Бръмчи — за пчели и др. насекоми (См, Пт, Дв, Мс).

базанѝк *м.* Бъз (СмнР, Рд, Тх).

базанòк *м.* вж. *базанѝк* (Муг).

базѝкам *гл.* Хвърлям камъни, надхвърлям се — детска игра (Лл).

базѝси (тур.) *мест.* Някои си (пред. бълмох.).

базл'àн *м.* вж. *базанѝк* (См, Пт, Хл, Нд, Вр).

базỳгал' *м.* Майски бръмбар (Мус).

базỳк, баз'ỳк *м.* Бръмбар (ЕР, Зл, Дл, СмнР).

базỳн' *м.* вж. *базỳгал'* (Ср, Стр).

базỳнка *ж.* вж. *базỳгал'* (Нс).

бàйлка *ж.* Баене (ДХ, ШлР).

байр (тур.) *м.* 1. Бърдо, хълм. 2. Стръмно място. 3. Земя вън от селище. *Бòба га нèма ф сèло, атѝде нах байра.* 4. Гора. *Врѝт нѝвана йе стàнала бòрѝкоф байр.* (См, Ар, Мн, Дев, Дб).

байрски *прил.* Който работи земеделска или горска работа извън селището. *Нàшисе л'ỳде са байрски, ни свòртат са по сèлото* (См, Ар, Мн, Ас).

байрчина *ж.* Голям връх (Дб).

байф *прил.* Обагрен, изцапан от боя. *Пỳстосо женѝште му йе дàло байва хàркома* (СмнР).

байкỳш (тур.) *м.* 1. Кукумявка. 2. *прен.* Безделник. *Хòди като байкỳш по цàл дèн' по сèлосо* (См, Мн, Ар, Дев, Ас).

байламà, байламò *ж.* 1. Струнен инструмент, приличен на мандолина, но с дълга дръжка. *Стàни ми, мàйчо, òткачи мòйана сѝтна байламò* (См, Ар, Ас). 2. Тамбура (ШлР и др.).

бàйник *м.* Човек, който бае (ДХ, Дев).

байрамà, байрамò *ж.* вж. *байламà* (Хв, Пв).

байрèк *м.* вж. *зỳнка* в 1 знач. (Ав).

бàкал *м.* вж. *бòкал* (Муг, Хд, Дв, Бч).

бàкал' *м.* Човек, който в говора си често употребява частицата „ба" (Слв).

бакàм (тур.) *м.* Морава, виолетова боя (Пв, Хв и др.).

бàкам, бàкнувам *гл.* Целувам (Гб, Кп, Мус, Як).

бакайò (тур.) *м.* 1. Недоплатен дълг. 2. Недоплатен данък (пред. бълмох.).

бакарàч (тур.) *м.* вж. *водàч* (Нс).

бакличèрница *ж.* Пъстра, специално украсена домашна изработка торба, в която се поставят бъклица с вино, зелени клончета или цветя, за да се кани на сватба (См, Пт, Дв, Пг, Мс).

баклò *ж.* Бурен в житните и други растения, чиито плодове имат кафяв цвят и са малко по-дребни от грахови зърна (Слв, Стр и др.).

бакòр, бакър (тур.) *м.* 1. Мед — метал. 2. Медник, котел (См, Ар. Мн, Ас, Дев).

бакрàч (тур.) *м.* 1. вж. *водàч* (Тх, Хд, Стр, Дж, Кп). 2. Криво дърво, забито до огъня, на което се закача котле (Кт, Вв, Мм, Чп, Пв, Пт). 3. Знак във вид на буквата „Г", който се прави с катран върху руното на овца (См, Ар. Ас, Мн).

б'àл *прил.* Светъл. *Б'àло стàна* (Кп и др.).

бакакчѝр *м.* Рибар (Чд).

бàлан *прил.* 1. Тъжен, тъжовен. 2. Чудесен. *Бàлан чилèк йе.* 3. Особен. *Лèким вàшенци са билѝ бàлни будалѝ.* 4. Мъчен, труден. *Айсàйа смèтка йе йèца бàлна* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Кос, Дл).

балантѝйа (тур). *ж.* Дърво, на което е закрепена страничната греда на покрива на сграда (См, Ар, Ас, Дев).

балбỳк *м.* Воден мехур (ШлР).

балгàн (тур.) *м.* Храчка. *Кàта ỳтирна от г'ỳсас ми иглѝза айсакòф балгàн.*

бал'дѝсва ми, бал'дѝсува ми *гл.* Припада ми. *Дòр'овици са йе стòрило дишир лòк, та хи йе бал'дѝсало* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

бàл'нева *ж.* Мъка, тъга. *Ѝмаме бàл'нева по нàс*;

бал'невà *мн.* Тревоги (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

бàлно *с.* Мъка, тъга. *Бàлносо дрàго ни знàе* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

балтàк (тур.) *м.* Топор (Дс, Гм, Бб, НМ).

балтамѝш (тур.) *м.* *остар.* Дървар (Ус).

балтѝйа (тур.) *ж.* Брадва (Юг, Дн, Мос).

балшèсвам *гл.* Изпълвам се с бълхи (См, Ар, Ас).

бангър-бангър (тур.) *нарч.* С шум, с трясък. *Плàче бангър-бангър* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).

бандàк (тур.) *м.* вж. *свѝтак* (Смл, Тн, СмнР, Зл, Сг, Нд, Як).

бандỳк *м.* Мъжка вълнена дреха без ръкави, която се носи над ризата.

бàпка[1] *ж.* 1. Черупка от мида, от която правят гердани (Бб). 2. Копче от морска мида (Чк). 3. Копче (Пт). 4. Златна монета (Гб, Кп).

бàпка[2] *ж.* Женска дива свиня (СмнР).

бàпчинка *ж. ум.* Мида, която служи за украса на плитка или броеница (Гб).

бàра[1] *ж.* Оградено с камък и покрито тънкоструйно изворче (См, Ар, Тх, Кп).

бàра[2] *нарч.* Поне. *Бàра ти нимдòй дохòда!* (Слв, Вв, Кт, Пт).

барабàр (тур.) *нарч.* 1. Заедно. 2. По равно, еднакво. *Да хи разделѝм по барабàр* (См, Ар, Мн).

барабо̀й *м.* Картофи (Брц).
барабо̀нка *ж.* 1. Плод на хвойна (Тх, Мца). 2. Дребна пъпчица по тялото (Слв). 3. Малка топчеста частица от нещо. 4. Болезнен мехур (Слв, Вв, Кт, Пт Зг)
бараидѝн *мест.* Никой (Гб).
бара̀к (тур.) *м.* 1. Космато куче с тъмен цвят или с тъмни петна около очите и устата. 2. Изцапан, нечист, неумит човек (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
бара̀ло̨ *с.* Вада с вода. *На̀прай анно̀ бара̀ло* (Як, Др, Дж, Ор).
ба̀рам *гл.* Работя. *Ба̀рам с кара̀р, чилѐк ни йо̀ о̨т жѐлѐзо* (См, Ар, Ас).
барашѝк (тур.) *прил. неизм.* Помирен, сдобрен. *Тѐ са ста̀нали барашѝк* (См).
бараштѝсвам, бараштѝсувам *гл.* Сдобрявам, помирявам. *Хѐле на̀й-сѐтне са бараштѝсахме з го̨лѐм здо̀р* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
барбо̨нѝсам *гл.* Мърморя полугласно (Слв, Вв, Кт, Пт, Тн).
барбу̀кам *гл.* вж. *ба̨рбу̀цвам* (См, Ар, Ас).
ба̀рбун' *м.* 1. вж. *бро̀бун'* (Дв, Хд, Вв, Кт). 2. Майски бръмбар (Лч).
барбу̀цвам, барбу̀цкам, барбу̀црувам *гл.* Нагазвам във вода с шум и продължавам да се движа с шум по нея (См).
барда̀к[1] *м.* Вид синя слива — плод и дърво (Сщ).
барда̀к[2] *м.* 1. Стомна (См). 2. Канче (Тн).
бардѝлка *ж.* Едно от двете дръвчета, между които стои гребенът на домашния стан (Слв, Яг).
бардѝло̨ *с.* вж. *бардѝлка* (Слв, Вв, Кт и др.).
бардо̀ква (грц.) *ж.* Маруля (См, Ар, Ас, Дев, Мн).
ба̀ре *нарч.* Поне (См, Ас).
ба̀рек *нарч.* вж. *ба̀ре* (См).
ба̀ре̂м *нарч.* вж. *ба̀ре* (ШлР, Ор, Кор, Як).
барждѝ *гл.* Трепери, трепти. *Рако̀са о̀ште ми барждѝ, о̀ти ти даржѐх ж'о̀рдана, ага̀ йа чу̀каше з бра̀двана.*
барждѝ ми *безл.* Усещам тръпчив вкус от зелени плодове и др. (См).
барзу̀да *м. ж.* Извънредно пъргав и подвижен човек (Лев).
барка̀л'н'а *ж.* Голяма каца, в която се бърка мляко в мандра (Слв, Вв, Кт).
барка̀ло̨ *с.* Количеството масло от едно бъркане на мляко (См, Ар, Мн, Ас).
барканѝца *ж.* 1. Подсирено бъркано прясно мляко (Тх). 2. Бъркано обезмаслено кисело мляко (См, Ар, Мн, Ас).
барка̀чка *ж.* Къса тояжка, с която се бърка качамак (Слв, Вв, Кт, Пт).
барку̀ш *м.* Помия от измити съдове с малко брашно или трици (Зл, Дл, Стр)
барло̀кам са *гл.* Продължително бъркам и си играя с вода в съд, река и др. (См).
баро̨нѝсам *гл.* Пипам несръчно, бавно. *О̀ште ли баро̨нѝсаш?* (Слв, Вв, Кт, Пт).
баро̨нѝсник *м.* Човек, който пипа несръчно и бавно (Слв, Вв, Кт, Пт).

баро̀т' *м.* 1. Барут. 2. *прен.* Избухлив, невъздържан човек (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
баро̀т'ница *ж.* Кесия или кутия за барут (Яв).
ба̀рс *м.* вж. *бо̀рс* (Дв, Хд, Муг).
барска̀ч *м.* Метла от тънки клони. *Зо̀ми барска̀ча, та зго̀рсни дво̀рас* (См, Дл).
барставѝне̂ *мн.* Отсечени клони от широколистни и други дървета, пресни или сухи, на които пъпките или листата са изядени от добитък (Тх).
барстѝнка *ж.* Отсечен клон, на който листата или пъпките са изядени от добитък (См, Ар, Мн).
бару̀га *ж.* 1. Локва с вода. 2. Нисък извор, заграден с камъни или чимове (Мм, Сок, Бс). 3. Малък вир в дол или река (См, Ар, Ас). 4. *прен.* Затваряне хорото чрез завъртане началото му навътре (Пг).
бару̀шка *ж.* Локвичка, вирче (См, Ар, Ас).
бару̀же̂м *гл.* Правя баруга, малък вир (См, Ар, Ас, Мн).
бару̀йа (тур.) *ж.* 1. Сигнал. *Па адно̀ врѐме засвѝри адно̀ бару̀йа* (СмнР, Рв, Смл). 2. Тръба (См, Мн).
бару̀ло̨ *с.* Тясно високо каче за биене на мляко. *Барѝково̨ бару̀ло* (Як).
бару̀н *нарч.* Пипнешком, опипам. *Ва̨рвѝ ба̨ру̀н* (ШлР).
барчѝна *ж.* 1. Бърдо, рид. 2. Връх. 3. Планина. *Зад барчѝнаса йе на̀ше̂но̨ сѐло̨* (См).
барчѝнка *ж. ум.* от *барчѝна*. *Приз барчѝнкаса са миндо̀ва за на̀шина кашло̀* (См).
ба̀ршко̨ *нарч.* вж. *бо̀ршко̨* (Дв, Хд, Муг).
басама̀к (тур.) *м.* Стъпало, стълба (пред. бълмох.).
ба̀скам *гл.* Режа на едри късове. *Чи мо̀й го̨ ба̀ска со̀лкова йо̀дро* (Слв, Вв, Кт).
басканлъ̀к (тур.) *м.* Нахълтване, нашествие. 2. Нападение. *Како̀ф йе со̀е басканлъ̀к* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).
баску̀нка *ж.* вж. *блесту̀нка* (Кор).
бат *м.* Кум (Якр).
бата̀л (тур.) 1. *прил. неизм.* Много голям, груб, безформен. 2. *м.* Най-големият звънец, който носи най-едрият козел, водач на стадо (См, Ар, Ас, Мн).
батина̀е *ж.* Кума (Якр).
батлѐ. *Обръщение* към кума. (Якр).
баттардѝсвам, баттардѝсувам *гл.* 1. Съсипвам материално. 2. Погубвам, унищожавам. *Дѝвото̨ мло̀го̨ о̀фце ни баттардѝса* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
баттѝсвам, баттѝсувам *гл.* 1. Изгубвам се. 2. Опропастявам се (См, Ар, Мн).
бафѝр *нарч.* Доста, твърде много. *Бафѝр ми са про̨во̀дили, та о̀ште си ѝмаме* (Слв).
бахадо̀р, бахадъ̀р (тур.) *прил. неизм.* Юначен, решителен (См, Мн, Ар).
бахадарло̀к, бахадарлъ̀к (тур.) *м.* Храброст, решителност, юначество (См, Ар, Ас).
бахт *м.* Щастие, късмет. *Дано̀ ѝмам ба̀хт мѐне да са па̀дне л'ува̀дана* (Слв).

бахтлйѐ *прил. неизм.* Щастлив, честит (Слв, Вв, Кт, Пт).
бахўр *м.* Кървавица (Вел).
бàцкам *гл.* Целувам (Кч, Зл, Стр, Гб, Кп).
бач *м.* 1. Главен овчар (Коз). 2. *Обръщение.* Бате (Нд).
бачȍ *ж.* Мандра (ШлР).
башѐ-бýла (тур) *ж.* Вид сладка билка (Кп и др.).
башѐйко *м.* Съпруг на по-голяма сестра (Гб, Кп).
башердйсвам, башердйсувам *гл.* Умея да извърша нещо добре, с похват. *Тй башердйсуваш ф сакйва рàботи* (Ар, Мн, Ас, См, Дев, Мг, Кс).
бàшко, бàшо (тур.). *Обръщение* към турски големец. Господарю (См, Ар, Ас).
башладйсвам, башладйсувам (тур.) *гл.* 1. Подарявам нещо, давам безвъзмездно. *Башладйсвам ти врйт' парйте.* 2. Започвам, пристъпвам към някаква работа (См, Ар, Ас, Мн, Дев). 3. *прен.* Прощавам някаква простъпка (См).
башлък (тур.) *м.* 1. Главина на колело (Дер). 2. Гугла за глава (См, Ар, Ас).
бàшник *м.* Челник, пръв човек (См, Ар, Ас).
баштàм-башѐ (тур.) *нарч.* 1. Отначало, наново. 2. Постоянно, редовно, винаги. *Сѐдем гадйни баштàм-башѐ òрам градйнана* (СмнР, Смл, Мн).
бѐвам *гл.* Бягам (Дер).
беглйцко сйране *с.* Сиренето, което се прави и продава от млякото, надоено първия ден на мандрата, за да се плати овена, заклан за курбан по обичая.
бедàври *мн.* вж. *падàври* (СмнР).
бѐдъври *мн.* вж. *падàври* (Яв, Пв.).
без-беллй (тур.) *нарч.* Съвсем ясно (Пв, Хв).
безгйн' (тур.) *прил. неизм.* Отвратен, погнусен. *Безгйн' сам от сàйа рàбота.*
бездйсвам, бездйсувам (тур.) *гл.* Дотяга ми, досажда ми, омръзва ми. *Бездйсал сам от сѐлскисе рàботи.* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Зл, Мг).
бѐйка *ж.* Шишарка (Рк).
бѐйко *м.* *Обръщение* към по-голям брат. Бате (Гб).
бѐйчо *м.* *Обръщение* към по-малък брат. Братче (Гб).
бейхўтин *м.* Глупав човек, заплес (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
бейхут'ȍвам *гл.* 1. Заплесвам се. 2. Върша нещо необмислено (См, Ар).
бѐка *гл.* Блее. *Йѐгнетана зȍха да бѐкат, огладнѐха* (См, Ар, Ас).
бекчйе *м.* Пазач на полски имоти (Рк).
бѐлеф *прил.* Глупав, малоумен (Пк, Тх, Дер, ДХ).
бележѐк *м.* Гривна (Гб и др.).
белезйк *м.* Гривна (Сщ).
бѐлек *м.* Бяло бодливо зрънце — плевел в житото (Хв, Пв).
бѐленик *м.* Младо обелено борово или елово стъбло (Слв, Вв, Кт, Пт).
беленйца *ж.* вж. *бѐленик* (Яг).
белехчѐ, белешчѐ (тур.) *с.* Окови за ръце (См, Ар, Кп).
бѐлешка *ж.* Гривна. *Сакйва прѐлегити бѐлешки ни съм вйд'увала* (Зл).
белѐшка *ж.* Връв, конец, парцалче и др., които суеверният минувач оставя на чешма, извор, кладенец, когато пие или пои добитъка си, за да омилостиви покровителя дух (повер., пред. бълмох., См, Ар, Дев, Мг, Зл).
белйзма *ж.* Почва с белезникав цвят (Пв, Хв).
белйца *ж.* Череша, зрелият плод на която е бял или бледорозов (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
бѐл'ки, бѐл'ким *нарч.* 1. Нима. *Бѐл'ки ма ни познàваш?* 2. Дано. *Бѐл'ки са штат нà нѐйде.* 3. Вероятно. *Бѐл'ки си штат дò за ден'ȍс* (См).
бѐлко *с.* Предмет или вещ, предимно с бял цвят, подарен на родилката на 40-ия ден при гостуването ѝ от близки и съседи (См, Ар, Ас).
бѐлко-зàвесчек *м.* Предмет или вещ, предимно с бял цвят, който на 31 януари стопанката на семейството подарява на черквата, за да откупи здравето и благополучието на своя дом (поверие См, Ар, Ас, Зл, ШлР).
бѐл кучѐн' *м.* Гулия (Дл).
беллй йѐ *гл. безл.* (тур.) Познава се (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
бѐл лўк *м.* Чесън (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
бел'ȍ 1. *ж.* Нещастие, пакост (См, Ар, Мн, Ас). 2. *нарч.* Мъчно, трудно. *Севдйце мйла севгйлна, йà та штà бел'ȍ заборй* (н. п. — пред. бълмох.).
бел'ȍвам *гл.* Правя пакост, създавам неприятности. *Дà си зȍма детесо да ви ни бел'ȍва* (См, Мн, Ас, Ар, Дев).
Беловйдово *с.* Старо име на Златоград, преди да получи турското име Даръ дере.
беловйна *ж.* 1. Околоплодници на зелен фасул, грах, боб, олющени от зърното (Дл). 2. Дървесината на бора между сърцевината и кората (ШлР).
белоѐла *ж.* Вид ела (Бд, ШлР, Ас, См).
белȍк *м.* Бял бор (См, Ас, Бд).
бѐл понделн'ик *м.* Понеделникът след Томина неделя, който според поверието е найчеститият ден за всяка започната работа (См, Ар, Зл).
белўнтес *прил.* Бледолик, с болезнено лице (См).
белўшка *ж.* Вид горска гъба (СП и др.).
белчйе, белчйн *м.* Бял овен — водач на стадото (н. п. — См, Ар, Ас, Снт).
бендинѐ (тур.) *нарч.* По избор. *Зȍми си бендинѐ* (пред. бълмох.).
бендйсвам, бендйсувам (тур.) *гл.* Харесвам, одобрявам (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
беневȍ, беневà, бън'авȍ *м., ж.* Малоумен, глупав човек. *Оле, оле, кадѐ го нàйдохтъ*

пък анаква̀ бън'аво̀ (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Шлр, Мг).
бенко̀сан *прил.* С бенки по лицето (н. п. — СП).
бѐра *ж.* Великан (Гб).
бера̀шка *ж.* Място, дето бере рана (Зл).
бербат' (тур.) *прил. неизм.* Мръсен, нечист. *Бербат' йе ста̀нало да ни мо̀жиш да го-гл'о̀даш* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
берекѐт'ник *м.* Който дава изобилие, плодородие. *Дъб берекѐт'ник* (Яв).
бѐрже (тур.) *ж.* Зелен фасул. *За плу̀мна сфа̀ри бѐрже.* (Як, Др).
бержѝна *ж.* Шума от олющен зелен фасул (Як, Др, Дж, Чак, Дм).
бѐрнувам *гл.* Подгонвам някого. *Ага флѐзе в д'ука̀тен и ку̀четиштана го бѐрнаха* (См, Ар, Ас).
берѐшка *ж.* вж. *бера̀шка* (Зл).
беру̀лка *ж.* вж. *бера̀шка* (Мн и др.).
бесѐнда (тур.) *межд.* Ех пък ти, не. *Чи да ни зо̀ да дохо̀да нах ва̀с? — Бесѐнда* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).
беслемѐ, беслем'о̀ (тур.) *ж.* Добитък, който се угоява специално за клане.
бѐсолан *прил.* Недостатъчно солен, безсолен. *Бѐсолно йѐд'во* (См, Ар, Мн, Ас).
бет' (тур.) *прил. неизм.* 1. Груб. 2. Лош. 3. Грозен. *Йѐца йе бѐт пу̀штинаса.*
бет'увѝе *ж.* Дебелак, грубиянин (Пв, Хв и др.).
беца̀нка *ж.* Обичка на коза или овца; израстъче (МК).
бѐш бѐк *м.* Игра и увеселение, устроено от младежи по случай прибиране на земеделските произведения през есента (Зл, Мг).
бешибѝр (тур.) *м.* Златна монета, равна на пет лири (См, Кг, Мн).
бѐшка *ж.* Събиране сено, папрат и други фуражни растения за добитък (Мус, Кет).
бѐшкам *гл.* Събирам дарение чрез кукерски игри есенно време (Син, Сол).
бешка̀р *м.* Който събира дарение есен по случай прибиране на реколтата (Син, Сол).
биба̀ *Обръщение* към дядо (Яг).
бѝбо *Обръщение* към дядо (Зб, Бр).
бибѐрка *ж.* Пиперка, чушка (Яг, Др, Дж).
бѝволици *мн.* Боб, бакла (Бб, Якр, НМ).
бѝгъл *м.* Обор (Як, Др, Дж).
бицу̀р *м.* Канелка на лейка за поливане с тънка струя (Стр, Дл).
бѝе *гл. безл.* Мирише. *Бѝе на лу̀к* (См, Ар, Мн, Ас).
биѐм *гл.* Мириша. *Тѐбе золу̀фе биѐха, кина̀ хи бѐше ма̀зала* (См, Ар, Ас, Мн).
биѐн *м.* Знак, белег (Слв, Вв, Кт).
биец *м.* вж. *биѐч* (Стр и др.).
биѐч *м.* Дърво, с което се чука в чутура (Слв).
бѝжгам *гл.* Търкалям. *Бѝжгам ка̀мене нах доло̀н* (Слв, Вв, Кт, Пт).
бѝжганица *ж.* Игра на търкаляне (Слв, Вв, Кт, Пт).
бижу̀ркам *гл.* вж. *бѝжгам* (Сг, Мд, Ор, Тв, Мр).
бизаѐм *гл.* Бозая (Мца, Гб).
бѝйнува *гл. ум.* Слабо мирише. *Бѝйнува на здра̀вечек* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
бийо̀н' *м.* 1. Върлина. 2. Нещо изправено неподвижно. *О̀ти са си испра̀вил и сидѝш като бийо̀н'* (Слв, Вв, Кт).
бикагѝи *мн.* Окови за хора и животни (Чн).
бикмѐ, бикм'о̀ *ж.* Добре усукани копринени конци.
бѝлак *м.* 1. Дворче пред кошара за овце и кози (Стр, Як). 2. Обор за едър добитък (Як, Дж, Чак).
билбѝлко (тур.). *Обръщение* в народните песни. Славейче (Гб и др.).
бѝле *с. сб.* 1. Вид билка, която се готви и се прави с нея баница. 2. Изобщо билка (См, Ар, Мн, Ас).
бил'ѐ (тур.) *нарч.* Дори (См, Ар, Ас, Мн).
бѝленик *м.* вж. *бѝл'ник* (Пг, Чп).
билѐсва, билѐсува *гл.* Буренясва (См, Ар, Ас, Вк, Мн).
билишѝк (тур.) *прил. неизм.* Познат. *Нѐ сме билишѝк с нѐга* (пред. бълмох.).
бил'мѐ, бил'м'о̀ (тур.) *ж.* 1. Отделени овце от стадо с някаква цел. 2. Оградено място за отделени овце. 3. Лека ограда (СмнР, Мн, Ор).
бѝл'ник *м.* Баница от билки (Слв, Вв, Кт, Пт).
бил'о̀, бил'а̀, бил'ѐ *ж.* Камък, плочка за острене на сечива и бръснач. *Да̀йте ми бил'о̀та да по̀намахча остро̀та!* (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Зл).
бѝл'чинка *ж. ум.* от *бѝл'ка* (Гб).
бил'у̀к (тур.) *м.* 1. Стадо. 2. Множество тълпа. *Бил'у̀к л'у̀де имѐше* (См).
бил'у̀к башѝе (тур.) *м. остар.* Командир на дружина (См, Ар, Ас).
бинѐк' (тур.) *м.* вж. *пинѐк* (Пв, Хв).
бино̀, бина̀ *ж.* Ограда. *Голѐма бино̀ са дѝгнали* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
бир (тур.) 1. *числ.* Един. 2. *нарч.* Веднъж. 3. *сз.* Щом, като. *Целу̀йна го ле пригѐрна, бир го пригѐрна, издо̀хна* (Дс, Чн).
бѝрас (тур.) *нарч.* Малко. *Да̀й ми на за̀ем бѝрас пара̀ци* (пред. бълмох.).
бирдѐн' (тур.) *нарч.* Изведнъж, внезапно. *Бирдѐн' го отко̀ца* (пред. бълмох.).
биржо̀ (тур.) *ж.* Грах (Кет).
бирка̀ч (тур.) *нарч.* Няколко. *Ѝмам бирка̀ч дава̀р офчѝци* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
бѝртаа (тур.) *нарч.* 1. Още веднъж. 2. Никога вече. *Аттага̀ва бѝртаа са ни пака̀за вал'чѝштено ф йата̀кан* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
бис *предл.* Без. *Дѐ са йе чу̀ло, вѝдело, сѐло бис во̀да да ѝма* (См).
бѝска, бѝске *ж.* 1. Женска гръд. 2. Цицка на доен добитък (См, Ас, Ар). 3. Цицка на

старо оръжие, върху която се поставя капсула (См).

бичѐм са *гл. вж. хѐцам са* (Пв, Хв).

бичѝм (тур.) *м.* 1. Вид, форма. 2. Обстановка. 3. Ход на известна работа (См, Ар).

бѝшкам *гл.* 1. вж. *пѝшкам* (Муг, Яв). 2. Местя, бутам настрана.

бѝ штѐ *гл.* 1. Може така да е било. 2. Може да бъде (См, Ар, Ас).

блàга пàпрат' *м.* Сладка папрат (Бд, Слв).

блàга ракѝйа *ж.* Сладка ракия, с която се черпят в понеделника след сватбата близките на младоженците (См, Ас, Ар, ШлР).

благанѝца *ж.* Дива ягода от припечно място (Яг).

благàтичек *прил.* Честит, щастлив. *Благàтичка си тѝ* (См, Ар, Ас).

благàтък *прил.* вж. *благàтичек* (Пв, Яв, Кч).

блàги и мѐдени *мн.* Зли духове, които според поверието, когато се разгневят, правят пакости на хората (См, Ар, Ас, Зл).

благнѝ *гл.* Сладни. *Крỳшата благнѝ* (Сем).

благоду̀мен *прил.* Сладкодумен (пред. бълмох.).

благорѐк *прил.* вж. *благоду̀мен* (Яв).

благосъ̀рна *ж.* вж. *бо̀л'шетина* (Гб).

благу̀н' *м.* Вид глог — храст с червени сладки плодове (Пв, Хв).

благу̀нес *прил.* Сладникав. *Каву̀нес йе благу̀нес* (Слв, Вв, Кт, Ус).

благу̀шка *ж.* Ранна сладка ябълка — дърво и плод (СмнР, Мн, Дл, Гб, Кп).

блàксувам *гл.* Открадвам. *Лу̀ вѝде го и го блàкса* (Слв, Вв, Кт).

блàнаф *прил.* Кротък, послушен, добър (См, Ас).

бласку̀нка *ж.* вж. *блесту̀нка* (Кам).

бласту̀нка *ж.* вж. *блесту̀нка* (Стр, Ав).

блàтошник *м.* Водна змия (Слв, Пт, Мр).

блѐк'а *ж.* Кочан от царевица (СП и др.).

блѐскам *гл.* Святкам (Зг).

блѐска са *гл. безл.* Святка се (Хд, Зг).

блѐсту̀н *м.* Птица от рода на лястовиците, която също си прави гнездото под стрехите на жилищата (СмнР, Сг).

блѐсту̀нка *ж.* 1. Светулка (См, Ар, Мн, Ас). 2. *прен.* Блед, слаб човек (См). 3. *прен.* Малко красиво гиздаво момиче (Слв и др.).

блештòк *м.* Човек с огнен поглед, който според поверието прогонва злите духове (ШлР).

блешту̀нка *ж.* вж. *блесту̀нка* (ДХ).

блѝзе *нарч.* Близо. *Нàшесо сѐло йе блѝзе лу зад барчѝнкаса* (пред. бълмох. — Зл, Ар, Мн, См и др.).

блу̀к *м.* Брод на река.

блу̀ткаф *прил.* Безсолен или с недостатъчно сол. *Л'ѐштаса йе блу̀ткава* (Ус).

бл'у̀вам *гл.* Повръщам (Бб).

боарѝе *с.* Салонче между външния вход на къщата и стаите за живеене (Бб, НМ).

бòба (тур.) *м.* Баща (бълмох. — См, Ар, Мн, Ас).

бобажѐн, бобажѐнин (тур.) *м.* Едър, снажен, як човек (См, Ар, Мн, Ас).

бобàйко (тур.) *м.* Татко (См, Ас, Дев, Мн).

бобàч (тур.) *м.* вж. *бобажѐн* (См, Ас, Ар).

бòбо[1] *с.* В детския говор — означение на лакомство: стафиди, смесени с леблебии, дребни бонбони и др. (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

бòбо[2] (тур.) *Обръщение* към баща у българомохамеданите (См, Ар, Ас).

боболѐза *нарч.* Пълзешком. *Варвѝ боболѐза* (См).

ботòтнувам *гл.* Изведнъж забучавам (См, Мн, Дев, Ар, Ас).

бòбут' *м.* Тътнеж, бучение. *Чу̀е са бòбут' нах Буру̀на* (См, Ас, Ар, Мн).

бобутѐвица *ж.* вж. *бòбут'* (См, Ар, Ас, Мн).

бòбутѐм *гл.* Издавам тъп шум, тътнеж (См, Ас, Ар, Дев, Мн).

богàнец *м.* 1. Зъл дух, който според поверието между Коледа и Водици броди нощно време преди да пропеят първи петли (См, Ар, Ас, ШлР). 2. *прен.* Потурчен българин (Ков).

богорòдичина рòка *ж.* Сухи корени от източните страни, които се поставят във вода, когато родилката почне да ражда и, според поверието, колкото по-бързо набъбнат, толкова по-бързо тя се освобождава (Пг).

богу̀т' *м.* Тъпак, тъп човек (Гб).

бòде *гл.* Бива. *Бòде ли да дòйдеш? — Бòде, бòде, йѐ шта дò* (См, Ас, Ар).

бòдел, бòдъл *м.* Трън, бодил. *Опѝшках са на бòдел* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

боцàк *м.* Дупка на задната стена на къщата за изтичане на помия (Яв).

бодрàк *м.* Плевел с бодливи лепкави плодове (Чп, Хв, Пв).

боѐжилка *ж.* Работилница, в която се боядисва вълна, аба и др. (Слв, Пт).

божàнка *ж.* Божур (Кор).

божѐ йу̀ме *с.* Празник, който се тачи на 18 февруари от омъжените жени за здраве и дълъг живот на мъжете им (См, Слв, Пт, Дв).

бòжи òган' *м.* Огън, получаван от овчарите чрез триене на две сухи дървета, с който церят всички болести по овцете, като под него провират болния добитък (поверие — См, Ар, Дев).

божорàй *м.* Рай, божи рай (поверие — См, Ар, Ас).

божу̀к *м.* Коледа (Хм).

бозалъ̀к, бозалòк (тур.) *м.* 1. Буйна, едра, с кухо стъбло трева във влажно място (СмнР, Ус, Стр, Сг). 2. Мека сочна трева във влажно място (См, Ар, Ас).

бозалъ̀чка *ж.* Полянка, покрита със сочна мека трева (ДХ).

бо̀зам *гл.* вж. *са̀ѐм* (МК).
бозанѝк *м.* Бъз (Гб).
бо̀згун' *м.* Черен бръмбар (ШлР).
бо̀зо̨вица *ж.* Дървена детска играчка във форма на пистолет, на която прикрепят гилза от патрон, пълнят я с барут и парцали и гърмят (Слв, Вв, Кт).
бо̨згунлу̀к (тур.) *м.* 1. Априлското въстание 1876 г. 2. Разорение, разгром (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Дев, Мн).
бо̀зинеф, бо̀зин'уф *прил.* Бозав. *Бо̀зинева во̀л'на о̨т карно̨ба̀тски о̨̀фце* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
бо̀знувам *гл.* Захвърлям нещо с яд и презрение. *То̀й бо̀зна Мо̀ршеф Хасанѐ нис у̀рвана* (См, Ар, Ас, Мн).
бо̀зурек *м.* Смок (Съч).
бо̀кал *м.* Дървен плосък съд с кръгла форма с два чучура за носене течност (См, Ар, Ас, Мн).
бо̨кладѝсвам, бо̨кладѝсувам *гл.* 1. Замърсявам. 2. *прен.* Обърквам започнатата работа (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
бо̨клу̀к-бо̨куну̀ш *м.* 1. Нечистотия. 2. Бучиниш със сложноцветни отровни цветове, вонещи, с кухи стъбла високи бурени (Хв, Пв, Нр).
бо̨кта̀н бо̀к (тур.) *израз.* 1. От мръсен помръсен, много нечист. 2. *прен.* От лош полош. *Ра̀бо̨та са йе бо̨кта̀н бо̀к* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
бо̀л'ватина *ж.* Бълвоч (См, Пт, Чп, Мс).
бо̨лезлѝф *прил.* 1. Който мъчно понася болки. 2. Който причинява болести. *По̨лѐно̨, ка̀зват, пеклѝво̨, пеклѝво̨ и бо̨лезлѝво̨* (См, Чп, ШлР).
бо̨лѐнка *ж.* 1. Рана, (Мам, Рво). 2. Болка (Лв).
бо̨лехчѝци *мн. остар.* Зли духове, които според поверието причиняват болести на хората и добитъка (См, Ар, Ас, ШлР).
бо̨лѐшка *ж.* Рана, която тече (Слв, СмнР, Пт, Ор, Сг).
бо̀лснѐ, бо̀лснува *гл.* Блясва, грейва. *Л'у бо̀лснеше сло̀нцено̨ и тва̀рехме хайва̀нене* (Слв, Вв, Кт).
бо̀л'шѐм *гл.* Чистя бълхите от себе си или от някой друг (См, Ас).
бо̀л'шетина *ж.* Изпражнение или изпапано от бълха (См, Ас, Ар, ШлР, Мн).
б'о̀н *прил. неизм.* Глупав, неук (Дев).
бо̨ндру̀к (тур.) *м.* вж. *бо̨йундру̀к* (Як, Др, Дж, Чак).
бо̨нѐло̨ *с.* Вилица (Хв, Пв, Слв).
бо̨нѐлка *ж.* вж. *бо̨нѐло̨* (См, Ар, Ас, Мн).
бо̨нжѝци, бо̨нжу̀ци *мн.* Израстъци, обички на коза и овца (Дв, Зг).
бо̨йо̀свам *гл.* 1. Багря, оцветявам. 2. *прен.* Измамвам. *Та го̨ ште нѐга Л'утвиѐ бо̨йо̀са* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).
бо̀п *м.* Фасул (Ел, Зл, Стр, Ср).

бо̀ра *ж.* 1. Буря, дъжд, град (Сф, СмнР) 2. Борба. *Д'о̀ да са бо̀ра по̨бо̀рим* (н. п. — См Ас, Мн).
бо̀ра *нарч.* Изправено, устойчиво — за положение на бебе, което се опитва да спазва равновесие (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).
бо̨ра̀вѐм *гл.* Бълнувам на сън или в тежко болезнено състояние. *Бо̀ланко̨ ми йе дѐтѐнцѐсо̨, ца̀ла но̀ш йе бо̨ра̀вило̨* (См, Ар, Ас, Мн, Дл, ШлР).
бо̀р'ан *прил.* Боров. *Бо̀р'ана го̀ра̨* (СмнР и др.).
бо̨ра̀то *с.* Чисто бяло брашно (Хв, Нр, Пв).
бо̨ра̀тница *ж.* Мелница за чисто бяло брашно (Хв, Нр, Пв).
бо̀рбун' *м.* 1. Бръмбар. 2. *прен.* Нищо. *Йди да на̀йдиш бо̀рбун'!* (См, Пт, Чп, Ел).
бо̀ре *нарч.* Поне (Ус, Рв, Смл, Сф).
бо̀рек *нарч.* вж. *бо̀ре* (Ус, Рв, Смл, Сф).
бо̀ршко *нарч. ум.* от *бо̀рже. Мо̀рна ма дрѐмка налѐгна, ала са бо̀ршко̨ разбу̀дих* (См, Ар, Чп, Пг).
бо̨ржу̀вам *гл.* Дължа, имам паричен дълг към някого (См, Ас).
бо̀рзаф, бо̀рзеф *м.* Бързей (См, Ас).
бо̨рѝйа (тур.) *ж.* 1. Тръба за свирене. 2. Сигнал (См, Ар, Ас, Дев).
бо̨риза̀н (тур.) *м.* Лейка (Слв, Зл, Пт, Мр).
бо̨рѝка 1. *нарч.* вж. *бо̀ра. Дѐтѐсо̨ сидѝ бо̨рѝка* (Зб, Сит, Бд, ШлР, Лл). 2. *ж.* Бор (См, Ар, Ас).
борика̀к *м.* Борова гора (См. Рд, Бб, Кч).
бо̨рѝкалак *м.* вж. *борика̀к* (Смл).
бо̨рика̀лка *ж. обикн. мн.* Малки хлебчета, които се раздават на съседи и роднини, когато бебето почне да се изправя и пази равновесие (Зб).
борика̀ш *м.* Гъста, млада борова гора (СмнР, Мд, Яв).
бо̨рѝко̨вица *ж.* Къс от отрязано и разцепено борово дърво (Слв, Вв, Кт).
бо̨рѝлка *ж.* 1. Каче, в което се бие мляко (Смн, Рв, Смл, ШлР). 2. Бутало, с което се бие млякото в качето (Пв, Хв, Мд).
бо̨рѝло̨ *с.* вж. *бо̨рѝлка* в 1 знач. (См, Зл, Стр, Ср, Нд, Дл, Тх).
бо̀ринеф *прил.* Смолист. *Бо̀ринево̨ до̀рво̨. Бо̀ринева до̀ска* (См).
бо̨рино̀ка *ж.* Борина (Зл).
борѝче *с. съб.* Гора от борови дървета (Зг, Смл).
бо̀ркам *гл.* 1. Газя вода, сняг. 2. Бия мляко, за да извадя маслото (См, Ар, Ас).
Бо̀рка се. Прегазва се. *Рѐкана йе йѐца длибо̀ка, та ни мо̀же да са бо̀рка* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
бо̀ркуш *м.* Помия, разбъркана с малко брашно или трици за добитъка (Дл, Нд).
борна̀рник *м.* Желязно приспособление, на което поставят борина за осветление (Яв, Дб, Слв).

бо̀рнѐм са *гл.* Кривя си устата (См, Ас).
бо̀рнес *прил.* Който има дебели устни (Слв, Пт, Пг, Чп).
бо̀рс *м.* Букови клони с неразвити пъпки, които служат за храна на добитъка. *Да̀й му бархчѝца да почо̀пка* (См, Пт, Чп, Пг)
бо̀рскам *гл.* Чукам ръжени снопи, за да падне зърното им (См, Ас, Пт).
бо̀рснам *гл.* 1. Бръсна. 2. *прен.* Блясва, грейва. *Лу бо̀рсне сло̀нцено и то̀рнуваме нах сѐло* (Слв, Вв, Кт, Пт).
бо̀рстѐм *гл.* Храня добитъка със сурови клончета с неразвити пъпки (См).
бо̀рце *с.* Планински склон, малка могила. *Но̀си со̀рце като̀ бо̀рце* — за широк, великодушен, спокоен човек (См, Чп, Пг, Пт).
бос *прил.* Недопечен. *Со̀ хлѐб йе бо̀с* (Слв, Вв, Кт).
бо̀сеница *ж.* Пъстра връвчица, на която е вързана ядка от чеснов лук и се носи от бременната, за да на се случи нещо лошо с плода ѝ (поверие — Зл).
бо̀тка *ж.* Зелен клон, забит в ливада, градина и др. като знак, че е забранено да влиза добитък (См, Ас).
ботунѝш *м.* Вид бурен (СмнР, Мд, Сг).
бо̀увам *гл.* Повръщам (Кор).
бохѝф *прил.* Пълен — особено в лицето (Слв, Вв, Кт).
бо̀хтаница *ж.* Бой, сбиване. *По байрѐман йе имѐло бо̀хтаница* (Вв, Кт, Тик).
боцка̀лец *м.* Дърво, ръжен за печене животно (МК).
бо̀цки *мн.* Листа на иглолистно дърво (Кам).
бошендѝсвам, бошендѝсувам *гл.* 1. Изпразвам (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Мг). 2. Изстрелвам без да искам, изтървавам спусъка на огнестрелно оръжие. 3. Отпушвам нещо, което почва да тече с голяма сила.
бошлу̀к (тур.) *м.* Празно място, което не се работи (пред. бълмох. — Дев, Ас, См).
бойундру̀к (тур.) *м.* Хомот (Мца, Тх, Пв).
бра̀дба *ж.* Брадва (Як, Др, Дж, Чак).
бра̀два *ж.* Желязната подложка, на която стои горният камък на воденицата (Куз, Дек).
бра̀зва *ж.* вж. *бра̀дба* (Хд, Лч).
бра̀зна, бра̀зн'а *ж.* Бразда (НМ, Сок, Хв, Пв, Вк, Дх).
бракада̀н' *м.* Гъсто сварено царевично брашно, разпитено в тава и полято с масло (Бб, Якр).
бракмо̀, бракма̀ (тур.) *ж.* Овца, която е родила мъртво агне (Хв, Пв, См).
бракти̇̀сва, брактѝсува са *гл.* Ражда мъртво — за добитък (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
бра̀лце *с. ум.* вж. *водолѐшка* (Стр, Як и др.).
бра̀лчо *с.* Гальовно *обръщение* към по-голям брат. Братко. (Лс).
бра̀ло *с.* Вада с течаща вода. (См, Сг, Стр, Мд, Дев).
бра̀но млѐко *с.* Гъсто овче мляко (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
бра̀тѐм *гл.* 1. Чувствувам и живея с някого като с брат. *Чу̀жди бра̀тйа жда бра̀тѐм.* (Ох, Дб). 2. Пуща от едно зърно няколко стъбла (См, Ас, Ар).
бра̀тино *Обръщение* към братовчед; братовчеде (Кч).
браф *м.* Глава добитък — обикн. овца. *Йѐ ѝмам нѐкаф бра̀ф* (См, Ас, Мн, Ар).
бра̀, бра̀й, брѐ, брѐй, брѐ, брѐй *част. мežд.*, Придружават обръщенията или сами служат за обръщения. *Хаса̀не брѐй, йѐла нах ту̀с. Брѐй, йѐла нах ту̀с.* (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Мг).
брецѝф *прил.* Стръмен. *Брецѝва тарла̀.* (Яг).
брѐнцам *гл.* Хленча. *Стѝга си брѐнцала марѝ* (пред. бълмох. — Дев).
брес *предл.* Без. *Брѐс ко̀нче и брѐз дружѝна* (Кес, Муг).
брѐшнел' *м.* Бръшлян (Мца, Юг, Дб, Дед).
брѝйнувам *гл.* Прихвам (Дх).
брисàлка *ж.* вж. *агло̀к* (Дб).
брисàчка *ж.* Кърпа за бърсане (См, Ас).
брѝснувам *гл.* 1. Бликвам. *Йуна̀к брѝсна йа̀сни ко̀рве, мо̀ма брѝсна бѝстри со̀лзи* (пред. бълмох. — Ус, Рво, Сф). 2. Удрям, засягам с някакъв предмет. *Брѝсна го по о̀браза* (Яв, Дб).
брѝчѐм *гл.* Бръсна. *Ф нидѐл'ата трѝш са брѝчѐм* (Дс, Нд, Ср, Ер, Тх, Ел).
бришѝм (тур.) *м.* Ибришим. *Ку̀пихме бришѝм за грѝшчека на нивѐстата* (См, Пт, Дв, Сг, ШлР).
брода̀р *м.* Човек, който знае где е бродът на реката и без страх води пътниците (Сит, Лл).
бро̀ени дѐнѐ *мн.* Дните от първи до седми септември, през които гадаят за времето през зимните месеци и моралните качества на хората (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).
броича̀р *м.* Броец (Хв, Пв).
бро̀нза *ж.* Бъркано обезмаслено прясно мляко (Сит).
брош *м.* Растение, с чиито корени се боядисва червено или алено (Бб, ШлР).
бру̀дѐм *гл.* Газя високи житни посеви или некосена ливада (Двн).
бру̀зѐм *гл.* Бру̀ля плодове от дърво (Дев).
бру̀ква, бру̀кнува *гл.* 1. Бликва. *Водо̀та бру̀кна одаднòш.* 2. Засвирвам изведнаж — за гайда и др. (Слв, Стр, Рд, Пт).
бру̀лѐм *гл.* 1. Друсвам клони, за да падне плодът. 2. Друсам. 3. Доя с продължителна силна струя (См). 4. Газя вода. 5. Плувам. *Ако йе мо̀ма кѐхейѐ, чи ни щте да го прибру̀ли* (н. п. — Слв, Вв, Мм и др.).
бру̀нка *ж.* Пъпка (Кор, Сем).
брус *м.* 1. Изгладен къс зърнест камък за точене сечива. 2. *прен.* Измислица, клюка (См, Ас, Ар).

брусѝндра *ж.* Голяма лъжа, клюка (Слв, Пв, Чп).

бруснàк *м.* Място, където растат боровинки (См, Ас, ШлР, Пт, Дв).

бруснѝца *ж.* 1. Боровинка (См, Ас, Пт, ШлР, Дв). 2. *прен.* Вид шарка (См, Ар, Ас, Дев).

бру̀сн'о̀ *ж.* Измислица, клюка. *Айсвà йе жѝва брусн'ò* (Слв, Пт, Дв).

брусòвам *гл.* 1. Бръщолевя глупости (Хв, Ох, Мл, Пв). 2. Говоря измислици, клюкарствувам (См, Пг, Пт, Дв).

брусу̀к *м.* 1. Язовец (Слв, Пт. Дв, Чп). 2. *прен.* Намръщен, сърдит, нацупен човек (Слв, Пт, ШлР).

брусу̀нка *ж.* вж. *бруснѝца* в 1 знач. (Яг, Сит).

брусу̀чêм са *гл.* Сърдя се, цупя се (Слв, Пт, Вв).

бру̀тêм *гл.* Газя, тъпча (Кес).

бру̀хкам *гл.* Силно кашлям. *Намòрзнал сам, та цàла нòш бру̀хкам* (См, Ар, Ас).

бру̀цкам *гл.* 1. Газя вода с шум. 2. Газя сняг. *Нимòй бру̀цка ф снегò* (Слв, Вв Кт, Пт, Дв).

бручѝло *с.* Ручило на гайда (См, Пт, Дв, ШлР, Пг, Чп).

бру̀чкел' *м.* Вид горска гъба (Хв, Пв, Мл, Ох).

бру̀чкул' *м.* 1. Набръчкано нещо на шев. 2. *прен.* Набръчкан човек (Слв, Пт).

бръдо *с.* Гребен за тъкане в домашен стан (Бб).

брънза[1] *ж.* Бито сирене (Пв, Хв, Ох, Мл).

брънза[2] *ж.* Устна (Бб, НМ, Дор, Якр).

брьс *предл.* Без (ГДер).

брьстѝна *ж.* вж. *бòрс* (Яв, Стр, Мд).

брьце *с.* вж. *бòрце* (НМ, Бб).

брьшнел' *м.* Бръшлян (ДХ, Кп).

бубà (тур.) *м.* Гьсок (Дев и др.).

бубàк, бубàйк *м.* Памук (Ков, Гм, Вк, Гб и др.).

бубàткам *гл.* Лакомо ям (Гб и др.).

бу̀белек *м.* Животно, което яде бубулечки, змии и др. (Ус, СмнР и др.).

бубòта *ж.* вж. *бабу̀та* (Слв, Пт и др.).

бу̀брак, бу̀брек *м.* Бъбрек (См, Ар, Ас, Мн, ДХ и др.).

бубу̀л' *м.* 1. вж. *òрада* (Гб, Кп и др.). 2. Пламък (Зл и др.).

бубу̀лê *Обръщение* към дядо (Яг и др.).

бубурàк *м.* Зъл дух, вампир (Слв, Пт, Вв, Кт, Дв, Чп, Пв и др.).

бу̀бърник *м.* вж. *бу̀брак* (Як, Др, Дж, Чак и др.).

бугàнец *м.* 1. Зъл дух, който според поверието броди между Коледа и Водици нощно време преди първи петли. 2. Нехристиянин, езичник (См).

бугàр *м.* Кладенец (Рд).

будàк (тур.) Клон, чеп (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).

будалêс *прил.* Глупав (См, Пт, Дв).

будалêф *прил.* вж. *будалêс* (Зл, Нд, Стр, Мд).

будалòвам *гл.* Проявявам качества на глупав човек (См, Ар, Мн, Дев, Ас).

бу̀дес *прил.* вж. *бу̀ндес* (Дб).

будѝн *мест.* Някой. *Калу̀гере са фсè млàди, та та щте будѝн загàли* (См, Ар).

буднòш, буднъш *нарч.* Някога, някое време (См, Ас, Ар, Мн, Зл, Дев).

буднòшка, буднъшка *нарч.* вж. *буднòш* (Мос, Пв, Дн).

буднòшен, буднъшен *прил.* Някогашен, едновремешен, (См, Ас, Ар, Мн, Зл, Дев).

буенàк *м.* Проливен дъж. *Голêм буенàк са иссѝпа* (См, Ас).

бужêк[1] (тур.) *м.* Мястото, отляво на огнището, където седи главата на семейството (См, Пт, Дв, Дл).

бужêк[2] (мàлак) *м.* Мястото, отдясно на огнището, където се слагат дървата на огъня (Чп, Пг).

бу̀засница *ж.* Слива с едър валчест черен месест плод — дърво и плод (Слв, Кт).

бу̀зêм са *гл.* 1. Надувам си бузите. 2. Много бързам (См, Ар, Ас, Дев, Мн и др.).

буйтурàн *м.* Вид едногодишно растение, което се използува за метли (Дев и др).

бу̀ка *ж.* 1. *Обръщение* към по-голяма сестра; како (Зл, Мн, Мг). 2. Баба (Ис и др.).

букаè *мн.* Окови за хора и добитък (См, Ар, Ас, Дев, Кт и др.).

букайòсвам *гл.* Поставям окови на човек или животно (См, Ар, Ас, Мн, Дев и др.).

бу̀калка *ж.* 1. Кочан от изронена царевица (Дв и др.). 2. Шишарка (Хв, Пв и др.).

бу̀ка са *гл.* Оплодява се — за свиня (ШлР и др.).

букàра *ж.* Груб пръстен съд, гърне за вино (Хв, Пв).

букèла *м., ж.* Твърдоглав човек (Яв).

буклавàт' *м.* 1. Смет. 2. *прен.* Объркано нещо (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

буковàк *м.* Букова гора с едри дървета (См, Стр, Ср, Нд, Дл, Тх).

букòнѝш *м.* Бучиниш (Яг).

букуму̀ш *м.* вж. *букòнѝш* (Хв, Пв).

бу̀ла[1] *ж.* Кака — по-голямата сестра за по-малките (Слв, Пт, Дв, Стр, Мд, Гб).

бу̀ла[2] *ж.* 1. Див мак. 2. *прен.* Детска кукла, направена от парцали.

бу̀ла[3] *ж.* 1. Мохамеданка (туркиня или българомохамеданка). 2. Обръщение към мохамеданка (Пв, Хв, Ох, Мл).

булашѝк (тур.) *прил. неизм.* Нечист, замърсен (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Мг).

булаштѝсвам *гл.* Замърсявам. *Фсèкаде са булаштѝсали* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

б'ул'б'у̀л' (тур.) *м.* Славей. *Агà ду̀маше мàлеле, кадгà б'ул'б'у̀л'чек пêеше* (пред. бълмох).

булгарѝйа (тур.) *ж.* Струнен инструмент с 6—8 корди, но без означени позиции (См, Пт, Дв, Пв, ШлР).

бу̀лêм *гл.* Турям кърпа или було на главата, като я увивам така, че да се вижда съвсем малко от лицето. *Затва̀ з'о̀ха да са бу̀л'ат и обибабу̀л'ват* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

бу̀линка *ж.* Какичка (Гб, Кп).

бу̀лка *ж.* Водно мехурче.

бу̀лтаф *прил.* вж. *слѝскаф* (Кп и др.).

б'ул'у̀к *м.* вж. *бил'у̀к* (Бз, Зл, Пв, Ор).

бу̀л'чêм са *гл.* Женя се (Яв, Дб, Хв).

бу̀л'ченик *м.* Сватбена премяна на младоженката. *Ага̀ ми вѝде Стойа̀на фо̀рли Мару̀да бу̀л'ченик и сас Стойа̀на отѝде* (См, Ас).

бу̀мбар *м.* вж. *бо̀рбун'* (Лл).

бумбарѐк (тур.) *межд.* Изразява чувство на задоволство и възхищение. *П-у̀-у-у бумбарѐк! Лѐким студѐна во̀да!* (См, Ар).

бу̀мбашѝр (тур.) *м.* Вестител за правене достояние, за разгласяване нещо на хората. *Од два̀ мѐсеца ѝдат татàре и бумбашѝре да та ру̀кат нах касабо̀на* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).

бумбу̀л *м.* Пламък (Зл).

бун *м.* Къртичина (Кс).

бу̀нда *ж.* Буза, страна (Гб, Кес, Яг).

бу̀ндес *прил.* Който има големи бузи, бузест. *Йѐца си бу̀ндесто* (Слв, СмнР, Мд).

бу̀нка *ж.* вж. *бун* (Кс).

буннȏш *нарч.* вж. *буднȏш* (Вв, Кт, Тик).

бу̀нта *ж. остар.* Война. *То̀ бѐше баѐ откѐле, напрѐш ту̀рската бу̀нта* (Хв, Пв).

бу̀пкам *гл.* Падам с шум (Слв, Вв, Кт).

буранѝе (тур.) *ж.* 1. Кисело зеле, зрял фасул и едро смляна царевица, всичко сварено заедно (См, Пг). 2. Ястие или супа, приготвена от треви — лобода, киселец, спанак и др. 3. Каша от брашно и разни треви. 4. Кисело зеле с ориз (Хв, Пв, См).

бурѐлка *ж.* Малко буренце, предимно за ракия (Слв).

буркàло *с.* Каче за биене на мляко (Куз, Дек).

бурмȏ, бурма̀ (тур.) *ж.* 1. Винт. 2. *прен.* Кастриран овен (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

бурмо̀сан *прил.* 1. Който е с пръстени. 2. Който е с каносани, боядисани нокти. *С бурмо̀сани сам по̀рскове* (н. п. — пред. бълмох.).

бурсу̀к *м.* вж. *брусу̀к* (Лл и др.).

буруунтѝе *ж.* Клюка, измислица (См, Ар, Мн и др.).

бурчѝ *гл.* 1. Ручи (за гайда). 2. Блика шумно — за обилна вода (Гб, См и др.).

бурчѝло *с.* Бутало, с което бият мляко в каче (Гб и др.).

буста̀н *м.* Диня (Сщ и др.).

бутѝло *с.* Високо тясно каче, в което бият мляко (Рк, Вг и др.).

бу̀тр'асница *ж.* Едра синя месеста слива (Дев и др.).

бутунѝш *м.* Място, обрасло с бурени (СмнР, Рд, Мд, Дл и др.).

буту̀р *м.* Болест у пчелите (См и др.).

буту̀рê *мн.* Крачоли на потури (Хв, Пв).

б'у̀у *гл.* Бива (Як, Др, Дж, Чак).

буф *м.* Неостригана коса отпред на главата на мъж (Гб и др.).

бу̀фчи *с. ум.* от *буф* (Гб и др.).

бу̀х *м.* Бухал (Зл, Мн, Мг).

буха̀р *м.* 1. Свод над огнището (Дл, Зл, Стр). 2. Кладенец (СмнР, Сг, Рв).

бухарѐ *с.* вж. *буха̀р* (в 1 знач.).

буху̀р (тур.) *м.* Тамян, с който българомохамеданите кадят гроба на умрелия.

бученѝш *м.* вж. *бутунѝш* (Зл, Нд, Чок).

бу̀чка *ж.* Малко каченце за мляко (Сит).

бу̀чка ма *гл. безл.* Имам бодеж, боде ме (Яг).

бъда *ж.* Клевета (СП).

бъжгу̀н' *м.* Стършел (Топ).

бъзанѝка *ж.* Майски бръмбар (Кп).

бъзу̀нка *ж.* вж. *бъзанѝка* (Як, Др, Дж).

бъзл'а̀н *м.* 1. Бъз (Слв, Вв, Кт). 2. Тревист бурен от рода на бъза (Хв, Пв).

бъзнувам *гл.* 1. Ожилям. *Бъ̀зна го ло̀ша му̀ха* (Кп и др.). 2. вж. *бо̀знувам* (Хв, Пв).

бъзун *м.* Майски бръмбар (Стр и др.).

бъкал *м.* вж. *бо̀кал* (Хв, Пв).

бъла, бъла̀ *ж.* Бълха (Як, Др, Дж, Дх).

бъл'ватина *ж.* вж. *бо̀л'ватина* (Зл, Нд, Стр, Ср, Ор).

бълêм *гл.* Повръщам (Як, Др).

бънгалка *ж.* Хвойнов плод (Ав).

бърбо̀нка *ж.* Мехурче. *Шъ накѝсниш бос̀илек: ко ѝма у̀рци, пу̀ша бърбо̀нки* (Гб).

бърбун' *м.* вж. *бо̀рбун'* (Хв, Пв).

бърбунѝсам *гл.* Мърморя на себе си (Хв, Пв).

бърдино *с.* Място, дето стои гребенът в домашния стан (Мт).

бърдо *с.* 1. вж. *бърдино* (Лч). 2. Заоблен връх (Дб).

бърдо̀ква *ж.* вж. *бардо̀фка* (Хв, Пв, Ар).

бързобо̀йке *ж.* Целебна билка за рани (Пв, Хв).

бързорѐка *ж.* Силен порой (Дб).

бърнêм са *гл. вж. бо̀рнêм са* (Пв, Хв, Ох).

бърс *м.* вж. *бо̀рс* (Зл, Стр, Пв, Хв, Як, Дл).

бърса̀л'ка *ж.* Кърпа за бърсане (Дх).

бърса̀ло *с.* вж. *по̀метник* (Кп).

бърскам *гл.* Бутам, блъскам (Гб и др.).

бърска̀ч' *м.* Дръндар (Пв).

бърстêм *гл.* вж. *бо̀рстêм* (Зл, Стр, Дл, Мд, Як).

бърце *с.* вж. *бо̀рце* (Зл, Ср, Як, Ор).

бърчѝна *ж.* вж. *барчѝна* (Бат, Бок, Ор).

бърша̀к *м.* Кърпа за бърсане (Гб).

бърша̀че *с.* Носна кърпа (Гб).

бъскам *гл.* Мъждукам (Бат).

В

ва *мест.* Ви. *Ру̀кат ва* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ва̀ *въпр. част.* Нима, ли. *Ва̀ о̀ди? Ва̀ га зѐ* 'Хо̀ди ли? Взе ли го?' *Ва̀ чу̀?* 'Чу ли?' (Рк).

вабѐў *м.* вж. *во̀бел* (Кор).

в'а̀гаф *прил.* Кривоглед. *В'а̀гава девдѝка* (Хв, Пв).

в'а̀гаво̣, в'а̀го̣ *нарч.* 1. Кривогледо. 2. *прен.* Накриво. *О̀ти ме глѐдаш в'а̀го̣* (Пв, Хв).

ва̀гал' *м.* вж. *во̀гал'* (Хд, Дв, Пд, Муг).

ва̀гелка *ж.* Детска залъгалка (Гб, Кп).

вагила̀р *м.* Бавач на дете (Кп).

вагла̀р *м.* Човек, който произвежда дървени въглища (См).

вагла̀рница *ж.* Яма, в която горят (произвеждат) дървени въглища (См).

ва̀глен *м.* вж. *во̀гал'* (Бб, Якр).

ва̀да *ж.* 1. Ред, засят с нещо: фасул, царевица, картофи и др. *Двѐсе ва̀ди васу̀л' йе пу̀нжо.* 2. Бразда, направена с мотика или рало, в която сеят фасул, царевица, картофи и др. 3. Малка рекичка, прокарана през ливади, градини, за да ги напоява. *Пу̀снахте ли ва̀дите ф л'ува̀дине* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

вадаву̀шка *ж.* вж. *во̣до̣лѐшка* (Пв и др.).

вада̀ч *м.* Кобилица (Мд, Сг, Рд, Смнр, Смл).

ва̀де̂м *гл.* 1. Правя вади, в които ще се сее фасул, боб, царевица и др. 2. Правя вади за напояване на ливада, градина и др. (См, Ар, Ас, Мн).

вадни̇к *м.* вж. *вада̀ч* (Стр, Нд).

ваднѐш, ваднъ̀ш *нарч.* Заедно. *Да̣ си варвѝм ваднѐш* (См, Ас, Ар, Мн).

вад'о̀ вадѐ (тур.) *ж.* 1. Срок. *До̀йде ли му вад'о̀та, трѐва да са пла̀та.* 2. Участ. *Сво̀рши му са вад'о̀та* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

ваѐ *ж.* Бавачка на дете в къщи. *Мо̀ ма зака̀ча, днѐс сам ваѐ* (Хв, Пв и др).

ва̀е̂м *гл.* Залъгвам, забавлявам, бавя (Ков, Пв, Хв).

ва̀з'ам *гл.* 1. Произнасям слово, държа реч (См, Пт, Дв). 2. Съветвам (Хв, Пв).

вазара̀вам *гл.* Разоравам (Кес).

вазбазга̀нчувам *гл.* Захвърлям нещо с яд (Слв, Пт, Дв).

вазбѝрам са *гл.* 1. Тръгвам нагоре. 2. Събирам, прибирам. *Во̀збери о̣фцѐте наго̀ре.* 3. Вдигам нагоре. *Во̀збери си пату̀рете, ча ште ти па̀днат.*

вазвѝквам *гл.* Извиквам, викам (Кес, Зб, См).

вазвѝрам *гл.* 1. Става ми горещо. 2. Бунтувам се, въставам. *Чѐчен йе па̀к вазвре̂л* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

вазвис'о̀ *ж.* Лудост, силна нервна възбуда (Тн).

вазга̀л'ам *гл.* Вдигам горните и долните дрехи нагоре, за да се види голота от тялото — за жена (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

вазгѐч (тур.) *нарч.* Недей, откажи се (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн).

вазгечтѝсвам, вазгечтѝсувам (тур.) *гл.* Отказвам се. *Нѐма да во̀рве̂м нах байра, вазгечтѝсах* (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Мг).

вазгла̀ве, вазгла̀в'е *с.* вж. *здѐлка* (пред. бълмох. — См).

вазгла̀фка *ж.* вж. *здѐлка* (Уст, Рв, Смл).

вазденѐсе *нарч.* През идните близки дни (пред. бълмох. — См, Ас).

вяздихтѐвам *гл.* Задъхвам се, запъхтявам се (Зл).

вяздума̀н'вам *гл.* Замъглявам, запрашвам (См, Ар, Ас).

васкекѐшкувам *гл.* Разпалвам огъня, за да заври гозбата. *Хѐлъ пръто̀кнахмъ, васкекѐшкахмъ йадѝна заѐк на йахнѝе* (ШлР).

вазлѝф *прил.* Възлест. *Вазлѝво̣ прѐд'во̣* (Слв, Пт, Дв).

вазмо̀жен *прил.* Заможен, състоятелен (Слв, Пт, Дв).

вазмѝсвам, вазмѝсувам *гл.* Започвам нещо. *Вѐ йѐце ра̀но̣ сте вазмѝсали сва̀дбаса*

вазмѝсва са, вазмѝсува са *безл.* Обърква се нормалният живот на хората поради размирици. *Ф Македо̀нийата па̀к са йе вазмѝсало* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

вазйо̀ма *гл.* Облъхва. *Вазйо̀ла го̣ йе тра̀га* (ШлР, Пт, Чп, См, Сит, Дед).

вазра̀в'ам *гл.* Окопавам растение (См, Чп, Пг, Пт, Дв).

вазрѝвам *гл.* вж. *вазра̀в'ам. Вазрѝхте ли патѐро̣то̣?* (См, Ар, Ас).

вассу̀квам са *гл.* Запретвам ръкави (Слв, Пт, Дв).

вайо̀вам *гл.* Бавя дете (Пв, Хв).

вакътлѝе (тур.) *прил. неизм.* Заможен. *Со̀ чилѐк йе вакътлѝе, сѝчко̣ си ѝма* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн).

вал *м.* Огън с висок пламък. *Ага̀ па̀л'ат о̣̀радата, пу̀скат и играйат хо̀ро̣ о̣ко̣ло̣ го̣лѐмие ва̀л* (См, Пт, Дв).

ва̀лка *ж.* Топка (ШлР).

ва̀л'ки *мн.* вж. *ва̀луги* (Стр и др.).

ва̀л'ко̣ве *мн.* Топки качамак (Яв и др.).

ва̀л'ам *гл.* 1. Събарям, развалям. *Немо̀й валѝ два̀ра.* 2. Паля огън. *Ка̀та вѐчер си валѝм го̣лѐм о̀ган'.* 3. Раздробявам. *Ага̀ ѝмам го̣лѐми каймѐ, да̀вам хи на ше̂ркѐте̂н, та ми хи валѝ* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

валмо̀ *с.* 1. Аба, шаяк и др., навит на тръба. 2. Част от руно вълна (Яв).

вал'ан'у̀га *ж.* Качамак или хляб, овалян в масло (Мм, Сок).

вал'нѐсвам, вал'нѐсувам *гл.* Покривам се с косми, обраствам с косми. *Вал'нѐсало йе като дра̀кус* (См, Пт, Дв, Сц).
ва̀лнувам са *гл.* Лягам, търкулвам се. *Ва̀лни са, та са о̀дмори* (См, Пт, Дв).
ва̀ло *с.* Воал (Вг, Хв, Пв, Ох).
вал'о̀к *м.* вж. *свѝтак* (Кп и др.).
ва̀лта *ж.* Равно, топло, запазено от ветрове, обилно напоявано място (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Мг, Кг).
валу̀ги *мн.* Топчета от неразбито брашно в каша (ШлР).
вангѐле *с.* Евангелие (Слв, Пт, Дв, Зл, Пг, Мс).
вангѐлка *ж.* Домашна бавачка на деца (Кп).
в'а̀нук *м.* Венец (пред. бълмох.).
ва̀пцвам, ва̀пцувам *гл.* 1. Багря, боядисвам. *Ва̀пцахме врѝт' во̀лната.* 2. *прен.* Лъжа, мамя някого. *Ва̀пцах го* (См, Пт, Дв, Пв).
вара̀к', вара̀т' *м.* Дъсчен улей, по който тече вода за воденица, тепавица, дъскорезница и др. (См, Рд, Рв, Вр, ШлР).
варангѐл' *м.* Сполучлив ход за бърза и без труд печалба (ШлР).
ва̀р'ам са *гл.* 1. Надпреварвам се. *Йѐ мо̀гам да са ва̀р'ам с нѐга.* 2. Надминавам, изпреварям. *Ва̀р'ам та* (См, Пт, Дв, Чп, Дн, Сит, Пв).
варатѐно *с.* Вретено (Кет).
варбалѐц *м.* Врабче (Кам).
варвѝл'ник *м.* Мрежа, направена от здрав канап, в която натъпкват и превозват върху добитък тревен фураж (Вв, Кт, Тик).
варвѝл'ники *мн.* вж. *варвѝл'ник* (Сц, СмнР, Ор, Тв, Бн).
варвѝшта *мн.* Пътища. *Мло̀го варвѝшта излѝзат нах та̀м* (См, Ас, Ар).
ва̀рга *ж.* вж. *во̀рга* във 2 знач. (Дв, Хд, Зг).
варгиџ'у̀ле *м.* Смях на воля, от сърце (ШлР).
варгула̀т *прил.* Объл, кръгъл (См, Ас, Ар, ШлР).
варгу̀л'ка, варгу̀л'ке *ж.* 1. Буца пръст или едър къс камък (См, Ар, Ас). 2. Объл речен камък (Яг). 3. Ръчна мелница с два камъка от по-старо време (Мм).
ва̀рдêм *гл.* Следя с поглед. *Нах сро̀што ва̀рди л'у̀бено* (См, Зб, Чп).
варду̀не *мн.* Двуколка за свличане трупи, греди и др. (Дв, Сц, Вв, Кт, Мм).
варѐйка *ж.* Малък меден котел, в който се готви (Пг, Чп).
ва̀рен, ва̀ран' *ж.* 1. Количество продукти за едно ястие, които се варят. (Ох и др.). 2. Вариво (Ох, Кв, Пв, Лл).
варѐчка вж. *варѐйка* (Слв, Пт, Дв).
варс *предл.* Върху, над, през. *Ако ти дѐтѐ ни ро̀д'ам, да̀вам ти ѝзин варс мѐнê да са о̀жѐниш* (Вв, Кт, Пд, Зг, Ор, Мн, Дев).
варза̀ло *с.* 1. Червена връзка, с която селяните пристягат кърпата на кръста (ГДер). 2. Връв или късо въже, с което връзват добитък (Слв, Вв, Кт).
варзанѝца *ж.* 1. вж. *свѝтак* (Ел, Дл, Стр). 2. Сноп от царевична шума (Ел). 3. Царевични кочани със зърната, вързани до 10 броя заедно и окачени да съхнат (Хв, Пв).
ва̀рзел *м.* Възел (Вк).
варзмо̀ *с.* Връзка от копринени конци с ресни накрая, която се поставя на плитките (Гб).
варзо̀бал' *м.* вж. *варвѝл'ник* (См, Ар, Мн, Зл, Дл).
варзу̀л' *м.* Вързоп (См, Ас).
варзу̀л'ка *ж.* Възел в преждата или тъканото в домашния стан (Слв, Пт).
варѝл'ник *м.* 1. вж. *варѐйка.* 2. Дървен съд — каче, ведро и др., в които се събира помия от съдове и хранителни отпадъци за добитъка (Пв, Хв).
варѝл'ница *ж.* вж. *веру̀га* (Кет, Кес, Зб).
варѝйа *ж.* Голям каменарски чук (Сем, Пв, Хв).
ва̀ркам *гл.* Бързам. *Не ва̀ркайте, брѐ!* (ЕР, Яв, Кор, Сем).
варкузу̀м *м.* вж. *варкузу̀н'* (Кт).
варкузу̀н' *м.* Връв, с която се стягат потурите около кръста (См, Ар, Мн).
ва̀рса-йо̀кса (тур.) *нарч.* Има-няма, както и да е (См, Ас, Дев, Ар, Мн).
варста̀к *м.* Връстник (Лл).
вартелѐк' *м.* Колело (См, Пт, Дв, Мр).
ва̀ртка *ж.* вж. *во̀ртка* във 2 знач. (Хд, Пд, Дв).
варто̀главф *прил.* Болен от въртоглавие добитък. *Варто̀глави о̀фце* (Кч, Дс).
варто̀к *м.* Водовъртеж (Слв).
варто̀л' *м.* Място, дето се образуват вихрушки (Син, Айв, Ис).
варто̀лево *с.* Място, изложено на ветрове (Айв, Ис).
Вартоломѐй *м.* Религиозен празник на 24 юни, който се тачи, за да не духат ветрове, вихрушки, които завъртат, замайват и овцете, и хората (Яв).
вартоло̀мен *прил.* Шеметно стръмен (Яв).
варто̀п *м.* 1. Хлътнатина от суша. 2. Малка горичка, свита сред голо място (См). 3. Водовъртеж (См).
варту̀тка *м., ж.* 1. Дете, което капризничи и непрекъснато хленчи и настоява за нещо (Слв, ШлР). 2. Мазник (См).
варту̀шка *ж.* Вихрушка, въртящ се циклон (ШлР).
ва̀р'ово, ва̀рово *с.* Вариво (Гб).
вару̀ш (унг.) *м.* Град (СП).
вархнѝк *м.* Мъжка или женска горна дреха (Слв и др.).
варчибо̀п *м.* Бакла (Дл).
вас (тур.) *м.* Слово, проповед. *Хо̀жена ва̀с пра̀ви* (Стр, Лци).
вас *предл.* У, при. *Ваз башта̀, вас ма̀йка* (См, Ар, Мн, Хв, ШлР).
ва̀ска *мест.* Вас (Зг, Хд, Мос, Сит).

васку̀пвам *гл.* Правя на купчина. *Васку̀пихме се̂нотọ* (Ав).

васправу̀шт'ọвам *гл.* Изправям някого или нещо (Лев).

вассѝпвам *гл.* Окопавам растение високо (См, Ар, Ас).

вассу̀квам *гл.* Засуквам, запретвам. *Вассу̀ках си ракàвете и зафàтих да чу̀кам* (См, Пт, Дв, Чп, Мс, ШлР).

вастагàрка, вастагàрке *ж.* Дървено колче, с което се подпират страните, докато се товари добитъкът (Слв, Вв, Кт, Хв, Стр, Пт).

вастегàрка *ж.* вж. *вастагàрка* (Зб, Нс).

вастѝцам *гл.* Подувам се, получавам оток. *Ракѝсе ми вастѝцат* (См, Ас, Мн, Ар).

вастѝчам *гл.* вж. *вастѝцам* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).

васу̀л'вина *ж.* Изсъхнали листа и стъбла от фасул, които служат за фураж на добитъка (Слв).

васу̀л'вица *ж.* Вид фасул с много едри зърна (Слв, Вв, Кт, Ус).

васфу̀л'вам *гл.* Възпламенявам, лумвам. *Васфу̀лих слàмана.* **Васфу̀л'ва ма** *безл.* Пламвам, чувствувам огън. *Васфу̀лилọ ма йе* (Слв, Вв, Кт, Пт).

ватандàш (тур.) *м.* Съотечественик (н. п. — Гб и др.).

ватанлѝе (тур.) *прил. неизм.* Имотен (пред. бълмох. — Мос, Дн).

ватрàл' *м.* 1. Ръжен, прът с който ровят огъня. 2. Прът с желязо отпред за чистене жарта от пещта (Гб).

вàхлеле *межд.* За изразяване мъка, страдание; олеле (Муг).

вàхси *межд.* За изразяване на мъка, страдание; олеле. *Вàхси, нимо̀йте са кàра, нимо̀йте са йѐ!* (Ус, Рв, Смн, Смл).

вàцана *ж.* Плод от черница (Кп).

вашѐсвам, вашѐсувам *гл.* Въшлясвам (См, Ар, Ас, Мн).

вашѝвник *м.* Въшльо (Слв, Пт, Дв, Сц, Вв, ШлР).

ваштѝна *ж.* Восъчна пита, на която медът е взет (Смл, Смн, Сг).

вгл'ọдвам са *гл.* Вглеждам се (Слв, Пт, Пг, Чп). **Вгл'ọдва ми са** *безл.* Привижда ми се. *Будно̀ш му са вгл'ọдва адно̀ дру̀го* (См, Ар, Ас, Дев).

вграгурѐва са *гл.* Набръчква се (за шев) (Мм, Сок).

вгрàгурен *прил.* Набръчкан. *Дрѝписе му са вгрàгурени* (Мм, Сок).

вдѐ йе *израз.* Вижда се. *Вдѐ ли йе нашѐт стàрец?* (Слв, Пт, Пг).

вдѐвам, вдѐвам *гл.* 1. Прекарвам жичките на преждата през гребена и нищелките. 2. Вкарвам конец в ухото на игла. 3. *прен.* Давам ум, съветвам някого. *Ни вдѐва му са йу̀м* (См, Ар, Ас).

вдѝгам *гл.* Викам силно, карам се. *Йадо̀салọ са йе, ко̀штана вдѝга.* **Вдѝгнало го йе** *безл. прен.* Полудял е. *От пролѐто̀с го йе вдѝгналọ.* ~ **са** 1. Изселвам се. *Йѝште да са вдѝга нах Хил'бо̀.* 2. *прен.* Въставам. *Фаф Ту̀рцко пàк са са вдѝгнали* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

вдọвѝче *прил. неизм.* Вдовишко. *Адно̀ вдọвѝче ко̀пел'че лу то̀ си дивàн ни стàна* (н. п. — См. Ас, Ар).

вдọ̀рнувам са *гл.* Вмъквам се. *Йѐ го ни ру̀ках, ала то̀ са вдо̀рна нах во̀тра бис по̀питум* (См, Ас, Пт, Дв).

вдọручѐвам са *гл.* Сопвам се, отговарям много грубо и сърдито. *О̀ти ми са вдọручѐваш то̀и?* (См, Ас, Ар, Мн).

вдражѐвам са *гл.* Харесвам се на някого. *Йѐ му са сам вдражѝла* (См. Ас).

вду̀ле *ж.* Дюля (СП, Чн).

вдънвам *гл.* Отивам надълбоко, на дъното (Яв, Пв).

вѐ, вѐѐ *мест.* Вие. *Вѐ ту̀ва ли сте? Вѐѐ оддѐ сте?* (См, Ар, Ас).

вѐ *част.* 1. Нали. *Вѐ та штиш до̀ и тѝ с мѐне?* 2. В смисъл на „знаеш ли". *Вѐ кọ до̀йда?* (См, Ас, Ар, ШлР).

ведѐ *гл.* Върди, мъти. *Ко̀шката ведѐ пѝлце* (Стр).

ведрѝца *ж.* Дървен съд за вода, мляко и др. *Мо̀кри бедрà, су̀хи ведрѝци* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

вѐжги *мн.* вж. *вѐшки* (Яв).

вѐшкọве *мн. ум.* вж. *вѐшки. Вѐшкове — плѐтен гайтàнчек* (н. п. — См, Ар, Ас).

вес *м.* Везмо, ръкоделие. *Вѐз вѐзила Фатимѐ кадо̀на* (н. п. — Чн).

везѐк *м.* Везмо. *На пѝргове дево̀йка дрѐмен везѐк везѐше* (н. п. — ДЛ).

вѐйка *ж.* 1. Тънък прът за увиване на фасул. 2. Клон на дърво с листа. *На вѐйка му йе йумо̀н* — за лекоумен човек (См, Ар, Ас).

вѐйке *нарч.* 1. Вече, почти. 2. Без малко. *Вѐйке ма фàтиха. Мѐн' са йе вѐйке дọдѐлọ кàта нидѐл'а свадбàре* (См, Ас, Ар, Мн, Гуг, ШлР).

вѐйник *м.* Фасул, който се увива на пръти (См).

вѐке *нарч.* вж. *вѐйке* (Хв, Мос, Дн, Пв).

векѝл' (тур.) *м.* Пълномощник, доверител. *Йѐ му стàнах векѝл'* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Зл, Дев).

велеѐт' (тур.) *м.* вж. *вилайѐт'* (Вел).

вѐлêм *м.* Говоря, казвам. *Кѐ му вѐлѐ.* (Чн, Зг, СП).

велѝ *гл.* Каже. *То̀й, велѝ, ништо̀ да гл'о̀дам нѝкọтрек ọт сѐлọ* (См, Ас, Ар, Дев).

вѐл'хасъл (тур.) *нарч.* Накъсо речено, с една дума (См, Ар, Мн, Ас).

вѐндра *ж.* Копраля (Пг, Куз, Дек).

венѐц *м.* Букет от изкуствени цветя, който българомохамеданката между другото подарява на годеника си вечерта на годежа (ШП, Зц).

веранажѝе (тур.) *м.* вж. *веренжѝе* (Слв, Пт, Дв).

веранладѝсвам (тур.) *гл.* Повреждам ~ **са** *прен.* Поболявам се (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

веранлъ̀к, веренлъ̀к (тур.) *м.* 1. Повреда. 2. *прен.* Болест, поболяване.

верано̂, верана̀ (тур.) *ж.* 1. Стара сграда, която клони на падане. 2. Изобщо повредено нещо. 3. *прен.* Нездрав човек (См, Ар, Ас).

веранòсвам (тур.) *гл.* Повреждам (Слв, Вв, Кт, Пт).

вера̀чка *ж.* вж. *вериъ̀га* (Тг, Жр, Кес, Муг).

вергѐл' (тур.) *м.* Сполучлив ход за лека двойна печалба (См, Ас, Ар).

вережѐк, веражѐк (тур.) *м.* Дълг, парично задължение (См, Ар, Ас, Мн, Зг).

верѐм (тур.) *м.* Туберкулоза (пред. бълмох.).

верѐн *прил. неизм.* 1. Повреден, разнебитен. 2. *прен.* Болнав. *От нѐкаф дѐн' сам баѐ верѐн* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

веренжѝе, веранжѝе *м. ж.* 1. Човек, който поврежда. 2. *прен.* Човек, който проявява разточителство. 3. *прен.* Лека жена (Слв, Пт, Дв).

веренѝе, веранѝе *ж.* вж. *верано̂* (Хв, Пв).

верѐшти *мн.* Чувал, голяма торба (Бкк, Лжк, Ок, Тб, Чем).

верѝга *ж.* вж. *верỳга* (Бб).

верỳга *ж.* Синджир над огнището, на който се окача котел (См).

верỳчка *ж. ум.* Вирче (Мт).

вер'ỳшка *ж.* 1. Малък наниз от мъниста или парички (Дн, Зл, Мос). 2. Синджирче.

весайѐт' (тур.) *м.* Завещание. *Правѐм му весайѐт' да си ми з'ȯме, мòйана блѝзна рȯд'нѝнка* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

вѐселен *прил.* Весел (в н. п. Ив).

вѐстико *с.* 1.Известно. *Не мѝ йе вѐстико.* 2.Весело (Хв, Пв).

вѐтѐр *м. прен.* Ревматизъм (См, Ас, Ар, Мн).

ветрỳшка *ж.* Вихрушка (Хм, Лл).

вѐтърница *ж.* Вятърна мелница (Ек, Рд, Мд).

вѐчера голѐма *ж.* Вечерно ядене между 7 и 8 часа (См).

вѐчера ма̀лка *ж.* Малка следобедна закуска през лятото (См).

вѐчерка *ж.* вж. *вѐчера ма̀лка* (пред. бълмох. — См).

вечѐрн'а *ж.* Новогодишна, коледна и богоявленска пита (Кс).

вѐчеро, вѐчер'о *нарч.* Нощем, вечер. *Вѐчеро лѐгам н'увѐста, ỳтирно ста̀нвам момѝца* (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

вѐчерум *нарч.* Нощем, вечер (ДХ).

вѐш *прил.* Който знае, познава. *Йѐ ни сȯм вѐш по са̀йа ра̀бота.*

вѐш го йѐ *израз.* Познавам го (См, Ар, Ас, Дев).

вѐшина *ж.* Сноп ръжена слама, с който се покрива кошерът на тръвна, или кръстец със снопи (Ел, Хд, Стр, Мд).

вѐшки *мн.* Вежди (См, Ар, Ас, ДХ, Чн).

вжѝзам *гл.* Правя дупки върху дърво с нагорещено тънко желязо.

вжѝза са *гл.* Гранясва (за мазнина). *Ма̀слосо са йе вжѐгло.*

вжирѐвам са *гл.* Почвам да линея, слабея (за млад добитък и дете). *Тѐлесо са йе вжирѝло* (См, Стр, Сг, Мд, Пт).

вжурѐвам са *гл.* вж. *вжирѐвам са* (Слв, Вв, Кт).

вза̀м *сз.* За да (Кес).

вигнѐ *ж.* Ковачница (Бб).

вѝда *ж.* Болт, винт (Слв, Вв, Кт).

вѝдело 1. *с.* Предмет, който свети. 2. *с.* Петрол. 3. *прил.* Съмнало, светло (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

видѐло *с.* Вид изработена телешка кожа за обуща (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

вѝдено, вѝденко *прич.* Дадената милостиня, която се счита от полза в задгробния живот (поверие — См, Ар, Ас, Мн, Дев).

вѝдет' йе *гл.* Вижда се (Зл, Лв, Пв).

вѝд'о *м.* Това, що е налице (в израз) *Фа̀л'о не л'ȯсан, ами вѝд'о йе ба̀лан* (См, Ас, Ар, Мн).

видȯве *мн.* Виждане наяве, патила. *Зѝма йде, ште ѝма па̀к видȯве* (См).

вѝска *мест.* Вие (СП, Чн).

виѐт *м.* Вътрешен двор, пруст (ДХ).

виза̀р' *м.* Изтрит гвоздей от подкова на добитък. *Виза̀р' му йе флѐл ф тарна̀ка* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

вик *м.* Тревисто растение, което се навива по стъблата на ръжта (Пд, Бн).

вѝкам *гл.* Мисля. *Вѝкал йе, бѐл'ки, чи нѐма да са вȯрна жѝф* (См, Зл, Ас).

викашкȯм *нарч.* Викайки (ГДер).

вила̀ет' (тур.) *м.* 1. Родно място. 2. *остар.* Административна единица в Турция. *Шта си варвѝм нах вилайѐтен* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

вила̀ч *м.* 1. Дървена вила с повече от 3 зъба, която се употребява на харман. (Хв). 2. Дълга вила, с която се подава шума за складиране на дърво (Ел, Дл, Стр, Нд, Ал, Бк).

вѝлица *ж.* Челюст (Ел, Стр, Рд).

вѝличка *ж.* вж. *мѐчове* (Ор).

вира̀н *м.* Кладенец (Гб).

вирѐм *м.* вж. *верѐм. Шъ фа̀тиш вирѐм* (Гб).

вирỳга, вир'ỳга *ж.* 1. Едно или няколко дървета, поставени на двата бряга на дол или река за минаване (Зл). 2. Верига (Пг, Чн, Шлр, Мм, Сок).

виса̀р' *м.* 1. Висока стръмна скала (Дб, Яв). 2. Филия хляб (Лл).

висȯце 1. *нарч.* Високо. *Висȯце г'ȯдай.* 2. *с.* Горен етаж на къща. *Ра̀но йе вȯда донѐла, че йе висȯце изл'ѐла.* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Тх).

вѝтва *ж.* вж. *гỳжма* (Лл, Зб, Нс).

вѝтка *ж.* вж. *гỳжма* (Яг).

Вѝтлово *с.* Старо име на гр. Рудозем.

витрỳшка *ж.* Малка лопатка (Куз, Дек).

вѝхан *прил.* Силен, буен. *Дано дѝйне, вѝхан вѐтар да раскрѝе кѝчината* (Чн).

вѝчерашни *мн.* Зли духове, вампири (Кп).

вичѐрн'а̀ *ж.* Бъдни вечер (Гб).

вѝше *нарч.* По-високо (Вг).

вѝшел *прич.* Видял. *Не штѐ ли са лѝха, та го вѝшлѐ камѝлите* (СмнР).

Вѝшница *ж.* Име на река, която протича край с. Габрово, Ксантийско.

вѝшница *ж.* Вишня (См, Гб, Кп).

вишо̀вна *прил.* Високосна. *Пролетосо йе дажддо̀вно, годѝнаса йе вишо̀вна* (н. п. — См, Ас, Ар).

вѝштêм са *гл.* 1. Цвиля (за кон). 2. Смея се, кикотя се. *Врѝт жѐнине са излѐли по сокѝчено открѝти, та са вишт'о̀т като ко̀били* (См, Ас, Ар).

влага̀ф *прил.* Малко влажен. *О̀таваса йе влага̀ва* (См, Ас).

вла̀к *м.* 1. Влачене по наклонено място трупи, греди и др. (Пв, Хв). 2. Межда. *От ка̀та мѐсто оста̀в'ам по адѝн вла̀к мейда̀н' от чу̀здоно мѐсто* (Дев, Ас). 3. Дърво със закрепени на него клони, което служи за зариване семената на нивата — един вид брана (СмнР, Рд). 4. Дарак за влачене вълна.

власа̀т'ам *гл.* 1. Разбивам със специална дъска коноп, лен или степана вълна (Пв, ШлР). 2. *прен.* Бия, нанасям побой (См, Мд, Рд, Пт, Дв).

власта̀рка *ж.* Клонче или издънка, израснала за една година (Юг, Хв, Пв).

влат'о̂ *м. ж.* 1. Небрежен, развлечен човек. 2. *прен.* Мързелив човек (Слв, Вв).

влача̀рница *ж.* Дарак за влачене вълна, памук и др. (Сит).

вла̀чка *ж.* Брана (Смл).

вла̀шкове *мн.* Съзвездие Бенетнаш (Слв, Зг, Пт, Дв, ШлР).

влек *м.* Вързани клони, които се влачат от добитък за заравяне семена (См, ШлР).

влечо̀к *м.* Хоризонтална подпора на врата (Пг, См).

влѝдан *прил.* вж. *вл'у̀дан* (Тв, Ор).

вло̀гаф *прил.* Тромав, отпуснат, несръчен (Хв, Пв).

вл'у̀дан *прил.* Кротък, хрисим (См, Пт, Дл, Мс, Рд).

вна̀грувам *гл.* 1. Искам нещо много настоятелно. 2. Хващам някого здраво. (См, Пт, Дв, Чп, Мс).

внѐтре *нарч.* Вътре (Кч, Бб, НМ, Дс).

во̂бел, во̀бел *м.* Кладенец. *Навлѐзоха су̀стри са̀би, забра̀ха ги, йудвѐдаха при во̀бела, при чешма̀та* (Чн, Мм, Сок).

во, воф *предл.* В, във (ПашМ, Вел).

во̂гал *м.* Въглен. *Чо̀ран йе во̂гал ста̀нала* (См, Ас, Ар).

во̂гарец *м.* вж. *въ̀гърец* (См).

во̂ген *м.* Огън (Кк).

вода̀ч *м.* Кобилица (См, Пт, Дв, Бк, ЕР, Дл).

воденѝчно *с.* вж. *кал'ма̀нка* в 1 знач. (Дв).

воденѝчно ко̀те *с.* вж. *кал'ма̀нка* в 1 знач. (Зг).

во̀дено *с.* 1. Сок от варени или киснати сушени плодове. 2. Вода с малко оцет и захар. 3. Мътеница, айран. 4. Изобщо всякакви течности, които се пият или се яде хляб с тях. (См, Ар, Ас).

во̀ден с'ул'у̀к *м.* Пиявица (Тх).

во̀ди ма *гл.* *безл.* (само с отриц.) Занимава, интересува ме. *Хѝч ма ни во̀ди* (Слв, Вв).

водѝло *с.* Воище на рало. (НМ, Бб).

водоле̂й *м.* Чешма, извор, чучур (Син).

водолѐшка *ж.* Малка вадичка, която се отделя от главната вада за напояване ливади, градини и др. (Хв, Пв).

во̂за *ж.* 1. Тънка плетена вълнена връв, с която връзват престилките си или я използуват за връзки на торби (Ас, См, Ар). 2. Въже от слама (Ел).

во̂зал, во̂зел *м.* Връзка. *Ѝди ми ѝзвади от сандо̀кан трѝ во̂зла руба̀и* (Смл).

во̀зоравам *гл.* Разоравам. *Ѝди во̀зарай нѝвана* (Кес).

во̀збардо *нарч.* Нагоре, по бърдото (Дев).

во̂збарце *нарч.* вж. *во̀збардо. Во̀рвите фсѐ во̀збарце* (См, Пг, Чп, Мс).

во̀звес'а *ж.* Силна нервна възбуда, екстаз (Мм, Сок).

во̀зврат'ки *мн.* 1. Гостуване на младоженците у родителите на младоженката (Пт, Дв, Слв). 2. Угощението, което в петък след сватбата дават на младоженците (См, Ар, ШлР, Ас).

во̀зглавница *ж.* вж. *здѐлка* (См, Ас, Мн).

во̀скрушка *ж.* Вишня (Вк).

во̂зочи *нарч.* Право в очите (ШлР).

во̀страп 1. *м.* Купчина аба, черги, чеиз и др., поставени в ред една върху друга край стената. *Ко̀лко во̂страпа ру̀ба ѝма нивѐстана?* 2. *нарч.* Нагоре, по стръмнината (См, Пт, Чп, Мс, Пг).

во̂о̂о̂й *част.*, с която се отговаря при повикване. *Ма̀йу бе, ма̀йу! — Во̂о̂о̂й* (См).

во̀йна *ж.* Хвойна (ДХ).

во̀йси *межд.* Изразява разни чувства; олеле *Во̀йси кина̀ да сто̀ра, во̀йси кина̀ да сто̀ра!* (См, Ас, ШлР).

во̂лек *м.* вж. *во̂л'к* (Кет).

во̀леник *м.* Ароматична горска билка, употребявана от местното население за чай (Зб, Бд, Бр, Нс).

во̀л'аника *ж.* Сладка билка (Дев).

во̀леница *ж.* 1. Дива червена и бяла медоносна чубрица (Сг, Стр, СмнР). 2. Свободен, безгрижен, волен човек (Юг).

волѐсвам са *гл.* 1. Съобразявам се. *О̀ти са ни волѐсвиш кина̀ штиш продѝма* (Слв, Пт, Дв, Вв, Кт). 2. Огкраждам (ШлР).

воле̂т *м.* Улей на воденица, дъскорезница и др. (Сит).

во̂лзаница *ж.* вж. *здѐлка* (Зб).

вòлетина *жс.* 1. Вид цирейно заболяване. 2. Вид билка, подобна на чубрицата, която служи за подправка (Слв, Рво, СмнР, Сг).
волѝна *жс. увел.* от вол (Слв, Вв, Кт, Рк).
вòл'к *м.* Вълк (См, Пт, Чп, Мс, Пг).
вòл'ненник *м.* Празнична женска горна дреха, направена от аба, на която полите, ръкавите и нагръдникът са украсени със сърма или коприна.
вòл'нес *прил.* Космат. *Лѐким му йе вòл'нест г'ўсан* (См, Пт, Дв, Пг, Чп).
вòловец *м.* Дива приятна на вкус билка с листа, подобни на волски език, която се използува за готвене и баница (Слв, Вв, Кт).
вòловник *м. вж. вòловец* (Стр, Ср).
вòлска мўха *жс.* Стършел (Кп).
Вòлчево *с.* Старо име на село Върбина, Смолянско.
вòмбал' *м.* 1. Извор в ниско песъчливо място, чиято вода блика отдолу. 2. Улей, по който тече вода. 3. Изворче край река, чиято вода е от самата река, но се изцежда през пясъка. 4. Дълбок кладенец (См, Кор).
вонѐ, вон'ồ *с.* Лоша миризма (Ас, См, Ар).
вòнева *жс. вж. вонѐ* (Хв, Пв).
вонѝêм *гл.* Мириша на лошо (Хв, Пв).
вон'òшник *м.* Човек, който издава неприятна миризма (Слв, Пт, Вв).
вòнта *жс.* Укорно название на нечистоплътна жена, която издава неприятна миризма (См, Пт, Чп, Пг, ШлР).
вòн'то *м. вж. вòнта* (См, Пт, Чп, Пг, ШлР).
вòпа *жс.* Вдлъбнато място, котловина (См, Пт, Чп).
вòрбен *жс.* Врабче (Рк).
вòрга *жс.* 1. Подутина на главата, причинена от удар (См, Ар, Ас). 2. Израстък по човешко тяло или по стъбло на дърво (Мм, Сок). 3. Слабо издигнато място, грапавина сред равнина или поляна (См).
вòргаф *прил.* Неравен, с грапавини. *Вòргава нѝва* (См).
вòрс, вòрс' *жс.* Възраст. *Тѐ са аднồ вòрс* (См, Пт, Мс, Чп).
вòртка *жс.* 1. Детска игра на въртележка (См, Пт, Пг). 2. Уред, въртележка, с която се развива прежда (См, Ас, Пт).
воружѝе *м.* Въоръжено лице (Дев).
ворўнжесана (тур.) *нарч.* Дори ако (Хв, Пв).
вòрхам *гл.* Вършея. *Кàта годѝна по айсồ вакъ̀т си вархồт врѝт' л'удѐсе* (См, Ас, Пт).
вòршина *жс.* 1. Най-високата част на дървото. 2. Неокастрено клонче (Слв, Вв, Кт, Мм).
вòса *жс.* Оса (Кч).
вòсаница, вòсеница *жс.* Гъсеница (См, Пт, Пг, Чп, Мс).
вòседле *нарч. вж. въ̀седле* (Зб, Бд).
вòске *жс.* Войска (н. п. — Сит, ШлР).
вòссет *м.* Седло (Рд).
вòстреп, вòстреп *м.* 1. Купчина. 2. Наредени, сгънати завивки, постелки и др. (См, Шх).
вòтак *м.* Вътък (См, Ас, Пт, Мс, Пг).
вòтар *м.* Вряз в дъното на каца (ШлР).
вòук *м. вж. вòл'к. Зимòс ѝмаше фнòго вòўци* (Кор).
вồхам *гл.* Дишам. *Вòрв'ам и сѝломичка вòхам* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
вồхкам *гл.* Охкам, пъшкам. *Та ни вồхкам ồлеле, душѝце, ами вồхкам ồлеле, Росѝце* (См, Ас, Пт, Дв).
вồшетина *жс.* Изпражнение на въшка. *Порѝзана му ѝма вồшетини* (См, Пт).
вồшка *жс.* Овощно дърво (ДХ).
врак *м.* 1. Крив рак. (Як, Др, Дж, Чак). 2. Зъл дух, дявол. *Врàк ти йѐл и з'ồтен, и главồта* (См, Стр, Сг)
врàга *жс. вж. вòрга* (Зг).
врагалѐц *м.* Въгарец, червей под кожата на животно (Кам).
врàгом (в израз). *За злòм врàгом.* За проклетия (Яв, Хв, Пв).
врàгуу *мн.* Криви раци (Як, Др, Дж, Чак).
вракузўн' *м. вж. варкузўн'* (Бб).
вралѝна *жс.* Дълъг прът (Бб, Якр).
врàнгелък *м.* 1. Тълпа. 2. Шум от тълпа (Пв, Хв).
врàт'ам *гл.* Обръщам наопаки (в израз). *Стàрецат крồти и врàти* (См, Пт, Дв, Мс, Пг, Чп).
вратѝнка *жс.* 1. Крило на прозорец или малка врата (Гб). 2. Вратичка (См, Ар, Ас).
врàтнат *прил.* 1. Обърнат наопаки. 2. *прен.* Убит (См, Яв, Дб).
врàтница *жс.* Вход на заградена градина, нива или ливада (Кор).
врàтнувам *гл.* 1. Обръщам наопаки, катурвам. 2. Лягам. *Дѐволиштено са л'у врàтнало на вồзнак и са замолѝло.* 3. *прен* Убивам (См, Ас).
врах *м.* Количеството снопи, които се овършават на един път (См, Ар, Ас).
врач *м.* Бакла (Ел, Бн, Тв).
врàчник *м. вж. врач* (Нс).
врѐдан *прил.* Полезен, ценен, който струва много. *Свà дѐтê йе врѐдно за млòго* (См, Ар)
врѐкут' *м.* Вряскане на коза (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
врѐме *с.* Материална възможност. *Нѐмаме врѐме да градѝм кồшта* (См).
врѐсак *м. вж. врѐкут* (См, Ар, Ас, Мн, Дев.)
претѐнка *жс.* Ядивна горска гъба (Бок).
вретѝште *с.* Чувал от парцалена черга (Югозападни Родопи).
врѝпкам *гл.* Скачам вътре (См, Ас, Ар, Сит).
врис *м.* Извор (См, Ас, Ар, Мн, Кг, Кс, Гюм).
врит' 1. *мест.* Всички. *Йѐлате врѝт'.* 2. *нарч.* Всичко. *Врѝт' го зồми* (Слв, Вв, Кт).
врѝтехха *мест.* Всичките, всичкото (Мос).
врѝчêм *гл.* 1. Обещавам в името на някой светия да направя курбàн', жертва. 2. Изобщо обещавам нещо (См, Ас, Мн, Пт, Зл, Дв).

врòм *прил.* Нечистоплътен. *Врòма женà* (Ус, Рво, Смл).
врỳ *мест.* вж. *врùт'* (Ус, Рво, Сф, Тн).
врукузỳн *м.* вж. *варкузỳн'* (Дб, Кво).
врут' *мест.* вж. *врùт'* (Ус, Рво, Сф, Тн, Смл).
връзòн *м.* 1. Мрежа за пълнене с тревен фураж (Бб). 2. Увити и вързани неща, пакет.
връс *предл.* Върху, над. *Връс тèбе нèма да мина* (пред. бълмох. — Хв, Пв, Вр).
връснàк *м.* Връстник (Стр, Дер).
врът *мест.* вж. *врùт'* (Як, Др, Дж, Чак).
връ̀т' *мест.* вж. *врùт'* (ДХ, Пп).
връ̀тка *ж.* вж. *вòртка* във 2 знач. (Кч, Бб, НМ, Дс).
вр'ỳ, вр'ỳк', вр'ỳт' *мест.* вж. *врùт'* (Зг, ШлР).
вр'àнам *гл.* Вдигам шум, врява (Ав).
вул' *м.* Улей на воденица и др. (Лл).
вỳл'г'а, вул'г'ô *ж.* Торба за брашно, жито и др., направена от цялата кожа на дребен добитък (См, Пт, Дв, Зл, Нд, Тх, Чп, Кор, ШлР).
вỳлжêм *гл.* 1. Бия, удрям. *Йê чòс-тити гọ вỳлжêм, òти си гọ трòси.* 2. *прен.* Надувам (См, Ар).
вурàỳне *мн.* 1. Здрави колове (два), които заместват задните колелета при двуколките, с които се свличат трупи, греди и други дървета, и служат за спирачки (Пв, Хв, Чп, Пт, Вв, Кт). 2. Волска двуколка за влачене трупи (Лл).
вурушттùсвам са, вурушттùсувам са *гл.* Разправям се, боря се за нещо (Пв, Хв).
вỳтерна, вỳтирна *ж.* Сутрин (Сф, Рво, Зб).
вỳтирнọ *нарч.* Сутрин, заран (Сф, Рво, Чок, Зл).
вỳтрин *ж.* вж. *вỳтерна* (Чн).
вỳтрина *ж.* вж. *вỳтерна. Вỳтринана беше празник* (Хв, Пв).
въвàсувам са *гл.* Заемам се здраво за някаква работа (Хв, Пв и др.).
въгъл' *м.* вж. *вòгал'* (Ор, Зл, Нд, Ср, Вр, Як).
въгърец *м.* Паразит, който живее върху тялото на едрия добитък (Ас).
въжок *м.* Вид пепелява неотровна змия (Сит).
възàр' *м.* вж. *визàр'* (ШлР).
възхагàн'увам *гл.* Захвърлям нещо с яд (Хв, Пв).
възбàрам *гл.* 1. Спирам, задържам. *Офцèте възбàрат млèкọтọ.* 2. Вдигам нагоре. *Възбери си патỳрете, че щте ти пàднат* (Яв, Дб). 3. Тръгвам нагоре (Пв, Хв, Яв).
възбардọ *нарч.* вж. *вòзбардọ* (Хв, Дб).
възбарце *нарч.* вж. *вòзбарце* (Хв, Пв, Ор, Бн).
възвой *м.* Извиване в обратно направление при движение (Хв, Пв и др).
възврат'ки *мн.* вж. *вòзврат'ки* (Хв, Пв, Зл, Гб, Кп).
възгàзнọвам *гл.* Кипвам от яд, избухвам. *Слỳшах, слỳшах, чѐ възгàзнах* (Пв).
възглав'е *с.* вж. *здѐлка* (Гб, Кп).
въздърпвам са *гл.* 1. Изкачвам се нагоре. 2. Катеря се с големи усилия (Пв).
възнош *нарч.* Нощес. *Марỳда възнош, марù, дọ мѐнê йе била* (Яв, Кв, Дб).
възърски *мн.* Гостуване на младоженците у момините родители втория ден след сватбата и приемане на чеиза (Кп).
вът *част.*, която придружава обръщение; брей (Зб).
вък *м.* вж. *вòл'к* (Бб).
въленица *ж.* Лечебна билка, която се използува и за чай (Лл).
въл'к' *м.* 1. Приспособление за бране на плодове — круши, ябълки — без качване на дървото. 2. вж. *вòл'к* (Як, Ор, Бн, Пв, Хв).
вълнеста йàбълка *ж.* Праскова (Гб).
въл'неник *м.* вж. *вòл'неник* (Юг, Пв, Хв).
въл'чàсува *гл.* Подлютява се, разврежда се, инфектира се (за рана). *Рàнаса ми йе въл'чàсала* (Хв, Пв).
въпа *ж.* вж. *вòпа* (Яв, Пв, Хв, Ор).
връвùште *с.* Пътека, друм. *Скрùти връвùшта* (Яв, Дб).
върга *ж.* вж. *вòрга* в 1 знач. (Яв, Хв, Зл, Нд, Вр, Тх).
върг'ỳл' *м.* Буца пръст или едър къс камък. (Хв, Пв).
вързел *м.* вж. *вòзал* (ДХ, Зл).
върказỳн' *м.* вж. *варкузỳн'* (Бат).
въркам *гл.* Хвъркам (ДХ).
върлàк *м.* 1. Стръмно място (Дб, Нд, Стр, Бк, Дл, Сн). 2. Дърво за минна подпора (Бб, НМ). 3. Камък за хвърляне (Дб).
върлинàче *с.* 1. Малка върлина. 2. *прен.* Високо, стройно като върлина момче или момиче (Дб, Яв).
върлùнес *прил.* Висок (Яв).
върло *прил.* Стръмно (Дб, Яв).
върн'ам *гл.* Хвърлям. *Вѝрн'айте мартùн тевѐци, тỳр'айте фишѐк барỳте* (ДХ).
вър'с' *м.* вж. *вòрс* (Пв, Хв, Ор, Бн).
върстàк *м.* Врътсник (Пв, Хв).
вървàчка *ж.* Въртележка (ДХ).
въртелèшка-печенùца *ж.* 1. Печено на шиш животно. 2. *прен.* Угощение на Голяма Богородица с печено на шиш животно (Гб, Кп).
въртка *ж.* вж. *вòртка* във 2 знач. (Зл, Нд, Ср, Тх, Сц).
вършùлọ *с.* 1. Харман, гумно (Ков, Сц). 2. Количество снопи, които се вършеят на един път (Слв, Вв, Кт).
вършнùк *м.* Връшник (Сц).
въседле *нарч.* Отгоре (за нещо, сложено над товара на товарен добитък). *Кàчи гọ въседле на мỳлето* (Хв, Пв, Дб).
въсеник *м.* Гъсеница (Як, Др, Чак, Дж).

въсеница *ж.* вж. *во̀саница* (Пв, Хв, Ох).

въсидлѐвам *гл.* Оседлавам. *Въсидлѐл ко̀нче* (Дрб).

въскад'а̀вам *гл.* 1. Задимявам. 2. Запушвам цигара (Яв, Хв, Дб).

въстега̀чка *ж.* вж. *вастага̀рка* (Дб, Хв, Пв).

въстетѐн'увам са *гл.* Качвам се нависоко (Хв, Пв).

въсто̀ѐвам *гл.* Спирам. *Въсто̀йл ко̀нчено* (Нд, Стр).

въстреп *м.* Дъсчен долап в стената на стая за живеене, в който се съхраняват постелки, покривки и др. (ГДер, ДХ).

въшевица *ж.* Тревисто растение, което привлича въшките от някои градински култури (Гм).

Г

га *нарч.* и *сз.* Кога, когато, щом. *Га си до̀йдиш от сѐло, прѝкажи ми са.* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

га *мест.* Го. *Засу̀нали га на Бо̀сатина и га адрѝли* (СмнР, Смл, Мд, Мт).

га̀ба *ж.* вж. *го̀ба* (Дв, Хд, Пд, Дор, Муг, Бач, Бб).

габарѐсвам *гл.* Набъбвам (Пв, Хв).

габра̀н' *м.* Мярка за зърнени храни, крина = =20 л жито (Хв, Юг, Пв, Дн).

га̀врѐм *гл.* 1. Галя, милвам. *Га̀ври го като дѐтѐ* (См). 2. Петня, опозорявам.

гага̀л'кажие *м.* Човек, който много се хвали (См).

га̀ганица *ж.* вж. *о̀рада* (Кам).

гага̀нка *ж.* Израстък на небцето на едрия двукопитен добитък (См, Ас).

гагу̀гар *м.* вж. *со̀л'мен'* (Бок, Дед).

гагу̀л *м.* 1. Кука за скубане складиран плътно тревен фураж (Дб, Хв, Пв). 2. Прът с кука накрая за хващане клони на дърветата при обиране на плода им (Слв, Вв, Кт, Хд, Пт).

га̀дариво *нарч.* Мъчно, трудно (См).

га̀ет (тур.) *нарч.* Извънредно много, безкрайно много. *Га̀ет' сме зато̀жени* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).

га̀же *с.* вж. *тра̀хана* в 3 знач. (Дмр).

гажѐл *м.* Хулно название за турчин (См, Пт, Дв, Зл, Пг).

газѐта (ит.) *ж.* *остар.* Вестник (пред. бълмох.).

гайбѝе *м.* ж. Дърдорко, лек човек (ШлР).

гайбилѝк' *м.* Дърдорство, лаладжилък (ШлР).

га̀йга *ж.* Гайда (Гб, Кп).

галабин'че *с.* Гълъбче (Кп).

галагу̀н *м.* 1. Плод на глог, трънка (Бок). 2. Зелен плод на слива (Дб).

галагу̀нка *ж.* 1. Зелен плод на овощно дърво (См, Пт, Дв, Сц). 2. Плод на глог (Яг). *Нимо̀й йа̀ галагу̀нки, ни тѝ са файдо̀* (См, Ар, Ас).

галагу̀нчо *м.*, *с.* Неопитен, още незрял човек (Слв, Вв, Кт).

га̀л'во *с.* Любене (См, Ас, Пт, Дв, Мр).

галгу̀н' *м.* Човка (Мн, Дев).

га̀л'ам *гл.* 1. Обичам, любя (См, Дв, Пт, Чп, Мс, Пг). 2. Целувам (Тх, Дл, Зл, Рд, СмнР).

га̀лен *прил.* Свиден, любим. *Ду̀май ми, га̀лен Йусу̀фе* (Вел).

га̀леничка *ж.* 1. Любовница (Кш). 2. Най-малкото дете в семейството (Бб).

галѝло *с.* Обичане, любене (См, Ас, Ар).

га̀лица *ж.* Вид гарга (Хв, Пв).

га̀л'ник *м.* Любовник (См, Ар, Ас, Дев).

га̀л'ница *ж.* Любовница (См, Ар, Ас, Дев).

гал'о̀вник *м.* вж. *га̀л'ник* (См, Ар, Ас, Дев).

гал'о̀вница *ж.* вж. *га̀л'ница* (См, Ар, Ас, Дев).

га̀лча *ж.* Твърда смола, която децата използуват за дъвка (ШлР).

гал'чѐвица *ж.* Глъчка (См, Пт, Дв, Пг, Чп).

гал'челѝф *прил.* Приказлив (См, Мн, Ас, Ар).

га̀л'чѐм *гл.* вж. *го̀л'чѐм* (Дв, Хд, Пас, Пд).

гам (тур.) *м.* Сърдечен удар (Дн и др.).

га̀ма *ж.* Намерение, мисъл. *Каква̀ му йе га̀мата?* (Мм, Сок, Бс).

га̀мба (грц.) *ж.* Горната част на калъпа за обуща (Мм, Сок, Ус, Слв).

гано̀свам (грц.) *гл.* Калайдисвам. *Гано̀сахме си врѝт' сахо̀нете* (См, Ар, Ас).

гарага̀шка *ж.* 1. Сврака (См, Ар, Ас, ШлР, Яг). 2. Чиле прежда (Нс, Дб).

гарагу̀л' *м.* Ястреб (Хв, Пв, Дб).

га̀ра ко̀за *ж.* Черна коза с жълти вежди (Хм).

гаралѐе *В изрази* 1. Скита се безцелно. *Хо̀ди по гаралѐето.* 2. Блуждае с поглед в пространството. *Гл'о̀да по гаралѐете.* (См, Ас, Пт, Дв).

га̀рам *м.* вж. *го̀ръм* (Дци).

гарбнѝца *ж.* 1. Гръб. 2. Гръбнак (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

гарванѝсва са, гарванѝса са *гл.* Сдавя се (за кучета, вълци). *Ца̀л дѐн' са гарванѝсаха ку̀четана с вал'ко̀н* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

гарга̀р'ам *гл.* Настойчиво искам (Пв, Хв).

га̀рг'ам *гл.* Градя, правя. *Фа̀нали сва̀дба да га̀рг'от* (Чн).

гаргу̀ч *нарч.* На гръб. *Но̀си ма на гаргу̀ч* (Слв, Вв, Кт, Пт).

гаргу̀чвам *гл.* Вземам някого на гръб (Слв, Вв, Кт).

гарлѐшник *м.* Дихателна тръба (Хд).

гармѐвец *м.* Гръмотевица. *То̀п'есе гар.м'а̀т, Йѐно марѝ, ка̀йно гармѐвец* (См).

гармѐвица *ж.* вж. *гармѐвец* (См, ДХ).
гармѝк *м.* Дъбова гора (Дл, Тх, Нд).
гарму̀да *ж.* 1. Буца пръст. 2. Плътно натиснали се на купчина хора или животни. *На хорднǫ стдриха гǫлѐма гарму̀да* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
гарòпал *прил.* Гол (Псп, Смнр, Стр).
гарнета̀р *м.* Грънчар. *Прис наштò мѝните, гарнета̀ре* (См, Ар, Ас, Мн, Зл).
гарчу̀ман *м.* Гръклян (Зл, ДХ).
га̀сǫ, га̀тǫ, га̀нǫ *сз.* Когато, щом. *Га̀нǫ тòрниш, прѝкажи ни са да ти дадѐме аманѐтес* (См, Ар, Мн, Дев, Чд).
га̀усник *м.* Нагръдник (См).
гахта̀н *м.* Гайтан (Мт).
гач *м.* вж. *гагу̀л'* (ШлР, Бд).
га̀ чи *сз.* Така че, та че. *Га̀ чи аднò мѐчка са наштарвѝла и ка̀та вѐчер зòла да хòди нах ǫфцѐне* (См, Ас, Ар, Чн).
га̀чка *ж.* 1. Въдица (Кор, Зл, Сив). 2. Кука за плетене. 3. Кука за шиене на ръка (См, Зл, Ср, Нд, Дл, Пт, Ор). 4. Изобщо кука (См, Ас, Ар).
га̀чǫ *с.* Точено, баница от „рога̀тник" (Ох).
га̀шко *м.* Човек с дънести потури (Слв, Вв, Кт).
гва̀чам *гл.* Ставам мокър, вир вода съм (Слв, Яв).
гебѐк *м.* Съд, с който се точи вино (Яв, Лс).
гебелендѝсва са, гебелендѝсува са (тур.) *гл.* Оплодява се (предимно за домашни животни) *Кра̀васа ми са гл'òда са йе гебелендѝсала* (См).
гебердѐсвам, гебердѐсувам, геберѐсувам (тур.) *гл.* 1. На умиране съм. 2. Умирам (Ар, Ас, См, Дев, Мн, Мг).
гебережѐк' (тур.) *м.* Слабо, мършаво животно — овца, коза и др. (См, Ар, Мн).
геберм'ò, гебермѐ (тур.) *м., ж.* 1. Слабо, умиращо животно. 2. *прен.* Мързелив, неподвижен човек (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
геб'ò, гебѐ (тур.) *прил. неизм.* Бременна (за животно). *Кòзаса йе геб'ò* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
гевгѝр (тур.) *м.* 1. Меден черпак за вода (Стр, Сг). 2. Чаша за вода (Мн).
гевезѐн *прил.* Тъмночервен. *Гевезѐна бойò* (См, Пт, Дв, Чп, Пр).
гевезѝен *прил.* вж. *гевезѐн* (Хв, Пв, Ох).
гевезò, гевезѐ *прил. неизм.* 1. Разглезен. 2. Бъбрив (См, Ас, Ар, Дев, Мн).
гевендѝсвам са, гевендѝсувам са *гл.* 1. Уповавам се на силите си. 2. Наемам се. *Ни гевендѝсвам са да пòдам самѝчек* (См, Ар, Ас).
гевенд'ò гевендѝйа (тур.) *ж.* Лека жена (См, Ар, Ас).
гевѐсница *ж.* Жена, която много приказва (Слв, Вв, Кт).
гевѝн' (тур.) *нарч.* Непременно, на всяка цена. *Нарбчело ми йе гевѝн'-гевѝн' да йдам* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Мг, Дев).
гезò, гезѐ (тур.) *ж.* 1. Угощение, което кумът дава на младоженците. *Трѝш йа сам вòдил на гезѐ.* 2. вж. *йа̀дре* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн).
гѐленджик (тур.) *м.* вж. *кал'ма̀нка* във 2 знач., (Ав).
гѐкнувам *гл.* Тръшкам, събарям. *Ага̀ гǫ гѐкнах, та фъ̀ркна там ната̀к* (Ас).
гѐлепка *ж.* Чиле прежда (Зб, Хв, Пв).
гелѝна (тур.) *ж.* Невяста, булка — название на девойката в деня преди и след сватбата ѝ (Чн, СП, НМ).
гемунѝсам *гл.* Роптая, мърморя, недоволнича (См, Пт, Дв, Пг).
гемунѝсник *м.* Човек, който проявява роптане, недоволство (См, Пт, Дв, Пг).
генерѝлǫ *с.* Лост, който движи буталото при биене на млякото в мандрата (Пв, Хв, Дн).
генѝш (тур.) *прил. неизм.* С широка душа, отпуснат (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
генчлѝк', генчлъ̀к (тур.) *м.* Младост (Дс, Ас, См, Ар, Мн, Дев, Мг).
гѐпел *м.* Сладка билка за ядене (Зг).
гѐпѐм *гл.* вж. *г'òпѐм* (Пв, Хв и др.).
гератѐсвам, гератѐсувам *гл.* 1. Отслабвам. 2. Изоставям се, проявявам голяма небрежност към себе си (См, Ар, Ас).
гергѝл' *м.* Меден съд за вода, тас (Мус, Кес).
герулѝсам *гл.* Плача тихо, капризнича — за дете (Слв, Вв, Кт, Пт).
герулѝсник *м.* Дете, което „герулѝса" (Слв, Вв, Кт, Пт).
герг'òске *м.* Име на м. април (Пг, Пт, Слв).
гѐрг'ускǫ лѝсте *мн.* Зелени клончета, отчупени от дърветата при връщане от гергьовденските тържества (Зл, Слв, Пг, Пв).
гердàвиш *м.* Тока. (Чмд, СмнР).
гердѝсва, гердѝсува (тур.) *гл.* Набъбва. *Йу̀метǫ на кра̀васа йѐца гердѝсва, ага да са тѐли* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
геренлѝф *прил.* Блатист. *Геренлѝва трѐва* (Сит, Лл).
герета̀р *м.* Слаб, окъсан, одърпан и небрежен към себе си човек (Слв).
герѝс (тур.) *м.* вж. *гирѝс* (Слв, Пт, Дв).
геркѝн'а *ж.* 1. Гъркиня. *Ф чѐша гǫ вѝнǫ ч'òрпеше ка̀валска бѐла геркѝн'а* 2. *прен.* Тънка дълга филия хляб (См, Ар, Ас, Мн).
гѐрме *ж.* 1. Пръстен от облак около слънцето при залез, по който овчарите и планинците гадаят за времето през следващия ден. (См). 2. Място, запазено от ветрове. 3. Облак (Чок). 4. Колиба и кошара за овце. *На харма̀на пǫд гѐрмета вѝдехме мл'òгǫ ѐребици.*
герчѐк (тур.) *нарч.* Прочее, наистина, така да се каже (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
гечѝт' (тур.) *м.* 1. Брод. 2. Път през мъчнопроходимо място. 3. Място, през което се

влиза в заграден имот (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Мг, Кг).

гѐчно (тур.) *прил.* и *нарч.* Късно. *Гѐчно йе врѐме стѝнало* (в н. п.).

гѐшно *нарч.* Тежко (Дрб).

гѝбам са *гл.* Мърдам се, движа се. *Нѐма да са гѝбам от айсвà мѐсто* (См).

гибòсувам *гл.* Лъжа, мамя някого (Хв, Пв).

гибралѝк' (тур.) *м.* Място, където се събира животинският тор (См, Ар, Мн).

гибралѝф, гибрелѝф *прил.* Наторен, торен. *Гибралѝво мѐсто* (См, Ар, Ас, Мн).

гибрṑ, гибр'ṑ (тур.) *ж.* Животински тор (См, Чп, ШлР).

гивд'ṑ (тур.) *ж.* Тяло, труп на животно (См).

гивизѝен *прил.* вж. *гевезѐн* (ШлР).

гив'ṑ (тур.) *м.* Зет (См, Пт, Дв, Чп, Мс).

гѝда *ж.* Породръжка (Вк).

гидѐ-гидѐ (тур.) *нарч.* Най-сетне. *Гидѐ-гидѐ разбол'ал са офчѐран.*

гидѝе *м.* Юнак. *Пѐтко йе хѝтар гидѝе, тòй ми са лѐсно не мàми* (Бкл, ДХ).

гидѝш (тур.) *м.* Ход, развитие, положение. *Вѝш какòф йе гидѝшен* (См, Мн).

гѝжва, гѝжнува *гл.* 1. Смъди, засмъдява. *Гѝжнала ма йе снàгаса* (Мм.). 2. Навсякъде се появява (за тревица, посев и др.). *Гѝжнала йе травѝца.* 3. Пъпли (за въшки, бълхи или дървеници). *Лѐким лòшо ма гѝжна никаквò си по снàгаса* (См, Мн, Ар, Ас, Дев). 4. Ферментира — за квас (Слв, Вв, Кт).

гѝздеф *прил.* Добър, кротък. *Азък за гѝздевие чилѐк* (Слв, Вв, Кт).

гиздавѐц *м.* Красавец, хубавец (Пп).

гиздѝлка *ж.* Накит, празнична премяна и украшение. *Де да йе тàтко да дòйде Вълки гиздѝлка да кýпи* (ДХ).

гиздѝлан *прил.* Хубав, красив, който служи за гиздене. *Да си ми мàйка донесѐ бàш гиздѝлнана пгѐмѐна* (См, Ар, Мн, Ас).

гиздѝло *с.* Всички накити, които годеникът поднася при особена тържественост на годеницата (См, Ас, ШлР, Ар, Зл).

гиздирдѝсвам, гездирдѝсвам (тур.) *гл.* 1. Разхождам. 2. *прен.* Разкарвам. *Стѝга да ма гиздердѝсва сòлкова врѐме* (См, Ар, Мн, Ас).

гиздòсвам са *гл.* Гиздя се, кича се. *Гиздòсвам са за хòро* (См, Дев).

гизл'ṑ (тур.) *ж.* Есенна зелена трева (См, Ар, Ас, Мн, Кг, Мг).

гил'г'ṑ (тур.) *ж.* Обедна почивка на овцете и овчаря на сянка (См, Ас).

гилѝнк (тур.) *м.* Стрина (Сщ).

гинàр *м.* Геран, кладенец (Зл, Мг).

гѝнга *ж.* вж. *гилѝнк* (Сщ).

гингѐр *м.* Магарешки трън (См, Ар, Мн, ШлР, Ас).

гингерлòк, гингерлѝк', гингерлък *м.* Място, обрасло с магарешки трън (См).

гингѐрова вòда *ж.* Студена вода от извор, около който расте магарешки трън (См Пт, Дв, Сц, Чп, Мс, ШлР).

гѝрас, гѝрес *м.* 1. Срам, унижение. *Стòри го гѝрас. Стàнало йе за гѝраса свѐта.* 2. Безсрамник, без честолюбие (См, Ар, Мг, Дев).

гирѐсвам, гирѐсувам *гл.* 1. Засрамвам някого. 2. Опозорявам, озлочестявам. *Гирѐсали са мòмечено и са са скрѝли* (См, Пт, Дв, Сц, Мн, Ас).

гиреснѝк, гираснѝк *м.* Нечист физически и морално човек (Хв, Пв, См, Ар).

гирѝс (тур.) *м.* Канал за нечистотии (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

гир'ýк (тур.) *м.* Ковашки мях (Хв, Пв, Дн).

гитѝче (тур.) *нарч.* Все повече и повече. *Главòса ма болѝ гитѝче* (См).

гичл'ýк (тур.) *м.* Мъка, грижа (Дев, Ар).

глàвêм *гл.* Годя, сгодявам. *Йѐ нар'ṑт си глàвêм врѝт' децàса* (См, Ас, Ар).

главѐн *прил.* Сгоден (См, Ас, Ар).

главенѝк *м.* Годеник (См, Ар, Ас, Дев).

главенѝца *ж.* Годеница (См, Ас, Ар).

главестѝл *м.* Човек с голяма глава (Слв).

глàвеш *ж.* Годеж. *Снòшта са имàли глàвеш* (См, Ас, Ар).

главешѐр *м.* Годежар (Ох и др.).

главѝлка *ж.* Годеж. *Главѝлкаса йе и дрàга, и бàлна* (См, Ас, Мн, Нс).

главѝна *ж.* *увел.* от глава. Упорит човек. *Дебѐла главѝна* (Слв, Вв, Кт, Пт).

главнѐ *мн.* Дясната страна на огнището, където стоят краищата на дървата на огъня (См, Ас, Ар).

главнѝк *м.* Стопанин, който надоява наймного мляко от овцете си при откриване на мандрата (Хв, Пв).

главýчка *ж.* Главичка на карфица (Дев).

глад'òвам *гл.* Гладувам. *Нѐ фсѐ си глад'òваме* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

глàси *мн.* от глас. *Вѝкнаа глàси да плàчат* (н. п. — Дед и др.).

гластýнка *ж.* Светулка (Дл, Тх).

глàтуш *м.* Водна змия (Слв, Вв, Пг, Чп, Мс).

глебòк *прил.* вж. *глибòк* (Нд).

глѐвам *гл.* Гледам (Вв, Кт, Тик, ДХ).

гледêêм са *гл.* 1. Имам добър външен вид, а в същност не съм добре (за хора, добитък, посеви и др.) 2. Хубавее. *Зòло йе да са гледêê* (См).

глибòк *прил.* Дълбок (Тър, Рка).

глис *м.* 1. Втулка в някой духов инструмент, като детска свирка, пищялка и др. 2. Земен червей (См, Пт, Дл, Сц, Пг, Мс).

глѝст'ово бѝле *с.* Лековита билка, която се дава на децата против глисти (См, Пт, Дв, Пг, Мн).

глòждам *гл.* Бода. *Глòжда го на гарбòс* ~ **са** *прен.* Не оставям на мира, постоянно се карам на някого. *Нимòйте са глòжда, децà* (См, Пт).

глѝса *ж. остар.* Перо за писане (Слв, Пт).

глу̀шêм *гл.* 1. Вдигам голям шум, проглушавам. *Стѝга ма глу̀шите, чи ни мо̀га да ва слу̀шêм.* 2. *прен.* Безпокоя. *Сêê дêнê покрѝваме учѝлиштено, та нѐма да та глу̀шêм за нѐга* (См, Ар, Чп, Мн, Дев).

гмеч *м.* Топъл хляб, надробен и овалян в масло (Пв, Хв и др.).

гнѐф ма йе *гл. безл.* 1. Яд ме е. 2. Завиждам на някого за нещо. *Гнѐф ма йе, дѐти то̀й лу сѝчко си ѝма, пак йѐ лу нѝшто си нѐмам* (См, Ас.).

гнѝдевина *ж.* вж. *въ̀шетина* (Сит, Лл).

гну̀салиф *прил.* Който се гнуси. *Дѐтѐсо ми йе йѐце гну̀салифко* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн).

гну̀сан, гну̀сен *прил.* Нечист, мръсен (физически), който буди отвращение. *Гну̀сно женѝште* (Слв, Стр, Сг, Пт, ШлР).

гну̀сно ми йе *безл. израз.* Повръща ми се (Слв, Вв, Кт, Пг).

гну̀совам са *гл.* Отвращавам се от нещо, обикновено от храна (пред бълмох. — См, Ар, Ас, Мн).

гну̀сота *ж.* Нечистоплътен, отвратителен човек. *У̀йси каквà си гну̀сота.*

г'о *нарч.* Уж, сякаш (См, Пт, Дл, Пг, Мс).

гôба *ж.* Отровна гъба (Сг, Пт, Слв).

гôбнат *прич.* Изместен, изкълчен — за ръка, крак (Слв, Пт, Шлр, Пг).

гôбнувам са *гл.* Мърдам се. *Йѐ ништо̀ да са гô на от ту̀ва* (См, Ас, Ар, Мн).

говàк *прил.* Мокър, вир вода *Цàласа снàга ми йе говà вòда* (Слв, Вв, Кт).

говàчêм, гвàчêм *гл.* Толкова съм мокър, че като пипна дрехата си, се изцежда вода (СмнР, Сг, Стр, Пт, Дв).

говедàрцко врѐме *с.* Времето сутрин, когато говедарите викат из селото и подкарват добитъка на паша — 2 часа след съмване (См, Ас).

говедàрцка мѐсечина *ж.* Късно сутрин, докогато спят и се пробуждат сънливите и мързеливите (См, Ас, Ар).

говѐжденица, говѐжница *ж.* Вид плоска гъба (Зб, Дб).

говѐлка *ж.* Постене. *Говѐлкаса ни тежѝ, агà ѝма каквò да са сварѝ.*

гòвен' *м.* Пост (См, Ар, Ас, Зл).

говѝêм *гл.* Постя (Пв).

говнêн *прил.* Изцапан с човешки изпражнения (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Кс).

гов'òжда гъба *ж.* Вид гъба (Лл).

гов'òжди кочêн' *м.* Кръмно цвекло (Ус, Рво, Стр, Сг).

гòгнам *гл.* Бърборя си нещо, роптая (Мм, Сок, Бс.).

гòгр'ам *гл.* Дърдоря, бръщолевя (Слв).

гòрг'о *м.* Дърдорко, бъбрица (Слв).

гогу̀рет *м.* вж. *галагу̀нка* (МК).

гòда *ж. остар.* Годеж (Сит).

гòдеш *ж.* 1. Украсен овен, предназначен за колене на сватбата, който се изпраща от момковите на моминит родители. *Ко йе чернòка момàна, мѐне си гòдеш кàрайте.* 2. Угощението, което моминит родители дават на сватовете, отишли да вземат невястата (См, Ар). 3. Подаръците за момата, донесени от момъка вечерта на годежа (Кп).

гòдеше *мн.* Поканените от страна на момъка сватбари (Зл).

годѐшка *ж.* вж. *глàвеш* (Лл и др.)

годешнѝци *мн.* 1. Поканените от момкова страна сватбари (См, Пт, Дв, Чп, Мс). 2. Момковите близки, които закарват украсения овен за угощението у родителите на девойката.

годѝште *с.* Помен за умрелия една година след смъртта му (См, Ар, Ас).

гòдове *мн.* 1. Задушница (Дол, Ог, Сч). 2. Женски празник между 14 и 21 май (ШлР.).

гоџу̀к (тур) *м.* вж. *гожу̀к* (Пв, Хв, Дн).

гòжба *ж.* вж. *гу̀жма* (Дев).

г'òже *с.* вж. *трàхана* в 3 знач. (Мм, Сок, Чп, Пг, Пв.).

гожу̀к *м.* Куче без или с къса опашка (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

г'òзан', г'òзен' (тур.) *м.* Джоджен (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

г'òзбажие (тур.) *м.* Фокусник, шарлатанин, лъжец (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

г'òзбêм *гл.* Мамя, лъжа (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

г'òз-г'урê (тур.) *нарч.* Направо, без забикаляне. *Лòже ма г'òз-г'урê.*

гòзде *мн.* Гвоздеи за подковаване на добитък. *По калдарòме з гòздене òган' фсѝчаха* (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Мг).

г'озл'у̀ци *мн.* Очила (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

гòзнêм *нарч.* Гърбом (към някого). *Сòдни гòзнêм* (См, Ас, Ар).

гòзник *м.* Задница на шалвари (См, Пт, Пг, Мс, Чп).

г'ой, г'òйким *нарч.* Уж, сякаш. *Г'òй спѝ, пак си ду̀ма* (См, Пт, Зг, Мм).

г'òк'ом *нарч.* вж. *г'òй* (Хв, Пв).

гол *прил.* 1. Гол. *Гòло здрàве — гòтва бòлес.* 2. Съвсем, същински, само, чисто. *Дѐтѐсо йе гòло-бòсо, гòло-глàдно и гòло горòпало* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

г'òла *ж.* Гъдулка (Хв, Пв).

голàк *м.* Баница от спанак (См).

г'òл'ак *прил.* Дълъг. *Кàмо ти йе, сѝно, г'òл'ак чибу̀к* (Чн).

гòлап *м.* Гълъб (Ис).

гòлбам *гл.* вж. *гòлбам* (Дев, Лл).

гôлбам *гл.* Дълбая (См, Ас, Ар).

г'òл'г'е *ж.* Варена царевица (Гб).

г'òл'ге (тур.) *ж.* вж. *гил'г'ò* (Ар, Мн, Мг).

гọлдỳп *м.* Беден човек, сетен сиромах (Пв, Хв).

гọлемѝл, гọлемѝн. *м.* Старо название на м. януари (См, Ас, Ар, Зл, Дев).

гọ̀л'кнувам *гл. ум.* Приказвам малко, водя кратък разговор. *Дай да ти прѐдна пра̀менчек, додѐ гọ̀л'кните* (См, Ар, Ас, Мн).

гọ̀ли пѝлце *мн.* Лъжи, нелепости. *Продава гọ̀ли пѝлце. Фа̀та гọ̀ли пѝлце* (См).

гọлиштàр *м.* 1. Птичка без перушина. 2. *прен.* Голтак, бедняк (Яв, Дб и др.).

гọ̀луп *м.* вж. *гọ̀лап* (Стр, Дл, Як, Пв).

г'ọл'гинò *ж.* Дължина. *Връвѐл, връвѐл и намѐрил еднò увò двàесет сахàта г'ọл'гинò* (Чн).

гọлѐма вѐчера *ж.* Времето 2 часа след мръкване (См, Пт, Дв).

гọлѐмата звѐзда *ж.* Вечерница, зорница (См, Ас, Ар).

гọлѐма пѝта *ж.* Угощение в дома на родилката на третия ден след раждането (См, Ар, Ас).

гọлѐма прòгима *ж.* Сутрешно хранене между 8 и 9 часа (См, Пт, Дв, ШлР).

гọлêм пỳс *м.* Сирни заговезни (См, Пт, Дв, Зл, Ас).

гọлѐмата чòрква. Религиозен празник на 28 август, Богородица (См, Ас).

гọлêмлòк, гọлêмлък *м.* Гордеене, пъчене. *Хич ни гàлем гọлêмлòкас* (См.).

гọ̀лọ нѝкаквọ *прил.* 1. Съвсем лош (Слв). 2. *нарч.* Абсолютно нищо (ШлР).

гọлòпар *прил.* вж. *гọрòпал* (Дев.).

гọлтинàк *м.* Голтак (ДХ).

гọлонтàр' *м.* вж. *гọлтинàк* (ШлР).

гọ̀л'чева *ж.* Глъчка, говор, шум (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

гọ̀л'чêм *гл.* Говоря. *Збѝраме са вѐчеро, та хми гọ̀л'чем* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

гòмарнọ (грц.) *нарч.* 1. Неудобно (за поставен на добитъка товар) *Йѐца му йе гòмарнọ, ни штѐ ѝ дọ сѐлọ.* 2. *прен.* Мъчно, трудно (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв.).

гòнище *с.* Място, от което добитъкът се отпраща на паша (Кет.).

гòни са *гл.* В период на оплодяване е (за крава или биволица, на която идва време да се заплоди, та я гонят бикове) *Крàваса са гòни* (См, Пт).

гọнѝйа (тур.) *ж.* Винкел (См, Ас, Ар.).

г'òнцал' *м.* Несръчен, пипкав човек (См).

г'òлêм *гл.* 1. Обърквам прежда, конци и др. 2. *прен.* Надхитрявам. 3. *прен.* Обърквам някого в работата му, спъвам го (См, Ас, Ар, Мн).

г'òпка *ж.* 1. Нещо, което пречи, пречка. 2. *прен.* Човек, който забавя, спъва работата на някого (См, Ар, Ас, Мн).

гòрак *прил.* Горчив. *Гòрка чирѐша* (См, Ас, Ар, Мн).

гọралѐй *м.* вж. *мрачнѝк. Гọралйѐт ма испла̀ши* (Кор).

гòрвọ *с.* Гърло (Кор).

гòрдêм *гл.* 1. Хъркам (за човек). 2. Ръмжа — за куче (См, Ар, Ас, Мн).

гòре *с.* Гора. *Имàлọ ф аднò гòре трòйца брàтê* (Ус, Рво, Сф).

горѐлка *ж.* Угарка от цигара (Хв, Пв).

горѝда *ж.* Вид грозде (Яв, Дб, Пв).

гòркнува *гл.* Нагорчава. *Чирѐшаса нагòркнува* (Ас, См, Ар, Дев).

гòрлешка *ж.* Синя слива — плод и дърво (Рк).

гọрлѝф *прил.* Който добре гори. *Гọрлѝвọ дòрвọ* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).

гòрлọ *с.* Улей, по който тече зърното, за да падне между воденичните камъни (Лл).

горм *м.* Нисък дъбов храст (Кет).

г'òрмедêм *гл.* Повреждам, разваля̀м. *Нимòй гọ г'òрмѐди* (См, Ар, Ас, Мн).

гòрмеш *м.* 1. Гръмотевица. 2. Пукотевица. *Гòрмеш са чỳе нахделѐче.*

гòрмуд'ам *гл.* 1. Боричкам се с някого, като правя „гармỳда". 2. Боричкам се с жена (См, Ар, Ас, Мн. Дев).

гòрмут' *м.* вж. *гòрмеш* (См, Ар, Ас).

гòрнолиите *мн.* Хората от Средните Родопи (Кп).

Гòрно Гỳеново. *с.* Старо име на с. Момчиловци, Смолянско.

гọролòмник *м.* 1. Силен вятър, който чупи дърветата. 2. *прен.* Развратник.

гọролòмница *ж.* Развратница (См).

гọрòпал *прил.* 1. Гол, без дрехи. 2. *прен.* Беден. *Гòл гọрòпал. Гọрòпала женà.* 3. Без самар (за товарен добитък) *Гọрòпалọ мỳле* (См, Ар).

гọропалàн *м.* 1. Гол, необлечен. 2. *прен.* Бедняк (См, Ас, Ар, Мн).

гọрòпал'ник *м.* Баница без листа, направена от билки, объркани с брашно и извара (Мм. Сок, Бс, Пг, Чп).

гòрскọ пѝле *с.* Врабче (Кп и др.).

гòрсница *ж.* Връзка, снопче от растения (Слв, Вв, Кт, Пт).

гọрỳн *м.* Дъб с дребни листа (Дл).

гòрч *м.* Гърчене, свиване от болка и мъка (См, Ар, Ас).

гòрче *с.* Врабче (Кп).

горчел *м.* Гърбав, хилав, сакат човек или животно (Слв, Вв, Кт).

горчѝца *ж.* Дива череша с дребен горчив плод — дърво и плод (СмнР).

гòрък *м.* Дъб (Кес).

гос' *м.* Гостенин (ШлР).

гос *м.* Гвоздей за подковаване на добитък (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Кс).

г'ос[3] (тур.) *м.* вж. *вọдọлѐшка* (Слв, Вв, Кт, Пт, Сц).

го̀ска *ж.* Гостенка. *Млдчко штиш гл'ѐда и пла̀ка, дѐли ти го̀ска ни ѝдам.*

го̑спаница *м., ж.* Лицемерен човек (Слв, Вв, Кт).

го̀сп̥одево̥ *с.* Вампир (См, Гб, Пт, Дв).

го̀спод'оф по̀йас *м.* вж. *зу̀нка* в 1 знач., (Кп).

гост'о̀вам, гостова̀м *гл.* Гостувам. *На ма̀ндрана гост'о̀вахме три вѐчера* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

г'о̀стовица *ж.* Тояга, дърво за побой. *Дѐли зѐма адно̀ г'о̀стовица* (См).

готвила̀ *мн.* Ястия. *Мло̀го̥ готвила̀ сто̀риха за сва̀дбана* (Зб).

гошо̀глаф *прил.* Гологлав (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Мг).

г'оч (тур.) *м.* 1. Покъщнина. 2. Тежък товар. *Купо̀ва кола̀ з бѝволе да вдѝга т'о̀шки г'о̀чове* (Лв).

гра̀б'ам *гл.* Препускам коня, преминавам много път. ~ са. Катеря се.

гра̀д'во *г.* 1. Градене, зидане. *Гра̀д'во̥со̥ йе т'о̀шка ра̀бота.* 2. Материали за строеж (См, Ар, Ас, Мн, Зл).

гра̀д'ам *гл.* 1. Зидам. 2. *прен.* Правя. *Ша градѝм сва̀дба* (Чн).

градѝнки *мн.* Детска игра (Ус, Рво, Смл).

гра̀дница, градни̇ца *ж.* Граница. *Зо̀ да ма йе кахо̀р, ка̀к ште да мино̀т гра̀дницата* (См, Ар, Ас, Мн, Син, Пв).

гра̀жба *ж.* Градеж (Яв, Дб).

гра̀ка *ж.* Врана (Дж, Чак, ГК и ДК).

грама̀да *ж.* Суха каменна ограда (Кп).

грамалѐвец *м.* Гръмотевица (Кор).

граму̀да *ж.* 1. Голям камък, който може да се хвърли. 2. Буца пръст (Пв).

гра̀нка *ж.* Врана (Лл).

грао̀л *м.* Грах (Кор).

грасни̇е *прил.* Много слаб, остарял (за кон, негоден за работа).

гра̀фнувам *гл.* Вземам нещо внезапно и много бързо, грабвам (Слв, Пт, Сц).

грах *м.* Фасул (СмнР, Рд, Чц).

гра̀ховина *ж.* Грахови стъбла и листа за храна на добитъка (Пт, Дв, Сц).

грашо̀вѝна *ж.* Околоплодници от очистен грах (Стр, Рд, Сг).

грѐбе̂м *гл.* Стържа съда, в който е готвено, за да го почистя. *Който̥ грабѐ ха̀ркома ат ка̀ше̂, та му летѝ на сва̀дбата* (См, Пт, Дв, Сц, Пг, Мс).

грѐбе̑н, *м.* Бърдо на домашен стан (См, Ас, Ар, Мн, ШлР).

гребенѝца *ж.* 1. Остърганите от съда остатъци от готвеното. 2. Настърганите от ливадата с греблото остатъци след като е събрано сеното (Слв, Вв, Кт, Мс).

гребу̀л *м.* Дървено приспособление за събиране житото от хармана (Кам).

грѐпка *ж.* вж. *гро̀пка* (Хв, Пв).

грѐум *нарч.* вж. *грѐхум* (Хв, Пв).

грѐуно̥ *нарч.* Грешно (Кор).

грехо̀вам са *гл.* Извършвам грешка, греша (См, Ар, Ас, Дев, Мѝ).

грехӯл' *м.* Клетник, нещастник. *Лйле грехӯл'чека* (См, Пт, Дв, Пг, Мс).

грѐхум, грѐхума *нарч.* Неволно, несъзнателно. *Сто̀рих го̥ грѐхум* (См, Ас).

грешо̀к *м.* Малък грях (См).

гриба̀ч *м.* 1. Дървен или железен прът с желязно приспособление отпред, който служи за изтегляне жарта от пещта. 2. *прен.* Високо, слабо, дръгливо животно или човек (См, Мн).

гриба̀чка *ж.* вж. *гриба̀ч* (Рд, Тх).

грѝбен *м.* 1. Бърдо (Кп) 2. Грива (Кп и др.).

грибло̀ *с.* Гребло (Слв, Вв, Кт, Мм).

грибу̀лка *ж.* вж. *гриба̀ч* (Сем).

грибу̀ч *м.* вж. *грибло̀* (Дер).

грѝбн'а *ж.* Грива (Бн, Бд).

гриф *прил.* 1. Сив (Чн, Вг). 2. Шарен, светъл (за очи). *Грѝви о̀чи* (Пв).

грѝвица *ж.* Шарено перо, което лъщи; накит.

грѝвн'а *ж.* 1. Грива. *Да ни праш̀й ко̀н'у грѝвн'а* (Яг). 2. Гривна.

гриш *м.* 1. Домашен вълнен плат за горни дрехи (ДХ). 2. Горна вълнена женска дреха, украсена с много сърма и коприна на полата, гърдите и ръкавите (Слв).

грѝже *ж.* 1. Мъжка вълнена, зимна, отворена отпред, с ръкави дреха. 2. Женска вълнена, от домашен плат, затворена отпред, с ръкави дълга дреха, украсена с везма на гърдите и полите (ГДер).

грѝшка *ж. остар.* 1. Горна вълнена женска дреха в миналото (Мм, Сок, Бс). 2. Горна дрешка за малко дете (Слв, Пг, Дв, Пг, Мс, Пв).

грип *м.* 1. Постоянен сърбеж на определено място. *На плѐштесе ѝмам никако̀ф си грѝп* (Слв, Сг, Стр, Пт, Дв, Пв). 2. Кърпа за глава (Зб).

грѝпка *ж.* вж. *гро̀пка* (Кп и др.).

гро̀зан, гро̀зен *прил.* 1. Скръбен, тъжен (Ох) 2. Зъл, лош. *Гро̀зни о̀ра.* Лоши хора (ДХ.).

гроздѐрче *с.* Птичка, малко по-голяма от врабче (Дб).

гро̀здовица *ж.* Съд, в който се превозва грозде (Яв).

гро̀зно̥ *нарч.* Неприлично. *Нимо̀йте пра̀ви со̀й, чи йе гро̀зно̥* (См, Ас, Ар).

гром *м.* Гръм, мълния. *Удрѝл го̥ йе гро̀м* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

гро̀мово̥ до̀рво̥ *с.* Дърво, върху което е паднал гръм (См, Ар, Ас).

громо̀свам са *гл.* Запилявам се, губя се (Слв, Вв, Кт).

гро̀паф, гр'о̀паф *прил.* 1. Изцапан от кози и овчи изпражнения. 2. *прен.* Малък, не-

порасъл (за овце, кози) *Грòпово шиле* (См, Ас, Ар).
грòпка *ж.* Изпражнение на овца, коза, заек, мишка и др. (См, Ас, Ар).
гроцвèт' *м.* Гороцвет (Пп, Чп, Мм).
грòчем са *гл.* Мръщя се. *Флùза вòтре, че са мỳси и грòчи* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
грòчовет *м.* вж. *гроцвèт'* (Пв, Хв).
грỳле *ж.* Зелена, неузряла слива (Рк).
грум *м.* вж. *гром* (Тх).
групèшка *ж.* Валеж едновременно на дъжд и град (Рд).
грỳхал' *м.* Подута болна жлеза (См).
грỳхут' *м.* Грухтене на свиня. *Свинено йде грỳхут'* (Юг).
гръм *м.* вж. *гòрьм* (ДХ).
грѝнна *ж.* Нива, градина (Ах).
г'убелèк *м.* Кочан от оронена царевица (Зл).
гỳбер *м.* вж. *гòрчел'* (Слв, Вв, Кт).
г'убрè (тур.) *с.* вж. *гибрò* (Сг, Вр, Мд, Тв).
г'увдè (тур.) *с.* вж. *гивд'ò* (Пв, Хв, Ор).
г'ув'è (тур.) *с.* вж. *гив'ò* (Пв, Хв, Ор, Бн).
г'урендѝсвам са, г'увендѝсувам са *гл.* Доверявам се, осланям се (См, Ар, Ас).
гỳвно *с.* Харман. *Шùда на гỳвно* (Кгз, Кор).
гỳгла *ж.* 1. Калпак. 2. Качулка. 3. Качулеста гъба за ядене от рода на сърнелата (См, Ар, Ас, Мн, Дл, Тх).
угугàр *м.* вж. *сòл'мен'* (Сит).
гỳглек *м.* 1. Неразтворена още млада гъбичка (Пг, ШлР, Дв).
гỳде *с.* 1. Свиня (Дб, Хв). 2. *прен.* Охранен човек (См, Ас, Ар).
г'уцèн' (тур.) *м.* Малко диво зайче (Пв, Хв).
гỳци *прил.* Животно без опашка или с къса опашка (Яв, Дб).
гỳдленце *с.* Прасенце (Дб, Хв, Пв).
гỳжерка *ж.* Тясно скрито място, скривалище (Хв, Пв).
гỳжи *мн.* Сарми (Хв, Пв).
гỳжина *ж.* вж. *гỳжерка* (Слв, Вв, Пт, Сц, Дв).
гỳжма *ж.* Тънки жилави пръти, свити на окръжност, които служат за стягане на два забити кола на ограда (Слв, Вв, Кт, Мс).
гỳжнувам *гл.* Скривам в прегръдките си някого — обик. за дете (Слв, Сф).
гузгунцùй *м.* Скитник, нехранимайко (Хв, Пв).
г'узендѝсвам са (тур.) *гл.* 1. Разхождам се. 2. *прен.* Отивам по голяма нужда (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Дев, Мг).
гỳл'а *ж.* вж. *гул'ò* (Вк).
г'ул'гè (тур.) *с.* 1. Чадър (Як). 2. Сянка (Як).
г'улèк *м.* Кутия, направена от кора на дърво (Яг).
гỳли *мн.* Мисирки (Дер).
гул'ò *ж.* Ряпа (Кор).
г'ỳл су (тур.) *с.* Розова вода (См, Ар, Мн).
гỳмарно *нарч.* вж. *гòмарно* (См, Ас).
г'умлèк (тур.) *м.* Къса женска риза у бълмох (Ак).
г'ум'ỳш (тур.) *м.* Сребро (прел. бълмох.)
г'ум'ỳшен (тур.) *прил.* Сребърен (Кор)
г'ум'ушлùйе *прил. неизм.* Сребърен. *Г'ум'ушлùйе пиштòх* (пред. бълмох.).
г'унàх (тур.) *м.* Грях (пред. бълмох.).
г'унèй *м.* г'унò (тур.) Място, изложено на припек, запазено от ветрове (СмнР).
гỳнка *ж.* 1. Бяла вълнена къса дреха без ръкави, която се носи под горната дреха (ДХ). 2. Жилетка с ръкави (Зл, Мг).
г'унл'ỳк (тур.) *м.* Надница (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
г'ур (тур.) *прил. неизм.* Изобилен. *Дьèска водòса йе м ого г'ỳр* (См, Ар).
гỳргам *гл.* Гукам. *Гỳргай ми, гỳргай, гòлапче, дордè си младо-зелèно* (Чн).
гургурỳшка *ж.* Гургулица (Слв, Рво, Ус).
гургỳтка *ж.* Гълъб (Вг, Чн).
г'урдùйе *с.* Дълго горно мъжко палто (Бок).
г'урè *с.* вж. *супò* (Яв, Дб).
г'урèш (тур.) *м.* Зрелище (Яв, Дб).
гуржелèви *гл.* Наболява. *Гуржелèви ма корèм* (Хд).
г'урж'ỳм *прил. неизм.* Хубав, красив (ШлР).
гỳркам *гл.* Гъквам, обаждам се с най слаб звук. *Данò не погỳркаш óште адньш* (Ох).
г'урлỳк (тур.) *м.* Изобилие (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Ас).
г'урл'ỳк (тур.) *м.* Едра, груба, буйна трева в наторено влажно и топло място (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Бог, Дл).
гỳрна *ж.* вж. *цùфрън'* (Дб).
гỳртел' *м.* Слаб, недъгав и изостанал във физическото си развитие човек или животно (Чок).
г'урỳк (тур.) *м.* Чергило на кола (Ар, Дев).
гурчумàн *м.* Гръклян (Хв, Пв).
г'ус (тур.) *м.* Гърди. *Г'ỳсас ма болù* (См, Ар, Ас, Дев, Кс).
г'усл'ỳк (тур.) *м.* 1. Нагръдник. 2. Лигавник (Бок, Пв, Бд).
гỳтаво *нарч.* Неудобно (за косене) (Слв, Вв, Кт).
гутувỳшка *ж.* 1. Пръчка, която се поставя във вдлъбната част на кросното. 2. *мн. прен.* тънки дърва. *Òти ми си докàрал сакùва гутувỳшки?* (Слв, Вв). 3. Двете пръчки, които се поставят в основата на тъканта, за да делят нишките й (См, Ар, Мн).
г'ут'урỳм, г'ут'урỳмин (тур.) *м.* Неподвижен, ленив човек или животно (См).
г'уч (тур.) *нарч.* Мъчно. *Прва се сèвда г'ỳч заборèва* (Вел).
гỳчкам *гл.* Вземам някого на гърба си и го нося (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв, Мс).
гỳштерица *ж.* Гущер (См, Пт, Дв, Сг, Кор).
гъбнувам *гл.* вж. *гòбнувъм* (Хв, Пв).
гъгарец, гъгарèц *м.* Червейче, което се развива под кожата на кон или вол; въгарец (Тв, Бд, Бн).
гъгли *гл.* Къркa — за черва (Тг).

гъгр'ам *гл.* Настойчиво искам нещо, нахално искам. *Загъгрило ма йе од буднъш, мир ми не дава* (Хв, Пв, Юг).

гъжва *ж.* 1. вж. *гужма* (Дб, Хв, Пв). 2. Дървена окръжност, на която се поставят звънци или лопатари на добитък (Хв, Пв). 3. Лък — детска играчка (Дб).

гълбам *гл.* вж. *голбам* (Пв, Хв, Ор, Бн, Вр).

гълбей *м.* Място, издълбано от река, където тя прави завой и вълните ѝ се блъскат в брега (Кир).

гълки *мн.* Подутини, буци от двете страни на гърлото, гърлобол.

гъл'чѐм *гл.* вж. *гол'чѐм* (Ор, Бн, Зл, Пв, Хв).

гънга *ж.* Гражданка (Лс, Хв, Пв, Дб).

гъннувам *гл.* Прегръщам (за дете). *Гънни ма, син* (См, Хв, Пв).

гърдѝкам *гл.* 1. Хъркам (Хв, Пв). 2. Ръмжи — за куче (Хв, Пв).

гързъкам *гл.* Скърцам (Зг).

гърцеф *прил.* Слаб, мършав (Пв, Хв, Бок).

гърла̀к *м.* Адамовата ябълка у човека (Гб).

гърл'ам *гл.* Окопавам растение (Нд, Стр).

гърло *с.* вж. *мусар* (Яг).

гърмалѐшка *ж.* Грамотевица (Стр. Дл. Як, Дж).

гърмѝка *ж.* Дъб (Зл).

гърмова̀к *м.* Дъбова гора (Зл, Нд, Стр, Тх, Дл, Ел).

гърмо̀к *м.* Дъбови и други храсти, листата на които през зимата рядко окапват (Ел).

гърсница *ж.* Връзка конопени стъбла, натопени във вода (Хв, Пв и др.).

гъртла̀к *м.* Гръклян (Ор, СмнР, Стр, Як, Др).

гъръм *м.* Дъб (Як, Др, Дж, Чак).

гърчѐл *м.* Дъб с много здраво дърво и остри дребни листа (Тх).

гъсеница *ж.* Копринена буба (Куз, Дек).

Д

да[1] *гл. инф.* Дам. *Да̀ ли ми штиш му̀ленцено у̀тра да си до̀карам дарфцѝ? — Да̀ ти го шта, да̀* (См, Ас, Ар, Мн, Дев). 2. *повелит. от гл.* давам. Дай. *Да̀ парѝте!* Дай парите (Лл, Сит).

да[2] *нарч.* Нека. *Та да̀, ага̀ рачѐте щте йда и йѐ на мѐстоно* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

дабѐнѐ *мн.* Стъпала на домашни обуща и терлици, шити от дебел вълнен плат (Слв, Кт, Вв, Пт)

дабва̀к *м.* Дъбова гора (Сл).

дабѝ ми дра̀го *безл. израз.* Стана ми драго, приятно. *Какна̀ ми дабѝ дра̀го* (Смн).

даважѝѐ (тур.) *м.* Тъжител, ищец. *Йѐ ти сам даважѝѐ.*

да̀ванина *ж.* Данък (Дор).

дава̀р (тур.) *м.* Бройка, глава (за дребен добитък). *Йѐ ѝмам бешо̀н дава̀р.*

даво̀, дава̀ (тур.) *ж.* 1. Съдебна разправия, процес. *Йѐ шта даво̀ да та пра̀вѐм.* 2. *прен.* Излагане пред обществото. *До̀м даво̀ ни пра̀ви* (См, Ас).

даво̀вам са (тур.) *гл.* Водя съдебен процес (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

да̀днувам *гл. ум.* Давам по малко (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

даѐк (тур.) *м.* 1. Дървена подпора на ограда, кол. *Да̀й адѝн даѐк да поптрѐм плетдс.* 2. *прен.* Бой (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).

да̀ ин да̀ *нарч.* Да или не (Кп).

дайбодобро̀ Дал бог добро — отговор на поздрав (См, Пт, Дв, Пг, Мс, Чп).

дайдѝсвам *гл.* Удостоявам (См).

да̀йко, да̀йчо (тур.) *м. обращение.* Вуйчо (Кор, Бб, Зб, Сщ, Вк, НМ).

да̀йма (тур.) *нарч.* Постоянно, винаги (пред. бълмох.).

да̀йчовица *ж.* Вуйна (Зб).

да̀йу (тур.) *м.* Вуйчо (Чн).

да̀йувица (тур.) *ж.* Вуйна (Чн).

дак *сз.* Пък (Мт).

дакапѝк *м.* Тояга (Гб).

дал (тур.) *м.* Клон (Пв, Хв).

дала̀к *м.* Синя пъпка — болест (См, Пт, Дв, Сц, Пг).

да̀ле *с.* Галено *обращение* към дете (Пг).

дам (тур.) *м.* Обор (Мца, Зл, Нд, Слв).

дама̀р (тур.) *м.* 1. Жила. *По̀трий ма ваз дама̀ресе.* 2. Пласт руда (См, Ар, Ас).

данга̀, данго̀ (тур.) *ж.* Белег, знак, печат. *До̀дѐ ни ту̀ри данго̀ на ѐлана, нѐма да са сечѐ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кс).

данго̀свам, данго̀сувам *гл.* Поставям знак или печат върху нещо, за да се познава. *Острѝгахме хи и хи дамго̀сахме* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

дангу̀л' (тур.) *м.* Лопатар (Як, Др, Дж, Чак).

дандѝсвам са, дандѝсувам са *гл.* Изтърпявам, изтрайвам. *Чу̀д'ам са ка̀к са дандѝса да ни пу̀сне со̀лза* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

да̀нук *м.* Данък (Яв, Дб).

дара̀к (тур.) *м.* 1. Четка за коса (Сг, Мд). 2. Извлачената на един път (на едно влачило) вълна. 3. Уред за влачене на вълна, памук и др. *Межѐркине сно̀шта навла̀чиха по 50 дара̀ка адно̀та* (См, Ас, Ар, Мн). 4. Търмък за заравяне на семена (Кп и др.).

дара̀-газѝца *ж.* Сойка (птица, Дб).

да̀рба *ж.* Дар, подарък. *И тѐх са да̀рба дарѝли* (н. п. — ДХ, Вв, Кт, Бок).

дарвàл'ник, дарвàрник *м.* 1. Място, където са наредени дървата в двора. 2. Складирани дърва (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
дарглò *с.* вж. *гриблò* (Дев и др.).
даргỳл', даргỳн' *м.* Слаб, изтощен човек или животно (См, Дев, Ас).
даргъ̀н (тур.) *прил. неизм.* Скаран, в лоши отношения с някого. *Ѝе сам даргъ̀н с нѐе л'ỳде* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).
даржѐва *ж. остар.* 1. Господар, стопанин. 2. Недвижим имот. *Кехаѝо, наше даржѐво, врѝт' са с'ỳрии вдѝгнаха, нѐ когà ште са вдѝгнеме* (н. п.).
даржелѝф *прил.* 1. Който е с крепко здраве. 2. *прен.* Заможен (См, Ар, Дев).
дарзàлка *м., ж.* Заядлив човек или куче (Слв, Вв, Кт.).
дарзàло *с.* 1. Чепкало за лен, коноп и др. (Дев). 2. *прен.* Заядлив човек.
дàрмадан (тур.) *прил. неизм.* и *нарч.* Разтурено, съсипано, обезобразено. *Нѝвана са стòрили дàрмадан* (Ар, Мн, См, Ас, Мг, Дев).
дармòн' (грц.) *м.* Кожено решето с едри дупки (См, Ар, Ас, Мн, Мг, Дев).
дармỳк *м.* Дарак за вълна (Нд, ЕР, Хд).
дармỳшѐм *гл.* 1. Разчепквам, развлачам (памук, вълна и др.) 2. Разтурям (Слв, Кт, Вв и др.).
дарнàк (тур.) *м.* Копито. *Òбражи му хỳбаве дарнàците, агà го ковѐш* (См).
дàрнѐм *гл.* Изгребвам (Лч).
дарòван *прил.* Предназначен за правене вещи за дар. *Кỳпихте ли дарòвно плàтно?* (н. п. — См, Пт, Дв, Пв, Рк).
дарòгазица *ж.* вж. *дарà-газѝца* (См, Пт, Дв, Пг).
дàршта *ж.* вж. *дòршта* (Хд, Дв Пеп, Дд).
дàска *ж.* 1. Дървен кръст. 2. Богоявление (Ис).
дàски (тур.) *прил.* Планински. *Лѐгна штим, разбòлѐ са штим за дàски вòда студѐна* (н. п.).
дàфка *ж.* Ивица плат, с която се обшиват гайтаните на обърнатата страна на потури и други дрехи (См, Зл, Пт, Дв, Мс).
дах (тур.) *м.* Планина. *Ѝ ли си штиш нах дàхан бре?* (См, Ар, Ас, Мн, Мг, Дев).
даштерѝнка *ж. ум.* Дъщеричка (ШлР, См, Ас).
двàк'ата *числ.* Втората. *Двàк'ата му вѐли, говòри* (Чн).
двакỳлѐ *ж.* Тревисто растение, билка, от което правят баница или супа (ШлР).
двàти *числ.* Втори. *Двàти та, грѝвн'а заварѝ* (Чн).
двàшкуш *нарч. ум.* Само два пъти (Слв, Пт, Дв, Пг, Мс).
двàшчим, двашчин *нарч.* Два пъти. *Двàшчим бе мàйка мòтнала, трѝста бе вòзла вòрзала* (Вв, Кт, Тик, Рка).
двѐк'о *числ.* Второ. *Двѐк'о лѝбе* (н. п. — Вг, Чн).
дѐ *част.* За подканване; хайде (См, Ар, Мн).
дѐбам *гл.* Дебна (Слв, Вв, Кт, СмнР, Пт).
дебелѝца *ж.* Вид ракия (Чд).
дѐбла *ж. укор.* Жена, която бавно се движи (Слв, Вв, Кт).
дѐбл'о *м. укор.* Мъж, който бавно се движи (Слав, Вв, Кт).
девекѐл' *прил. неизм.* Глупав (Гб).
девендесѐ *числ. остар.* Деветдесет (Зл, Ус).
дѐвер *м.* 1. Шафер на сватба. 2. По-малкият брат на младоженеца за невястата (См, Ар).
дѐверски аглòк *м.* Бяла дълга домашна кърпа с пъстри линии, която шаферът носи на дясното си рамо по време на сватбата (См, Ас, Ар).
девеснòпове, девоснòпове *мн.* Изпратените от страна на момъка няколко жени да искат момата (бълмох. — Чн, Вг).
деветѝсам *гл.* Дърдоря непрекъснато, повтарям едни и същи неща до втръсване. *Стѝга си деветѝсала, главòса ма заболѐ да та слỳшѐм* (См).
дѐвир (тур.) *м.* Преврат, голяма промяна, голямо събитие (См, Ар, Мн, Ас).
дев'ò *ж.* 1. Камила. 2. *прен.* Най-големият лопатар или звънец, който се връзва на найсилния овен в стадото (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).
девòйски *прил.* Момински. *Да посидѝм да погал'чѝм хѐм ѝунàцко, хѐм девòйско* (н. п. — См, Вв, Кт, Тик, Ар).
деврейò (тур.) *ж. остар.* Нощна стража (См, Ар, Мн, Мг).
дѐго *нарч.* и *сз.* Дето (Мт).
дезѝе (тур.) *ж.* Огърлица със златни монети (пред. бълмох. — Хв, Пв и др.).
дѐзна *съчет.* Отде да зная, не зная. *Дѐзна кадѐ отѝде* (См, Пт, Чп, Мс, Пг).
дейлемѐк (тур.) *м.* Проба, опит. *Пешѝн да фърлим по аднà за дейлемѐк* (Пе).
дейнедѝсвам, дейнедѝсувам (тур.) *гл.* Опитвам, пробвам (См, Ар, Ас, Мн).
дѐка *нарч.* Къде. *Та да вѝждам, мàлка мòме, дѐка хòдиш* (Чн).
дѐканика *ж.* Тояга (Кет).
дѐкешник *м.* Детска болест, магарешка кашлица (Дев).
декон'ò *ж.* Всевъзможни неща, предмети. *Збѐри сѐ деконѐ, чи ни мòга да хи гл'òдам* (См, Ар, Ас, Мн).
дѐксам, дѐксувам (грц.) *гл.* 1. Приемам. 2. Сполетявам. 3. Давам, услужвам на някого с нещо (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Гб, Кп).
дел, дѐли, дъли *част.* Дали. *Стàни, девòйко, та пòглеш дѐли не сà ѝе сàвнило* (Кт).
дѐлес *м.* Нещо. *Какòф дѐлес трòсиш тỳф* (См, Ар, Мн, Ас, Мг).
делѝк' *м.* Делене, делба. *Ѝмам трѝ òрце, ама нѐмам за делѝк'* (Слв, Вв, Кт, Пт и др.).

делйканлие (тур.) *м.* Лудетина. (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
делèчкọ *нарч. ум.* Далече. *Йè шта делèчкọ да йдам* (Вв, Кт, Слв, Пт).
дембелèк' *м.* Лопатар (Дж, Чак, ГК, ДК).
демèк' (тур.) *нарч. остар.* Значи (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Ас, Дев).
демèт' (тур.) *м.* Снопче, връзка. *Двà демèт'а пràса* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
ден' *м.* Празник. *Ймам си дрйпи и за дèн', ймам си и за кàта дèн'* (См.).
дèнди ми дèнди *межд.* Приятна закачка; дей гиди, гиди (ШлР).
денèсе *нарч.* Тези дни. *Дòйде си приз денèсе* (См, Ас, Ар).
денèска *нарч.* Днес (Мос).
денк'[1] (тур.) *м.* Голям вързоп стока, багаж.
денк'[2] (тур.) *прил. неизм.* Равен, в ред. *Рàботаса му йе дèнк' от врйт' странйсе* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
ден'ова ма *гл. безл.* 1. В определени дни губя душевното си равновесие (См). 2. В определени дни имам треска (Слв, Вв, Кт).
дèнọм *сз.* и *нарч.* Дето (Ив).
ден'òс *нарч.* Този ден, днес. *Затвà ти кàзвам, ден'òс йе голèм прàзник.*
дèпкам *гл.* вж. *дèбам* (Хв, Пв, Нр).
деретйнка *ж.* Долчинка (Яв, Дд).
дервèнт (тур.) *м.* Планински проход (СП).
дерèк' (тур.) *м.* 1. Дърво за подпора. 2. *прен.* Стопанинът на къщата, семейната опора (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Зл).
дерйчка *ж. ум.* Долчинка. *Низ дерйчкана л'òснọ са слйза* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
дерлйк' (тур.) *м.* Отношение между близки хора, сговор, единомислие. *Лòш хми йе дерлй ен.* 2. Зло, тегло. *Стòри илйк', да нàйдиш дерлйк'.*
дермàн (тур.) *м.* 1. Лекарство. 2. Средство. *Нàйдахме му дермàна* (См, Ар).
дерменжйе, дерменцйй (тур.) *м.* Воденичар (пред. бълмох.).
дèрнувам са *гл.* Сопвам се. *Òти ми са дèрнувш?* (Слв, Вв, Кт).
дертлйв *прил.* 1. Слаб, недъгав, болнав (Бд). 2. Заразен (См, Ар, Ас).
дèсọ, дèтọ, дèнọ *нарч., мест.* При, дето, тук, там; който, която, което, но с различно значение. *Тòй та йе довèл дèсọ нàс* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
детèнкọ *с.* Детенце (Ддр).
дèтèштọтọ *с.* Детска болест според поверието, причинена от зъл дух (См).
дèти *мн.* Деца (Кп).
дèтина *прил. неизм.* Бременна (Сит, Бок, Дед, Лл).
дèт'увна *прил.* вж. *т'òшка* (Сит, Бок, Дед, Лл).
дèт'четиште *с. ув.* от *дèте* (пред. бълмох. — См, Кс).
деф (тур.) *м.* 1. Великан, хала. 2. Зъл дух, сатана *Хòди катọ дèфиште пọ сèлọсọ* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).

џàга *ж.* вж. *жèга* (Хв. Пв, Дн).
џàка *ж.* Горна женска дреха у бълмох (СП).
џàн (тур.) *м.* Душа (Пв, Хв, Дн).
џвезда *ж.* Звезда (Хв, Пв).
џèвр'ам са *гл.* Проплаквам от време на време, за да получа нещо, плача престорено, капризнича (Хв, Пв).
џèгалка *ж.* Ос на совалка (Зг).
џенгèрйен *прил.* Небесносин. *Џенгèрйен пòъс* (Пв, Хв).
џенкòсвам са *гл.* Хващам се гуша за гуша с някого. *Стрàшнọ йе агàнọ са џенкòсат* (ЕР, Пв и др.).
џервйс *м.* Мазнина от печено месо (Пв, Хв).
џеремè (тур.) *с.* вж. *жерам'ò* (пред. бълмох. — Пв, Хв).
џет' (тур.) *м.* вж. *жèт'* (Хв, Пв).
џеўкам *гл.* вж. *жевўкам* (Хв, Пв).
џйба *прил.* Който е с малки уши — за коза (Стр, Хв, Пв).
џйгъл *прил.* 1. Бос (Хв, Пв и др.) 2. Гол, по риза и без гащи — за дете (Я).
џизà (тур.) *ж.* вж. *жизò* (Пв, Хв).
џйн' (тур.) *м.* вж. *жйн'* (Пв, Хв).
џинкòсвам, џинкòсувам *гл.* вж. *џенкòсвам са* (Хв, Пв).
џòка *ж.* Бяла горна дреха. *Кйтена џòка* (н. п. — СП).
џубàп' (тур.) *м.* вж. *жухàп* (Пв, Хв).
џувизàрка *ж.* Двегодишно женско яре (Пв, Хв).
џувйска *ж.* Двегодишно женско агне (Хв, Пв).
џуглàн (тур.) *м.* Джолан (Пв. Хв).
џуглèта *мн.* вж. *мèчове* (Кор).
џўкнувам *гл.* вж. *жўгнувам* (Пв, Хв).
џўлей *м.* вж. *сòл'мен'* (Кам).
џулепèй *м.* вж. *сòл'мен'* (Кор).
џумèрт' (тур.) *прил. неизм.* вж. *жумèрт'* (Пв, Хв).
џумертлйк' (тур.) *м.* вж. *жумертлйк'* (Пв, Хв).
џурàпе *мн.* вж. *журàпе* (Пв, Хв).
џурйлọ *с.* вж. *бòрилка* в 1 знач. (Кам).
ѕйгвам, ѕйгнувам *гл.* вж. *зйгвам, зйгнувам* (Пв, Хв).
ѕигвàр *м.* Чифт, двойка (Ков).
ѕивъне *с.* Назъбен лозарски нож (Пв, Хв).
ѕйпам *гл.* Ритам (СП).
ѕўрва *ж.* Устна (Кор).
ѕънга *ж.* вж. *зънга* (Пв).
ѕънкам *гл.* вж. *зънкам* (Пв).
ди *сз.* Че. *Ди Стàнка мèне ша вòрне* (н. п. — Гб).
дйбид'ус (тур.) *нарч.* Съвсем, напълно (пред. бълмох. — Ас, Ар, Мн, Дев).
дйва цàревица *ж.* вж. *свештйлка* (Кам).
дивàк *м.* 1. Картоф (Бг, Зц, Зб). 2. Гулия. (Слв, Вл, Кт). 3. Врабче (Дб, Лл).
дйвакўл'а *ж.* Градинско растение (Слв, Мм, Сок, Пт, Дв).
дйвèна *ж. съб.* Дивеч. *Дèфат нафàтал сòрни, дйви кòзи и дрўга дйвèна* (СмнР).

дивено̀сувам *гл.* Дивея (Дев).
дѝветина *ж.* вж. *дивѐна* (Дев).
дѝвина *ж.* вж. *дивѐна* (пред. бълмох. — См, Дев).
дивѝк' (тур.) *м. остар.* Дивит (ШлР и др.).
дѝвн'а *ж.* 1. Прозорче на покрива на стара къща. 2. Изобщо стара къща. (Яв). 3. Малко прозорче, което са правели над огнището в комина на старите къщи, за да прониква светлина (Слв).
дѝвотọ *с.* 1. Глиган (Кет). 2. Хищник—вълк, мечка (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
диво̀вам *гл.* 1. Дивея, проявявам свенливост, стеснение — качества, неприсъщи на културен човек (См, Пт, Дв, Мс). 2. Не мирувам, буйствувам — за деца (Пв, Хв).
дигла̀ч (тур.) *м.* Издялано дръвче, клин, което се поставя на воището при съединяването му с хомота чрез привоя (Як).
дида̀ксувам (грц.) *гл. остар.* Проповядвам, възпитавам (Пт, Дв, См).
дизгѝн' (тур.) *м.* Юзда. *Ѝзведи ко̀нен и му тỳри дизгѝн'ен* (См, Ар, Мн).
дизѝйа (тур.) *ж.* 1. Комплект звънци. 2. Комплект наниз от монети (Яв).
дѝканик *м.* вж. *дѐканика* (Кс).
дика̀т'лан (тур.) *нарч.* Внимателно, предпазливо. *Сто̀ри гọ дика̀т лан* (Мн).
дикѐл *м.* Двурога мотика (Яв).
дѝкелич (тур.) *м.* Шило за правене дупки при засаждане на тютюн (БН, Ор).
дѝкис (грц.) *м.* Домашен заем *До̀йдах на дѝкис* (См, Ар, Ас, Мн).
дикѝсвам, дикѝсувам *гл.* Услужвам със заем (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
дил' (тур.) *м.* Езиче, топче на звънец (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв, Сд).
дила̀ф' (грц.) *м.* вж. *д'ула̀ф'* (См, Ар, Мн, Кс, Ас, Дев).
дилѝдба *ж.* Делба (Зл).
дилинжѝе *м.* Лъжец, измамник (Слв, Вв, Кт).
дѝл'кити (тур.) *сз.* Не и, та не и, не само, камо ли. *То̀й ми ни да̀ва да по̀гледна, дѝл'кити да по̀дам нах ма̀йка* (Зг, Дд, Хд).
дѝл'че (тур.) *с.* Мъжец на гърло (Хд, Зг.).
дѝмитан *прил.* 1. Четворен (за домашен плат). *Шѐекас йе хỳбаф за фỳста, о̀ти йе дѝмитан.* 2. *прен.* Умен, със здрав разум (См, Ар, Ас, Мн).
дѝмитнọ *нарч.* 1. Четворно. 2. *прен.* Скъпо и прескъпо. *То̀ ти ште до̀ дѝплọ и дѝмитнọ* (См, Ар, Ас, Мн, Бб, Якр, НМ, Кч, Дс, Гб, Кн).
димѝтрọске *м.* Старо име на м. октомври (См, Ас, Ар, Дев).
дѝмн'а *ж.* вж. *дѝвн'а* (Мм, Сок, Бс).
дингѝл' (тур.) *м.* 1. Ос на кола. 2. *прен.* Дълъг, висок човек (ШлР).
дѝнч'[1] (тур.) *прил. неизм.* Здрав, бодър (См, Ар, Ас).
дѝнч'[2] (тур.) *м.* Цвете, подобно на дивата теменуга, което вирее из високите места (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
дип *м.* Най-долните листа на тютюневите растения (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг, Гюм, Кс, Даг, Фер).
дѝпал *прил.* Двоен. *Сва̀ пла̀тнọ йе дѝпло. Хабо̀са йе дѝпла.*
дипла̀р *м.* 1. Домашно вълнено одеяло, състоящо се от три плата. (Дев). 2. Козяк с няколко ивици (Лл).
дѝплем *гл.* Пасталирам тютюн. *Дọ Ко̀лада дѝплихме т'ỳт'ун'* (Сем.).
дѝпло 1. *с.* Стара булченска носия (См, Пт, Дв, МлР, Ас). 2. *нарч. прен.* Скъпо и прескъпо (См, Ас, Ар, Дев).
дипчѝк *м. остар.* Приклад на пушка (См, Ар, Мн).
дѝрка *ж.* Следа, стъпка от човек, дивеч и др. (См, Сп, Кц, Гб).
дирѝйа *ж.* Широка мотика (СмнР).
дѝф кучен' *м.* Гулия, чието стъбло става много високо (Слв, Вв, Кт).
дѝхам *гл.* Дишам. *Сѝлọм дѝхам ọт ỳмора* (См, Пт, Дв, Мс).
дѝчọ *м.* Вуйчо (Зб).
дѝчовица *ж.* Вуйна (Зб).
дишиндро̀к (тур.) *м.* 1. Стягане долната челюст на коня с въжето или синджира на оглавника вместо юзда (Слв, Вв, Кт). 2. Намордник (Рв, Кок).
диширло̀к, диширлък (тур.) *м.* 1. Чудак, небрежен и крайно неспретнат човек. 2. Чудовище. *Та̀ рѐвна и зафучѐ ката диширло̀чиште* (См, Ар, Мн).
дла̀га *ж.* Шина, с която се връзва счупена кост (См, Ар, Мн, Ас, ШлР, Сит).
длаго̀свам, длаго̀сувам *гл.* Шинирам счупена кост (См, Ар, Ас, Мн, ШлР, Сит).
длек *прил.* вж. *дл'о̀к* (Зл, Чд, Хв, Пв).
длибо̀к *прил.* Дълбок (См, Ар, Мн, Ас).
длибо̀це *нарч.* Дълбоко (См, Ар, Ас, Мн).
длик *прил.* вж. *дл'о̀к* (Гб).
дл'о̀к *прил.* Дълъг (См, Пт, Чп, Мс).
дл'о̀гнес *прил.* Вздълъг (См, Пт, Мс, Пг).
дл'о̀ш *нарч.* На дължина. *Чо̀рквана да ста̀не, 15 аршѝна дл'о̀ш* (См, Пт, Мс, Пг).
дно *с.* Дъно (Вг, Чн).
до *гл. инф.* Дойда *До̀ ли штиш ỳтра нах дома̀? — До̀ шта, до̀* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
д'о̀ *част.* 1. За подканване. Хайде. *Д'о̀ да попѐем. Ва̀н'ọ! Д'о̀те да попѐем врѝтцисе!* 2. Следват някои от глаголите като обръщение. *Пỳсни ма, д'о̀!* (См, Ар, Ас).
дọйа̀лник *м.* Малка покрита кошара, в която доят овцете (Яв и др.).
до̀ам *гл.* Давам (Кп).
дọйа̀тна *прил.* Която дава много мляко (Сем).
дọбал'нѐва ми *гл. безл.* Домъчнява ми. *Мло̀гọ ми дọбал'нѐ* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
дọба̀ра *ж.* 1. Занимателен, лъжлив разказ (Слв, Мм, Ус). 2. Измама. *Прọкл'о̀та тỳрцка дọба̀ра* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, СП).

дòбарòсвам, дòбарòсувам *гл.* Разказвам добари. 2. Мамя (См, Ар, Ас, Мн).

дòбдолу (тур.) *прил. неизм.* Препълнен (Мн, Ас, См, Ар, Дев).

дòбера *ж.* 1. Обиране на последен плод. 2. Голяма рожба на растения. *Нèма дòбера* (См, Ар, Ас).

дòбога *нарч.* Много високо, много силно (Зл).

добрèм *нарч.* вж *добрòм* (Хв, Пв и н. п.).

добрòм *нарч.* от *добрò. Йèште и пѝйте, йòлдашлар, з добрòм да са заповним* (н. п. — См, Ар, Ас, Дев, Мн).

дòвала *м., ж.* Прахосник, разсипник (Хв, Пв).

довèчерка *нарч.* Тази вечер (Ох, Хв, Пв).

дòглава *нарч.* До главата, на главата. *От твòите бѝстри салзѝци дòглава вòда потòнах* (н. п.) *Кинà ми дòйде дòглава* (См, Ар, Ас).

дòговор *м. остар.* Свършване (на разговор). *Вàшето дỳмане нèма дòговор* (Хв, Пв).

дòда *ж.* Кака (Гм).

доделè ми *гл. безл.* Дотегна ми, омръзна ми. *Доделè ми, дотèгна ми йут хòдене сòс сеймèни* (н. п. — Чн, Вв).

дòдера *ж.* Скъсване. *Айсè дрѝпи нèмат дòдера* (См, Ас, Ар, Мн, ШлР).

додòлка *ж.* Момичето, което ладува за дъжд (Гб, Кп).

доèк *м.* Цицката, от която излиза млякото на добитъка (Кор).

дозгà *нарч.* Досега (См, Чп, Пг, Пт, Дв).

дозгàшен *прил.* Досегашен (См, Чп, Пг, Пт, Дв).

дойл'ница, дойл'ничка *ж.* Медно котле, в което доят добитъка.

дойло *с.* Количеството мляко, надоено на едно доене (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

дòйди *гл. повелит.* Ела. *Дòйди тỳка* (СП, Вг).

дòймаж'ак (тур.) *м.* Гладен, ненаситен човек (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

дòказн'а *ж.* 1. Разказ за случка с невероятно съдържание. 2. *прен.* Изречение с поучително съдържание (См, Ас, Ар, Мн).

докузàрка *ж.* Детска игра (предимно за момичета) с 5 камъчета или кокалчета (См, Ар, Ас).

докуздà (тур.) *прил. неизм.* Сърдит, намръщен. *От нèкаф дèн' йе докуздà* (Слв).

докулèк (грц.) *м.* Занимателна шега (Мм, Сок, Бс, Ус).

докундѝсвам, докундѝсувам (тур.) *гл.* 1. Засягам, обиждам. *Айсàйа дỳма млòго ма докундѝса и нèма да йа зàбора.* 2. Вредя на здравето. *Зелèнисе слѝви ма докундѝсват на корèмас* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

дòкупа *ж.* 1. Купуване. *Да са продàваше, дòкупа си нèма.* 2. Висока цена.

дòкриве *нарч.* Мъчно, обидно. *Дòде му дòкриве* (Пв, Хв и др.).

д'ол'[1] (тур.) *м.* Време, през което се агнят овцете (См, Мн, Ар, Дев, Ас, Мг, Кг, Гюм).

д'ол'[2] (тур.) *м.* Пилило (Гб).

долàгам *гл.* Говоря повече, отколкото е необходимо (Слв, Вв, Кт, Пт).

доламò, доламà (тур.) *ж.* 1. Горна дреха от домашен плат, от кръста нагоре, отворена отпред, обшита с гайтан (См, Пт, Дв, Мн). 2. Мъжка риза (Зб).

д'òл'ам *гл.* Грижа се за агненето на овцете (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

доландърџѝй (тур.) *м.* Измамник, мошеник (Пв, Хв).

доландърџилък (тур.) *м.* Мошеничество, измама (Хв, Пв).

доландърдѝсувам *гл.* Мамя, лъжа, подвеждам (Пв, Хв)

долàп *м.* Интрига, хитрина (Слв, Вв, Кт, Пт).

дòлапка *ж.* Прозорец (Муг, Тг, Кес).

долмò, долмà (тур.) *ж.* Пълнеж, насип (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

долнинò *ж.* Унижение. *Пишмàн сам, ама ми йе долнинò да йдам да йе трòсам* (См, Ас, Ар).

дòл'ница *ж.* Килер (Юг, Дн).

Дòлно Рỳеново *с.* Старо име на Соколовци, Смолянско.

дòлце, д'òлце *нарч.* Нейде (Гб).

домил'èвам *гл.* Ставам мил на някого, домилявам (См, Ас).

домовѝт *прил.* Който се грижи за дома и семейството си (См).

домòрцквам, домòрцкувам *гл.* Докарвам. *Ỳтра шта да дòмарцкам з двèне мỳлета пèчес твàра цапàнки* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

домỳзлук (тур.) *м.* 1. Място, дето стоят каците, в които се бие млякото на мандрата. 2. Отверстие, от което изтича водата, след като е задвижила воденичните камъни (См, Яв, Пв, Хв, Пт, Дв)

дон *м.* Брод. *Длибòка рèка дòн нèма* (Вг).

д'он' *м.* Ден (Лл, Зб).

донèвам *гл.* Донасям (СК).

донѝсам *гл.* вж. *донèвам* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

дòнкам *гл.* Пия алкохол. *Надòнка са* (Слв, Пт).

дòно *с.* Дънер (Дед, Слв).

дòочи *нарч.* Пред очите, до очите (Зл).

дòпкам *гл.* Хапвам, лапвам (Гб).

дòплаф *м.* Водна стихия, която всичко влачи (Ох).

дòплач, дòплаче *нареч.* До заплакване, да заплача. *Йде ми дòплаче* (См, Ас).

доплàв'а *гл.* Довлича, натрупва довлеченото (за водна стихия). *Долòс йе доплàвил млòго дарвè, кòране, тумурỳџи* (См, Ас).

допл'уштèвам *гл.* Пристигам с голяма бързина, шум и сила (См).

допрàсквам, допрàскувам *гл.* 1. Довеждам някого насила, като се чува шум при движението. *Ште провòд'ам да го*

доправскат. 2. *прен.* Изяждам всичко (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Мг).

до̀път, до̀пъте, до̀пъти *нарч.* Друг път, следващия път. *У вас штим до̀ допо̀т'* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Даг).

дор 1. *нарч.* Додето, докато. *Йа̀ тѐбе ништо̀ прѝбол'ам, до̀р ми чалйи нарасто̀т* (н. п. — Муг, Смнр, Дед, Сит, Ас). 2. *м.* Двор (Гб, Кп).

дорамажѝе (тур.) *м.* Дърводелец (См, Ар, Ас).

дорамажѝцки *прил.* Дърводелски (См, Ар, Ас).

дорамо̀, дорама̀ *ж.* Дърводелска работа (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Мг).

до̀ран *м.* 1. вж. *дро̀н.* 2. Изкопана пръст с тревата (См, Стр, Сг).

доргу̀н, *прил. неизм.* вж. *даргу̀л' даргу̀н'* (Пв, Хв).

до̀ржева *ж.* Сдържаност, самообладание (Мм, Сок, Бс).

до̀рнам са *гл.* Чеша се. *Стѝга са до̀рни* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

до̀рпам са *гл.* Чеша се силно (См, Ар, Мн).

д'о̀ртнал (тур.) *нарч.* Галоп (за кон, муле). *Ка̀рам д'о̀ртнал ко̀н'ас* (См).

до̀рфам *гл.* Ръфам (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

до̀ршта *ж.* Малко предприятие с водна сила, където се тепат козяци и черги (См).

дос (тур.) *м.* Приятел (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг, Тх).

досегѝн'ка *нарч. ум.* Досега (Плт).

дослу̀к (тур.) *м.* 1. Приятелство. 2. Приятелско отношение. *Айсва̀ са вѝка дослу̀к.* 3. *прен.* Услуга, добро. *Сто̀ри ми айсо̀ дослу̀к, нѐма да го за̀борам* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

досо̀свам, досо̀сувам *гл.* Доставям, набавям (См, Ар, Ас, Мн, Дев, СК).

до̀стигом *нарч.* При настигане, с настигането. *До̀стигом го фа̀тих* (Пв, Хв).

досу̀рнувам *гл.* Довличам. *Днѐска досу̀рнахме мло̀го тумуру̀ци.* ~ **са** *прен.* Пристигам нежелан, неканен. *Пак са йе досу̀рнало* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

досу̀шка *нарч.* Всичко, докрай, съвсем (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

д'о̀те *част.* За подканване (на множина); Хайде. *Д'о̀те да ож'о̀нем и да си варвѝм* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мн).

до̀ти *гл. инф.* Дохождам. *Тѝ штеш до̀ти* (ДЛ).

д'о̀ ти ти д'о̀ *межд.* Приятно закачливо: де, де (Слв).

дофа̀там *гл.* Допирам, докосвам (Гб).

доха̀дам *гл.* вж. *дохо̀дам* (пред. бълмох.).

дохо̀дам *гл.* Дохождам (пред бълхр. — См, Ас, Пт, Дв, Чп).

до̀цно *нарч.* Късно. *Сно̀шти йе До̀бра до̀цно седѐла* (н. п. — Чн).

до̀шча *ж.* вж. *до̀ршта* (Коз).

дошу̀шка *нарч.* вж. *досу̀шка* (Хв, Пв).

до̀штерка *ж. ум.* от *до̀штера* (См, Пт, Чп, Дв).

драгасѝйа *ж.* Обсъждане мероприятия за стопанска дейност в определена местност (Яв).

драгна̀ч *м.* вж. *грибло̀* (Яг).

дра̀го *с.* Радост. *Ѝмам си дра̀го, чи ште си до̀йдат деца̀та* (См, Ас, Ар).

драго̀вам *гл.* Любя, обичам. *Та ага̀ са драго̀ват двамѝнана, да̀ са зо̀мат.*

драго̀ван *прил.* Любовен. *Драго̀вно бѝле* (Смн, Смл, Бд, ШлР, Хв, Зл, Юг).

драго̀вник *м.* Любовник (Смн, Смл, Бд, ШлР, Хв, Юг, Зл).

дра̀гос *ж.* Радост. *Га са ѝскат мла̀дисе, тога̀ва йе на̀м драгосто̀с* (См, Ас).

драгослѝф *прил.* Мил, добър, с открито сърце (Зл).

дра̀госте *род. пад.* от *дра̀гос.* Употребява се само с предлог *от* и *с.* От радост, с радост. *Од дра̀госте пла̀че* (См, Ар, Ас, Дев).

драгу̀ум *гл.* вж. *драго̀вам* (Як, Др, Дж, Чак).

драгу̀н' *м.* вж. *даргу̀л', даргу̀н'* (Дев).

дра̀жѐм *гл.* Дразня, закачам (Пв, Хв, Лл).

дра̀кул *м.* Вампир (Мт).

дракунѐсувам гл. Ставам вампир, вампирясвам (Пв, Хв).

дра̀кус (грц.) *м.* Вампир (См, Ас, Ар, Мн, Зл, Дев, Мг).

дракусѐсувам *гл.* вж. *дракунѐсувам* (См, Пт, Дв, Пг).

дран *м.* 1. Дрян (Гб, Кп). 2. вж. *дро̀н* (Хд, Дв, Пд).

дреп *м.* Черен или бял дроб на животно. *Чо̀ран дрѐп* (См, Пт, Дв, Сц, Чк).

дреба̀к *м.* вж. *младо̀к* (Сит, Лл).

дребнѝца *ж.* Отпадъци от вълна, пригодени за предене (Пв, Хв).

дребно̀к *м.* Гора от млади дръвчета (Слв, Вв, Кт, Мс, Чп).

дрѐмен *прил.* Дребен (ДЛ).

дрѐнки *мн.* Овчи и кози изпражнения (Лл и др.).

дрѐт'ам *гл.* Стоя прав, стърча пред някого и му преча на работата. *Кина̀ лу дрѐтиш айту̀ва, та ма ба̀виш* (Слв, Вв, Кт).

дрѝнжѐм *гл.* Ходя безцелно, скитосвам. *Какво̀ лу дрѝнжиш наса̀м-ната̀к* (См).

дрѝпалиф *прил.* Окъсан. *Дрѝпаливо а̀лише. Дрѝпалиф алѐк'* (Пв, Хв).

дрѝпи *мн.* Дрехи. *Мо̀исе дрѝпи са ста̀ри, нѐхинине дрѝпи са но̀ви* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Тх).

дроп *м.* Малки късчета хляб в мляко, супа, каша и др. (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

дро̀бен *м.* 1. Късче хляб. *Нимо̀й тура̀ йо̀дри дро̀бене!* 2. Бучка масло, бито сирене и др. (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

дрон *м.* 1. Бучка бито сирене и др. 2. Изкопана пръст с тревата, чим (См).

дро̀хал' *м.* Укорно название на окъсан, унил човек (Мм, Сок, Бс).

дрòшка *ж.* Пръжка от месо или мас (Рк).
дрỳгишен *прил.* Някогашен (СП).
дрỳгош, дрỳгиш *нарч.* 1. Някога, по-рано. 2. Друг път. *Дрỳгош шта дọ у вàс* (См, Ас, Ар, Нс, Пт, Сит, Дв).
дрỳгọчешен *прил.* Някогашен, старовремски, отдавнашен (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
дрỳгọшен *прил.* вж. *дрỳгọчешен* (См, Ас, Ар).
дрỳзи *прил.* Други (СП).
дрỳл'ам *гл.* Развявам, вея, друскам. *За тѐбе дрỳл'ам шѐлваре.* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).
друмòвам *гл.* Пътувам. *Чи шта да пат'òвам, марѝ, пат'òвам, друмòвам* (н. п. — См, Ар, Мн, Ас, Дев).
друмòн'ам *гл.* Отговарям (н. п. — См, Ар, Мн, Ас, Дев, Зл).
дрỳчка *ж.* Другарка, приятелка (Ел, СмнР).
дръвлѝна *ж.* Вид дърво с червени плодове (Даг).
дръгло *с.* вж. *гриблò* (СмнР, Смл, Вр, Сг).
дрън *м.* вж. *дрòн* (Ор, Бн).
дрънгазица *ж.* Детска игра с удряне отзад (Пв, Хв).
дрънка *ж.* Тамбура (Сп, Чн).
дрънкам *гл.* Удрям отзад при детска игра (Пв, Хв).
дувò, дувà (тур.) *ж.* Молитва (пред. бълмох).
дỳда *ж.* 1. Плод на черница (Мца, Зл, Пв, Ор). 2. Глинен съд за мляко (Кор).
д'уд'ỳлка *ж.* Свирка (Гн).
дуêм *гл.* Духам. *Дỳи, чи са штиш ọпàри. Днѐска йѐца дỳ̂* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
д'уèн' *м.* Диканя (Мт).
д'уздѝсвам, д'уздѝсувам *гл.* 1. Изравнявам, поправям. 2. *прен.* Турям в ред, уреждам, натъкмявам. *Д'уздѝсах си врѝт' рàботисе.* **~ са** *прен.* Докарвам се, стягам се (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Кс).
д'уздѝсан *прил.* Стегнат, напет (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Кс).
д'узèн' (тур.) *м.* 1. Инструменти (за различни дейности). 2. *прен.* Ред, порядък. *Ѝмаме си фсѐкакви д'узèнê* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
д'узенлѝе *прил.* *неизм.* 1. Подреден, уреден. 2. Който има всякакви инструменти (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
д'узенлѝк' (тур.) *м.* 1. Обработваните в миналото земни площи в дадена местност (Слв, Пт, Дв, Сц). 2. Широко, равно място (Мм, Сок).
д'уйм'ò (тур.) *ж.* Копче, ушито от гайтан за елеци (См, Пт, Дв, Зл).
дукàт *м.* вж. *д'укàт'* (Пг).
д'укàт' (тур.) *м.* Кошара от лека ограда, където доят овцете (Слв).
д'укм'ò (тур.) *остар.* *ж.* Сребърна турска монета, равна на 20 гроша (См, Ар, Мн).
дукуржỳм (тур.) *м.* 1. Вид забавна игра с 9 камъчета, дама (См, Пт, Дв, Чп). 2. Кръстец от снопи (Куз, Дек).
дукъ̀рс, дукъ̀рш *м.* Богоявление (Гб).
дукъ̀рсна вичѐрн'а *ж.* Бъдни вечер срещу Богоявление (Гб).
дулàк *м.* Въже, с което се връзва мрежата, след като се напълни с тревен фураж (Пд).
д'улàф' (грц.) *м.* Маша (См, Ас, Ар).
д'ул'бèн' (тур.) *м.* Малка кърпа за глава (См, Сц, Дв, Мт).
д'улберѝм (тур.) *обращение.* Мой красавец, мой хубавец (пред. н. п. — См, Ар, Кс, Ас).
д'ул'ỳк (тур.) *м.* Зимна паша с подслон за овцете и овчарите (Пв, Хв).
думàн (тур.) *м.* 1. Пушек прах. 2. Мъгла (Пв, Хв).
думàнка *ж.* Цигара (Мог).
д'умбѐл', д'умбѐлин (тур.) *м.* вж. *тембѐлин* (Ар, Ас, См, Мн).
д'умбелèк' (тур.) *м.* Голям меден лопатар (См, Ар, Пг, Мс).
д'умбеллѝк' (тур.) *м.* вж. *тембеллѝк'* (Ар, Мн, Ас, Дев).
думежлѝф *прил.* Приказлив, сладкодумен (Ел, Стр, Хд).
дỳмêм *гл.* Говоря (Хд).
д'умèн' (тур.) *м.* Домашна уредба (См, Ар, Ас).
думлѝф *прил.* вж. *думежлѝф* (Зл).
дун *м.* Вятър (н. п. — Чц).
дỳн'а *ж.* Дюля. *Ỳкусчек да му òтнеса жòлтана дỳн'а с вѐйкана* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
дỳнд'ам са *гл.* Сърдя се, цупя се (Слв, Пт, Вв, Даг).
дỳница *ж.* вж. *дỳн'а* (Чд).
дỳнọ *сз.* и *нарч.* Дето (Зл).
дỳпът *нарч.* Друг път, следващия път (ГДер).
д'ур (тур.) *м.* *Обръщение* към сродник; сват, свато (Слв, Пт, Дв, Мс).
дургỳн' *м.* Вид облагородена синя слива (Сем).
д'урѝйа *ж.* Инструмент за копаене на лозя (Куз, Дек).
д'ỳрштина *ж.* Сватовщина. *Нѐ сме д'ỳрштича* (Слв, Пт, Дв, Мс).
дỳснувам са *гл.* Разсърдвам се, намръщвам се. *Тѝ пàк са си дỳснал* (См).
дуфàтам *гл.* Допирам, докосвам (Гб).
дỳхла *ж.* Голяма златна монета, която момъкът подарява на годеницата (См, Пт, Дв, Зл, Гб, Кп, ШлР).
духỳдам *гл.* вж. *дохòдам* (Гб. и пред. бълмох — См, Ар, Ас, Мн).
дỳше *ж.* Въздух (См).
д'ушèк' (тур.) *м.* Черга, тъкана на домашен стан (Зб).
д'ушектѝсвам (тур.) *гл.* Слагам под (Пв, Хв).
душѝнка *ж.* Душица. *Дѐтто има душѝнка* (Гб).
дỳшн'а *ж.* Задушница (Гб, Кп).
дỳшник *м.* Канал-отдушник за прииждане на въздух при горене на дървени въглища в жижницата (Яв, Дб).
дъп *м.* Бряст (Кп).

дъвòйство *с.* Моминство (Дев).
дъгалдѝшкам *гл.* Гъделичкам (Пв, Хв).
дъканик *м.* вж. *дѐканика* (Кс).
дън' *м.* Ден *Бòрба са бòрие цàли до три дъне, три дъне и три нъùта* (Ох).
д'ън' *м.* Ден (Кп).
дъразгѝнê *гл.* Преживя — за животни (Гб, Кп).
дърводѐлец *м.* Птица кълвач (Кор).
дърволòм *м.* Силен вятър, който чупи и кърти дърветата (Яв, Дб и др.).
дъргал' *м.* 1. Слаба нива. 2. Слаб човек или животно (Лс).
дърганѝца *ж.* Едра облагородена череша (Сг).
дърен, дърн *м.* вж. *дрòн* във 2 знач. (Пв, Хв).
дърмàн' (тур.) *м.* вж. *дермàн* (ШлР).
дърмък (тур.) *м.* вж. *гриблò* (Нд, Тх).
дърфам са *гл.* вж. *дòрфам са* (Пв, Хв).
дъх *сз.* Да, че, като (Чд).

Е

е *мест.* Аз. *È си дòйдах от увòна* (Дв, Рд, Вел).
евà *част.* Ето (Ох, Чн).
èвар *прил.* Опак, проклет. *Èвра женà* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).
евдовѐц *м.* Вдовец (Гб, Кп).
евдовѝца *ж.* Вдовица (Гб, Кп).
евѐл' (тур.) *нарч.* Преди, по-рано (пред. бълмох.).
евѐлски *прил.* вж. *авѐлски* (Нд, Стр).
евзà *ж.* Капсул (Як).
èвла, èвлате *гл. повелит.* Ела, дойди; елате, дойдете (ДХ).
евлѐк' (тур.) *м.* 1. Леха. 2. Ар. *Градѝнана ми йе двà евлѐк'а* (СмнР, Смл).
èврêм са *гл.* Проявявам лошотия, опърничавост, каприз. *Дѐтèсо днèска йèца са èври* (См, Пт, Дв, Чп, Зл).
еврѐйче *с.* Некръстено дете у християните (См, Ас, Гб, Зл).
егà *нарч.* и *сз.* 1. Кога, когато. *Егà ти л'ỳбêх очѝнки, цолỳфкове ти бѝеха, кинà хи беше мàзала* (Юг, Бг). 2. Дано, нека (Дс, СмнР, Смл).
еглък *м.* Кърпа за ръце или лице домашна изработка. (Яв).
егòл *м.* Зимна кошара с подслон за овце (Лл).
егрѐк (тур.) *м.* Лятна кошара в ниви, градини, ливади за наторяване (Пв).
егỳптин *м.* вж. *агỳптин* (Ор, Бн, ШлР).
едепсѝс, едепсѝзин (тур.) *м.* вж. *едипсѝс* (Ар, Мн, Мг, Зл).
единàк *м.* 1. Дива свиня, глиган (Коз). 2. *прен.* Самотен човек (Яв).
единòк *м.* Сам вълк (Кор).
едипсѝс, едипсѝзин *прил. неизм.* (тур.) *м.* Невъзпитан, безчестен, безсрамен човек. *Тò йе имѐло едипсѝзе и хàйти, ала каквòсо нèга нè йе имѐло* (См, Ар).
едипсизлѝк' (тур.) *м.* Безчестие, безсрамие, нахалство (См, Ар, Мн, Дев).
ед'нѝнка *числ. ум.* Едничка (Плт).
ед'ỳнч' (тур.) *нарч.* вж. *ид'ỳнч'* (пред. бълмох).
еш[1] *гл. повелит.* Яж! (Дв, Рк, Вк, Кор, Нд).
еш[2] *м.* Таралеж (Кор, Як, Стр, Нд, ДХ).
èжêк *м.* Таралеж (Слв, Вв, Кт, Дв, Пт, Рд).
ежѐл' (тур.) *м.* Естествена смърт. *Агà му дòйде ежѐлен, та никѝна не помàга.*
èжовина *ж.* Кожа от еж (Хв, Пв).
езагòре *нарч.* Отгоре (Кет).
èзвек *м.* Борсук (Вк).
езгѝчка *нарч.* Ей сега (Дев).
Èзерово *с.* Старо име на гр. Смолян.
èзи, èзика, èзикана *мест.* Аз. *Èзикана ѝштех оназѝ момà* (Чн).
èзи *мест.* Този. *Кидè си òдил èзи дèн?* (Кет, Мус).
езѝчка *ж.* Мъжец на гърлото (Як, Др, Чак).
ей *межд.*, Служи за обаждане. *Брѐй, Милỳше! — Èй* (См, Ас, Ар, Мн).
ейй *нарч.* За потвърждение; да, така (Лл, Сит).
ейсакà *нарч.* Така, тъй (ДХ).
ейсаквòзикана *мест.* Ей такова (Ис).
ейсѐ *нарч.* Ей сега (Рк, Лв, Кт, Смн, Сг, Стр).
ейсѐй, ейтѐй, ейнѐй *нарч.* Ето така. *Бѐл'ки ейнѐй йе билò пѝсано* (См, Ар).
ейсỳт'каф, ейтỳт'каф, ейнỳт'каф *прил.* Толкова мъничък (См, Пт, Дв, Пг).
ейтỳс *нарч.* Ето тук. *Ейтỳс йе сѝнурат* (Гб, Кп, Смл, СмнР).
ейт'ỳф, ейт'ỳва *нарч.* Ето тук (Гб, Кп, Смл, СмнР).
екѐн (тур.) *м.* Нива, посев (Чн).
еклем'ò, еклемѐ (тур.) *прил. неизм.* Наставен, снаден, сглобен. *Бручѝлосо йе еклем'ò* (См, Ар, Ас, Мн, Дев)
èксам (грц.) *гл.* Пожелавам здраве и благополучие на именника (См, Ар, Ас, Дев).
èксар (грц.) *м.* Лицето, което „èкса" именници (См, Ас, Зл).
ел' *сз.* Или (пред. в н. п. — Чд, Мт).
ел'è *с.* Виме (Сит).
èле[1] *с. зб.* Ела. *Трòси ма, трòси, девòйко, пот т'òнко èле висòко* (н. п. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).
èле[2] *нарч.* вж. *хѐлем* (Пв, Хв).
елендѝсвам, елендѝсувам са *гл.* Забавлявам се, убивам си времето (См).
èлене *мн. остар.* Непокръстени хора и народи (См).

еленжѐ, еленжо̀ (тур.) *ж.* Забавление, леко занимание (См, Ар, Ас, Мн).

елѐчка *ж.* Къса дрешка без ръкави (Зл).

елѝ *сз.* Или (н. п. — Чд, Мт, Сит и др.)

елишѝк (тур.) *м.* 1. Дразнене, ядосване, намеса. *Йѐ нѐмам нѝкакав елишѝк ф сайа рабо̀та.* 2. Дял, участие (пред. бълмох.).

ѐло *с.* 1. Глад. 2. Ядене. *Ако йе нѐ ѐлосо, та хѝч ни штем хала. Ѝмаме си и ѐло и пѝло.*

ѐло *прич.* от гл. *ѐм* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

еловàр *м.* Човек, който пасе ялов добитък (Чн).

ѐловица *ж.* 1. Вид почва с червеникав цвят. 2. Цепеница от елово дърво. 3. Бездетна жена (ШлР).

ело̀к *м. сьб.* Гора само от ели (См, Ас, ШлР).

ел'тѝца *ж.* вж. *ал'тѝца* (Кп и др.).

ел'чие *м.* Овен — водач на стадо (пред. н. п. — Пг, Чп, Яв, См, Чд).

ѐлчиш *нарч.* и *сз.* Колкото пъти, когато. *Ѐлчиш ми с'о̀днам да пѝгм, тѐбе̂ прис йу̀м да прѝкарам* (пред. бълмох. в н. п. — Др).

ем, еми *сз.* Ами. *Йѐ му са нѝкак не зда̀док, ем си са самà почу̀дих* (Мус).

емзѐк (тур.) *м.* вж. *мусàр* (Бд).

емзѝк (тур.) *м.* Чучурче на поливалка (Бн).

емзо̂, емзà (тур.) *ж. остар.* Подпис, печат (пред. бълмох.).

ѐмила *ж.* Дървенисто растение, паразит по ели и други дървета, който има малки листа и дребни сребристи плодове (Хд и др.).

ѐмир (тур.) *м. остар.* Заповед, нареждане. *Имѐ ѐмир, кадѐто са нàйде да са прѝбие* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).

емиш (тур.) *м.* вж. *амѝш* (Мг, Мн, Кг).

ен' (тур.) *м.* Белег чрез рязване ухо на овца или друг добитък, за да го познава притежателят му (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг, Кг).

ена̂й, етàй, есàй *мест.* Онази, този, тази тук (Сит, Лл.)

енгѐ, ѐнге (тур.) *ж.* Стрина (Зб, СП).

енгѐл' (тур.) *нарч.* Затруднено, мъчно. *Фсѐ ми дохòда енгѐл'* (См, Ар, Ас, Мн).

енгеллѝк' (тур.) *м.* Затруднение, мъчнотия, пречка (См, Ас, Ар, Мн).

ендезѐ (тур.) *с.* вж. *андезо̂* (Зл).

ѐнжамо *нарч.* Най-после. *Ѐнжамо флѐл с ко̀нен фъдно̀ш* (ШлР).

ѐнкас (тур.) *нарч.* На шега. *Йѐ ти рѐках ѐнкас* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

еннà *съчет.* Аз не зная. *Еннà на кòга са йе мѐтнало* (См, Ас, Ар).

ѐн'овица *ж.* Цвете, от което на 24 юни момите правят китки за празника (См).

ербапло̀к, ербаплък (тур.) *м.* Смелост, похватност, способност (пред. бълмох. — См).

ергѝсвам *гл.* Дотягам (н. п. — ДЛ).

ѐрек *м.* Яре (ДХ).

ерѐк *м.* Кошара за дребен добитък с подслон за хора и фураж. *Йѐ му запàлих ерѐкон, ерѐкон, сас шѝлетана* (Мус).

ерѐм *м.* Хомот (МК).

ерш *м.* Еж. (Дл, Тх).

ерзàк (тур.) *м. остар.* Хранителни и други припаси за войска (пред. бълмох).

еркѐч, еркѝч *м.* вж. *аркѝч* (Дев, Ас, Съч).

ермѐнка *ж.* Голям куп складирани снопи (Сем).

ермѝ (тур.) *мн.* Цепени колове за ограда. *Ѐлови ермѝ* (См, Ас, Ар, ШлР).

ѐроф кочѐн' *м.* Гулия (См, Ар, Мн, Як).

ерфенѐ (грц.) *с.* Увеселение на девойки, което става два дни след Богоявление или Ивановден (Гб).

ѐрчиште *с.* Яре на една година (ДХ).

ес *мест.* Аз. *Ѐс орàх на нѝвата* (Рк, Кор, Чн, Кос, Вг).

есà *мест.* Тази (Сит).

есàе *мест.* вж. *есà* (Гб).

есàй, етàй, енàй *мест.* Тази тук, тази, онази (Лл).

есѐ *мест.* Тези тук. (Сит и др.)

еседàр *м. остар.* Собственик на идеални части от недвижим имот (См, Ар, Ас, Мн, Дев и др.).

есѐй, етѐй, енѐй *мест.* 1. Тези тук, тези, онези, 2. *нарч.* Така, онака (Лл и др.).

есѐр *м.* Човек с наследени лоши морални качества (Бн).

ѐске *ж. остар.* Войска (Гуг).

ескѐс *нарч.* вж. *искѐс* (Мм, Сок, Бс).

ес'у̀, ет'у̀, ен'у̀ *нарч.* Това тук, това, онова (Лл).

еудѝй *м.* Евреин (Пв, Хв).

ехчѐ *ж.* Вид валчеста синя слива (Стр).

ѐце *нарч.* вж. *йѐца* (Дв, Зг).

ѐцнувам са *гл.* Ненадейно падам (Лл).

ечменѝк *м.* Цирейче на клепача на окото (Слв, Вв, Кт, Сф, Тн).

ѐшкиле *нарч.* Добре че, благодарение че. *Ѐшкиле са лàках тàм, та му помо̀гнах* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

ѐшко *нарч. ум.* от *ѐште*. Още. *По̀доди си ѐшко, мàйци, ти си ѐште мàлак.* (См, Мн).

ешпѐк *м.* Куче. *Навалѐхме са като ешпѐци до о̀ган'а* (См, Пт, Дв, Сц, Мн, Ас).

ѐште *нарч.* Още. *Ѐште си ду̀ма ду̀маха, ѐште Лимàна ку̀деше, на агà хабѐр допàдна* (См, Мн).

Ж

жа *част.* Ще. *Жа йда ўтре* (Юг, Дбс, ШлР).
жабàр *м.* Щъркел, който се храни само с жаби. *Аратлйк, ти трèбе да пйташ жабàрето* (Чн).
жамбазòвам (тур.) *гл.* 1. Търгувам с добитък. 2. Дълго се пазаря, когато купувам нещо (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
жàн-жўн (тур.) *м.* Жива душа. *Жàн-жўн нèмаше* (Яв, Лб).
жàрда *ж.* вж. *ж'òрда* (Вв, Кт, Дв, Хд).
жардàлка *ж.* вж. *ж'òрда* (ШлР).
жàрка *ж.* Коприва (Лл, Сит).
жàром *нарч.* С жар, с огън. *Жàром пожàри* (Пп).
жàт' (тур.) *м.* вж. *хажèт'* (Хв, Пв).
жаўкам *гл.* вж. *жевўкам* (ДХ).
жвйске *м.* Едногодишно женско агне. (Хв).
жда *част.* Ще. *Чўжда жда мàйка да мàйча* (Ох, Сит, ШлР).
жде *част.* Ще (Дед).
же *част.* Ще (Хв, Юг, Яв, Лс).
жèба *ж.* Малко ренде (Зг).
жèбèк *м.* Зелено водорасло в полузастояли води (Слв, Вв, Кт).
жèбèтика *ж.* Жабешки изгражнения (КлД).
жèбец *м.* Билка, от която правят баница или супа (Стр, Бк, Дл).
жèбица *ж.* вж. *жèбец* (Хд).
жевахйр *м.* Прогнил дънер, който съдържа фосфор и излъчва светлина. *Хасàне бе, стъркольл от пàм жевахйре* (Чн).
жевўкам *гл.* 1. Вие (за куче). 2. *прен.* Плача с глас и нареждам. *Котрà жевўка по свà врèме* (См, Ар, Ас).
жевўкут' *м.* 1. Плач, ридание с тих глас. 2. Виене на куче (См, Ас, Пт, Дв).
жèга *ж.* Дълъг ръчен трион за рязане трупи и др. (См, Ас).
жèга *ж.* вж. *жèгал'* (Лч).
жèгал' *м.* 1. Тънка дълга желязна пръчица, която се нагорещява до зачервяване, за да се правят дупки на дърво. 2. Желязна ос, в совалката на която е поставен масурът с преждата (Слв, Вв, Кт, Сф).
жèгам *гл.* 1. Горя нещо с нагорещено желязо. 2. Изгарям определено място в матката на ялова крава, за да се оплоди (Слв, Вв, Кт, Пт).
жеганйсам са *гл.* Започвам да се карам с някого (Слв, Вв, Кт).
жеглйф *прил.* Горещ, който пари (Ав).
жèгнувам *гл.* 1. изгарям, опарям. 2. *прен.* Предчувствувам че ще ме сполети нещо лошо (См, Ар, Ас).
жегòл' *м.* вж. *жèгал'* (СмнР).
жèг'ò *ж.* вж. *жèд'ò* (ШлР).
жèдййа (тур.) *ж.* Лека жена. *Кадè са измèпаха с нàйа жедййа* (См).
жèд'ò (тур.) *ж.* Друм, шосе, държавен път (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
жèжба *ж.* вж. *жèжва* (См, Ас, Ар).
жèжва, жèжве *ж.* Джезве (Слв, Вв, Кт, Гб).
жèжèм *гл.* вж. *жèгам* (Слв, Вв, Кт).
жèзва *ж.* вж. *жèжва* (ДХ).
жèйгаре *мн.* Плетени с дебел канап дървени кръгчета с диаметър 25—30 см, които се прикрепят на краката за ходене по снега, за да не се потъва (Мм, Сок, Бс).
жèка *ж.* Голяма платнена торба, в която се поставят аби, шаяци или готови абаджийски дрехи (Слв, Пт, Дв, Зл).
жел *м.* Жълъд (Хв, Пв).
желавйка *ж.* Жилав храст, от който се правят метли (Рд, Стр, Ел, Смл).
желадйнка *ж.* Вид дребна гъба (Сем).
жèлак *м.* вж. *жел* (Слв, Вв, Кт, Рка, Тик).
желàтин (тур.) *м.* Мъчител, палач (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
желат'сам (тур.) *гл.* Измъчвам. *Йèца го са желат'свали* (См, Ар, Ас, Мн).
жèлба *ж.* 1. Тъга, мъка. 2. Желание (Чд).
жèлра *ж.* Костенурка (Яг, Стр, ДХ, Пв).
жèлдè ма *гл. безл.* Боде ме (Слв, Вв, Кт, Рка, Вл).
жèлезница *ж.* Жлеза (подута). *Пот шйена му йе стàнала жèлезница.*
желетсвам (тур.) *гл.* Измъчвам, причинявам страдание (Пв).
жèлка *ж.* Коприва (Яг).
жèл'ничко *нарч.* Тъжно. *З'улфè, мàйчина сòйтерко, òти ми плàчеш жèл'ничко* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
жèло *с.* Жило на пчела, оса и др. (См, Пв, Хв).
желтàвец *м.* Жълтеница (болест) (Пв).
жèловам са *гл.* Моля се. *Жèловам са тèбе и плàча ти да ни кàжеш, кадè ша нàйда èс тàзикана мома* (Чн).
жèл'чèм *гл.* вж. *ж'òл'чèм* (Зл, Пв).
жèл'чка *ж.* вж. *ж'òл'чка* (Хв, Пв).
жемалèшка *ж.* Теменуга (цвете) (Дж, Чак, ГК).
жèмка *ж.* Фланела (Слв, Ус, Рво).
жен (тур.) *м.* Душа (См, Ар, Мн, Ас).
жèн-жйн *м.* Голямо множество. *Жèн-жйн бе излèло да хи посрòшне* (Слв, Вв).
жендèм (тур.) *м.* Ад. *Йди в жендèма* (См, Ар, Ас, Дев).
жендемòсвам са *гл.* Изчезвам, пръждосвам се. *Кадè го жендемòса?* (См, Ар).
женезà, женезò (тур.) *м., ж.* Смъртник (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Ас, Дев).
женèт' (тур.) *м.* Рай (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Ас).

жѐнече *с. ум.* Млада, току-що омъжена жена (Слв, Вв, Кт).
женѝлка *ж.* Женитба. *Женѝлкаса йе т'ȍвна* (См, Ар, Ас, Мн).
жѐнк' ми йе *безл. израз.* Драго ми е. *Жѐнк' му йе да гǫ адȍсва* (Слв, Вв).
жѐнǫм (тур.) *Обръщение* към мил човек: душо моя (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
жѐнски аршѝн *м.* Лакът. *Жѐнскен аршѝн са звѐ лàкат'* (См, Ар, Ас, Мн).
жѐнски ст'àк *м.* Сватбено знаме, изработено от дружките на младоженката (Бок, Сит, Дб, Юг, Пв).
жѐпка *ж.* Преградка в магазин между различни стоки (Пв, Хв).
жер *м.* Черен или бял дроб (См, Ар, Мн, Ас, Кс).
жер' *м.* Жарава (См, Ар, Мн, Ас).
жерам'ȍ *ж.* Глоба, обезщетение. *Каквà йе тѐбе пахȍна, пахȍна и жерам'ȍна.*
жервѝс *с.* Мазнина, която капе при печене на месо. *Сѝпни ми ѝ жервѝсчек, чи йе сỳха чеверм'ȍса* (См, Пт, Сц, Кц, Пг, Чп).
жê̂ребе *с.* Малко конче (Кет).
жѐрда *ж.* вж. *ж'ȍрда* (Хв, Пв).
жѐска *ж.* Жлъчка. *Жѐската му са пỳкнала* (Як).
жет' (тур.) *м.* Произход, род (См, Пт, Дв, Пг, Чп).
жетвàрчица *ж.* вж. *блестỳнка* (Дв).
жêхѝл', жêхѝлин *прил. неизм.* Млад, буен, невъздържан (См, Ар, Мн, Дев).
жêхѝллѝк' (тур.) *м.* Младост, буйност (См, Ар, Мн, Дев).
жѐчка *ж.* вж. *ж'ȍл'чка* (Гб, Кп).
жѐшка *ж.* *ж'ȍл'чка* (Зл).
жѐштел' *м.* 1. Вид бял явор (Пв). 2. Ясен (дърво).
жи[1] *част.* Ще (Лв).
жи[2] *гл.* Живя. *Пȍслѐт операцѝйата мàлкǫ жѝ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
жиàн *м.* вж. *жихàн* (Як).
жѝаър *м.* Буков жълъд (Бат).
живàк *м.* вж. *живỳк* (Дб, Яв).
жѝвам *гл.* Живея. *Йà тỳва жѝвам* (См, Ар, Чп, МДер).
живàлка *ж.* Живот, живеене (Отм).
живгàр *м.* Чифт волове (Гуг).
живинȍ *ж.* 1. Животинско царство. 2. Животинка (См, Ас, Ар, Мн).
жигарàт *прил.* Дълъг, висок (Слв).
жѝгла *ж.* Жегъл (См, Ас, Ар, Мн).
жижерàк *м.* Място, изложено на силен припек (Дб, Яв).
жизарлъ̀к (тур.) *м.* вж. *жижерàк. Мѐшката билà лȍша — жизарлъ̀к* (Чн).
жизаръ *прил. неизм.* Гол, пуст, изложен на припек — за място (Хд, Зг).
жизȍ, жизà (тур.) *ж.* *остар.* Глоба (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Ас).
жѝйа *гл.* Живея (Дер).
жил *прич.* Живял. *Жѝл сам и бѝл сам, айсаквȍ чỳдǫ ни сȍм вѝд'увал* (См).
жѝлав'ак *м.* 1. Жилаво растение със сплетени стъбла. 2. *прен.* Върволица, много хора. *Да вѝдиш каквȍ жѝлав'ак са сỳрнъ* (ШлР).
жилавѝк *м.* Остра, жилава трева, която расте по блатисти места (Пд).
жилт *прил.* вж. *ж'ȍлт* (Гб, Кп, Зл).
жин' *м.* Дух, зъл дух. *Ф аднȍ сѐлǫ от адѝн мечѝт' излѝзал жѝн'* (См, Ар, Мн).
жѝн'-жѐн *м.* Всичко живо. *Излѐлǫ бе жѝн'-жѐн да хи срȍшине* (См, Ар).
жѝнам *гл. остар.* вж. *ж'ȍнам* (Зл).
жингȍзин *прил. неизм.* Свидлив, стиснат (Ор, Бн).
жинѝнка *ж.* Женичка (Гб).
жинê̂свам, жинê̂сувам *гл.* 1. Вампирясвам, ставам зъл дух (за мъртвец — поверие). 2. *прен.* Закрепвам, не старея — за стар човек, който много години не се променя (См, Ар, Ас).
жинжѝр *м.* Верига (пред. бълмох.).
жирѝт' *м.* вж. *кустамлȍк* (СП).
жирȍ *ж.* 1. Вид малък звънец. 2. Писклива родопска гайда (См, Пт, Дв, Ас, Мн, Ар).
жинс (тур.) *м.* Род, порода (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
жѝтак *прил.* Рядък, воднист. *Присѝпнуват с шишȍ аднȍ бѐлкǫ и жѝтачкǫ ф мàшки кадàчкове* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Ас).
жѝтǫ *с.* 1. Зърнени храни (Ус, Сф, Тн, СмнР). 2. Ръж (Слв, Вв, Кт).
жихàн[1] (тур.) *м.* Много хора, много народ. *Врит' жихàнас бе излѐл да хи вѝди* (См, Ар, Ас, Мн, Мг, Кг, Дев).
жихàн[2] (тур.) *м.* Голямо пространство. *Градȍс йе ударѝл жихàнас.*
жлѐчка *ж.* вж. *ж'ȍл'чка* (ДХ).
жне *гл.* Жъне (ДХ).
ж'ȍба *ж.* Джоб (См, Пт, Дв, Чп, Пг).
жобад'ȍ *ж.* Женска горна дреха (само бълмох. — См).
ж'ȍбрам са *гл.* Плезя се (Слв, Мм, Ус, Тн, Пт).
жȍбǫра *ж.* Жаба (ДХ).
ж'ȍгал' *м.* вж. *жѐгал'* (См).
ж'ȍда *ж.* Жажда. *Устàна да си расквàси, ж'ȍдана да си угасѝ* (пред. н. п. — См, Ас).
ж'ȍлва *ж.* Костенурка (См, Чп, Пг, Пт).
ж'ȍлиште *с. съб.* Дъбова гора (Отм.).
ж'ȍлт *прил.* Жълт. *Ж'ȍл'тине дрàмски статафѝди* (См, Чп, Пг, Пт, ШлР).
ж'ȍл'чêм *гл.* Ограбвам, обирам някого (См, Пт, Чп, Пг).
ж'ол'чка *ж.* Жлъчка. *Ǫт стрàх му са йе пỳкнала ж'ȍл'чката* (См, Пт, Пг, Чп).
ж'ȍнам *гл.* Жъна (См, Чп, Пг, Пг).
жоп *м.* Тояга. *Дрѐноф жȍп* (См, Ас, Ар, Мн).

ж'òрда *ж.* Дълга тънка греда (См, Пг, Чп, Мс, Лл, Пт).

жòс ми йе *безл. израз.* Злорадствувам, драго ми е да върша нещо, за да дразня (Мм, Слв).

жòто *мест.* Което (Кет, Кес).

жòу̀чка *ж.* вж. *ж'òл'чка. Спу̀кава му са жòу̀чката* (Кор).

ж'òштел' *м.* вж. *жèштел'* (Слв, Пт, См).

ж'òштел'ке *ж.* вж. *жèгал'* (Сит, Лл).

жрèбе *с.* Малко конче (См, Ар, Мн, ШлР).

жу̀бра *ж.* Коза с малки уши (Слв, Зл, Стр, Сг).

жу̀брам са *гл.* 1. Преструвам се че плача. 2. Плезя се (Слв, Пт, Вв).

жувàк *м.* Кварц, огнивец (Слв, Пв, ШлР, Хв).

жу̀вам *гл.* Живея. *Данò ни жувèш* (пред. бълмох. — См, Зл).

жувàп *м.* Обяснение, отговор (Пв, Хв).

жувдàн *м.* Торбичка за огниво, прахан и кремък (Гб).

жувèзда *ж.* Звезда (Сит, Пв, Лл).

жувездàрка *ж.* Коза първескиня (Яв, Дб).

жувòто *с.* Добитък, животно (Гб).

жу̀гал'че *с.* Краче на агне или яре от коляното надолу (Слв).

жуглàн *м.* 1. Чудовище, което броди нощно време по скалите (поверие). 2. *прен.* Грозен човек (Ус, Рво, См).

жу̀гнувам *гл.* Издавам какъв да е звук, продумвам. *Нимòй жу̀гнува нѝкуму* (См).

жу̀ина *ж.* Живина (ДХ).

жул *прич.* Живял (пред. бълмох. — См, Зл и др.).

жу̀лка *ж.* Коприва (Вк).

жулкàвица *ж.* Тънка пръчка (Слв, Вв, Кт).

жулкàфка *ж.* вж. *жулкàвица* (Слв, Пт, Дв)

жу̀лнувам *гл.* Удрям някого с тънка пръчка (Слв, Пт, Дв).

жумаèт' (тур.) *м.* Съвет на стареите, община (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).

жумайò (тур.) *ж.* 1. Джамия. 2. Петък — мохамедански празник (См, Мн, Ар).

жумàл *прич.* Взел (ДХ).

жумбѝш *м.* 1. Смях. 2. Шега. *Ху̀бав жумбѝш си стòрихме* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

жумбишлѝе *прил. неизм.* 1. Смешен. 2. Весел, забавен (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

жумбишòвам са *гл.* 1. Шегувам се. 2. Правя смях. 3. Забавлявам се (См, Мн, Ар).

жумèрт' (тур.) *прил. неизм.* Щедър, с широка ръка (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

жумерт'лѝк' *м.* Щедрост. *Голèм жумерт'лѝк' ѝма у сò чилèк* (См, Ар, Ас, Мн).

жумò *ж.* Джамия (Мос, Зб).

жу̀на *ж.* 1. Сушен зелен фасул (См, Дв, Зг, Хл). 2. Отпадъци от очистен зелен фасул, боб, грах и зелени орехи (Пв, Хв, Ор).

жунжу̀на *ж.* Тайна, направена достояние (См, Ас, Дев.).

жу̀па *ж.* 1. Глава на род (Смл). 2. Дружина, род, тайфа (Чг).

жу̀пêм *гл.* Люпя, чистя. *Йèлате да жу̀пим васу̀л'* (Слв, Вв, Кт, Пт).

жупкàр *м.* Сушен зелен фасул (Пг).

жу̀пки *мн.* Отпадъци от обелени картофи (сурови или варени), ябълки, круши и други плодове (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

журàви *гл.* Наболява. *Журàви ма корèмас* (См, Ар, Мн, Ас).

журàк *м.* Лекарство, цяр. *Ами ми йе бàлно и жèлно, чи нèмам бобàйко, журàк за мèне да трàси* (н. п. — Кт, Вв).

журàпе *мн.* Чорапи (См, Ар, Ас, Мн).

журêê *гл.* Линее, вехне, съхне. *Кѝт'кисê журêêт* (См, Пт, Пг, Чп, Мс, Дв)

журѝло *с.* вж. *чугѝлка* в I знач. (Дж, Чак.).

жу̀ркал'[1] *м.* Малко пиле, което постоянно писука (Слв, Вв, Кт).

жу̀ркал'[2] *м.* Щурец (Гв, Ор, Хд, Сн, Дв).

жу̀рничка *ж.* Питка, изпечена в пещта или на кръгла пръстена плоча от тесто за хляб (См).

жу̀рнувам *гл.* вж. *жу̀шнувам* (Слв).

журулèкут' *м.* Шум и врява (Ас, Дев).

жуф *прил.* Жив. *Излèви ни жу̀ф, ни умрàт* (Гб, ДХ и у някои бълмох.)

жу̀фка *ж.* Обвивка, кора на плод или зеленчук. *Тѝкв'ана жу̀фка* (Гб).

жухàп *м.* Обяснение, отговор (См, Ар, Мн, Ас, Дев)

ж'у̀чке *ж.* Двойни плодове — орехи, череши и др. сраснати един до друг, но с отделни дръжки (Хв, Пв).

жу̀шнувам *гл.* Турям в жарта на огъня да приготвя набързо нещо (Слв, Вв, Кт).

жъ̀ба *ж.* вж. *ж'òба* (Ох).

жъ̀лта кѝтка *ж.* Иглика (Зг).

жълту̀нка *ж.* Жълтурка — птица (ДХ).

жъ̀рда *ж.* вж. *ж'òрда* (Дед).

З

за *част.* Ще (Гб, Кп, Бч, Сит, ДХ).
зȁаник *м.* Залез (Ис).
забȁдам *гл.* Забождам (Пв, Хв и у някои бълмох. в См).
забазгȁнчувам *гл.* Захвърлям далече пренебрежително. *Забазгȁнчих го йȅце делȅче* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
забазгȁн'увам *гл.* вж. *забазгȁнчувам* (Лл, Сит, Пв).
забȁрȇм *гл.* Забравям. *Йди ми, йди, Шефкȅте, и мȅне нимȏй забȁрȇ* (См, Дс, ШлР).
забарȕжвам *гл.* Правя „баруга“ (См, Пт, Дв).
забȅвам *гл.* Преча, спъвам, забавям (Гм).
зȁбела *ж.* 1. Времето малко преди съмване. *Ф сȅло отȉдахме по зȁбела.* 2. Мазнина или някаква друга подправка в гозбата (См, Ар, Мн, Ас, Дед).
забȅл'вам, забȅл'увам *гл.* 1. Поставям мазнина или подправки в гозбата. 2. Почвам да беля платно и др. 3. Почвам да дера от кожата или кората на дърво. *Тй забȅли корȍта, ала дарвȍто ште да исȍхне.* 4. *прен.* Оказвам влияние, имам някакво значение. *Дȅто пȍдиш, та ни штеш забȅли.*
забȅл'ва са, забȅл'ува са *гл. безл.* Почва да се разсъмва. *От йзник са забȅл'ва, трȅва да варвȉм* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
забел'дȉсвам, забел'дȉсувам *гл.* Похабявам, повреждам (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
забȇлен *прил.* Приготвен с мазнина или подправки. *Васȕлȇс йе йȅца забȇлен* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Кс, Мг).
заберȁвам *гл.* Подбирам, подкарвам някого. *Зȁберите са, та йȅлате у домȁ* (пред. бълмох.).
забȉл *прич.* Замъчил (Ив).
забиллȍк, забиллък (тур.) *м.* Разточителство, загуба. *Сакȍф забиллȍк са йе нȅ чȕвал и вȉд'вал* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
забȉра *гл.* Налива се (с мляко) *Крȁваса йе йȅца забрȁла, денȅсе ште са тȅли.* 2. Събирам, свиквам, каня хора. *И тагȁва ште заберȇме меж'ȍ* (См, Ас, Мн, Ар, Дев).
зȁблева *ж.* 1. Залъгалка. 2. Човек, който служи за смях на хората (См, Ас).
заблехȁн'вам са, заблехȁн'увам са *гл.* Заплесвам се, унасям се. *Кадȅ са заблехȁни* (См, Ар, Ас, Пг, Мс).
заблȕвам са *гл.* Забавлявам се. *Дȅте си ми йе родȉла, сас нȅго да са заблȕва* (Зл).
забл'ȕм са *гл.* Забавям се (Як, Др).
зȁбойнȇ *ж.* 1. Клин, който се забива над палешника на домашното рало, за да го затегне (См, Стр, Яг). 2. Дълга дебела филия хляб (См, Мн, Пт).
заболȇвам са *гл.* Почвам да тъжа за някого.
заболȇва ми са *безл.* *Йȅца ми са йе заболȇло за децȁта* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Дев, Тх, Дл).
зȁбора *ж.* Забрава, забравяне. *Сȉчко ста пȍвни, заборȉ, ад'нȉчко нȅма зȁбора* (пред. н. п. — Пт, Слв, Вв, Кт).
заборȁвȇм *гл.* 1. Забравям. (ДХ, Зл, Вр). 2. Почвам да говоря на сън (Слв).
заборȇвам *гл.* Забравям. *Заборȉх си кинȉгите.* ~ **са** *прен.* Изпадам в безсъзнание (См, Зл, Пт, Ор, Зг, Бб, Дл, Пв).
забрȁдам *гл.* 1. Забраждам. 2. *прен.* Пазя. *Хрȁнил сам йа и забрȁдал фсȇ* (Хв, Пв, Дб).
забрȁнȇм *гл.* Пазя някого, имам някого под свое покровителство. *Нимȏй го забрȁнȇ, га йе крȉф, чи йе лȍшо за нȅга* (См, Рд, Сг, Пк, Дв, Ор, Чп).
зȁбулка *ж.* 1. Кърпа за забуляне (Мд, Нд, Стр, Ср, Дл, СмнР). 2. Було за забулване на булка (Гб).
забȕн' *м.* 1. Къса мъжка вълнена дреха с ръкави, която се закопчава отпред (См, Чп, Пг, Пт). 2. Мъжка жилетка (Бд, Зб).
забълшȇвам *гл.* Скривам, не давам гласност на нещо (Пв, Хв).
завȁксвам, завȁксувам *гл.* Набавям нещо овреме (Яв, Пв, Дб).
завȁл *м. остар.* Прошка (Сит, Дед).
завалдȁ *прил. неиз.* Изпаднал в тежко положение (См, Ар, Ас, Мн).
завалȅн *прич.* Съборен (Яв, Пв, Дб).
заванȁ *ж.* Малък сърп за рязане трева и др. (Лс).
зȁварс *м.* Завързване на плод, закрепване жиците на кросното и др. (Пв).
зȁварни са *гл. повелит.* Обърни се (Сит. и у някои бълмох.).
завартȇно *прич.* Объркано, мъчно за изговаряне (Слв, Вв, Пт, Кт).
завайȕт'вам са *гл.* Залисвам се, унасям се (Ус, Рво, Смл).
завайȕтес *прил.* Залисан. *Нȁй-мȁл'кен бȉл завайȕтес* (Ус, Рво, Смл).
зȁвес *м.* Дарение риза, кърпа, престилка и др. от домакинята за черквата (Ас, Ар, Дев).
зȁвет'чек *м.* Дарение на българомохамедани за джамията.
завивȁк *м.* Черга, козяк, които служат за завиване (См, Пг, Чп, Мс).
зȁвидȇм *гл.* Завиждам. *Врȕт' дрȕшките ти зȁвидȇт* (См, Чп, Пг, ШлР, Пт).
завȉквам *гл.* Заеквам (Ел, Рд, Сг).
завȉкване *с.* Заекване (Ел, Рд).
завȉт *м.* Завет, запазено място (Хм).
завȉто *прил.* 1. Увито, 2. *прен.* Мъчно, неразбрано (Нд, Зл, Смл, Слв, Ус).
завиштȇва *гл.* Зацвиля — за кон (См, Рд, Стр, Пт, Чп).

заво̀рзан *прил.* 1. Полово безсилен. 2. Който мъчно говори (См).

заво̀рзвам *гл.* Правя някого полово безсилен чрез магия (поверие — См, Ар, Ас).

за̀врат *м.* Болка на вратните мускули (магия — Слв, Вв, Кт, Пт).

заврат'а̀ва ма *гл. безл.* Схваща ми се врата и ме боли (Слв, Пт).

за̀врат-по̀врат *нарч.* На отиване и на връщане. *За̀врат-по̀врат и бел'о̀* (См, Ас).

завръзвам *гл.* 1. Затварям. 2. Заемам пътищата. *Батача̀не завръзале по̀тиштата, дру̀миштата* (Чн).

загагу̀л'вам *гл.* 1. Закачам с кука нещо. 2. *прен.* Открадвам (Слв, Пт, Вв).

зага̀л'вам *гл.* Залюбвам. *Да зна̀иш, ма̀йчинко, да вѝдиш каква̀ сам мо̀ма зага̀лил* (См, Пт, Дв, Зг, Рд, Сг, Гуг, Мт, ШлР).

загал'че̂вам *гл.* Заговарям. *Нимо̀й го за-го̀л'че̂, чи ѝма ра̀бота* (См, Ар, Мн).

загаре̂вам *гл.* 1. Сгорещявам, затоплям. 2. Почернявам от слънцето. *Днѐс ми загаре̂ о̀бразас ат сло̀нцето.* 3. Зажъднявам. *По̀дай ми бо̀кала да пѝйна, мѝжоф, чи сам йѐца загаре̂л.* ~ **са.** Сгорещявам се, стоплям се (Смл, СмнР, Сг, Мд, Ср, Стр, Зл).

за̀геф *м.* Тежест, която се носи на гръб (ШлР).

загече̂вам *гл.* Закъснявам (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Зл).

загѝрам *гл.* Затоплям (пред. бълмох. — Вв, Кт, Тик).

за̀глава *нарч.* За главата. *О̀ди като удрѝто за̀глава* (См, Пт, Дв, Пд, Рд, Чц).

за̀глават *прил.* Упорит, неотстъпчив, своенравен. *За̀главати л'у̀де* (Ус, Рво).

за̀гладе, за̀глади *нарч.* От глад. *Умре̂хме за̀гладе* (См, Ар, Мн, Ас).

загл'о̀двам са *гл.* 1. Заглеждам се. 2. *прен.* Улисвам се, залисвам се с нещо. *Деца̀, во̀рвите бо̀рже, мо̀ите са загл'о̀два* (См, Пт, Чп, Мс, Пг, ШлР).

за̀гове̂лка *ж.* Заговезни. (См, Пт, Дв, Зл, Чп, Пг, ШлР).

заго̀нвам *гл.* Загръщам. *За̀гани си г'у̀са да ни намбо̀рзниш* (См, Пт, Дв, Пг).

загорл'увам *гл.* Окопавам (растение). **заго̀рл'ува ма** *безл.* Задушва ме, запушва ми се гърлото. *Заго̀рлило ма йе* (См, Ар, Ас, Дев).

загърл'увам *гл.* вж. *заго̀рл'увам* (Пв, Хв).

за̀градне̂ *ж.* Ограда на нива, градина, ливада и др. (Пв, Хв и др.).

загрѝбам *гл.* Прегръщам. *За̀гребни ма, пѝленце* (Слв, Вв, Кт, Ус, Тн).

загу̀бвам *гл.* 1. Изгубвам. 2. *прен.* Убивам, погубвам някого. *И ре̂кли да го загу̀бе̂т, и ре̂кли и го сто̀рили* (пред. н. п. — Сит, Лл).

загу̀жвам *гл.* Задушвам, хващам за гърлото (Хв, Пв).

заде̂ле̂м *гл.* 1. Кътам, скривам по малко. *Заде̂ле̂м навал'ко̀ за о̀ште адно̀ ха̀ленце ко̀вни за сва̀дбата* (Слв, Вв, Кт). 2. *прен.* Отделям, изоставям. *Затва̀ мло̀го ба̀лно ни па̀да, ага̀ на заде̂ле̂т* (См.).

заде̂ле̂се̂вам са *гл.* Замайвам се (ШлР).

за̀ден ка̀ш *м.* Двете задни дъски на самара (Бн).

за̀деф *м.* Тежест, която може да се носи на гръб (Пв, Хв).

задихте̂вам са *гл.* Задъхвам се, уморявам се. *Ко̀не̂с са йе йѐца задихте̂л* (См).

задлибе̂вам *гл.* 1. Задълбочавам. 2. *прен.* Отивам в дълбоката провинция да живея далеч от културата (См, Пт, Дв).

заднино̀ *ж.* 1. Опашка, край. 2. *прен.* Бъдеще, последици (См, Пт, Рд).

за̀дниш *нарч.* 1. Изотзад. 2. *прен.* Скрито, да не се вижда (Пв, Хв).

задо̀н'вам са *гл.* 1. Оставам на дъното. 2. *прен.* вж. *задлибе̂вам* във 2 знач.

задурулѝквам *гл.* Засвирвам (Яв, Пв).

за̀едица *ж.* 1. Закачка, игрaчка; 2. *прен.* Човек, който обича да се закача с други (Слв, Пт, Дв, Мс).

за̀екница *ж.* Магарешка кашлица (См, Пг, Пв, Хв).

заено̀шка *нарч.* Едновременно, заедно (Кп).

за̀ештo гро̀зде *с.* вж. *бруснѝци* (Дв).

зажа̀лувам *гл.* Почвам да жаля, да тъжа (Кор).

за̀забница *ж.* Израстък на небцето над предните два зъба предимно на коня (См).

заза̀д'увам *гл.* Тръгвам по следите на някого (Слв, Кт, Вв).

зазѝрам *гл.* Съзирам, виждам. *Йут де̂ йа зазре̂ не̂йно пръво лѝбе* (Чч, Чд, Мн).

за̀зор *м.* Респект, страх. *Л'у от те̂бе го йе за̀зор* (Слв, Пт, Дв, Сц, Мр).

заигра̀вам са *гл.* 1. Започвам да играя. 2. *прен.* Затичвам се. 3. *прен.* Избързвам в действията си, без да обмисля достатъчно (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

заигра̀н *прич.* Прибързан, сприхав (См, Мн, Ар, Ас).

заискима̀сувам (грц.) *гл.* Разследвам, разпитвам (Пв, Хв и др.).

зайф (тур.) *прил. неизм.* Слаб, недъгав (См, Ар, Мн, Ас).

зайа̀жба *ж.* Заяждане, недружелюбни отношения (Кт, Вв).

за̀йне *гл.* Зайде, залезе (пред. н. п. — Гуг).

зайре̂кадар (тур.) *нарч.* Колкото за цяр. *Изе̂ли го са, не̂ма зайре̂кадар* (Смнр, Ар, Мн).

зайу̀снувам *гл.* Задрямвам, унасям се в сън (Пв).

за̀йчинка *ж.* Зайче (Гб).

зак *м.* Заек. *Авжѝта удрѝ и фа̀ти за̀ка* (Як, Др, Дж, Чак).

закакинȁ *мест., нарч.* За какво, защо (Чц).
закамѐвам *гл.* 1. Заклинявам, затягам с клин. 2. *прен.* Измамвам някого заради материална облага. *Закамѝх му го̧* (См, Мн, Ар, Ас).
зȁкарпа *ж.* 1. Кръпка. *На средѐ чо̀рна зȁкарпа.* 2. *прен.* Петно на лицето на бременна жена (См, Ар, Мн, Ас).
закатȁнчвам, закатȁнчувам *гл.* Заключвам с куфар (катанец) врата или нещо друго. *Зȁкатанчи капѝйте, че ѝа̀ла* (Слв, Вв, Кт).
зȁкатина *ж.* 1. Затворена, скрита ракла за зърнен фураж. 2. Запазено от ветрове място (Мм, Сок, Ус, Зл, Ас).
зȁкатин'уф *прил.* Мъчен, труден (Мм, Сок, Бс).
зȁкачка *м., ж.* Заядлив, свадлив човек (См, Ар, Ас).
закачу̀л'вам са *гл.* Намятам върху тялото и главата си голяма горна вълнена дреха или специална качулка. *Зȁкачули са, да ти ни мрȁзи, чи летѝ и ду̀е* (См, Ар, Ас, Мн, Дер).
закѐквам *гл.* Заеквам (Кп).
закинȁ *мест.* Защо. *Чѐм закинȁ щте са делѝме* (Слв, Вв, Кт, Тик, Пт, Мр).
заклекӯчено̧ *нарч.* Мъчно, запънато (См).
заклѐтен *прил.* Нещастен (СП).
зȁкнувам *гл.* Зърнувам, забелязвам. *Чу̀вай са, да та нъ зȁкнъ мȁйке* (ШлР).
зȁко̧л *м.* 1. Най-подходящото място, дето се отрязва главата на добитък. 2. *прен.* Слабото място на всекиго. *И нѐму му нȁда̧ха̧ зȁко̧лат* (Пв, Хв).
зȁко̧лак *м.* 1. вж. *зȁко̧л.* 2. Подходящ отговор на даден въпрос или подходяща реакция при дадено положение (Ус, Рво, Смл).
зако̧пȁн *прич.* Затънтен, отдалечен, изолиран. *Нȁшѐсо̧ мѐсто̧ йе йѐца зако̧пȁно̧ и загу̀бено̧* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
закȍпчена йгла *ж.* Безопасна игла (Яг).
зȁко̧с *м.* Откос (См, Нд, Вр, Стр, Пт, Ор, Чп, Мс).
зȁко̧саци *мн.* Откоси (Дев и др.).
зако̧с'ȁсвам *гл.* Ставам много космат (См, Яв).
закро̧̀жвам *гл.* 1. Обикалям в кръг. 2. *прен.* Запявам песен с широк замах. *По̀слушѐй го̧ каквȁ пѐсна йе закро̧̀жило̧.* **закро̧̀жва са.** Закръглява се. *Рȁнаса ми са закро̧̀жва* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
зȁкун *м. остар.* Правило, обичай, закон (Пт, Сит, Слв).
закӯтл'овам *гл.* Слагам кърпа на главата, с двата края закрепени един в друг на тила (Пв, Хв).
зȁлагн'а *ж.* 1. Най-голямото дърво, което се слага на огъня, за да го поддържа (СмнР, Лл). 2. Възглавница (Яв, Дб).
залагу̀нка *ж.* Играчка за залъгване и бавене на деца (Пв).
зȁлга *ж.* 1. Залък, хапка, късче (хляб). 2. *прен.* Чудно, прекалено добър и кротък човек. *Со̀ чилѐк йе чу̀зда зȁлга* (См, Ар, Мн, Дл, Тх).
зȁлѐка *нарч.* Колкото за цяр. *Нѐма зȁлѐка.* Няма никак, дори за цяр (СмнР).
залѐпѐм *гл.* Подарявам монета или банкнота, като я поставям на челото на гайдаря или на гайдата (См, Пт, Дв, Чп, Тн).
залеснӣчвам *гл.* Удрям шамар (Слв, Рво, Сф, Тн).
залетѐвам *гл.* Отпадам физически, отслабвам (Кам).
залетѐл *прич.* Отслабнал, изнемощял (Кам).
залӣва са *гл.* Заздравява (за рана). *Рȁнаса са йе залѐла.*
залӣзам *гл.* Влизам, навлизам. *Залӣза ти мрȁз до̧ кȍкалене* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
зȁлис *м.* вж. *зȁно̧с* (Слв, Ус, Рво, Пв).
зȁлит *м.* Залитане, липса на равновесие при движение (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
зȁлит-по̀лит *нарч.* Залитайки. *До̀йде си зȁлит-по̀лит* (См, Ас, Ар, Дев).
зȁло̧г *м.* вж. *зȁлагн'а̧* в 1 знач. (См, Мн, Ар, Бб).
залȍсвам са *гл.* Унасям се, заспивам. *Ф сън са залȍсна* (Дрб).
зȁлук *м.* вж. *зȁлагн'а* в 1 знач. (Слв).
зȁлуга *ж.* вж. *зȁлга* (Пв, Хв).
зȁлугн'а *ж.* вж. *зȁлагн'а* (Сит).
залукȍсвам *гл.* Поставям счукан чеснов лук в ястие (Хв, Пв).
залу̀м (тур.) *м.* Насилие, обир (пред. бълмох. — См, Мн).
зȁлупачка *ж.* Малко ножче (Хд).
залу̀ф *м.* Подрязан кичур коса пред ушите у българомохамеданките (Тър, СмнР, Муг).
зȁлушка *ж. ум.* Залъче (См, Пт, Дв, Мр).
зам *сз.* За да. *Зȁм да са збѝрат мȍмине, мȍмине и нивѐстине* (См, Зл, Кор).
замаму̀л'вам *гл.* 1. Увивам нещо. 2. Свивам нещо повърхностно (См).
замȁхнувам *гл.* Затварям. *Агȁ излезѐш, зȁмахни вратȁта* (См, Ар, Мн, Ас).
замахȍрвам *гл.* Прикривам нещо (ШлР).
замашѐвам *гл.* Прикривам нещо (Слв, Вв, Кт).
замбурӣсам *гл.* Дрънкам на тамбура или байлама (Гб, Кп).
зȁмек *м.* вж. *прѐплетка* (Дб).
замѐтам *гл.* 1. Загатвам за нещо. 2. В говора си употребявам думи и изрази от друго наречие. *Замѐта кȁнко̧ско̧* — говор като българите от Беломорието; (См).
замӣвам са *гл.* 1. Поправям се физически, заглаждам се. *Вӣж го̧ какȍф са йе замӣл.* 2. Отърсвам се от сиромашията. 3. Почвам да лицемеря, да се подмилквам. *Замӣл са йе, о̧ткȁк стȁнах кмѐт* (См, Ар, Ас, Мн).
зȁмин-по̀мин *нарч.* вж. *зȁврат-по̀врат* (См, Ас, Ар).
заминȍвам *гл.* Надминавам, изпреварям. *Йѐ го̧ заминȍх* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

замирѐвам *гл.* Утешавам, успокоявам (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

замушѐвам *гл.* Потулям, прикривам (ШлР).

зам'а̀ *ж.* Змия (Кор).

за̀мдраба *м., ж.* Несръчен човек (ШлР).

замн'а̀ *гл.* Кътя (н. п. — СК).

за̀нес *ж.* Унесен, заплеснат човек. *Нѐ ра̀да, бе за̀несо, ра̀д'уво са звѐ* (См).

за̀ник *м.* Залез (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

за̀ником *нарч.* На залез (Бок).

зани̏сам *гл.* Занасям нещо. *Ка̀та дѐн' хми зани̏сам йѐд'во.* **зани̏са ма.** Унасям се, забравям се. *Зани̏са го от фчѐра, йѐца йе бо̀ланко. Занѐло го йе от фчѐра, бѐл'-ки ште го отко̀ца* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

зани̏цам *гл.* 1. Закривам, затулям. *Нимо̀й ми зани̏ца.* 2. *прен.* Покровителствувам (См, Ас, Ар, Мн).

зани̏чêм *гл.* вж. *зани̏цам* в 1 знач. (См, Ар, Мн, ШлР, Ас).

за̀нос *м.* Унесеност, замайване, непорядък в съзнанието (бълмох.).

зора̀вам *гл.* Почвам да ора. ~ **са** *прен.* 1. Упорствувам, не се съгласявам за нещо, настоявам на своето. 2. Замислям се дълбоко върху нещо и се стремя да го реша (См, Ар, Ас, Дев).

зора̀т *прич.* Мъчен, труден, упорит. *Зора̀та ра̀бота* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

заотпа̀рêм *гл.* Почвам силно да удрям (См, Рд, Ер, Пт, Дв).

запано̀ *м., ж.* Упорит, неотстъпчив човек. *Брѐй, чи запано̀* (Пг, Ус, Рво, Сф).

за̀пара *ж.* Много топло и задушно място. *Голѐма за̀пара йе во̀тре* (См, Ар).

запара̀ст'увам *гл.* 1. Искам нещо много настойчиво, насила. 2. *прен.* Упорствувам (См, Ас, Ар, Дев, Мн).

запа̀рва *гл.* Залютява. *Лу̀кас ма запа̀ри ф очи̏се* (См, Мн, Дев).

запа̀рêм *гл.* 1. Забивам нож, пробождам. 2. Насилвам някого за нещо. ~ **са.** Опъвам се, упорствувам. *Сти̏га са запа̀рêй, во̀рви си!* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).

запа̀см'увам *гл.* Запомням. *По̀фтори му ху̀баве да го запа̀сми* (См, Ас).

запѐвам са *гл.* Заеквам (Сит).

запена̀лка *ж.* Дърво, с което в миналото нощно време се залостваха вратите (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

запена̀чка *ж.* 1. Дърво, което затяга и закрепя задното кросно на домашния стан (Яг, Кч, Бб, НМ, Дс). 2. вж. *укрѐпка* (Лч).

за̀пенка *ж.* 1. вж. *укрѐпка* (Стр, Нд, Ср, Дл, Ор, Ав, Яг). 2. *мн.* Две дръвчета, които отгоре стягат и крепят складираната шума на листника (Тх).

запи̏вам са *гл.* Годя се (Брц).

запи̏нам *гл.* Залоствам. *За̀пени ху̀баве капи̏ите.* ~ **са** *прен.* 1. Дърпам се, не се съгласявам. *Сти̏га са запи̏най бе.* 2. Заеквам (См, Ар, Мн).

запина̀чка *ж.* Дърво за залостване на врата (Слв, Ял, Вв, Кт).

за̀пирка *ж.* 1. Място за спиране (Зб). 2. *прен.* Подслон, жилище (См, Зб).

за̀питник *м.* Човек, който постоянно пита и става досаден (Мм, Слв, Сок, Бс).

за̀пиф *м.* Малък годеж (Ох, Пв, Хв).

запи̏штвам *гл.* Запушвам, затъквам (Сем).

за̀пка *ж.* вж. *за̀тка* (Нс).

запко̀н *м.* Тризъба желязна въдица с дръжка за ловене риба нощно време (Зб, Пв).

за̀плаф *м.* Порой. *А̀ли ви за̀плаф запла̀ви, а̀ли ви вѐтер довѐде* (Хв, Пв, Дб).

запла̀вê *гл.* 1. Залива (за водна стихия). *Водо̀на йе запла̀вила врит' ни̏вана.* 2. *прен.* Довлича разни материали (за буйна вода, порой) *Рѐкана йе отнѐла и запла̀вила и л'о̀штата и патѐрото.*

запла̀кано *прил.* 1. Дъждовно. 2. Тъжно (Гб).

запла̀кнувам *гл.* Обливам с вода. **запла̀кнува са** *прен.* Отива на дъжд — за време (Гб).

запла̀там *гл.* Заплащам (Мс, Чд).

заплесни̏чвам *гл.* Удрям плесница (См, Мн, Ар, Ас).

запож'о̀рд'вам *гл.* 1. Подкарвам някого насила. 2. *прен.* Започвам да се карам с някого (Слв, Пт, Дв, Пг, Кт, ШлР).

зап'о̀нат *прил.* 1. Залостен. *Врата̀са йе зап'о̀ната.* 2. *прен.* Упорит (См, Ар).

запо̀рвам *гл.* Забивам нещо остро в тялото на някого (Слв, Вв, Кт, Тик).

запо̀рвам са *гл.* Упорствувам, инатувам (См, Ар, Ас, Мн).

запо̀рдам са *гл.* 1. Напъвам се, като влагам всичките си физически сили. 2. *прен.* Правя свръхусилие да убедя някого в нещо (Слв, Вв, Кт, Пт).

за̀праф *м.* Модел (Зл).

за̀предак *м.* Прешлен за вретено (Ел).

за̀претачка *ж.* вж. *укрѐпка* (Зл).

запри̏дане *с.* Въвеждане на невястата в трудовия живот — преденето на хурка (Слв, Пт, Дв).

запри̏штило ма йе *гл. безл.* Възпалили ми са се горните дихателни органи (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

зап (тур.) *м.* Респект, забрана. *На̀прави го за̀п* (Слв, Вв, Кт, СмнР, Пв).

запу̀т'вам са *гл.* 1. Втренчвам поглед в една точка. 2. Рея си погледа в пространството (Гб).

запу̀хл'увам *гл.* Запушвам, задимявам, правя непрогледно (Слв, Вв, Кт).

запци̏ *мн.* Пръчка с железни назъбени краища, която разпъва тъканта в домашния стан (См, Пт, Дв, Мн, Дл).

зар *м.* Дребно куче (См, Ас, Дев, Ар, Мн).

зар *нарч.* За потвърждение. вж. *зер, зър, зѐр. Дойдах си зар* (пред. бълмох. — Кт, Вв).
зарà *сз.* Че, защото, понеже (Слв, Пт, Дв).
зарàл' *м.* Загуба, пакост (Як).
зарàни *нарч.* Отзаран, заран (Чн).
зàрби *м.* Големец в село (Ак).
зàрек *м.* Обещание, заричане (Слв, Пт, Мс).
зарèкнувам *гл.* Заричам, заклевам (Слв, Вв, Кт, Пт).
зàрефетно, зàрафато *нарч.* Изискано, прецизно (Слв, СмнР, Чп, Пг).
зарешѐтен *прил.* Който е с решетка — за прозорец (пред. бълмох.).
зарзòп, зарзòпин *м.* Едър физически, но недорасъл духовно човек; смахнат човек (См, Ар, Ас).
зарѝвам *гл.* Окопавам растение (См, Ар, Мн).
зарѝцам са *гл.* Обещавам, заричам се (Слв, Ус, Рво, Ис, Пт).
зарф (тур) *м.* 1. Металическа поставка, в която се слага стъклена чаша с чай и др. 2. Плик за писмо (пред. бълмох. — СмнР, Смл, Рд).
заръка *ж.* Поръчка (Пв, Хв, Яв, См, Ар).
заръкàв'ам са *гл.* Запретвам ръкави (Яв, Дб).
заръкàвен *прил.* Със запретнати ръкави (Яв, Дб).
засамѐвам са, засамѐвам са *гл.* Изгубвам съзнание. *От адно̂ш удрѝване са засамѝ и посинѐ* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Зл).
зàсвета *нарч.* За пред хората (Дб, Яв).
зàсек *м.* Вдлъбнатина в дърво, направена чрез сечене. *Длибо̀к зàсек* (Дб, Яв).
засинѐвам са *гл.* От плач или припадък губя съзнание и лицето ми посинява (См, Ар, Мн, Ас).
засѝт'вам, засѝт'увам *гл.* 1. Насищам, нахранвам. *Йѐца ма засѝти свà м'о̂со* 2. *прен.* Замрежва (См, Ас, Ар).
засѝтен *прил.* Замрежен, непрогледен. *Засѝтен жѐм* (См, Ас, Ар, Дев, Мн).
заскрàмѐм *гл.* Мажа месото със сока, който изтича от него, за да не изгори, когато се пече. ~ **са.** Потя се (См, Ас, Ар).
заслàн *прил.* Закрит, запазен зад нещо (Сем).
заслѐд'вам, заслѐд'увам *гл.* Тръгвам подир някого (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
зàслен *м.* вж. *магàре* (Хд).
зàсленик *м.* вж. *зàслон* (Лл).
зàслина *ж.* вж. *зà лон* (Пв, Хв).
зàслок *м.* вж. *зàслон* (Чок).
зàслон *м.* 1. Нагорещени камъни, които се поставят пред отвора на пещта, за да поддържат топлината, когато се пече хлябът (Слв, Вв, Кт). 2. *прен.* Неканен гост (Слв).
заслонàрник *м.* вж. *зàслон* в 1 знач. (Дб).
засо̂днувам, зас'о̂днувам *гл.* Засядам. *Засо̂днали, та сме оа си ни гл'о̂даш ра̂бо̀тата* (Слв, Вв, Рво).
заспѐйнувам *гл. ум.* Позаспивам, заспивам малко (СмнР, Смл, Рво).
зàсрама *нарч.* За срам, за смях. *О̀тсрама, та зàсрама* См, Ас, Ар).
заспрѐжд'увам *гл.* Лекувам болен от шап добитък, като с кукуряк пробождам ушите му (народна медицина — Хв, Пв).
зàстега *ж.* Копче (СмнР, Рд).
зàстин *м.* Простуда (См).
застѝпам *гл.* 1. Настъпвам някого с крак. 2. Напредвам във възрастта си. *Тà баѐ засто̂пи наво̀рс* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).
застò *нарч.* Защо. *Застò ме ру̂каш, Тодо̀рке?* (Съч).
зàструк *м.* Дървена гаванка със захлупачка (См, Ар, Ас, Мн, Дл, Бб, НМ).
засу̂вам *гл.* Нападам някого в безизходно място. *Засу̂нал го йе ф клетò* (См).
засугàнчувам *гл.* Захвърлям с пренебрежение (Слв, Вв, Кт).
засу̂нвам *гл.* Препречвам пътя някому, за да не избяга. *Засу̂нах го ф кишо̀на и го фà̂тих.* ~ **са** Затварям се, не мога да пробия път. *Засу̂наха са офчѐре по висо̀коно от ло̂шо врѐме* (См, Ас, Ар, Мн, ШлР).
засу̂рнат *прил.* Небрежен към себе си, разлечен (Зл).
засън'вам са *гл.* Унасям се в сън, съм в сънно състояние (Гб).
зàтага *ж.* Мъка, копнеж по родния край (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
затаптàчка *ж.* Дърво, с което се натъпква брашно в торби и чували във воденицата (Слв, Вв, Кт).
затѐвнева са *гл. безл.* Затъмнява се (См, Скт).
затиштѐвам *гл.* Поставям някого на тясно място (См, Пт, Дв, Тв, Пг).
зàтка *ж.* Зелен клон от дърво, забит в ливада, градина и др., като знак, че е забранено да влиза добитък (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв, Чок).
затò *сз.* Затова (Зб).
зато̂жвам са, зато̂жувам са *гл.* Почвам да тъгувам за някого или нещо. **зато̂жва ми са** *безл. Зато̂жило ми са йе за сѐло* (См, Ар, Ас).
зато̂лст'ува *гл.* Засища (за тлъста храна). *Зато̂лсти ма свà дебѐло м'о̂со* (См, Ар, Мн, Дев, Ас).
зато̂нт'увам са *гл.* Отивам да живея в далечно, затънтено място (Слв).
зàтрала *м. ж.* 1. Човек, който поради старост, слабост, пиянство и др. не може да пази равновесие, залита. 2. *прен.* Човек, който постоянно пита и става досаден (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв, Пг).
затрàлѐм *гл.* 1. Залитам. *Варви, ама затрàлѐ.* 2. *прен.* Питам за едно и също нещо много пъти и ставам досаден (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

затрот'ува *гл.* Убива охотата за ядене (за тлъста храна). *Йеца ма затроти йед'восо* (Слв, Вв, Кт, Пт, Сц, Дв).

затузè *нарч.* и *сз.* Затова (Гб).

затумурỳчен *прил.* 1. Заоблачен. 2. Намръщен, начумерен (Слв).

затỳмчвам *гл.* Затъмнявам (Дб, Яв).

затỳрмêм *гл.* 1. Задимявам. 2. Почва да дими. *Оганѐс затỳрми.* 3. *прен.* Запушвам тютюн. *Оти пак го затỳрми, стàрец, ите та изадè.* 4. *прен.* Запилявам се, изчезвам. *Кадè ли йе затỳрмило пак пỳштината?* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

затъ (тур.) *нарч.* Наистина, всъщност. *Затъ и ти го вѝдѐ* (См, Ар, Ас, Мн).

затъкнат *прил.* 1. Избутан, изтласкан. 2. *прен.* Изостанал във физическото си развитие (Зл).

заỳтрашник, заỳтрешник *нарч.* В други ден. *Заỳтрашник ште си дойде* (См, Ар, Ас, Мн, Дл, Тх, Пв, Хв, Дев).

зафàлêм *гл.* Говоря хубави неща за някого (от благодарност). *Кадèто ходêм, лу зафàлêм* (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

зафарга̀н'увам *гл.* Захвърлям със сила и яд (СмнР).

зафàтам *гл.* Захващам (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

зафèлквам *гл.* Заеквам (Пв, Хв).

зàфсе *нарч.* Завинаги, за всякога (Мм, Сок, Мд, Зл, Ор, Зг).

зафт (тур.) *м.* Обреден обичай (Мм, Сок, СмнР, Смв, Зл, Зг).

зафтàрêм *гл.* Повтарям. *Цàл пòт' си зафтàрах пòрачката* (Слв, Кт, Вв, Ус, Рво).

зафтàсвам, зафтàсувам *гл.* 1. Заварвам. 2. Пристигам навреме. *Кòн'о л'у àлен, кàматан, привзѝмай свàдбана да ми зафтàсаш* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

зàфторник *м.* Човек, който много пъти повтаря едно и също нещо и става досаден (Слв).

зафỳчен *прил.* Захвърлен (Слв, Вв, Кт, Яв).

зафчèрашник *нарч.* Завчера (См, Мн, Ар, Дев, Дл, Як, Тх).

захѝр (тур.) *м.* 1. Отрова. 2. *прен.* Нещо извънредно горчиво (Слв, Вв, Кт, Пт).

захирò (тур.) *ж.* Тревен фураж (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

захлỳпници *мн.* Три лъжици, вместващи се една в друга и изглеждащи като една, които родопският овчар носел в кожена кесийка (Мм, Сок, Чок, Бс, ШлР).

захмèт' (тур.) *м.* 1. Труд. *Намò прàви захмèт'.* 2. Грижа, безпокойство (См, Ас).

захметлѝê *прил. неизм.* Придружен с много труд и грижи. *Рàботаса йе захметлѝê.*

захмет'òвам *гл.* Трудя се, грижа се. *Òти захмет'òваш сòлкова* (См, Ар, Ас).

захòдам *гл.* В първия месец на бременността съм (за жена). *Тогàф йè захòдах голѐмото ми кòпеле* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

зàходнê *ж.* Първите дни на бременността (Вв, Кт, Слв).

зàходница *ж.* Жена, която е в първите дни на бременността си (Пг, Чп, См).

зàхранка *ж.* Първата вечеря на младоженците, дадена от родителите на младоженеца (Стр, Ср, ЕР, Дл).

захỳдам *гл.* вж. *захòдам* (пред. бълмох. — и ДЛ.).

зайкам *гл.* Запискам (Бат).

зачепàто *нарч.* Мъчно, не в ред. *Рàботаса варвѝ зачепàто* (См).

зàческа *ж.* Чеп на дъска (Кор).

зачичèквам са *гл.* Заеквам (Стр, Дл).

зачичѝквам са *гл.* вж. *зачичèквам са* (Слв, Вв, Кт, Пт).

зачòпвам, зачòпувам *гл.* Почвам да отчупвам клон от дърво. ~ **са** *прен.* Упорствувам, не се съгласявам. *Òти са зачòпваш òште?* (См, Пт, Дв, Рд).

зачувàлвам *гл.* Поставям нещо в чувал (Яв).

зашѝл'вам *гл.* Забождам отвора на торба, чувал и др. с шило (См, Ар, Ас, Мн).

зашѝпчвам, зашѝпчувам *гл.* Поставям тръни от шипка на овощно дърво, за да не се качват на него (См, Ар, Мн).

заштѝм *нарч.* Защо. *Заштѝм йе мèне да живам* (См, Ар, Жъл, Рд, Кес, Вв, Кт).

заштòк *нарч.* вж. *заштѝм* (Слв, Ус, Рво, Чп, ШлР).

заштòм *нарч.* вж. *заштѝм* (пред. бълмох.).

заштỳм *нарч.* вж. *заштѝм* *Заштỳм йе мèне да живам на сàйа дин'ò лаждòвна!*

заштỳп'увам *гл.* Затрупвам, покривам (Дх, Пв).

збàбр'увам са *гл.* Сбръчквам се (Вк).

збарабарèвам *гл.* Уеднаквявам, изравнявам (См, Рд, Сг, Пт, Дв).

збахтàвам са *гл.* Сбивам се (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

збѝрам са *гл.* Приготовлявам се, готвя се за път. *Пак йè са збѝрам, тòрнувам нах голèмана касабò* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

збѝрница *ж.* Разни дребни неща, подарък (См, Ас, Мн).

збирò *ж.* вж. *збѝрица* (Вв, Кт, Ар, Мн, Слв).

збо̀лèва *гл.* Наболява, поболява. *От пòранка ма зболèва главòса* (пред. бълмох. — Вв, Кт, Тик).

збòрзвам, збòрзувам *гл.* 1. Избързвам. *Фаф врѝт' рàботисе збòрзва.* 2. *прен.* Не обмислям достатъчно действията си (См, Ас, Ар).

збòрквам са *гл.* Чудя се, смайвам се. *Га го вѝдех та са збòрках* (См, Ас, Ар).

збòром *нарч.* Заедно. *Збòром хòдèха* (Ав).

збосèвам са *гл.* Свалям си обущата и чорапите (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

збòсвам са *гл.* вж. *збосèвам са* (Лл, Сит).

збрọйà *ж.* Комплект от вещи за оседлаване на товарен добитък, сбруя. *Прѝгледай збрọ́йте* (См, Ас).
збрỳсвам *гл.* Удрям някого с ръка по лицето (См, Ар, Ас).
збрỳчкан *прил.* 1. Сбръчкан. 2. Нагънат (за шев). *Збрỳчканọ ми йе шийвọсọ* (См, Пт, Дв, Мс).
збрỳчквам *гл.* Нагъвам (за шев). ~ **са.** 1. Сбръчквам се. 2. Нагъвам се (См, Ар, Ас).
збỳлен *прил.* Забулен. *Збỳлена мдма* (пред. бълмох.).
збир'ѐ *мн.* 1. Събирания (седенки, попрелки и др.). *Тò нимỳ й хйч времѐтọ за есаквѝ збир'ѐ.* 2. Приготвени неща за пътуване, за сватба, за годеж и др. (ШлР).
звиздàрка *ж.* 1. Женско яре на 2 години. 2. Коза оярила се за първи път (Пг).
звѝска *ж.* Женско агне на повече от 1 година (См, Ар, Мн, Ас, ШлР).
згà *нарч.* Сега (См, Пт, Дв, Пг, Чп).
згàдам *гл.* 1. Плашам. *Згọдѝх бѝрника.* 2. Съчинявам, нагласявам. *Згọдѝха му и пѐснѐ.* 3. Сдобрявам, споразумявам. *Ѝѐ хи згọдѝх* ~ **са.** 1. Готвя се, стягам се. *Згàдаме са да варвѝм заỳтрешник.* 2. Погаждам се. *Згàдаме са с млàдине* (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Мг).
згарванѝсва са, згарванѝсува са *гл.* Сдавя се (за куче, вълк и др.). *Кỳченọ и вал'кọ̀н са згарванѝсаха* (См, Ар, Мн, Дев, Ас, Мг).
згармỳд'вам са, згармỳд'увам са *гл.* 1. Сборичквам се, като образувам с някого „гармуда" (голяма буца). 2. Прегръщам се плътно с някого. *Рỳкаха, рỳкаха, че са згармỳдиха* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
згѐ *нарч.* Сега. *Йѐлате згѐ да пòздим* (Лв).
згѝрам *гл.* Стоплям. *Сѝчкọ си мѐне дọнѐла, ала ма нѝщọ нѐ згѝра* (Кт).
зглѐвам *гл.* Оглеждам (пред. бълмох. — Кт, Вв, Тик).
зглѐва ми са *гл. безл.* Струва ми се, привижда ми се (Кт, Вв, Тик).
згл'ọ̀двам *гл.* Оглеждам нещо. *Згл'ọ̀двам гọ ọт врѝт' странѝте* (Слв, Ус, Рво, Сф, Вв, Кт). **згл'ọ̀два ми са** *безл.* Имам зрителна халюцинация, привижда ми се. *Зọ̀лọ йе да му са згл'ọ̀два* (См, Ас, Пт, Дв, Мн).
згọ̀да *ж.* Мир и съгласие, сговор. *Да ѝмат згọда* (См, Ар, Мн, Чп, Мс, Пт).
згọдѐн *прил.* 1. Натъкмен, нагизден. *Тò хọ̀ди млọ̀гọ згọдѐнọ.* 2. Приготвен. *Л'у сѝчкọнọ му йе згọдѐнọ, нивѐста чѐка.* 3. Който има годеница, сгоден (См).
згọ̀ден *прил.* 1. Сговорен. *Ọтѝде да пѝта згọ̀дната дружѝна* (ДХ). 2. Удобен (СК, СП).
згọденѝк *м.* Годеник (Лл).
згọденѝца *ж.* Годеница (Лл).
згодеч'àре *мн.* Годежници (Мт).
згọ̀ди са *гл. безл.* Случи се, намери се. *Акọ са згọ̀ди* (СП).
згọздѐвам са *гл.* Свивам се, спотайвам се уплашен. *Лу му рỳкнах и тọ са згọздѝ ф кишѝна* (Слв, Кт, Вв, Пт).
зг'ọ̀п'вам, зг'ọ̀п'увам *гл.* 1. Замотавам, заплитам. *Зг'ọ̀пихме прѐлọсọ.* 2. *прен.* Изменям хода на започнатата работа в неблагоприятна насока, объркваи работата. *Агà ма намѝсаха кỳчетиштата, та зг'ọ̀пихме рàбọтата* (См, Пт, Дл, Сц, Чп, Мс, Мн).
зг'ọ̀пенọ *нарч.* Объркано, трудно (См).
зголọ̀парвам са *гл.* *вж.* *згọрọ̀палѐвам* (Лл).
згọрафѝсвам, згọрафѝсувам (грц.) *гл.* Рисувам църковна живопис (См, Ас).
згọрọ̀палѐвам *гл.* Съблнчам. *Згọрọ̀палих гọ, та цàлọ гọ измѝх* (См, Ар, ШлР).
згọрснувам *гл.* Мета повърхностно (Слв, Вв, Кт, Пт).
згọ̀рчилọ ма йе *гл. безл.* Схванал съм се, наказан от някакъв зъл дух (поверие — Слв, Пт, Кт, Вв).
згọшọ̀главѐвам са *гл.* Свалям си шапката или кърпата от главата (См, Ар, Ас).
зграг'ам *гл.* Приготвям, пиша. *Дọспатчàне кнѝга зграг'ат, дọпрàтили сѐлọ Бàн'а* (Чн).
згрѝбам *гл.* 1. Сгребвам. 2. *прен.* Прегръщам. *Га заплàче, згрѝбам гọ* (См, Пт, Дв, Мс).
згриблọ̀ *с.* Дървено гребло с 10—15 зъба за сгребване на сено (Лл, Пв).
згрѝзва ма *гл.* Наболява ме. *Згрѝзва ма сърце* (Чд и у някои бълмох.).
згрọ̀чвам са, згрọ̀чувам са *гл.* Намръщвам се. *Нимọ̀й ми са згрọ̀чва* (Слв).
згрọ̀чен *прил.* 1. Сърдит. 2. *прен.* Заоблачен. *Згрọ̀чена йе хавọ̀са* (См, Ар, Ас).
згрушѐсва *гл.* Кристализира, захаросва се — за сладко, мед и др. (Слв, Вв, Кт, Дев).
згугỳрчвам са *гл.* Свивам се от студ (Лл и др.).
згỳжвам, згỳжувам *гл.* Прегръщам. *Йѐ згỳжих дѐтето* ~ **са.** 1. Скривам се в прегръдките на някого. *Згỳжих са ф андѝйка.* 2. Прибирам се на тихо място, скривам се. *Кỳченọ са йе згỳжилọ ф кишѝйцана* (См, Пт, Дв, Мр, Сц, Пг).
згỳжен *прил.* Свит, притиснат един до друг (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
згỳшкам *гл.* 1. Прегръщам (дете). 2. Скривам (Зл).
згърмудѐсан *прил.* Неравен, покрит с грапавини. *Згърмудѐсана сỳха нѝва* (См, Яв).
здебелѐвам са *гл.* Затлъстявам, угоявам се (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
здѐлѐм *гл.* Поделям. ~ **са.** Поделям се. *Хọ̀те да са зделѝм, да вѝдиме кọ̀му каквọ̀ са пàда* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

здѐлка *ж.* Възглавница (Слв, СмнР, Мм, Сок).

здѐсет' *числ.* Десетина, около десет. *Збрàхме са здѐсет' дỳши и тòрнахме* (См).

здѐтовна *прил.* Бременна (Дед, Бок).

здовѝца *ж.* Вдовица (Бат).

здой *м.* Предояване овцете и измерване млякото на всеки стопанин (Пв, Хв, Дб).

здòржѐм са *гл.* Съединявам се, допирам се. *Нàшѐса л'увàда са здòржѐ с вàшѐна* (Слв, Мм, Кт, Вв, Ус, Пт).

здрàве *с.* Събор с трапеза вън от селището (Яв, Юг).

здрàв'е *с.* Поздрав. *Нòсите здрàв'е нагòре, нагòре нах планинòна* (См).

здрàвек *м.* Здравец (н. п. — СП).

здравинѐ *мн.* Здраве. *Кинà ѝма по сѐло? —Здравинѐ* (См).

здравѝца *ж.* Ракия (Яв).

здрàвичка *ж. остар.* Митическо същество, зъл дух, който носи болести на малките деца (поверие — См, Пт, Дв).

здравòвам *гл.* Здрависвам се чрез ръкостискане (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

здравòване *с.* Целуване ръка от младоженците на кума, жена му и по-старите от момкова и момина страна (Дб).

здравỳвам *гл.* Целувам ръка — за младоженците българомохамедани, които при годежа и сватбата си целуват ръка на родителите и близките (Чн).

здран *прил.* Скъсан. *Здрàна тòрба* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

здушѐвам са *гл.* Сживявам се, сближавам се (Слв, Пт, Дв, Кт).

зѐвле *с.* Жегла на хомот (Ав).

зейр (тур.) *м.* вж. *захѝр* (пред. бълмох. — Пв, Хв).

зеленàк *м.* Млад, неопитен човек (Дб, Яв).

зеленѝсам *гл.* Пея фалшиво (Слв).

зеленѝшка *ж.* Зеленинка. *Ѐла да сѐднем, Мѐхмеде, на зеленѝшка зелѐна* (Чн, СП).

зѐлнува са *гл.* Раззеленява се (за ливади, посеви и др.). *Л'увàдите врѝт' са се зѐлнали* (Слв, Вв, Кт, Пт, Ус, Пг).

земберлѐк' *м.* Пружина на часовник (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

зѐмйаница *ж.* вж. *зѐмник* (Гб).

зѐмник *м.* Изба, зимник (Чн).

зенгѝе (тур.) *ж.* Стреме (См, Ар, Мн, Дев, Ас).

зенгѝнин (тур.) *м.* Заможен човек (См, Дев, Ар, Ас, Мн),

зенгѝнцки *прил.* Богаташки (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

зѐнжѝе (тур.) *м.* Злосторник, пакостник (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

зѐнк'òр, зѐнк'òрин (тур.) *м.* Разсипник (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

зѐнк'орлỳк (тур.) *м.* Пакост, вредителство (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

зѐнк'òрòвам (тур.) *гл.* Правя пакост. *Стѝга си зѐнк'òрòвал по чỳздисе градѝни* (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Мг).

зенòсвам, зенòсувам *гл.* 1. Повреждам. 2. *прен.* Погубвам (См, Пв, Хв, ШлР, Пт).

зѐр, зер', зѐр *нарч.* За потвърждение; нали, ами, да, тъй, прочее (Вв, Кт, Слв).

зерѐ, зарѐ *нарч.* и *сз.* вж. *зарà. Да ни спѝраме млòго офчѐрѐсе, зерѐ са йѐца уморѐни* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

зѐрма *ж.* Ревматизъм (Яв).

зехѝр *м.* вж. *захѝр.* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).

зехирѐ *с.* вж. *захирò* (пред. бълмох. — Ар, Ас, См, Мн).

зжѝгал'овам са *гл.* вж. *зборсѐвам са* (Пв).

зи *мест.* Този, тази, това. *Зѝ дѐти ша прижѝвѐй и за нàм ша стàне* (Гб).

зѝвала-кàвала *ж.* вж. *нѝгане* (Кп и др.).

зивгàр *м.* 1. Чифт, двойка за песне. 2. Чифт волове или коне за оран (Пт).

зѝвник *м.* вж. *зѝмник* (Лл).

зѝвро *прил.* Ненагледно, хубаво, красиво. *Данò зѝвро!* (Слв, Вв, Кт).

зѝгарка *ж.* Везна (Североизточни Родопи).

зѝгаро *с.* Цигара (Слв, Кт, Вв, Пт).

зѝгвам, зѝгнувам *гл.* 1. Мяркам се (Пв). 2. Скривам се зад нещо, залязвам. *Слòнцено зѝгна* (См, Пт, Дв, Рд, Сг).

зѝгвар *м.* *зивгàр* (Слв, Ус, Мм, Сок).

зѝгваро *нарч.* Едно до друго, по двама, успоредно (Стр).

зѝгваром *нарч.* вж. *зѝгваро* (Зб, Мм, Сок, Слв).

зѝѐм *гл.* Зея (Пв, Хв).

зил' (тур.) *м.* Металическото топче, което виси в звънеца и удря стените му (См, Мн, Ар).

зилѐ ма йѐ *безл. израз.* Яд ме е, завиждам. *Зилѐ хи йе аднò дрỳго, та са ни згàдат* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

зилѐна бъзанѝка *ж.* Майски бръмбар (Кп и др.).

зилѐрин *м.* Зъл, безсърдечен, пакостлив човек.

зил'òсвам, зил'òсувам *гл.* 1. Завиждам, ревнувам. *Пỳсти децà зилѐ хи йе аднò дрỳго, та са кàрат* (Слв, Вв, Кт, Сф, Пт, Дв). 2. Съблазнявам (См, Ар, Ас).

зѝмалѐн *прил.* Зимен, за зимата. *Айсàйа одàйò йе хàс зѝмална* (Зб, См).

зималнàк, зѝмал'ник *м.* Усойно, лишено от слънце място, дето дълго се задържа сняг (См, Зб).

зимкỳле *прил. неизм.* вж. *зинкỳле* (СмнР, Пв, Сф, Тн).

зѝмник *м.* Обор (Лл, Сит, Дб).

зѝмно *с.* Зимница (См, Пг, Чп, Ар).

зимòве *мн.* Зимнина (Слв, Пт, Кт, Вв).

зимòс *нарч.* Зимъс. *Зимòс бе млòго студѐно* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

зимòска *нарч,* вж. *зимòс* (См, Ар, Мн, Ас).

зимрѐ *м., ж.* Скъперник. *Мàхни йа тàй зимрѐ* (Пв).

зинȍ *м., ж.* 1. Злонравен човек или товарен добитък. *Свȁ мỳл'четиште йе йèце зинȍ.* 2. *прен.* Много жив, обигран и остроумен човек (Зл, См, Мн, Ас).

зинкỳле *ж.* Незаводена повече от година време — за крава, която дава малко мляко (Зб, Сит).

зинкỳл'ке *ж.* вж. *зинкỳле* (Дб).

зѝпкам *гл.* Подскачам (Гб).

зѝцам *гл.* Ритам — за добитък (пред. в селищата по р. Асеница).

злȁ-врȁга *ж.* 1. вж. *вȍрга.* 2. *прен.* Проклятие, нещастие. *За злȁ-врȁга* (Пв).

злàтичен *прил.* Златен. *Ѝмала хас нèйа и злàтичен пръстен* (Чн).

злàтка *ж.* 1. вж. *зàтка* (Зг). 2. вж. *кал'-мàнка* в 1 знач.

злобѝл *прич.* Попарил, измразил — за слана (Слв, Рв, Сф).

зловѝди ми са *гл. безл.* Предвиждам лошо нещо (Зл, Хв, Пв).

злȍдо *прил.* Злоядо —за дете и добитък (Дв).

зм'е *ж.* Змия (Кп и др.).

змигàт' *м.* Угощение, което се устройва в дома на родилката 10—15 дни след раждането (Гб, Кп).

змиȇко *с. ув.* Змия (Ус, Рво, Сф, Пв, Хв).

змиèно грамàде *с.* Натрупани камъни, дето живеят змии (Сит).

змѝин грàх *м.* вж. *баклȏ* (Слв, Вв, Кт).

змѝйник *м.* Змей — митическо същество, половината човек и половината змия.

змилайк *м.* Храстовидно растение с червени плодове, подобни на плодовете на капина (ДХ).

знàен *прил.* Познат, известен. *Сакȍва лèто усѝлно нѝкога ни йè знàено* (См).

знайлȍ *с.* Човек, който много знае, учен. *Нимȍй пѝта знайлȍ, ами пѝтай патѝло* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

знат *предл.* Над, върху, на. *Знат кȍн'а* (Чд).

знàйници *мн.* Жени, които се занимават с чародейства (Пт, Ус, Рво, Слв).

зноби *гл.* Попарва, измразява — за слана (Ох).

знȍѐм са *гл.* Потя се. *Цàла нȍш са знȍѐм* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

знȍй *м.* Пот. *Знȍй ми тèкна по ȍбразас* (См, Ар, Ас).

зоп *м.* Дажба зърнен фураж (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

зȍбѝлка *ж.* 1. вж. *зобѝл'ница* 2. Наморданик (Зл).

зобѝл'ница *ж.* Зобница (См, Ар, Мн, ШлР).

зȍвам *гл.* Именувам, наричам. *Мèнȇ звȍт Кȍл'о.* ~ **са.** Именувам се, наричам се.

з'ȍк' *м.* Зет (ШлР).

зȍлка *ж.* Изцапано от изпражнения място на дреха (ШлР).

зомбàк *м.* Крин, лилия (СмнР, Слв).

зȍна *ж.* вж. *зỳнка* в 1 знач. (Куз, Дек).

зонѝца *ж.* Дива планинска ягода (Яг, См, Мн, Пт, Дв, Ор).

зȍниница *ж.* 1. вж. *зỳнка* в 1 знач. 2. Дива ягода (Як, Дж, Др, Чак).

зȍнка *ж.* вж. *зỳнка* в 1 знач (Дл).

зȍрла-йȍрла *нарч.* Щеш-не щеш (пред. бълмох. — См, Ас, Ар, Мн, Дев).

зȍрно *нарч.* Мъчно, трудно (Гб, Кп).

зоф *прил.* Кух, празен. *Свȁ жѝто йе зȍфо* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

зỳкнувам *гл.* Захвърлям със сила (Сг, Яв).

зуленѝца *ж.* Муха (См, Ас, Ар, Мн).

зулỳф *м.* вж. *залỳф. Твȍине зулỳфе бѝйȇха, кинȁ хи беше мàзала* (См, Ар).

зỳница *ж.* вж. *зỳнка* в 1 знач. (Бб, НМ, Кор, Нд, ДХ, Сн).

зỳница-бàница *ж.* вж. *зỳнка* в 1 знач. (Зл).

зỳнка, зỳнке *ж.* 1. Небесна дъга (Слв, Вв, Кт, Чок, Пт, Ор, Бд, Нс, Зб, Яв). 2. Бръмка. 3. Плетена вълнена връв за торба (Зл). 4. Тясна дълга плетена с цветни прежди ивица, която служи за коланче (Слв, Куз).

з'ỳнке *ж.* Плетена вълнена връв за торба (Ох, Хв).

зỳнца, вàнца *ж.* вж. *зỳнка* в 1 знач. (Гб, Кп).

зурбà *ж.* 1. Тълпа, чета. 2. Насилник, непокорник, необуздан човек (Мт).

зурбà-башѝе *м.* Главатар на непокорни и необуздани хора (Ак, Мт).

зỳрла *ж.* Предната част на ралото, която с палешника цепи земята (Лл).

зъ *част.* Ще (Дрб, Гуг).

зъ̀га *прил. неизм.* Противно. *Йèд'восо му йе зъ̀га* (Ас, См, Мн).

зъмнънè *мн.* Зимни посеви (ШлР).

зъ̀нга *ж.* Тамбура (Пв, Хв, Нр).

зъ̀нкам *гл.* Дрънкам, свиря на струнен инструмент.

зънкàло *с.* Пластинка от кора на черешово дърво, с която се дрънка струнен инструмент балалайка и др. (Слв).

зър *нарч.* Вероятно, сигурно. *Зъ̀р йе опишȇл ф Мадàн* (Зл).

зъ̀цам, зъ̀цкам *гл.* вж. *зѝцам* (Пв, Хв).

зъпкъ̀н *м.* вж. *запкȍн* (ВП).

И

й *гл. инф.* Отида. *Й ли штйш? — Й шта, й* — Ще отидеш ли? — Ще отида, ще отида (См, Пт, Дв, Пг, Мс, Чп).

ибрѐт' ибрѐк' (тур.) *м.* 1. Показ, пример. *Йѐ ште гọ стòра за ибрѐт'.* 2. Чудовище, страшилище. *Вйш какòф си ибрѐт'* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ибретйна *ж. ув.* от *ибрѐт'* във 2 знач. (Слв, Вв, Кт, Пт).

йвер *м.* Голям къс дърво или голямо парче от нещо (Ков, Чп).

ивлѐн' (тур.) *м.* Пладне, обед (Псп).

йврềм са *гл.* Плача, капризнича (Лл и др.).

иглйка *ж.* Кукувица (Яг).

иглйче *с.* 1. Местност, обрасла с иглика (Ох) 2. Иглика (Зб, Дб, МК).

йглич *м.* вж. *иглйче* във 2 знач. (Стр, Сит).

иглък *м.* вж. *аглòк* (Нс, Бд).

игл'уч' *м.* вж. *иглйче* във 2 знач. (Яг, Дж, Др, Чак).

игрàнка, игрàнке ж. Игра. *Хòте да игрàим нѐква игрàнка* (См, Ас, Ар, Дев).

игрѐк *м.* Място за подслоняване и хранене на овце (ШлР).

идаралòк, идаралък (тур.) *м.* Годишна прехрана, поминък за една година (См).

идарйл *прич.* Снабдявал, издържал (См, Ар, Мн, Ас, Зл, Дев).

йде снѐк *израз.* Вали сняг (Бб).

идиндйсвам, идиндйсувам (тур.) Завъждам, припечелвам добивам. *От ланй сам идиндйсал байѐ ọфчйци* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг, Кс).

и дọ днѐс дъне *израз.* И до ден днешен (Пв).

ид'ỳн'ч' (тур.) *нарч.* В заем. *Дàдах му ид'ỳн'ч двàдесте лѐва* (См, Ар, Мн).

иерѐк *м.* вж. *игрѐк.* (Кес).

и ѐгал *прич.* Извадил *И ѐгал му ọкòто* (пред. бълмох.).

ижирò (тур.) *ж.* Изпълнение на присъда. *Йѐ хи прàвềм ижирò на мѐстọнọ* (См).

избàдам *гл.* Избождам (ДХ, ГДер).

избàрвам, избàрувам *гл.* Направям нещо хубаво, изискано, изпипвам *Айсвà са вйка избàрана рàбọта* (См, Мн, Ар, Ас, Дев).

избизумềвам *гл.* Смайвам се, обезумявам (См, Пв).

изблуднѐва *гл.* Изгубва вкуса си. *Агà сидù млòгọ, та изблуднѐва* (См, Ас, Ар).

избрàштам *гл.* 1. Преобръщам. 2. Изменям. *Сйчко са избрàшта* (См, Ас, Ар, Мн).

избрйсвам, избрйсувам *гл.* Избърсвам (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

избрỳсвам, избрỳсувам *гл.* 1. Избрулям всички плодове от дървото. 2. *прен.* Съобщавам някоя измислица, ~ **са** *прен.* 1. Покривам се с пъпки и петна. 2. Очиствам си носа с шум (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

избỳзвам са, избỳзувам са *гл.* 1. Надувам си бузите, като задържам въздух в устата или като се угоявам. 2 *прен.* Издава се напред — за стена, която е готова да се събори. *Двàрас са йе избỳзил* (См, Ар, Ас).

избỳтнува *гл.* Омеква и губи от свежестта, аромата и вкуса си — за плодове (См, Ар, Мн, Дл).

извàлем *гл.* Изгубвам. *Уцỳтра извалйх двàдесте лѐва* (См, Ар, Мн, Ас).

йзварвиште *с.* Път, по който се излиза на открито (См, Слв).

изварголỳшт'увам *гл.* Изоблям (Лев, Пис).

йзварснọ *нарч.* Необикновено, изключително. *Айсвà àртак гọ прàвиш йзварснọ* (См, Пт, Дв, Пг, Мс, ШлР).

йзвера *м., ж.* 1. Неверник, човек от друга вяра. *Тỳрчине, тỳрска йзверọ.* 2. Човек, изгубил доверие (Пт, Дв, Слв, Стр).

извѐрвувам *гл.* Убеждавам се в нещо и почвам да вярвам. *Извềрвах му.*

извѐрувам, извềр'увам *гл.* Обезверявам някого, посягам върху вярата му. *Майка вйка, чи ште ма извѐриш* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

извйдам *гл.* Извеждам някого отвътре навън. *Извйдам кòн'а ọт хлѐва* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

извйденọ му йе *гл. безл.* Само него обвиняват, неговите простъпки се виждат (Слв, Кт, Вв, Пт).

извйсква *гл.* Изцвилва (Бат).

извиштѐва *гл.* вж. *извйсква* (См, Ар, Мн).

йзводник *м.* Стъбълце на кромид или зеле, от което излизат цветът и семената (Дб).

йзвọдница *ж.* Хороводка (Ков).

извòн'-луг'òта *израз.* Особен, необикновен, ексцентричен (в отрицателен смисъл). *Айсò чилѐк йе извòн-луг'òта* (Слв, Вв, Пт, Кт, Мс).

извòртам *гл.* Изваждам чрез въртене. *Акọ йштите, ọчйте си йзвартите.*

йзврат *нарч.* Наопаки. *Рйзаса йе на йзврат* (См, Пт, Дв, Рд, Чц, Пг).

изврàтам *гл.* 1. Обръщам наопаки (дреха). 2. Катурвам, обръщам някого. *Изврàтих гọ на зам'òна.* ~ **са** *прен.* Покварявам се (См, Ар, Мн, Кор).

йзврате *с.* Обичай да хвърлят пари на невястата, когато е девствена (Гб.).

йзгага *ж.* Неприятно уригване на кисело (См, Пт, Дв, Пв).

йзгагивọ ми йе *безл. израз.* Уригвам се кисело (См, Пт, Дв, Пв, Пг).

изгерàтен *прил.* Извратен морално (См).

изгйбам *гл.* Изгнивам. *Двà мѐсеца на д'ушѐк изгйба* (Хв, Пв).

изгибòсвам, изгибòсувам *гл.* Измамвам, с измама се добирам до някоя тайна (Хв, Ох, Пв).

изгѝнва, изгѝнува *гл.* Загива вследствие на студ, жега, много вода и пр. *Айсѐ нѝви изгѝнаха ọт мразọ̀* (См, Ас, Ар, Дев.).
изгла̀дам *гл.* Изглаждам (ДХ).
изглọ̀ждувам *гл.* Измъчвам някого *Изглọ̀жда ма сọ̀ чилѐк* (Слв, Пт, Вв, Кт, Дв).
изгọ̀ре *нарч.* Отгоре (Мос, Дн).
изг'ọ̀рмедѐвам *гл.* Повреждам. *Ца̀ла свѐта изг'ọ̀рмеди* (См, Ар, Мн, Ас).
изгра̀дам *гл.* Изграждам (ГДер, ДХ и пред. бълмох.).
ѝзданика *ж.* Дънер от отсечено дърво (Хв, Пв).
изделѐче *нарч.* Отдалече. *Чу̀е са ру̀кọт', ала изделѐче* (См, Ар, Мн).
издѐвам *гл.* 1. Свалям бремето, което нося. 2. *прен.* Изплащам. *Издѐвам ти грѐхọве* (См, Ас).
издерелѐнчвам са *гл.* Сопвам се, като вземам застрашителна поза (Мм, Сок, Бс).
издѐ *нарч.* Откъде? (Дс).
издѐт *нарч.* Отде. *Издѐт ѝдеш?* (Чн, Вг).
иззѐмнува *гл.* Измръзва (Сем).
издọ̀лу *нарч.* Отдолу (Рк).
издọ̀н'вам *гл.* 1. Пробивам дъното. 2. *прен.* Изпивам или изяждам нещо до дъното. *Издọ̀нил си врѝт' млѐкọтọ* (См, Ар, Ас, Зл).
издọ̀рọчѐвам са *гл.* вж. *издренọ̀чвам са* (Слв, Пг, Кт).
издренọ̀чвам са *гл.* Сопвам се (Ус, Рво, Смл).
изѐвам *гл.* Изяждам (Гб и пред. бълмох. — См, Ар, Мн.).
изѐврувам *гл* Ставам опак, упорит. *Дѐтесọ млọ̀гọ са йе изѐврило* (См, Ас).
изет'ọ̀вам *гл.* Измъчвам. ~ **са.** Измъчвам се. *Млọ̀гọ са изет'ọ̀ваме пọ на̀шесọ* (См, Ар, Ас, Мн).
изжѐгвам *гл.* вж. *изжѝзам* (Зл, Пв, Ар).
изжѝзам *гл.* Изгарям. *Тọва̀р си дарва̀ изжѝза* (Слв, Вв, Кт, Мм, Ус.).
изѝдам *гл.* Изяждам. *Дọ айсọ̀ вакъ̀т' врѝт' жѝтọтọ си изѝдаме* (См, Ас, Мн).
изѝк' *м.* Език (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
изинку̀ле *ж.* Незаводена повече от година — за крава, която дава по малко мляко (Стр).
изѝа̀лọвѐва са *гл.* 1. Обезплодява се, недоносва плода. 2. Става безплодна. *Кра̀виштенọ ка̀та гọдѝна са изѝа̀лọвѐва* (См, Дев, Ас, Мн, Ар).
изѝу̀д'вам са *гл.* Ставам лош, опак (Слв, Вв, Кт).
исква̀свам, исква̀сувам *гл.* Отопявам с хляб чорбата или някаква течност. *Исква̀сих врѝт' чọрбѝцата* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
искрѝве *нарч.* Накриво. *Гл'ọ̀ га ма искрѝве* (пред. бълмох — См, Ар, Ас).
излѐва̀м *гл.* Излизам (Вв, Кг, Кок, Дс, ДХ, Гб).
излѐв'ам са *гл.* 1. Ставам опак, лош. 2. Излъгвам се (См, Ас, Ар).
излива̀н *м.* Умивалник в старите къщи (См).
ѝзлик' *прил. неизм.* Необикновен, изключителен. *Ѝзлик' дружѝна* (Слв, Вв, Пв).
излика̀т', излика̀тин *м.* Хитрец (Слв).
ѝзлиф *м.* Умивалник, мивка (Ел, СмнР, Чц, Рд).
изл'у̀бвам *гл.* 1. Целувам *Изл'у̀би ми бѐлọ лѝце* (Дев, Дс). 2. Целувам на всички присъствуващи дясната ръка — при годеж, сватба и др. (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
изл'упа̀т'вам *гл.* 1. Удрям с лопата някого. 2. *прен.* Измамвам някого за нещо (Слв, Вв, Кт, Сф, Тн).
изма̀ѝчвам, изма̀ѝчувам *гл.* Изгубвам, унищожавам до края. *Йѐ изма̀ѝчих врѝт' пчѐлите* (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Мг, Зл).
изман'у̀чквам, изман'у̀чкувам *гл.* Измамвам някого за нещо чрез дълго, настоятелно молене (Стр).
измайу̀тквам, измайу̀ткувам *гл.* вж. *изман'у̀чквам* (Слв, Мм, Сок, Тн, Ар, Ас).
измѐна *ж.* Отмяна (Бок).
ѝзмѐница *ж.* вж. *измѐна* (Ох, ШлР).
ѝзмеска *ж.* Изпечено последно тесто от ноќвите (Слв, Кт, Вв).
измѐт (тур.) *м.* 1. Извършване къщна работа, слугуване в къщи. 2. *прен.* Военна служба (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
ѝзмет' *м.* Мършави, недъгави овце (См, Ас, Дев).
измет'кѐрин (тур.) *м.* Слуга (См, Ас, Дев).
измет'керлọ̀к, измет'керлъ̀к *м.* Слугуване (См, Мн, Ар, Ас, Дев, Мг).
ѝзлика *прил. неизм.* Необикновен, особен, вън от нормите на приличието (См).
излика̀тин *м.* вж. *ѝзлика* (Слв, Вв, Кт, Пт).
измѐтам *гл.* Раждам преждевременно, абортирам (Зл). ~ **са.** 1. Изкривявам се. *Врата̀са са йе измѐтнала.* 2. *прен.* Не прилича на родителите си. *Сва̀ дѐте са йе измѐтналọ, ни мѐса нах на̀с* (См, Стр, Сг, Зл, Ар, Дев).
измет'керọ̀вам (тур.) *гл.* Слугувам (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).
измика̀ч *м.* 1. Тънко високо дърво. 2. *прен.* Младеж, който бързо израства (Яв).
изневѐр'уван'е *с.* Обезверяване (пред. бълмох. — (См, Ас, Мн).
ѝзник *м.* Изгрев (Слв, Мм, Кт, Сок, Лев, Зл, Чц, Стр).
изнема̀ло *с.* Уред във форма на лъжица, който служи за дълбаене (См, Пв).
изнѝсам *гл.* Изнасям. **изнѝса са.** Отеква се. *Йѐсни са гла̀сѐ изнѝсат ọт Ра̀динине двọ̀рọве* (н. п. — См, Ас, Ар, Мн, Дев).
ѝзнọва *нарч.* Отново. *Сва̀ йе пара̀т'кọ, ѝзнọва гọ стọ̀ри* (Пв, Хв и др.).
изọ̀главѐвам *гл.* Махам оглавника на добитък (См, Ар, Мн, Ас).
изọ̀главен *прил.* 1. На който е махнат оглавникът. 2. *прен.* Необуздан, буен човек и добитък (См, Ар, Мн, Ас).
изọ̀кọлọ-фọ̀кọлọ *нарч.* В кръг (Чн).
израма̀л'ник *м.* Женска горна дреха без ръкави (Пв).

изра̀нина *нарч.* Отрано. *Кадѐ си то̀рнал изра̀нина?* (Слв, Пт).
ѝзрасна *прил.* Висока, стройна (СмнР).
изрѝнвам *гл.* Изпъждам. *Изрѝнах го да са ни вра̀шта.* ~ са *прен.* Пръждосвам се, махам се (См, Ар, Ас).
изру̀квам *гл.* 1. Извиквам със силен глас. 2. Повиквам (См, Ар, Мн, Ас, Гб).
изру̀пчвам, изру̀пчувам *гл.* Правя дупки (пред. бълмох.).
изру̀чвам *гл.* Изяждам (Бок, СП, Чн, Сем, Сит, Лл).
изру̀шквам, изру̀шкувам *гл.* Изпъждам, изгонвам (См, Пт, Тв, Зг, Сг).
ѝзръки *нарч.* От ръце, с ръце *Да̀ва му кру̀ши ѝзръки бра̀ни* (Хв, Пв).
изр'у̀квам *гл.* вж. *изру̀квам* (Ус, Рво, Смл, ШлР).
икиндѐ (тур.) *ж.* 1. Средата между обед и залез слънце. 2. *прен.* Мохамеданска молитва (пред. бълмох. — СмнР, Ар, Ас, Мн).
иктѝсвам, иктѝсувам *гл.* Събарям (См, Мн, Ар, Ас, Дев).
ѝкос (грц.) *м.* Специално църковно пеене. *Да ми сам бо̀лна лежѐла и ѝкос да сам ѝскала* (н. п. — См, Ас, Мн).
икрамжѝе *прил. неизм.* Който почита, уважава хората (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
ила̀т' (грц.) Дървено масло (Гб, Кп).
иллѐ (тур.) *ж.* Измама. (Пв).
ѝлê̂м са *гл.* Смея се (ДХ).
илѝк' (тур.) *м.* 1. Добро дело *Сто̀ри ми айсо̀ илѝк', ѝѐ ти го ништо̂ забо̀рѝ.* 2. Дупка за копче (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
ил'к'о̂ *ж.* Земя, област (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Ас).
илмо̂ *ж.* Вълна, скубана от кожите на драни овце (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
ил'о̀к *м.* Украсен чехъл (Вел).
ил'у̀м (тур.) *м.* Смърт (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
илчѝê *м.* Челен овен, който води стадото (пред. н. п. — См, Ас, Ар).
ил'а̀м (тур.) *ж.* Присъда. *Чѐли му са ил'а̀ма* (бълмох. См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).
има̀лка *ж.* Богатство (Дев, Стр, См).
имансъс (тур.) *м.* Обезмаслено, бито сирене (См, Ар, Мн, ШлР, Ас).
имантѝе *ж.* Скитница, бродница (Гб).
имарѐт' (тур.) *м.* Благотворително заведение за оказване помощ на бедни и пътници (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
ѝме *с.* Виме (Кп, См и др.).
ѝмел *м.* вж. *ѐмила* (Пв).
имѐн'кê, има̀нка *ж.* вж. *ѝмка.* (Пв, Хв.).
имѝш (тур.) *м.* вж. *амѝш* (Гб, Кп, Зл, ШлР).
ѝмка *ж.* Богатство. *Фсѐ ф ѝмка ѝе жѝло* (Слв, Кт, Вв, Мм, Пт).
имлѐк *м.* 1. Недвижим имот. 2. Данък върху недвижим имот (См, Ар, Мн, Ас).
имрендѝсвам, имрендѝсувам *гл.* Страстно пожелавам (См, Ар, Мн, Ас, Зл).
ин, ен (тур.) *част.* Най (Як).
ина̀ *числ.* Една (Гб).
ина̀р *м.* Говедар, който пасе юнци (Ох).
ѝнге (тур.) *ж.* Стрина (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).
ѝнда, ѝнди *нарч.* Тогава (Кп).
инжеттѝсвам, инжеттѝсувам *гл.* Измъчвам, изтезавам (См, Ар, Ас, Мн).
инжѝе (тур.) *ж.* Верижка от дребни мъниста (Вв, Кт, Тър).
инжо̂-фикирлѝе (тур.) *прил. неизм.* Лекомислен (См, Ар, Мн, Дев).
инидѐн' (тур.) *нарч.* Отново. *Сто̀ри го инидѐн'* (См, Ар, Мн, Дев, Ас).
инѝца *ж.* Телица (См, Ар, Мн, Кч, Кп, Дс, ШлР).
инѝште *с.* Мъж на по-голяма сестра (Сш, Яг).
инк'а̀р (тур.) *м.* Отричане, отказване от направено престъпление. *Лу инк'а̀р пра̀ви и са штиш куртулѝса* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
инса̀н *м.* 1. Народ. 2. Народност (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
инса̀ф (тур.) *м.* 1. Човещина, милосърдие. 2. Честолюбие. *Нѐма инса̀ф у нѐга.*
инсѐр *м.* Пирон (североизточните части на Родопите).
интирѝйа *ж.* Риза (Як).
интифо̂, интифа̀ *ж.* Сверяване, справяне. *До̀йдахме за интифо̂* (См, Ар, Ас, Мн).
ѝпсимо (грц.) *с.* Нафора, натопена в комка и сложена в дънера на високо и дебело дърво — дар на дух за плодородие (поверие — Яв).
ирад'о̂, ирадѐ (тур.) *ж.* Писмено разрешение. *Имате ли ирад'о̂ за градѐне на учѝлиште* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Зл, Мг, Кс).
ира̀н *м.* Кладенец (Кп).
ира̀т' (тур.) *м.* Приход от имот. *Ко̀штаса ни да̀ва ират'чѐк* (См, Ар, Ас, Мн).
ирилтѝê (тур.) *прил. неизм.* Направено съвсем повърхностно и със слаби материали (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
иринд'а̀ *ж.* Ренде (Як, Др, Дм, Зв).
ирмѝнден' Религиозен празник, чествуван на 1 май, който е свързан с бита на овчарите (См, Ас, Ар, Дев).
ис *предл.* От. *Ѐс мо̀га ви спого̀дѝ, ама ша ма слу̀шате и ис ту̀к и ис та̀м* (Чн).
исилдѝсвам, исилдѝсувам *гл.* Изтривам (пред бълмох. — См, Ар, Ас, Мн).
ѝсип *м.* Дребни пъпчици по кожата на човека, предизвикани от шарка и други болести (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
иска̀вам *гл.* Изтъкавам. *Да ми иска̀иш буру̀нжук рѝза* (См).
исказѐвам *гл.* Затъпявам, изхабявам — за сечиво (Лл, Сит, Пв).
исказѐн *прил.* вж. *усабѐн* (Лл, Сит, ПВ).
исказѝф *прил.* 1. Нечист. 2. С къклица. *Са̀йа пшинѝца ѝе исказѝва* (Ох).
искардѝсвам, искардѝсувам *гл.* 1. Тероризирам, побойнича. 2. Избивам (См, Мн).
иска̀т' (тур.) *м.* Раздаване пари, жито, вино и др. след опело на мъртвец (пред. бълмох)

искàчвам *гл.* Вдигам спусъка на огнестрелно оръжие и го приготвям за стрелба (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

искèс *нарч.* Като че ли, навярно (См, Ар, Ас).

Искèча (тур.). Име на град Ксанти (Гб, Чок).

искилùк (тур.) *м.* Стара изсъхнала трева по ливадите (См, Ар, Мн).

искимàсувам (грц.) *гл.* Изпитвам, разследвам (Пв).

искитùе *м.* Аскет (Пв, Хв).

искỏл'чвам *гл.* 1. Изкълчвам. 2. *прен.* Отклонявам се, лавирам, бягам от работа (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

искọнàд'вам, искọнàд'увам *гл.* Повреждам. *Òстави сахàт'а, чи ште го искọнàдиш* (См, Ар, Ас).

искỏцвам са *гл.* 1. Изпокъсвам се. 2. *прен.* Изморявам се извънредно много. *Искỏцахме са ọт рàбọта* (Слв, Вв, Кт, Пт).

искрàй *нарч.* Открай (Хв, Пв).

искрàтам *гл.* Свършвам всичко. ~ **са** *прен.* Измирам. *Искрàтиха са врùтците* (См).

ùскраф-крàй *нарч.* Навсякъде, от единия край до другия. *Ọбиграх ùскраф-крàй* (Слв, Вв, Кт).

ùскриве *нарч.* Накриво. *Ùскриве ма глèда* (Зг).

искỳт'вам, искỳт'увам *гл.* Отглеждам, отхранвам (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

искỳтен *прил.* Отраснал, отгледан. *Искỳтена дечùнка* (См, Зл).

искършвам *гл.* Счупвам. *Дèсна си нọ̀га искърши* (Кп).

ùспадак *м.* Последното дете на семейството (пред. бълмох.).

испаздèвам *гл.* Изгубвам съдържанието си — сокове и аромат — предимно за зеленчук и плодове (См, Ар, Ас).

испандàл'чвам, испандàл'чувам *гл.* 1. Измамвам някого и го пращам някъде (Мм, Сок, Бс). 2. Изтласквам, избутвам (ШлР, Хв, Пв). ~ **са.** Явявам се внезапно, неочаквано. *Хасàн са испандàл'чи у чọрбажùена* (Ус, Рво, Сф, Смл).

испàрвам са *гл.* 1. Губя правото да продължа играта, понеже съм сгрешил нещо в нея. 2. Изчезвам (Слв, Пт, Кт, Дв, Мс, Пг).

испàсва са, испàсува са *гл.* 1. Изгубва се, безследно изчезва — за добитък. *Пèчес ọ̀фце са са испàсли пọ байренọ̀.* 2. Спечелвам някоя пара чрез пасене на добитък (См).

испàсен *прил.* 1. Изяден от хищници (Пв, Хв). 2. Изяден от червеи — за дърво (См, Стр, Бк, Дл).

испàт' (тур.) *м. остар.* Разпит, разследване, свидетелствуване *Стàнахте ли испàт' врùтцине, брè?*

испàтам *гл.* Изпащам (пред. бълмох. — См, Мн, Ар).

испèвам *гл.* 1. Изпълнявам песен. 2. *прен.* Прочитам. *Ùспейте ми кинùгаса, мọ̀.*

испидèпцвам (грц.) *гл.* 1. Изкусно изработвам нещо (Пв, Хв). 2. Разпитвам, разследвам нещо (См, Ас).

испùл'вам *гл.* Излюпвам, измътвам (Чн).

испирнọ̀ (грц.) *с.* Вечерня (См, Ар, Ас., Зл)

испирọ̀нчвам са *гл.* 1. Явявам се в неприличен вид, явявам се както не трябва 2. Излизам пред или над всички (См). 3. Протягам се, изпъчвам се (См, Ас, Ар).

ùспис *м., жс.* 1. Чудно хубав момък или девойка. 2. Картина, рисунка (См, Ас, Ар).

исписùйа *жс.* Хубавица (Яв).

испùхвам *гл.* Издишам (Дб, Яв).

испихтèва *гл.* Изпръхва (См, Пт, Дв.).

испиштàрувам *гл.* Удрям (ШлР).

испл'ỳквам *гл.* Гръмвам с детска играчка (Слв, Вв, Кт).

испл'ỳсквам, испл'ỳскувам *гл.* Изяждам или изпивам всичко. *Испл'ỳскали са врùт' йèд'вọтọ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

испл'ушт'àн *прич.* Израснал бързо нависоко. *Испл'ушт'àн грах* (Слв, Вв).

испл'уштèвам *гл.* Израствам неестествено бързо (Слв, Вв).

испогàн'чвам, испогàн'чувам *гл.* Налагам мохамеданска вяра на някого (Гд).

исподèквам *гл.* Скарвам се (Дн).

испỏдам *гл.* 1. Изпъждам. 2. *прен.* Събирам от хората изработени пари или данък. *Испỏди ли си врùт' парùте ọт сèлọсọ, дèсọ си пàсал гọв'ỏаса?* 3. *прен.* Извършвам, свършвам. *Испỏдих цàлọ вàзене* (См, Ар, Ас, Мн).

испỏдземи *нарч.* Издълбоко (Яв, Пв).

испỏслет' *нарч.* Отподире (пред. бълмох. — Кес, Слв, Вв, Кт).

испỏсн'увам *гл.* Изцапвам (дрехи). *Дрùписе ми са испỏсниха* (См, Ар, Ас).

испỏсọчвам *гл.* Изпъждам. *Испỏсọчих гọ ọд двọ̀ран* (Сг).

ùсправа *жс.* Справедливост, правда (Слв, Кт Пт).

испрàсквам *гл.* 1. Удрям силно с шум, 2. *прен.* Изяждам всичко бързо и с шум (См, Ас, Ар).

ùспратник *м.* Изпращане. *На ùспратник ми дọ̀де найỳм* (Пв, Хв, и др.).

испрùшт'вам, испрùшт'увам *гл.* Изпъждам, изгонвам. ~ **са.** Покривам се с пришки (См, Ас, Ар, Дев).

испỳскам са *гл.* 1. Изтървавам се по голяма или малка нужда. 2. *прен.* Морално падам, покварявам се. *Млọ̀гọ са испỳснаха млàдисе* (См).

испỳст'вам *гл.* Изтървавам. *Испỳстих крàваса ф ọ̀тавана.* ~ **са** вж. *испỳскам са* в 1 знач. (Слв, Вв, Кт, Пт.).

испỳшт'увам са *гл.* Морално падам. *Испỳшти са денèска инсàнас* (См, Ас, Ар).

иссирèва *гл.* Постепенно оздравява. *Ọчùнкọсọ ми пọчервенè и за в дл'ọ̀гọ ма болèала си ми иссирè* (См, Ар, Ас).

иссùцам *гл.* Изсичам (См, Стр).

иссо̀кнувам *гл.* Изсеквам. *Иссо̀кнах дѐтѐто.* ~ **са.** Изсеквам се. *Иссо̀кна са упра̀ш л'у-дѐте* (См, Ас, Ар, Дев).

исстранѐвам са *гл.* 1. Излежавам се 2. Лягам на едната си страна (Слв, Мм).

иссу̀нвам *гл.* Отлагам някоя работа. *Иссу̀нваме сва̀дбата за нѐкаф мѐсец* ~ **са** Оттеглям се. *Иссу̀нах са по̀-наза̀т'* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

истапа̀н'вам са, истапа̀н'увам са *гл.* Излизам налице (См, Ас, Ар).

истапта̀вам *гл.* Изтъпквам. *Истапта̀хте врѝт' сѐдбата* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

истапу̀н'вам са *гл.* Надувам се като мях (См, Ас и др.).

истафѐн'вам са, истафѐн'увам са *гл.* Изтягам се, просвам се. *Лу нагодѝш ли го на ра̀бота и са истафѐни* (Слв, Мм, Кт, Сок, Пт, Пг, Мс).

истеберчувам *гл.* вж. *истафѐн'вам са* (Пв).

истефѐн'вам са, истефѐн'увам са *гл.* вж. *истафѐн'вам са* (См).

истехнѐвам *гл.* Намирам някого насаме. *Истехнѝх го и му шо̀пнах на ухо̀то* (См, Ас, Ар, Мн).

истѝф (тур.) *м.* Купчинка подбрани наредени листа от тютюн (См, Ар, Ас).

ист'о̀, истѐ (тур.) *ж.* Даване нещо отгоре, придатък при покупко-продажба (при размяна). *Да хи тра̀мпим, ала да̀й нѐква ист'о̀* (См, Ар, Ас, Мн).

ѝстован *прил.* Истински. *Са̀йа йе дин'о̀ лажо̀вна, лажо̀вна и нѐ ѝстовна* (н. п. — См, Ар, Ас, Дев).

исто̀кнувам *гл.* пред. 3 л. Наказвам, получавам възмездие от провидението *Го̀спот' го йе исто̀кнал* (поверие, См, Ар, Мн, Ас, Дев.).

ѝстраска *ж.* Полученото зърно след очукването или изтръскването на снопите (Слв, Пт, Кт, Вв, Дв).

истребу̀лка *ж.* Отпадъци от чистено нещо — фасул, ориз и др. (Слв, Пт, Дв).

истрѝт *прил.* 1. Изхабен. *Зем'о̀на йе истрѝта, та ни да̀ва нѝщто биз гибро̀* (См, Ар, Ас, Дев). 2. Слаб (См, Ар, Ас).

истро̀свам *гл.* 1. Изтръсквам. 2. *прен.* Изтързвам ръжени снопи, за да паднат късите стъбла (Слв, Мм, Вв, Кт, Пт.).

иструштѐвам *гл.* 1. Изгушам газ от ануса с шум, 2. *прен.* Казвам нещо, което не е прилично, изтървавам приказка (Слв, Вв, Кт, Пт).

исту̀рём *гл.* Изсипвам нещо от съд. ~ **са** Изкилвам се. *Нимо̀й вдѝга т'о̀шко, чи са ищиш исту̀ра.* 3. Събарям (См, Кор, Яг).

исту̀фикѐвам *гл.* вж. *испаздъвам* (См, Слв, Вв, Кт, СмнР, Сг).

исфашку̀л'вам са *гл.* Стават ми мехури от изгорено (Зб).

исфѝрвам *гл.* Изгонвам. *Зо̀х то̀йа̀гата и го исфѝрих* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

исхрѝпвам *гл.* 1. Изскачам. *Като̀ чу̀ли, исхрѝпали бсита̀ му, ма̀йка му и сѐстрите му* (Чн). 2. Изхърквам (Слв, Вв, Кт, Пт.) 3. Проплаквам с гърлено задавено хъркане (Слв, Вв, Кт, Пт).

исцѐпвам, исцѐпувам *гл.* Нацепвам всички дърва. ~ **са** *прен.* Извиквам проточено с всичка сила (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

исцирѝквам са *гл.* Изпищявам с всички сили (См, Ар, Ас, Мн).

исчѝкан *прил.* Измислен (Слв, Вв, Кт).

исчѝквам *гл.* Измислям, решавам. *На̀й-сѐтнѐ го исчѝкахме* (Слв, Вв, Кт).

исчу̀вам *гл.* Отглеждам (Дб, Яв).

ѝтар *прил.* Остроумен, хитър (Ков, ДХ).

итиштѝсвам, итиштѝсувам *гл.* Заварвам, успявам да стигна навреме. *От врѝт' странѝсе итиштѝсаха л'у̀де* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ит'о̀свам ит'о̀сувам (тур.) *гл.* Гладя с ютия (Пв).

иф'к'о̀ (тур.) *ж.* Нервна възбуда, раздразнение. *Да̀ му минѐ иф'к'о̀на* (См).

ифтра̀, ифтро̀ (тур.) *ж.* Клевета, набедяване (Гб, См, Мн, Дев).

ихра̀нѐ (тур.) *ж.* Малък килим, на който сядат да се молят (пред. бълмох.).

ихт'а̀ч (тур.) *прил. неизм.* Който се нуждае. *Йѐ ни со̀м ихт'а̀ч от тѐбе* (См).

ихтиба̀р (тур.) *м.* Почит, уважение. *Ала сако̀ф ихтиба̀р нѝкога ми не йо̀ пра̀вил* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

ихчу̀квам *гл.* 1. Изработвам. *Байѐ паро̀ ихчу̀кахме.* 2. Изяждам (См, Ар, Ас).

ихчу̀вам са *гл.* Прочувам се, ставам известен (См, Ас, Ар).

ицѐ *с.* Яйце (Рк).

ичѝ *гл.* Ечи (ГДер, Зл).

ичкѝйа (тур.) *ж.* Питие (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ичо̀цъ *с. ум.* Яйчице (ШлР).

ишѐрѐт' (тур.) *м.* Условен знак. *Сто̀рихме ишѐрѐт'* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ишкѝн' (тур.) *м.* Изглед, ход на работа. *По ишкѝнѐс ра̀ботаса йе чѐлъмсъс* (См, Пв).

ишкитѝе (тур.) *м.* Пустинник, монах (Пв, Хв).

ишлѝ *прич.* Отишли. *Дру̀ги ф Станѝмака ишлѝ с конѐ* (ДХ).

ишлидѝсвам (тур.) *гл.* Везя (Як, Др, Кир, Зл, Дм).

ишлѝк' (тур.) *м.* Ковачница (Як).

ишма̀к (тур.) *м.* Кърпа за глава (Рк).

ишма̀р *м.* Топъл хляб, натрошен, объркан със сирене и полят с масло (Сит).

ишу̀л'ек' *м.* Кочан от царевица без зърната (Мт).

ѝштам *гл.* вж. *ѝшшам* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ишта̀х (тур.) *м.* 1. Охота за ядене. 2. *прен.* Изобщо желание. *Нѐмам ишта̀х нѝ за ѐд'во, нѝ за ра̀бота* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Зл).

иштахлѝе (тур.) *прил. неизм.* Който има желание и охота (См, Ар, Ас, Мн, Мг).

иштѝсвам, иштѝсувам *гл.* Нападам. *Иштѝсаха ма пу̀сти ку̀четишта* (См, Ар, Ас).
ѝшшам *гл.* Искам, желая (Гб, Кп).
ѝшшане *с.* Искане, допитване до момата преди годежа (Гб).
ѝшше *нарч.* Още (Кп).
й *гл.* Е. *Сра̀м го̨ й да ка̀жъ* (пред. н. п. — ШлР, Кп, Гб).
йа[1] *мест.* Аз. *Йа̀ шта до̀* (См, Зм, Жр, Нс, Бд, Гб, Бб).
йа[2] *сз* Или — Или. *Йа ти йа̀ла, йа то̀й да до̀йде* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).
йа[3] *гл. инф.* Ям. *Йа̀ ли штѝш? — Йа̀ шта, йа̀* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).
йаати *гл.* инф. Да яздя. *Нъмо̀й йаати* (ГДер).
йабанда̀ (тур.) *нарч.* вж. *абанда̀* (См, Ар, Мн).
йабока, йабо̨лка *ж.* Ябълка (Вел).
йабъл'чинка *ж. ум.* Ябълчица (Гб).
йа̀вам[1] *гл.* Яздя. *Йа̀вам ко̀нче* (ДХ).
йа̀вам[2] *гл.* Бих ял, ядвам. *Лѐ ко̨ ми дадѐш, йа̀вам* (Вв, Кт).
йава̀ш (тур.) *прил. неизм.* 1. Кротък (за човек и добитък). 2. Мек (См, Ар). 3. *нарч.* Бавно, полека. *Варвѝ йава̀ш, йава̀ш* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
йавлѐк' (тур.) *м.* Чедо, син или дъщеря (ШлР).
йавро̨м върше *мн.* Яворови вършини (ДХ).
йага̀ *нарч.* вж. *ага̀* (Рд, Мт).
йагло̀к, йаглък *м.* вж. *агло̀к* (Сит, Дер).
йаглък *м.* Кърпа за глава (Гб, Кп).
йагу̀пски *прил.* вж. *агу̀пски* (ШлР).
йагус *м.* 1. Име на м. август (См, Пт, Дв). 2. Празник против болести, който се е чествувал на 14 август (См, Ас, Ар).
йагуски *прил.* Августовски. *Йу̀т йагуски пѐкове* (н. п. — Ак).
йагусник *т.* Плодно дърво, чиито плодове зреят през август (Отм).
йагусница *ж.* Круша, която зрее през август (Слв, Вв, Кт, Пт).
йат *предл.* От. *Йат во̀рх пирѝнска пла̀нина* (Блр).
йад'во̨ *с.* Нещо за ядене. *Ага ѝма йа̀д'во̨ и пѝйво̨, дру̀го̨со̨ йе л'о̀сно* (См, Ар, Ас).
йадно̀чен *прил.* вж. *адно̀чен* (ШлР, Пг).
йас *мест.* Аз (Дор, Кос, Чн, Зб, Юг, Яв).
йазе, йазека, йазекана *мест.* Аз (Чн).
йази, йазикана йазика, *мест.* Аз (Чн).
йазѝйа (тур.) *ж. остар.* Нещо писано, писмо (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).
йазлама̀ (тур.) *ж.* Яре на две години (Дер).
йазлък (тур.) *м.* 1. Цицка на пушката, на която се поставя капсула. *Сѝпите су̀х баро̀т' на йазлъците.* 2. Цигаре (пред. бълмох.).
йазо̀, йаза̀ (тур.) *ж.* вж. *йазѝйа* (пред. бълмох.)
йайченик *м.* вж. *йѐйченик* (Вв, Кт и др.)
йакма̀, йакмо̀ (тур.) *ж.* вж. *дала̀к* (СмнР, Гб, Кп, Сг, Стр).
йако̀, йака̀ (тур.) *ж.* Подножие на планина (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
йалайка *ж.* Слугиня (Чн).
йало̨ *с.* вж. *ѐло̨* (Вв, Кт, Кок).
йало̀к *м.* вж. *ало̀к* (ШлР, Кес).
йал'чѝе (тур.) *м.* Помощник, пратеник. *Йѐ са̀м йал'чѝе про̨во̀дил* (ДХ, Сок).
йам, йама̀, йамѝ *сз.* Ама, ами (н. п. — Зб, Гб, Кп, Рк).
йама̀к (тур.) *м.* Стадо от собствени овце на овчаря и от овце на други дребни стопани (ДХ, Мт и др.).
йама̀ч *м.* Могила, бърдо (Дер).
йамбо̨л (тур.) *м.* Домашен килим, постелка (Гб, Кп).
йанг'о̀с (тур.) *прил. неизм.* Кривоглед (Пв, Хв, Дн).
йанкесежилък (тур.) *м.* Грабеж, разбойничество (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
йапѝйа (тур.) *ж.* Устройство, направа. *По̨ йапѝйана го̨ йе по̀зна* (См, Ар).
йапра̀ки, йапра̀ци *мн.* Сарми (Гб, Кп, ШлР).
йараладѝсвам, йараладѝсувам *гл.* Ранявам (пред. бълмох.).
йаралѝе *прил. неизм.* Ранен (пред. бълмох.).
йара̀, йаро̀ (тур.) *ж.* Рана (пред. бълмох.).
йардъм (тур.) *м.* Помощ, подкрепа. *Нѐмам йардъмчек о̨т нѝйде* (См, Ар, Ас, Мн).
йардъмжѝе *м.* Помощник. *Дѐтѐсо̨ ми йе ху̀баф йардъмжѝе*).
йаре *с.* Гостуване на младоженците у кума си (Слв, Пт, Дв, Мс, Пг).
йарабица *ж.* 1. Яребица 2. *прен.* Детска игра на гоненица (См, Ас, Ар).
йару̀м (тур.) *нарч.* вж. *йеру̀м Саха̀т'ес йе йару̀м* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
йарчѝна *ж.* Стръмен, дълбок, песъчлив сипей (Чн).
йасадѐва, йатадѐва, йанадѐва *нарч.* Тук наоколо, там наоколо, там (ШлР).
йаса̀к (тур.) *прил. неизм.* 1. Забранен, запазен. 2. Забранено, не позволено (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
йасакчѝе (тур.) *м.* 1. Пазител, телохранител. 2. Прислужник (пред. бълмох).
йасако̀ф, йатако̀ф, йанако̀ф *мест.* Такъв, онакъв (ШлР).
йасен *ж.* Есен (ДХ).
йасо̀ (тур). *ж.* вж. *асѐ* в 1 знач. (Слв, Пт, Кт).
йасува̀, йатува̀, йанува̀ *мест.* Това тук, това, онова (Шлр).
йата̀к (тур. *м.* 1. Легло, дето нощува човек. 2. Място, дето нощуват стада добитък в планината. 3. *прен.* Човек, който укрива търсено от властите лице (См, Ар, Ас, Дев).
йатала̀к (тур.) *м.* Болен от дълго време човек, който не става от леглото (См, Ар, Ас, Мн).
йа̀ус *м.* Месец август (ГДер).
йахлѝе (тур.) *прил. неизм.* Който е с много мазнина (пред. бълмох.).
йаца, йаце *нарч.* вж. *йѐца, йѐце* (Вв, Кт, Муг).
йачко̨ *нарч. ум.* от *йаца. Йа̀чко̨ ма бо̨лѝ ко̨рѐмас* (Вв, Кт, БлР).
йачиште *нарч.* вж. *йѐчиште* (Вв, Кт, Блр).

Ла̀ка

йашлък (тур.) *м.* Влага, дъждовно време (См, Ар, Ас, Мн).

йѐ *мест.* Аз. *Йѐ си дойдах от Полѐ* (См, Пт, Мс).

йегнѝло *с.* 1. Кошара за агънца. 2. Кошара, в която са оставени овце, скоро оагнили се, или които ще се агнят (См, Вв, Кт).

йѐгус *м.* вж. *йагус* (См, Пт, Пг, Чп).

йегусница *ж.* вж. *йагусница* (Вв, Кт).

йеґъл *м.* Зимен подслон за овце (Чд, Яв).

йеднòшкум *нарч.* Само веднъж (Дн, Юг).

йѐйне *с.* Агне (ГДер).

йѐйченик *м.* Баница с много яйца (Слв, Пг).

йейчѝнка *ж.* Яйчице (Зл).

йекѝн' (тур.) *м.* Посев. *Шукир са година, йекѝнес йе хубаф* (пред. бълмох.)

йеклàн (тур.) *прил. неизм.* Гладък, лесен. *Агà са йеклàн, л'ò но са цèп'ат* (См, Ар).

йѐловица *ж.* Глинеста почва (ШлР и др.).

йѐм (тур.) *м.* Дажба зърнен фураж (пред. бълмох. — См, Ас, Ар, Мн, Дев, Мт, Кс).

йѐмпала *прил. неизм.* Безгрижен, който живее широк живот (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

йѐмпалòвам *гл.* Живея безгрижно и нашироко (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

йѐнгѝн' (тур.) *прил. неизм.* вж. *ангѝн'* (См, Ар, Мн).

йѐндър *прил.* Едър (Кп, Пт, Пг).

йенкехêê (тур.) *м.* Главен управител на овчарите на някогашните родопски стада (См, Ас, ШлР).

йеннà *съчет.* Аз не зная. *Йеннà кинà кỳпи.* Аз не зная какво купи (Слв, Вв, Кт, Мс, Пт).

йѐпорêф *прил.* Проклет, пуст. *Йѐпоревите децà òти си ни дòйдаха* (Слв, Пт).

йѐр (тур.) *м.* Сипей. *По йѐрòн ѝма червѐна пòрс и хỳма* (Слв, Пт).

йѐрêм *гл.* 1. Гостувам на кума (за младоженците). 2. Гощавам младоженците (Пг, Чп).

йерлѝе (тур.) *прил. неизм.* 1. Местен, кореняк. *Айсòйе чилèк йе йерлѝе.* 2. Неоткъртен, свързан със скалата. *Кàменес йе йерлѝе* (См, Ар, Мн, Ас).

йерỳм (тур.) *нарч.* Половин (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Ас, Дев).

йѐсан *прил.* 1. Чист, звучен (за глас). *Адѝн са йунàк разбол'àл от мòмски йѐсни глàсове.* 2. Светъл. *Застòпи йѐсни шалвàрê* (н. п.)

йѐска *гл.* Тупти (за болка на зъб или изобщо болка, която остро и мигновено стрелка). *Òхлеле, л'ỳбе, òхлеле, пàк забòс зò да ма йѐска* (Слв, Вв, Кт, Пт).

йѐсò (тур.) ж. вж. *асѐ* в 1. знач. (См, Ас, Ар).

йѐспус *прил. неизм.* Разпилян, прахосан. *Стàнало йе йѐспус имàнено хми* (См, Ас, Ар).

йестелѝ *прил.* Лаком (См, Ар, Ас).

йестòк (тур.) *м.* Възглавница (Сщ, Вк).

йехудѝе *м.* вж. *еудѝй* (См, Ар).

йѐца, йѐце *нарч.* Доста, твърде много. *Йѐца сме хỳбаве* (См, Ар, Мн).

йецѐ *с.* Яйце (Лл).

йѐчиште *нарч. ув.* от *йѐца* (См, Ар, Мн).

йѐчко *нарч. ум.* от *йѐца* (пред. н. п. — См, Ар, Ас, Мн).

йѐшòвна *прил.* Дъждовна, влажна. *Ти мòли Бòга бре кòн'о, годѝна да йе йѐшòвна, пèйванчек ди ти прогнѝе* (н. п.)

йешѐ, йешчѐ *нарч.* Още (Гб).

йо *част.* Ето (Шлр).

йòбишèл *прич.* Обходил. *Да сме знèли, че ште да дòдеш, да сме обишилѝ трѝи бѐла грàда* (Дб).

йòзглаве *с.* Възглавница (Чн, Вг).

йòйске *ж.* Войска (Чд).

йòкут' *м.* 1. Бучене, ехтене. *От срòшту са чỳе пỳкут' и йòкут'.* 2. Роптане, протест, недоволство. *Дòлнана махалò йде рỳкут' и йòкут'* (См).

йòкутевица *ж.* Бучене, ехтене (См).

йòла, йòлате *гл. повелит.* Ела, елате. *Ђах тỳва йòла, севдѝце* (См, Ас, Ар).

йòлдаш (тур.) *м.* Другар на път, спътник (н. п. — См, Ар, Ас, Мн).

йòлдашим (тур.) *обръщение.* Мой спътнико (н. п. — См, Ар, Ас, Мн).

йолжѝе (тур.) *м.* Пътник *Ỳтра сам йолжѝе* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

йòлчиш *нарч.* Колко пъти (Кес).

йòмнувам *гл.* Нападам (Слв, Пт, Дв, Кт, Вв).

йòрам *м.* Дъб (Зб, Зц, Кет).

йòргин' (тур.) *нарч.* Всеки ден (Як, Др, Дж).

йòрêм *гл.* Роня, проливам. *Бѐла си кнѝга пѝсува и дрѐбни сълзи йорѐе* (н. п. — Ох, См).

йоровѐнче *с.* Човек, който много обича да играе хоро (Ков).

йорс (тур.) *м.* Наковалня (Бн).

йòрутскиът *м.* Старо име на м. април (Гб, Кп).

йос (тур.) *м.* Стадо недойни овце (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

йоскѐ *ж.* вж. *йойскѐ* (Гб, Кп).

йосчѝе *м.* Овчар на недойно стадо (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

йòтул'ке *ж.* вж. *кипл'ò* (Дб).

йочѝнвам *гл.* Правя, направям. *Ѐла та, Мехмèт, прѝгарна и халàл да ти йочѝна* (Чн, Дс).

йòчко *с.* Старо име на м. май (Слв, Мм, Сок, Пт, Пг).

йòшур (тур.) *м. остар.* Наем на земя в натура (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

йу *предл.* У, в, във. *Йу мòйтѐ брàте* (Чд, Мт, Чн).

йубл'ỳбвам *гл.* Целувам. *Та та ште йунàк измàми, та ти ште лѝце йубл'ỳби* (н. п. — См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

йубродѝл *прич.* Покрил с много плодове (н. п. — ДХ).

йỳгла *ж.* Кожена шапка (ГДер).

йуґън' *м.* Огън (Жъл).

йỳда *ж.* Силен вятър. *Да вѝдите каквà йỳда са йе разигрàла* (Слв, Пт).

йудвѝчно *прил.* Вдовишко. *Че йе йудвѝчно усѝлно* (н. п. — Ак).

йудвòде *нарч.* Оттатък (Чн).

йудровнѝ *гл. повелит.* Отрони, откъсни. *Йудровнѝ ми две-три зърна* (Мг, Чн).

йудромòнêм *гл.* Отговарям (Ох, Хв).

йуèн *м.* Овен (Чд).

йужурèт' (тур.) *м. остар.* Наем в натура за дадена за използуване земя (См, Ар).

йузлòбен *прил.* Повреден. *Йѝзда му бê варх нòгине, грѝвн'а му ле йузлòбена* (Ус, Рво).

йук (тур.) м. Товар. *Йук дървâ* (Гб, Кп).

йỳкнувам *гл.* 1. Литвам, хвъркам 2. Бързо изчезвам (Чд).

йукỳсчек *м. ум.* вж. *ỳкус* (в. н. п. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).

йулàр (тур.) *м.* Оглавник (СмнР).

йулдàш (тур.) *м.* вж. *йолдàш. Актàше, мòй йулдàше, пòстойте, хдлан, ч'àкайте* (ДХ, ДЛ).

йулжѝе *м.* вж. *йолжѝе* (См, Ар, Ас, Мн, Мг, Дев, Кг).

йул'кè (тур.) *ж.* вж. *ил'к'ò* (пред. бълмох).

йул'ỳм (тур.) *м.* вж. *ил'ỳм* (пред. бълмох.).

йум *м.* ум. *Йỳм са збѝра дòдè си жѝф* (См, Ар, Ас, ДХ).

йỳме *с.* 1. Име. 2. Виме (См, Ар, Мн, Зл, Нс, Бд),

йỳмник *м.* Съименник. *И двамѝнана са йỳмници* (Слв, Пт).

йумòвѝт *прил.* Умен (См, Пт, Кт).

йумрѝйа *ж.* Голяма купчина (См, Ар, Ас, Мн).

йунàк *м.* 1. Ерген, готов за женене. *Като йунàк завèде хòрòнò* (См, Пт, Дв, Мс, Пг). 2. Младоженец (Мт, Дер). 3. Храбрец. *На сън йунàк нèма.*

йунàцки *прил.* Ергенски (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

йỳнен *прил.* Копринен или от друга скъпа материя. *Йỳнена òпаска.* Копринена кърпа за глава с много шарки (пред. бълмок. — См, Ар, Мн, Дев).

йỳни *с.* Младо волче (Дер).

йунỳшница *ж.* Неотелена още крава или биволица (ДХ).

йỳпар *м.* Изгорено място, изгаряне (Дев).

йупрêгам *гл.* Впрягам (Ив).

йурдèк' (тур.) *м.* 1. Щъркел (Ор, Як и др.). 2. Патица.

йурèцки *прил.* Юрушки (Ив).

йурѝê (тур.) *ж.* Определен район (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

йурнèк' (тур.) *м.* Образец, модел, мостра (Пв).

йурнèт' (тур.) *м.* Връзки на крачолите на шалварите (ГДер).

йурт' (тур.) *м.* Напуснато място, в което свободно се движат хора и добитък. *Пỳсни хи вас йỳртен да пасòт* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

йуружêвам *гл. остар.* Оседлавам (См, Ас).

йурỳш (тур.) *м.* 1. Щурмуване, атака. 2. Походка, вървеж. *Йма хỳбав йурỳш хайвàнинас* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

йус (тур.) *м.* 1. Мярка за време. Изминатите 100 дни от Димитровден до 16 февруари ст. ст. 2. Стара мярка за тежест и вместимост — 100 драма (См, Мн, Ар).

йỳсем *числ.* Осем. *Субрàхме сò, набрàхме сò фнòго-мàлкò йỳсемотстин* (Чн).

йỳста, йустà (тур.) *ж.* Главен майстор (Чд, СК).

йỳстра *прил.* Остра. *Йỳстра сàб'а* (Чн).

йут *предл.* От. *Да разбỳлиш д'улбèр йашмàк йут тèбе, йут тèбе* (н. п. — Мт, Чд, Юг, Сит).

йỳтре *нарч.* Утре (н. п. — Чн, Юг, Зл).

йỳтринка *ж.* Сутрин (пред. бълмох.).

йуфлêти *гл. инф.* Да вляза. *Ке йуфлêти* — ще вляза (Ив.).

йучѝнки *мн.* Очички (н. п. — Чн).

К

ка[1] *нарч.* и *сз.* Как, ако. *Та, л'а ка га вѝдиш, кàжи му да ма ни срèшка* (пред. бълмох.). *Ка ша тарпѝм нѝе за вас, вѝе за нас* (Чн).

ка[2] *част.* Ще. *Ка а пòвàбиш* (Мца).

к'а *мест.* Тя. *Па к'à рỳкна, та заплàка* (Чн).

кàбаат' (тур. *м.* Вина (Пв, Хв).

каба гàйда *ж.* Гайда, която издава басов, а не писклив звук, характерна за Централните Родопи (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

кабадайê (тур.) *м.* Човек, който се труфи и гордее (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

кабайêт' вж. *кабаàт'* (Лл).

кабадàй *м.* Гиздавец (Пв).

кабàк (тур.) *м.* 1. Овен без рога. 2. Тикв (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Дл, Тх).

кабàлка *ж.* Кратунка (Сл).

кабалòк, кабалък (тур.) *м.* Месо без кости, мускул. *Òсражи ми òт бỳта кабалòчек* (См, Ар, Мн, Дев).

кабанѝца *ж.* 1. Навес. 2. Капчук. *Вòнка йе лèгнал пòт кабанѝца* (н. п. — СП. и др.).

кабѝл' (тур.) *нарч.* Възможно, допустимо. *Ни йò кабѝл' да ни дòйдат òт байрê* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Дс, Бб, Кч, НМ).

к'абѝн' (тур.) *м.* Молитва у българомохамеданите, която се чете при венчаване (пред. бълмох.).

каблѝца *ж.* Ведрица (См, Дж, Дл, Зл, Кп, Кес).

кабо̀, каба̀ (тур.) *ж.* Горска поляна, изложена на слънце и запазена от ветрове, с обилна вода и буйна трева. *Пу̀сните офцѐнѐ вас кабо̀на да малѐѐт* (См, Ас, Дев, Мн).
кабра̀ч (тур.) *м.* вж. *водач* (Кп).
кабрѝца *ж.* Малко плоско каче за носене на гръб (Хв, Пв).
кабу̀л' (тур.) *м.* Съгласие, готовност. *Ни пра̀вѐм кабу̀л' йѐ са̀йа ра̀бота* (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Дл, Кч, Бб, Дс, НМ).
ка̀бус (тур.) *м.* Запек (См, Мн, Ар).
ка̀бут' (тур.) *м.* Фабрично бяло платно, американ (См, Ар, Зл).
кабънка *ж.* Крехко месце (Кп).
кава̀к (тур.) *м.* Топола (Смл, Смн, Зл).
каваражѝе *м.* 1. Човек, който приказва измислици. 2. Бъбрица (См, Пт, Дв).
каварџѝк (тур.) *м.* Човек с къдрави коси (Пв, Дн).
кавармо̀, каварма̀ (тур.) *ж.* 1. Нарязано на дребни късчета месо, сварено без други подправки (См). 2. Запръжка (Пв).
каваро̀, кавара̀ *ж.* 1. Прѐдня. 2. *прен.* Измислица, смешка (См, Ар).
кава̀т *м.* Вълнена детска рокличка (Яв, Дб).
ка̀вурин (тур.) *м.* Неверник — прозвище, давано на българите-християни от мохамеданите.
ка̀вурка (тур.) *ж.* Неверница (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кс).
каву̀ш (тур.) *м.* *остар.* Място за задържане на провинени (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
кадга̀ *съчет.* Като че ли. *О̀ти ми са посу̀кваш, кадга̀ та ни зна̀ѐм, кутрѝ си* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
ка̀дѐм *гл.* 1. Пуша, задимявам. 2. *прен.* Пущам газ без шум през ануса (См).
кадѐсо, кадѐто, кадѐно *нарч.* Дето—с означаване близост и далечина (См, Ар, Ас).
ка̀динка *ж. ум.* Каченце (Гб. Кп).
кадо̀ *ж.* Пакост, проклетия, нещастие. *Ла̀халѳ са йе лу за кадо̀та* (См).
кадо̀на (тур.) *ж.* Туркиня или богата българомохамеданка. *Кадо̀на сидѝ в бахчо̀на* (н. п. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).
ка̀дурка *ж. ум.* вж. *ка̀динка* (См).
ка̀дра (рус.) *ж.* Каца (Дев).
ка̀дражѝе *м.* Фотограф (пред бълмох.).
кадънка *ж.* 1. Невестулка (Тв). 2. Див мак. 3. Пойна птичка от разреда на врабчовите (Гб).
каѐмѐк, каѐмѐт' (тур.) *м.* 1. Второ пришествие. 2. Стихия: наводнение, пожар, земетресение и др. *Такоф каѐмѐт' ни б'о̀х вид'вал, ортальъка однѐсе водиштено* (ШлР, См, Ар, Ас, Мн, Дев).
каѐфѐт' (тур.) *м.* Външен вид, представителност. *Со̀ чилѐк йе бис каѐфѐт'.*
ка̀жел *м.* Зеле (Бб, Якр).
кажу̀вам *гл.* Казвам. *Тѐбе ли ка̀жет, Пѐтко ле, ф казѐто баш хайду̀тина* (ДХ, Чн).
каза̀л *м.* Жълти есенни листа, капнали от овощните дървета (Слв, Вв, Кт).
казалца̀ *ж.* Червена пшеница (Пв).
каза̀н' *м.* 1. Голям меден котел. 2. Яма, в която приготвят дървени въглища (Яв).
казандѝсвам, казандѝсувам *гл.* Печеля. *Нѐму са правѝ, га са отнѝса тѐй казандѝсва нѐкво* (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Мг, Зл).
казанма̀к *м.* 1. Печелене. 2. Печалба. *Голѐм казанма̀к да збѝра* (См, Ар, Ас, Мн).
каза̀н'ч' *м.* вж. *казанма̀к* (См, Пв).
казгън *прил. неизм.* Раздразнен, възбуден (Хв, Пв).
каздардѝсвам, каздардѝсувам (тур.) *гл.* Ядосвам някого, сърдя, подклаждам (См, Ар, Ас).
каздѝсвам са, каздѝсувам са (тур.) *гл.* Сърдя се, нервирам се. *Каздѝсало са йе, ни сидѝ са по во̀тре* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
казмо̀, казма̀ (тур.) *ж.* Кирка (См, Ар, Ас).
казо̀лка *ж.* Вид едра круша, която зрее късно през есента. *М'о̀ки казо̀лки* (См, Ар, Сг, Рв. Вр, Нд, Дл).
казък (тур.) *м.* 1. Дървен или железен кол. 2. *прен.* Измама. *Ху̀баф казък си йѐл* (См, Ар, Мн).
кайк (тур.) *м.* Лодка (Гб, Кп, Отм).
кайдѝсвам, кайдѝсувам *гл.* 1. Дръзвам, посягам. *Че кайдѝса, разбу̀ди го.* 2. Убивам, погубвам. *Нимо̀й ма мла̀да кайдѝсва* (н. п. — См, Ар, Ас).
кайл' (тур.) *прил. неизм.* Съгласен. *Кайл' сам да са сво̀рши адно̀ш, та каквѐто ште да ста̀нува* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
кайн (тур.) *м.* Бук (Дн).
кайнче, кайнчо (тур.) *с.* Шурей. *Мѐнѐ ште, а̀го да дадѐ на нѐговоно кайнче* (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Дл).
кайш (тур.) *м.* Здрав кожен колан, който свързва вонщето с хомота (Дв, СмнР).
кайд'о̀ *ж.* 1. Желание, хрумване. 2. Способ, начин (Тн).
каймàт', каймѐт' (тур.) *м.* Цена, значение, важност. *Йѐ му ни позна̀вах каймàт'а, ага̀ бе жѝво* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
ка̀йна[1] *нарч.* Както (Чн).
ка̀йна[2] *прил.* Самичка (Ков).
кайна̀к (тур.) *м.* Извор. *Студѐно кайна̀че* (СмнР).
канайржа̀ (тур.) *м.* Извор (Як, Др, Дж, Чак).
ка̀йно *нарч.* Както. *Ка̀йно си ду̀ма ду̀маха и Тодо̀ра допа̀дна* (н. п.).
кайр'а̀к (тур.) *м.* Слабо, каменисто и песъчливо място (См, Ар, Ас, Мн, Коз).
кайрѐт' (тур.) *м.* 1. Почин, инициатива. *Хѝч нѐма кайрѐт' да пѝсва.* 2. Труд, усилие, старание. *О̀ще пра̀вим кайрѐт' да си во̀ршим ра̀бота.*

кайретчѝѐ *прил. неизм.* Старателен, трудолюбив, инициативен (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

кайрѐчово *прил.* Песъчливо, каменисто (См, Ар, Ас).

кайу̀л' (тур.) *м.* вж. *кау̀л* (ШлР).

какалѐшка *ж.* вж. *гро̀пка* (Стр и др.).

какалѝга *ж.* вж. *иглѝче* във 2 знач. (Дв).

каканѝса *гл.* Издава звуци, каквито издава кокошката (Слв, Вв, Кт).

какарда̀к *м.* Пръжка (Куз, Дек).

какаржѐ *прил.* Слаб, но пъргав (Гб).

кака̀ч (тур.) *м.* 1. Пушено месо (Гб). 2. Слаб, мършав човек или животно (Мца).

кака̀ч пастарма̀ (тур.) *ж.* Пушено на комина месо (Мца).

какавѐ *мест.* Какво, що. *Какавѐ да хи тро̂сиш?* (пред. бълмох.).

кака̀чка *ж.* вж. *кака̀ч* (Кп).

какина̀ *мест.* Какво, що, колко. *Какина̀ си нара̀ло?* (Кет, Кок).

какна̀ *мест.* вж. *какина̀. Какна̀ пра̀виш?* (СмнР, Мн).

какно̀ *мест.* вж. *какина̀* (СмнР).

ка̀кно, ка̀ксо, ка̀кто; кайно̀, кано̀, касо̀ *нарч.* Както (См, Ар, Мн, Ас, ШлР).

како̀ *мест.* вж. *какина̀* (Вк, Бт, Сел).

како̂фсо, како̂фто, како̂фно *мест.* Какъвто.

каку̂л' *м.* Кука (Нд, Стр, Рд, Дл, Мог).

калаву̀зин (тур.) *м.* 1. Водач. 2. Стрелка на часовник (См, Ар, Мн).

калака̀нзер *м.* Зъл дух, който, според поверието, между Коледа и Богоявление броди нощем преди първи петли (Гб, Кп).

кала̀м *м.* Дървена около 25—30 см тръба, върху която навиват прежда. 2. Мярка — един калам основа е равен на два и половина метра плат (См, Ар, Ас, Дс, Мн, Кч, Бб, НМ). 3. Кочан с несронена царевица (Нс).

калама̀р *м.* 1. Човек, който прави и продава „калами". 2. *прен.* Лаком човек (Слв).

кала̀ме *мн.* Тръби за печка (Кес).

каламѝло *с.* Приспособление на чекрък за навиване прежда на „калама" (Нс, Зб).

каламѝсам *гл.* Навивам прежда на „калами" (Дб, Дв).

каламу̀шка *ж.* Снетата от мотовилката и навита прежда (Хв, Пв).

каланфѝр *м.* Карамфил (Пг).

калапѐсвам *гл.* Пасталирам тютюн (Гб и др.).

калау̀зин *м.* вж. *калаву̀зин* (Пв).

калафа̀т' *м.* 1. Остро скарване. 2. Побой (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг и др.).

калванѝса *гл.* Кълве някого или нещо (за птица). **калванѝсам са** *прен.* Закачам се, бия се с някого. *Нимо̀йте са калванѝса, дѐца̀!* (Слв, Вв, Кт).

калву̀н' *м.* Човка, клюн. *Ко̀л'фна ма с калву̀н'а* (См, Сг, Стр, Пт, Ор).

калѐври (тур.) *мн.* Плитки мешинени обувки (См, Ар, Ас).

ка̀лезма *ж.* Покана за сватба или на младоженците на гости (См, Ар, Ас, Дв).

калезма̀р *м.* Шафер, който кани за сватба (См, Ар, Ас).

калезма̀рка *ж.* Шаферка (См, Ар, Ас).

калезмо̀ *с.* вж. *ка̀лезма* (Дрб, Мца).

калѐко (грц.) *м.* Съпруг на бащина или майчина сестра (См, Пт, Дв, Дп, Мс).

калѐм (тур.) *м.* 1. Младо клонче, фиданка. 2. Молив. 3. Тръстикова писалка. *По̂стро йе пѝле сто̀пило на червѐн калѐм йабалка* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ка̀лѐм *гл.* Коля (Чд). ~ **са** Цапам се с кал (См).

калѐмлѝца *ж.* Кожена кесийка с барут или патрони, която се носела от овчаря в миналото (ШлР, Чок).

ка̀леник *м.* Глинен съд за поливане при миене, ибрик (Кир, Дм).

калентра̀шле *с.* Ножче, чекийка (СП).

калѐсвам, калѐсувам (грц.) *гл.* Каня за годеж, сватба и др. (См).

ка̀леш (алб.) *прил.* 1. Вакъл, черноок. *Дѐ се пременѐваш, бре ка̀леш Ку̀не?* (Чн). 2. Червена китка (Цв).

кализма̀р *м.* Човек, който кани гости за манастира (Ус, Рво).

калѝнка *ж.* Нар — вид дърво с червени плодове (Слв, Пт).

калѝца *ж.* Стомна (Дс, Кч).

калка̀вѐм *гл.* 1. Лъкатуша. 2. Манкирам, бягам от работа (Слв и др.).

кал'ма̀на (грц.) *ж.* Кума, кръстница (См, Ас, Сит, Бог, Гб, Кп, Чд, ДХ).

кал'ма̀нка *ж.* 1. Невестулка. 2. Калинка-малинка (См, Пт, Дв, Рд, Стр, Сг).

калѝстирка *ж.* Мотика (Кс, Дев).

кал'катѝца *ж.* Завой на път (ШлР и др.).

калко̀там *гл.* Вря, клокоча. *Ха̀ркомана калко̀та* (Слв).

ка̀л'о *м.* от *ка̀лци* (Ус, Рво, Сф, Смл).

кал'о̂ (тур.) *ж.* 1. Крепост, твърдина. 2. Вид детска игра (Слв, Мус).

кало̀тишка (грц.) *прил.* Блажена (ДХ, Дер, Бкк, Ек).

кало̀фер *м.* Жълто дребно градинско цвете (Слв, Ус, Сф).

калта̀к *м.* Тока. *Срѐбаран калта̀к.* (Яв, Дб).

калта̀та, кал'та̀та, кал'та̀то (грц.) *м.* Кум, кръстник. *Наро̀чели са да йдам да му ко̂рстѐм, о̀ти му сам калта̀та* (См, Пт, Дв, Мс, Зл, Пв, Хв).

калу̀гере *мн.* 1. Прескочени целини между браздите при оран (Слв, Вв, Кт). 2. Маскирани младежи на сирни заговезни (Мт, Чд).

калу̀геричка *ж.* вж. *ко̀пан'че* (ШлР).

калфу̀н' *м.* Клюн, човка (Як).

ка̀лци (ит.) *мн.* Високи терлици от дебел домашен плат (См, Пв, Хв и др.).

калцу̀нѐ *мн.* 1. Чорапи, направени от дебел домашен шаяк по краищата с гайтан (См, Мн, Ас, ДХ). 2. Чорапи (Зб).

кал'чу̀нê *мн.* 1. вж. *ка̀лци.* (Слв, Кт, Вв, Тик, СмнР, Пг, Чп). 2. Чорапи (Рд, Чп).

кал'чѐтê *мн.* Високи до колената от бял вълнен домашен плат терлици, обшити с гайтан, които под коленете се прегъват (См, Ар, Ас, ШлР).

калъзма̀р'кê *ж.* вж. *бакличѐрница* (ШлР и др.).

калъндѝсувам *гл.* Калайдисвам (Пв).

калъплѝе (тур.) *прил. неизм.* Четвъртит (Яв, См, Ар, Мн).

калъпсъзин (тур.) *прил. неизм.* С извънредно голям крак — за човек, (Хв, Пв).

калъпна̀т *прил.* Естествено правилен, четвъртит. *Калъпна̀т ка̀мен'* (Пв, Хв).

калъ̀ч[1] (тур.) *м.* 1. Извита сабя (См, Ас, Ар). 2. Нож за рало, с който се нарязва твърда почва (Лл).

калъ̀ч[2] (тур.) *м.* Звъника, кантарион (См, Пг, Чп).

калъ̀ч[3] (тур.) *м.* вж. *пра̀тѐц* (Дб. Куз, Дек).

калъ̀чово билê *с.* вж. *калъ̀ч*[2] (Слв, Вв, Пт).

калъ̀ч'йа (тур.) *м.* Цветове на жълт кантарион, киснати в дървено масло или олио, които се употребяват за лекуване на рани (См, Ар, Мн, Ас).

ка̀м *нарч.* Къде. *Ка̀м ти йе, Мехмѐт, са̀бêта?* (н. п. — Чн).

ка̀мо *нарч.* вж. *кам* (Сб, Пв).

ка̀мал' *м.* Камък (Як, Др, Дж, Чак).

кама̀ра *ж.* 1. Голяма купчина наредени дърва или камъни (См, Мн, Ас, Дев). *На кама̀ра.* Заедно. *Да о̨рѐм на кама̀ра* (Чн). 2. *ж.* Воище (Дб).

кама̀рица *ж.* вж. *кама̀ра* във 2 знач. (Яв).

кама̀т' (грц.) *м.* Голямо парче хляб (Стр, Нд, Ср, Рд, СмнР, Смл).

ка̀матан (грц.) *прил.* Красив, хубав. *Ка̀матно̨ мо̀мêчê, ка̀матно̨ сти̇̀па* (См, Ар, Ас, Дев).

каматнѝло *с.* 1. Средство за разхубавяване. 2. Красавица, красота. 3. Украса (Гб).

каматнино̀, каматнина̀ *ж.* Красота, хубост. *Каматнино̀ са ни адѐ, ни пиѐ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

каманту̀ша *ж.* Красавица, хубавица (Зл).

ка̀мбо̨с *м.* вж. *патѐро̨* (Рк).

ка̀мениф *прил.* Който има много камъни. *Ка̀менива л'ува̀да* (См. Мн, Ар, Ас).

ка̀менче *с.* Многогодишно растение, прилично на къпината, но с дребен червен сладък плод (Лл).

ка̀меници *мн.* Вид червени боровинки без семенца, които приличат и на ягоди (Кес, ШлР).

камѝк *м.* вж. *ка̀мал'*. *Камѝкът съ й пу̀кнал о̨т ифтра̀* (Гб, СП, Вг).

камо̀, кама̀ (тур.) *ж.* 1. Клин за цепене дърва. 2. Нож, остър от двете страни (См). 3. При детски игри играчът, който е надиграл някого, му прави „камо̀" (Чп, Пг, Пв, Хв).

ка̀мо̨ли, ка̀мо̨ли! *Межд.* За мамене на крава (Слв, Вв, Кт).

ка̀мунчо̨ *с. ум* Камъче (Рк).

камшѝê (тур.) *ж.* Камшик (См, Пт, Дв, Ор, Зл.).

кана̀ *мест.* и *нарч.* вж. *какина̀. От кана̀ си бо̀лан? Кана̀ пра̀виш?* (пред. бълмох. — СмнР, Смл, Ег, Ав, Як, Др, Дж, Дщ).

ка̀на (тур.) *ж.* Къна. *Айса̀йа мѝжо̨вица ѝма ка̀на по̨ нехтѐне* (См, Пт, Дв, Мс, Пг).

канара̀, канаро̀ *ж.* 1. Висока, отвесна скала (Лл). 2. Кланица (См, Коз).

канатлъ̀ (тур.) *прил. неизм.* Крилат (Мм, Сок, Бс, Ус).

ка̀нгал' *м.* Напречна дъсчица от парапет на вътрешна стълба (Пг, Чп).

ка̀нгал'ка *ж.* Парапет (Чп, Пг, Слв).

кангу̀л' *м.* вж. *гагу̀л'* (Нс).

кандалѝсам *гл.* 1. Залитам. 2. Люлея нещо (Гб и др.).

ка̀ндарка *ж.* Малко котле за доене на добитък (Слв, Кт, Вв).

кандѝл' *м.* 1. Кандило (См, Пт, Дв). 2. Малко газениче за осветляване (См, Мн, Дл, Тх, Кор, Пт, Дв, Зг, Хд). 3. *прен.* Неканен гост (Слв, Пт).

кандѝлка *ж.* Кандилница, с която си служи свещеникът в черква (См, Ас, Пт).

кандило̀свам са *гл.* 1. Мяркам се от време на време пред някого. 2. *прен.* Преча на погледа на някого и спъвам работата му. *Сти̇̀га ми са кандило̀свай о̨тпрѐш* (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

кандѝсвам, кандѝсувам *гл.* 1. Насищам се, ям до насита. 2. Насищам се на нещо. *Кандѝсах си на чо̀сто̨ млѐко̨.* 3. *прен.* Убеждавам се, съгласявам се с нещо. 4. *прен.* Дотяга ми вече (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

кандра̀ *ж.* Висока трева с дълги листа, която расте в блата край реки (Сем).

ка̀не *прил.* Лошо. *Немо̀й го̨ йѐ, ка̀не йе* — Не го яж, лошо е (Гб).

канѐлка *ж.* вж. *пѝшлек* във 2 знач. (Зл, Лл).

ка̀нжê, ка̀нџа (тур.) *ж.* Дълъг прът с желязна кука накрая, която служи за закачване на трупи (См, Ар).

канѝска *ж.* 1. Покана за сватба. 2. Гозба за кум (Ох). 3. Двата хляба и двете баници, които всеки поканен носи на сватбата (Дб, Яв, Чп). 4. Подарък от младоженците българомохамедани (голям хляб и баница), който носят при гостуването си у родителите на невястата (Зц, Бг, Зб).

ка̀ница *ж.* Птица, която тъжно пищи (Вв, Кт, Слв).

ка̀нко̨вленин *м.* Български селянин от Беломорието (См, Ар, Ас).

канлѝцки (тур.) *прил.* 1. Който пролива кръв. 2. Буен, невъздържан. *О̀ткачи пу̀шка шѐрêна, ѝзвади са̀бê канлѝцка* (н. п. — См, Ас, Ар, Мн, Дев).

канмàк (тур.) *м.* Насита. *Нèма канмàк* (пред. бълмох.).
канòпал' *м.* Коноп (Ел, СмнР, Сг).
канǫ, касǫ, катǫ *нарч.* и *сз.* Като, когато, щом. *Канǫ йа чỳха, изрѝпнаха нахвòн.*
кàнца *ж.* вж. *прѝнга* във 2 знач. (Стр, ШлР).
кàнтурица *ж.* Пръстено канче с дръжка за носене храна (Гм).
капàвица *ж.* вж. *кàпушки* в 1 знач. (Сит).
капаклѝе (тур.) *м.* 1. Малък меден съд с похлупак. 2. Вид огнестрелно оръжие (См, Ас, Ар, Мн, ШлР).
капамò (тур.) *ж.* 1. Горна част на покрив (Мм, Сок, Бс). 2. Българомохамеданска горна дреха.
капасъс, капасъзин (тур.) *м.* Скитник, нехранимайко (См, Ар, Мн).
капàци (тур.) *мн.* Пафти (Съч).
кàпе *гл.* Вали. *Кàпе дàш* (Бб).
капèлка *ж.* Градинско високо цвете с тънки стъбълца, разноцветно, с цветове във форма на лъчи (Лл).
капèнек, капèнец (тур.) *м.* 1. Прозорец без стъкла. 2. Дървено или друго приспособление съобразно размерите на прозореца, което служи за затварянето му. *Зàтвǫри капèнците, чи йѐце дỳе* (См, Ар, Ас, Мн).
кàпешки *мн.* вж. *кàпушки* в 1 знач. (Мд).
капѝ-косà *ж.* Див мак (Пв).
капѝе *ж.* Външна врата на къща (См, Мн, Ас, Ар, Дев, Тх, Дл, Кир, Як).
капѝстра (тур.) *ж.* 1. Желязната част на оглавника, която стяга устата на добитъка над носа (См, Лл, Яв). 2. Оглавник (Кор).
капѝца *ж.* Околоплодник на зелен фасул, боб, грах, леща и др. (См, Ар, Ас). 2. Зелен фасул. *Вър нàбери капѝчки* (Гб, Кп).
капичèр *м.* Сушен зелен фасул (Тв).
капичерѐ *мн.* Лицата, които на Богоявление и следващия ден къпели именници и други богати хора (См, Пт, Дв, Пг, Чп).
капѝчка, капѝчке *ж.* вж. *капѝца* (Мд, Як, Гб, Кп, Пв, Хв).
капладѝсвам, капладѝсувам (тур.) *гл.* 1. Подплатявам. 2. Обвивам с хартия (См).
капламò, капламà (тур.) *ж.* 1. Подплата. 2. Горна част на покрива (См).
каплък (тур.) *м.* Заградено място, дето става доенето на овцете (Кп).
капǫшỳрка *ж.* Листница (Нд, Мър).
капсǫмỳнин (тур.) *м.* Готованец (См, Пв, Хв).
капỳк, кǫпỳк (тур.) *м.* Скитник, голтак. *Тѝе капỳци лѐ бèл'òта си трòсат* (См, Мн).
капỳла, капỳл'а (тур.) *ж.* Задната горна част на товарен добитък (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
капỳш *м.* Паразит по тялото на едрия рогат добитък (Бок, Кп).
кàпушки *мн.* 1. Капчук. 2. Изкапали от дървото плодове (См, Рд, Сг, Ел).
капчерỳга *ж.* вж. *кàпушки* в 1 знач. (Гб, Кп).
карагàшка *ж.* Сврака (Кп, Лл, Гб и др.).
карагỳй *м.* Ястреб (ШлР).
карацèйка *ж.* Малка воденица (Яв, Зл).
караетлѝе *прил.* Който нищо не подбира, всичко яде (Яв, Дб).
карàйшник *м.* Отрязък от края на хляба (Кет).
карà-кайп (тур.) *прил. неизм.* Безследно изчезнал (См, Ар, Мн, Ас).
каракàт' *м.* Детска болест предимно у пеленачетата (Слв).
каракòл (тур.) *м. остар.* Часови, патрул. *Натỳриха ле каракòл да си чỳват* (Чн).
каракòнжул' (тур.) *м.* 1. Вампир. 2. Прилеп (Тх).
карà-кулàк (тур.) *м.* Голям нож, ятаган (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
карà-кучѐн' (тур.) *м.* вж. *ѐрǫф кучѐн'* (Бн)
каракỳш (тур.) *м.* 1. Вид орел. 2. *прен.* Ревматизъм на ставите у добитъка (См, Мн).
каралèш *м.* Кърлеж (Нс, Лл).
карамàн (тур.) *м.* Голямо черно куче (См, Ар, Ас, Дев).
карамàнка *ж.* 1. Калинка-малинка (Сг, Мд Слв). 2. Едра круша (Ел, СмнР).
карамс'ò (тур.) *ж.* Валеж на дъжд и градушка едновременно (Мд, Хд).
каранлък (тур.) *м.* 1. Чумна епидемия (Яв и др.). 2. Тъмнина.
карàр' (тур.) *м.* 1. Мярка. *Сас карàр' да йа сѝпуваш, чи йунàк карàр' ни знàе, та ти ште каршѝ прǫдỳма* (н. п.). 2. Положение. *Тòй си йе лу на адѝн карàр'* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
карачèр *м.* Лицето, което изкарва овцете за доене в мандрата (См, Ар, Мн).
карашàпка *ж.* Вид градинско цвете (Гб).
карашѝк (тур.) *м.* Смес от две или повече неща (См, Ар, Мн).
карашмалък (тур.) Политическа бъркотия (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
карашмалъчǫвǫ *прил.* Разбъркано, неспокойно—за политическо положение (См, Ар, Ас, Мн).
карганлък (тур.) *м.* Опустошение, рушене (пред. бълмох.).
каргѝе (тур.) *ж.* Тръстика (См, Ар, Ас, Мн).
каргỳф *м.* Сокол, ястреб (См, Ар, Ас).
кàрдаш (тур.) Едноутробен брат—като обръщение (пред. бълмох.).
кàрдашим (тур.) *обръщение.* Брате мой (пред. бълмох.).
кардèл'ник *м.* Място, дето се сади зеле (Слв, Вв, Кт).
кардѝе *ж.* Зелка (Зл, Стр).
кардѝсвам *гл.* Коля, убивам, опустошавам (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
кард'ò *ж.* вж. *кардѝе* (Слв, Вв, Кт, Пт).
карèкла *ж.* Стол (См, Пт).

карѐс (тур.) *м.* Злоба, омраза. *Ѝма карѐс на мѐне* (См, Ар, Ас, Мн).
каресчѝе (тур.) *прил. неизм.* Злопаметен, отмъстителен (См, Ар, Ас, Мн).
карѐмен' *м.* Кремък (Кет).
каржѝе (тур.) *прил.* Който работи земеделска работа вън от селището (См, Мн).
кариѐла (тур.) *ж.* Легло (Ус, Рво, Сф).
карѝш *м.* Мярка — педя, 20 см дължина. *Пѐт карѝша са адѝн мѐтар* (См, Ар).
каркалѐга *ж.* Шишарка (Кам).
каркамжѝе (тур.) *м.* Човек, който стриже овце (См, Мн, Ар, Ас, Дев, Мг, Зл).
каркаỳл' *м.* Водна жаба (Гб).
каркѐм, каркъм (тур.) *м.* Стрижене на овце.
карламадѐн (тур.) *нарч.* Безразборно, произволно (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
кàрмакарашѝк (тур.) *нарч.* Съвсем разбъркано. *Стòриха го кàрмакарашѝк* (Ар, Ас, См).
кармѝло *с.* Сол с брашно за овце или друг добитък (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
кармѝлница *ж.* Място, дето се кърмят овцете (См, Дев).
кармѝна *ж.* 1. Черва на животно. 2. Коремна кухина (Рд, Сг, Мд и др.).
кармѐ (тур.) *ж.* Черногорски пищов (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
карнàл' *м.* Дърво, на което върхът е отсечен и то се разклонява по всички страни (Дев, См и др.).
карнѝк *м.* Кръвник, хищник. *Гл'òдаш ма като карнѝк* (См, Ар, Ас, Мн).
карнѝна *ж.* Кръвопролитие (См).
кàрпа *ж.* Скала, зъбер.
карпошѝна *ж.* Парцал (Як, Др).
карòп, карòпин *м.* Нещастник. *Лѝшилех карòпинат* (пред. бълмох. — См, Пт, Дв, Мн).
карпỳза *ж.* Диня (См, Ар, Ас).
карснàк *м.* Дървен обръч на сито и др. (Ел, СмнР, Сг).
Карстàта гòра *ж.* Старинно местно име на Средните Родопи (См).
карстѝлка *ж.* Кръщение (См, Ас).
карстòвище *с.* 1. Място, където става кръстосване. 2. Кръстопът (Слв, Кт, Вв и др.).
карстòсвам са, карстòсувам са *гл.* Сядам със свити един към друг крака (См, Пт, Дв, Пг).
карстомнòги *нарч.* Сядане със свити един към друг крака (См, Ас, Ар, Мн).
картàл (тур.) *м.* Орел-лешояд (См, Мн, Ар, Пв).
картѝчетина *ж.* Къртичина (См, Пт, Мр, Дв).
картòл, картъл *м.* 1. Остра ситна гъста трева, която расте по високите била на Родопите. 2. Сено от същата трева. 3. Местност, обрасла с такава трева (См, Дев, Ас).
картòле *мн.* Картофи (Яв, Лл, Сит).
карỳга *ж.* Престилка.
карỳл' *м.* Скрипец в домашния стан (Кп).
карчàк (тур.) *м.* 1. Висока каца. 2. Каца, ведро с елипсовидна форма (Мм, Сок, Бс). 3. Пръстен съд за вода, стомна.
карчинòвам *гл. вж.* *марцинѝсам* (Слв, Вв, Кт и др.).
карчинòсвам *гл.* Слабея, крея—за човек, животно и растение (Слв).
каршѐвец *м.* Кост от крака на овца или овен (Слв, Мм, Сок, Чок, Пг, ШлР).
каршѝ (тур.) *нарч.* 1. Насреща, срещу някого. 2. *прен.* Противно. *Сидѝ му каршѝ кòщана и фсѐ му каршѝ лафòва* (пред. бълмох.).
каршилòк, каршилък (тур.) *м.* Отговор (пред. бълмох. — См, Дев, Ар, Мн).
каршишàпка *ж.* Див мак (Стр и др.).
каршукàпи *ж.* Градинско цвете с жълт цвят (в н. п. — СК).
кас *м.* Петрол, газ (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
касабà, касабò (тур.) *ж.* Град. *Мѝслех нах Дрàма да ѝдам, нах Дрàма, нах касабòна* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
касабалѝе (тур.) *м.* Гражданин. *Сò чилѐк йе касабалѝе.*
касабалскѝ *прил.* Градски.
касандрък (тур.) *м. остар.* Украшение със сребърни висулки, което младите жени и девойки носели на главата си (Ков).
касафѐт' (тур.) *м.* Грижа, мисъл за нещо (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
касафѐтен *прил.* Угрижен, замислен. *Сигà та нàйдах кахòрна, кахòрна и касафѐтна* (н. п. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).
каскандѝсвам, каскандѝсувам *гл.* 1. Завиждам. 2. Ревнувам (Пв, Хв и др.).
касканжѝе, касканцѝй (тур.) *м.* Завистник, ревнивец. *Ѝмам аднò мàйка, пòрва касканжѝйка* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
каскатѝйа (тур.) *м.* Скъперник (Хв, Пв).
кàсла *ж.* Шега (Нс, Бд, Бр, Лв).
кàсленска *прил.* Лъжлива. *Сàйа йе дин'ò кàсленска, дрỳга йе дин'ò ѝстовна* (н. п. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).
каснàк *м.* 1. Дървен пояс, който опасва горния воденичен камък. 2. Похлупак на горния воденичен камък (Лл).
касо, като, кано *предл.* и *сз.* Като. *Касо тѐбе йунàк нѐма дрỳк* (См, Ар, Ас).
касогà, катогà, каногà *нарч.* и *сз.* Като че (Ох, См, Ар, Мн).
кàсум (тур.) *м.* 1. Димитровден. *На кàсум стàнаха шездесѐ.* 2. *прен.* Есен (Як, Др).
кàсумка *ж.* Димитровче (цвете; Вр и др.).
кàта (грц.) *прил. неизм.* Всеки. *Кàта чилѐк си ѝма йỳм* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
катадѐн' *нарч.* 1. Всеки ден. 2. Делничен ден. *Аднòса си нòсам в дѐн', дрỳгаса ми йе за катадѐн'* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
каталàнец *м.* Употребява се при клетвите, което ще рече, че означава нещо лошо, от

никого нежелано. *Да подиш ф каталанеца!* (См).

катана *ж. пренебр.* 1. Едър кон или муле, кранта. 2. Едра жена (См, Мн, Ар, Ас, ШлР).

катара *м.* Заядлив човек (См, Ас, Дев).

катарêм са *гл.* 1. Дърпам се, не приемам, упорствувам. 2. Настоятелно искам нещо. *Нимдй са катари, нема да го зома* (Слв, Вв, Кт, Сф, Тн).

катарник *м.* Човек, който продължително настоява на своето (Слв, Вв, Кт).

катêлêсвам, катêлêсувам *гл.* 1. Изгубвам нещо. *Низна, каде катêлêсахте нажека!* 2. *прен.* Убивам. *Катêлêсах адно змиищите* (СмнР). ~ **са.** Изчезвам, изгубвам се (Ас, Мн, Дев, См, Пт, Дв, Сц).

кати *нарч.* Много, твърде (употребява се в отрицателен смисъл). *Кати щта ходи нах училиштено* (См, Ас, Ар).

катикул'а *ж.* Хитрина, остроумица (См, Ас, Дев).

катми *мн.* 1. Малки питки, намазани с масло, мед или петмез (Лч и др.). 2. вж. *петурки* (Яг).

катога *съчет.* Като че ли. *Катога си дойдаха од байран* (См, Ар, Ас).

катран' *м.* Ад. *Ага сториш грех, ште йдиш ф катран'а на другата дин'о* (поверие — См, Пт, Ар, Мн, Дев, Ас).

катраносвам *гл.* Повреждам. *Катраноса го, та ништо ни меса* (См).

катри, катра, катро, катри *мест.* Кой, коя, кое, кои. *Катри си ти бре?* (Ел, Смл, Дер, Мд, Рд, Сг, СмнР, Сив).

катрик *мест.* Кой, кого. *Позна йе адин синур катрик йе ноф и катрик йе стар* (пред. бълмох.; См, Мн).

катък (тур.) *м.* Гозба (См, Ар, Мн, Яв, Дев).

каул' (тур.) *м.* Договор, споразумение (н. п. — См, Мн, Ас, Дев).

каурин (тур.) *м.* вж. *кавурин* (пред. бълмох.).

каурка (тур.) *ж.* вж. *кавурка* (пред. бълмох.).

каурски *прил.* Български. *Сва йумê йе каурско* (пред. бълмох.).

кауш (тур.) *м.* вж. *кавуш* (Пв).

каушма *ж.* Горна дреха от кръста нагоре у някои българомохамедани (пред. бълмох.).

кафадар (тур.) *м.* Съмишленик, съидейник (См, Яв).

кафал'тиê (тур.) *ж.* Малка закуска. *Да сторим нева кафал'тийка* (См, Мн).

кафезлиê (тур.) *прил. неизм.* Решетест, приличен на кафез. *Гл'одай ма гл'одай, севдице, прис кафезлино пенжурки* (н. п., пред. бълмох.).

кафладисвам, кафладисувам *гл.* Правя малка закуска (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

каф'оф *прил.* Кафен. *Каф'оф фил'жен* (См, Ас, Ар, Мн).

кафтан' (тур.) *м.* 1. Дълга детска горна памучна дрешка (Слв, Мн, Пт). 2. Скъпа дълга мъжка дреха (СмнР, Смл). 3. Скъпа дълга женска дреха (Гм). 4. Женска дреха до прасците, цепната от двете страни (Мог, Смл). 5. Рокля (Зб).

кахаровам са *гл.* Безспокоя се, угрижен съм. *Кахаровам са, чи хи нема оште* (Пг, Чп).

кахпе, кафпе (тур.) *межд.* Браво, да живее. *Кахпе Ёниже увасъ* (См, Мн).

кахпиê *ж.* Лека жена (Слв, Вв, Кт, Пт).

кацарка *ж.* Хвойна (Яв).

кацмо, кацма *ж.* 1. Украшение (везмо) на женски ръкав. 2. Ресни на плат (Мм).

качамак *м.* вж. *просаник* (Лл).

каче *с.* вж. *ткачо* (Дв, Ав).

качêк (тур.) *м.* 1. Беглец. 2. *прен.* Разбойник. *В байран са виделе качêци* (См).

качêл'ница *ж.* Връзка кочани неоронена царевици (Гб).

качерка *ж.* Каче (Кес).

качердисвам, качердисувам *гл.* 1. Изтървавам. *Млого забела качердисахсо пот' ф йед'восо.* 2. Избягвам. 3. Подпомагам да избягa някой (Мн, См).

качка, качке *ж.* Малко каче (См, Пв).

качул' *м.* 1. Кука за закачване (Мн, Дл, СмнР). 2. Верига, на която се закачва котле на огнището (Мн, Дл, СмнР). 3. Малка черга (Чок).

качул'ка *ж.* 1. Кука за закачване (Кп). 2. Островърха шапка. 3. Червен, кафяв, сив (в Загражден — бял) дебел вълнен домашен плат в правоъгълна форма с ресни по двата края, който служи на овчари и планинци в лошо време. *Ага ми росне росица, де да та тросам, йуначе, качул'ка да ти донесам* (См, Ар, Ас, Мм).

каш (тур.) *м.* Предната дъгообразна дъска на самара на товарен добитък, на която се навиват въжета (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

кашê говедарцка *ж.* Гъсто сварено царевично брашно с масло (Пг, Чп).

кашê питена *ж.* вж. *просаник* (Слв).

кашê ретка *ж.* Каша, приготвена от брашно и масло или прясно мляко (См).

кашê ф тавота *ж.* вж. *просаник* (Слв).

кашê ф тиганê *ж.* вж. *кашê говедарцка* (Слв).

каше, кашо *ж.* Шомпъл за пушка (Пв, Хв, См, Ар, Мн, Дев).

кашела *ж.* Сандък, обкован с разноцветна тенекия — подарък на девойката от родителите при сватбата й (Пв, Хв).

кашида *прил. неизм.* 1. Келяв (Пв.) 2. *ж.* Висок, прегърбен от слабост (Слв).

кашик (тур.) *м.* Лъжица (рядко, пред. бълмох).

кашикладисвам са, кашикладисувам са *гл.* Ям с лъжица, с която ядат в същото време и други (См, Ар, Мн).

каш'кѐк *м.* Сварен булгур, който наред с другите ястия се поднася на гостите вечерта срещу сватбата (Гб, Кп).

кашла̀к (тур.) *м.* Кошара за овце и кози (Як, Др, Дж, Чак).

кашла̀че *с.* Местност с много пръснати по нея къшли (Як, Др, Чак, Дж).

кашла̀чка *ж.* Малка кошара за овце и кози (Як, Др, Чак, Дж).

кашлѐвица *ж.* Кашлица (пред. бълмох. — Дн и др.).

кашло̀, кашла̀ (тур.) *ж.* 1. Турска казарма (См, Мн). 2. Колиба в работната земя вън от селището за нощуване на хора и добитък и събиране на фураж (См, Мн).

кашмѐр (тур.) *м.* Подигравка, присмех (См, Пт, Дв, Пв, Рд, Чц).

кашмеро̀вам (тур.) *гл.* Подигравам. *Стѝга ма кашмеро̀вайте* (См, Ар, Ас, Мн).

ка̀шник *м.* 1. Баница от билки, объркани с брашно и извара, но без кори (Слв, Дл, Стр, Бк, Вв, Кт). 2. Царевично тесто, опечено в тава под връшник (Пв, Хв).

ка̀шове (тур.) *мн.* 1. Предната и задната дъска на самара. 2. *прен.* Ръце (Яв).

кашо̀свам *гл.* 1. Сварявам прежда, в която постявям брашно, за да стане по-здрава. 2. *прен.* Обърквам започната работа (Слв, Вв, Кт, Пт и др.).

каштѐ *съчет.* Как може (Слв, Сит, Пт, Кт, Дв).

каштѐло *нарч.* Как е възможно (Пв, Хв).

кашті̀свам *гл.* Насилвам (пред. бълмох.).

каштò *съчет.* Как ще. *Та каштò го, мòри, пу̀сна?* (Чн).

ква̀дам *гл.* Събирам на купа, складирам. *Ква̀дено сѐно* (Кор).

ква̀сêм *гл.* 1. Мокря. *Ка̀та дѐн' ква̀сим сено̀то̀в даждо̀.* 2. Топя си хляб в гозбата или в нещо друго. *За пладнѝна ква̀сихме хлѐп сас сѝране.* 3. Турям квас или подкваса в нещо (См, Пт, Дв, Сц, Пг, Мс, Чп).

ке *част.* Ще. *Ке йуфлѐти.* Ще да вляза (Мца, Ск, ДЛ, Брц).

к'ê *част.* Ще. *К'ê да сто̀ри пѝта, к'ê даро̀ва* (Дер, Ен, Бкк).

кê *мест.* Тя. *Кê му вѐли* (Чн, СП).

кеайа̀ (тур.) *м.* 1. Голям овцевъдец на свои и отговорник на чужди овце в миналото. 2. Селски разсилен (Пв, Хв).

кебѐцки васу̀л' *м.* Вид фасул, който се сее в Средните Родопи (Слв, Вв, Кт, Пт).

кедѐр (тур.) *м.* Физически недостатък — следа от болест и други (См, Ар, Ас).

кедерлѝê (тур.) *прил. неизм.* Който е с физически недостатък (См, Ар, Мн, Дев, Ас).

кедѝк' (тур.) *м.* Седловина, място удобно за проход (См, Ар).

кес (тур.) *м.* Точка, от която става меренето с огнестрелно оръжие, прицел. *Зѐх го на кѐс* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

keза̀п (тур.) *м.* Азотна киселина (См, Ас, Ар).

кѐзêм са *гл.* Целя се (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

кейлѝк' *м.* Закачалка за тютюневи низи (Кп).

к'ек'ѐ *нарч.* и *мест.* Кой (Кп).

кекѐ *прил. неизм.* Който заеква (Зг).

кекенѝсам *гл.* Заеквам (Хд, ДЛ).

кекемѐнин *м.* Човек, който заеква (Слв, Вв, Кт).

кекерѝда *ж.* Фъстък (Вк).

кел' *м.* 1. Глина (Як, Др). 2. Кожна болест. 3. *прен.* Упорит човек (См, Ар, Мн).

келебѐк' (тур.) *м.* Метил — болест (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).

келебѐч'оф *прил.* 1. Метилев. *Келебѐчови о̀фце.* 2. *прен.* Туберкулозен (См, Ар, Ас).

кѐлевичка *ж.* Прежда, чиле, извадено от мотовилката (Тх).

келемѐ, келем'о̀ (тур.) *ж., с.* Изоставил се, небрежен към себе си човек (Пв).

келемѝйа (тур.) *прил.* Необработена, изоставена. *Мѐн са па̀дна нѝва келемѝйа* (Хв, Пв, Дн).

келѐпче *с. вж. кѐлевичка* (Рд, Стр).

кѐлеф *прил.* 1. Болен от кожна болест. 2. *прен.* Упорит, заядлив, опак (См).

келешо̀вам (тур.) *гл.* Упорствувам, инатя се. *О̀ти келешо̀ваш, брѐ?* (См, Ар).

кѐл'меше *с. съб.* Закелявели дъбови храсти (Яв, Дб).

кел'пезо̀, кел'пезѐ (тур.) *м., ж.* Опозорен, без чест и честолюбие човек (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

кѐл'пезêм *гл.* Опозорявам, петня (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

кел'хен'о̀ (тур.) *м. вж. к'ул'ханѐ* (См).

кемѐнк (тур.) *м.* Примка за ловене едър добитък (Слв, Мм, Сок).

кеменѐ (тур.) *с.* Цигулка (Пв).

кемен'о̀ (тур.) *ж.* Гъдулка (См, Мн).

кемен'ч'о̀ (тур.) *ж. вж. кемен'* (Слв, Мн, Ас).

кемену̀га *ж.* Теменуга (Як).

кемѐр (тур.) *м.* 1. Ниша в стена (Пв). 2. Мост (Зб). 3. Свод.

кêна̀ *мест.* Що, какво. *Кêна̀ сто̀ри?* (Ел, Зг, Яг).

кена̀ре (тур.) *м.* Втъкани надлъжни ивици от червена или жълта коприна за украса на кърпи и др. (См, Мн, Ас, Дев).

кена̀рен т'ест' емѐл *м.* Домашно тъкана дълга до полите бяла кърпа за глава с червени ивици по краищата, която в миналото са носели родопчанки (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

кена̀со, кена̀то, кена̀но *мест.* каквото (Слв, Кт, Дв, Пт, Сц).

кенді̀сан *прич.* Бродиран, везан (пред. бълмох. — Кс, Мн).

кендѝ-ха̀л *прил. неизм.* 1. Своенравен, особен. 2. който е с широка ръка 3. Слаб физически и душевно (См, Пв).

кендиха̀лес *прил.* Слаб физически (См).

кѐндоса̀рка *ж.* Начервена, накитена девойка (Чд).

кеневѝроф *прил.* Направен от зебло (См, Мн, Ар).

кенѐн качама̀к *м.* вж. *просанѝк* (ШлР).

кенѐф (тур.) *м.* Отходно място (Ел, СмнР, Мд, Сг, Ср, Др, Чак, Бд, Бр).

кѐпе̂ (тур.) *ж.* 1. Дълга мъжка горна дреха, направена от домашен шаяк (См, Ар, Мн, Гб, Кп, Рк). 2. Горна вълнена женска дреха, отворена отпред, която се носи над сукмана (Лл).

кепѐнк', кепѐнец *м.* вж. *капѐнк, капѐнец* (Сф, Тн, Слв, Пв).

кепчѐ (тур.) *с.* 1. Черпак. 2. Приспособление за ловене на риба (Дл, Мд, Рд).

кепчѐк *м.* Канче за вода (Зб).

кера̀мет' (тур.) *м.* Използуване нещо без или с малко пари (См, Ар, Ас, Мн).

керастелѝе̂ (тур.) *прил. неизм.* Който е с големи материални възможности (См, Ар, Мн).

кераст'о̂, керастѐ (тур.) *ж.* Дървен строителен материал (См, Ар, Мн).

ке̂рдо̀свам, ке̂рдо̀сувам *гл.* 1. Печеля. 2. Използувам (Отм).

керемид'о̂ (грц.) *ж.* Работилница за керемиди (Слв, Вв, Кт, Пт).

кѐрка *ж.* Дъщеря (Ков, Ас).

керкѐл' *м.* 1. Метадическа халка, дръжка за врата (Гб, Кп). 2. Тънки пръти, свити на окръжност за стягане на два забити кола на ограда (СмнР, Мд, Рд, Стр, Хд). 3. Спирала, кръг (См). 4. Изобщо кръгло нещо: бонбони, геврече и др. 5. Колело, обръч (См, Ар).

керкелѐк' (тур.) *м.* Колело на кола и др. (Слв, Вв, Кт, Ус, Сц).

кѐрта *ж. остар.* Мярка и количество барут за едно зареждане на кремъклия пушка, носена от родопските овчари в миналото (ШлР, Чок, Мм, Ус).

кершѝе (тур.) *ж.* Чаршия (Чн).

кѐса, кесѐ, кесо̂ (тур.) *ж.* Кесия за пари (См, Мн, Ар, Ас, Гб).

кесат' (тур.) *прил. неизм.* Оскъден, недостатъчен. *Жѝтосо йе кеса̀т* (См, Ар).

кесатло̀к, кесатлъ̀к (тур.) *м.* Оскъдица, недостиг (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кс).

кесандрѐк' (тур.) *м.* Дънер. *Ваз байран йе пу̀л'ничко с кесандрѐци* (Слв, Тик, Вв).

кѐсене (тур.) *нарч.* Смятано общо, без да се брои и мери поотделно. *Ага̀ ништѐш с г'унл'ук, да го пазарѝм кѐсене* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

кесик'лѝк' (тур.) *м.* Физическа отпадналост. *Откак бол'нѐх, ѝмам голѐм кесик'лѝк'* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кс).

кесил'дѝсвам, кесил'дѝсувам *гл.* Отпадам; краката ми се подкосяват. *Лу кано си варвѐх и кесил'дѝсах* (См, Ар, Мн, Дев).

кѐсим[1] (тур.) *нарч.* вж. *кѐсене. Пазарѝх са кѐсим за 1000 гро̀ше̂.*

кѐсим[2] (тур.) *м.* вж. *ка̀сум* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг).

кесѝм (тур.) *прил.* 1. Напет, изискан. *Пак ма̀йка ще та заглавѝ на айнва̀ кесѝм д'ул'гѐрче.* 2. *м.* Украса, накит. *Со̀ к'устѐк' но̀сам за кесѝм* (См, Мн).

кескѝн' (тур.) *прил. неизм.* 1. Лют, силен, остър. *Кескѝн т'ут'ỳнище* 2. *прен.* Сприхав, раздразнителен (См, Мн, Ар, Ас, Дев).

кесм'о̂, кесмѐ *ж.* 1. Захар на бучки. 2. Скалиста почва (См, Ар, Ас, Мн).

кестерм'о̂, кестермѐ (тур.) *ж.* Пряк път. *Да варвѝм прис кестерм'о̀са, та да по̀дим по̀-бо̀ршко* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

кет *м.* вж. *биѐч* (Лл и др.).

кѐте̂м *гл.* 1. Упорствувам, инатувам. 2. Заеквам (Слв, Вв, Кт).

кѐт'о *м.* 1. Човек, който упорствува. 2. Човек, който заеква (Слв, Вв, Кт).

кефекѐ *с.* Бигор (Яв).

кеферѝсам *гл.* Капризнича, хленча — за дете (Слв).

кеферѝсник *м.* Дете, което капризничи (Слв).

кеферо̀ *с.* Камфор. *На̀мажи са з дѝф спирт и кеферо̀* (См).

кефѝл' (тур.) *м. остар.* Поръчител, гарант (См, Ас, Ар).

кефѝллик' (тур.) *м.* Поръчителство (См, Ар, Мн).

кефѝн' (тур.) *м.* Платно, с което българомохамеданите увиват тялото на мъртвеца.

кефлендѝсвам са, кефлендѝсувам са *гл.* Настройвам се весело (См, Ар, Мн).

кеф'о̀вам (тур.) *гл.* Живея си с удоволствие. *Ца̀ло л'а̀то си кеф'ова̀хме.*

кефсѝс (тур.) *прил. неизм.* Неразположен, болнав. *Сѐ дѐне̂ сам кефсѝс.*

кехайло̀к, кехайлъ̀к (тур.) *м.* Стадо овци, за което в миналото е отговарял един кехая (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кс).

ке̂ч'о̂, ке̂чѐ (тур.) *ж.* 1. Сбита вълна, козина и др., които мъчно се разчепкват. 2. Сплъстена постелка. 3. *прен.* Упорит, опак човек. *Кадѐ са на̀йде са̀йа кеч'о̂ за з'о̂т'* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

кешѐк *м.* 1. Ястие, което се приготовлява от месо и брашно (ПашМ). 2. Ястие от месо с ориз (См).

кѐшиф (тур.) *м.* 1. Разузнаване, проучване. 2. Оценка (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

ке̂шкѐк (тур.) *м.* 1. Ястие, приготвено от булгур или ориз с месо. 2. Ястие, приготвено за сватбата само от месо. 3. Ястие, приготвено от лимецов булгур (Бр).

кѐшки (тур.) *нарч.* По-добре би било. *Лѐким кѐшки да си бе дашо̀л чилѐка* (См, Мн).

ки *мест.* Ти (Кос, Бб).

кибрѝт (тур.) *м.* Сприхав, раздразнителен човек (См, Пт, Дв).

киба̀р, киба̀рин (тур.) *прил. неизм.* Изискан, приличен, надменен (См, Ар, Ас, Мн).

кибарло̀к, кибарлъ̀к (тур.) *м.* Изисканост, надменност (См, Ар, Ас, Мн).

кидѝ са *гл.* Покрива се със сняг или скреж горагата. *Байрѐсọ са кидѝ* (Стр, Ср, Дл и др.).

кикел'дѝсвам *гл.* вж. *зачичѝквам* (Як, Чак, Дци, Дм, Кир).

кѝкеле *с.* Дълга коса отпред на главата на мъжете (ДХ).

кикѐшкам са *гл.* 1. Кикотя се, смея се с неприличен глас (Слв, Вв, Пт, Дв, Кт). 2. Вриза гозба (Гб).

кикѝшкам са *гл.* вж. *кикѐшкам са* (в 1 знач.; Ус, Рво, Смн, Мд, Сг).

кикинѝшкам са *гл.* вж. *кикѐшкам са* (в 1 знач. (Стр, Дл).

кикирѝда *ж.* вж. *кекерѝда.*

кѝла *ж.* Вид змиорка (Ус, Рво, Сок, ШлР).

кѝлêзма *ж.* Прочистване на ливада, градина и др. от камъни, храсти и др. (См).

кѝлêзмêм *гл.* Прочиствам ливада или нива от храсти, камъни и др., като за целта ги разкопавам. *Пазарѝлọ гọ да хи кѝлêзми л'увàдана* (См).

килѐф' (тур.) *м.* 1. Остра плетена или шита шапка от аба. 2. *прен.* Измама. *Лѐким килѐф' му скрọйха* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).

килимѐфка *ж.* Попска цилиндрична шапка (Пв, Хв, См).

килимѐфче *с.* Малка птичка, която си прави гнездото в зидовете (Дб).

кѝлнувам *гл.* Хвърлям, счупвам. *Кѝлнах му адѝн кичѐрчек* (Мр, Бн, Тв, Дк).

килọ̀ *с.* Мярка за зърнени храни, която се равнява на 5 крини — около 70 кг (См, Пт, Дв, Сц, Кц, Пг, Чп).

ким-ким Ту-ту, било—било. *Ѝмам дỳма да ти дỳмам кѝм за мѐне, кѝм за тѐбе* (н. п. — См, Ар, Ас, Дев).

ким, кѝме *гл.* Щем, щеме. *Сê кѝм, сê кѝме* Сега щем, сега щеме (Ив).

кѝман, кѝмен *прил.* Тъжен, унил. *Ọ̀ти си кѝман, кахọ̀ран* (н. п. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).

кѝми—кѝми (тур.) *сз.* Ту—ту, било—било. *Щте да дọхọ̀даме кѝми тѝ, кѝма йѐ.*

кимнѝтọ *нарч.* Нажалено, умислено (Пв, Хв и др.).

кѝмничка *прил. ум.* Тъжничка. *Сọ̀ пốт та нàйдах кѝмничка, кѝмничка и кахọ̀рничка* (н. п. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).

кѝм—пѐнди *ж.* Име на игра — дълга магарица. (ШлР и др.).

кинà *мест.* Що, какво (См, Ар, Сит, Лл, Пг, Куз, Дек).

кѝнам *гл.* Късам (Сем).

киндизмọ̀ (грц.) *с.* Червен вълнен плат, украсен с цветни краски, който покрива главата, гърдите и плещите на жените (Гб, Кп, ГДер).

киндѝсвам *гл.* Работя ръкоделие, везя (Гб, Кп).

кинѝга *ж.* 1. Писмо. *Лу га пọ̀диш, пѝши ми кинѝга.* 2. Хартия. 3. Книга за прочит (См, Ар, Ас).

кинѝжник *м.* 1. Хранопровод. 2. Втори стомах у двукопитни животни (См, Ас).

кѝпар *прил.* 1. Чист, спретнат (Пв, Хв). 2. Хубав, гиздав, напет (Рк, Сп). 3. Нежен. *Кѝпра си дỳма дỳмахме* (н. п. — Сг).

кипл'ọ̀ *ж.* Задната част на брадвата, с която се чука (Слв, Вв, Сп).

кѝпнувам *гл.* 1. Избухвам от яд. 2. Заплаквам с обилни сълзи. **кѝпнува** *безл.* Завалява. *Кѝпна.* Изведнъж заваля силно (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

кипчọ̀ (тур.) *ж.* вж. *кепчѐ* (Слв, Пт, Дв, Вв, Кт).

кирàзмọ (грц.) *с.* Посещение за честитяване имен ден (Слв, Ус).

кирѐч (тур.) *м.* Вар (См, Ар, Ас, Мн).

кирѐчница (тур.) *ж.* Варджийница (См, Ар, Ас, Мн).

киреччѝê (тур.) *м.* Варджия (См, Ар, Мн).

кирѝше *с.* вж. *кутлọмọ̀зе* (Бр).

кирлọ̀ *с.* Крило (Як, Дж, Др).

кирпижѝйа, кирпижѝин *м.* 1. Циганин, катунар, решетар. 2. Окъсан, одърпан човек. 3. Лъжец (Слв, Вв, Мм, Ус, Тн, Пт).

кирпижѝцки *прил.* Лъжлив. *Рàбọтана му йе кирпижѝцка* (Слв, Вв, Мм, Ус, Тн, Пт).

кис'à *ж.* вж. *кѐса* (Яг).

кѝсалица, кѝселица *ж.* Кисела дива дребна ябълка. *Л'ỳтọ йе катọ кѝсалица* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

кѝсалка, кѝселка *ж.* вж. *кѝсалица, кѝселица* (Кч).

кисерѝйа *ж.* Забрадка (Орш).

кисимжѝйка *ж.* Бунтовничка (н. п. пред. бълмох.).

кислàк *м.* вж. *л'утѐшка* (Кп и др.).

кѝснам *гл. прен.* Стоя без работа, безделнича. *Стѝга сѝ кѝснал тѝф бис рàбọта.* **~ са.** Мокря се (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

кит *м.* 1. Сняг по дърветата. *Врѝт' байресọ са утọ̀нали ф кѝт* (См, Мн, Ар, Дл, Кор). 2. Скреж. (Рк, Кос, Дор, НМ, Слв, Вв, Кт, Бб, Бат, Тв).

китàт *прил.* Кичест (СП).

кѝтка *ж.* 1. Вид много едър фасул, който расте нависоко, вързан на кол или въже (См, Пт, Мр). 2. Снопче стъбла от леща, чубрица, джоджен и др. 3. Букет от цветя (См). 4. Цветове, които излизат от едно стъбълце (Зл, См, Ар, Ас).

кѝткọф васỳл *м.* вж. *васỳл'вица* (Лл и др.).

кит'ỳ (тур.) *прил. неизм.* Лош. *Кит'ỳ чилѐ чишите* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

кит'ỳк (тур.) *м.* Пън. *Гọлѐми кит'ỳци ѝма в байрàн* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

кѝчêм *гл.* 1. Тъка с разноцветни прежди или втъквам вълнени ресни в черга (халище). 2. Кича, украсявам нещо (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

кѝчен т'ест'емѐл' *м.* Домашно тъкана дълга до полите кърпа за глава, украсена с цветни ивици и ресни (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

кѝчено̣ хàлиште *с.* Вълнена постелка и покривка с различни цветове и ресни (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

кичѐр *м.* Кичур, клонче с много плод. *Мѐтни ми адно̀ кичѐрче чирѐшки* (См).

кичѝлка *ж.* Пискюл от едноцветни или разноцветни конци за украса на черги, кърпи и др. (См, Ар, Ас).

кичѝло̣ *с.* 1. Прежда, с която се кичи черга. 2. Накит (См, Ар, Ас, Дев).

кичѝм *прил. неизм.* Накичен (в н. п. — Дв.)

кѝчко̣ *с.* Родопско китено халище; одеало (Лч).

кѝчувина *ж.* вж. *фасу̀л'вица* (ШлР.).

кишелнàт *прил.* Ъглест, четвъртит. *Кишелнàти кàменê* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

кишѐтник *м.* 1. Крайъгълен камък (Хв, Пв). 2. Ковьор, който е поставен в ъгъл на стая (Лл).

кишкѝк' *м.* Смляна сварена пшеница, подправена с много лой (Кп).

кишкѝл' (юр) *м.* 1. Дървена чашка за вода и мерене на мляко, която родопските овчари носели със себе си (См, Ас, ШлР). 2. Металическа чашка за вода (Слв, Вв, Кт).

клàам *гл.* 1. Слагам. 2. *прен.* Клеветя (Як, Дж, Др, Чак).

клàвам *гл.* вж. *клàам* в 1 знач. *Клàвам го̣ на двòра* (Гб, Шх, Рк и пред. блмох.).

клàда *ж.* 1. Голям труп на паднало в гората дърво (Ел, Смл, НМ, Бб, Вв, Кт, Слв). 2. *мн.* Двете основни странични дървета на домашен стан (См, Мн).

клàдам *гл.* 1. Слагам, турям. *Тѐбе шта с'ур'м'ô да клàдам* (См, Зл, Ив, Чд, Мт, Гб, Кп, Сит, Ох, ШлР). 2. Паля огън (Пв).

клàдн'а *ж.* 1. Купен сено, слама и др. 2. вж. *клàда* в 1 знач. (См).

клàднувам *гл.* ум. Слагам. *Ко̣прѝнка хи бêх клàднала* (н. п. — Ел).

клàнец *м.* Кладенец (Вк).

клашнѝк *м.* 1. Къса вълнена женска дреха, отворена отпред, обшита с гайтан и бродирана със сърма (Слв, Пт, Дв). 2. Къса женска горна дреха (Пв, Хв). 3. Къса мъжка вълнена, отворена отпред дреха, обшита с гайтан (Ел, СмнР, Мн). 4. Вълнено палто за жени (Пв, Дн, Мос).

клапѝца *ж.* вж. *платѝца* (Бд, ШлР).

кл'àфкам *гл.* 1. Джавкам. 2. Подскачам (Пв).

клевѐтам *гл.* Одумвам. *Сòднали ми са, сòднали до̣ деветѝна терзѝê и дванàдесте шѐгòрте, та си То̣дòра клевѐтат* (н. п. — См, Ар, Ас).

клêêм *гл.* Тлея (См, Ар, Ас).

клêкавец *м.* 1. Мярка за дължина от края на големия пръст на ръката до първата му става (См, Хд). 2. Бедрен мускул. *Заболêха ма клêкафците* (Лв).

клêнза *ж.* 1. Стомана. 2. *прен.* Лоша жена.

клêнка *ж.* Майски бръмбар (Бд).

клеп *м.* Клюка. *Извàдили ми са клêп* (См, Пв).

клепàлно̣ врêме *с.* Времето два часа преди мръкване (См, Ас, ШлР).

клепàч *м.* Клюкар (Слв, Вв, Кт, Пт).

клепàчê *мн.* Прости обу̀ща, които се носят в или около къщи (Хв, Пв).

клепàчка *ж.* 1. Кречетало на воденица (Зг). 2. *прен.* Клюкарка (Слв, Вв, Кт, Пт). 3. вж. *татрàлка* в 1 знач. (Кам).

клêпêм *гл.* 1. Мигам. 2. *прен.* Клюкарствувам, разнасям клюки (См, Пт, Дв, Сц, Пг).

клêпка *ж.* Клепач, мигла (См, Ар, Ас, Мн).

клêпнувам *гл.* Подгонвам. *Ку̀четана клêпнаха вал'кòн* (См, Ар, Ас, Мн).

клепòсвам *гл.* вж. *клêпêм* във 2 знач.; (Пв, Хв).

клêпут' *м.* Клюкарствуване, клеветене (Слв, Вв, Ус, Сф, Тн).

клепчѝê *м.* вж. *клепàч* (Мм, Сок).

клепчѝйка, клепчѝйке *ж.* Клюкарка (ШлР, Пв).

клет[1] *м.* Килер (См, Ар, Мн, ШлР, Сит, Лл).

клет[2] *прил.* Лош, зъл (Тв, Дв, Пд, Бл, Гб).

клет[3] *прил.* Пъргав, подвижен (за дете). *Клêто̣ дêтê.* (Бн, Дв).

клетòто̣ *прил.* Злочестото, нещастното (См, Ар, Мн).

клêфнувам *гл.* Мръдвам (Слв, Вв, Кт, ШлР и др.).

клêца *гл.* Извършва полов акт — за кучета, вълци и др. (Слв, Вв, Кт, Пт).

клечѐ *прил.* вж. *клетòто* (Пв, Хв и др).

клечѐта *прил.* Клетите, злочестите (Пв, Хв и др.).

клечôта *прил.* вж. *клечѐта* (См, Ар и др.).

клештѝна ми йе *безл. израз.* Драго ми е. *Клештѝна ми йе да та адòсвам.* (Мм, Сок).

клик *м.* Вик, поздрав (Сщ, Гд, Тхв, Кч, Вк, Яг, Тг, Дс).

клѝкам *гл.* Викам (Сщ, Гд, Тхв, Кч, Вк, Яг, Тг, Дс, Жр).

клин *м.* 1. Баница с 2 или повече тестени листа, между които се поставят ориз, тиква, кочан и др. (См, Ар, Мн, Ас). 2. Гвоздей за подковаване на добитък (МК). 3. Парче от баница (Кп).

клинàр *м.* Парче от баница (Слв).

клинàрник *м.* Триъгълно парче баница (Слв).

клѝште *мн.* Клещи (Зл).

клòбо̣ *с.* Кълбо (См, Пт, Дв, Мс, Пг, ШП).

клонàк *м.* Гъсто преплетени клони (Яв, Слв).

клондѝр *м.* Пръстена кана за вино (Сит).

клòпут' *м.* Тропане, хлопане, движение, местене (См, Ар, Мн).

клòскам *гл.* Бода (Пв, Хв).

кл'òто̣ *нарч.* Пъргаво, бързо. *Кл'òто̣ хòди и рàботи* (Тн).

клоф *м.* Кълн (См, Пв, Яв, Дб).

клòфнува *гл.* Бъкнува, завира малко. *Òстави хàрко̣мата да клòфне дишко̣* (См).

клофтѝ *гл.* Ври с бъкане (Слв, Вв, Кт, Пт).

клòче *гл.* 1. Ври. 2. *прен.* Пъпли (за мно-

жество въшки по тялото и дрехите). *Айсо̀ чилѐк кло̀че о̧т во̀шки* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

клувѝ *гл.* Подава кълн, никне. *Лука̀с йе клувѝл* (Слв, Вв, Кт, Мм).

кл'ѝнцам *гл.* Цепя нецепливо дърво, от което се откъсват съвсем дребни тресчици. *Стѝга го̧ кл'ѝнцай, то̀ са ни о̧ткл'ѝнцва* (См).

клуп *м.* 1. Вид старо мендеше. 2. Ключ, бримка. 3. Приспособление за закрепване дръжката на котле, бакър (См, Дв, Мс, ШП).

кл'уфтѝн *м.* Човка, клюн (Сб).

кл'уца̀к'ам *гл.* Клюкарствувам (ШлР).

кл'уч *м.* Бримка (См, Пв, Юг, Вк).

кл'уча̀т *прил.* Който е с крака, изкривени като буквата Х (Пв).

кл'уч'а̀рница *ж.* Вид заключалка за пояс, тока (Дер).

клъбо̧ *с.* вж. *кло̀бо̧* (Як, Др, Дж. Зв).

книжник *м.* 1. вж. *кинѝжник* в 1 знач. (См, Ар, Ас, Лл). 2. Матка на крава (Кт, Вв).

ко̧[1] *сз.* Ако. *Та ко̧ йе айтва̀ ѝстина, кѝпи шта ко̀нче хра̀нено̧* (н. п. — См, Ар, Ас).

ко̀[2] *мест.* Кой. *Марѝ ко̀ та измамѝ?* (Ох).

ко̂булѐм (тур.) *гл.* Приемам, съгласявам се. *Ни ко̂булѐм йѐ са̀йа ра̀бо̧та* (См).

ко̧ва̀ *ж.* вж. *кипл'о̀* (Бд).

ко̧вала̀ *мн.* Инструменти за коване и остреене на коса (См, Ар, Мн, Дл, Пв).

ко̧вала̀к *м.* 1. Безсърдечен, жесток човек. 2. Скъперник. *Ско̂ф ко̧вала̀к чилѐк ни со̂м вѝдвал* (Слв, Вв, Кт).

ко̀ван *ж.* вж. *кипл'о̀* (Кп и др.).

кова̀н *м.* Наковалня, върху която се кове коса (Дек, Куз и др.).

ко̧ванлък *м.* вж. *кипл'о̀* (Бд, Яг).

к'о̂внъ к'авнѝцъ *ж.* Тъмна тъмница—израз, употребяван в миналото при баене (ШлР).

ко̧во̀ *ж.* 1. Материал от който е направено острието на брадвата и на други сечива. *Бра̀двaса йе о̀стра, о̀ти ко̧во̀са хи йе о̧т чилѝк'* (См, Пт, Мс). 2. вж. *кипл'о* (Пг, Чп и др.).

кок *мест.* Кого. *Ко̀г вѝкат?* (Пв).

ко̀га *мест.* вж. *кок.* *Ко̀га рѝкаш?* (См, Пг, Чп, Рд, Сг, Стр, ШлР).

ко̧га̀со̧, ко̧га̀то̧, ко̧гано̧ *сз.* Когато (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

ко̀гасо̧, ко̀гато̧, ко̀гано̧ *мест.* Когото. *Вахидѐ ште з'о̀ме, ко̀гано̧ си ѝште* (См, Ас, Ар).

ко̧цеџѝк (тур.) *м.* вж. *к'уџа̀к'* (Зг).

ко̂жел' *м.* Специална хурка, украсена с разни цветове памук, която невястата носи в новия си дом (См, Ас, Ар).

ко̀жер *м.* Сметана, каймак (Бб, НМ).

ко̀жо̧вленке *ж.* Едра шарка (Пв).

ко̧за̀нка *ж.* Пъстра кърпа за глава с украшения по краищата (Сит, Лл).

ко̧зѐл *м.* Греда, на която единият край се заковава на хоризонтално дърво на стената под покрива, а другият — на върха на същия (Яг).

ко̀зелец *м.* вж. *ко̧зѐл* (Вел, Бб).

ко̀зена гъба *ж.* Гъба, която добитъкът яде, а най-много козите (Бн).

ко̀зеник *м.* Покривка или постилка, направена от козина (ДХ).

ко̀зешти *прил.* Кози. *Ко̀зешто̧ м'о̀со̧. Ко̀зешта пастармо̀* (См, Ар, Ас, Мн).

ко̀зинеф *прил.* Направен от козина. *Ко̀зиневи ха̀лишта* (См, Ар, Мн, Дев).

ко̀зиневец *м.* Покривка или постелка, изработена от козина (пред. бълмох.).

ко̀зинка *ж.* 1. Козичка (Зл). 2. Малко козина (Слв).

ко̧зламо̀ *ж.* Мъжко агне от година и половина нагоре (См).

ко̀йкам *гл.* 1. Хленча, плача тихо и изговарям неразбрани думи. *Чо̀стиш си ко̀йкам* (Слв, Вв, Кт, Тн). 2. Хили се — за муле, кон и др. (Ел, Мд).

ко̀йло̧ *с.* 1. Вид трайно полско цвете. *Дрѐбни кѝт'ки да берѐ, дрѐбни кѝт'ки-ко̀йло̧.* 2. Неразработена земя (н. п.).

ко̀йн' (тур.) *м.* Овца. *Йѐ имам бешо̀н ко̀йн'* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ко̀йзна *съчет.* Кой знае, не зная. *Ко̀йзна до̀ ли ште* (См, Ар, Ас).

ко̀йкам *гл.* Пръскам, разпилявам (пред. бълмох. в н. п. — См, Ас, Ар).

ко̂йретѐм *гл.* Правя усилия, трудя се, имам почин. *Мо̀чѐм да ко̂йретѐм* (См. Ас).

ко̀йсо̧, ко̀йто̧, ко̀йно̧ *мест.* Който (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ко̧каза̀к *м.* вж. *ко̀кезе* (Кам).

ко̀кал' *м.* 1. Къклица (См, Ас). 2. Дива билка, с която правят баница (Слв, Вв, Кт).

ко̀кал' *м.* Кост (См, Ар, Ас, Мн, Дев и др.).

ко̧кала̀ч *м.* Кука (Яг).

ко̧калѐсвам са *гл.* Вдървявам се от студ, замръзвам (Дб).

ко̀калка *ж.* Клечка, клин, който се поставя за закрепване на вонщето при свързването му с хомота (Яг).

ко̀калци *мн.* Костиците, които се употребяват в домашния стан (Дб, Слв).

ко̀кал'че *с.* Копче (Зб, Яг).

ко̀кал'чек *м.* вж. *ко̀калци* (Бд, Нс, Зб).

ко̧ка̀р' (тур.) *м.* Кромид лук (Гм, Сщ, Вк, Гб, Кп).

ко̀кезе *мн.* Вид червени боровинки (СП и др.).

ко̧ко̧да̀ра *ж.* Топлийка с цветно топче (СмнР, Смл, Пг).

ко̀ко̧зек *м.* Консервирани боровинки със захар (Бб).

ко̧ко̧ма̀р *м.* Вид гъба за ядене, с тъмнокафяв цвят и ниско стъбло (Зл, Стр, Ср, Чк, Пч, Мд, Сг, Рд, Дл, Ел, Пд).

ко̧ко̧шѝлник *м.* Курник (Пв).

ко̀краник *м.* Човек с къдрава коса (См, Ас).

ко̀крêм *гл.* 1. Къдря. 2. Бръчкам (Мд, Ел, СмнР).

ко̀кọр (тур.) *м.* 1. Каменисто място, обрасло с шубраци и трънаци (См, ШлР). 2. Храст, който расте по такива места и се използува за метли (Зл, Стр, Рд, Ел).

коку̀чка *ж.* Топлийка (См, Пт, Дв).

ко̀куш *ж.* Непредвидена, лесна печалба.

кол *м.* 1. Група работници (Слв, См, Ив). 2. Група близки махали.

ко̀лад'ници *мн.* Коледари (ГДер).

кọла̀й (тур.) *м.* 1. Начин да се свърши известна работа благополучно. *Нѐма ли кọла̀й да са изменѝ ра̀бọтаса?* 2. *прил. неизм.* Лесен. *Ра̀бọтаса йе кọла̀й* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг, Зл).

кọла̀йгеле *нарч.* Поздрав: помози бог (См, Ар, Ас, Мн).

кọлайлѝê *прил.* Удобен, по-лесен за свършване (См, Ар, Ас, Мн).

кọлайло̀к, кọлайлък *м.* Удобство, лесно средство (См, Ар, Ас, Мн).

кọла̀к *м.* 1. Питка от течно тесто, печена на специална плоча и намазана с масло (См, Слв, Стр, Рд, Ел, Дл, Пг, Гб, Бг). 2. Малък домашен хляб (Бб, Як, Слв). 3. Детско кравайче (Пв). 4. Дървено колело — част от привой (Яг).

ко̀лак *мест.* Колко голям, колчав (См, Ас, Ар).

кọландѝсвам, кọландѝсувам *гл.* Използувам, употребявам. *Баѐ гọдѝни кọландѝсвах айсва̀ хайва̀н'че* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Вел, Кс, Мг).

ко̀л'вọ *с.* Варено и подправено жито, което се раздава за помен (См, Ас).

кọлѐбам са *гл.* Клатушкам се при ходене (Слв, Вв, Кт, Пт).

кọлѐда *ж.* *ледунка* в 1 знач. (Ав).

кọледа̀ше *мн.* Коледари (Чд, ДХ).

кọлѐдвам *гл.* Коледувам (См, Ас).

кọледѝсувам *гл.* вж. *кọлѐдвам* (Кп, Зл).

ко̀ленек *мест.* Колък, колчав. *Ко̀ленек два̀р, ко̀ленка къща* (Пв, Хв и др.).

кọлжѝê (тур.) *м.* 1. Драгоманин. 2. Пазач. *Та си рọсѝца нарọсѝ кọлжѝцки сърма пищо̀ле* (н. п. — См, Ар, Ас, ШлР). 3. Раздорник (Слв, Вв).

кọлиба̀к *м.* Селище от колиби (Хд).

ко̀лка *ж.* Завой на път, река и др. *Ага̀ по̀дите на ко̀лкана, ọтта̀м йе вдѐ касабо̀на* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ко̀лкажие *м., ж.* 1. Който прави завои. 2. *прен.* Човек, който бяга, манкира от работа (См).

ко̀л'ким *нарч.* Колкото пъти (Чн).

ко̀л'киш *нарч.* вж. *ко̀л'ким. Сѐ ко̀л'киш ддида, сѐ тѐбе ка̀рат* (Рк, Чн, Ох).

ко̀л'киштọ *нарч.* Колкото пъти (Рк, Чн, Ох).

ко̀л'кнувам *гл.* 1. Навяхвам. *Ко̀л'кнах си нọго̀та.* 2. Завивам, правя завой (См, Ар, Ас, Мн).

ко̀л'к'ọ *нарч.* Колко (Ох, Дб, Пв).

ко̀л'к'ọсọ, ко̀л'к'ọтọ, ко̀л'к'ọнọ *мест.* Колкото (Пв, Хв, Ох).

ко̀лкọш *нарч.* вж. *ко̀л'киш. Ко̀лкọш да йда на паза̀р* (Яв).

ко̀лове *мн.* вж. *цапила̀* (Яг).

кọлту̀к (тур.) *м.* 1. Малка стая в жилището, която служи за килер (Дл). 2. Тясна дълга ивица на абена дреха (Хд и др.). 3. *мн.* Вълнени въженца, които прикрепят самара на новооседлан добитък. *Во̀рзите кọлту̀ците на сọпо̀са, о̀ти ще да притурѐ!* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл). 4. Излишен израстък на растение. *Да кършим кọлту̀ците, да му не зѝмат сѝлата* (Лс, Яв, Сем).

ко̀л'фкам, ко̀л'фнувам *гл.* Кълва, клъвнувам. *Ко̀л'фна ма на бу̀заса* (См, Ар).

ко̀л'че *с.* 1. Дълга сребърна игла, използувана в миналото като украшение на жените (См, Мс, Пг, Пв, Пт, Дв). 2. вж. *укрѐпка* в 1. знач. (Кп).

кọл'чѐци *мн.* Платнени парчета, нашарени с коприна върху горните мъжки дрехи за украса. *За абажѝцките и офчѐрцки ко̀л'чѐци адно̀ врѐме са ду̀маше* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

ко̀л'чêм *гл.* Лавирам, бягам от нещо. *Да ни искọ̀л'чи ни адѝн мо̀й сѝн.* ~ **са** Извивам тялото си (См, Пт, Мс, Пг).

ко̀л'ченица *ж.* Кърпа, която се окачва на дясното бедро на невяста (См).

ко̀л'чим *нарч.* Колкото пъти (пред бълмох. — Зл, Вр, Рв, Ор, Дв).

ко̀л'чиш *нарч.* Колко пъти (См, Пт, Дв, Мс, Пч).

команда̀р *м.* Командир (См, Ас, Ар).

ко̀мар *м.* 1. Тъмнокафяв бръмбар, който се явява при косене на ливадите (Лл). 2. Муха щръклица (Сит).

кọмата̀н, кọмата̀нин *м.* Готованец (См, Пт, Дв, Пг, Мс, ШлР, Пв).

ко̀мба *ж.* вж. *патѐрọ* (Гм, Зд, Мч, Ог).

ко̀мбал' *м.* 1. вж. *патѐрọ* (Якр). 2. Топка от гипс, камък или пръст (См). 3. Стъклено топче, с което играят децата. *Да играѐм на ко̀мбале* (Яв, Дб и др.).

кọмитлѝк' *м.* Време на революционното, комитско движение в Родопите през турското робство (См, Ар, Ас, Мн, Зл, Дев).

ко̀мкам са *гл.* 1. Умивам се (Мус). 2. Причестявам се (См, Зл, Ар).

ко̀мковам са *гл.* вж. *ко̀мкам са* във 2 знач. (Пв).

кọмпѝр *м.* вж. *патѐрọ* (См, Ар, Чп, Тх, Як, Чак, Дж, Кир, Сщ, Кор, НМ, Бб).

кọна̀дêм *гл.* 1. Повреждам, развалям. 2. Дразня, размирявам. *Стѝга са кọна̀дите* (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).

к'ồнак 1. *прил.* Тънък. 2. *прен.* Сиромах (ШлР).

кọна̀к (тур.) *м.* 1. Богатска къща. 2. Турски правителствен дом. 3. Място за нощуване (н. п — См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

кọна̀р *м.* Коняр (Ох).

ко̀нгарка *ж.* вж. *ка̀ндарка* (Слв, Вв, Кт).

ко̀нгọра (лат.) ж. Събрание, съвещание (Слв, Вв, Кт).

ко̀нда *ж.* Коноп на влакна (Гб).

ко̑ндалка *ж.* 1. Кичур с много плодове на едно място. *Мѐтни ми аднồ кồндал'чица.* 2. Нещо, което виси (См, Ар, Ас).

ко̀ндарка *ж.* вж. *ка̀ндарка* (См).

ко̀нден *прил.* Конопен (Гб).

кọндѝсвам, кọндѝсувам *гл.* Отсядам за нощуване или гостуване. *Варх шѝлешт̀ана г'ул'г'ồ кọндѝсваме на йата̀к* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл, Мг).

кọндỳп *м.* Малко клонесто борче или еличка (Яг).

ко̀ндурка *ж.* вж. *ледỳнка* (Куз, Дек).

кọндурдѝсвам са, кọндурдѝсувам са *гл.* Разполагам се като у дома си (См).

кọнжỳра *ж.* вж. *ледỳнка* в 1 знач. (МК, СП).

конжура̀к *м.* Зъл дух, таласъм (Слв, Пт).

ко̀нище *с.* Маскирана фигура на сирни заговезни на „пѐспонеделник" (Хв, Пв).

кọнồпал' *м.* Коноп (См, Пт, Дв, Мс, Пг).

кọнồпал'ник *м.* 1. Плат, дреха или друго нещо, направено от коноп (См). 2. Долна женска дреха от коноп (Пв).

кọнồпален *прил.* Конопен. *Кọнồпалена рѝза* (См, Мн, Дев, Ас).

кọнồпалище *с.* Нива, която се сее предимно с коноп (Хв, Пв).

ко̀нска *ж.* вж. *ж'ồрда* (Пв).

ко̀нска трѐва *ж.* Хвощ (Яг, Лл).

ко̀нук *м.* вж. *ечменѝк* (Хд).

кọнушка̀н (тур.) *прил. неизм.* Приказлив, общителен (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

кọнушма̀к (тур.) *м.* Разговор (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

кọпа̀й *м.* Ловджийско куче (См, Сг, Стр, Пт, Дв).

кọпайлка *ж.* Малка мотичка (Нд, Сг, Стр, Дл, Тн, Сф).

кọпа̀к *м.* Нескопен козел (Яв, Дб).

кọпа̀л'ник' *м.* Корито (Др).

ко̀пан *м.* 1. Бухалка за пране на дрехи (См, Гб, Кп, Мн, Бок, Дед). 2. Дърво, с което се чука лен (Кам).

ко̀пане *с.* Ястие, сготвено само от месо (Гб, Кп).

кọпа̀н'а *ж.* 1. Дъсчено корито за носене на рамо вар и кал по постройките (См, Ар, Дев). 2. Нощви (Лч, Нс).

ко̑пане *с.* Къпане на 19 и 20 януари на видни хора с цел да се съберат пари за обществени цели (См, Пт, Дв, Мс, Пг).

ко̀пани *мн.* Мръвки (Кп).

кọпанồсвам *гл.* Подигравам. *Стѝга ма кọпанồсвайте* (Слв).

ко̀пан'че *с.* Попова лъжичка (Слв, Вв, Кт, Пт).

кọпара̀н (тур.) *м.* 1. Дълга мъжка абена дреха с ръкави, без подплата (Бд, СмнР, Сг, Нд). 2. Мъжка абена дреха до кръста, с ръкави (См, Мн). 3. Салтамарка.

кọпарантѝйа (тур.) *м., ж.* Безделник. *Пантồле нồсат кọпỳци и кọпарантѝи* (См, Ас, Ар).

кọпартмồ, кọпартма̀ *м., ж.* 1. Дете с неизвестен баща. *Гл'ồдайте да хи ни зака̀чат нѐкви чѐпкъне и кọпартмѝ.* 2. Морално паднал човек (См, Мн).

кọпаттѝсвам, кọпаттѝсувам са *гл.* Откъсвам се, отскубвам се (См, Мн, Ар).

кọпачѐр *м.* Копач, който копае на някого с надница (Слв, Вв, Кт, Тик, Рка).

кọпачѐрка *ж.* Копачка, която копае на някого с надница (Слв, Вв, Кт, Пт, Рка).

кọпачѝлка *ж.* вж. *кọпайлка* (См, Ар, Тх, Дл).

кọпела̀к *м.* Голямо момче. *Байѐ кọпела̀к йе ста̀налọ* (пред. бълмох — См).

кọпелда̀к *м.* вж. *кọпела̀к* (Пв).

ко̀пеле *с.* Момче. *Тѝ а̀кọ си бѝл нѐговọ ко̀пеле* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

кọпелт'ỳга *м., ж. ув.* от *ко̀пеле* (См, Зл, Кс).

ко̀пец *м.* Телено копче (См, Пт, Дв, Зл, Мс).

ко̀пка *ж.* 1. Копче (См, Дл, Мн). 2. Кука (Кп). 3. Дупка, илик за копче (Дв).

кọплендѝсвам са *гл.* 1. Вдетинявам се, не се сещам. 2. Забавлявам, занимавам някого (Гб).

ко̀пно *прил.* Без сняг, където снегът е вече стопен. *Пọ ца̀лана присồйка йе ко̀пнọ и офцѐне мồгат да пасồт* (См, Мн, Ар, Ас, Зл, Кор).

ко̀пнувам *гл.* Правя една копка. ~ **са.** 1. Катурвам се. *Тига̀нет са ко̀пна, та са излѐ врѝт' зåбѐлата.* 2. *прен.* Стресвам се, обръщам се. *Ко̀пна ми са сарцѐтọ* (См, Мн, Ас, Дев, Пт, Бн, Сц).

ко̀прêм *гл.* Тъкмя, нареждам. *Каквồ мồчиш да ко̀прѝш?* ~ **са** Глася се, стягам се (Слв, Вв, Кт, Тик, Пт).

ко̀пче *с.* Телено копче (Кп, Пв).

кọпчелồк, кọпчелък *м.* 1. Място, дето се закопчава мъжка дреха (См, Ар, Мн). 2. Копче (Лл).

к'ор (тур.). *м.* Желязо, което подпира главните на огъня на огнището (СмнР).

кồр (тур.) *м.* Землище, кър (См).

ко̀ра *ж.* Баница. *Хồ да стồрим нѐква ко̀ра* (Слв, Сф, СмнР).

ко̀рда *ж.* 1. Ремък на чекрък. 2. Редица (См, Ар, Ас, Дев, Зл).

ко̀рдêм *гл.* 1. Нареждам в права редица. *Ко̀рдêм хи аднồ пọ аднồ да варв'ồт, да*

ни па̀днат ф трапо̀н. 2. *прен.* Оплаквам някого в припевна песен. *По ца̀л дѐн' пла̀че и ко̀рди за дѐтѐнцѐно.* ~ са. Нареждам се в права редица. *Гов'о̀дана са ко̀рдеха адно̀ след дру̀го* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

корденѝца *ж.* вж. *ко̀рда* във 2 знач. *Нафа̀тиха са адно̀ за дру̀го за по̀есете, та сто̀риха корденѝца* (См, Ар, Мн, Ас).

ко̀рди *мн.* вж. *ко̀калци* (Лч).

корѐнта *ж.* Стъкмена, нагласена работа (См, Ар, Ас).

коркулу̀к (тур.) *м.* Плашило (Мн, Ар).

кормѐко *с. ув.* от корем (Пв).

ко̀рмêм *гл.* Давам сол с брашно на добитък (См, Пт, Мс, Пг, Чп).

ко̀рместа *прил.* 1. С голя̀м корем. 2. *прен.* Бременна. *По̀л'о̀чка да варвѝм, жѐно, чи си ко̀рместа* (См, Ар, Мн, Кор, Сщ, Вк, Як).

кормо̀тêм *гл.* Храня се много, без мярка (Пв).

ко̀рнêм *гл.* Ощетявам се. *Нимо̀й си карнѝ праснѝчека* (См, Пт, Мс, Дв).

к'о̀рник *м.* Баница със спанак (Гб).

ко̀рпа *ж.* Шарена вълнена, памучна или копринена забрадка. *Главенѝкан хи йе о̀днѐл адно̀ чѝсто копрѝнена и дру̀га во̀л'нена ко̀рпа* (См, Ас, ШлР, Ар).

ко̀рстум *нарч.* На кръст *Прис ра̀мо ко̀рстум патро̀не, прис ко̀рста камѝ, ливо̀ре* (н. п. — См, ШлР, Пт, Мс, Пг).

ко̀рсум *нарч.* Уж, като че ли, сякаш. *Ко̀рсум за ху̀баво го мо̀чи, пак вѝж го кина̀ излѝза* (См, Зб, Пт, Дв, Мс, Пг).

ко̀рт *м.* Къртица (Сит, Лл).

ко̀ртočина *ж.* вж. *картѝчетина* (Лл, Сит).

кору̀ба *ж.* Здрава кора от тиква, която замества съд, в който се слага храна за куче или котка (Дл).

кору̀би *мн.* вж. *мѐчове* (Чок, Сф, Тн, Рво).

кору̀на *ж.* Врана (Кп).

корч *м.* Скреж (Сит, Лл, Яв).

ко̀ршница *ж.* Птиче изпражнение (Гб).

ко̀са *ж.* Време, през което се косят ливадите. *Абажѝесе и д'улгѐресе си дохо̀даха по ко̀са, адно̀ врѐме да си приберо̀т сано̀то* (См, Ар).

ко̀сажие *м.* Косач (См, Ар, Мн, Мс, Пг).

ко̀сан', ко̀сан *ж.* Коситба. *Утра сме на ко̀сан'* (Ус, Рво, Сф, Сит).

ко̀синка *ж.* Косица. *Тѝ ѝмаш ро̀йна ко̀синка* (Гб, Кес).

к'о̀ска са *гл.* Удря си главата о главата на друг (за дребен рогат добитък). *Аркѝчене са к'о̀скат, та ко̀рф' хмѝ протѝца от ро̀говене* (См, Мн, Ар, ШлР).

космàрник *м.* вж. *космѝло* (Сит).

космѝло *с.* Капан за птици (Лл).

ко̀ситник *м.* Плитка (ДЛ).

ко̀скам *гл.* Хапвам, ям малко (Пг, Чп).

ко̀снувам *гл.* Хапвам, ям по малко. *Бо̀лно йе, ала си ко̀снува* (Слв, Ус, Рво, Пт). 2. Докосвам. *Ко̀снала си плѝтките* (Бр, Яв).

ко̀ста *ж. остар.* Къща. *Го̀рната ко̀ста* (Пт).

костадѝнскът *м.* Старо име на м. юни (Гб.)

ко̀стен *м.* Кестен (Куз, Дек, Вк).

ко̀стена жа̀ба *ж.* Костенурка. *По дерѐто ѝма фно̀го ко̀стени жа̀би* (Кор).

костѐне *мн.* Кестени (СмнР, Ел, Ис, Мл, Стр).

к'о̀стере *с.* Дълго ренде (Пв).

ко̀т *прил. неизм.* Недостатъчен. *Жѝтосо йе йеца ко̀т го̀динаса* (См, Ар, Ас, Дев).

ко̀та *ж.* Биволица (Мт).

ко̀талец *м.* Нишка от нищелки (Слв, Вв, Кт, Сф, Дб).

ко̀тара *ж.* 1. Кошара за добитък (Чок, Тн, Тв). 2. Малка, оградена от всички страни, градинка за зеленчук. *Са̀ го̀дина ф ко̀тара рассадѝхме кард'о̀ф ра̀сат'* (Слв, Вв, Кт, Пт). 3. Кочина (Пв, Хв и др.).

ко̀те *с.* 1. Коледар, който при коледуване мяучел като котка и търсел приготвените за коледарите подаръци (Слв, Пт и др.). 2. Малко биволче (Мт и др.).

ко̀тѐл *м.* Котарак (СмнР, Сг, Мд, Стр).

ко̀телце *с.* Котле (Лл).

ко̀тенце *с.* Цвят на върба, леска и др. (Слв, Кт, Вв).

ко̀ткам *гл.* 1. Гъделичкам. 2. Мамя кокошки (Слв, Вв, Кт).

ко̀тко *ж.* *Обращение* към по-млади жени, с което се изразява слаб упрек, но без да се влага обида. *Йѐла нах ту̀ф, ко̀тко, да ми ка̀жиш кадѐ бе фчѐра га та тро̀сихме* (Слв, Вв, Кт, Пт).

ко̀тлêм *гл.* 1. Живея, както си искам. 2. Живея си в уютно място (Чок, Мам, Тн).

котлѝк' *м.* Малка тясна торбичка (Хв, Пв).

котлова̀рке *ж.* Кобилица (Лл, Пв).

ко̀тлове *мн.* Менци (Лл).

котну̀йа *ж.* Дълга женска дреха, цепната от двете страни (Стр, Пч).

ко̀тора *ж.* 1. Кучешка колиба. 2. Бордей (Пв).

котрѝ, котра̀, котро̀, котрѝ *мест.* Кой, коя, кое, кои. *Котрѝ си ти?* (См, Кс, Ар, Зл).

котрѝк *мест.* Кой (Зб, Мс).

котрѝсо, котрѝто, котрѝно *мест.* Който (См, Ар, Мн, Ас, ШлР).

коту̀п *м.* Топлийка (Рд).

ко̀тух *м.* 1. Гъбички, които покриват престояло мляко (Слв, Вв, Кт). 2. Сметана, каймак (Дед, Бок).

котушѐсва *гл.* Покрива се с гъбички, ферменти — за продукти (См, Ар, Ас).

ко̀ука *ж.* Завой (Кор).

ко̀фа *ж.* вж. *кипл'о̀* (Бн).

к'ѐферица *ж.* Слива с продълговат бял плод, която зрее през м. септември (Дл и др.).

кọфѐтọ (грц.) *с.* Вид бонбони (Слв, Ус, Рво, Гб, Кп).

кȍфкам *гл.* Удрям, чукам. *Нимȍйте са кȍфка* (Слв, Вв, Кт, Пв и др.).

коц *м.* 1. Кочина (Лл, Пв). 2. Отходно място (Сит).

кȍцам *гл.* 1. Късам. 2. Кича със специална прежда домашни кърпи, възглавници, килимчета и др., като вътъкът минава през две нишки на основата (Рд, Мр, См).

кòцам *гл.* вж. *кȍцам* (Чн, Сщ).

кȍцан, кòцан *прил.* Украсено с цветни нишки (за домашно тъкано изделие). *За свàдбана нагọдѝхме 80 кȍцани аглȍци* (См, Ар, Ас).

коцу̀л' *м.* Срамна част на жена (Слв, Вв, Кт).

коч (тур.) *м.* 1. Нескопен овен (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг). 2. *прен. Обръщение* към помлади мъже, без да се влага обида. *Кадѐ варвѝш, кòч? — На байре вòрвȇм, кòткọ* (См, Пт, Дв, Пг, Чп, Мс).

кочȇл'ник *м.* Баница с алабаш (пред. бълмох. — Пг).

кọчелнък *м.* Малка градинка за сеене на зеленчук (Як, Др).

кọчȇн' *м.* 1. Алабаш (См, Мн). 2. Цвекло. 3. *прен.* Глава. 4. *прен. укòр.* Българомохамеданин (См, Ар, Ас, Мн).

кọчȇн' *(ѐроф) м.* Гулия (Слв, Вв, Кт, Тик).

кòчет *м.* вж. *капу̀ла* (Сит).

кọчọмарџѝй *м.* Пастир на кочове (Пв).

кȍчур *м.* 1. Оградено място, където затварят теле, куче, свиня и др. (См, Чп, Пг, Пт, Дв). 2. Малка, оградена от всички страни градинка, предимно за зеленчук (Дл).

кȍш[1] *м.* Издадена към стаята крива дървена повърхнина над огнището (См, Пт, Дв, Мс).

кош[2] *м.* Кръстец от снопи (См, Пт, Дв, Мн, Пг).

кош[3] *м.* 1. Плетен кошер за пчели. 2. Кош (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

кош[4] *м.* Дигнат прах от вихрушка във вид на фуния (Кп).

кош[5] *м.* Кутия, в която палят свещи и кандило на гроба на мъртвец (Слв, Пт, Дв, Мс).

кошȇра *ж.* 1. Великденски кравай с толкова червени яйца отгоре, колкото е броят на членовете на семейството. 2. Оградено място, където се вкарва добитък (Слв, Мм, Сок, Ус, Рво, Пт, Дв). 3. Дърва, наредени едно върху друго на кръст (Лл).

кọшерѝна *ж.* вж. *кош* във 2 знач. (Нс).

кọшѝна *ж.* вж. *кош*[3] във 2 знач. (Пд, Дв, Бл).

к'ȍшк' (тур.) *м.* 1. Лятна гостна стая на втория етаж в къщите на Средните Родопи. *Мàлкọ са млòчкọ гàлихме пọ висòкине к'ȍшк'ọве.* 2. Покрита беседка при извор или чешма за отдих на пътници вън от селище. 3. Павильон (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

кȍшка *ж.* 1. Кокошка. *Йȇца, ми снѝса мерȇцкаса кȍшчица.* 2. Втори стомах у дребен добитък (Слв, Вв, Кт, Рка, Ус, Ах, Пт, Сц, Дв).

кȍшкал' *м.* вж. *мѐчове* (Хд).

кȍшкам *гл.* Надувам, правя на кош. *Кọпрѝна рѝза вѝдиш ли, агà йа кȍшкам, гàлиш ли?* (н. п. — Вв, Кт, Тик, Вл).

кȍш-кọжȇ (тур.) *прил. неизм.* Доста много, доста голям. *Кȍш-кọжȇ чилѐк стàна.*

кȍшмȇм *гл.* Надувам. ~ са. Надувам се. *Фустàнчек му са кȍшмȇше кàйнọ ф мọрȇнọ пенòна* (н. п. — пред. бълмох.).

кȍшник *м.* Къщовник (См, Ар, Ас).

кȍшник *м.* Платнена обиколка на коша при огнището (См).

кȍшница *ж.* Къщовница (См, Ас, Ар).

кòшница *ж.* Намордник (Лл, Сит).

кȍшнина *ж.* Покъщнина (См, Ар, Ас, ШлР).

кòшничка *ж.* вж. *мѐчове* (Сц).

кọшòр *м.* Кръстец (Зб).

кȍшта *ж.* 1. Стая, в която се готви и живее в повечето селища на Родопите. 2. Кухня (См, Пт, Дв, Сц, Мс, Пг).

кọшу̀да *ж.* Тревисто растение—шавар (Сит).

кọшу̀л'а *ж.* Риза (Чн, Вг, Дрб, Бб).

кȍшчета *мн.* вж. *мѐчове* (Ав).

кравàч *м.* Стиска, шепа. *Кравàч брàшнọ* (Гб).

крàвек *м.* Тревисто растение, подобно на лапад, но горчиво (Бд, Зб, Нс).

кравѐн *прил.* Освежен, поправен (См, Пт, Дв, Сц, Мс, Пг).

кравенѝца *ж.* Пъпка (Слв, Пт, Дв, Мс).

крàвинка *ж.* Цветче на бъз (Гб).

крàвлетиште *с. ув.* от крава (пред. бълмох. — См, Кс, Дев).

крàй му ни фàтам *израз.* Не разбирам. *Крàй му ни фàтам заштѝм йе* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн).

кракà *мн.* вж. *пòдношки* (Кп).

крàкам *гл.* Правя дълги крачки. *Тѝ йȇца крàкаш, бе* (См, Ас, Ар).

крап *прил.* Къс (Бб, Якр, Дв, Хд).

крапандѐл' *м.* Нисък човек. *Сòȇ крапандѐл' да варвѝ на ọпàшката* (См).

кр'àпка *ж.* вж. *укрȇпка* (Дер).

красàт *прил.* Възкисел. *Красàта йàбалка* (См, Ар, Чп, Пв, Ков, ШлР).

крàсник *м.* Билка, която се вари и пие за разслабване (Стр).

кратàл *м.* Дънер (Рд).

крàтам *гл.* Свършвам. ~ СА 1. Свършвам се. *Брàшнọсọ са крàти.* 2. *прен.* Измирам. *Стàрите л'ȗде са крàтиха* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Кос).

крàтеш *м.* Свършване, последна четвъртина на луната. *Мȇсачинаса йе на крàтеш* (См).

крат'овен *прил.* Който завършва, дето залязва слънцето. *Крат'овна зѐм'а* (пред. н. п. — Гб и др.).
кратѐх *м.* вж. *патѐро* (ШлР).
кратѝн мѐсец *м.* Месец, през който ферментира виното (Яв, Лс).
кра̀хтичко *нарч. ум.* Кръшно. *Сѝтанко да са расхо̀даш, кра̀хтичко да са отсмѝваш* (н. п. — Сц, Пт, Дв, Кт, Вв, Мс).
кра̀це *мн.* Крака (Чн, Рк, Дор, Кос).
кра̀чка *ж.* Клон (Гб).
кра̀цето *мн.* вж. *пѐдношки* (СП и др.).
крачо̀це *с.* Краче (Чн, Рк, Дор, Кос).
кра̀шник *м.* Краищник от хляб (См, Ар, Мн, ДХ, Чн, Пв).
крѐкут' *м.* Крякане. *Ко̀шкине ѝдат крѐкут'* (См, Ас).
крѐмел' *м.* Кремък (Як, Др, Дж, Чак).
крѐмен' *м.* вж. *крѐмел'* (См, Пт, Дв, Сц, Пг, Тх, ГДер, Зг).
крѐпан *прил.* Здрав, држелив (См, Ас, Ар).
крѐтом *нарч.* Навсякъде, заедно (Ац).
крѐхт *прил.* Крехък (Чн).
креч *м.* 1. Вид сив скакалец (Пд, Тв). 2. *прен.* Човек с недъг (Слв, Вв, Кт).
кречене̂свам *гл.* вж. *карчино̀свам* (Яв, Дб).
крѝва му̀ха *ж.* Стършел (Сп и др.).
крива̀к *м.* вж. *крива̀чка* (Сит).
крива̀чка *ж.* Шепа (Слв, Вв, Кт, Ус, Рво, Тн).
крѝве *нарч.* Криво. *Крѝве варвѝ, крѝве сидѝ* (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).
крѝве̂м са *гл.* 1. Изкривявам се. 2. *прен.* Присмивам се, имитирам някого. *О̀ти ми са кривѝш, стрѝкоф?* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
кривинà ж. Неправда (Сит).
кривинж'о̀ *м., ж.* Човек, който се глези (Слв, Вв, Кт).
крѝволица *ж.* Приспособление към дъскорезница (См, Ас).
крѝво го̀рло *с.* Дихателна тръба (Смл, Нд, Стр, Ел, Дл, Тх).
крѝфце *нарч. ум.* Накриво. *То̀й ма крѝфце поглѐва* (н. п. — См, Ар, Ас).
крѝлнувам *гл.* 1. Развявам. 2. Разпервам. *Мѐне ли чѐкаш, байрѐко, ѝе да ти крѝлна крилцàна.* (н. п. — Чуч, См, Ас, Ар).
крилцà *мн.* 1. Крила. 2. *прен.* Скутове (См).
крѝйом *нарч.* Скрито, тайно. *Айсвà ти дàвам крѝйом* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
крѝфкам *гл. ум.* Кривя, накривявам. *Червѐно фѐсче ѝмам го, агà го крѝфкам, гàлиш ли?* (н. п. — Вв, Кт, Тик, Вл, Тър, Ел).
кро̀а *ж.* Крава (Кп).
кровѐн *прич.* Кроен (Пп).
кро̀йво *с.* 1. Кроене. 2. Материалът и инструментите за кроене. *Зо̀ми кро̀йвото и ѝела на шевекѐр да кро̀им и шѝим* (См, Ар, Зл, Ас, Дев).

кро̀йкам *гл.* Разпръсквам, разпилявам (См, Ас, Ар, Дев).
кро̀к *м.* Кръгла дъска, върху която се точи тесто за баница (См, Пт, Ар).
кро̀мбал' *м.* вж. *патѐро* (Тг).
кро̀мпал' *м.* вж. *патѐро* (Чур).
кро̀п *прил.* вж. *крап.* *Во̀жесо ѝе кро̀пачко* (См, Пт, Мс, Пг).
кро̀па *ж.* Къса горна женска дреха от басма (пред. бълмох. — Кс и др.).
кро̀сне̂м *гл.* Скитам без работа насам-натътък. *Каквò лу кро̀сниш по махалòса по цàл дѐн'?* (См, Пт, Дв, Мс, Пг).
кро̀те̂м *гл.* 1. Кътря. *Кро̀те̂м кàмене.* 2. *прен.* Много се карам. *Стàрецат кро̀ти за сàйа рàбота* (См, Пт, Дв, Мс, Пг).
кро̀тнува *гл.* Укротява се, почва да пасе спокойно — за овце (Яв).
крону̀ша *ж.* Кротка жена или животно (Яв, Дб).
кро̀тце *нарч. ум.* Кротичко. *Стàнали, та са то̀рнали и кро̀тце си са запѐли.* (н. п., пред. бълмох. — См, Ас, Ар).
кро̀хтичко *нарч. ум.* Кръшно. *Де го вѝдела, девòйка, та са кро̀хтичко насмѐла* (н. п., пред. бълмох.).
крундѝр *м.* Съд за вино около 1 л.
крунду̀р *м.* вж. *леду̀нка* в 1 знач. (Кам).
кру̀пка *ж.* 1. Малка бучка захар, сол и др. (См, Пв). 2. Късче масло (Слв, Вв, Кт, Пт).
кру̀то *с.* Корито (Кп и др.).
круф'о̀, круфѐ *ж.* Периферия на покрива на къща (Ел, СмнР, Мм, Бс, Рд, Сг, Кор).
крух *м.* вж. *кру̀пка* в 1 знач. (См, Пг, Чп, Пв, Пт, Дв).
кру̀хал' *м.* вж. *кру̀пка* (в 1 знач., Слв, Вв, Кт).
кру̀хал'чек *м. ум.* Бучица (Слв, Вв, Кт).
крушо̀к *м.* вж. *кру̀хал'чек.* *Агà ти тѐкне ко̀рф', ту̀ри му крушо̀к со̀л'* (Слв, Вв).
крушу̀м *м.* 1. Олово. 2. Куршум (См, Ар, Ас).
кръвà ч *м.* вж. *кривàчка* (Кп).
кръвѝка *ж.* Тревисто високо растение с едри листа и разклонени червенокафяви цветове (Лл).
кръж'а *гл.* Обикалям (Яв, Дб).
кръ̀ичка *ж. ум.* Кравичка (Як, Др, Дж, Чак).
кръ̀ндак *м.* Дънер, дърво без клони (Сем).
кръ̀п *прил.* вж. *крап* (Як, Дж, Дм, Кир).
кръ̀пнувам, кръ̀пам *гл.* Грабвам, открадвам. *Па ше до̀йде нѐкво пѝле, та ше та кръ̀пне и ше та занесѐ на го̀рното тепѐ* (Рк).
кръстàтка *ж.* Високо тревисто, с големи листа растение, с което хранят прасетата (Лл).
кръ̀стен *прил.* Добър, благороден (Сем).
кръ̀стом *нарч.* На кръст. *Кръ̀стом навѝти тасмѝ* (См, Яв, Дб).

кръто̀х *м.* вж. *патѐро* (ШлР).
кръцам *гл.* Скърцам (Нс).
к'у *част.* Ще. *К'у бѝе* (СП, Ив).
куба̀цам *гл.* Куцам, като подмятам единия си крак. *Ва̀диш ли го какво̀ куба̀ца* (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).
куб'о̀, кубѐ (тур.) *ж.* Свод над огнището (Бд).
кубу̀р (тур.) *м.* 1. Кожен калъф за пистолет. 2. *прен.* Пистолет. *Ка̀йно си ду̀ма ду̀маха, че си кубу̀ре пу̀кнаха* (н. п. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).
кубурѝна *ж.* Коремна и гръдна кухина на животно, в която са поместени вътрешните органи (Чн).
кувѐт' (тур.) *м.* 1. Сила. *Ни оста̀на ми кувѐт' хѝч.* 2. *прен.* Материална възможност. *Нѐмам кувѐт' да пома̀гам* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
кувѝе *ж.* 1. Кладенец (Куз, Дек). 2. Подземие, в което се оставя сухият тютюн да омекне (Гб).
ку̀г'ам *гл.* Целувам (ШлР).
ку̀да *ж.* Дружина.
кудга̀ *сз.* Като че ли, сякаш. *Кудга̀ ни йѐ била̀ и та̀ мома̀* (Дев, Ас).
кудга̀ *съчет.* вж. *кадга̀* (ШлР).
ку̀дêм *гл.* 1. Целувам (См, Пт, Дв, Чп, Мс). 2. Клеветя (Кор).
кудурѐт' (тур.) *м.* 1. Физическа сила. 2. *прен.* Богатство, възможност (См, Мн).
куежѐк (тур.) *м.* Съд (пред. бълмох.).
кузламо̀ (тур.) *ж.* Мъжко агне от година и половина до две години (См).
ку̀зна *съчет.* Кой знае (Пв).
ку̀зн'а, ку̀зин'а *ж.* Ковачница. *Агу̀пска ку̀зн'а, мразлѝва ку̀зн'а* (Кор, Дор, Кос, Кч, Дс, См, Ар, Мн, Ас, Дев, Дл, Тх).
куйѐ (тур.) *ж.* вж. *кувѝе* (Мд, Стр, См, Дл, Пт, Тх, Як).
куйтѝê *ж.* Запазено от ветрове място, завет (См, Пт, Дв, Сц, Мм, Пг).
куйтулу̀к *м.* вж. *куйтѝê* (См, Пт, Дв, Сц).
кук *м.* Комин (Гб, Кп).
ку̀ка *ж.* 1. Кълбо прежда за бродиране (Зб). 2. Нож на рало за разработване целина (Дб).
ку̀кал' *м.* Кука. (См, Сг, Рд, Стр, Ор).
ку̀кал'ка *ж.* 1. вж. *ку̀кал'* (Ус, Пг, Бка). 2. Колче за връзване на добитък (Тн).
ку̀ката *ж.* Детска игра с пет камъчета — предимно за момичета (Слв).
кукатѝра *ж.* вж. *ку̀ка* в 1 знач. (Слв, Мм, Сок, Бс, Ус).
ку̀ке *ж.* 1. вж. *кук* (Зл). 2. Колче за връзване на добитък. *Врѝт' са ку̀кене кадеха, мо̀на са ку̀ке ни кадѝ* (Ор). 3. Къща (Ох, Чд, Коз).
кукѐ (грц.) *с.* 1. Боб. 2. Бакла (Гб).
ку̀ки *мн.* 1. Място, дето стоят кросната на домашния стан (Зл. Нд). 2. Скрипците (заедно с приспособленията) на домашния стан (Рк).
ку̀кла *ж.* 1. Малко каменно конусче, което се поставя на върха на някогашните комини за украса (Слв, Вв, Кт). 2. Малък кравай от тестото на хляба (Пв). 3. Малък краце от тестото на хляба с великденско яйце (Слв, Сф, Пт). 4. Надгробна кутия с кръст за палене свещи и кандило (ШлР).
ку̀клица *ж.* Фигурка, украшение на дантела (См, Ар, Ас).
ку̀кнувам *гл.* Капвам, неочаквано пристигам. *Ста̀нало адно̀ ара̀пинище и л'у ку̀кнало в главнѐте* (См, Рк).
ку̀кувица[1] *ж.* Порцеланова дръжчица на прозорец, чекмедже и др. (Слв, Вв, Кт).
ку̀кувица[2] *ж.* Иглика (Яг).
ку̀кувичка *ж.* Дръвче-клин, което крепи привоя за воището, за да се свърже с хомота, при домашното рало (Мд).
куку̀да *ж.* 1. Юмрук. *До̀ли та у̀драм адно̀ куку̀да.* 2. Желязна топка на кантар (См, Ар, Мн, Дев, Бб, Лл, Сит).
кукужѐлка *ж.* Оронен царевичен кочан (Гм).
куку̀л'[1] *м.* Малка купчинка във вид на конус (См, Пт, Дв, Сц, Мс, Пг).
куку̀л'[2] м. Пашкул (Кп, Зл, Съч).
кукулѐда *ж.* 1. Качулка. 2. Горна вълнена овчарска дреха с качулка (Пг).
кукур'а̀шка *ж.* Шишарка (Яв).
куку̀тка *ж.* Карфица (Зб).
куку̀чка *ж.* Карфица (Слв, Вв, Кт, Мм).
ку̀кце *с.* Малка топчица от стъкло и др. (Лл).
ку̀ла[1] *ж.* Укрепен граничен пост (СП).
ку̀ла[2] *ж.* Едро високо муле (Пв, Хв).
ку̀ла[3] *ж.* 1. Подутина, израстък на дърво (Хд, Зг). 2. вж. *во̀рга* (Дв).
кулама̀ *ж.* Листата под върха на тютюнево растение (Гб).
ку̀лаф *прил.* 1. Недъгав, кекав, който има някакав телесен недостатък (См). 2. Непохватен (Сц, Пв).
ку̀лда-кула̀чка-ку̀лдаааа *ж.* Поздрав, с който децата коледуват (Гб, Кп).
ку̀ллê *ж.* Помещение на турски граничен пост (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл, Мг).
к'улѐк' *ж.* Импровизирана чашка от борова или елова кора, в която поставят мъзга (ШлР).
ку̀лес *прил.* С жълточервеникав косъм — за кон или муле (Пв).
к'улѐф (тур.) *м.* Плъстена вълнена (от *йа̀рина*) шапка, която овчарят си прави и носи под *терлѝка* на главата си (См, Ар, Мн, Чп, ШлР).
к'ул'о̀ (тур.) *ж.* Подчинен човек, роб. *То̀й йште да му сам к'ул'о̀* (См, Мн).
кулп *м.* вж. *клуп.* (См, Пт, Дв, Мс, ШП).
к'ул'у̀м (тур.) *м.* Черга, килим (Зл).
к'ул'уст'у̀р *м.* Долен, провален морално човек (Пв).
к'ул'ханѐ (тур.) *с.* Лош, морално паднал човек (Пв).

к'ул'чо̀, к'ул'чѐ (тур.) *ж.* Метал на буца (См, Ар, Пв).

кума̀ *сз.* Защото. *О̀ти ни си учи̇л? — Кума̀ фчѐра имѐх дру̇га ра̀бо̨та* (Сел).

ку̀мар' *м.* Комар. *Адѝн ку̀мар' ма ухапа* (Як, Др, Дж, Чак).

кума̀ш (тур.) 1. *м.* Стока. 2. *прил. прен.* Добър. *Тѝ акọ бѐше кума̀ш, та штѐше да сидѝш ту̇с* (Слв, Вв, Кт, Мм, Ус, Чок).

ку̀мбалка *ж.* вж. *мѐчо̨ве* (ШлР).

ку̀мбал'ки *мн.* вж. *ва̀луги* (Як и др.).

кумбѐ *с.* 1. Копче (Кп). 2. Копче за долни дрехи (Гб).

к'умбѐ, к'умбѐт' (тур.) *с.* Печка (пред. бълмох. — Сит, Лл).

кумлу̀к (тур.) *м.* Песъчлива почва (СмнР, Смл, Вр, Сг, Слв).

кумса̀л (тур.) *м.* вж. *кумлу̀к* (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).

кунда̀к, кунда̀к' (тур.) *м.* 1. вж. *кустамло̀к* (СмнР, Мд, Дл). 2. Спусък на пушка (Пв). 3. Приклад на пушка (См, Як, Кор). 4. Примка за ловене на врабчета (Ор, Як).

кунда̀п' (тур.) *м.* Канап (См, Ар, Мн).

кундѝл' (грц.) *м. остар.* Каменна писалка (См, Пт, Дв).

ку̀ндийа пръс *м.* Малкият пръст (Куз, Дек).

кундѝр *м.* Шарки на късака — женска горна дреха без ръкави (Чд, Ков).

ку̀ндри (тур.) *мн.* Обувки (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Ас, Дев).

ку̀ндражие (тур.) *м.* Обущар (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Ас, Дев).

к'унд'у̀р-панд'у̀р *нарч.* Криво-ляво (Тн, Чок).

к'у̀нек', к'у̀нец (тур.) *м.* 1. Тръба. 2. Кюнец (См, Ар, Мн).

кунѝзма (грц.) *ж.* Икона (См, Ас, ШлР, Зл).

к'ун'к' (тур.) *м.* вж. *к'у̀нек'* (Хв, Пв).

к'ун'т' (тур.) *м.* вж. *к'у̀нек'* (Як, Др, Дж, Чак).

к'у̀нти *мн.* 1. Тръби. 2. Кюнци (Як, Др, Чак, Дж).

кунто̀ш *м.* Женска горна дреха до кръста, отворена отпред и обшита с кожички (Мм, Сок, Бс, Пг, Чп).

ку̀па *ж.* Копа. *Го̨лѐма ку̀па сѐно̨.* (Зл).

купѐнче *с.* Купчинка (Слв, Вв, Кт, Пт).

к'упѝк' (тур.) *м.* Пяна от сапун (Як, Др, Дж, Чак).

купѝлка, купѝлке *ж.* Разни покупки, които се правят за момата във връзка със сватбата ѝ (пред. бълмох. — Чн, Яв, Пв).

купѝнче *с.* вж. *купѐнче* (Кп).

к'упѝчка *ж. ум.* от *к'упѝк'* (Як, Др, Дж, Чак).

ку̀пка *ж.* Купчина. *Ку̀пка о̀ра.* (Кор).

к'уплѐ *с.* вж. *кипл'о̀* (Зг).

куп'о̀ *ж.* Закупени неща, стока и др. *Млѝго̨ куп'о̀ сте избра̀ли* (См).

к'упрѐ *с.* вж. *прѝнга* в 1 знач. (Сит, Лл, Дб).

к'у̀прие (тур.) *м.* 1. Мост (пред. бълмох.). 2. Част от проста брава (Слв).

кура̀к (тур.) *м.* Суша. *Йѐца йе кура̀к сва̀ лѐто̨ жихàнас изго̨рѐ* (См, Мн).

к'ура̀к' *м.* Малък чук (См, Пт, Дв, Мс).

кура̀к' *м.* вж. *к'ура̀к'* (См, Ар, Ас).

кура̀ек *м.* Малко чукче (СмнР).

курамо̀ *ж. остар.* Данък, разхвърлян по равно на всички (пред. бълмох.).

ку̀рба *ж.* Жаба (Хд).

курбѐт' (тур.) *м.* Чужбина, където се отива за печалба (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

курбет'о̀вам *гл.* Прекарвам на чужбина по печалба (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

курбет'чѝе *м.* Човек, който ходи на гурбет (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

курбѝна *ж.* Кора от тиква, която служи за съд за хранене на куче (Стр).

к'у̀рдевица *ж.* Късна есенна дълготрайна сладка ябълка (Мд, Ел, СмнР).

к'урдѝе *ж.* Сукман (Гм).

курдѝсвам, курдѝсувам *гл.* 1. Нареждам, нагласявам. *То̀й и пѐсн'а му йе курдѝсал.* 2. Поставям някого на мястото му. *Йѐ та шта курдѝса тѐбе, ага̀ ни почу̇ваш.* ~ **са** *прен.* 1. Гиздя се, кича се. *Отка̀ксо̨ са о̨главѝ, а̀ртак йѐца са курдѝсваш.* 2. Заканвам се, перча се. *Нимо̀й са млѝго̨ курдѝсва, о̀ти та знàйм, кутрѝ си* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Кс).

к'урѐк' (тур.) *м.* Желязна лопата (Пв, Хв).

ку̀решница *ж.* 1. Малка сребърна четириъгълна плочка, украсена с разни фигури, на която висят тънки сребърни верижки с дребни монети, която в миналото е носела на главата си младоженката. 2. Кокоши изпражнения. (См, Ар, Мн, Ас, ШлР, Тн). 3. Мома, която има по-голяма сестра за женене (Дер).

курѝна *ж.* Врана (Кп).

к'ур'к' (тур.) *м.* Кожух (Слв, Вв, Кт, Пт, Мн, Ас, Дев).

куркма̀ч *м.* Гъсто есенно овче мляко (См, Пт, Дв, Мс, Пг, ШП).

курно̀ *ж.* Канелка за чешма (См, Пт, Дв, Мс, Пг).

к'урпѐ, к'урп'о̀ (тур.) *прил. неизм.* Млад, неразвит още физически, крехък (Хв, Пв, См).

к'ур'пѐк' (тур.) *м.* Късно агне (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).

к'урпѐчка *ж.* Дъжд, смесен с дребна градушка (Слв, Вв, Кт, Пт, Дл).

курса̀к *м.* Сирище от дребен добитък (Яг, Лл).

курсакнѐ (тур.) *ж.* Барут и парцали, без сачми, с които се пълни пищов или пушка (См, Ар, Мн, Дев, Мг).

куртардѝсва ми, куртадѝсува ми (тур.) *гл. безл.* и предимно в отриц. форма. Отърва ми, имам сметка. *Нѐма да го̨ да̀м, чи ми ни куртадѝсва* (Мн, См).

куртѝна *ж.* 1. Дълъг дебел прът с ябълка и монета на върха, на който се катерят на сватбата. 2. Дълъг прът, върлина (Гб).

куртулѝсвам, куртулѝсувам (тур.) *гл.* Спасявам. *Тѝ хѝубаве на куртулѝса.*

куртулу̀ш (тур.) *м.* Спасение, избавление (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).

куружѝе̂ (тур.) *м.* 1. Пъдар, поляк (См, Пт, Дв, Мс). 2. Горски стражар (Пв).

курул'дѝсвам са (тур.) *гл.* Пъча се, перча се. *Нимо̀й са курул'дѝсва со̀лкова, брѐ* (См, Мн, Ас, Дев).

курулу̀к (тур.) *м.* Сушина. *Ф л'ува̀дана си сто̀рихме курулу̀к* (Мн, См).

к'урф'о̀, к'урфѐ (тур.) *ж.* Най-висока част на покрива на сграда (См).

куршума̀рник *м.* Кожена кесийка, в която овчарите в миналото пазели куршумите, с които зареждали пушките си (ШлР, Чок, Рво, Мм, Слв).

кус (тур.) *м.* Влажно и студено място, в което не прониква слънце (См).

ку̀сам, ку̀снувам *гл.* Опитвам ястие (См, Ас).

к'у̀скам *гл.* вж. *к'о̀скам* (См, Пв, Хв, Сг).

к'ускѝйа (тур.) *ж.* 1. Железен лост. 2. *прен.* Бой. *Тама̀н' си за к'ускѝйа* (См, Ас, Мн, Ар, Дев).

куспѝда *ж.* Изхабено, повредено ножче (См, Ас, Ар).

кустамло̀к *м.* Лък — детска играчка (Слв).

к'устѐк' (тур.) *м.* Верижка за часовник, която се окача на шията или на едната страна на гърдите (См, Ар, Мн, Дев).

ку̀стелиф *прил.* 1. Костелив. *Ку̀стеливи драхи.* 2. *прен.* Свидлив, стиснат (Слв, Вв, Кт, Тик).

ку̀сте̂м *гл.* Блазня (Пг, Чп и др.).

кут *предл.* При, към, къде. *Кут нѐго вечѐрей* (СП, Рк).

к'ут' (тур.) *м.* Лош навик на добитък — да хапе, рита и пр. (См, Ар, Мн).

ку̀тек *м.* Врат. *Му̀са ф зѐм'а флетѐ дур до ку̀тека* (н. п. — Ох).

ку̀тек, ку̀т'ка, ку̀т'ко, ку̀т'ки *прил. ум.* Съвсем малък. *Ку̀течек чилѐк* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

к'утѐк' (тур.) *м.* Побой. *Йѐл йе хѝубаф к'утѐк'* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ку̀тел, ку̀тъл *м.* 1. Дървена паничка с дръжка за сол и др. (Слв). 2. Голяма дървена купа, която служи за мярка на млякото в мандрите (См, Ар, Ас, ШлР). 3. Високо обло голо бърдо, обраснало само с трева. 4. Голям меден съд (Чн). 5. Място, дето се поставя абата в тепавицата за тепане (См, Ар, Ас).

ку̀телец *м.* Бримка (НМ, Бб).

ку̀те̂м *гл.* Отглеждам, храня, грижа се за някого. *Ку̀те̂м си дечко̀весе* (См, Ар, Ас).

ку̀тик *м.* Врат (Гб).

ку̀ткам *гл.* 1. Внезапно блъскам някого с ръка. 2. Бутам. *Грѐхо̀м го ку̀тнах с ра-ко̀са. Ку̀тна му плето̀н* (См, Ар, Ас, Мн, Дев). 3. Друскам, бавя, галя — дете (Яв, Дед, Куз, Дек).

к'у̀ткам *гл.* 1. Блъскам насам-нататък, удрям. 2. Махам, събарям. *Дру̀гош, ага̀ да к'у̀тнат сѝнурас, та на збра̀ха врѝт' во̀йници* (Пв, См, Мн).

ку̀т'ко *нарч.* Колко малко, съвсем малко. *Ку̀т'ко ми да̀де!* (См, Ас).

куткурѝгам *гл.* Подхвърлям нещо нагоре и отново го хващам (Слв).

кутлѝк *м.* Малка торба (Зг).

Ку̀тлово *с.* Старо име на с. Славеино, Смолянско.

кутломо̀зе *мн.* Празно място между гредите на гредореда и зидовете на къщата. *Ко̀шката йе снѐла ф кутломо̀зете* (Слв, Вв, Кт).

кутма̀ч *м.* 1. Подсирено прясно мляко (Бб). 2. вж. *куркма̀ч* (Бд, Нс, Бр).

кутнѝе̂ *ж.* Вид хубава басма (н. п. — Чц, Кж).

ку̀тролица *ж.* Вид пшеница (Ков, Гуг).

к'ут'у̀ *прил. неизм.* вж. *кит'у̀* (Пв, Хв).

к'ут'у̀к (тур.) *м.* 1. Пън. 2. Дънер. 3. *прен.* Книга, в която се вписвали крепостните актове. 4. *прен.* Мълчаливец (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Гб, Кп).

куту̀пин *м.* 1. Човек без крака (Слв, Вв, Кт). 2. Изхабено сечиво.

куфѝн' *м.* 1. Кошница, плетена с тънки пръти или хвойнови корени (СмнР, Мд). 2. Намордник на добитък (Ел, Смл, Сг, Мд). 3. Кош за фураж (Сф, Тн, Рво). 4. *прен.* Женас чорлави коси (Слв).

куфъдѝна *ж.* Конус от елова кора, който се поставя върху плетен пчелен кошер, за да го пази от валежи (ШлР).

куц миндѝл' *м.* Престилка с тъмни цветове (См, Ас).

куца̀к', куца̀йк' *м.* Скоба от две куки на задната част на самара, където се закача въжето при товарене (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

к'уца̀к' *м.* вж. *куца̀к'* (См, Ар, Мн, Дев, Лл, Сит, Пв, Хв).

ку̀цкам *гл.* Вървя на един крак (Слв, Вв, Кт, Пт).

ку̀цканица *ж.* Детска игра на куц крак (Слв).

куцот'о̀ *ж.* Болест в краката, вследствие на ко̀ято добитъкът куца (См, Ар).

куцума̀ник *м.* Мъж по жилетка (Гб).

ку̀цо хо̀ро *с.* Старо митическо обредно гергьовденско хоро, при което се подскача с левия крак и се играе с песен за предпазване влюбените от магия (поверие — ШлР).

ку̀чета *мн.* вж. *мѐчове* (Бб).

ку̀чешта бѝл'ка *ж.* Билка, която се употребява за лекуване на рани и др. (Слв, Вв, Кт, Пт, Лл).

ку̀чешти дерлѝк' *м.* Лоши отношения между близки хора (См).

кучи̂на *ж.* Кочина, в която се затварят кучета (ДХ).
куше̂к (тур.) *м.* 1. Греда, взидана в стена на сграда. 2. Пояс, част от родопска носия. *Апа̀сала йе чѐтри куше̂ка* (См, Ар, Мн). 3. Вид женска забрадка (Кор, НМ, Бб). 4. Кърпа, която се опасва на кръста у българомохамеданите мъже (СмнР, Мн, Кор).
к'уши̂нка *ж. ум.* Ъгълче (Як, Др, Дж, Чак).
кушку̂ (тур.) *нарч.* 1. Бдително, нащрек. 2. Бързо, живо. *Во̀рвите по̀-кушку̂.*
кушкуланди̂свам, кушкуланди̂сувам *гл.* 1. Държа някого нащрек. 2. Карам някого да бърза (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Дев).
ку̂шла *ж.* Кучка (Нд, Бк).
ку̂шлек *м.* Киселец (Стр).
кушлу̂к (тур.) *м.* Времето между 10 и 11 часа преди обед (Псп, Бл, ДД).
куш'о̂л' *м.* Чорлава, кичуреста коса (Пв).
кушти̂свам, кушти̂сувам *гл.* 1. Карам галоп, препускам с всички сили (Стр). 2. Вървя с всички сили, тичам. ~ **са.** 1. Впрягам се в някаква работа. *Нимо̀й са кушти̂сва, то̀ ти ште арти̂са* (СмнР, Ел, Стр, Мд). 2. *прен.* Кикотя се, смея се истерично (Слв, Вв, Кт).
къбри̂ца *ж.* Плоско каче, което може да се носи на гръб и в което обикновено се слага масло или мляко (Пв).
къда *ж.* Скреж (Тх).
къдеш *м.* Дим, пушек (Пв).
къдел'ка, къдел'ке *ж.* вж. *паху̀рка* (Зл, Нд, Стр, Рд, Ор, Пд, Зг, Тв, Як).
къжел' *м.* Еднорога хурка (Хв, Мл, Ох, Пв).
кък *предл.* 1. Към, на (Гб, Кп). 2. *нарч.* Как (Гб, Ис, ДХ, Чд).
кък̂ъл' *м.* вж. *ко̀кал'* (Хв, Пв).
кълбу̂к *м.* Кълбо (Лв, Яв).
кълʼвам *гл.* 1. Сека. 2. *прен.* Дърдоря, говоря много (Гб, Кп).
кълка *ж.* 1. Кът, ъгъл в стаята, дето е огнището. *Йа̀с и арга̀тинът спѐхме в до̀лнѐна ста̀йа по̀ ф кълка* (Пв, Хв). 2. *прен.* Завой (Тв, Бн, Хв, Пв, Дн).
кълʼкнувам са *гл.* вж. *ко̀лʼкнувам са* (Пв, Хв).
кълнъ *гл.* Идва, дохожда. *Да мъ кълнъ на умът* (Гб).
кълʼча̀ве̂м *гл.* Лавирам, кръшкам (Хв, Пв).
кълʼче̂зе̂ *мн.* Високи вълнени гетри (Ел, Стр).
кълʼчка *ж.* Чеп на дъска (Стр).
кънà *мест.* Що, какво (Чак, Дж, Кир).
кънам *гл.* Късам. *Б'а̀ло му мѐсо кънеше* (н. п. — КлД).
кънда *ж.* Малка петролна лампичка без стъкло (Зл).
кън'о̨ве *мн.* Ножници. *За твои нджe срѐбарни и по̨златѐни кън'о̨ве* (Яв).
кънтари̂ца *ж.* Връзка с неоронени кочани царевица за сушене (Дв).
кънца̀лка *ж.* Детска игра на дърво, талпа и др. с опора в средата, подобно на везни, с издигане и слизане на двама играчи (Як и др.).
кънцам са *гл.* вж. *хѐцам са* (Як и др.).
къпа̀л'ник *м.* Корито или друг съд за къпане (См, Пв).
къркайак (тур.) *м.* Четиридесетоножка. *Къркайак го̨ йе ухапал* (См, Ар, Ас, Мн).
къркани̂са *гл.* вж. *какани̂са* (Як и др.).
къркàт *м.* Четиридесет дни от смъртта на някого (ШлР).
къркладѝсвам, къркладѝсувам *гл.* Правя 40 дни от раждането (пред. бълмох.).
кърко̨лици *мн.* Криви, стръмни пътеки (Мн).
кърмà (тур.) *ж.* 1. Мрежа за риба, дълга 10—12 м (СмнР). 2. Кърпа за лице за даряване от страна на момата, след като е получила от момъка скъп подарък (Гб, Кп). 3. Черногорски пистолет (См, Ар, Мн).
кърме̂м *гл.* вж. *ко̨рме̂м* (Пв).
кърмъ̂сà *ж.* Градушка, смесена с дъжд (Хд, ДД, Тв, Пд).
кърни̂на *ж.* Кръвопролитие, голяма саморазправа (Хв, Пв).
кърпам *гл.* Крада (Чн, Вг).
кърпинка *ж.* Носна кърпичка (Кп).
кърстàтка *ж.* вж. *кръстàтка* (Дб).
кърстѐл'ник *м.* Кръщелник (ДХ).
кърстѐнка *ж.* Кръщение (ДХ).
кърсто̀вденскът ме̂сец *м.* Име на м. септември (Гб).
кърто̂чина *ж.* вж. *карти̂четина* (Яв, Бр).
кърцам *гл.* Скърцам (Як и др.).
кърчàн *м.* Болест по добитък (Лл).
кърчене̂свам *гл.* вж. *карчино̂свам* (Хв, Пв).
кърштѝлба *ж.* вж. *кърстѐнка* (Зл, ГДер).
късàк *м.* Горна женска дреха без ръкави, украсена на пазвите с цветна коприна (Ков, Яв).
късàлник *м.* Съд със супа, който младоженката при напущане на бащината къща ритва с всички сили (Дб).
късàлници *мн.* Съдове, които родителите на момата дават на младоженците заедно с другия ѝ чеиз (Дб).
късане *с.* Трапеза с нечисти ястия, която се слага на младоженците в дома на булката, преди да я изведат от бащината ѝ къща (Дб).
къска *ж.* Огризка — остатък от изяден плод (Кп).
кътѝ *нарч.* Едва ли. *Йѐ шта кътѝ до̀* (Хв, Пв).
кътлък (тур.) *м.* Липса, недостиг. *Го̨ле̂м кътлък йе за жѝто̨* (См, Ар, Мн, Дев).
къу̂к *м.* Хралупа (КлД).
къцам *гл.* вж. *ко̂цам* (Зл, Куз, Дек, Пв, Хв, Ор, Бн, Тв).
къцмо̂ *ж.* Особена тъкан с прескачани изпъкнали нишки и втъкани цветни кенари (Хв, Пв).
къч (тур.) *м.* вж. *капу̂ла* (Лл).
къшà (тур.) *ж.* 1. Стрела. 2. Шомпол (Як, Др, Дж, Чак).
къша *ж.* Къща (Гб, Кп).
къшничка *ж.* вж. *мѐчо̨ве* (Лч, Ор, Тв).
къштичка *ж.* вж. *мѐчо̨ве* (Дв).

Л

лàана *ж.* Зелка (Сщ).
лаганжѝйа *м.* Лъжец (ШлР).
лаженжѝйа *м.* вж. *лаганжѝйа* (Слв, Вв, Кт, Пт).
лажитрѐва *ж.* Вид малко бяло пролетно цвете, което расте преди тревата (Срм).
лажнѝк *м.* вж. *лаганжѝйа* (Слв, Вв, Кт, Сг, Мд).
лайца *ж.* Издълбана дървена перка на колело, което се движи с водна сила (Слв, Вв, Кт, Куз, Дек).
лайчник *м.* Лъжичник (См).
лàйут' *м.* Кучешки лай. *Цàла нòш кỳчетата ѝдêха лàйут'* (См, Ар, Ас).
л'àкова кѝтка *ж.* Лековита билка (МДер).
лàмбинка *ж.* Лампичка (Зл).
лàмкам *гл.* Правя усилия да захапя с уста обелено яйце — обичай на сирни заговезни (См, ШлР, Зл, Пг).
лàмнувам *гл.* Проявявам необикновена алчност. *Лàмнало йе да изêдè светòс* (См, Ар, Пг, Мс, Ст, Пт, Дав).
лан *прил.* 1. Неосукан, дебел. *Лàно прèло.* 2. *прен.* Мързелив (См, Ар, Мн, Дев).
лàна *ж.* 1. вж. *лàана* (Як). 2. *прил. прен.* Мързелива. 3. *прен.* Дебела, пълна (См, Пт).
лангазòвам *гл.* Мързелувам, лентяйствувам. *Нимòй лангазòва, ами ѝди да рàботиш* (Слв).
лàнгер *м.* Долно качество ракия (Лс, Яв, Дб, Пв).
лангерô, лангерà *ж.* Прозвище на грък от Асеновград (См, Пв).
лангѝда *ж.* Палачинка (Гб).
лангỳч *м.* Човек или животно, което много скита (Слв, Вв, Кт).
лàн'гур *м.* 1. Сладко вино. 2. Слаба ракия (Пв, Лс, Яв).
ланѝта *ж.* Буза, страна (Ел, Смл, Мог, Кош, Смн, Рд).
лàница *ж.* Челюст (Зл, Нд, Стр, Рд).
ланѝшен *прил.* Миналогодишен. *Ланѝшна слàма* (Слв, Пт, Дв, Вв, Кт).
лàнта *ж.* вж. *ланѝта* (Кп, Сив, Тх, Ав).
лàнтес *прил.* С големи бузи, бузест (Ав).
лàнца *ж.* вж. *лàница* (Смл).
лàпалец *ж.* Лапад (Ор, Кам).
лàпатник *м.* вж. *лàпалец* (Сит).
лàпка *ж.* Лапавица (Дор, Кос, НМ, Бб).
лапчỳнê *мн.* Особени домашни калци от дебел вълнен плат. *Лапчỳнете ти са здрàни, òти хи ни закòрпиш?* (Слв. Пт).
лас *прил.* Който е с лъскав, черен косъм (за кон, муле и др.). *Лàсо мỳле* (Пв, Хв).
лаф (тур.) *м.* 1. Дума, мълва, приказка. *Нимòйте прàви лàф!* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг). 2. Обещание. *Дàли са лàф на момѝчено.*
лàфêм (тур.) *гл.* Говоря, приказвам (пред. бълмох.) *Нимòй ми лàфи, йунàче.*
лафòвам *гл.* вж. *лàфêм* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
лàхана (грц.) *ж.* вж. *лàана* (пред. бълмох. — См, Мн, Дл, Ар).
лàхвам са, лàхувам са (грц.) *гл.* Случвам се. *Лàхват са сакѝва рàботи. Лàхах са и йè айногàва* (См, Ар, А, Дев, Мн).
лàхва са *гл. безл.* Случва се. *Аднòш са лàхало да летѝ* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
лахòвам *гл.* вж. *лàфêм* (Гб).
лàхум (тур.) *м.* Взрив за вадене на камъни (Слв, Вв, Кт, Мн, Пт, Пв, ШлР).
лахỳт' (тур.) *м.* Нахут (См, Ар, Мн).
лàцам са *гл.* вж. *хèцам са* (Лл).
лê, лêй *нарч.* и *сз.* Само, щом, когато, току. *Лê плàче и лê нарèда* (пред. бълмох.).
лèва барỳга *ж.* Вир, в който водата се върти наляво и описва кръг (Слв).
левèр *м.* вж. *ливòрвар* (Як).
лèво гòрло *с.* Дихателно гърло (См, Ар, Мн).
лèвот'ô *м., ж.* Опак човек (См, Сг).
легàло *с.* Леговище. *Аднò кòза, аднò легàло* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
ледỳнка *ж.* 1. Ледена висулка на стряха. 2. *прен.* Добре облечена и красива жена (См, Ар, Пв, ШлР).
леèн' *м.* Леген (Як).
лèжêм *гл.* Нощувам. *Пỳснахме мỳлетяна и лежèхме ф хàнан* (Слв, Вв, Кт).
лезèт' (тур.) *м.* Сладост, удоволствие. *Сàйа рàбота нèма лезèт'* (См, Ар, Мн).
лèйзга *нарч.* Тутакси, веднага (пред. бълмох. — См).
лèйка *ж.* Кратунка (Гб).
лèйнувам *гл.* 1. Проливам. *Лèйнах врит' вòдòта.* 2. Лъхва, подухва леко (Нс).
лèйнува *безл.* Завалява (дъжд, сняг). (Дл). **лèйнува са.** Лее се, пролива се. *Йèсни са кòрве лèйнаха* (н. п. — См, Ас, Ар).
лейлèк' *м.* Щъркел (Тн).
лейнъй, лейтъй, лейсъй *нарч.* Само тъй, току тъй. *Не мòже лейнъ̀й, бис тертѝп* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).
лейсè *нарч.* Тутакси, веднага (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).
лèйсига *нарч.* вж. *лèйзга* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).
лèкаштè *съчет.* Както ще, както иска (пред. бълмох. — См).
лèким (тур.) 1. *межд.* Ех, ех че. *Лèким си мòско.* 2. *сз.* Но, обаче. *Йè отѝдах, лèким бòрже си са вòрнах* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).
лèк'ô, лекè (тур.) *ж.* 1. Петно на дреха. 2. *прен.* Позор. 3. *прен.* Досаден човек

Касọ тѐбе лек'ȍ ни сȍм вѝд'вал нѝйде (См, Ар, Мн).

лѐк'ум (тур.) *межд.* и *сз.* вж. *лѐким. Лѐк'ум си чилѐчиште* (ШлР.).

лекỳшка *ж.* Брана (Сьч).

лел'ȁк *м.* Щъркел (Куз, Дек, Зл, Мн).

лѐл'ам *гл.* Люлея (пред. бълмох.).

Лел'ȁн *м.* Мъжко собствено име (Гб).

лел'ȁна *ж.* Вид дървенисто растение, което при цъфтежа си реси (Гб и др.).

лѐееле, лѐееле *межд.* За изразяване на съжаление и състрадание. *Лѐееле, факѝркọвете, каштȍт да пȍдат ф мразọвѐсе* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

лѐленчи *с.* Син на леля (Гб).

лѐлинки *мн.* Детска игра с кукли (Гб).

лѐлишка *ж.* Сестра на младоженеца (Кп).

лѐл'ка *ж.* 1. Чума. 2. Смърт (Тър).

лѐл'ка *ж.* 1. Кратунка. 2. *прен. подиграв.* Глава (пред. бълмох. — См, Ар).

лѐл'чинка *ж. ум.* Леличка (Слв, Вв, Кт, Ар, Мн).

лѐн *м.* Леген (Гб).

лѐп (срб.) *прил.* Хубав. *Лѐпа пѐсен. Нȁдени лѐпа прѐмена* (Пп, СК, Чд, Смл).

лѐпе̑м *гл.* 1. Боядисвам, белосвам. *Йѐ кȁта сȍбọта лѐпе̑м ọгнѝштетọ* (См, Гб). 2. *прен.* Залепвам пара на челото на гайдаря (См, ШлР).

лепѝда[1] *ж.* 1. Нож без дръжка (См, Ар, Ас, Мн, Яг). 2. Плоча.

лепѝда[2] *ж.* Млад, без зърна зелен фасул, грах, бакла (Стр, Мд, СмнР).

лепѝда[3] *ж.* Слаб човек или животно (Вв, Кт, Слв, Пт, Сц).

лепѝф *прил.* Лепкав. *Лепѝвọ дȍрвọ ọт пѝса* (Слв).

лѐпка *ж.* 1. Залепено нещо върху стена. 2. *прен.* Неканен и нежелан някъде човек (Слв, Вв, Кт, Пт).

лѐпнувам *гл.* Удрям, цапвам по лицето с шум (См, Ас, Ар, ШлР).

лес *прил.* Светъл, бял — за животно със светло петно на тялото. *Лѐсọ тȁйче* (Чн).

лесѝда *ж.* Верига. *Тѐнка лесѝда.*

лесѝчина зỳнка *ж.* вж. *зỳнка* в 1 знач. (Чок).

лесѝчинọ плȁтнọ *с.* вж. *зỳнка* в 1 знач. (Вл, Рво, Сф, Тн, Рд, Рв, Сг).

лесѝчина свȁдба *ж.* вж. *зỳнка* в 1 знач. (Стр, Слв).

лескȁвец *м.* Светкавица. *Сȁбли са л'ȍскат кȁйнọ лескȁвец* (н. п.).

ле̑скȁвица *ж.* 1. Светкавица (См, Мд). 2. Гръм, мълния. *Пȁднала йе ле̑скȁвица и йе запȁлила купѐнан* (Зл, Нд, ЕР, Дл). 3. Лескова пръчка. *Ỳдрей му инȁ ле̑скȁвица* (Гб, Слв, СмнР).

лѐскам *гл.* Лъщя, бляскам. **лѐска са** *безл.* Святка се. *На зȁник са лѐска* (Як, Др, Дж, ДХ, Сг, Стр, Гб, Кп, СмнР).

лескȁт *прил.* Който лъщи, блеска. *Лескȁти кундри* (См, Зл).

лѐскаф *прил.* вж. *лескȁт* (Зл, ГДер).

лескỳнка *ж.* вж. *блестỳнка* в 1 знач. (Сем).

лѐстọвица *ж.* Невестулка (НМ).

летȁлọ *с.* Хвърчило (Мм, Сок, Бс, Ус).

лѐтаф *прил.* 1. Полегат, слабо наведен (Слв, Мм, Сок, Бс). 2. Хоризонтален, равен. *Лѐтаф пȍт'* 3. *прен.* Кротък, спокоен. *Лѐтаф чилѐк кȁзва лѐтва дỳма* (Слв, Вв, Кт, Пв, Пт).

лѐтве̑м *гл.* Бия някого с дърво. *Хỳбаве гọ лѐтвих* (Слв, Вв, Кт, Чок, Рв).

лѐтвọ *нарч.* 1. Полегато. 2. Равно. 3. *прен.* Кротко. *Прȍдумай му пȍ-лѐтафкọ* (См).

лѐти *мн.* Левове, пари — в тайния зидарски говор (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

летѝ *гл.* Вали. *Снѐк и дȍш летѝ.* **летѝ ми** *безл.* Идва ми нещо в голямо изобилие. *От врѝт' странѝте хми летѝ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

летишлѝф, летешлѝф *прил.* Дъждовен. *Летешлѝвọ йе прȍлетọсọ* (См, Ар, Мн).

летнинȍ *ж.* Пролетен посев (См, Ар, Ас, ШлР).

лѐтница *ж.* Ръж, която се сее през пролетта (См, Зл, Пг, ШлР, ГД).

лѐтọ *с.* 1. Лято. 2. Разстоянието между клоните на стъблото при иглолистните дървета, чрез което се измерва възрастта им (Слв, Вв, Кт).

лѐтọска *нарч.* Лятос (См, Ар, Ас, Мн).

леф *м.* вж. *хлѐф.* (Зб, Пв).

леф *прил.* Опак, своенравен. *Лѐвọ чилѐчиште* (См, Ас, Мн, Ар, Дев).

лѐфтер (грц.) *прил. неизм.* Неженен, свободен (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

лефтерȍвам *гл.* Ергенувам (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

лѐфтерцки *прил.* Ергенски. *Лѐфтерцки гọдѝни* (См, Ар, Ас, Дев).

лѐхам, лѐхнувам *гл.* вж. *л'ȍхам, л'ȍхнувам* (СмнР).

лѐхен *прил.* Хладен, прохладен. *Лѐхен ми вѐтер дỳеше* (Кес).

лехѐн' *м.* Леген (См, Ар).

лешѝна *ж.* Леха (ШлР).

лештѐе̑ са *гл.* Лъщи, издава блясък. *Т'уфѐке̑н му са лештѐе̑* (См, Пт, Дв, Мр).

ле̑штѐм *гл.* вж. *ле̑штѐе̑м* (Пв, Хв).

лештȍк *м.* Местност, обрасла предимно с леска (Слв, Вв, Кт).

ли, л'а *част.* и *нарч.* Само. *Мехмѐт'ọвата мȁйчица ли плȁче, ни арнѝсува* (См).

лѝба *гл.* Неохотно поема нещо с устните си, неохотно яде (за добитък). *Кȍнес лѝба зọптȍс* (Слв, Мм, Сок, Бс).

либадѐ (тур.) *с.* Къса (до кръста) женска дреха, която се носи от българомохамеданките под салтамарката (Мр, Ор, Тв, Сц, Дн, Лк).

лива̀н *м.* Тамян (Гб, Кп).
лива̀нтọ *с. остар.* Гюлова вода (См, Пт, Дв).
лѝвник *м.* Умивалник (Смл).
ливо̀р *м.* вж. *ливо̀рвар* (См, Ас).
ливо̀рвар *м.* Пистолет (Слв, Мм, Сок).
лѝгда *ж.* 1. Супа с ориз, която се поднася на гостите вечерта срещу сватбата (Гб, Кп). 2. Плуваща мазнина. 3. *прен.* Разглезена девойка (Гб).
лизгѐр (грц.) *м.* Права лопата; лизгар (Пв).
лѝйнувам *гл.* Плисвам, разливам (См, Ар).
лѝка[1] *ж.* Липа (Як, Др, Дж, Чак).
лѝка[2] *ж.* Прилика. *До̀р си лѝката ни на̀йде* (н. п. — Зл, Ав).
лѝкоф *прил.* Липов (Як, Др, Чак, Дж).
лика̀т'ка *ж.* 1. Уред за разчепкване на памук. 2. Хурка за предене на памук. 3. *прен.* Девойка или жена с рядка пъргавост (Гб, Кп).
лил *м.* вж. *бѐленик* (Сит, Лл).
лилѐ *ж.* Главната от зълвите при сватбения обряд (Зл, Нд, Стр).
лѝиле̂ *межд.* вж. *лѐеле* (Вв, Кт).
лѝма (ит.) *ж.* Пила (Мм, Сок, Ус, Бс).
лимберу̀да *ж.* вж. *блесту̀нка* (Кп).
лѝмкам *гл.* Ям бавно, без охота (Кор).
лингѐр *м.* Малък меден плитък съд (Гб).
лѝнгур[1] *м.* Циганин, който продава дървени изделия (Пв, Хв).
лѝнгур[2] *м.* Сладко вино, гроздов сок (Дед).
лѝнгурка *ж.* Циганка (Пв, Хв).
лѝнкам *гл.* 1. Тича тръс (за кон, муле и др.). 2. *прен.* Ходя насам-нататък без работа. *Пọ ца̀л дѐн' лѝнкам и ка̀пнувам ọт у̀мọра* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Тх, Дл).
линтѝр *м.* Желязна вила с шест или осем зъба, с която се рине тор, чакъл и др. (Пв, Хв).
лѝра *ж.* Цигулка (Гб, Кп).
лирѝсвам *гл.* Свиря на цигулка (Гб, Кп).
лис *прил.* 1. Оголен, плешив, с бели ивици между черен косъм (Пв). 2. С бяло, светло петно на крака. *Лѝсọ та̀йче* (Чд).
лѝска са, лѝснува са *гл.* Разлиства се. *Букọва̀кан са лѝска. Пọ айсва̀ врѐме байренọ фсѐ са лѝснува* (См, Ар, Ас, Мн).
лѝсница *ж.* Складирана зелена изсъхнала шума върху някое дърво за храна на добитък (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
лѝснувам са *гл.* Окъсвам се, одрипавявам (Слв).
лѝстọ *с.* 1. Юфка (Ох). 2. Китена разноцветна вълнена постелка, която момата носи на момъка като чеиз (Зл).
лѝтọ *нарч.* Рядко тъкано (Тв, Ор, Хд, Мр, Кч, Дс, Сит).
лѝхър *м.* Вихър. *Лѝхър лѝхра го̀ни* (н. п.).
лѝца *ж.* Лъжица (Дж, Зв, Дм, Чак).
лѝчкам *гл.* 1. Изхвърлям със замах наведнъж някаква течност. *Лѝчнах йа врѝт', о̀ти йе ọплѐскана.* 2. *прен.* Събарям, развалям. *Лѝчнах плѐто̀н, о̀ти штѐше да па̀дне.* **лѝчка са.** 1. Събаря се, разваля се. 2. *прен.* Имам главоболие. *Лѝчка ми са главо̀са* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
лишѐн (тур.) *м.* 1. Знак, белег, знамение. *Наштѐска па̀даха звѐзди, сва̀ йе нѐкаф лишѐн.* 2. Накит — всички неща, които годеникът носи на годеницата си. 3. Веш, конец, парцал и други предмети, които минувачът оставя при всяка вода, извор и др., за да не разсърди духа-стопанин (поверие — См, Ар, Ас, Мн, Дв).
лишѝчинọ ọгледа̀лọ *с.* Слюда (Як).
лọгаве̂м *гл.* Повреждам, развалям. *Нимо̀й гọ ло̀гави!* (См).
ло̀гнувам *гл.* 1. Лъжа по малко, поизлъгвам. 2. Измамвам някого да падне. *Одма̀хна сто̀ла, ло̀гна ма, та па̀днах* (ШлР).
ло̀гун' *м.* Дажба от брашно, трици, картофи и др. по време на доенето на кравата (См, Ар, Мн).
ло̀дọс *м.* Топъл южен вятър (См, Ар, Пт, Дв, Пг, Мс).
ло̀жа[1] *ж.* вж. *ло̀зе* в 1 знач. (Ж — Пв, Хв).
ло̀жа[2] *ж.* Плацента (Пв, Хв).
ло̀жа[3] *ж.* Приклад на пушка (Пв, Хв).
ло̀жба *ж.* Облог. *И са са ло̀жба фа̀тили да си му дадѐ ко̀нчено* (См, Ар, Ас).
ло̀зе *с.* 1. Материя, в която лежат семената на тиквата и пъпеша (См, Ас). 2. Грозде. *У̀кусчек да му о̀днеса ч'о̀рнọнọ ло̀зе с ло̀зана* (н. п. — См, Ар).
ло̀ка *ж.* Тревиста поляна около завой на река (См, Пт, Мр, Пг, Чп, ШлР, Сит).
л'о̀ка *нарч.* 1. Бавно. *Гọдѝна л'о̀ка мино̀ва.* 2. *прил.* Лека (за тегло). *Страно̀са на тва̀рас йе л'о̀ка* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
лọкмаза̀нин *м.* Лаком човек (Слв, Вв, Кт).
лọкма̀рухọ (тур.) *с.* Етер (Слв).
лọкмо̀ *ж.* Мекица (См).
лом *м.* 1. Шума, листа. 2. Стръмно място (ШП).
ло̀ме̂м[1] *гл.* Отчупвам късче хляб, пита и др. раздадени за здраве или за помен и изговарям съответни пожелания (Слв, Пт, Зл, Дв, Чп, Пв, ШлР, ДЛ).
ло̀ме̂м[2] *гл.* Тъка възглавници и др. с рядка основа и тънък вътък (Рв, Ус, Смл).
ло̀мен *прил.* Тъкан с рядка основа и тънък вътък. *Ло̀мени во̀зглавници* (См).
ло̀мка *ж.* Всяко отчупено късче при *ло̀менетọ. Йѐ збра̀х бае̂ ло̀мки* (Слв).
ло̀нца (ит.) *ж.* Събрание на някогашно еснафско дружество (Пв).
ло̀па *ж.* При детските игри надиграните деца получават *ло̀па*=гол (Слв).
лọпа̀чке *ж.* вж. *татра̀лка* в 1 знач. (Лл).
л'о̀пка *ж.* 1. Кръпка. *Ѝмам хи а̀гọ, ѝмам хи, ала са л'о̀пка дọ л'о̀пка.* 2. Дупка (пред. бълмох. — Дн, Лк).
л'о̀пка *ж.* вж. *ро̀пел'* (Лл).

лòпт'ọ *м.* Лаком, ненаситен човек. *Айсò лòпт'ọ ни мòжим да гọ свòчим* (Слв).

лòпук *м.* Зеле (См).

лòпух *м.* 1. Название на широколистно, тревисто растение (Мм, Сок, Бс, Лл). 2. Листа на зеленчук (См).

лòпушка *ж.* Лапад (Куз, Дек).

л'ồсак *м.* Ад от светкавици и мълнии. *Йди в л'ồсака!* (клетва — См, Ар, Ас, ШлР).

л'ồскам *гл.* 1. Лъщя. 2. *прен.* Пия, напивам се. *Кàта дèн' кòлкотọ мòже, л'ồска.*

л'ồста *ж.* Леща (Пт).

л'ồхва, л'ồхнува *гл.* Лъхва, подухва слабо. *Дўйни ми л'ồхни бѐл вѐтѐр* (См, Ас, Пт, Дв, Мн).

лồхкам, лồхнувам *гл.* Излъгвам, измамвам. *Хўбаве гọ лồхнах.* ~ **са.** 1. Суетя се. *Лồхкам са нах тўф-нах тàм.* 2. Перча се, надувам се.

лохмажѐнин *м.* вж. *лọкмазàнин* (См).

л'ồхчина *ж.* Облекчение, спокойствие (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

лòчка *ж.* Полянка около завой на река (пред. бълмох.).

лòчка[1] *ж.* 1. Яма. *С пѐтали лòчки прàвѐха* (См, Ар, Ас, Бб, НМ). 2. Яма за картофи (См, Ар, Ас, Зл, Нд, Рд, Тх).

лòчка[2] *ж.* Съд за хранене на куче или котка (Ел, Стр).

лòшка *ж.* вж. *лòчка*[1] (Кп).

лồшкọ *м.* Име на м. април (См, Мн, Ас).

лồштѐм са *гл.* Обтягам тялото си обикновено след сън (См, Пт, Дв, Пг). **лồшти ма** *безл.* Ще ми се да протягам тялото си. *Лồшти ма, щте ма фтрасѐ* (См, Ар, Ас, Мн).

лу *нарч.* и *сз.* 1. Само. *Лу нѐга ни штồ.* 2. Щом, когато. *Лу рѐкам и гọ прàвѐм* (См, Пт, Дв, Чд, Пг, Чп).

л'у *нарч.* и *сз.* Щом, когато, току, само. *Ам са л'у сồхне и вѐхне* (См, Ас, Гб).

л'ўбѐм *гл.* 1. Целувам (Ор, Тв, Пд). 2. Целувам ръка при годежни, сватбени обреди, при прощаване на сирни заговезни и др. *Нивѐстана л'ўби калтàтана и кал'мàнана* (См, Ар, Мн, ШлР, Тх, Як).

л'убенѝца *ж.* Диня (Гм).

л'ўбнувам *гл.* вж. *л'ўбѐм* (Дв, Лл).

л'убòве *мн. остар.* *Обръщение* към либето; либе. *Калѝнọ, пồрвọ л'убòве* (См, Ар, Мн, Ас).

луг'ồ *ж.* 1. Вид, разновидност. *Зồ двѐ лугѐ и си отѝде.* 2. Особен, необикновен. *Айсòе чилѐк йе извồн луг'ồта* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

лўдọс *м.* вж. *лòдọс* (пред. у някои бълмох. — См, Ар, Ас).

луѐ *с.* вж. *луг'ồ* (Гб).

лукàнка *ж. подигр.* Ръка. *Òведи си ọт тўф лукàнката* (См).

лукàрник *м.* Място, където се сее лук (Коз, Чок, Ор).

лўкọвина *ж.* Шума от кромид (Сем).

л'ўлече *с.* вж. *мрачнѝк* (Гб, Кп).

л'ул'ồ *ж.* Лула (См, Пт, Дв, Мс, Пг).

л'ул'ўкам *гл.* 1. Пия. 2. *прен.* Напивам се с алкохол (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).

л'ўл'ченик *м.* Цедило, кърпа, свита по диагонал (Гб).

л'ум *сз.* Ами. *Не нàйде Тòма мизевѝр, л'ўм нàйде Пѐткọ, л'ўм нàйде Тòмова стàра мàйчица* (пред. н. п. — ДХ).

лўна *ж.* 1. Пърхот (Слв). 2. Бенка, тъмна точка по лицето (Сф, Рво, Тн, Гб).

лўнес *прил.* С тъмни петна (за лице). *Лўнестọ лѝце* (См).

лунѝф *прил.* вж. *лўнес. Лунѝф òбрас* (См).

луп *м.* 1. Широк дървен обръч на сито, решето и др. 2. Покрив (См, Сг, ДХ).

лупѝда *ж.* Нож на ренде (ШлР).

лўпка *ж.* вж. *чѝрап* (Зб).

лўрка *ж.* 1. вж. *ж'òрда. Дѐлани лўрки* (См). 2. *прен.* Висок човек.

л'ўскам *гл.* Дрънкам, пляскам. *Да са л'ўскат тѐл'овете* (Чн).

лўспа *ж.* 1. Корица от сапун. 2. *прен.* Яйце. *Акọ ти са снѐли кòшките, дàй ми нѐква лўспа на заѐм* (Слв, Вв, Кт, Рка, Тик).

лўстри *прил.* Които лъщят (См, Ар, Мн, Ас, ШлР).

лўстри кўндри *мн.* Лачени обуща (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).

л'ут *прил.* Кисел *Л'ўт ọтцѐт. Л'ўта слѝва* (См, Мн, Ас).

л'ўта бѝл'ка *ж.* вж. *л'утѐшка* (Бд).

л'ўта трàхана *ж.* Гозба от брашно, мляко, яйца и квас (См, Ар, Ас).

л'ўтавец *м.* вж. *л'утѐшка* (Зб).

лўтави *прил.* Които се лутат, които блуждаят (Яв, Лв).

л'утàк *м.* вж. *л'утѐшка* (Яг).

л'ўтеви *мн.* Силен студ с прехвъркване на ситен сняг (Слв, Пт, Дв, Кт).

л'ўтелец *м.* вж. *л'утѐшка* (От, Дв).

л'утѐш' *м.* вж. *л'утѐшка* (Мм, Сок, Бт, Пг, Пв).

л'утѐшка *ж.* Киселец — билка (Слв, Пт, Вв).

л'утѝлка *ж.* Киселина за боядисване (Пв).

л'уткòве *мн. ум.* от *л'ўде.* Хорица. *Азък за л'уткòвете* (См, Ар, Мн).

л'ўтник *м.* 1. вж. *л'утѐшка* (Лл). 2. Баница с киселец (См).

л'ўтọ *с.* 1. Сок от изкиснати плодове — шипки, сливи, ябълки и др. 2. Вода с оцет и захар, която се пие вместо мляко (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Гб).

л'ўтọ млѐкọ *с.* Бито, разредено кисело мляко, айран (См, Ас, Мн).

л'ўхкам *гл.* 1. Удрям люха (челика) с машката. 2. *прен.* Измамвам, излъгвам (См).

л'ỳхнувам *гл.* вж. *л'ỳхкам* (См, Ас).

лỳчен *прил.* Който носи чесън против уроки. *Мàшѐла, мàшѐла, да йе лỳчено* (пред. бълмох. — См, Мн, Ас, Ар).

лỳчиште *с.* вж. *лукàрник* (Як).

лỳчовина *ж.* Шума от кромид (Слв, Пт, Дв).

луштàк *м.* Орех, на който лесно пада зелената кора (Пв).

лỳштêм *гл.* Чистя, махам покривката на боб, грах и др. (См).

лъгун' *м.* Билка, която се употребява за салата (Кп).

лъскàт *прил.* вж. *лѐскàт* (Дс).

л'ѝштêм са *гл.* вж. *лàштêм са* (Пв).

М

ма *ж.* Съкратена форма от майка като обръщение. *Мà не вѝдиш ли ма, каквà ми йе рàботна и крòтка?* (Яв, Дб).

маàлка *ж.* вж. *махàлка* (Гм).

мàга бòк *поздрав.* Помози бог (ДХ).

магàре *с.* Трикрако желязо, което подпира главните на огъня на огнището (См).

магарѝна *ж. ув.* от *магàре*. 1. Дървена подпорка за струните на струнен инструмент. 2. Подпорка за легло или миндер. 3. *прен.* Човек, който няма честолюбие и не държи сметка за постъпките си (Слв).

магарѝсвам *гл.* Наричам някого магаре (Слв, Вв, Кт, Ус).

магарѝсник *м.* Мръсно животно — обикн. казват за котката (Слв).

мàгер (грц.) *м.* Готвач на сватба (См, Пт, Дв, Мс).

мàгерêм *гл.* 1. Готвя ястие за сватба. 2. *прен.* Изкусно върша нещо, като влагам голям опит и умение. *Хỳбаве го йе измàгерил* (См, Пт, Дв, Мс, Пг).

маглòсвам са *гл.* Запилявам се в неизвестност (См, Ас).

маг'ò (грц.) *ж.* Магия. *Стòрили му са маг'ò* (См, Ар, Мн, Ас, ШлР).

маданжѝе *м.* Човек, който претопява и преработва руда по стар начин (Мн, См, Ар).

мàдем (тур.) *сз.* Щом, щом като, понеже. *Мàдем си штѐл да варвѝш, òти ни порỳка и мѐне зàм да са вòдим* (См, Ал, Мн, Ас, Дев, Мг, Кс).

мàдемки (тур.) *сз.* вж. *мàдем* (Чн).

маџ'ỳн (тур.) *м.* 1. Лекарство. 2. Сладко от разни плодове (Пв).

маџỳни *мн.* Картофи (Кам).

маџàр *м.* Брава (Пв).

маждрѐфка *ж.* Ясен (дърво) *Маждрѐфково òрàло* (Зг, ДД, Хд).

мажѐтница *ж.* Жена, която си има мъж. *Тѝ си л'ỳсна, чи си мажѐтница* (Слв).

мàзан хлѐп *м.* Пържен хляб (См).

мазгàл (тур.) *м.* 1. Малко прозорче над огнището в комина (Мд, Рд, СмнР). 2. Малко прозорче в стена (Пв).

мазѝлка *ж.* вж. *мàла* (Бд, Нс, Лл).

мазòн *м.* Халка с винт (Мд, Сг, Нд, Ел, СмнР).

мазòнец *м.* вж. *мазòн* (Слв, Вв, Кт, Сф).

мазỳли *мн.* Пътеки, по които свличат трупи (Яв, Лв и др.).

мазър (тур.) *прил. неизм.* вж. *скàрадлиф* (пред. у някои бълмох.).

мàйка *ж.* 1. Двоен клас на житно растение. *Ф лѐтницаса нàйдах две мàйки.* 2. Рабош — копие за данъците в далечното минало, което се съхранявало от кмета (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Гб, Кп, Яв).

мàйма *ж.* *Обръщение* към майка; мамо (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

мàйнува *гл.* Преминава (за болка). *Мàйна ми бòл'каса* (Слв, Тн, Смл, Вв, Кт). **мàйнувам са.** Отбивам се. *Мàйни са, йулдàш, мàйни са, мѐдно кавàле да свѝриш* (н. п. — ДХ).

мàйо *ж.* *Обръщение* към майка; майко (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

мàйри (грц.) *част.* Мари. *Девòйко мàйри хỳбава, да мòга да та ѝзмамêм* (н. п. — Вв, Кт, Тик).

майòсвам *гл.* Замайвам (См).

майỳтка *м., ж.* Човек, който с хитрост и упоритост успява (Мм, Сок, Бс).

майỳткам *гл.* Хитрувам, хленча, за да получа нещо (Слв, Вв, Кт).

мàйчêм *гл.* Чужда жена наричам майка. *Чỳзда шта мàйка да мàйчêм* (Сит, См).

мàйчинко *ж.* *Обръщение* към майка; майчице (См, Мн, Ар, Ас).

мàйшек *прил.* Мъничък (Кч).

мàк-та-пỳк *израз.* Пукни! (клетва; Слв, Вв, Кт).

мàкам *гл.* Викам многократно „майко". *Стѝга си мàкала* (См, Пв).

макàс (тур.) *м.* Странични основни греди на покрив (Слв, Мм, Сок, Лев, Сф).

мàке, мàйке *ж.* Майка (Пв, Ох, Яв, Сит, ШлР, Дс).

мàкета на нѝвата *ж.* Двоен клас на нивата. *Мàкета на нѝвата са не вършѐѐ, ами са скрѝва ф съсека* (Ох, Хв, Пв).

мàкина *ж.* 1. Шевна машина. 2. Изобщо машина (См, Гб, Кп, Нд).

макмỳл (тур.) *прил. неизм.* Приятен, ценен, почитан. *Айсàйа момà йе йѐца макмỳл* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

макнàч *м.* 1. вж. *гагỳл'* във 2 знач. 2. Кука за скубане претъпкан тревен фураж (Яг, Сит).

мако̀вам са *гл.* Мъча се, страдам (Слв, Вв, Кт, Пт).

максу̀л (тур.) *м.* Собствени произведения от скотовъдство и земеделие (См, Мн, Ас).

максу̀м (тур.) *м.* Дете бозайниче (Чн).

максу̀с, махсу̀с (тур.) *нарч.* Нарочно. *Ка̀жи му максу̀с здра̀в'е* (См, Ар, Ас).

маку̀шка *ж.* Вид дива круша с дребни плодове (Стр).

ма̀ла *прил.* Малка. *Флѐла йе ф ма̀ла гра̀динка* (н. п.).

ма̀ла *ж.* Мистрия (См, Ар, Ас).

ма̀лак изѝк *м.* вж. *стафѝлец* (Куз, Дек).

ма̀лък пу̀с *м.* Месни заговезни (См, Ас, Пт, Дв, Зл).

мала̀ксувам са *гл.* Цапам се, мърся се. *Ни мо̀йте са мала̀кса* (См, Ар, Ас, Зл).

малама̀р, малама̀рин *м.* 1. Човек, който промива злато. 2. *прен.* Човек, който вдига голям шум. *Вдѝгат къ̀щатаса като̀ маламаре* (См, Ас, Пт, Дв, Мн).

ма̀ламо̣ *с.* Злато (См, Ас, Мн).

мала̀мен *прил.* Златен. *Мала̀мен по̀рстен* (См, Ар, Ас, Мн).

ма̀лачко̣ *нарч.* Мъничко. *Да̀д'ни и мѐне ма̀лачко̣* (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

ма̀лашек *прил.* Мъничък (Мм, Сок, Бс).

ма̀ле *нарч.* Малко. *Ма̀ле и го̣лếмо̣* (Бл).

малѐ *с.* Бъркотия (Гб).

ма̀лле *нарч.* вж. *ма̀лн'а.* *Ма̀лле да си варвѝм* (Слв, Вв, Кт).

малеê *гл.* Спокойно пасе (за овце). *Свъ̀ртай о̣фцеê да мал'о̀т* (См, Пт, Дв).

ма̀леле *мн.* 1. Малини. 2. *Обръщение* към майка. *За̀главни ма ма̀леле, о̀жени ма* (См).

маленгу̀р *м.* Привой на рало (Пд, Бл).

ма̀лене *мн.* вж. *ма̀леле* в 1 знач. (Мм, Сок).

ма̀ленка *прил.* Мъничка (Чн).

малếсан *прил.* Разбъркан (Гб).

малếсувам са *гл.* Суетя се, занимавам се с празни работи (Гб).

малешѝна *ж.* Малко момче, което се учи да пасе овце при възрастен овчар и се грижи за болнавите и изостанали от стадото овце (См).

малếшник *м.* Човек, който се суети (Гб).

маллиê (тур.) *прил. неизм.* Богат, заможен (ДХ).

малѝм (тур.) *м.* Мъка за нещо, копнеж. *Мѐне йе малѝм па̀днало̣ за мѝжово̣но̣ мо̣мѝче* (пред. н. п. у бълмох. — См, Мн, Ар).

ма̀линко̣ *нарч.* вж. *ма̀лачко̣.* *Да̀й ма̀линко̣ и на мѐне* (Слв, Вв, Кт).

малино̀к *м.* Място, обраснало с малини (См, Дв, Пт, Пг, Мс).

ма̀литинко̣ *нарч. ум.* вж. *ма̀лачко̣* (Слв, Вв, Кт).

ма̀лит'ко̣ *нарч. ум.* от *ма̀лачко̣* (Ел, СмнР).

ма̀личек *прил.* вж. *ма̣лашек* (Ас, Сит, Мн).

малиша̀нко̣ *м.* Дребен човек (Чд).

ма̀лка вѐчера *ж.* Времето непосредствено след мръкване. *То̀рнахме си по̣ ма̀лка вѐчера* (См, Ар, Ас).

ма̀лката ч'о̀рква *ж.* Малка Богородица, празник, който се тачи на 21 септември (См).

мал'кѝл', мал'кѝн *м.* Име на м. февруари (См, Ар, Ас, Коз).

мал'ко̣вѝт' *прил.* Мълчалив (См, Ас, Ар).

ма̀лкото̣ изѝче *с.* вж. *стафѝлец* (Пд, Бл).

малкоша̀н *м.* Име на м. февруари (Син, Сол).

малмо̀там *гл.* Говоря неясно. *Каквò лу малмо̀таш* (Слв).

ма̀л'на *нарч.* По-добре, за предпочитане. *Ма̀лн'а да хи ни чѐкаме* (См, Пт, Мн).

ма̀лсайбиê (тур.) *м.* Собственик на имот, стока (пред. бълмох).

мал'чếн *прил.* (в израз) *Тарчếн пѝта изѝда, пак мал'чếн — со̀па* (См, Ар, Ас).

мал'чếшна во̀да *ж.* вж. *мъ̀л'чишна во̀да* (См, Ас).

ма̀л'чиш *нарч.* Малко пъти (См, Пт).

ма̀ма *ж.* Женска гърда (Сит, Пв).

мамлѝфки *прил.* Привлекателни. *Пу̀стите ти йо̀чи су̀рки и мамлѝфки* (н. п.).

ма̀мếм *гл.* 1. Викам, каня. *Ма̀ми ку̀четата да ма не уха̀пếт.* 2. Лъжа, заблуждавам (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

ма̀мка *ж. ум.* 1. вж. *ма̀ма* (Сит, Пв). 2. Измама, примамка (См).

ма̀мник *м.* 1. Нощна пеперуда (См, Ас). 2. Пиле, измътено според поверието в пазвата на жена магьосница, с което тя си служи в магиите (Хв, Дб, Пв).

ма̀мники *мн.* Магьосници (Мт).

ма̀мница *ж.* Вещица, чародейка (Як, Др, Дж, Чак).

ма̀мнувам *гл. ум.* Излъгвам. *Ма̀мна са Ко̀л'о̣, о̣тѝде нах Гимиж'у̀нê касабо̀* (Смл).

маму̀л'ка *ж.* 1. Нещо сгънато и свито без ред (Мм, Сок, Бс). 2. Навита без ред прежда (См, Ар, Ас).

маму̀л'ке *ж.* 1 Дребен човек (Пв). 2. Всяко нещо, обвито в каква да е дреха. 3. Повито малко бебе. *Честѝта ти маму̀л'ке* (Ас).

ма̀на *ж.* Греда (Чп, Зц, Ац, Бг, Нс).

мана̀л' (грц.) *м.* Голям свещник (См, Ас, Пт, Дв, Зл, ШлР).

ма̀нах *прил.* 1. Избран, чист, еднакъв. 2. Свободен от работа. *Ма̀нах чилѐк.*

ма̀нахо̣ *нарч.* Само. *Ма̀нахо̣ ж'о̀л'ти алто̀не* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн).

ма̀нга *м., ж.* Хитрец, използвач (Хв, Пв).

мангафѝш *м.* Варена тиква със сушени плодове (ВП, СмнР, Тн, Ел).

мангафо̀, мангафа̀ (тур.) *ж.* Опасно заразителна болест на белите дробове и жлезите у еднокопитните животни (Лев, Слв, Вв, Кт, Ар, Ас).

мангѐла *м., ж.* Възрастен, изпечен хитрец (Хв, Пв).

мангу̀р (тур.) *м.* Привой на рало (Стр, Нд, Ср).

мандàлка *ж.* 1. Дървена или металическа спирачка, която според нуждата се върти, за да притвори или освободи вратата. *Хлòпни вратàта и вòртни мандàлката да ни флѝза нѝкọй.* 2. Приспособление от вътрешната страна отгоре на вратата, което при отваряне се повдига, а при затваряне се спуща (См, Ар, Ас, Мт). 3. *прен.* Подвижен дребен човек или дете (Слв, Вв, Кт, Пт).

мàндам *гл.* Мятам, люшкам. *Тѝ нах ту̀ф, нах тàм си л'у мàндаш шѐлвàрете* (ШлР).

мандралòк, мандралък *м.* Място, където в миналото е имало мандра (См, Дев).

манèла *ж.* 1. Малък железен лост, който се използува за правене дупки в скали. 2. Тояга (См, Мн, Ар, Ас, Дев).

мàненка *прил.* Мъничка (Чн, СП).

манжелòк, манжелък *м.* Железен лост, който се използува при ломене на камъни (См, Мн).

мàнжêм *гл.* Готвя ястие (Ос).

манжѝе *прил. неизм.* вж. *скàрадлиф* (Кам).

манжу̀ра *ж.* Царевица и фасул, сварени заедно (Тн, Чок).

манѕарà, манѕарò *ж.* Ялова коза (Чп, Зц, Ац, Бг, Пв).

манѕараџѝе *м.* Козар на ялови кози (Яв).

манзурàк *м.* Лошо оцветен предмет (Слв).

мàнинка *прил.* вж. *мàненка* (Дс).

мàнишек *прил.* Мъничък.

мàнишкọ *нарч.* Мъничко (ШлР).

ман'ò (тур.) 1. Алегория. 2. Обяснение (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

ман'òсва, ман'òсува — *гл.* Попарва—за мана (См, Ас, Ар).

манòстрак *прил.* Неразвит изцяло. *Манòстрака кѝтка* (Лч).

мантò *с.* Фередже (Зл).

ман'у̀ткам *гл.* Настоятелно и упорито моля и искам нещо от някого (Чок).

мàọ *ж. Обръщение* към майка. *Мàọ мàри!* (Нд).

мàра *ж. остар.* 1. Яма (Мд, Тх). 2. Рудник, мина (Смл, Нд, Бк, Стр, Рд, Ер, Гб, Кп).

марàва *ж.* Мора, кошмар. *Нащѐс ма йе притѝскала марàва* (Стр, Нд, Мд, Рд, Ел).

марàвê *мн.* Мравки (Кет).

маразажѝе *м.* Който обича да се кара, свадливец (См, Ар, Мн).

маразò, маразà *ж.* Разправия, караница. *Хѝч, ни гàлем маразòса* (См, Ар, Ас, Мн).

маразòвам са *гл.* Правя крамола, карам се. *Ọт млòгọ гọдѝни са маразòват* (См, Ар, Ас).

мàран, мàрен *прил.* Малко топъл. *Пòтквасигọ га стàне мàран* (См, Ас).

маранêсвам *гл.* Примирам за сън (Слв, Вв, Кт).

марàс (тур.) *м.* Болест, от която се слабее и вехне (См, Пв, Хв и др.).

маразлѝê (тур.) *прил. неизм.* Болен от мараз (См, Ар, Ас, Мн).

марзѝ ма *гл. безл.* Отвратителен ми е, мразя го. *Марзѝ ма да гọ гл'òдам* (Слв).

марзинò *ж.* Отвратителен, омразен човек (Чок, Тн).

марз'òшт *прил.* Отвратителен, омразен (Чок, Тн).

марсстѝ *гл.* Свети, блести от чистота. *Айнòй йе нарадѐнọ пọ вòтра, чи марсстѝ, марсстѝ ọт чѝстọ* (Слв).

марѝ *межд.* вж. *мòри* (Дв, Кт, Вв).

марѝ си мòт тọку̀ч за тêбê *израз.* Лека закана. Ех дърво за тебе (См, Ас).

марѝнка *ж.* Вид слива с продълговати червени плодове (См, Ар, Ас, Мн, Дл).

мàринка *нарч.* Мъничко (Жъл).

марѝнскиът мèсец *м.* Име на м. юли (Гб, Дмр).

марлѝ са *гл.* Естествено се оплодява (за овце, които през есента в известен период се оплодяват). *За дèсет' дѐнê са марлѝха врѝт' ọфцѐсе* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

мармàр, мармàрин *м.* Човек, който вдига голям шум (См, Ас, Ар).

мармọрѝсам, мармọнѝсам *гл.* Тихо роптая, изразявам недоволство (См, Ас).

марò, марà (тур.) *ж.* Стара овца. *Пàсите сêê марê пọ кабòна* (См, Ар, Ас, Мн).

мартавàле *мн.* Несъстоятелни, празни приказки (См, Ар, Ас, Мн, Кс).

мартвàка *ж.* вж. *прọсанѝк* (Кет).

мартелѝсам *гл.* 1. Излежавам се, безделнича поради болест. 2. Живея без дух и желание (См, Ар, Ас. Дев).

мартелѝсник *м.* Човек или животнọ, които не проявяват желание за живот (Слв).

мàртеница *ж.* Първият ден от месец март (См, Ар).

мартетèл' *м.* 1. Мъртво животно (без да е заклано). 2. *прен.* Безжизнен и мързелив човек или животно (Лл).

мартвѝкаф, мартѝкаф *прил.* Слабо овлажнен. *Сêнòсọ йе мартвѝкавọ* (См, Ар).

мартọкòс *м.* Твърд израстък на тялото; мъртва кост. *Пу̀стọ мартọкòсиите ми йе стàналọ зат ухòсọ* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

мару̀дници *мн.* Питки, печени на плоча и мазани с масло (Коз).

мару̀нники, мару̀нници *мн.* вж. *мару̀дници* (См).

мару̀лки *мн.* Печени на връшник тестени питки и мазани с масло (Мн).

маръмà (тур.) *ж.* Кърпа за глава (Ков).

мàрчкул' *м.* вж. *мòрчкул'* (Дв, Вв, Кт, Хд).

масарѝф' (тур.) *м.* Разноски, масраф (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

маскарѝл *прич.* Петнил, безчестил. *Мòми и бýлки маскарѝл за лѝхви и . ангарѝйа* (Бкк, ДХ, См).

маскарòвам *гл.* Върша безсрамие, петня се, излагам се (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

маслахàт' (тур.) *м.* Селска или държавна работа (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

мастакѝйче *с. ум.* Ножче, направено от калена стомана. *Бъ̀ркни, та ѝзвади ọд дèсната жъ̀ба нòхче мастакѝйче* (Ох).

маснѝца *ж.* вж. *прѝнга* в 1 знач. (СмнР, Мд, Рд).

мастахѝл' *м.* Нищо, празна работа. *Ѝди, ѝди да нàйдиш мастахѝл'* (Слв, Вв, Кт).

мастенѝк *м.* вж. *прѝнга* в 1 знач. (Ел).

масýнче *с.* Дете, което още не може да говори (Зл, Стр, Ел).

масýр *м.* вж. *мусàр* (Лл, Сит).

мат *нарч.* Поне (Дев и др.).

мàта *ж.* Майка (Ков).

матавѝлка *ж.* Мотовилка (СмнР, Смл, Рд, Стр, Мд).

матàн *м.* Подсирено прясно овчо мляко, бито продължително време, докато се отдели маслото (См, Ар, Ас, Тх, Дл, Дев).

матахàрам са *гл.* Суетя се насам-нататък, усилвам се. *Кинà са лу матахàраш дùте, òти не варвѝш?* (Слв, Вв, Кт, Тн, Тик, Пт, Дв).

мàте-ицà *мн.* Яйца на очи (Гб и др.).

мàтек *прил.* Малък (См, ШлР).

мат'ò *ж.* Устройство, направа. *Айнакàва му йе мат'òна* (См, Ар, Мн, Дев).

мàтọрица *ж.* Голяма свиня (Дер).

матрàк *м.* 1. Мъжко животно, неправилно кастрирано, на което е останал здрав единият яйчник. 2. Животно хермафродит (См, Мд, Сг, Стр).

матрýна *ж.* Едра ранна круша (СмнР, Чок, Ус, Мн, Дев, НМ, Бб).

маýт' *м.* Нахут. *Фнòгọ маýт' си набрàу* (Кор).

маф *м.* Мях (ДХ).

махàл'вина *ж.* Обвивни листа на царевичен кочан (Слв, Вв, Кт, Рка).

махàлка *ж.* Царевичен кочан със зърна (См, Пт, Дв, Мр).

махàл'четина *ж.* 1. вж. *махàл'вина* 2. Кочан от изронена царевица (Слв).

махàл'чина *ж.* вж. *махàл'вина* (Стр, Мд, Ус, СмнР).

мàхам *гл.* 1. Преда на чекрък дебела нишка вълна или козина за козяци. 2. *прен.* Остря коса, нож, бръснач и др. (См, Ар, Тх).

мàхам са, мàхкам са *гл.* 1. Отбивам се. *Кàта' нидèл'а са мàхкаме у бàбинех.* 2. Заминавам, отпътувам. *Пọ Кàсум са мàхкаме ọт тýва.* 3. Обръщам се. *Мàхни ọ̀чи, пòглед'ни ма* (См, Ар, Ас, Мн).

мàхнува *гл.* Почва да мирише (за предмет). *Мàхналọ йе мàслọтọ* (Слв, Вв, Кт, Мм, Сок, Бс).

махрамò, махрамà (тур.) *ж.* Бяла кърпа за глава, която в миналото са носели жените и момите (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).

махрѝца *ж.* Скреж (СмнР, Смл, Зл, Нд, Стр, Сг, Дл, Хд). (Бк).

махýрка *ж.* вж. *пахýрка* (Ел, СмнР).

мàца *ж.* Голяма вързка гайтан (См, Пт, Дв, Мс).

мàцкọ *прил.* Мъжко (Дци).

мàчкам *гл.* 1. Стискам. 2. Правя масаж, трия. *Пòмачкай ми рàмọсọ.* 3. *прен.* Ям много, нагъвам (Слв, Вв, Кт).

мачкàн *м.* Сварен качамак, поставен в тиган и печен продължително време в много масло (Слв, Вв, Кт).

мàчканọ патèрọ *с.* Пюре от картофи (Слв, Вв, Кт).

мàшек *прил.* Малък. *Ам да гọ вѝдиш, мàшка мòмлеле, познà ли гọ штѝш?* (См).

мàшшела *с.* Сребърно украшение отпред на феса на българомохамеданката против уроки (Зб).

мàшшелла (тур.) *межд.* Браво, честито (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).

машелàн[1] *м.* 1. Приспособление, на което се поставя запалена борина за осветление (См, Сг). 2. Свещник. (Кп). 3. Голям пламък (Тв).

машелàн[2] *м.* Лопатка за смет (Ел, СмнР, Мд).

машерàт' *м.* 1. Измърсен, изцапан човек. 2. Карнавал (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

машкọл'ò *ж.* Място, където според преданието, при нашествието на турците масово са били изклани мъже българи, които отказали да приемат исляма. Три места носят това име в Ардинско, Крумовградско и Момчилградско (См, Ар, Мн, Мг, Кг).

машкýл'че *с.* Мъжкарлаче, момче (См, Ас, Мн).

машнѝца *ж.* вж. *капѝца* (СмнР).

мевлекèт' (тур.) *м.* 1. Родно място. 2. Страна. *Зòрла са жувѐе ф нàшѐс мевлекèт'.* (См). 3. Земя, местност, имот. *Айсòйе мевлекèт' цàлѐс йе мòй* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

мег'ý *предл.* Между (Рк).

медàр *м.* 1. Пчелар. 2. Търговец на мед (Мм, Сок, Бс).

медòк *м.* Мед от пчели (Дн).

медý *предл.* Между (Ац).

медọвѝна *ж.* 1. Ракия, направена от мед. 2. Пчелен мед (ШлР).

межд'ò (тур.) *ж.* Турска сребърна монета, равна на 20 гроша, наречена така по името на султан Меджид (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

межèр *м.* Човек, който ходи на седенки (См, Ар, Ас, Мн).

межèри ми са *гл. безл.* Неясно, мъгляво виждам предметите, премрежва ми се пред очите. *Межèри ми са упраш ọ̀чѝсѐ, та ни вѝдѐм* (См, Пт, Дв, Сц).

межѐрка *ж.* Жена, която ходи на седенки (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

меж'ȍ *ж.* Колективна безплатна помощ в работата на свои и чужди (См, Ар, Ас, Дев, Ав).

межо̀вам *гл.* Давам безплатна помощ в работа (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Ав).

межо̀вник *м.* вж. *межѐр* (См, Ас, Дев).

межо̀вница *ж.* вж. *межѐрка* (См, Ас, Дев).

меза̀р (тур.) *м.* Гроб (пред. бълмох.).

мезарлъ̀к (тур.) *м.* Гробища (пред. бълмох.).

меза̀т' (тур.) м. 1. Публична продан, търг. 2. *прен.* Човек, за когото говорят лоши неща; човек, станал за присмех. *Изва̀дили са го на меза̀т'* (См, Ар, Ас, Мн).

мейда̀н' (тур.) *м.* 1. Време. *Ца̀рềн му да̀л мейда̀н' да мѝсли.* 2. Възможност. *Ѝма мейда̀н' да намалѝш пахо̀са.* 3. *нарч.* Налице. *Загу̀бил са йе, нѝйде го нѐма на мейда̀н'.* 4. Широко празно място (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

мейданлъ̀к *м.* Широко място, голямо пространство (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

мейрѐм-ана̀ *ж.* Име на св. Богородица у българомохамеданите.

мак'а̀н (тур.) *м.* Жилище, обиталище (См, Ар, Дев, Ас).

мекѝк (тур.) *м.* Совалка за домашен стан (Лч).

мекѝки *мн.* Мекици (Лл, ДХ и др.).

мекиша̀р *м.* Болнав, слаб човек (Лл).

мѐклес *прил.* Отпаднал физически, слаб (Орш).

мѐкут' *м.* Мяукане на котка. *Ца̀ла но̀ш ни со̀м спа̀л от ко̀тешити мѐкут'* (См).

мел'а̀свам са *гл.* Смесвам се, забърквам се (Кп).

мѐлес (тур.) *м.* 1. Кръстоска от две раси животни. 2. Хермафродит (СмнР, Ел).

мелек'ȍ (тур.) *ж.* Ангел (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Дев).

мелем'ȍ *ж.* Бъбрица, дърдорко (Ус, Рво, Сф, Тн, СмнР).

мѐлник *м.* Умивалник (Ор, Хд).

мѐна *ж.* Премяна. (Сит).

мѐнам *гл.* 1. Бия, удрям. 2. Чукам коноп или лен. 3. *прен.* Ям бързо и много (Хв, Пв).

мѐнахи *нарч.* Само, изключително (Яв).

мендебу̀р, мендебу̀рин (тур.) *м.* Мързелив, нечист човек (пред. бълмох. — См, АР).

мендѝл' *м.* вж. *миндѝл'* в 1 знач. (Слв, Пг, Мс, Пт, Дв, Сц).

мѐндрềм *гл.* Бия, удрям (Слв, Вв, Кт).

менекшѐ (грц.) *с.* Градинско цвете, което цъфти бяло и синьо (ДХ, См).

мензѝл' *прил. неизм.* Пъргав (Вр, Мд).

менȍ *ж.* Годежен пръстен (Чн).

менȍкеро (грц.) *с.* 1. Кръстче или образ на светия. 2. Металическа плочка с верижки на ъглите, на които са нанизани дребни сребърни парички, носена в миналото (Пв).

ментѐн' *м.* Черна абена дълга горна женска дреха (ГДер).

мер *сз.* и *нарч.* Само ако, пък то, а то, нима, дали, или (Чн).

мѐра *ж.* Най-голямата мярка за прясно мляко в родопските мандри в миналото, равна на 100 *ку̀тела* (См, Ар, Ас, ШлР).

мерамѐт (тур.) *м.* Ремонт, поправка. *Колѝбаса йи̂ште мерамѐт* (См, Ар, Мн, Ас).

мера̀с (тур.) *м.* Наследство (См, Ас, Ар).

мерат'ȍ (тур.) *м., ж.* Досаден човек (См, Ар, Ас).

мердевѐн' (тур.) *м.* Вътрешна стълба (Як).

мердѐк (тур.) *м.* вж. *стѐжер* (Бн).

мерѐцки (тур.) *прил.* 1. Проклет, омразен. 2. Слаб укор, натякване. *Мерѐцкисе л'у̀де йѐца са слѐдềт адѝн дру̀к* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Дл, Дци, Кор).

мерцемѐк (тур.) *м.* Леща (Дн).

мержѐн *м.* Корал. *На бѐла шѝйа мержѐнê* (Вр, Рв, Дв, Мр).

мериса̀ло *с.* Парфюм (пред. бълмох.).

мерѝсам *гл.* Мириша. *Мерѝсам на г'у̀л-су, о̀ти са намаза̀х* (См, Мн, Ар, Ас, Дев).

мѐркам *гл.* 1. Забелязвам. *Тога̀ва мѐрнах двамѝна ту̀рцê* (Яв). 2. Възнамерявам.

мѐрке *сз.* и *нарч.* вж. *мер.* (Чн, ШлР).

мѐрко *сз.* и *нарч.* вж. *мер. Мѐрко да йдѝме или нѐ* (Пв).

мермеру̀ди *мн.* Питки, печени на плоча (Мус).

мерхамѐт' (тур.) *м.* Благодеяние, милосърдие (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

меса̀л' *м.* вж. *миса̀л'* в 4 и 5 знач. (Юг, Сг, Мд, Зл).

мѐсал'а (тур.) *ж.* Пример, приказка, алегория. *Ка̀жи сига̀ аднȍ мѐсал'а* (См, Ар, Мн, Ас).

мѐсам *гл.* Приличам. *То̀ мѐса на бо̀байка му* (См, Мн, Ас, Ар, Дев, Мг).

меса̀ре *мн.* Гробища (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).

мѐсац, мѐсец *м.* Менструация. *Нашо̀л ма йе мѐсаца* (Слв, Ус, Сф, Дв).

месѝлник *м.* Стая, в която се меси хляб (Вел, Бб).

мѐскове *мн.* Терлици (Ус, Рво).

месна̀т *прил.* Мускулест (Сем).

мест, мѐст'ове *м. мн.* Терлик, терлици (Чн).

мет *м.* Административно лице — кмет (н. п. — СК и др.).

мета̀ло *с.* Количество тревен фураж за едно нахранване на добитъка (Слв).

мѐтанк'а *ж.* Възпаление на очите; болест (Яв).

метехара̀м са *гл.* вж. *матахара̀м са* (Смл, Рв, Рво).

мѐти *нарч.* Защо (Кор).

метѝл *м.* Смърт. *Дано̀ метѝл та сметѐ!* (клетва; См, Ар, Ас, Мн).

мѐтица *ж.* Жена на кмета (н. п. — СК и др.).
метлѝка *ж.* Вид ела (Сит).
мехкем'о̀, мехкемѐ (тур.) *ж. остар.* Съдилище (См, Ар, Мн, Дев, Ас).
мѐхнувам, *гл.* Приличам малко. *Дѐтесо мѐхнува на бо̀ба* (См, Ар, Мн, Дев, Ас).
мехтѐнка *ж.* Износена горна мъжка дреха (Слв, Вв, Кт).
мѐхчина *ж.* вж. *м'о̀хчина* (Пв, Хв).
мѐчетина *ж.* Вид къпина (ШлР, Пд, Нс, Зб).
мѐчешти *прил.* Мечи. *Мѐчешта кджа* (См, Ар, Ас).
мѐчи у̀ши *ж.* 1. Вид горска гъба, която расте по дънерите (ШлР). 2. Лековита билка, чиито листа приличат на листата на боровинка (ШлР).
мѐчове *мн.* Приспособления, в които стоят скрипците в домашния стан (Слв).
мешѐ, мешо̀ *ж.* Дъб (Ар, Мн, Мг, См, Яв).
мешелѝк' (тур). *м.* Дъбак (Пв, Яв, Ар, Мн, Мг, См).
мешера̀т' *м.* 1. Зъл дух. 2. Карнавал (Пв).
мешѝна *ж.* Мях за мляко и други течности (Кам).
мѐшка *ж.* Място. *Ка̀жите ни на дру̀га мѐшка да ѝдим* (Чн).
мешко̀ *с.* Мехче (Вг, Вел).
мешлѝна *ж.* Мях. *З'о̀ми мешлѝнаса, та ми до̀неси млѐцце от сѐло* (См).
мѐшник, мѐшници *м. мн.* Големи огньове, които се палят вечерта срещу месни и сирни заговезни (Гб, Кп, Зл).
мешнѝца *ж.* Гайда. *На̀дуй мешнѝцата.*
мешо̀ф *прил.* Дъбов. *Мешо̀ва грѐда* (См, Ар, Мн, Ас, Мг).
мешчѝнка *ж. ум.* Месечинка (Як, Др, Дж, Дм, Кир).
ми[1] *сз.* Но, ами. *Не да̀де им да се зѐмат, ми йе да̀де Зенгѝнолу* (Чн, Ков).
ми[2] *мест.* Им. *До̀йде ми.* Дойде ми. *Велѝ ми.* Каза им (Кч, Сч, Крб, Зг, Гб).
ми[3] *част.* Недей. *Мѝ са страхо̀вай! Мѝ ду̀ми!* (Гб, Кп).
мива̀лник *м.* Умивалник (Кор).
мивлѝт' (тур.) *м.* Мохамедански събор (пред. бълмох.).
мивл'у̀к' (тур.) *м.* вж. *мивлѝт'* (ШлР).
мѝвник *м.* вж. *мива̀лник* (Пг).
мида̀л' *м.* вж. *смида̀л'* в 1 знач. (Яг).
мидѝл' (тур.) *м.* Дребно на ръст конче или муленце (Слв, Вв, Кт, Пт).
миѐл'ник *м.* вж. *мива̀лник* (Слв, Зл, Нд, Мд, Стр, Пт).
миѐч, миѐчин *м.* Лицемерен човек, подмазвач (Слв, Вв, Кт).
миѐчка *ж.* 1. Парцал, с който се мие. 2. *прен.* вж. *миѐч* (Слв, Вв, Кт).
мижд'о̀ (тур.) *ж.* Подарък за съобщена приятна вест (См, Пт, Дв).
миживу̀н, миживу̀нин *м.* Оглупял човек поради артериосклероза (См, Ар, Мн).
миживунѐсвам, миживунѐсувам *гл.* Добивам качества на *миживу̀н.*
миживунлу̀к *м.* Оглупяване, малоумност (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
мижид'о̀ *ж.* Шапчица, която жените носели и на която забождали *т'ест'ем'ѐл'а* (Мм, Сок, Бс).
мѝжо *м.* 1. Чичо у българомохамеданите, а в Златоград и у българохристияните (См, Ар, Ас, Мн, Дев). 2. Българомохамеданин. *Мо̀л'чи, сѝн'че, чи щте та чу̀е мѝжо!* (См, Ас, Ар).
мѝжовица *ж.* Стрина (бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).
мизевѝр, мизевѝрин (тур.) *м.* 1. Доносчик на властта. 2. Клюкар, клеветник.
мизеверледѝсвам, мизеверледѝсувам *гл.* 1. Правя донос пред властта. 2. Клюкарствувам, клеветя (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).
мизевержѝѐ (тур.) *м.* Доносчик, клеветник (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).
мизу̀л', миз'у̀л' *м.* Най-малкото дете на родителите. *Айсва̀ ми йе мизу̀л'чека* (Слв, Пт, Дв, Кт, Вв).
мѝйнувам са *гл.* Променям държанието си към някого, държа се по-добре, макар и привидно, лицемеря (Слв, Вв, Кт).
мийо̀свам *гл.* Шия, бродирам (Гб).
микишѐр *м.* Прекалено изнежен човек (Пв).
микру̀ф, микру̀фин (тур.) *м.* Нахален, досаден човек (См, Ар, Мм, Ас, Дев).
мѝла *ж.* Милост. *Айсо̀е чилѐк нѐма хѝч мѝла* (Слв, Вв, Кт).
милайм *нарч.* Кротко, вежливо. *Фсе ми ду̀маше милайм* (См, Мн, Ар, Ас, Дев, Мг).
мѝлан *прил.* Мил, свиден, скъп. *Да ма ни гла̀виш и жѐниш ли со̀йе мѝлан Пѐтровден.* (пред. н. п. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).
милѐ *с.* Детска игра, при която се удря с тояги дървено конусче (Пг, Чп).
мѝлинка *прил.* Миличка (См, Ас, Плт).
мѝло *прил.* Служи за обръщение за всички родове: свидно, скъпо. *Кадѐ си то̀рнало, мѝло?* (Слв, Вв, Кт, Пт, ШлР).
мило̀вник *м.* Любовник, годеник (Лл).
мило̀вен пръстен *м.* Годежен пръстен (Лл).
мѝлувам *гл.* Любя, обичам. *Нѐйа по̀-напрѐт мѝлувам от мо̀йата женѐ* (Чн, НМ, Бб).
мѝндал (грц.) *м.* Бадем (Бч, Нр, Дб, Яв, Хв, Пв, ДХ).
миндѝзин миндѝс, (тур.) *м.* Инженер (пред. у българомохамеданите от минния басейн).
миндѝл' *м.* 1. Домашно изработена престилка (См, Ас, Кп). 2. Слабо, изостанало в развитието си конче (Лл и др.).
минж'ува̀р *м.* Минзухар (Дб).
мѝнка *ж.* Малко, 10—15-годишно момиче (Гб).
минлѐт' (тур.) *м.* 1. Народ, хора. *Мло̀го минлѐт' имѐ на збо̀ран* (См, Ар, Мн, Ас, Дев). 2. *прен.* Особен, необикновен, лош човек (Слв, Вв, Кт, Пт).

минта̀н *м.* вж. *клашнѝк* в 3 знач. (Ел, СмнР, Нд, Мд, Сг).

минỳшка *ж.* вж. *прѝнга* в 1 знач. (Тър).

мѝра *ж.* Късче месо, мръвка (Пв).

мира̀нга *ж.* Крем, лилия цвете (Гб).

мирасчѝй *м.* Наследник (Пв).

мирафѐт' (тур.) *м.* Изкуство, умение. *На соѐ мирафѐт' сам наỳчил врѝт' мо̀йсе аркада̀ше* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кс).

мирд'ò *ж.* Чубрица (Слв, Вв, Кт, Мм).

мирдỳшка *ж.* Вид дребно ароматично грозде (Гб, Кп).

мѝрка *ж.* Мръвчица (Пв).

мирò (тур.) *ж.* Обществена земя, оставена за паша (См, Ар, Ас, Мн).

мѝрọм *нарч.* Кротко, мирно. *Дружѝна пòклọн напра̀ви и мѝрọм, ма̀йчọ, замѝна* (н. п.).

мѝрънка *прил.* Кротичка, мирничка (Гб).

миса̀л' (лат.) *м.* 1. Домашно изработено платно или голяма кърпа, която служи за постилане на трапеза, завиване на продукти и др. *Миса̀л' за покрѝване хлѐба ф нашкѝте йе вòл'нен* (См, Ар, Ас, Дрб, Дев). 2. Кърпа, с която момата дарява момъка. (Юг, Сг, Мд). 3. Кърпа за ядене. *Врѝтѐм миса̀лѐ да̀даха, лу мѐне ни дọстѝгнаха* (Зл).

мѝсам *гл.* 1. Правя, върша нещо, занимавам се. *Мѝсам терзилѝк'*. 2. Употребявам, използувам. *Зòх да си мѝсам нòвисе дрѝпи* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

мѝсан *прич.* Употребяван. *Мѝсани ха̀лишта* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

мѝсар *прил.* Лош, зъл. *Ейсòе чвѐк йе мѝсар* (Вк).

миск (тур.) *м.* Благоуханна мас, получена от четириного месоядно животно. *Чòрни ми мѝски данѝса мòрни цулỳфе да ма̀жѐм* (См, Мн).

мисѝр (тур.) *м.* Царевица (См, Ар, Мн, Дев, Мг, ГК, Ив, Кс).

мисѝрка *ж.* Пуйка (См, Пт, Дв).

мисѝрọвина *ж.* Шума от царевица (См).

мѝсла *ж.* Мисъл (Бат).

мѝслọс *м.* вж. *мѝсла*. *Ца̀ла нòш ни клѐпнах ọт мѝслọс* (Слв, Мм, Ус).

мѝслọс ма йе *гл. безл. израз.* Мисля, имам грижа. (Пв).

миснѐт' (тур.) *м.* Държавна или друга обществена служба. *Ма̀лак чилѐк, пак гọлѐм миснѐт' му да̀даха* (См, Мн, Ас, Ар, Дев).

мѝтал'ке *ж.* Парцалче за миене на съдове (Лл).

мѝте *част.* Недейте. *Мѝте ма кайдѝсва!* (Гб, Кп, Кч, Зл).

митебѐр (тур.) *прил.* Ценен, уважаван, почитан (См, Ар, Ас, Мн).

митебѐрен *прил.* вж. *митебѐр* (См, Ар, Ас).

мѝтка *ж.* вж. *миѐчка* в 1 знач. (Пв, Хв).

мѝтни *гл. повелит.* Хвърли, метни (Гб, Кп).

мѝтца *ж.* Стрина (пред. бълмох. — Зл, Рд).

михл'ỳс, михл'ỳзин (тур.) *м.* Небрежен, мързелив, нечистоплътен човек.

михл'ука̀т, михл'ука̀тин (тур.) *м. укор.* Животно, гадина (См, Ар, Ас, Мн).

михт'ỳп (тур.) *м.* Писмо. *Пѝса ли му михт'ỳп?* (пред. бълмох. — См).

мих'урледѝсвам *гл.* Подпечатвам (пред. бълмох.).

мѝчкам *гл.* Преда много тънко — за фина домашна тъкан. *Мѝчкам за миндѝл' и пòйас на мòскотọ* (См, Ар, Зл, Мн, Дев).

мѝчкан *прил.* Тънък, преден много тънко. *Мѝчкан пòйас* (Слв, Вв, Кт, Тн).

мѝчкọ *нарч.* Малко (Син).

миша̀н (тур.) *м.* 1. Знак, белег. 2. *прен.* Годежен подарък (ДЛ, ГЛ).

мѝшек *прил.* Мъничък. *И тò рѐвна лѐ катọ мѝшкọ мага̀рче* (Зл).

мѝшетина *ж.* Пъпка или струпче на устна (Слв, Вв, Кт).

мѝшетọ *с.* вж. *кал'ма̀нка* в 1 знач. (Мд, Сг, Ср).

мишеферò *ж.* Несериозна приказка, хумор, смешка. *Мѐне ни минòва сака̀ва мишеферò* (См, Ар, Мн).

мишефѐш *прил. неизм.* 1. Повърхностен. 2. Несигурен, нестабилен. *Айса̀йа ра̀бọта йе йѐца мишефѐш* (См, Ар, Мн).

мишка̀рка *ж.* вж. *кал'ма̀нка* в 1 знач. (ЕР).

мишка̀рник *м.* вж. *кал'ма̀нка* в 1 знач. (Нд, Мър).

мѝшкинọ кòте *с.* вж. *кал'ма̀нка* в 1 знач. (Бн).

мѝшкина чỳма *ж.* вж. *кал'ма̀нка* в 1 знач. (Яг, Нс).

мѝшкọ *нарч.* Мъничко (Кп).

мѝшница *ж.* вж. *колтỳк* в 3 знач. (Яг).

мишчѝна *ж.* Луна (Як, Др, Дж, Чак).

младѐ *с.* Новородено, младенец (Пв).

младенцѝ *мн.* Младоженци (Дб).

мла̀денците *мн.* Младите, децата (Дер).

младѝка *ж.* Младо тънко и високо дърво (Слв, Вв, Кт, Тик).

мла̀дина *ж.* Младост (Кп).

мла̀динче *с.* Младеж. *Мла̀дọ мла̀динче* (Чд).

младѝф *в израз.* Младини. *Слỳшах го от младѝф до старѝф* (Пв, Хв).

младѝшта *мн.* Младежи (Дб).

младòк *м.* 1. Издънка. 2. Горичка от млади дървета. *Ца̀лọнọ мѐстọ са йе покрѝлọ с младòк* (Слв, Вв, Кт, Пт, Сц). 3. Единично младо дърво (Бд).

младотѝйа *ж.* Младеж (ШлР, Сит).

младòчна *прил.* 1. Скоро отелена крава. 2. Скоро оярена коза (Дб).

младòчница *ж.* 1. Крава, която е в първото си телило. 2. Крава, която скоро се е отелила (См, Ар, Мн, ШлР).

мла̀тѐм *гл.* 1. Удрям, блъскам, бия. *Лѐким фта̀сах, та гọ мла̀тих хỳбаве присракѝ-*

не. 2. Сека. *Два̀ дѐн'а мла̀тих и орталъ-ка бу̀кови сурві̀ци намла̀тих.* 3. *прен.* Ям много бързо. *Брѐй, мла̀ти като̨ ман-дѐ!* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

мла̀тнувам *гл.* вж. *мла̀те̂м* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

мла̀ште̂м, млъ̀ште̂м *гл.* Мляскам. *Нѐмам зъ̀бе, та го̨ мла̀ште̂м* (См, Ар, Мн, Ас).

млѐко̀вам *гл.* Задоволявам нуждите си с мля-ко. *Кра̀васа на млѐко̀ва ху̀баве* (См, Ар, Ас).

млѐнже̂м са *гл.* Глезя се (Ус, Рво).

млѐцце *с.* Млечице. *Си̇пни ми млѐцце!* (Слв, Вв, Кт).

мло̀го̨ *нарч.* Много.

млош *нарч.* Много пъти (Пщ).

мло̀жиш *нарч.* вж. *млош. Нѐ сме до̨хо̀дали мло̀жиш* (См, Ас, Ар, Мн).

мло̀зи *нарч.* Мнозина (См, Ар, Ас).

мло̀цно̨ *нарч. ув.* от *мло̀го* (См, Ар).

мло̀чко̨ *нарч. ум.* от *мло̀го̨.* Множко. *Мло̀ч-ко шти̇ш гл'о̀да и ва̀рди* (См, Ар).

мло̀чичко̨ *нарч.* Извънредно много (Дев).

мо̂[1] *мест.* Ме. *Йа̀ ти съ̂м, ма̀йко̨, ка̀звала, да мо̂ си нѐ про̨ва̀ждала* (Мус). *Хѝч ни мо̂ йе хажѐт' о̨т нѐга* (См, Чп, Пг, Мс, Пт).

мо[2] *мест.* Служи за обръщение; мой. *Кадѐ да по̀диш, мо̀?* (Ус, Рво, Смл, Дун).

мо[3] *част.* Придружава обръщение. *Ма̀ле мо̀!* (Вел).

мо̀гле̂м *гл.* Пуша (тютюн). *Йѐца мо̀глиш пу̀сто̨со̨ т'ут'у̀ниште, брѐ!* **мо̀гли са** *безл.* Замъглява се. *Нахсро̀што̨ са мо̀гли.* **~ са** *прен.* Остро се карам. *Байѐ са мо̀г-лихме, до̨дѐ са са сѐтиме* (См, Ас, Мн).

мо̀глеш *м.* вж. *мата̀н* (Нс, Бр).

мо̀до̨ *с.* Патладжан (См).

мо̀зак *м.* Нежно същество, напр. малко дете, агънце и др. (Слв).

мой, мо̀йте *част.* Недей, недейте. *Мо̀й са о̨д'ві̇ва! Мо̀йте ма кайди̇сва, чи ѝмам дѐчко̀ве!* (См, Ар, Ас).

мо̀ка *ж.* Движим и недвижим имот (СР).

м'о̀клес *прил.* Мекичък, възмек. *Пи̇таса йе м'о̀клеста* (См, Ар, Ас, Мн).

мо̀кнам *гл.* Скубя, изтеглям. *Мо̀кнам па-прато̀с о̨т лу̀кас* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

мо̀ксус (тур.) *нарч.* Нарочно. *Но̀сите мо̀к-суз здра̀ве врѝтем* (См, Ар, Ас, Мн).

мо̨ла̀ве̂м *гл.* Продължително дъвча нещо (См, Ар, Ас).

мо̀л'ак *м.* Молец (МДер).

молѐпсвам *гл.* Заразявам с болест (См, Ар, Ас, Дев).

мо̀лзга *ж.* Мъзга (См, Ас, Дев).

мо̨ли̇тва *ж.* Угощение в дома на родилката на 3-ия ден след раждането (См, Чп).

мо̀л'кум *нарч.* Мълчешката. *Чу̀вайте са, чи сва̀ ку̀че мо̀л'кум ха̀пе* (См, Ар, Ас).

мо̨ма̀р, мо̨ма̀рин *м.* Пратеник на момчето да иска момата (См, Пт, Дв, Дед, Гб, Кп, ШлР).

мо̀марец *м.* Малка водна кафява ракообразна животинка, която често се среща във водата на студените изворчета (См, Ас, Мм, ШлР).

мо̀мече *с.* Момиче, девойка (См, Зл, Нд, Бг, Зц).

мо̀мин *м.*, **мо̀мини** *мн.* Поканените на сват-бата, близки на момата. *Мо̀мините са на-ко̀рдиха след годешни̇ците* (См, Ар, Ас, ШлР).

мо̀мина ки̇тка *ж.* Цвете от рода на мато-чината (Стр, Дл).

мо̨ми̇нка *ж.* Момиченца, девойчица (Гб, Зл, Ков).

мо̀мица *ж.* 1. вж. *зу̀нка* в 1 знач. (Дж, Чак). 2. Девойче. *Мо̨ми̇це мо̀ри ху̀бава, мѐне ни ка̀рат за кра̀жба* (Ус, Рво, СмнР, Мд, Сг).

мо̨ми̇чка *ж.* Малка плитка от женска коса (Зл).

мо̀мско̨ *с.* Моминска чест, моминска девстве-ност (Дб).

мо̨мтени̇ца *ж.* вж. *мо̨мтери̇ца* (Сг).

мо̨мтери̇ца *ж, ув.* Укорно име на мома. *Кадѐ хо̀диш до̨ со̀ вакъ̀т', мо̨мтери̇це?* (Слв, Вв, Кт).

м'о̀нам *гл.* 1. вж. *мѐнам* в 1 знач. 2. *прен.* Приказвам повече, отколкото е нужно (См, Ар, Ас).

мо̀не *мест.* Мене (Кир, Зл).

мо̀ра *ж.* 1. Зъл дух. *Да та врахлетѝ мо̀-рата!* 2. Употребява се в изрази за про-клятия и ругатни. *Да ти опустѐе и мо̀ра-та!* (Мм, Сок, Бс).

мо̨ра̀ва *ж.* Кошмарен сън (мора). *Хѝч ни съ̂м спа̀л, ца̀ла но̂ш ма йе прити̇скала мо̨ра̀ва* (См, Мн, Ар, Зл, Дл, Бб).

мо̀ран, мо̀рен *прил.* 1. Уморен (Хв, Пв, СК, Чд). 2. Теменужен, виолетов (за цвят). *Мо̀-рана бо̨йо̀. Мо̀рано̨ мастѝло̨* (См, Ас, Як, Нд, Стр, Кс). 3. Черен. *Мо̀рна си ко̀са распли̇та* (н. п. — Чп, Пг, Ох, Муг, Сок). 4. Тежък, приспивен. *Мо̀рна ма дрѐмка налѐгна* (н. п. — пред. бълмох.).

мо̨ра̀т'ка *ж.* Мравка. (Пт, Як).

мо̂рс *прил.* Омразен, неприятен. *Бо̀рзо̨то е мо̀рзо̨* (См, Ас, Ар, Дем).

мо̀ри *част.* Сама служи за обръщение или придружава обръщение към жена. *Мо̀ри, о̀тво̨ри ми! Кѝно̨ мо̀ри, о̀тво̨ри ми* (Слв, См).

мо̀ри мо̀та со̀па! *израз.* Безобидна закана. Де бой, де (См, Ар, Ас, Мн).

мо̂рле̂ш *м.* Период на естествено оплодява-не на овцете през есента. *Сѐди до̨ мо̀р-лѐш, сѐтне ште си та пу̀сна* (См, Ар,

Ас, Дев).

мо̀рсѐм са *гл.* Блажа, ям блажно. *Лу ко̀м-кам ли са и бо̀рзам да са мо̀рсѐм* (См, Ар).

мо̀рсно̣ *прил.* 1. Блажно. 2. *прен.* Неприлично (См, Пт, Дв, Зл).

мо̀рхул' *м.* Слаб, анемичен, преждевременно съсухрен човек или животно (ШлР).

мо̀рхут' *м.* Мърша (Слв).

мо̀рчкул' *м.* 1. вж. *мо̀рхул'* (Слв, Пт). 2. Вид гъба, която се яде (Слв, Вв).

мо̀ршеф *прил.* 1. Слаб физически. 2. *прен.* Слаб материално, беден. *Мо̀ршеф сам, о̀ти ми ни стигат пари̇те за йѐд'во̣* (См, Пт, Дв, Мс, Пг).

м'о̀сас *прил.* Мускулест. *Ко̀сни го̣, тва̀нка йе по̀-м'о̀саско̣* (Слв).

мо̀ски кахо̀р *м.* Тежка грижа, която само мъжът може да понесе (См, Ар, Ас).

мо̀ски пра̀зник *м.* Димитровден. (См, Пт, Дв, Мс, Пг).

мо̀ско̣ *с.* Мъж, съпруг. *Мо̀со̣ мо̀ско̣ си до̣-хо̀да о̣т По̀ле два̀ш в го̣ди̇ната* (См).

мо̣ско̀ф *м.* 1. Русия. 2. Руснак (пред. бълмох.).

м'о̀сница *жс.* Месни заговезни (См, Пт, Дв).

мо̣сни̇ца *жс.* вж. *при̇нга* в 1 знач. (Бн; Сн, Ор, Тв, Бк).

мо̣ста̀к *м.* Място, където вторият ред доячи повтарят доенето на овците (Хв, Пв).

мо̀стѐм *гл.* 1. Мразя. 2. Отмъщавам (Слв, Пт, Вв, Кт).

мо̀стика *жс.* вж. *при̇нга* в 1 знач. (Бат. и др.).

мо̣стра̀т' *м.* *остар.* Тип, мостра (Пв).

мо̀т'ка *жс.* Мотика (Пг).

мо̣тро̀х *м.* Стари парцали (Вр, Мд).

м'о̀хчина *жс.* Меко, topличко време. *Ко̣ пейо̀т петли̇те о̀двечер, за м'о̀хчина* (См).

м'о̀ца *гл.* Мучи тихо (за едър рогат добитък). *Кра̀васа м'о̀ца за тѐлено̣.*

мо̀чур (тур.) *м.* Блатисто място (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

мра̀ва *жс.* вж. *мо̣ра̀ва* (Смл, Хд).

мрави̇л'ник *м.* Мравуняк (Слв, Вв, Кт, Цт).

мраву̇шки *мн.* Тръпки (Ав).

мрас *м.* Ревматизъм. *Бо̀лно̣ йе о̣т мра̀с* (См, Мд, Сг, Як).

мра̀згаво̣ *нарч.* вж. *мрѐзгаво̣* (СмнР, Бд, Нс).

мра̀зи *гл.* Студено е, студи. *Йѐца ми мра̀зи* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

мразни̇ци *мн.* Студени тръпки (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

мразо̀вам *гл.* Мръзна продължително време. *Ца̀ла зи̇ма са мразо̀вали* (См, Ар).

мрак *м.* Болест по деца, причинявана от зли нощни духове (поверие).

мрачѐсвам, мрачѐсувам *гл.* Поболявам се, защото съм раздразнил нощно време зъл дух (См, Ар, МлР, Чп, Пг, Хв, Пв).

мрачи̇лник *м.* вж. *мрачни̇к* (Пд, Бл).

мрачи̇ште *с. ув.* от *мрак.* Употребява се при баене (ШлР).

мрачни̇к *м.* Прилеп (См, Мн, Ар, Бд, Нс, Хд).

мрачо̀л'ник *м.* вж. *мрачни̇к* (Тх).

мрѐжа *жс.* вж. *варви̇л'ник* (Чп).

мрѐзгаво̣, мрезга̀во̣ *нарч.* 1. В здрач, в полумрак. *Си̇ло̣м си до̀йдахме лу ф мрѐзгаво̣* (См, Мд, Дл, Ар, Яг, Ас). 2. Преди разсъмване (Дб).

мрел'о̀к *м.* Необикновено пъргав, подвижен човек, който прилича на мряна (Рд, Мд).

мрѐнѐм *гл.* 1. Помътнявам (за очи). *Чо̀рни штат о̀чи да мрѐнѐт* (н. п. — См, Ас, Ар, в См). 2. ~ **са** *прен.* Свеня се. 3. *прен.* Кахъря се. *Мрени̇ са като̣ нивѐста* (Стр, Дл).

мрѐнки *мн.* Маслени звездички, които плуват по повърхност на супа. *Ма̀лечко̣ за̀белка си си̇пнала, лу нѐква мрѐнка са варти̇ о̣дго̀ре на васу̇лѐс* (Слв, Пт, Дв, Мс, Пг).

мрѐсти *гл.* Снася яйца и се оплодява — за риба мряна (Вв).

мрѐсък *м.* Здрач (Хв, Пв).

мръсни̇к *м.* вж. *мрачни̇к* (Як, Др, Дж, Чак).

мръсни̇чка *жс. ум.* от *мръсни̇к* (Як, Др, Дж, Чак).

мрѐчкул' *м.* Ядивна горска гъба (Дб).

мрѐша *жс.* Мърша (Чн).

м'ужда̀ (тур.) *с.* вж. *мижд'о̀* (Хв, Пв, Дн).

му̇згобелка *жс.* вж. *бѐленик* (НМ).

музо̀, муза̀ ж. 1. Дребно, но пъргаво муленце. 2. *прен.* Човек, който се смее без значителен повод (См, Ар, Мн, Ас, ШлР, Мг).

музура̀к *м.* Копие. *Йут ко̀нче си ко̀мка зи̇ма, сас музура̀к — на̀форана* (н. п.).

му̇йам са *гл.* Мия се. *Уму̇х са* (Гб).

му̇йшек *прил.* Мъничък (СмнР).

му̇лешти светѐц *м.* Свети Влас, покровител на товарния добитък, който е играел много важна роля в поминъка на родопчанина (См, Ар, Ас, Дев).

му̇личко̣ *нарч.* Мъничко (пред. бълмох.).

м'ул'к' (тур.) *м.* Недвижим имот (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг, Кс).

мум (тур.) *м.* Парафинова свещ (Як, Др, Дж).

мумиѐ *жс.* Черна пръст, която се дава на добитъка като лекарство срещу някои болести (Стр, Бк, Дл).

мумиѐ *жс.* Цветна кърпа за глава (См, Чп, Пг, ШлР, Зл, Бг).

мунафлъ̀к (тур.) *м.* Интрига, клюка, пусната, за да скара някои (пред. бълмох.).

мунда̀р, мунда̀рин (тур.) *м.* Мръсен, нечист човек. *Да ни по̀де мунда̀р* (См).

мундарлъ̀к (тур.) *м.* Мърсотия, нечистота (пред. бълмох.).

мунѝк *м.* Малко кученце, мъниче (Зл).

му̀нка *ж.* Момиченце (Кп).

мурафо̀вам са (тур.) *гл.* Карам се с някого, съдя се, влача се по съдилища. *Згѐдите са, стѝга са сте мурафо̀вали* (См, Мн, Ар, Ас, Дев).

м'урда̀т *прил.* Ароматичен (Гп).

му̀рен *прил.* Черен. *Му̀рна фѐреже* (СП).

муртаклъ̀к (тур.) *м.* Подбуждане към неподчинение. *Пра̀вил йе муртаклъ̀к, упраш л'удѐсе* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).

м'усаллѐт'[1] (тур.) *прил. неизм.* Виновен, тягостен (пред. бълмох. — рядко).

м'усаллѐт'[2] (тур.) *м.* Причина. *Ти ста̀на м'усаллѐт' да си ни да̀м дѐтêсо на занайа̀т'* (пред. бълмох. — рядко).

муса̀ндра (тур.) *ж.* 1. Дъсчен долап в стари къщи, където се съхраняват черги (Слв, Вв, Кт, Мм, Ус). 2. Долап за съдове и храна (Ус, Чок, СмнР, Сг, Стр, Нд, ШлР, Хв).

муса̀р, муса̀р' *м.* Чучур на стомна, ибрик, бъклица (См, Ар, Мн, Пв и др.).

муста̀йка *ж.* Мустак (Сив).

му̀стаф *прил.* Оцапан (См, Ар, Ас, ШлР).

мустафѐлка *ж.* Вид круша (Гб).

мустафъ̀с, мустафъ̀зин (тур.) *м.* Опълченец от турската войска (пред. бълмох.).

му̀стêм *гл.* Цапам. *Нимо̀йте са му̀сти, деца̀* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

мусту̀к *м.* Оцапан, измърсен човек (Хв, Пв).

м'утебѐр *прил. неизм.* вж. *митебѐр* (Мн, Ар, Зл).

му̀тек *прил.* Малък.

му̀течек *прил.* Мъничък (Слв, Вв, Кт, Мм, Пг, Чп, Пт).

му̀тинчек *прил.* вж. *му̀течек* (Нд).

му̀тлак, му̀тлака (тур.) *нарч.* 1. Честна дума — един вид клетва (Вв, Кт, Мн). 2. Вероятно, навярно (Ас, ШлР, См, Ар). 3. Непременно (пред. бълмох.).

мутуфа̀к (тур.) 1. Кухня (См, Мн). 2. Голяма стая на втория етаж, която служи за готвене, хранене, спане, работа и приемане близки гости (Ас).

муту̀х *прил. неизм.* Кротък (Вр и др.).

му̀фка *ж.* Муха. *Са̀а му̀фка ха̀пе* (Як, Др, Дж, Чак).

му̀фчинка *ж.* Мушица (Як, Др, Дж, Чак).

мух (тур.) *м.* Гвоздей за подковаване на добитък (Бн).

мухабѐт' (тур.) *м.* 1. Приятен разговор между близки. 2. Веселие с песни и свирки. *Ху̀баф мухабѐт' му сто̀рихме* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг).

му̀халиф *прил.* 1. Плесенясал. *Хлѐбас йе му̀халиф.* 2. *прен.* Нечист морално (Слв).

мухана̀т *прил.* 1. Капризен. *Со̀ чилѐк йе йѐце мухана̀т, нѝщтọ му са ни уга̀да.* 2. Изнежен. *Мухана̀т чилѐк, вѐтерчек го л'о̀хне и са разболѐва.* 3. Придирчив (См, Ар, Ас).

мухта̀ч (тур.) *прил. неизм.* Беден, който се нуждае от чужда помощ (См, Мн).

м'ухтѝê (тур.) *м.* Тълку̀вател на корана (Мн, Ар, См, Дев).

му̀цам *гл.* вж. *са̀êм* (Яг).

му̀чек *прил.* вж. *му̀тек* (Хд, Бл, Дв, Жъл).

му̀чинчек *прил.* вж. *му̀течек* (Зл).

му̀чọ- му̀чọ! *межд.* За мамене на магаре (Слв, Вв, Кт).

мушедо̀р, мушедъ̀р *м.* Нишадър (См, Ар, Ас).

му̀шек *прил.* вж. *му̀тек* (КлД, Гб, Кп, Стр, Дл).

мушѝ *гл.* Ръми (дъжд, сняг). *Вѝш, зо̀ да мушѝ снѐк* (Слв, Вв, Кт).

м'ушкѝи *мн.* Ношви (Як, Др, Дж, Кир).

му̀шкурки *мн.* Ръкавели на женско облекло (Дв).

мушнѐ *с.* Слабини. *На̀мажи му с ху̀ма мушнѐте* (Пв).

муштулу̀к *м.* Обичай да се събират на Коледа с дискос пари в черква, с които се даряват коледарите (Гб).

муштура̀к, муштара̀к *м.* Отходно място. *Замѐсал си на муштура̀к* (См, Зл, Мн).

муштура̀т *прил.* Изцапан, измърсен (См, Тн).

му̀шу *с.* 1. Некръстено бебе (Гб). 2. Момче (Гб).

мъ̀глеш *м.* вж. *мата̀н* (Дев, Хд, Пв).

мъѐ *ж.* Магия. *Дъ н о̀дът, да ги н фа̀ти мъѐ* (Гб).

мъ̀йшек *прил. ум.* вж. *му̀течек* (Кп).

мъла̀хрен *прил.* Пъстър. *Мъла̀хрени о̀чи* (Дев).

мъл'к'у̀м *нарч.* вж. *мо̀л'кум* (Пв, Хв).

мъл'чишна во̀да *ж.* Вода, наточена от реката или извора при тайнствена обстановка, без някой да види и чуе (Зл).

мър *част.* вж. *мо̀ри* (Гм).

мъ̀ра *нарч.* Малко (Бм, Бкк, ГДер).

мъ̀рачка *нарч.* Мъничко (Бм, Бкк, ГДер).

мъ̀рва *нарч.* вж. *мъ̀ра. Мъ̀рва, мло̀гọ постọ̀йахме* (Гб, Кп, СК).

мърва̀ци *мн.* Българи християни и българи мохамедани от Серско и др., които в говора си употребяват думата *мъ̀рва.*

мърл'а̀к *м.* Отпуснато, полумъртво същество (Сем).

мърлѝ са *гл.* вж. *марлѝ са* (Дер, Хв, Пв, Бн).

мърмọ̀нисам *гл.* вж. *мармọ̀рисам* (Пв, Хв).

мърнѝнка *нарч.* Мъничко (Гюм).

мърснѝк *м.* вж. *мърсни-пѐткọ* (Хв, Пв и др.).

мърсни-пѐткọ *м.* Човек, който блажи в сряда и петък (Хв, Пв).

мъртвоко̀с *м.* Твърда подкожна подутина (Хв, Пв).

мърчнѝк *м.* вж. *мрачнѝк* (Лки, Лц, Дн, Пв).

мъ̀ски ст'а̀к *м.* Сватбарско знаме, изработено от девойки, близки на момъка (Бок, Сит, Юг, Пв, Дб).

мъ̀скọтина *ж.* Мъжко теле (Чд).

мътѐ *нарч.* За внезапно припомняне на нещо; впрочем, нали. *Мътѐ йе штѐх дѝда нах Фойне, а че сам заборѝл* (Пв, Хв, Ор, Бн).

мътей *м.* Мътилка (ДХ).

мъчнѝк *м.* Сандък, в който пада брашното на воденицата (Мт).

мъшек *прил.* Малък. *Нѝу чилѐк йе мъшек* (Як, Дж).

Н

на[1] *отриц. част.* Не. *На мọ̀ ѝдва* (ДХ, Хв, Пв).

на[2] *мест.* Ни. *Порѝкаха на нах вọ̀тре* (См, Пт, Дв, Сц).

на[3] *гл. инф.* Намеря. *Нà ли штиш пọ̀т' ф т'ọ̀вносọ? — Нà шта, нà* (См, Ар, Ас, Мн).

на[4] *мест.* Онази (Як, Др, Дж, Чак).

на[5] *съчет.* Не зная. *Нà, дà ли ште. Нà, дọ̀ ли ште. Нà, здѐ ли ште. Нà, ѝ ли ште. Нà, йѐ ли ште. Нà пѐ ли ште. Нà, пѝ ли ште. Нà, кадѐ ọтѝде. Нà, как гọ звọ̀т. Нà, каквọ̀ да стọ̀рам. Нà, кинà да прàвѐм. Нà, когà си штат дọ̀. Дошọ̀л си йе и дрѝк, нà кọ̀й. Нà, котрọ̀ дрѝгọ йе дошлọ̀. Нà, нà ли ште. Нà, чѝ ли ште.*

наа *мест.* Тая, оная (Дрб).

наàдам *гл.* Намирам (Пв, Хв).

нааднọ̀ш *нарч.* Наведнъж. *Нааднọ̀ш прирѝпна айсọ̀ двàр* (См, Ар, Мн).

набàбрѐм, набàбр'увам *гл.* Набръчквам. *Йѐ са набàбрих* (Вк).

набàдам *гл.* Набождам (пред. бълмох. — Зл).

набакрàчвам са *гл.* 1. Изкривявам се. 2. Разкрачвам се (См).

набал'нѐва *гл. безл.* Домъчнява. *Рѐках му, ала йѐца му са набал'нѝ* (См).

набал'нѐн *прил.* Натъжен, наскърбен. *Отѝде си набал'нѐн* (См, Ар, Мн, Ас, Сит).

на барọ̀ *нарч.* На високо, на голямо. *Ѝма са на барọ̀.*

нàбарọм *нарч.* С пипане, опипом. *Ọ̀ди нàбарọм* (Хв, Пв).

набарѝжвам *гл.* Събирам вода в *барѝга* (Слв, Вв, Кт, Пт, Мм).

набахтàвам *гл.* Набивам (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

нàбер *м.* Набиране голямо количество плодове, зеленчуци и др. от малко място. *Га са йọ̀дри йѐбал'кисе, ѝма хѝбаф нàбер* (См, Ар, Ас).

набѝвам *гл.* Скривам се. *Вọ̀рза кọ̀нен за аднọ̀ фọ̀йна пак нѐ набѝхме хọ̀л'мана* (Мн, См, Ас, Ар).

набизàвам *гл.* Нахранвам бебето си с мляко, накърмям (Кп и др.).

набѝрам *гл.* Трудя се, стягам се. *Л'ọ̀снọ нѝйде нѐма, га гọ ни набѝраш* (См, Дев).

наблàт'увам са *гл.* 1. Намокрям се. 2. *прен.* Напикавам се (См, Ар, Ас, Дев).

нàблизе *нарч.* Наблизо (пред. бълмох.).

нàбọ *с.* Небе. *Лѐким сам мераклѝе да фọ̀ркам па нàбосọ* (СмнР, Смл).

нàбọй *м.* Набито място по ходило. *Стàнал ми йе нàбọй на петọ̀са* (См, Ар).

набọ̀рствам *гл.* Нахранвам с *бọ̀рс* (См).

набрѝсвам, набрѝсувам *гл.* Набрулям си плодове. *Набрѝсих си ọт казọ̀лкана крѝшки* (См, Ар, Ас, Мн, Дев). ~ **са** *прен.* Намръщвам се, разсърдвам се. *Л'у за нѝштọ са набрѝсваш* (См, Пт, Мс, Дв).

набрѝсан, набрѝсен *прил.* Сърдит. (Слв, Вв, Кт, Пт).

набрусѝчвам са *гл.* вж. *набрѝсвам са* (Рд, Сг, Стр, См, Ар).

набрѝчквам са *гл.* 1. Набръчквам се. *Млọ̀гọ ми са набрѝчка ọ̀бразас.* 2. Набира се. *Шѝйвọсọ ми са йе набрѝчкалọ* (См, Ас, Ар).

набрѐделки *мн.* Дървета, между които стои гребенът в домашния стан (Сем).

набѝзвам *гл.* 1. Силно подкарвам. 2. Надувам духов инструмент така, че ми се издуват бузите. *Сọ̀днаха, набѝзиха гàйдине, че запѐха.* ~ **са** Издавам се напред, изкривявам се. *Двàрас са йе набѝзил и ште са хахọ̀рне* (См, Ар, Мн, Дев, Ас).

набѝзан, набѝзен *прил.* 1. Надут като буза. 2. *прен.* Прибързан, сприхав (См).

набѝрва са *гл.* Надува се в изблик на някакво чувство (за сърце). *Набѝрилọ ми са йе ọдвọ̀тре сарцѐсọ, ште ми са пọ̀рсне* (Слв).

нàбързе *нарч.* Набързо (См, Пв, Хв, Сг).

навàбѐм *гл.* Примамвам овце (СП).

навàдам *гл.* 1. Правя вади (редове) на нива, за да засея в тях нещо. 2. Отправям при поливане водата в желана посока. *Навàдихме за патѐрọтọ; Навàдихме вọдọ̀та* (См, Сг, Стр, Пт, Дв, Вв, Кт).

навàлѐм *гл.* 1. Запалвам огън. *Навалѝхме гọлѐмọ ọ̀ганиште* (См, Ар, Мн, ШлР). 2. Натепвам. *Навàлѝхме млọ̀гọ хабѝ.* 3. *прен.* Отслабвам от болест. *Сѐѐ дѐнѐ йѐца гọ йе навалѝлọ.* ~ **са.** 1. Търкалям се. *Навàлѐхме са ọколọ ọ̀ганѐ.* 2. Тръгвам надолу. *Навалѝхме са нис барчѝнкана* (См, Ас, Ар).

навал'ọ̀ *ж.* 1. Материали, приготвени за нещо. *Збрàли сме навал'ọ̀, вọ̀л'ница да ткàйним двàнка тọ̀па хабѝца.* 2. Разни видове продукти за ядене (СмнР, Слв, Ар, Мн, Ас, Дев).

на̀вара *ж.* Полепнало ядене по стените на съда (См, Пт, Дв).

на̀варда *ж.* Множество хора, сган. *На̀варда л'у̀де* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

наварѐн *прил.* Полепнал по стените на съда, в който е варено нещо (Слв).

на̀вефци *мн.* вж. *на̀вей* (МК).

на̀вей *м.* Пряспа (Чк).

наве̂йнина *ж.* Детска болест, която според поверието може да сполети бебе при къпането му (Пер).

навесейа̀т (тур.) *м.* Завет, завещание (Яв, Мн, Ар).

на̀веф *м.* вж. *на̀вей* (См, Пт, Дв, Сц, Сг, Стр).

навзѝмам *гл.* 1. Намразвам. *Навзо̀ли го̨ са, хѝч го̨ ни по̨гл'о̀дват* (Слв, Ар, Ас). 2. Начевам да използувам нещо. *Ка̀дето̨ сас сѝрането̨ навзо̀х* (Стр).

навѝдам *гл.* Навеждам. *Навѝдам са нахпрѐш* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

навѝза *гл.* Прониква (за вода). *Навѐзла йе во̀да ф хлѐван* (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

навѝрвам *гл.* Напълвам с вода, сълзи. *Та чо̀рни о̀чи навѝри* (н. п. — Вг).

навласа̀т'вам, навласа̀т'увам *гл.* 1. Чрез удряне вълна, памук и др. ги правя годни за предене. 2. *прен.* Набивам, нанасям побой (Слв).

на̀влек *м.* Материали, довлечени от вода (Яв).

навлѝчам са *гл.* Почвам да слабея. *Са̀йа жена̀ о̨ткòле са йе навлѐкла* (Слв, Вв, Кт, Пт, Сг).

навнѐтре *нарч.* Навътре (ДХ).

наво̀рве̂м *гл.* 1. Прекарвам през връв нещо. 2. *прен.* Ям бързо и лакомо (См).

наво̀рхвам *гл.* Навършавам. *Наво̀рхахме трѝдесте кила̀ жѝто* (См, Пт, Дв).

наво̀ршвам *гл.* Напълвам, допълвам. *На̀варшите ми чува̀лас саз жѝто̨* (См, Ар).

навра̀там *гл.* 1. Обръщам. 2. Катурвам някого назад (См, Ас, Ар, Мн, ШлР).

наврѐдам *гл.* 1. Пакостя. *Мло̀го̨ ми наврѐди ф ра̀бо̨таса* 2. Бръквам, докосвам. *По̨л'о̀чка, чи ми наврѐди бо̨лѐшкаса* (См, Ар, Ас).

наву̀лжвам *гл.* Нанасям голям побой (Слв, Вв, Кт).

наву̀штек *м.* Навуща (Яв, Дб).

навъзбърдо̨ *нарч.* Нагоре по стръмнината (Пв, Хв, Юг).

нагава̀свам *гл.* Обърквам, смотавам (Тн).

нагада̀ве̂м са *гл.* 1. Заразявам се от болест. 2. Въшлясвам (См, Ар, Мн, Ас).

нага̀дам *гл.* 1. Заставям, принуждавам. *На̀го̨ди го̨ ти, га мо̀жиш.* 2. Приготвям. *Наго̨дѝхме си и жѝто̨ и сѐно̨ за зимо̀ска* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

нага̀да са да летѝ *безл. израз.* Готви се да вали (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

нагалго̀твам са *гл.* Напивам се, като издавам особен гърлен звук (Слв).

нагарванѝсва, нагарванѝсува *гл.* Хвърля се и почва да се дави (за кучета, вълци и др.). *Ку̀четана нагарванѝсаха вал'ко̀н* (См, Ас, Мн).

нагаргу̀ч *нарч.* На гръб. *Зо̀ми ма нагаргу̀ч* (См, Ас).

нагаргу̀чвам *гл.* Вземам някого на гръб. *На̀гаргучи ма, чи ни мо̀га да во̀рве̂м* (Слв, Вв, Кт, Пт).

нагарму̀д'вам са *гл.* 1. Сборичквам се. *По̨ хо̨рдо̀но̨ са нагарму̀диха.* 2. Своеволнича с жена. *Ф т'о̀вно̨но̨ са нагармудиха мо̀ско̨ и жѐнско̨* (См, Ас, Ар).

нагева̀хсувам *гл.* Обърквам прежда. *Паражѝкас са нагева̀хса* (Мм, Сок).

нагева̀хсан *прил.* Объркан, оплетен (Мс, Сок, Ус).

нагерамѐчвам, нагерамѐчувам *гл.* Натрупвам неща едно върху друго безредно и безразборно (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).

на̀главник *м.* Горна част на терлик (Пв, Хв).

на̀глафка *ж.* 1. Горна част на терлик и кал'чу̀н'. 2. Шита подложка за върха на цървул (См, Сг, Стр, Пт, Дв).

над'а̀вам са *гл.* Обличам се (Кп).

нагнѐтвам *гл.* Натъпквам, напълвам—напр. черва с месо и др. (Сем).

на̀года *ж.* 1. Материали за строеж. 2. Припаси за зимуване и др. (См, Ар, Мн, Ас).

на̀годник *м.* Човек, който умее да нагласява и приготвя необходимото (Хв).

на̀годно̨ *нарч.* Вероятно (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

нагонвам *гл.* Нахвърлям се, нападам. *Наго̀нали го̨ са, та штѐли да го̨ прибѝйат* (Слв, См, Ар, Ас).

наго̀ркнува *гл.* Нагорчава. *Сѝранесо̨ байѐ наго̀ркнува* (См, Ас).

на̀гребене *с.* вж. *бардѝлка* (Кор, Сит, Пв, Дб).

на̀греф сло̀нце *м.* Времето, когато и найниските части от планината са огрени от слънцето (пред. бълмох.).

нагро̀кнува *гл.* вж. *наго̀ркнува* (Куз, Дек).

нагро̀чвам са *гл.* Намръщам се. *Заштѝм ми са нагро̀чи тѐй?* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

нагро̀чен *прил.* Сърдит. *Нагро̀чени л'у̀де* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

на̀гръдник *м.* Нагръдник на мъжка риза (Пв).

нагу̀швам са *гл.* Навеждам се (См, Ас).

нагънвам *гл.* вж. *наго̀нвам* (Хв, Пв).

нада̀вам са *гл.* 1. Клоня към някого, влече ме някой. 2. Намятам се, натрапвам се. *Ни сѐтам са кадѐ са нада̀ва.* 3. Спущам се 4. Бързам за някъде (См, Ар, Ас).

на̀дам са *гл.* Надявам се (Яв, Пв, Дб).

нада̀с (тур.) *м.* Угар (См, Ар, Мн, Дев).

надва̀р'вам, надва̀р'увам *гл.* Изпреварвам (Слв, Пт, Дв, Кт, Вв).

на̀две *нарч.* Колебливо, несигурно. *На̀две му йе, кадѐ да наштѐва* (См, Ар).

надвѝвам *гл.* Натяквам. *Фсѐ ми надвѝваш* (Слв, Пт, Кт, Вв).

на̀де *гл.* Намери (Пв, Хв).

надѐвам *гл.* Мушкам, пробождам. *Сѐ го на-дѐва ф корѐма то̀з бѝк* (Сем).

на̀дêм *гл.* Чрез коване вковавам стомана в сечиво (Бд).

на̀дêм са *гл.* 1. Надявам се. 2. Чакам някого. *На̀дêм са да си до̀йдат* (См, Мн).

надѐнвам са *гл.* Обличам се. *Цадѐнвам лѐтно гиздѝло* (Гб).

нацàк *м.* вж. *нажѐк* (Пв, Хв).

надѝêм са *гл.* вж. *на̀дêм са* (Хв, Пв).

надлибо̀ко *нарч.* Надълбоко (Слв, Пт, Дв, Пг, Мс).

надлибо̀це *нарч.* вж. *надлибо̀ко* (Слв, Пт, Дв, Пг, Мс).

надл’о̀ш *нарч.* Надлъж (См, Пт, Дв, Мс, Пг, Чп).

надо̀лка *нарч.* Надолу (Дж, Чак).

наду̀ва *гл.* Задухва (за вятър). *Наду̀ли сѝлни ветро̀вѐ* (См, Сит).

наду̀нд’увам са *гл.* Нацупвам се, разсърд-вам се (Слв, Вв, Кт, Дб).

на̀дуп *нарч.* По корем. *Йу̀дата лѐгнала на̀-дуп* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

надънвам са *гл.* Мушкам се до дъното (Яв, Дб).

на̀йа, нва, но̀е, нêê *мест.* Онази, онова, он-зи, онези (См, Ар, Ас).

наѐк’, наѐт’ (тур.) *м.* Намерение (Дев, См, Ар, Мн, Ас, Мг).

наѐнкас *нарч.* На шега. *Наѐнкас му рѐках* (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

нажѐгал *прич.* Нагорещил (Гб, Кп, См, Пт, Дв).

нажѐгвам *гл.* Нажежавам (См, Ар, Ас).

нажѐгън *прич.* 1. Нагорещен. 2. Болен с тем-пература (Гб).

нажêк *м.* Малка брадвичка (См, Ас, Ар, Мн, Дл, Тх, Дрб, Гб, Кп).

на̀живê *нарч.* Приживе. *То̀й си го раздêлѝ на̀живê* (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

нажѝзам *гл.* Нагорещявам до почервеняване (См, Ар, Ас).

нажѝчка *ж. ум.* вж. *пѝшлек* във 2 знач. (Ел).

на̀жуве *нарч.* вж. *на̀живê* (Слв, См).

нажува̀чувам са *гл.* Опивам се (Слв, Вв, Кт).

нажу̀пкувам *гл.* Напълвам до горе, претъпк-вам (См, Ар, Ас).

нажу̀рква са *гл.* Напикава се, насира се — за кокошка (Слв, Вв, Кт).

нас *предл.* Към. *По̀гледни нас мѐне* (Ос).

наза̀ркувам *гл.* 1. Забелязвам. 2. Назъртам (См, ШлР).

на̀зарничоф *прил.* Който не се сварява изця-ло. *Сако̀ф на̀зарничоф васу̀л’ дру̀к по̀т’ ни ни са йе ла̀хвал* (Слв, Вв, Кт, Пт).

назвѐквам са *гл.* Напивам се, опивам се (Слв, См).

наздѐ *нарч.* Къде (ДХ)

на̀зе *мест.* Нас (Зб).

назê *гл.* Накупи(Нс).

назѝк (тур.) *прил. неизм.* Елегантен. *Дошо̀л адѝн огѝзден и назѝк чилѐк* (См).

на̀зика *мест.* Нас (Кор, Дс).

назѝпкувам *гл.* Напълвам до горе, претъпк-вам (пред. бълмох.).

назѝрам са *гл.* 1. Вглеждам се. 2. Озъртам се (См, Ар, Ас).

назлъм (тур.) *прил. неизм.* Който се докарва, гизди се (См, Мн, Пв).

назо̀лѐва *гл.* Снася яйца върху продукти, които червясват (за муха). *Му̀хине са на-зо̀лѝли лесно̀* (См, Пт, Дв, Ас, Зл, Мн, Дев).

назо̀ркувам *гл.* вж. *наза̀ркувам* (Дев).

наймам *гл.* 1. Уча се добре (пред. бълмох.). 2. Вземам нещо под наем. 3. Привиквам с някои условия (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

найфнувам *гл.* Навяхвам. *Лѐва си но̀га на-ѝфна* (Кп).

най, тай, сай *мест.* Оная, онази, тая, тази(Ох).

на̀йада *ж.* Нахранване, насищане. *Гла̀дно йе, нѐма на̀йада* (См, Ас, Пт).

на̀йдал *прич.* Намерил. *На̀йдал йе офчѐр бу-дала̀* (н. п.).

на̀йден *прич.* Намерен. *Со̀ ко̀н’ йе на̀йден* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Чд).

на̀йка (тур.). *ж.* Майка (Сщ).

найсадѐва, найтадѐва, найнадѐва *нарч.* вж. *айсадѐка* (См, Ас, Ар).

на̀йум *нарч.* На ума. *Мѐне йе на̀йум дош-ло̀ло* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

найу̀мвам са *гл.* Решавам, идва ми на ум. *Найу̀мих са да во̀рвêм ф сѐло* (См).

на̀йум ми йе *безл. израз.* Идва ми на ума нещо лошо, страхувам се. *Га мино̀вам прис падѝниса, фсѐ ми йе на̀йум от нѐк во* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

на̀ка *нарч.* Нима. *На̀ка ейса̀йа ко̀шта йе ва̀ша* (Вк).

накама̀ра *нарч.* Заедно. *Ше орêм накама̀ра* (Чн).

накама̀рвам *гл.* Натрупвам, правя на камара (Слв, Вв, Кт, Яв).

на̀кас *м.* 1. Наказание, мъка, тегло. *Бис ѝзин от алла̀ха нимѐ да ни до̀йде со̀ на̀кас* (Дев, См, Ар, Мн, Ас). 2. Поръчка (Пв, Хв).

наказѐвам *гл.* 1. Изхабявам. *Бра̀дваса си наказѝл.* 2. Болезнено изтръпват (за зъби-те от ядене на кисело). *Наказѝха ми са зъбѝте* (Ас, См).

накалапѐсвам *гл.* Турям един върху друг в ред топове шаяци, аби и дрехи (См, Ар, Мн, Ас).

накаркан’вам *гл.* 1. Тръгвам, поемам. *Кадѐ си накарка̀нил?* 2. Вземам нещо голямо на гърба си (См, Ар, Ас).

накато̀сан *прич.* Объркан, оплетен (Мм, Сок, Пг, Чп, Пв).

накато̀свам *гл.* Хвърлям в безредие, обърквам (Пв).

накѐзвам са *гл.* Насочвам се, прицелвам се (См).

накеркѐл'вам, накеркѐл'увам *гл.* Закривявам на спирала (См, Ар, Чп, Пв, Мн).

накѝснувам *гл.* 1. Измокрям. 2. *прен.* Претръпвам, станало ми е безразлично при всички нещастия. *Каквѐто ще да стѐна, йе сам накѝснал* (Ас, Ар).

накла̀вам *гл.* вж. *накла̀дам* (Гб, Кп, Вв, Кт, Пп).

накла̀дам *гл.* 1. Паля огън. 2. Нареждам дърва, съчки и др. 3. *прен.* Наклеветявам. *Ако на чирѐшко, накладѐш, дано ми су̀ха исо̀хниш* (См, Ас, Ар, Мн).

наклѐпвам *гл.* вж. *накла̀дам* в 3 знач. (Ус, Рво, Гб).

накло̀ам *гл.* вж. *накла̀дам* в 3 знач. (Як, Др, Дж).

накло̀пвам *гл.* вж. *накла̀дам* във 2 и 3 знач. (пред. бълмох. — См, Ас).

на̀кова *ж.* Наковалня (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

накова̀вам *гл.* 1. Чукам със специално чукче с цел да изтъня острието на коса за косене (Слв, Сг, Стр). 2. *прен.* Наклеветявам (СмнР). 3. *прен.* Набивам. *Накова̀х го та ще ма по̀вни, додѐ жувѐ* (См).

на̀ковалн'а *ж.* вж. *ковала̀* (СмнР, Смл, Рд, Стр, Кч, Дс, Бб, НМ, Лл).

нако̀л'чвам са *гл.* Лягам, като се подпирам на ръката си (См, Мн, Ар, Ас, ШлР).

нако̀пр'увам *гл.* Натъкмявам, нагласявам. *Вѐ нако̀прихте сва̀дбана* (Слв, Вв).

нако̀рд'вам, нако̀рд'увам *гл.* Нареждам едно след друго. ~ **са**. Нареждам се. *Го̀в'одана са нако̀рдиха адно̀ след дру̀го като сѝнце* (См, Ар, Ас, Мн).

нако̀рмо̀т'вам са *гл.* Преяждам (Пв).

нако̀рн'увам *гл.* Вземам част от цялото. *Накарнѝх си праснѝчека, та нѐмам за ца̀ло борѝло* (См, Ар, Ас).

нако̀ф *мест.* Онакъв. *Нако̀ф ху̀баф чилѐк нѐма* (См, Ас, Ар).

нако̀цвам са *гл.* Получавам херния (См, Пт, Дв, Мс).

нако̀швам *гл.* Надувам. *Нако̀швам шѐлва̀ре* (Ел).

накрѐпѐм *гл.* Към привършване съм на известна работа (Слв, Вв, Кт).

накрѐчвам са *гл.* Заемам изкривено, неестествено положение, държа си неприлично краката (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

наку̀д'вам *гл.* Нацелувам (См, Пт, Дв, Пг, Мс).

накупѐсвам, накупѐсувам *гл.* Събирам накуп. *Накупѐсахме снѐпено на̀барзе* (См).

на̀куса *ж.* Вкусване, опитване. *Да̀й ми за на̀куса* (См, Ар, Ас).

наку̀сам, наку̀свам *гл.* Опитвам вкуса на нещо за ядене (См, Ар, Ас, Мн).

накъ̀кр'увам *гл.* Накъдрям. (Пв).

нал[1] *част.* Нали (Як, Др, Чак).

нал[2] *прич.* Намерил. *На̀л си ми парѝте* (Хв, Пв, Зб).

наллама̀ *ж.* Инструменти за подковаване на добитък (Пг, Чп и др.).

наллашѝ *мн.* Клещи, които се употребяват при подковаване на добитък (Ор).

налѐгам *гл.* Накуцвам. *То̀ налѐга с аднѐна ножѝнка* (См, Ар, Ас).

на̀лет *м.* 1. Налитане, попадане. 2. Нещастна случка (Яв, Дб).

налѐта ма *гл. безл.* 1. Решавам, идва ми на ум (См, Ар, Ас). 2. Ще ми се (Пв, Хв). *Налѐта ма да си по̀дам нах дома̀.*

налѐтво *нарч.* По равен път. *Во̀рви фсѐ налѐтво* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

налет'о̀ *ж.* Опак човек. *Дѐ на̀йде са̀ налет'о̀ да доведѐш?* (См).

налѝсвам са, налѝсувам са *гл.* Вследствие на някаква болест почвам да слабея (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

налѝта ма *гл. безл.* вж. *налѐта ма* (пред. бълмох.).

налѝчквам *гл.* Наплисквам, напръсквам с вода (См, Ар, Ас).

нало̀мвам *гл.* Отчупвам си късче хляб, пита, баница и др. при някакъв обред. *Нало̀мвам клѝнас за здра̀вето на ца̀лес наро̀т* (См, Ас, Ар, Дев).

нал'о̀сквам са, нал'о̀скувам са *гл.* Напивам се с алкохол (См, Ар, Ас).

нал'а̀, нал'о̀ (тур.) *ж.* Дъгообразна подкова за коне (Бд, Нс).

нал'ул'у̀квам са *гл.* вж. *нал'о̀сквам са* (Слв, Вв, Кт, Пт).

нам[1] (тур.) *м.* Показ, пример. *Зѝ дѐте за на̀м ша ста̀ни* (Гб).

нам[2] *мест.* Нас, ни. *И нах на̀м жѐлно поглѐдва* (Зл).

нама̀с (тур.) *м.* Българомохамеданска молитва в определено време през деня (СмнР, Сг, Мд, Стр, Рд).

намазла̀ (тур.) *ж.* Малка китена постелчица, на която жената българомохамеданка се кланя (СмнР, Сг, Мд, Стр, Рд).

намазло̀к, намазлък *м.* 1. Кърпа, с която се бършат българомохамеданите когато се мият за молитва (Яг, Зб, Дн, Мос). 2. Малка постелка, на която се кланят мъжете българомохамедани (Яг).

нама̀хнувам *гл.* Наострям сечиво. *На̀махни ми бра̀двата* (См, Ар, Мн, Ас).

намашѐва ма *гл. безл.* Настъпва у мене трескаво състояние (См, Ас, Ар).

намда̀р *прил. неизм.* Стегнат, хубав, напет. *Намда̀р девдѝче* (Зб).

намѐндрувам *гл.* Набивам, нанасям побой (Слв, Вв, Кт).

намѐра *ж.* Сгода, случай, обстоятелство (Яв, Дб).

нѐмеска *ж.* Дял, участие. *Йѐ там нѐмам нѝкаква нѐмеска* (См, Ар, Ас).

нѐмет *м.* Повърхностно, несериозно отношение към известна работа. *Врѝт' рѐботисе хи прѐви нѐмет* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

намѐтам *гл.* Правя намек, подхвърлям. ~ **са.** 1. Налитам. *Лѐким сигѐ са намѐта другѐ аднѐ чилѐчиште.* 2. Приличам на някого от по-възрастните, наследил съм нещо от тях. *Аднѐто са намѐта на бѐба му, другѐто — на дѐда му.* 3. Проявявам чувства и давам израз на симпатии към някое лице. *Нѐшѐно мѐмче са намѐта нах вѐшѐно мѐмѐче* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

нѐметка *ж.* 1. Въже, с което се връзва товар на добитък. 2. Перде на око, Cataracta (Сит).

намѐхнувам *гл.* Приличам малко на някого. *Намѐхнува си на мѐйка му* (См, Мн, Ар, Ас).

намѐшкувам са *гл.* Нахранвам се до пресищане (См).

нѐми *мест.* Нас (Кес).

намѝсам, намѝсувам *гл.* 1. Нападам. *Кѝучетана намѝсаха вал'кѐн.* 2. Почвам някоя тежка или продължителна работа. *Нѝе намѝсахме жѐтва. Намѝсахме свѐдба.* ~ **са.** Почвам да се карам с някого. *Лу са вѝдѐха и са намѝсаха* (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Мг).

намисѐ, намис'ѐ *ж.* Бъркотия в предмети и действия (См, Ар).

намихсѐ *с.* вж. *намисѐ* (Пв, Хв).

намѝхсувам *гл.* вж. *намѝсам* (Пв).

намлѐк'вам, намлѐк'увам *гл.* вж. *намлѐт'вам* (ШлР).

намлѐт'вам, намлѐт'увам *гл.* 1. Насичам много дърва. 2. *прен.* Нанасям побой. 3. *прен.* Наяждам се до пресищане (См, Ар, Мн, Ас).

намлѝе (тур.) *м.* вж. *зѐкос* (Зл, Стр, Дв, Бн, Дл, Тх).

намѐ, намѐте *гл. повелит.* Недей, недейте (Хв, Пв).

нам'ѐ *ж.* вж. *кипл'ѐ* (Дев и др.).

намѐрзнувам *гл.* Простудявам се. *Фчѐра сам намѐрзнал* (См, Ас, Мн, ШлР).

намѐрцквам *гл.* Натоварям. *Намѐрцкахме мѝулетана сас сурвѝци* (Слв).

намѝужен *прил.* Разчорлен, рошав (Дев).

намѝус (тур.) *м.* Чест, честолюбие. *Тѝ си бис намѝус чилѐк* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

намусѐрвам са *гл.* Намръщвам се (Слв, Сг).

нѐне *ж.* 1. Баба (СмнР, Ор, Мд). 2. Чичо, байно, бате (Дс, Рк).

нанѝзбарце *нарч.* Надолу по стръмното (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

нѐноги *нарч.* 1. На крака̄. *Агѐ вѝдехме стѐр чилѐк, нѐноги му стѐнвахме.* 2. Близо. *Нѐноги ми дѐнѝсаха* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

наѐглавѐвам *гл.* Поставям оглавник на добитък (См, Ас, Ар).

наѐпаце *нарч.* Обратно, опаки. *У нѐс ѝмя млѐго рѐботи наѐпаце* (См, Ар).

нѐпала *м, ж.* Прибързан във всичките си работи човек (Слв).

напалѐс *нарч.* На подбив, на подигравка. *Вдѝгнаха ма напалѐс* (Пв и др.).

напалѐчес *прил.* Палав, игрив. *Йѐца йе напалѐчесто, кѐштана вдѝга* (См, Ас).

напанагѐм *нарч.* 1. Отгоре (за допълнително сложен товар на самар). *Харанѝѐна тѝуриге мѝуленому напанагѐм.* 2. *прен.* Несигурно. *И нѐгвѐн пазарлък йе напанагѐм* (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Мг).

напѐр'вам, напѐр'увам *гл.* 1. Налютява (за пипер). 2. *прен.* Явявам се. *Тѐй пѐк йе напѐрил нах сѐва стрѐна* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

напѐрстек *м.* Напрѐстник (ШлР).

напасѐсвам *гл.* 1. Снаждам. *Тѐй хи напасѐса и з'ѐ да хи надѝува.* 2. *прен.* Изгонвам, изпъждам (Слв, Вв, Кт).

нѐпатничеф *прил.* 1. Непостоянен, несериозен човек. 2. Налудничав (См, Мн, Ар).

напатѝсувам *гл.* 1. Удрям, набивам. 2. *прен.* Създавам безредие, нападам (Дев).

напѐване *с.* Пеене, при което се споменават присъствуващите влюбени мома и момък (Пт, Слв, Дв).

нѐпен *м.* Напъване, напрягане всички сили (См)

напенѐлка *ж.* 1. Нещо, направено или нагласено повърхностно, което всеки момент може да рухне (Слв, Вв, Кт). 2. *прен.* Нещо недостатъчно обмислено. 3. *прен.* Безсмислено усилие (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

напѐн'вам *гл.* Насапунисвам (Слв, Вв, Кт, Пт, Мм).

напѝзмѐм *гл.* Отмъщавам, правя зло на някого. *Кѐму штиш да напѝзмиш?* (См, Ар).

напѝнам са *гл.* Напъвам се. *Фсѐ са напѝна ф рѐбота* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

написанѐ *прил.* Предопределено. *Фсѐкему си йе написанѐ на чѐлото* (См, Ас).

нѐпиф *м.* Угощение, устроено от младежи със средства, събрани при пеене (ръсене) на Богоявление (Гб, Кп).

напѝшквам, напѝшкувам *гл.* Обаждам, наклеветявам някого. *Напѝшкали го са, чи йе хѐдил с комѝти.* ~ **са.** Набождам се. *Напѝшках са сас шѐйка на ногѐса* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

нѐплетник *м.* Връв, гайтан или ширит, който се вплита при плетене на косите у жените и се спуща отзад да виси (См, Ас, Пт, Дв).

наплѝчквам, наплѝчкувам *гл.* Удрям на някого плесници. *Агѐ та ни слѝуша, нѐплич-*

кай го по бу̀зите. ~ **са.** Напръсквам се, намокрям се с вода чрез плискане (См, Ас, Ар).

напл'ѐскавам *гл.* вж. *напл'у̀скавам* (Мм, Сок, Бс).

напл'у̀сквам, напл'у̀скувам *гл.* Набивам някого по бузите с шамари. ~ **са** 1. *прен.* Нахранвам се до пресищане. 2. Напивам се с алкохол (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

напо̀дам *гл.* Изпъждам, изгонвам. *Напо̀дих хайва̀нете по л'ува̀дено* (См, Мн).

напоѐвам *гл. остар.* Правя магия на някого чрез специално приготвено питие с билки (поверие — Слв, Пт, Вв, Кт, Дв).

напож'о̀рд'вам, напож'о̀рд'увам *гл.* 1. Остро се скарвам. 2. Изпъждам. *Ни фта̀са да бѐга, га го напож'о̀рдих* (Слв, Пт, Дв, Сг).

на̀поло *нарч.* Наполовина. *Тежерѐтес штим делѝ на̀поло* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

напо̀рвам *гл.* Пробождам. *Напо̀рили го са с но̀ш.* ~ **са.** Убождам се. *Напо̀рих са на шѐйка* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

напорѐт *нарч.* 1. Подред. 2. Редовно. *Напорѐт хо̀ди на ра̀бота* (Сем, Стр).

напосо̀свам, напосо̀сувам *гл.* 1. Остро се скарвам на някого. *Напосо̀сах го, та ни фта̀са да бѐга* (См, Ар, Ас, ШлР). 2. Изпъждам (СмнР, Сф, Рво, Тн, Сг).

напра̀в'ам са *гл.* 1. Оздравявам. *Ста̀ни са, сѝнко, на̀прави, та са на дру̀га о̀глави.* 2. Поправям се, надебелявам (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

на̀прасан *прил.* Буен, с едри капки дъжд. *На̀прасан до̀ш.*

на̀прасно *нарч.* Буйно, силно. *На̀прасно летѝ* (Слв, Вв).

напра̀там *гл.* Натирям. *Ка̀та дѐн' напра̀шта ко̀зите по хра̀стете* (Яв, Дб).

напра̀то *нарч.* Грубо, предизвикателно. *Нимо̀й ми ду̀ма напра̀то* (Слв, Пт).

напрѐдица *ж.* Аванс (Дгн).

напреснилѐнко *с. подигр.* Вретено, на което е напредено съвсем малко (Дев).

напрѐш *нарч.* Преди, по-рано. *Напрѐш Ко̀лада* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

напрѐшка *нарч.* вж. *напрѐш* (Мос, Дн, Зг, Хд, Лки).

напрѐшен *прил.* Предишен. (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

на̀раки *нарч.* На почит, на уважение. *Даржѐли го са на̀раки* (Слв, Пр).

нара̀л *прич.* Порасвал. *Мло̀го си нара̀л* (Дл).

нара̀мка *ж.* Каче с тясно дъно, което може да се носи от един човек и се използува за пълнене с грозде (Сем).

нара̀мêм *гл.* 1. Турям нещо на рамената си. 2. *прен.* Тръгвам, поемам. *Кадѐ си нара̀мил?* (См, Ар, Ас, Мн, Дл, ШлР).

на̀рамник *м.* 1. вж. *вода̀ч* (См, Пт, Дв, Пг, Чп, Пв). 2. Тежест, която може да се носи на едно рамо (См, Дев, Ас).

на̀рачник *м.* Наръч (Пв, Хв и др.).

нарева̀ва *гл.* Навалява, натрупва (за сняг). *Нашта̀ска йе нарева̀ло снѐк до корѐма* (См, Ар, Ас).

нарѐзвам *гл.* Напълвам. *Нарѐза ведрѝцана до го̀ре с праснѝк.* ~ **са.** Напивам се с алкохол (Слв, Вв, Кт, Пт).

на̀резник *м.* Уред за правене йвици при тъкане (Пв, Хв).

на̀реч *м.* Благословия, която бабата, хванала бебето, произнася при първото му окъпване (См, Ас).

нарѐчено *прич.* Предопределено (Слв, Пт).

на̀речница *ж.* Баба, която благославя бебето при първото му къпане (См).

нарѝвам *гл.* Протестирам, роптая. *Ца̀лана махало̀ нарѝва* (См, Ар, Ас).

нарица̀ло *с.* Предлог, причина. *То̀й дохо̀да лу за нарица̀ло* (См, Ар, Ас).

нарѝцам *гл.* 1. Плача, оплаквам някого (См, Пт, Дв). 2. Нареждам. *Хѐм го ковѐ, хѐм нарѝца; „са̀бѐ, са̀бѐ, йо̀стра са̀бѐ"* (См, Ас). ~ **са.** Правя нещо с цел да замаскирам истинското си намерение (См, Ас, Ар).

наро̀, нара̀ (тур.) *ж.* Остро скарване, силно викане. *Будно̀ бе вдѝгнала голѐма наро̀* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Зл).

наро̀бвам *гл.* 1. Нахапвам, отхапвам (от ябълка, круша и др.) 2, Порьбвам. *Наро̀бих рѝзаса* (См, Пт, Дв, Мс, Ас).

нароѐвам *гл.* 1. Разпръсквам, разгонвам. 2. *прен.* Навиквам, скарвам се. *Наро̀йх го, та избѐга.* 3. Нападам. *Наро̀йли го ку̀четана, та са пока̀чил на до̀рво.* 4. Разхвърлям. *Вѝш каквѐ са наро̀йли деца̀са по во̀тре.* ~ **са.** Обърква се (за политическото положение). *Стра̀х ма йе да са ни наро̀й нѐкво дин'о̀са* (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Зл).

наро̀чêм *гл.* Поръчвам (См, Пт, Дв, Сц, Пг, Мс).

наруда̀нчувам *гл. ирон.* Изпъждам. *О̀ти та наруда̀нчиха от ма̀ндрана, брѐ* (Слв, Вв, Кт, Пт).

на̀рук *м.* Навикване, скарване (Пв).

нару̀квам, нар'у̀квам *гл.* Навиквам, скарвам се. ~ **са.** *Нимо̀й му са нару̀ква, га му ста̀нва со̀рдно* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

на̀ръбом *нарч.* Настрана, косо, накриво. *О̀ди на̀ръбом* (Пв, Хв).

на̀ръчник *м.* Дълга кърпа, закрепена за косите, която стига чак до петите (Гб).

на̀ръчница *ж.* Жена, която предсказва бъдещето на бебето (Гб).

нас *предл.* На. *Нас пъ̀т'а* (Дл).

наса̀т (тур.) *м.* Наставление, съвет (Ас, Пт)

наса̀ва са *гл.* Набозава се (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).

наса̀дам *гл.* Развързвам и нареждам снопи на хармана. *Наса̀дихме сно̀пето и фка̀-*

рахме му̀летата ф харма̀на (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

насаха̀т'¹ (тур.) *м.* Наставление, съвет (Ар, Ас).

насаха̀т'² (тур.) *нарч.* Тутакси, веднага (См, Ар, Ас).

насва̀дам *гл.* Обаждам, наклеветявам. *Па ти йутѝде, мо̀ме ле, та ме насва̀ди* (Чн).

насвѝрвам са *гл.* 1. Свиря до насита. 2. *прен.* Напикавам се. 3. *прен.* Намръщвам се, разсърдвам се (См, Ар, Мн).

насѐва са *гл.* вж. *насдва са* (Чок, Ас, Дев).

насѐтам са *гл.* Разбирам малко, отчасти. *Йѐ са насѐтам ǫт са̀йа ра̀бǫта.*

на̀сим *нарч.* Лъжливо (Блр).

насѝпвам *гл.* 1. Зареждам пищов или пушка. *Зо̀ми на̀сипите и мо̀са бо̀звица, че да хи грѐйним в дǫло̀н* (См, Ар, Мн). 2. *прен.* Готов съм да избухна от нервна възбуда (Слв).

насѝпан *прич.* Ядосан, готов да избухне. *Лу врѝтците мо̀л'чите, о̀ти йе йѐца насѝпан* (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

насѝрва *гл.* 1. Оформя редове — за растения, които току-що поникват). *Васу̀лѐс йе насѝрил* (СмнР). 2. Пресича се (за прясно мляко).

насѝрил *прич.* Образувал редици — за царевицата, когато никне (СмнР).

наска̀квам *гл.* 1. Прескачам. 2. *прен.* Пиша небрежно. 3. Работя небрежно (См, Пг, Чп).

насменжѝе *м.* 1. Човек, който с умисъл върши пакост. 2. Присмехулник (См, Ар).

насмѐх *нарч.* 1. На шега. *Сто̀рилǫ му гǫ йе насмѐх* (Зл, Нд, Стр, Вл, Кт, Пт, Дв). 2. Напук, за инат. *Ду̀ма ми насмѐх* (См, Ас, Ар, Мн, ШлР).

насмехчѝе *м.* вж. *насменжѝе* (Стр).

насму̀л'вам *гл.* Бързо набирам плодове с шумата или трева, при което се чува шум (Слв, См, Ас, Ар).

насноỳва̀вам *гл.* 1. Завършвам сноването. 2. *прен.* Набивам. *Ху̀баве гǫ насноỳва̀х* (См, Ар).

нас'о̀гнувам са *гл.* Протягам ръка да взема или извърша нещо. *Нас'о̀гна са да гǫ фа̀ти* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

насо̀д'вам *гл.* Давам нареждане, поръчвам да се изпълни. *Насо̀дих хми и си то̀рнах нах сѐлǫ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

насо̀р (тур.) *нарч.* 1. Заедно. *Мѐне йе хара̀м ста̀налǫ на̀шесǫ насо̀р хо̀дене.* 2. Общо. *Ǫфцѐсе да̀ ни са насо̀р* (пред. бълмох.).

насо̀рвам са *гл.* Събирам се, сдружавам се. *Дѐ да гǫ сто̀рим, да са ни насо̀рваме* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Лци, Стр).

насо̀сан *прил.* 1. Снаден. 2. *прен.* Много висок. *Лѐким насо̀сан чилѐк!*

насо̀свам *гл.* 1. Снаждам. *Насо̀сах си по̀йаса.* 2. *прен.* Прибавям от себе си някоя измислица (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

на̀сǫска *ж.* 1. Везмо на ръкави на женска дреха (СмнР, Сг, Стр, Мд). 2. Парче плат за наставяне на друго парче или дреха (См).

на̀сǫсник *м.* вж. *на̀сǫска* във 2 знач. (Пв, Хв).

наспа̀рѐм *гл.* Правя нещо да спори — за земеделски произведения (См, Мн).

наспǫ̀рѐвам *гл.* вж. *наспа̀рѐм* (См, Дев).

наста̀вѐм *гл.* Набавям (Жъл).

наста̀вниче *с.* Тревисто растение, плаун (Сем).

наставра̀нчувам *гл.* Катурвам, обръщам (См, Пт, Дв).

настанѝсувам *гл.* Повтарям едно и също нещо много пъти. *Стѝга настанѝсва.*

настива̀свам *гл.* Набивам. *Ху̀баве гǫ настива̀сах* (Слв, Вв, Кт).

настѝнвам *гл.* 1. Простудявам се. 2. *прен.* Помирявам се с положението, безразлично ми е (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

настѝсвам *гл.* Изпадам в безсъзнание (См, Мн).

на̀страна *нарч.* Отделно, далеч от нещо. *То̀й си жувѐ на̀страна ǫт сѐлǫнǫ* (См).

на̀стрик *м.* Руно (См, Пт, Дв, Сц, Пг).

настǫ̀йник *м.* 1. Главатар на игра. 2. Отговорник, който се грижи за нещо (См).

насука̀л'чувам *гл.* Преда неравно, грубо (Слв, Вв, Кт).

насу̀м-срадѐ *нарч.* Точно в средата. *Ист'о̀гнал са д'орт' буда̀к насу̀м-срадѐ нѝвана* (См, Ар, Ас).

насухо̀вам са *гл.* Дотяга ми да ям постно. *Насухо̀вах са бис кра̀вица* (См, Ар, Ас).

насу̀шт'вам, насу̀шт'увам *гл.* 1. Правя смет, замърсявам. *Децѐ йѐца насу̀штихте пǫ во̀тре.* 2. *прен.* Объркам работата, която съм започнал (См).

на̀сърце *нарч.* Присърце (Хв, Пв).

ната̀к *нарч.* Нататък. *Бѐгай по̀-ната̀чкǫ* (См, Ар, Ас, Мн).

натаказо̀ *ж.* Остро скарване. *То̀й пѐде натаказо̀та* (Слв, Вв, Кт).

натапѝзвам, натапѝзувам *гл.* Наподобявам, налучквам (Пв, Хв).

натапта̀вам *гл.* Напълвам и притъпквам. *Ху̀баве на̀тапти варзо̀блете* (См, Ар).

натарчѐт *прил.* Прибързан, сприхав (См).

на̀те *част.* Ето. *На̀те ви, тѐт'ǫф, скѐченски стафѝди* (См, Пт, Ас, Рд).

натега̀рвам са *гл.* Намръщвам се (Рк).

натегарѝл са *прич.* Намръщил се, разсърдил се (Рк).

натка̀звам *гл.* Преувеличавам. *По̀смали, по̀смали, ти мло̀гǫ натка̀зваш* (См, Ар).

нато̀кнувам *гл.* *ум.* Наточвам (вода и др.). *Нато̀кнал си во̀дица ǫт врѝса* (См).

нато̀рзвам, нато̀рзувам *гл.* Разтягам. ~ **са.** *Нато̀рза ми са ракǫ̀та, о̀ти, даржѐх нǫго̀та на тѐлетǫ, пак то̀ ма рѝташе* (См, Ас).

на̀тпуск *м.* Наддаване напред гредите на втория етаж на сградата за еркер (Зл, Стр, См, Ар).
натро̀мбувам са *гл.* Намръщвам се (Чд).
натро̀мбил са *прич.* Намръщил се, намусил се (Чд).
натро̀сан, натро̀сен *прил.* Груб, невнимателен. *Со̀йе чилѐк йе ѝеца натро̀сен.*
натро̀т'вам са, натро̀т'увам са *гл.* Набивам се (за крак). *Ọт слѝзане надо̀лу ми са натро̀тиха ногѝте* (См, Ас).
натсѝцам *гл.* 1. Надминавам в сеченето. 2. *прен.* Апострофирам. *Нимо̀й ма натсѝца* (См, Ар, Ас).
натумуру̀чвам са *гл.* Намръщвам се. **натумуру̀чва са** *безл. прен.* Заоблачава се (за времето). *Пдглешите какво̀ са натумуру̀чва нах барчѝнана* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
нату̀рвам са *гл.* Изтървавам се; насирам се. *Нату̀рало са йе ọд дра̀гọ* (Вв, Кт, Слв, Тик).
нату̀тквам *гл.* Насъсквам кучета (Стр).
натъва *гл.* Пада ниско, дълбоко. *Натъна тъвна мъ̀гла* (Пв, Хв).
н'а̀у *нарч.* Защо. *Н'а̀у си тъмен потъмн'а̀л?* (Ак).
нау̀гарен *прил.* Осигурен, подготвен. *Ра̀ботана му йе нау̀гарена* (См).
на̀ухọ *нарч.* За урок, за поука. *Сọва̀ да ти йе на̀ухọ* (Пв, Хв).
нафака̀, нафако̀ (тур.) *ж.* 1. Естествено, свещено право. 2. Средства за прехрана. *Нѐма по̀т' да ми зѝма житọсọ, тọ си йе мо̀йа нафако̀* (См, Ар). 3. Дадено безвъзмездно благодеяние (См, Ар, Ас, Мн).
нафашкѐл'вам са *гл.* вж. *набру̀чквам са* Мм, Сок, Бс).
нафашкѐлен *прил.* Набръчкан (Мм, Сок, Бс).
нафѝткувам са *гл.* Напивам се с алкохол. *Нафѝткалọ са йе, ọддело̀че бѝе на бу̀ре* (Слв, Пт).
нафлу̀звам *гл.* вж. *насму̀л'вам* (Слв, Вв, Кт).
нафра̀пвам са *гл.* Набръчквам се от старост и др. (Слв).
нафра̀скквам са *гл.* Наяждам се до пресищане (Кп).
нафру̀чвам са, нафру̀чквам са *гл.* вж. *набру̀чквам са* (СмнР, Зл, Ас, Мд).
нафру̀чен *прил.* Набръчкан (См, Ас, Ар, Мн).
нафуду̀лен *прил.* Сърдит, намръщен (Дб).
нафуду̀л'вам са *гл.* Разсърдвам се, намръщвам се (См, Дб, Пв).
нафунѐвам са *гл.* вж. *нафуду̀л'вам са* (Слв, Вв, Кт).
нафунѐн *прил.* Сърдит (Слв, Вв, Кт).
нах *предл.* На, към, у. *На̀хвечер ште до̀йда нах ва̀с* (См, Ас, Мн, Ар, Дл, Чд).
наха̀дам *гл.* Намирам (пред бълмох).
наха̀лвам *гл.* Начевам цялото. *Да наха̀ламе ли мехо̀с сас сѝранетọ?*
~са *прен.* Наработвам се, дотяга ми да работя, работя до насита (См, Ар, Ас).
нахвечерѝ са *гл. безл.* Свечери се. *Додѐ са фта̀саме, та са нахвечерѝ.*
нахвѐчерум *нареч.* Привечер (ДХ).
нахза̀т *нарч.* Назад. *Нахза̀т му ро̀ки во̀рзаха* (н. п. — Вв, Кт, Тик).
на̀хлуп *нарч.* По очи, по корем (См, Ас, Ар, Дев, Мн).
на̀хлупọм *нарч.* вж. *на̀хлуп* (Хв, Пв, Бк, Дл, Хл).
нахлу̀пвам са *гл.* Лягам по корем (См, Ар, Пв).
нахнѐтре *нарч.* Навътре (Муг, Шлр, Вел).
нахо̀дам *гл.* вж. *наха̀дам* (См, Ас, Ар).
нахо̀ждам *гл.* вж. *наха̀дам*. *Што̀ ми махано̀ нахо̀ждаш?* (Чн).
нахпрѐш *нарч.* Напред, занапред. *Ọтка̀к са с тѐбе сабра̀хме, сѝчкọ ни нахпрѐш по̀то̀рна* (См, Ар, Ас).
нахта̀р (грц.) *м.* 1. Ключ. 2. Кофар (Дл).
н'а̀хтọ *с.* Нещо (Кп).
наху̀дам *гл.* вж. *наха̀дам*. *Фсѐ да дọху̀дане и фсѐ да наху̀дане* (пред. бълмох.).
наху̀прен, наху̀пран *нарч.* Насреща. *Търнал съм наху̀пран* (См, Дл).
нахчѐска *нарч.* По-късно, надвечер (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
нацѐпвам са *гл.* Напивам се с алкохол (См, Ар, Ас).
нацепѝсвам, нацепѝсувам *гл.* 1. Върша работа набързо приблизително добре. 2. Наваксвам, набавям (См, Ас, Ар, Дев, Мн).
начѝчквам *гл.* Сбутвам, сгъстявам много едно в друго (См).
начѝчкан *прил.* Сбутан, сгъстен (См).
начо̀квам *гл.* Начевам. *Начо̀кахме пѝтата, че начо̀кахме и млѐкọтọ* (См).
начо̀нвам, начо̀нувам *гл.* 1. Вземам за бога прости жито, пита и др. при помен. 2. Раздавам за същата цел същите неща (См, Ас, Пт, Дв, Зл.). 3. Нападам, заяждам се с някого. *Деца̀на начо̀наха дѐтенọ* (Сг).
начупѐрувам са *гл.* Заставам неприлично (Яв, Дб и др.).
на̀шивник *м.* Гайтан, ширит, ивица плат за нашиване на украса (Пв).
нашикуро̀квам *гл.* Вдигам голям шум (См).
нашѝшкавѐвам *гл.* Напълнявам много (См, Яв).
нашквѝ *мн.* 1. Нощви (См, Пт, Дв). 2. Дървени прегради, в които се носи хляб, за печене на фурна (Лч).
нашо̀л, нашѐл *прич.* Намерил. *Са̀мọ са нашлѝли у жена̀та два̀ пишто̀фа* (См, Ар, Ас)
нашто̀ска *нарч.* Нощес. *Наштѐска са избѐгали ọт Ро̀жен* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
нашто̀вам *гл.* Нощувам (См, Ас).
нва, тва, сва *мест.* Онова, това, това тук. *Нва̀ врѐме йе било̀ дру̀гọ.*

не *мест.* Ние. *Нѐ са сме с тѐбе кàрали* (См, Ар, Ас, Мн, Чд).
нê *отриц. част.* Не *Нê знаѐм кинà да прàвем* (Сит, Пв, Хв).
нѐадин *съчет.* Изказва се незадоволство. *Бътти и налѐтина му нѐадин!* (Слв, Пт, ШлР, Чп, Мс).
нѐва, тѐва, сѐва *мест.* Онези там, тези, тези тук (пред. бълмох.).
невѐстино лѝце *с.* Моминска чест, девственост (Дб).
невêхчи, невêхчо *ж. Обръщение* към невяста (Вв, Кт, Дб. Пг).
невѐштọ *прил.* Непознато, никакво. *Стòрих гọ нѝштọ и невѐштọ* (См, Пт, Дв, Дс).
нѐвне *ж. Обръщение* към невяста (Сит).
невòлка *ж. остар.* Робиня (Бат).
неврѐден *прил.* Невинен (Чп, Смл).
негàлен *прил.* Необичан. *Как мò си, мàйчọ, главѝла на негàлен йунàка* (н. п.).
нѐде-нѐде *нарч.* От време на време (СП и др.).
недѐл'а *ж.* Менструация (СмнР).
неделѐсувам *гл.* Празнувам неделя (пред. бълмох. — См).
недомѐтнат *прил.* Глупав, ненормален (Слв, Вв, Кт).
недọрòдица *ж.* Неплодородие (Чп, Пг).
нêê, нѐва *мест.* Онези, ония. *Нêê л'ỳде ште ѝштат парѝ* (См, Ар, Ас, Мн).
нежàк *м* Брадва (Сит).
нѐжет *м.* 1. Рана на венци (Ел, Ус, СмнР, НМ). 2. Рана на виме (Стр).
нѐжети са *гл.* Загноява (за рана). *Рàнаса ми са нѐжети* (См, Ар, Мн, Дев, Ас).
незгòден *прил.* Несговорен. *Дòли ти стàдọ нездрàвọ, или ти са йọлдàше незгòдни* (н. п. — См, Пт, Дв, Ср, Стр, Пг).
нѐзин *мест.* Техен (пред. бълмох.).
нѐзир *м.* Надзирател, управител на имот (Чд).
нѐйзин *мест.* Неин. *Сàн'йе нѐйзинọ кòпеле* (пред. бълмох.).
нек *мест.* Него (Рк, Чн).
нѐкаде *нарч.* Не с ума си. *Сò чилѐк йе нѐкаде* (См).
нѐкат' *м.* Нокът (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
нѐкаф, нѐква, нѐквọ, нѐкви *мест.* Някой, -я, -е, -и. *Нàйдите ми нѐквọ дѐте* (См).
нѐлепка *ж.* Преждевременно роден добитък — крава, овца и др. (Пв, Хв, Дн).
нѐм езѝк *м.* Мъжец (Тв).
нѐмгọф *прил.* Негов. *Айтàва капѐла йе нѐмгọва* (Зб, Бг).
немêнке *ж.* Сиромашия, немотия (Пв).
нѐмка *ж.* вж. *немêнке. Фсѐ ф нѐмка йе жѝлọ* (Слв, Вв, Кт, Пт, Мм).
нêмòй, нêмòйте *гл. повелит.* Недей, недейте (пред. бълмох. Пв, См, Ар, Мн, Дев).
нѐна *ж.* Майка (Зб).
нѐнакакси *нарч.* Някак си (Пв, Хв).
нѐнаузадаф *нарч.* Неочаквано, ненадейно. *Йѐ са уплàших, òти флѐзе нѐнауздаф.*
нѐне *ж.* 1. Майка (Дн, Лц, Лк, Лл). 2. Баба (Кор, Зб).
ненк'ọрл'ỳк (тур.) *м.* Неблагодарност, непризнателност (Хд, Дл, Зг).
неòден'ке *нарч.* Онзи ден (Бат.)
непрелѐта вòда *ж.* Застояла вода (Пит).
нѐсал *прич.* Носил (ДХ).
нѐтръшен *прил.* Вътрешен (ШлР).
нѐтọ—нѐтọ *сз.* Нито—нито (Ков, Ох).
неỳздавица *ж.* Внезапност, ненадейност (Яв).
нефѐлам (грц.) *гл.* Зле съм със здравето. 2. Не струвам (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
нефелѝт (грц.) *прил.* Болнав (См, Пв, Хв). 2. Лош, проклет (См, Ар, Мн. Ас).
нефелит'ò *м., ж.* Лош човек. *Сакàва нефелит'ò нѐма дрỳгаде* (Слв, Вв, Кт).
нефѐлọ *прил.* 1. Лошо, което не струва, болнаво. 2. Грозно (РК, Бун).
нефрàм (тур.) *м.* Мобилизация, голяма военна сила. *Гọлѐм са нефрàм пọвдѝга зарадѝ П'òтка вайвòда* (См, Мн, Дев, ДХ).
нѐхи *мест.* Ней. *Грѐх йе билò и нѐхи ште да йе грехòн* (См, Ар, Ас, Мн).
нѐхин *мест.* Неин. *Сò прѐснел' йе нѐхин* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
нехт' *м.* вж. *нѐкат'* (Зл).
нехтѐ *гл.* Не ще. *Рѐка нехтѐ да йа нòси* (Чн, См, Ас, Ар).
нѐхтọ нѐкọгọ *израз.* Нийде никого (ШлР).
нѐчêм *гл.* Засенчвам (Гб).
не чỳен *прил.* Непознат, неизвестен (пред бълмох.).
ни[1] *мест.* Нея. *Пò-гọлѐма сам йàс ọт нѝ* (Кп).
ни[2] *отриц. част*, Не. *Ни йѐ главѐн* (См, Ар).
нѝаднек *мест.* Никого, нито един. *Нѝаднек ни штò* (См, Ар, Ас).
нибѝла *ж.* Извор край бряг на река (Зл, ЕР).
нѝбọ *с.* вж. *нàбọ* (Зл).
нивѐски васỳл' *м.* Вид фасул с валчеста форма, обагрен половината бяло, а другата половина тъмночервено (Слв, Вв, Кт).
ни вѝди ми са *гл. безл.* Не ми се иска. *Ни вѝди ми са да йдам нах сѐлọ.*
нѝгам са *гл.* вж. *хѐцам са* (ШлР).
нѝгане *с.* Люшкане на двама, седнали на краища на лост с опорна точка в средата (ШлР и др.).
нѝга-пòпа *ж.* вж. *кънцàлка* (ШлР и др.).
нѝека *мест.* Ние (Чн).
нѝзакакина *мест.* За нищо (Чц).
нѝзбардọ *нарч.* Надолу, надолу по бърдото (ШлР, Пв).
нѝзбарце *нарч.* вж. *нѝзбардọ* (См, Ар, Ас).
нѝззем'а *нарч.* Надолу под земята (См).
низнà *съчет.* Не зная. *Низнà кинà прàви* (См, Ас, Ар).
нѝзọм *нарч.* Ниско, надолу. *Нѝзọм нѝчеше* (ДЛ).

нѝй *част.* Най (Гуг и рядко в См).

нѝкак *нарч.* Нищо. *И йѐ штѐх да сам умрѐла, ам са л'у нѝкак ни прàви, ам са л'у сòхне и вѐхне* (пред бълмох. — См, Мн, Ар).

никаквò *мест.* Нещо. *Ала ште ти кàжем да стòриш никаквò си* (Ус, Слв, Рво).

нѝкакаф *прил.* 1. Лош. 2. *прен.* Грозен (См, Сг, Стр).

нѝкакна *мест.* вж. *нѝкина* (пред. бълмох.— См).

нѝкана *мест.* вж. *нѝкина* (пред. бълмох. — (Сив, Кр, Ег, Ав, Як, Дци).

нѝкêна *мест.* вж. *нѝкина* (Ел, Зг, Мос, Сит).

никѐх (тур.) *м.* Паричен или друг дар, който младоженецът българомохамеданин дава на булката си при сключване на брак (пред. бълмох.).

нѝкина *мест.* Нищо (пред. бълмох. — Вв, Кт, Чрш, Сн, Ах, Лв, Жр, Тг, Зм).

никинà *нарч.* вж. *никаквò*. *Йѐ сам чỳл никинà си за тѐбе* (См, Ар, Мн).

нѝкогек *мест.* Никого. *Нѐма си нѝкогек* (См, Зб).

николѝца *ж.* Име на м. декември (Отм).

нѝком *нарч.* Надолу, ниско. *Што си унѝкнала, нѝком погл'òднала* (н. п.).

нѝкотри *мест.* Никой. *Тòй ни дàва нѝкотри факѝрин да т'òгли* (См, Ар, Мн, Ас).

никỳлцке *м.* Име на м. декември (См, Ас, Ар).

нѝкум *мест.* На никого. *Сѐвда йе бòлна лѐгнала и нѝкум ни йѐ кàзала* (Кор).

нѝкут'ко, нѝкутит'ко *нарч.* Мъничко, съвсем малко. *Ѐла нѝкут'ко атỳй* (См, Зб, Хд).

нѝкушко *нарч.* вж. *нѝкут'ко* (См, Зл, Пт, Хд).

нилѝ *част.* Нали. *Нилѝ и тѝ ште дòйдиш?* (См, Пт, Дв, Мн, Чп).

нимòй, нимòйте *гл. повелит.* Недей; недейте. *Нимòйте ме закàча* (См, Ар, Ас, Вк).

нимòй лъгат харамѝе *израз.* Недей лъга хайдутина (Гб, Кп).

нинàвидêм *гл.* Мразя, ненавиждам (См, Пт, Дв, Ас, Мн).

нѝне *ж.* Баба (Як).

нѝспрагнê *ж.* Благословия, прощаване. *Ѐла тà, Мехмѐт, прѝгарна за байр'àм, сѝнò. нѝспрагнê и халàл да ти йòчин'а* (Чн, Дс).

ни срàм, ни òчи *израз.* Безочлив, без честолюбие човек (См, Ас, Ар).

нѝте *мн.* вж. *нѝти* (Кор, Рк, Як, Дж, Чак).

нѝти *мн.* Нищелки в домашния стан (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

нѝти—нѝти *сз.* Нито—нито. *Нѝти сам бòлна лижѐла, нѝти сам бòлно гл'òдала.*

нифѐлам (грц.) вж. *нефѐлам* (См, Ар, Мн).

нѝфица, нѝфа (грц.) *ж.* Невяста, булка.

нѝфка *ж.* Нивица. *Йѐца йе хỳбава айсàйа нѝфка* (пред. бълмох.).

них *мест.* Тях (Чн).

нихàрън *прил.* Лош (Гб).

нихѝм *мест.* Тям, на тях (Бок).

нихтѐл *прич.* Не щял, не искал. *Провàдали го, ала нихтѐл да ѝде* (См, Ар, Ас).

нихтѐх *гл.* Не исках, не щях (См, Ар, Ас, Чн).

нѝцом *нарч.* Надолу, с очи към земята. *Нѝцом нѝчи* (н. п. — ДЛ).

нѝчêм *гл.* Навеждам се надолу. *Нѝзом са нѝчêше* (н. п. — Дл, Ив).

нишанлъдѝсвам *гл.* Давам подаръци на девойка, доказателство, че е годена (Ис, Мн, См, Ар).

нѝшшо *мест.* Нищо. *Носът ми ни притѐче от нѝшшо* (Гб).

нѝштинко *мест.* Абсолютно нищо (пред. бълмох.).

нѝштитичко *мест.* вж. *нѝштинко* (См, Мн, Ар, Пг, Мс, Кп).

но[1] *мест.* Онзи, оня (Бат, Пв, Дев).

но[2] *нарч.* Да, така (Гб).

нòа *мест.* Тоя, оня (Дрб).

нòвина *ж.* Земя, за пръв път работена (Слв, Вв, Кт, Пт, Мм).

нòга *ж.* Крак (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Кг, Мг).

ножàк *м.* Малка брадвичка (Дрб).

ножѝнка *ж.* 1. вж. *пѝшлек* във 2 знач. (Вр, Хд). 2. Краче (См, Ас, Ар, Гб, Мн, Дев).

ножѝчка *ж.* 1. вж. *ножѝнка* във 2 знач. (Ел, Дл). 2. Връв за цървули, изрязана от самия цървул или друга кожа (См, Кор, Яг, Нс, Мн).

ногàф, тогàф, согàф *нарч.* В онова време, в това време (См, Ар, Ас, Дев).

ножлѝна *ж.* Горна мъжка вълнена дреха (Кес).

нòжница *ж.* Ножица (Гб).

нòйци *мн.* Ножица (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

нòлкоф, тòлкоф, сòлкоф *мест.* Толкоз, толкова (См, Ар, Ас, Мн).

ношковѝ *мн.* Нощви (Пв, Хв).

ношнѝ гàрван *м.* Кукумявка (Дб).

нòштум *нарч.* Нощем. *Нòштум са пъ̀т'а вървѐли* (Съч).

ну *мест.* Онзи (Як, Др, Дм, Зв, Дци).

нỳа *мест.* Онзи (Бат).

нувѐста *ж.* Невяста (ШлР).

нузѝ *мест.* Онова. *Нузѝ врѐме мѝна* (Чн Гб).

нỳзи, тỳзи, сỳзи *мест.* Онзи, оня, този, тоя, този тук, тоя тук (пред бълмох. — Кок, Тик).

нуй *мест.* Онези (Як, Др, Дж, Дм).

нỳйве *мн.* Навуща. *Дòнси ми нỳйвете* (Як, Др, Дж).

нътре *нарч.* Вътре (ДХ).

нъш *м.* Нощ (Ох).

нъшкѝ *мн.* Нощви (ДХ).

О

о̣бабу̀л'вам са *гл.* Увивам си главата, за да се стопля (Слв, Вв, Кт).

о̣бара̀чвам са *гл.* Оцапвам се по лицето (См, Пв, Хв, Ар, Мн, Дев).

о̣ба̀рвам *гл.* 1. Опипвам. 2. Претърсвам (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

о̀барка *ж.* 1. Случка, недоразумение. 2. Непредвидено нещо. *Ста̀нала йе о̀барка, затва̀ са забава̀виха* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

о̀барник *м.* Вид баница с яйца и кисело мляко (Слв).

о̣бга̀дам са *гл.* Обаждам се (Пв).

о̣бдарѐвам *гл.* Дарявам много хора на годеж, сватба и др. (Зл, Хв, Тв, и др.).

о̣бдо̀фран *прил.* Изяден, оглозган от куче (См, Ас, Ар).

о̣бдо̀рфува *гл.* Оглозгва — за куче, вълк (См, Пт, Дв, Мс, Пг).

о̣бдо̣вѐвам *гл.* Овдовявам. *Ако̣ ф вто̀рник мо̀ско̣ са о̣бо̀рсне и жѐнско̣ са уплетѐ, и двамѝната о̣бдо̣вѐват* (поверие — См, Чп, Пв, Хв, Пт, Дв).

о̣бѐхан *прил.* Престарял, негоден за използуване — за добитък (См, Ас).

о̣бжигу̀т'вам, о̣бжигу̀т'увам *гл.* Изсичам клоните и върха на дърво или окъсвам листата му (См, Стр, Ср, Ас, Ар, Пт).

о̣бжѝзам *гл.* Обгорявам (См, Ас, Ар).

о̣бжѝжам *гл.* вж. *о̣бжѝзам* (пред. бълмох.).

о̣бибаарвам *гл.* 1. Претърсвам навсякъде всичко. 2. Огребвам изцяло. 3. *прен.* Опипвам (См, Ар, Ас).

о̣бибѐгвам *гл.* 1. Постоянно бягам. 2. *прен.* Постоянно се крия от някого (См, Ар).

о̣бибо̀рквам *гл.* Разбърквам изцяло и от всички страни. *О̣бибо̀рках кваса̀о̣* (См).

о̣бибра̀штам *гл.* Обръщам някого или нещо на всички страни (См, Ар, Ас).

о̣биво̀рзвам *гл.* Връзвам нещо от всички страни (См, Ар, Ас).

о̣биво̀ртам *гл.* 1. Въртя нещо постоянно на всички страни. 2. *прен.* Разтакавам някого безцелно по всички посоки (Ар, Ас, Мн, Дев, См).

о̣бига̀л'вам *гл.* Любя, флиртувам с много моми (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

о̣бига̀рѐм *гл.* Обгорявам наоколо, опърлям (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).

о̣бигл'о̀двам *гл.* Оглеждам навсякъде внимателно и често (См, Ар, Ас, Мн).

о̣биго̀л'чѐм *гл.* Разговарям с някого по интересуващи двама ни въпроси (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

о̣биг'ѐпвам *гл.* Лъжа, оплитам в лъжи някого (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

о̣биграва̀м *гл.* 1. Обикалям (имот и др.). *О̣биграх вр̣ѝт' л'ува̀дине.* 2. Продължително ходя. *Цѐл дѐн' о̣бигра̀вах.* 3. *прен.* Измамвам някого. *Ху̀баве го̣ о̣биграх* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

о̣бѝдало̣ ма йе *гл. безл.* Ухапало ме е. *О̣бѝдало̣ ма йе нѐкво̣, та ѝмам пархулѐ* (См, Ар, Ас).

о̣бѝд'вам *гл.* Спохождам, посещавам. *Та̀м ѝмам л'у̀бе ф тевнѝца, та во̀рвѐм да го̣ о̣бѝд'ам* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

о̣биду̀мвам *гл.* вж. *о̣биго̀л'чѐм* (См, Ар, Ас).

о̣биѐхвам *гл.* Постоянно и навсякъде яздя, без това да е необходимо. *О̀ти о̣биѐхваш лу на̀шѐсо̣ му̀ле, брѐ?* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

о̣бика̀рвам, о̣бика̀рувам *гл.* 1. Работя, аргатувам с добитъка на някого за определено време срещу заплащане. *О̣бика̀рвам му му̀летана.* 2. *прен.* Мамя, лъжа. *О̣бика̀рват го̣ като̣ будалѝште* (См, Ар, Ас, Дев).

о̣бика̀струвам, о̣бика̀стрѐм *гл.* Изсичам всички клони и върха на дърво. *О̣бика̀стрих вр̣ѝт' ста̀ринѐ бо̣рѝки в байрѐн* (См, Ас, Ар, Мн. Дев).

о̣бико̀ршвам *гл.* Очупвам всички клони на дърво (См, Ар, Ас, Дев, Мн и др.).

о̣било̀гвам *гл.* Лъжа навсякъде за всичко (См, Пт, Мс, Пг, Чп).

о̣бѝло̣к *м.* 1. Вид кошара за овце. 2. Малка градинка пред къща, заградена от всички страни (Ис, Пш, Ор, СмнР, Стр, Сг). 3. *прен.* Място, оградено от всички страни с височини (Коз).

о̣бима̀гам *гл.* вж. *о̣бнима̀гам* (Мм, Сок, Бс).

о̣бѝмам *гл.* Обхващам. *Сѝчко̣ йе сѐло̣ о̣бѝдо̀ла, адѝн йе Ка̀рлак о̣ста̀нал* (См).

о̣бина̀сѐм *гл.* вж. *о̣бинѝсам* (пред. бълмох.).

о̣бина̀сам *гл.* Разнасям насам-нататък (пред. бълхр.).

о̣бира̀дам *гл.* вж. *о̣бира̀ждам* (пред. бълмох.).

о̣бира̀ждам *гл.* Акуширам (пред. бълхр.).

о̣бѝрам са *гл.* Оставам съвсем без пари. *Сѐ дѐнѐ йѐца са о̣бра̀хме, бис паро̣̀ сме* (См, Ар, Дн, Пв, Пг, Чп, Мд).

о̀бир-сло̀нце *с.* Времето около залез слънце (См, Ар, Ас).

о̣биру̀квам, о̣бир'у̀квам *гл.* 1. Викам навсякъде. 2. Карам се постоянно. 3. *прен.* Каня всички. *О̀ти лу о̣биру̀кваш по̣ махало̀са?* (См, Ар, Ас, Мн).

о̣бисѝрам *гл.* Ходя по голяма нужда на различни, неопределени за целта места. *Ку̀чата ви йѐли, о̣бисра̀хте сѝчка свѐта* (См, Ас, Ар, Дев, Мн).

о̣бислѐдвам *гл.* Вървя неотлъчно по дирите на някого (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

о̣бисто̀ргвам *гл.* 1. Стържа навсякъде, където е необходимо. 2. Сгребвам навсякъде сеното и го събирам на куп (См, Ар, Ас, Дев).

ǫбису̀рнувам *гл.* 1. Влача нещо непрекъснато. 2. *прен.* Водя непрестанно някого със себе си (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

ǫбито̀рзвам *гл.* Дърпам нещо от всички страни (См, Ар).

ǫбито̀рчѐм *гл.* Тичам непрекъснато през всяко време и навсякъде (См, Ар).

ǫбитро̀свам *гл.* Търся навсякъде нещо изгубено (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ǫбифѝрвам *гл.* Гоня, преследвам някого без прекъсване. *Каквò са лу ǫбифѝрвате?* (См, Ар).

ǫбифо̀рква *гл.* Хвърчи постоянно. *Лѐстǫвичкине млòгǫ ǫбифо̀ркваха ǫкǫлǫ плѐвнѐна* (См, Ар, Ас).

ǫбифо̀рлѐм *гл.* 1. Хвърлям по всички посоки. 2. *прен.* Приказвам измислици, дърдоря (См, Ар, Ас).

ǫбифо̀рнѐм *гл.* вж. *ǫбифо̀рлѐм* (См).

ǫбиха̀дам *гл.* вж. *ǫбихòдам* (пред. бълмох.).

ǫбихòдам *гл.* Спохождам, навестявам (См, Ас, Ар, Дев, Кс, Мн).

ǫбихòдане *с.* Спохождане, което съпругата след забременяване прави на родилка с мъжко дете, като ѝ носи много и различни подаръци (См, Ас, Пт, Дв).

ǫбихра̀квам *гл.* Храча навсякъде (См, Пт, Мс).

ǫбишъл *прич.* Обходил. *Да сме ǫбишлѝ трѝш Бѐла гра̀да* (н. п. — Юг, Дб).

ǫбла̀гнува ми *гл. безл.* 1. Става ми сладко в устата. *Ǫт шикѐрчека ми ǫбла̀гна в уста̀са.* 2. *прен.* Извличам полза. *Ǫбла̀гна ми ǫт са̀йа ра̀бǫта* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

о̀блак *м.* Предна дъска на самара (Бд, Нс, Бр, Чп, Сит).

ǫбл'у̀бвам *гл.* 1. Целувам по лицето (бълмох.). 2. Целувам ръка на всички при годежни и сватбени обреди (бълхр. — Слв, Вв).

ǫбна̀дам *гл.* Обаждам нещо на някого (Пв).

ǫбнима̀гам *гл.* Правя намек за нещо, загатвам (Слв, Вв, Кт).

ǫбол'швам са *гл.* Почиствам бълхите по тялото и дрехите си (Слв, Вв, Кт).

ǫбо̀ркан *прил.* 1. Побъркан. 2. *прен.* Възпрепятствуван от нещо (См, Пт, Дв, Мс).

ǫбо̀рквам са *гл.* 1. Възпрепятствуван съм. *Ǫбо̀ркаха са сѐ л'у̀де, та ни дòйдаха дǫ сва̀ врѐме.* 2. *прен.* Губя съзнание (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ǫбра̀дам *гл.* 1. Раждам. 2. Акуширам (ДЛ).

ǫбрѝсвам *гл.* Обърсвам (См, Ас, Ар, Мн).

ǫбрѝцам *гл.* Обещавам на светия някакъв дар (См, Зл, Стр, Нд, Пт, Ор).

ǫбрѝчвам са *гл.* Обръсвам се (Лс).

ǫбрѝчѐм *гл.* вж. *ǫбрѝцам* (пред. бълмох.).

ǫбру̀лѐм *гл.* 1. Роня сълзи (СК, Ив). 2. Изронвам всички плодове от дърво (См).

ǫбру̀свам *гл.* вж. *ǫбру̀лѐм* във 2 знач. *Дòли та сла̀на попа̀ри, или та вѐтер ǫбру̀си* (См, Ар, Ас, ШлР).

ǫбуѐл *прил.* Буен, невъздържан, охранен. *Данò ни жувѐш и пустѐлата чу̀ма ǫбуѐла* (См, Пт, Ор, Пд, Рд, Сг).

ǫбунѐвам *гл.* Усещам миризма. *Кòтетǫ ǫбунѐлǫ рѝбата* (Зл).

ǫбу̀штва *ж.* Откуп в пари, който българо-мохамеданинът дава на девойката преди сключване на брак (См, Ар, Ас).

ǫва *мест.* Тази. *Ка̀та гǫдѝна кръвнина, ǫва гǫдѝна двамѝна* (н. п. — Фл).

ǫвал'ка *ж.* Брашно или трици, забъркани с вода така, че да се образуват малки топчета за храна на добитъка (Слв, Вв, Кт, Пт).

о̀ват' *м.* Муха, която кара едрия рогат добитък да щръклее (Сок, Мм, Пв).

ǫвла̀гнува *гл.* Овлажнява. *Сва̀ сѐнǫ йе ǫвла̀гналǫ* (См, Пт, Сц, Дв, Мр, Мс).

ǫво̀рхвам *гл.* Овършавам (Слв, Вв, Кт, Пт)

ǫга̀ *нарч.* Кога (Гб, Кп).

ǫга̀то *сз.* Когато (Кп).

ǫгѝздвам са *гл.* Обличам най-хубавата си премяна и слагам най-хубавия си накит (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Кс).

о̀глаф *м.* Оглавник (См, Ар, Мд, Мн, Нс, Бд, Бр).

о̀глава *ж.* вж. *о̀глаф* (Сит).

ǫглавѐвам *гл.* Годявам. ~са. Годявам се (См, Зл, Ар, Мн, Мт, ШлР, Гб, Кп).

ǫглѐвам *гл.* Оглеждам (пред. бълмох. — См, Ар, ДЛ).

о̀глед'ник *м.* Придумник, годежар. *Чи са дǫшлѝ, Нѝгǫ, ра̀йкоски йуна̀ци, твòи о̀глед'ници* (н. п. — См, Ар, Ас).

о̀гледнǫ *прил.* Което открива широк хоризонт. *О̀гледнǫ мѐстǫ* (См, Ар, Ас, Мн).

ǫглòждувам *гл.* 1. Оглозгвам. 2. *прен.* Измъчвам. *Ǫглòжда ма чилѐкǫ* (См, Ар, Ас).

ǫглувѐвам *гл.* Оглушавам (ДХ).

ǫглу̀тка *ж.* 1. Остатък около семената на изяден плод, огризка. 2. *прен.* Дете или възрастен с приятна външност и облекло (Чок).

о̀гнеф *прил.* Огнен. *Тòета са̀бѐ о̀гнева* (Гб).

о̀града *ж.* 1. Заградено пасбище (См). 2. Оградена градина около къща (Пв).

ǫгъглѐм са *гл.* Заяквам, закрепвам. *Дѐтетǫ пǫддѐли на кòза, дǫдѐтǫ са ǫгъгли* (Яв, Дб).

о̀гъзе *с.* Задница на шалвари (Пв).

ǫда̀а *нарч.* Преди малко, одеве. *Ǫда̀а си дòйде бу̀бǫ* (Як, Др, Дж, Чак).

ǫаднòш *нарч.* Изведнъж (Слв, Вв, Кт, Ус СмнР).

ǫдажѝѐ (тур.) *м.* 1. Пазач на мандра, домакин и готвач на овчари. 2. Човек, който се грижи във всяко отношение за стая и живущите в нея (См, Ар, Мн, Гб, Чд).

ǫдайò, ǫдайà (тур.) *ж.* 1. Стая за живеене. 2. Стая, в която в миналото живееха група гурбетчии-зидари и др. с чираците си

в градовете на Беломорието. 3. Стая за преношуване на пътници, които получавали безплатно храна за себе си и добитъка, за сметка на някой турчин благодетел. 4. Зимна стая (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Кс).

ọдаха *ж.* Отдих, почивка. *От млọ̀го рабọ̀та нѐмаме ọдаха* (Слв, Вв, Кт).

ọда̀ч *м.* вж. *вọда̀ч* (Як, Др, Пг).

ọда̀чке *ж.* вж. *вọда̀ч* (Юг).

ọдба̀вêм *гл.* 1. Повреждам, разваля̀м. 2. *прен.* Убивам. *Ọдба̀вили са гọ ф пọ̀т'.* ~**са.** *прен.* Слабея, отслабвам. *Ọдба̀ви ми са йѐд'вọсọ. Млọ̀гọ са йе ọдба̀вилọ* (См, Мн, Ар, Ас, Дев).

ọдбарждѐва *гл.* Изтръпва. *Фа̀те ли ж'ọ̀рдаса, ага̀ чу̀каш на нѐйа, ракọ̀са ми ọдбарждѐва* (Слв, Вв, Кт, Пт).

ọ̀дбиф *м.* Отделяне на агнета от майките в навечерието на образуване на мандрите (См, Ар, Дев, Мн, Ас).

ọдбọлѐва ма *гл. безл.* Минава ми болката. *Кọрѐмас ма ọдбọлѐ* (бълмох.).

ọ̀дбọлесте *нарч.* От болки. *Балди̇̀сала ọдбọлесте* (Ус, Рво, Смл).

ọдбру̀свам *гл.* Отбрулвам (Слв, Вв, Кт, Ус, Пт).

ọдбу̀вам *гл.* Махам шума от царевичен кочан (Кп).

ọдва̀ра *ж.* вж. *у̀рда* (Пв, Хв).

ọдвѝдам *гл.* Отвеждам. *Ọ̀д'веди гọ у ва̀с, чи йе измọ̀рзналọ* (См, Ар, Ас).

ọд'вѝкнувам *гл.* Провиквам се, извиквам (н. п. — Чд, ДХ).

ọ̀двọичеф *прил.* Колеблив, който отлага известна работа, нерешителен, двойствен (Слв.)

ọдгѝввам *гл.* Откъсвам (Гб, Кп).

ọ̀дговêлка *ж.* Ядене блажно след пост (См, Ас, Ар, ШлР).

ọдгрѐвам *гл.* Гръмвам. *Йѐ му ọдгрѐх с мартѝнаса.* ~**са.** Стоплям се (См, Ар, Ас, Мн, Дев и др.).

ọдгу̀квам *гл.* Гукам (См).

ọддѐвам *гл.* 1. Изплащам, откупвам. 2. *прен.* Поболявам се. *Тѝ хọ̀диш бọ̀с ф мразọ̀с, ала ште гọ ọддѐваш* (Слв, Вв, Кт).

ọддѐлнувам *гл. ум.* Отделям по малко, скътавам. *Мọ̀л'чи, не пла̀чи, йуна̀че, и тѐп шта кѝтка ọддѐлна* (н. п. См, Ар, Ас).

ọддлибọ̀це *нарч.* От дълбоко, отвътре (См, Ар, Ас).

ọдду̀мвам *гл.* Проговарям. *Хѝч му са ни ọдду̀мва* (Слв, Вв, Кт).

ọдѐнва са *гл. безл.* Разяснява се (Сем).

ọ̀дер *м.* Коридор, малко салонче между стаите. *Фатмѐ нис ọ̀дер, варс ọ̀дер бѐла кọпрѝна прѐпрѝда* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).

ọ̀деричка *ж.* Малко антре (Слв, Вв).

ọдѐнца *ж.* Воденица (ДХ).

ọџа̀к (тур.) *м.* Стая, в която се намира огнището (Яв, Дб).

ọдѝйци *мн.* Име на религиозния празник Богоявление. *Та ми са Ма̀т'ọ завъ̀рна на дѐн' Ọдѝйци* (ДХ).

ọдѝшêм *гл.* Издишам (См, Ар, Пв).

ọдла̀вам *гл.* Възразявам. *Прọшта̀вай, чи будни̇̀ш ти сам ọдда̀вала* (См, Ар, Мн).

ọдла̀н'вам *гл.* Ставам мързелив, отпущам се (Слв, Вв, Кт, Пт, Пт).

ọдлѐгам са *гл.* Осланям се, уповавам се (Слв, Вв, Кт, Пт, Пв).

ọдлọ̀гвам са *гл.* Намирам причини, за да не свърша известна работа. *Л'у фсѐ са ọдлọ̀гва, чи йе бọ̀лан* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ọдма̀йнувам са, ọдма̀йкам са *гл.* вж. *ọдма̀хкам са* (Нс).

ọдма̀хкам са *гл.* Заминавам някъде на гурбет (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ọдма̀рêм *гл.* Слабо затоплям. *Ọдма̀рих си ракѝта на ọганѐс* (См, Ар, Ас). ~**са.** Почивам си. *Ка̀та саха̀т' сѐдаме да са ọдма̀рêме* (Кт, Вв, Тик).

ọдмета̀чка *ж.* вж. *у̀ши* (Пг, Чп).

ọ̀дмилọсте *нарч.* От съжаление, от жал. *Пла̀че ọ̀дмилọсте* (Пв).

ọдмита̀чка *ж.* Метла за харман (См, ШлР).

ọдмọ̀т'ва са *гл.* Избистря се. *Бару̀гана са ọдмọ̀ти.* **ọдмọ̀т'ва ми са** *безл.* Идвам на себе си, настъпва просветление в съзнанието ми (См).

ọднѐкин *нарч.* Завчера. *Ọднѐкин ọ̀дих на паза̀р* (Кор).

ọ̀дник *м.* Момък, който води хоро (Гб).

ọ̀дница *ж.* Мома, която води хоро (Гб).

ọ̀днọга—на̀нọга *нарч.* От крак на крак (См, Пв).

ọдọдвъ̀ди *нарч.* Оттатък (Муг).

ọдọ̀рфан *прил.* Оръфан (от куче). *Кọжọ̀са йе ọдọ̀рфана* (См, Ар, Ас).

ọдọ̀хнувам *гл.* 1. Отдъхвам, успокоявам се. 2. *прен.* Бягам с всички сили и се скривам. *Мѐчкана ọдọ̀хна нах Караманжọ̀* (Слв, Вв, Кт, Ус, Пт, Мс).

ọдра̀гнувам *гл.* Ставам любим, мил. *Ọдра̀гна ми* (См, Ар, Ас, ШлР).

ọ̀драгọсте *нарч.* От радост. *Пла̀че ọ̀драгọсте* (См, Ар, Пв, Пг, Чп).

ọдражѐвам *гл.* вж. *ọдра̀гнувам. Мѐне йе мọма̀ ọдражѐла* (См, Ас, Ар, ШлР, Мн).

ọдрọмọ̀нêм *гл.* Отговарям с тих глас (н. п. — См. Ар, Ас, Дев, Мн).

ọ̀думник *м.* Пратеник от момкова страна до момата (Дб, Лл).

ọду̀чвам *гл.* Преставам да давам на детето да бозае (См, Ар, Ас, Мн).

ọ̀душе *с.* Задушница (См, Зл, Ох).

ọ̀дър *м.* Открита тераса пред къща (См, Зл).

ọ̀êдам са *гл.* Недоволнича, след като съм бил дълго задоволяван (Слв, Пт, Кт, Пг, Чп).

о̀жек *м.* Желязо за изгребване на жар от пещ (Як).

ǫжѐк *м.* 1. Огнище. 2. *прен.* Род, фамилия. *Да̀ йе хаирлѝê, ǫт ǫжѐк са и двамѝна-на.* 3. Чарк — воденица, тепавица, дарак и др., които се движат от водна сила (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ǫжѝвêм *гл.* Оздравявам, оживявам. *Ни ǫжѝвê, ни умѝра* (См, Ас, Ар, Сит).

ǫжѝдǫвам са *гл.* Страхувам се, не се решавам (Мм, Сок, Бс, Ус).

о̀ждувам са *гл.* вж. *ǫжѝдǫвам са* (Тн, Чок, Кр).

ǫзва̀вам са *гл.* Обаждам се. *О̀зви му са да ни рӯка* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

о̀земи *нарч.* На земята. *Ко̀пна с нѐйа о̀земи* (Яв, Дб).

ǫзлǫбѐва *гл.* Попарва, измразява. *Сѝчкǫ сла̀на ǫзлǫбѝла* (Чд).

ǫзнǫбѐва *гл.* вж. *ǫзлǫбѐва. Сла̀на гǫ пӯста ǫзнǫбѝ* (См).

ǫзӯвам са *гл.* вж. *ǫзва̀вам са* (Зл).

о̀йште *с.* Воище (Кор).

ой *межд.* С него се обажда повикана жена (Слв, Вв, Кт, Ус).

о̀йген *м.* Огън (Гб).

о̀йна *ж.* Хвойна (Як, Кп, Рк).

о̀йси *межд.* За изразяване различни чувства; олеле (Слв, Вв, Кт, Пт).

ок (тур.) *м.* Воище (Куз, Дек, Як, Тх, Ав).

ǫкалдо̀сувам са *гл.* Изчезвам, изгубвам се (Пв).

ǫка̀л'вам *гл.* Обърквам започнатата работа. *Ǫка̀лêхме ра̀бǫтаса* (См, Мн).

ǫкапалѝч' *м.* Сиромах, окъсан, одърпан човек (Слв, Вв, Кт).

ǫкапал'о̀ *ж.* вж. *ǫка̀палѝч'* (ШлР).

ǫка̀пвам *гл.* 1. Оставам. *Ǫка̀пах си.* 2. Осиромашавам. *Йѐца йе ǫка̀палǫ пӯштинаса* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

ǫка̀т'ница *ж.* Многознайница, умница. *Нѝкой ни штѐ наддӯма са̀ ǫка̀т'ница* (См, Ар, Ас).

о̀кацка *ж.* Отпадъци от отрязани или накъсани жички прежда (См).

ǫка̀чвам са *гл.* Уславям се, ангажирам се в работа (См, Ар, Мн, Ас).

ǫка̀чен *прил.* Зает, ангажиран в работа. *Л'удѐне врѝт' са ǫка̀чени вас харма̀н* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).

ǫка̀чи ми са *гл. безл.* Направи ми силно впечатление (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ǫкел'пезѐвам (тур.) *гл.* Засрамвам, опозорявам (См, Ар, Ас, Мн).

ǫкѝд'ва са *гл.* Покрива се със сняг или скреж (за дърво). *Окѝди са врѝт' байрѐсǫ* (Зг, Стр, Ср, Дл, Ѐл).

ǫкламо̀[1] (тур.) *ж.* 1. Съоръжение, което се прави, за да се даде ново направление на извор в самото му начало (См, Пг, Чп). 2. Малка вадичка, която се отделя от главната вада при напояване на ливади и градини (Дев).

ǫкламо̀[2] (тур.) *ж.* Проверка (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг).

о̀кнǫ *с.* 1. Огнище с изгинали растения сред житни или други посеви. 2. Голо място сред ливада. 3. Място с типична трева в ливада (Пв).

о̀кǫл *предл.* Около (Чд).

ǫкǫлнѝк *м.* Кръг (Пв, Хв, Яв).

о̀кǫлнǫ *нарч.* По околен път, не направо. *Йѐ му рѐках о̀кǫлнǫ* (Сч).

ǫко̀фка *ж.* Металическа подвързия на книга (Яв).

ǫкра̀вам *гл.* Открадвам, крада (ДХ).

о̀круп *м.* Късче, бучка. *Да̀й ми адѝн о̀круп ма̀салце* (См).

ǫкӯмен *прил.* Умислен, загрижен (Пв, Хв, Лк).

о̀кусан *прил.* Вкусен.

о̀куснǫ *нарч.* Вкусно. *О̀куснǫ гǫ йе згǫ̀твила* (ШлР).

ǫкӯчетѐвам са *гл.* Потурчвам се (пред. бълхр. — См, Ар, Ас, Дев).

ол (тур.) *обръщение.* Синко, сине, дъще. *Кадѐ си тǫ̀рнал самѝчек, ол?* (Слв, Вв).

ǫла̀гам са *гл.* Обзалагам се (ШлР).

ǫлашѝк (тур.) *м.* вж. *ӯрда* (Зл).

ǫлежѐла во̀да *ж.* Преварена и изстинала вода (Зл).

ǫлѐсувам са *гл.* Съобразявам се. *Ǫлѐсувайте са* (См, Ас).

о̀лец *м.* Волче (Гуг).

ǫло̀вник *остар. м.* Молив (См).

ǫло̀гавѐвам *гл.* Повреждам, разваля̀м. *Нимо̀й ха̀ла саха̀тê, чи ште гǫ ǫло̀гавиш* (См, Пт, Сц, Мс).

ǫлǫва̀р *м.* Воловар (ДЛ, Гуг).

ǫл'о̀хвам *гл.* Изчезвам, скривам се. *Но̀е сѝн йе ǫл'о̀хал нашта̀ска* (См, Ар).

о̀лǫк *м.* Условие, уговаряне (См).

ǫлӯк (тур.) *м.* Улей (Пв, Хв).

ǫлушѝк *м.* вж. *ӯрда* (Як, Др, Дж, Чак).

о̀л'ува *ж.* Малка бяла вълнена покривка или постелка (ДХ).

ǫмагѐпцувам *гл.* 1. Лъжа, мамя. 2. Подчинявам някого на волята си (См, Ас, Ар).

ǫмала̀ксвам, ǫмала̀кцувам *гл.* Оцапвам, измърсявам (См, Ар, Ас, Дев).

о̀мала *ж.* Отпадналост, слабост (Хв, Нр, Пв).

о̀малан *прил.* Тежък, задушен, убийствен. *Де са зада̀де чӯмата, вѐрла ми чӯма о̀мална* (Ак, См, Ар, Ас, Дев).

о̀малачек *прил.* Дребничък. *О̀малачек чилѐк* (Слв, Вв, Кт).

о̀малнǫ *нарч.* Тежко, задушно. *О̀малнǫ йе, ште да летѝ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

о̀мат *м.* Помия с брашно (Мд).

о̀матка *ж.* вж. *о̀мат* (Ел).

ǫмашера̀т'вам, ǫмашера̀т'увам *гл.* Изцапвам лицето, правя карнавал (Бм, См).

о̀мес *м.* 1. Лице, вид, физиономия (Мм, Сок, Бс). 2. Цвят на лице. 3. Прилика (Пв, Хв).

ọмо̀кнат *прил.* Оскубан. *Мѐсаш ọмо̀кната ко̀ика* (См, Ас, Ар).

ọмо̀кнувам *гл.* Оскубвам. *Ọмо̀кнахме врѝт' л'о̀штата* (См, Ар, Ас, Мн).

ọмо̀рзнувам *гл.* Дотягам, омръзвам. *Главеню̀цана ма ọмо̀рзна* (См, Ар, Ас, Мн).

ọмо̀рсувам са *гл.* Почвам да ям блажно през или след пости (См, Ар, Ас, ШлР).

ọмо̀т' *м.* Хомот (Бд, Дж, Чак, Дм, ДХ).

о̀мраза *м., ж.* Лош, омразен човек (См, Зл, Ар, Мн, ШлР, ДХ).

ọму̀йвъм *гл.* Умивам (Гб).

о̀не *с.* Неприятна миризма, воня (Гб).

онѐшник *м.* Дотеглив, отегчителен човек (Гб).

онѝк *м.* вж. *однѝк* (Кп).

оно̀тọ *мест.* Онова (ДХ).

ọпартлѐвêм са *гл.* 1. Съвземам се, ококорвам се. 2. Преставам да се бавя, избързвам (См, Ар, Мн).

о̀паска *ж.* 1. Кърпа, която българомохамеданинът опасва през кръста (Чп). 2. Копринена кърпа за глава (Бд).

о̀пасник *м.* Пояс (Бб).

ọпа̀шка *ж.* Задна крива част на ралото, дръжка (Стр, Рд, Яг, Лл, Ав).

ọпѐвам *гл.* Дърпам, тегля. *Фа̀ти са за казма̀на и ọпѐва* (Хв, Пв).

ọпѝнам *гл.* 1. Дърпам, тегля. 2. *прен.* Тръгвам, потеглям. *И си ми Махму̀т ọп'о̀на прис шѐранине к'упрѝйки.* ~**са.** Отказвам се от нещо, отдръпвам се. *Йѐ са ọп'о̀нах ọт са̀ ра̀бọта* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ọпистѐ *с.* Подопашник, ремък под опашката на товарен добитък за крепене на самара (Вк, Кп и др.).

ọпистѐн *м.* вж. *ọпистѐ* (Гб).

ọпѝцам са *гл.* Добивам знание и умение в работа, в занаята (См, Ас, Ар).

ọпѝчам са *гл.* вж. *ọпѝцам са. Опѐче са чира̀кас у ма̀стọра* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).

ọпѝшкувам *гл.* Обождам. *Ọпѝшках му̀лесọ ф ноѓо̀са з гọздо̀с* (См, Ар, Ас, Мн).

ọпко̀ршувам *гл.* Очупвам околовръст някое дърво или клон (См, Ас, Ар).

ọпко̀цан *прил.* 1. Окъсан, одърпан. 2. *прен.* Беден, сиромах. *Мло̀гọ йе ọпко̀цанọ пу̀штинкаса.* 3. *прен.* Човек без свои хора (См, Ар, Мн).

ọпко̀цвам са *гл.* 1. Окъсвам се, одрипавявам. 2. *прен.* Обеднявам (См, Ар, Мн).

о̀плаа *ж.* Уплаха (См, ДХ).

ọпла̀вêм *гл.* 1. С вода отделям дребни камъчета от леща, ориз, жито и др. (См, Ар, Ас). 2. Изкъпвам овце преди стриженето им (См, Ар, Ас, Мн).

о̀плен *м.* Въртящо се столче на двуколка за сваляне на трупи, на което са закрепени самите трупи (См, Дев, Кч).

ọпленѐвам *гл.* Опустошавам, унищожавам. *Кра̀васа ọпленѝ васу̀лѐс* (См, Ар, Ас).

о̀плета *ж.* 1. Жилави тънки пръсти, с които са оплетени коловете на лека ограда. *Здра̀ва о̀плета* (Хд). 2. Връв, която опасва колело на чекрък и придвижва вретеното при навиване на масури (пред бълмох.).

ọпл'у̀сквам, ọпл'у̀скувам *гл.* Лакомо изяждам всичко (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

ọп'о̀нато му йе *безл. израз.* 1. Не ми достигат средствата. 2. Късо ми е (См, Ар, Ас).

ọпрѐтнувам *гл.* Запретвам. *О̀претни ра̀ки* (Сп).

ọпсѝда *ж.* Наплат на колело (Кор).

о̀псушен *прил.* 1. Прахкав, сух. *Сва̀ патѐрọ йе о̀псушнọ* (Слв, Вв, Кт, Пт). 2. Сух, безводен. *О̀псушнọ лѐтọ* (Пв, Хв).

ọпу̀лен *прил.* Умен, буден. *Со̀ чилѐк йе ọпу̀лен, ни мо̀жеш гọ измàми* (См, Ас, Ар).

ọпустѐл'ница *ж.* Непрокопсаница — при клетва (См, ШлР, Ар, Ас),

ọпу̀швам *гл.* Затулям, не оставям непопълнени дупки (См, Ар, Ас, Мн).

ọпцѝда *ж.* 1. вж. *ọпсѝда* (Дер). 2. Дървен пояс, който опасва горното воденично колело (ШлР).

ọпчѐсан *прил.* Задоволен във всяко отношение, капризен в яденето. *То̀ йе ọпчѐсанọ, ни адѐ какво̀ да йѐ* (Слв, Вв, Кт, Пт).

ọпчигу̀т'вам *гл.* Обрязвам, остригвам до дъно (Мм, Сок, Бс).

ọпчо̀пвам *гл.* Очупвам трески и клони от всички страни на дървото (Слв).

ọпчу̀квам *гл.* Очупвам камъка от всички страни и му давам желаната форма. *О̀пчукай го да ста̀не кишелна̀т* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ọпчу̀кан *прил.* 1. Очукан, одялан от всички страни. 2. *прен.* Беден. 3. *прен.* Блъскан, отракан от живота (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ọпчуку̀т'вам *гл.* Окастрям, оголвам (Пв, Хв).

ọпчу̀хнува *гл.* Поизсъхва, изпръхва. *Хаво̀са ọпчу̀хна.*

ọпшѝвам *гл.* Покривам с ръжени снопи помещение за хора и добитък (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

ọпъд'увам *гл.* Изпъждам (Мн, Ар, Дер).

о̀рада *ж.* (*обикн. мн.*) Големи огньове, които се палят вечерта на сирни заговезни по мегдани и градини от децата против зли духове (поверие — Ус, Рво, Сф, Чок).

ọра̀ленце *с.* Съзвездието Малката мечка (Кп и др.).

ọралѝца *ж.* Предна крива част на ралото (Слв, Вв, Кт, Сок, Дл, Тх).

ọра̀лница *ж.* вж. *ọралѝца* (Бл, Нс, Яг).

ọра̀лọ *с.* 1. Рало. 2. *прен.* Упорит човек, който мъчно се въвежда в обществения живот (См, Ар, Ас).

ọрало̀свам са *гл.* 1. Обърквам пътя или нещо друго и го търся, лутам се, суетя се.

2. *прен.* Мъча се с някаква работа, за да я свърша. 3. *прен.* Упорствувам (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ọ̀рам са *гл.* Работя, напрягам сили, мъча се. *Нимо̀й са ọра̀, ọ̀стави гọ* (См).

ọранди̇̀йа (тур.) *м.* 1. Голяма челяд. 2. Тълпа (Пв, Хв).

ọранжи̇̀ê *м.* Орач (Пв, Хв).

ọра̀тски но̀ш *м.* Дълго плоско желязо, което се поставя на домашно рало за раздробяване на почвата (Бд).

ọратêм *гл.* Приказвам, говоря (Рк).

ọрдалъ̀к (тур.) *м.* Отпадък от сено (Пв).

ọриза̀л'ки *мн.* Отпадъци от прежда, отрязани след изтъкаване на основата (См).

ọрлọкри̇̀лце *с. ум.* Животно с орлови крила. *Али да ти зѐма ко̀нче ọрлọкри̇̀лце.* 2. *прен.* Пъргаво, подвижно животно (н. п.— Ох и др.).

ọрма̀н (тур.) *м.* Гора в полето (См, Мт, Чд).

ọ̀рница *ж.* Обработвано по-рано място и оставено на почивка (См, Яв и др.).

ọрталọ̀к, орталъ̀к (тур.) *м.* Хора, свят, общество. *Ọрталọ̀ка изѐдаха.*

ọру̇̀же *с.* Гиздило, накит, украшение, което момък подарява на девойка при годеж (Ков, Яв).

ọружѐвам *гл.* Стягам, оседлавам. *Ко̀н' ọру̇̀жи.* ~ **са** 1. Въоръжавам. *То̀й са ọру̇̀жил и ọтишọ̀л в байра* (См, Ас). 2. Огиздям, украсявам. *Ọ̀ружей са* (Гб, Кп, Чер (н. п. —)

ọруза̀л'ки *мн.* вж. *ọриза̀л'ки* (Пв, Хв).

ọру̇̀пчувам *гл.* Правя петна, дупки по лицето. *Ли̇̀цетọ да ти ọру̇̀пчи* (Яв, Дб).

ọ̀рфам са *гл.* Чеша се с голяма сила (Слв, Вв, Кт).

ọ̀ръф *м.* Орех (Яг, Дж, Чак).

ọсафѐрвам са, ọсафѐрувам са *гл.* 1. Съвземам се след болест. *Дѐтесọ са пọọсафѐра ọт нѐкав дѐн'.* 2. *прен.* Материално възмогвам, подобрявам положението си (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

ọсвештѐвам са *гл.* Опознавам се (Слв, Мм, Сок, Бс).

ọси̇̀ка *ж.* Трепетлика (Слв, Вв, Кт, Сф, Тн, Стр, Рд).

Осийково *с.* Старо име на село Полковник Серафимово, Смолянско.

ọси̇̀кọф *прил.* Трепетликов (См, Ар, Ас).

ọси̇̀пвам са *гл.* Изривам се от шарка (Гуг, См, Ас).

ọскри̇̀пвам *гл.* Остригвам. *Ọ̀скрипай ма, башѐйкọ* Гб, Кп).

ọ̀скруша *ж.* Дребна круша, подобна на мушмула (Як, Коз).

ọ̀снова *ж.* Успоредни нишки, между които се тъче вътъкът (См, Ар, Ас, Мн).

ọсọ̀внувам *гл.* Осъмвам. *Ọсọ̀внахте ф сѐлọ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ọсọ̀кнувам *гл.* Почиствам изгоряла част на свещ, дърво и др. *Ọсọ̀кнах свештọ̀.* ~ **са.** Почиствам носа си чрез силно духано. *Ọсọ̀кнах са.* **осọ̀кнува са.** Изяснява се (за време). *Ọсọ̀кна са хавдọса* (Св, Ар, Ас, Мн).

ọ̀сọл *м.* Количество сол за осоляване на едно ястие (Тх, Пв).

ọ̀сола *ж.* вж. **ọ̀сọл** (Смл).

ọ̀сọлак *м.* вж. **ọ̀сọл** (См, Мн, Ар. Ас).

ọ̀среднọ *нарч.* По средата. *Пи̇̀таш ма, как сọ̀м. Ọ̀среднọ сам* (См, Стр, Сг, Ар).

ọстави̇̀лọ *с.* Савак (Слв, Вв, Кт).

ọ̀стрен *прил.* Остър. *Ọ̀стрен но̀ш* (Гб, Кп).

ọстри̇̀лка *ж.* 1. Бръснач. 2. Ножче за бръснене (Зл).

ọстрọ̀, ọстра̀ *ж.* Бръснач (См, Мн, Ар. Мс).

ọ̀стрọже *мн.* Неокастрени, изправени във форма на конус пръти, на които се натрупва леща, фий и др. за по-лесно изсушаване (Лл).

ọ̀стрọк *м.* вж. *стѐжер* (Лл, Ав).

ọсу̇̀й, ọту̇̀й, ọну̇̀й *мест.* Това тук, това, онова там (Зб).

ọсу̇̀квам *гл.* 1. Обърсвам, изтривам. *Ọсу̇̀ках си ọ̀бразо.* 2. Чрез сучене правя преждата по-здрава. *Прѐдни ми прѐдни, руда̀н'кọ, т'ọ̀начкọ, та ọсу̇канкọ.* 3. *прен.* Надминавам някого по способности (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

ọсу̇̀нвам *гл.* Отлагам за по-късно. *Ọсу̇̀нваме сва̀дбаса* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

ọ̀тава (тур.) *ж.* Второ сено (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Зл).

ọта̀ждам *гл.* Отивам (Жъл).

ọтапа̀лвам са *гл.* Придвижвам се с големи усилия (Слв, Вв, Кт).

ọтапа̀н'вам *гл.* Изяждам всичко (См, Ар, Ас).

ọтатọ̀рквам *гл.* 1. Отвличам с шум. 2. *прен,* Изгорява. *Плѐвнêна ọтатọ̀рка* (Слв, Вв, Кт, Пт, Сц).

ọтвѐрувам са *гл.* Отричам се от вярата си (См, Ар, Ас).

ọ̀твик *м.* Отказване от нещо. *Ѝма на̀вик, ѝма и ọ̀твик* (См, Ар, Ас).

ọтви̇̀кнувам *гл.* 1. Извиквам, провиквам се. *Ọтвикнала мла̀да бу̇̀лка* (н. п. — Гуг). 2. Отказвам се от нещо (См, Ар, Ас).

ọтвọ̀дан *прил.* Оттатъшен, отвъден. *Пи̇̀х ọт ọтвọ̀днана вọ̀да* (См, Ар, Ас).

ọтвọ̀де *нарч.* Оттатък (См, Ар, Ас).

ọтвọ̀дешен *прил.* 1. Оттатъшен. 2. *прен.* За нещо от Стара България. (Под „Стара България" в Средните Родопи се разбираше България в границите до Балканската война.) *Ọтвọ̀дешен чилѐк.* Човек от Стара България (См, Зл).

ọ̀тврат *м.* Връщане на работа (някой работи на някого и последният му отработва). *Пѐла ми пọ̀работи на ọ̀тврат!* (Слв, Вв, Кт).

о̀врат'ки *мн.* Гостуване у младоженците българомохамедани на техни близки (Чн).

о̣твра̀штам *гл.* Твърд хляб правя по-мек, като го напарвам. **о̣твра̀шта ма** *прен. безл.* Агонизирам и мнимо се подобрявам (за болен). *О̣двѐрнало̣ го̣ йе.* **отвра̀шта са** Позатопля се. *Врêм'о̀со̣ са о̣тво̀рна* (См, Ар, Ас).

о̣тѐбери (тур.) *нарч.* вж. *атѐбер* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

о̀тего̣м *нарч.* Тежко. *Са̀ жена̀ о̀тего̣м са даржѝ* (Ус, Рво).

о̀теле *с.* вж. *кипл'о̀* (Пв, Сит, Лл).

о̣тѐмнувам *гл.* Отнемам (СП).

о̀ти *нарч.* и *сз.* Защо, защото. *О̀ти си до̀йде? — О̀ти сам бо̀лан* (във всички части на Родопите).

о̣тѝ-кеме *гл.* Ще отидем (Ив).

о̣тиха̀дам *гл.* Отивам. *Ала дѐво̣лат свѐ затва̀рел ду̀пката, ко̀л'чиш о̣тиха̀дал и до̣ха̀дал* (пред. брлмох. — Ох).

о̣тка̀пвам *гл.* Откъсвам се и капвам. *Дано̀ ти о̣тка̀пе!* — израз за укор и възхищение (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс, Пг).

о̀ткаца *ж.* Нещо извънредно или човек с някакви особености — хубост, доброта и пр. *Жѝва о̀ткаца йе* (Слв, Вв, Кт, Пт).

о̣ткѝнвам *гл.* Откъсвам. *Сто̣йа̀н си лѐгна, та заспа̀ и та̀ му гла̀ва о̣ткѝна* (Пт).

о̀ткл'уч *м.* Ключ (См, Хд, Ор, Стр, ШлР).

о̣тко̀л'ко̣ *нарч.* Доста отдавна (Слв, Вв, Кт, Ус, СмнР).

о̣тко̀лешен *прил.* Отдавнашен. *Отко̀лешна ра̀бо̣та* (См, Ар, Мн, Ас, ШлР).

о̣тко̀цвам *гл.* 1. Откъсвам. *О̀ткацай ми нѐква чирѐшка!* 2. *прен.* Отнасям някого (за болест). *Са̀ бо̀лес ште го̣ о̣тко̀ца.* **~са.** Свършвам, прекратявам. *Отко̀цах са о̣т о̣фцѐсе* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

о̣тко̀цан *прил.* 1. Откъснат. 2. *прен.* Безпомощен. *Со̀ чилѐк йе йѐца, о̣тко̀цан* (См).

о̣ткупѝти *гл. инф.* Да откупи (ДЛ).

о̣тлаха̀к (тур.) *м. остар.* Такса за паша (См, Ар, Ас, Мн).

о̀тменица *ж.* Снаха за отмяна (Юг).

о̣тнапрѐш *нарч.* От по-рано. *Отнапрѐш по̀до̣хо̀дахте у на̀с* (См, Ар, Ас, Мн).

о̣т нѝшто̣ по̀-нѝшто̣ *израз.* Абсолютно нищо. *Нѐмаме си о̣т нѝшто̣ по̀-нѝшто̣* (Слв, Вв, Кт).

о̣т ну̀че по̀-ну̀че *с.* Правнуче (Дер).

о̣то̀нувам *гл.* Потъвам. *И то̀й ни штѐше о̣ста̀на, ам бѐше ф мо̀гла о̣то̀нал* (См, Ар, Ас).

о̣тпана̀ксвам, о̣тпана̀ксувам (грц.) *гл.* Скъсвам, свършвам, отървавам (Мм, Сок).

о̣тпа̀рêм *гл.* 1. Поря зашитото. 2. Удрям силно. 3. Проявявам голямо старание при копане, сечене, чукане. *Стѝга си о̣тпа̀рêл врата̀та. Чилѐка о̣тпа̀рê с врѝт' сѝлана.* 4. *прен.* Надува се (за корема на крава, овца и друг добитък). *Кра̀васа йе о̣тпо̀рила го̣лѐм ко̣рѐм, ско̀ро̣ ште са тѐли* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

о̣тпѝнам *гл.* 1. Махам лост, с който е залостена врата. 2. Отвързвам връв, с която са вързани краката на товарен добитък (См, Ар, Ас).

о̀тплата *ж.* Изплащане. *Со̀лкаф бо̀рч нѐма о̀тплата* (См, Ар, Ас).

о̣тпрѐшен *прил.* По-раншен, по-предишен (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Чн).

о̀траски *мн.* 1. Остатъци от сено (См, Ар, Мн, Пв). 2. Отпадъци от чукано и прибрано жито (Ор, Сг, СмнР).

о̀трасен *прил.* Изложен на припек, който не задържа сняг и вода. *О̀трасна градѝна* (См, Ар, Ас, Мн).

о̣трѐдам *гл.* Грижа се за всичко около погребение и помени за покойник (См, Ас, Пт, Дв, Дев).

о̣тро̀свам *гл.* Изтръсквам. *Отро̀сих врѝт' ха̀лиштата.* **~са.** 1. Подобрявам здравето си, съвземам се. *Дѐтѐсо̣ са о̣тро̀си.* 2. Доказвам, че съм прав. *Ду̀мах му мло̀го̣ и са о̣тро̀сих.* 3. Възмогвам се материално. *Со̀ чилѐк са о̣тро̀си о̣т сиро̣ма̀штѐс.* 4. Избистря се (за време). *Врêм'о̀со̣ са о̣тро̀си* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл, Мг, Кг).

о̣тса̀кан *прил.* Отсечен (Кп).

о̀тсарце *нарч.* Сърдечно, искрено (См, Ар, Ас).

о̣тсêк *м.* Предварително споразумение между родители на младоженци за деня на сватбата (См, Пт, Дв).

о̣тсѐн'ва *гл. безл.* Прави сянка. *О̣тсѐни фсѐкаде, сло̀нцесо̣ ско̀ро̣ ште за̀гне* (Слв, Вв, Кт, Ус, Мм, Ас, Ар).

о̣тска̀кам *гл.* Отскачам. *Йа̀рето̣ о̣тска̀кна на̀вън* (Кп).

о̣тслѐд'вам *гл.* Подирям, вървя подир някого. *Мѝжо̣ва Бѝна йе о̣тслѐдила Ма̀н'а* (См, Ар, Ас, Мн).

о̣тсо̀чвам *гл.* Отправям в друго направление вода във вада. *Йѐ о̣тсо̀чих во̣до̀та о̣т ва̀дата* (См, Ар, Ас).

о̀тсрама *нарч.* От срам, от стеснение. *Кадѐ да йда о̀тсрама* (Слв, Вв, Кт, Пт).

о̀тсрамосте *нарч.* вж. *о̀тсрама* (Ус, Рво, См, Сф).

о̀тстапница *ж.* Странична подпора на лека ограда (Ох).

о̣тстѝнвам *гл.* Охладнявам към някого, променям мнението си и отношението си към него. *Со̀ чилѐк ми о̣тстѝна* (См, Ар, Ас).

о̀тстран *нарч.* Настрана, отдалеч. *Защо̀ сто̀йиш о̀тстран?* (Дев).

ọтсу̀вам са *гл.* 1. Оттеглям се, отдръпвам се. *О̀тсуни са пọ̀-назат'ко.* 2. *прен.* Отказвам се от някаква работа (См, Ар, Ас, Мн).

ọтсу̀нвам са *гл.* вж. *ọтсу̀вам са* (См, Ар, Ас, Мн).

ọтсу̀рнат *прил.* Отвлечен, откраднат *Ọтсу̀рната нивѐста* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ọтсу̀рнувам *гл.* Отвличам някого или нещо. **~ са** Отивам с голяма мъка, довличам се. *Сѝлọм са ọтсу̀рнах* (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

ọтура̀к (тур.) *м.* Недъгав човек, който не може да се движи (См, Ар, Ас, Мн).

ọтурдѝсвам (тур.) *гл.* Карам някого да седне (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев)

ọтха̀дам *гл.* Отивам. *Ọтха̀дам си у дама̀* (пред. бълмох. — Ар, См, Мн).

ọтхлọ̀пнат *прил.* Отлепен, отпорен. *Ọтхлọ̀пнати слѝви*, т. е., на който костилките се отлепват (ШлР, Слв).

о̀тхọде *с.* 1. Причина, за да отида някъде, *Трọ̀си ми о̀тхọде.* 2. Причина за отклоняване да се извърши известна работа (См, Ар, Ас, Мн).

ọтху̀дам *гл.* вж. *ọтха̀дам* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн).

ọтцепа̀р'увам *гл.* Заявявам смело право в очите (Пв, Хв).

ọтцѐпвам *гл.* вж. *ọтцепа̀р'увам. Ọтцѐпих му гọ пра̀вọ ф ọчите* (См, Ар, Ас).

ọтцọ̀де *нарч.* Отсам (См, Ар, Ас).

ọтцọ̀дешен *прил.* Отсамошен. *Нѝвана йе ф ọтцọ̀дешна стра̀на* (См, Ар, Ас, ШлР).

ọтцọ̀т'кọ *нарч. ум.* от *ọтцọ̀де. Йѐла пọ̀-ọтцọ̀т'кọ* (См, Ар, Ас).

о̀тцоф *прил. остар.* Бащин (Чп).

о̀тштọ *нарч.* Толкова много. *О̀тштọ са упла̀шил, чи му припа̀дналọ* (Смл, Рво, Зб).

ọтълчувам *гл.* Огъзвам се (Пв, Хв).

о̀фарчен *прил.* Пъргав. *О̀фарчна мọма̀* (Ус, Рво).

о̀фарчнọ *нарч.* Бързо, подвижно. *О̀фарчнọ хọ̀ди* (Ус, Рво).

о̀фца *ж.* Бели точици или петна, които понякога се явяват по ноктите на ръцете (Слв, См).

о̀фцана *прил.* Овесена. *О̀фцана ка̀ше, о̀фцана сла̀ма* (См, Ар, Ас).

о̀фченица *ж.* Вид висока гъба за ядене (Зб).

ọфчѐрцка гу̀гла *ж.* Вид горска гъба (Слв, Вв, Кт).

ọфчѐрцка кѝтка *ж.* Салеп (Пг).

о̀фчешта бѝл'ка *ж.* Див мак (Слв, Вв, Кт).

о̀фчешти *прил.* Овчи. *О̀фчешти праснѝк, о̀вчешта грọ̀пка* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

ọфчѝна *ж.* Вощина (Кп).

о̀фчинка *ж.* вж. *о̀фченица* (Лл).

о̀ха, о̀ха, о̀ха *межд.* За спиране и връщане, на едър рогат добитък (Слв).

о̀хси, о̀хси, о̀хси *межд.* За изразяване разни чувства. Употребява се самостоятелно или с обръщение. *О̀хси, ма̀йкọ! О̀хси, дọ̀штеркọ!* (См, Ас).

о̀цефки *мн.* Трици, получени при пресяване на брашно (Слв, Вв, Кт).

оцọ̀де *нарч.* Отсам. *Йѐла ọцọ̀де* (Мм, Сок, Бс).

ọцу̀тра *нарч.* Отзаран. *Ọцу̀тра ста̀нах ра̀нọ* (См, Ас, Ар).

ọцу̀трашен *прил.* Отзараншен (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

оч, оч, оч *межд.* За спиране на товарен добитък (Слв, Вв, Кт).

ọчаклък (тур.) *м.* Комин. *Млọ̀гọ д'лѐк ọчаклък* (Гб).

ọчека̀ *мн. ув.* Очи. *Голѐми ọчека̀* (Пв).

ọчѝнка *ж.* Оченце (Зл).

ọчѝнкọ *с.* Оченце (Мн, См, Ар, Мн, Ас).

О̀чиново *с.* Старо име на село Чокманово, Смолянско.

ọчọ̀квам *гл.* Отчупвам. *Ọчọ̀кнах си пѝтица* (См, Пт, Дв, Мс, Пг).

ọчọрѐчник *м.* Многознайник (См, Пт, Мс).

ọчọрѐчница *ж.* Многознайница (См, Пт, Дв, Мс).

ọчу̀вам *гл.* 1. Опазвам нещо. *Ху̀баве ọчу̀вах снọ̀петọ.* 2. *прен.* Отглеждам, възпитавам (См, Ар, Ас, Мн).

ọчуку̀т'вам *гл.* 1. Отчупвам клони на дърво. 2. *прен.* Нанасям побой (См).

ọша̀ф *м.* Сушени плодове (Кч, Дл, НМ, Бб, Рк).

о̀шбиттѝ (тур.) *нарч.* Свършено (Пв, Хв).

ọшѐлвам са *гл.* Глезя се. *Какво̀ са ọшѐлваш като пọвива̀к!* (Вр).

о̀шкọ *нарч. ум.* Още. *Да̀дни ми о̀шкọ* (См, Ар, Ас, Мн).

ọшъл, ọшѐл *прич.* Отишъл (Бат, Нд, Чн, Чд, Ох, Хв, Гм).

ọшу̀шт'увам *гл.* Правя смет (Яв, Дб).

о̀штина, ọштѝна *ж.* вж. *ọфчѝна* (Як, ДХ)

о̀штọ *нарч.* вж. *о̀тштọ* (Смл, Рво, Сф, Ус)

ọштọ̀рпнува *гл.* Изтръпва някой крайник на тялото (См, Пт, Мс, Пг, Чп).

о̀штур *м.* Род, произход, вяра (См, Пв).

о̀штуту *нарч.* С цел, за угода (См, Тн).

ọштъпнувам *гл.* Отчупвам връх на игла или друг остър предмет (Пв и др.).

ọштърпнувам *гл.* вж. *ọштọ̀рпнувам* (Пв, Хв).

П

па *сз.* Пък. *Па ни шта да зѐма* (Нс).
па̀ал' *м.* Охлюв с черупка (Пв, Хв).
па̀ате *мн.* Пътища (Ис).
па̀влек *м.* вж. *со̀л'мен'* (Дб).
па̀вл'ọво пѝле *с.* Врабче (Гб).
паву̀н' *м.* вж. *паху̀н'* (Зл).
паву̀р *м.* вж. *паху̀р* (ШлР).
пага̀л'вам *гл.* Флиртувам по малко. *Тѝ, мọмѝченọ ма пага̀л'ваше* (Смн, Мн).
пада̀ври *мн.* Неизгладени колове, на които се наковават летви на лека ограда (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
пада̀лọ *с.* 1. Лък със стрела (Кок). 2. Място за нощуване (Съч). 3. Водопад (Коз, Син).
падѐм *м.* Дантела. *Сѝтен си падѐм плетѐше и сѝтни со̀лзи рọ̀нѐше* (См, Ас, Ар, Дев).
падзѝрам *гл.* Взирам се, вглеждам се (СмнР, Мн).
паѐм *м.* Бадем (См, Пт, Дв, Пг, Мс).
паѐш, паѐ, пọѐм *гл.* Пееш, пее, пея. *Йѐ пọѐм, ама тѝ паѐш пọ̀-ху̀бавọ* (пред. бълмох. — СмнР, См, Отм, Рд, Мн, Тг).
па̀жина *ж.* Паяжина (См, Пт, Дв, Мс, Пг, Чп).
пазаркàрка *ж.* Жена, която отива на пазар. *Дọкàраха ф пу̀ста Бàн'а пазаркàрки и кадọ̀ни* (Чн).
пазаргàт *м.* Мъж, който отива на пазар (Яв).
пазарнѐнин *м.* вж. *пазаргàт. Снọ̀шка пазарнѐне си дọ̀даа ọт пазàр* (Пв, Хв).
пазàрче *с.* вж. *кал'мàнка* във 2 знач. (Нс).
пàзвеница *ж.* Вътрешен джоб на риза (Дер).
пàздер *м.* вж. *пọ̀здер* (Хд).
пазлàк *м.* Стръмно каменисто място, обрасло с трънки и храсти (См, Ар, Ас).
пазламà *ж.* вж. *пету̀рка* (Нс).
пазламọ̀ *м., ж.* Нечист човек, животно или вещ (Слв, См).
пàзнехте *мн.* Нокти на хищник — мечка, вълк, орел и др. (Хв, Пв и др.).
пàзуа *ж.* 1. Пазва. 2. Нагръдник на жена (Пв, Хв).
пàзухи *мн.* Женски нагръдник. *Нѝс мọ̀рничкине зọлу̀фе, нѝс ху̀бафкине пàзушки* (н. п. — См, Ар, Ас, Сит, Дев, Гб).
пайда *ж.* Капан за птици (Кс).
пàйдọс (грц.) *м.* 1. Почивка. 2. Свършване на работно време (См, Ар, Ас, Мн).
пайдọ̀свам (грц.) *гл.* Свършвам или прекъсвам работа (См, Ар, Мн, Ас, Дев).
пайтàк (тур.) *м.* Товарен добитък, чиито задни крака са извити навътре. *Ам ọ̀ти си ку̀пил сакọ̀ф пайтàк, брѐ?* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).
пайтọ̀н *м.* Файтон (См, Ар, Ас).
паклъ̀к (тур.) *м.* 1. Помиряване с дадено положение. 2. Завършък (См).
паку̀л' *м.* 1. Малка вълнена или памучна торбичка (См, Ар, Ас, Мн, Тх). 2. Голяма торба (Лл).
пàла *ж.* 1. Закривена сабя (Сп). 2. *прен.* Лудетина (Яв).
палавра (тур.) *ж.* 1. Измислица, лъжлива приказка. 2. Човек, който разказва измислици и лъжи (См, Ар, Ас).
палàвражие (тур.) *м.* Човек, който лъже и се хвали *Нимọ̀йте гọ слу̀ша сọ̀ палàвражие* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Яг).
палавро̀вам *гл.* Говоря измислици, лъжа (См, Ас).
паламѐт'ка *ж.* Вид бурен, билка (Гуг, Жл).
палàнга *ж.* Ловджийско куче (Пв, Хв).
палàска *ж.* вж. *пу̀нге* във 2 знач. (Зг).
паласпàт' *м.* Небрежен към външността си, развлечен човек (Гб и др.).
палàтка *ж.* Ярка (Лл).
палдọ̀м, палдъ̀м (тур.) *м.* 1. Подопашник на товарен добитък (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Рк). 2. Подопашник за добитък с кошум (Лл).
пàле *с.* вж. *палàнга. Какнà ма слѐдите катọ пàлета?* (См, Ар, Ас).
пàлешник *м.* вж. *биѐч* (Лл).
пал'жọ̀к *м.* вж. *со̀л'мен'* (Гм).
палзу̀нка *ж.* Пързалка (Рк).
пàлица, пàл'ца *ж.* вж. *кọ̀пан* (Зб, Лл, Сит).
пàличка *ж.* вж. *кọ̀пан'че* (Дб).
пàличник *м.* 1. Палешник. 2. Попова лъжичка (Пв, Хв).
пàлка *ж.* 1. Угарка от цигара. *У̀гọ збѝра пàл'кисе пọ пộтесọ.* 2. Угарка от свещ (См, Ар, Ас).
пал'нинọ̀ *ж.* Пълно, обилно, богато. *Дà йе пал'нинọ̀, найàдахме са* (См, Ас).
пàл'ọ *м.* вж. *со̀л'мен' Пу̀сни, пàл'ọ, рọгове низ длибọ̀ки дọлове* (См).
пал'ọ̀ш *м.* Ловджийско куче (Пв).
пàл'чъник *м.* вж. *пàличник* (Дрб).
пàмѐтѐм *гл.* Помня. *И йѐ гọ пàмѐтѐм айсвà, дѐсọ мѝ гọ кàзваш* (См, Ар, Ас).
памѝки *мн.* Помия от миене на съдове за добитък (Мн, См, Дл).
пампал'у̀га *м., ж.* Едър, но глупав човек, или изобщо едро нещо (Слв).
пан' *м.* вж. *пọ̀н'* (Дв, Хд, Муг).
панагѝр (грц.) *м.* *остар.* Панаир (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
панагѝрка *ж.* Изкуствено цвете, донесено от панаир. *Ọттàм ще ти з'ọ̀ма кѝтка панагѝрка* (См, Ар, Ас).
пàнгелọвам *гл.* Изпащам си, пострадвам. *Тѝ щѝш нàй-сѐтне да пàнгелọваш* (Слв).
пàнце *ж.* Малка бяла вълнена покривка или постелка (ДХ).

пандипа̀шка *ж.* вж. *по̀ндопа̀шка* (Дб).

панд'у̀к *м.* Нисък набит човек (См, Пт, Дв, Мс, Пг).

панжу̀га *ж.* вж. *панчу̀га* (Ор, Як).

панжу̀ра *ж.* вж. *панчу̀га* (Гб, Кп, Коз).

панжу̀рка *ж.* 1. Кожена кесийка за прахан, кремък и огниво (Пд, СмнР, Вр). 2. Вж. *панчу̀га* (Гб, Кп, Коз).

панзахи̇̀р *м.* 1. Рогче на змия. 2. Лекарство против отравяне (Слв).

пани̇̀ца *ж.* 1. Разлат глинен съд. 2. Вършник (Вр).

па̀нтажие *м.* Картоиграч, играч на зарове (См, Ар, Ас).

панто̀л'ки *мн.* Панталонче (пред. бълмох. — Смл, Зл, Вр, Мн).

панто̀свам *гл.* 1. Разпилявам, харча без сметка. 2. Скитам, хайманувам (См).

пану̀да *ж.* Пита, подарена на родилка (Рк).

пану̀кла *ж.* 1. Празно, кухо нещо. 2. *прен.* Глупав човек. *О̨тво̀н ку̀кла, во̀тре — пану̀кла* (Слв, Вв, Кт).

панчѐр *м.* 1. Червено цвекло. 2. Захарно цвекло (СмнР).

панчу̀га *ж.* 1. Изкъртено сухо прогнило дърво (Слв, Вв, Кт, Мм). 2. Дънер (См, Бд).

панчу̀ха *ж.* вж. *панчу̀га* (Ох).

папару̀нга *ж.* Пеперуда (Гб).

папѐсвам *гл.* 1. Вледенявам се, ставам на лед. *На̀дени дебѐли дри̇̀пи, чи штиш да папѐсаш* (Слв, Вв, Кт, Тик). 2. *прен.* Простудявам се (Слв, Вв).

па̀пка *ж.* 1. Цицка на виме (Бн). 2. Копче, направено от гайтан (Яг).

па̀плама *ж.* Завивка.

па̀плек *м.* Щъркел (Вел).

папо̀лнувам *гл.* 1. Бързо пламвам. 2. Бързо се раздвижвам и изпълвам нещо (за хора, насекоми, животни). *Л'уде̇̀не папо̀лнаха като̨ мравѝл'ник.* 3. Изгарям с голяма сила. *Дарва̀та папо̀лнаха като̨ сла̀ма* (Слв, Вв, Кт, Мм, Мс).

па̀пра *ж.* Папрат (Лл).

папрато̀к *м.* Местност, обраснала с папрат (См, Ас, Ар, Дев, Мн).

па̀прец *м.* вж. *па̀пра* (ДХ).

папри̇̀ца *ж.* 1. Кречетало — приспособление, което сигнализира, когато житото в хамбара на воденицата е на привършване (См). 2. Приспособление, на което е поставен горният камък на воденицата, за да се върти (Яг, Лл). 3. Приспособление за спиране и пущане на воденица (Стр). 4. *прен.* Човек, който много говори, бъбрица (См, Ар, Ас).

па̀пун' *м.* вж. *по̀пун'* (Дв, Хд).

папунѝсам *гл.* Роптая, мърморя с тих глас. *Ста̀рец, сти̇̀га си папунѝсал* (См, Ар, Ас).

папунѝсник *м.* Човек, който *папунѝса* (См, Ар, Ас).

папухчѝе (тур.) *м.* Обущар, който прави или продава папуци (пред. бълмох.).

папучѐр *м.* вж. *папухчѝе* (пред. бълмох.).

папучѐрница *ж.* Работилница на папуци. *Однѐсах си папу̀цете ф папучѐрницата да хи закро̀рпе̇т* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Дев, Чд, Мт, Вк).

папу̀чник *м.* 1. Мъжка жаба (Слв, Вв, Кт). 2. Крастава жаба (Хд, Дл, Пв). 3. *прен.* Укорно име на човек, който се натрапва, досажда. *О̀веди са о̨т ту̀ф, папу̀чнико̨ папуче̇̀сал* (Слв, Вв, Кт, Мс, Пт).

параде̇̀ди *мн.* Прадеди (Зб, Кет, ДХ).

паражи̇̀к *м.* Чиле вълнена или памучна прежда (См, Ар, Ас, Мн).

паралѝе̂[1] (тур.) *прил. неизм.* Който има много пари (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

паралѝе̂[2] (грц.) *ж.* Трапеза. *Се̇̀днал кума̀ да вече̇̀ра на сре̇̀барна паралѝе̂* (Дб, Лс, Яв).

парама̀йка *ж.* Тъща (Дер).

парама̀к (тур.) *м.* Спица на колело (Кор).

парама̀на *ж.* Незаконна жена, държанка (Ус, Рво, Сф, Смл).

парапа̀тник *м.* Мотор, мотоциклет (Як).

парап'о̀нвам *гл.* Препъвам (Кет).

параспо̀р (грц.) *нарч.* Както дойде, без оглед, на дребно. *Пу̀снахме хи параспо̀р, та дано̀ са по̨ха̀рчат* (См, Пт, Дв, Пв).

парасти̇̀ф *прил.* В който има пръст. *Парасти̇̀во̨ жи̇̀то̨* (Кет).

пара̀тек, пара̀тик *прил.* 1. Свободен, незает в работа. *О̨т фче̇̀ра сам пара̀тек* (Кор). 2. *прен.* Опасен. *Пара̀т'ка му йе ра̀бота.* 3. Грозен, некрасив. *Пара̀т'ка йе мо̨ма̀са, нимо̀й йа зи̇̀ма.* 4. *прен.* Лош, зъл. *Пара̀тек чиле̇̀к* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Кс, Дл, Тх). 5. *прен.* Човек, който не е с ума си (Гб).

пара̀т'ко̨ *с.* 1. Любовна среща. *О̨ти̇̀даха по̨ пара̀т'ко̨* (Гб, Кп, См). 2. Безцелно нещо. *Пара̀т'ко̨ ти йе* (См, Ар, Ас).

пара̀т'ко̨ ми йе *безл. израз.* Зле ми е, не съм добре.

пара̀т'ко̨ ти йе *безл. израз.* Напразно правиш усилия (Слв, Вв, Кт, Пт).

паратика̀н, паратика̀нин *м.* Безделник (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

паратѝр', паратѝр (грц.) *м.* Прозорец (См, Пв).

па̀рвичен *прил.* Пръв. *Па̀рвично̨ лѝбе* (Дев).

парво̨ски̇̀н'а *ж.* Жена или добитък, който за пръв път ражда (См, Ар, Ас, Мн).

парда̀л'ник *м.* Затвор, място за задържане. *О̀ткарай со̀ ханзъ̀рин ф парда̀л'ника* (См).

парци̇̀к *м.* вж. *ечмени̇̀к* (Нс).

паре̇̀ло̨ *с.* Прежда (Кет).

па̀реник *м.* вж. *про̨сани̇̀к* (Кт, Вв, СмнР, Сф, Тн, Рво, Дв, Сг).

паре̇̀йа *ж.* Компания (Пв).

парже̇̀йка *ж.* Меден съд, в който се пържи (Пг, Чп).

парже̇ни̇̀ца *ж.* Пържени яйца с масло или с извара и масло (Слв, Вв, Кт).

парженòк *м.* Опожарена гора (Слв, Вв, Кт).
пàри *гл.* Люти. *Пупèркаса млòго пàри* (См, Мн, Дев, Ар, Ас, Мг, Кг).
парлаттѝсвам *гл.* Правя на късове, парчета (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
парл'уф, парл'уу, парл'уй *прил.* Лютив (Як, Др, Дци, Дж, Чак).
пармàк (тур.) *м.* Пръст (на ръка, крак). *Ѝмат по шèс пармàка и хи звòт алтъпармà-кофци.* 2. Тясна дъсчица или летва от ограда, прозорец, парапет и др. (Слв, Вв, Кт). 3. Спица на колело (Дер).
парнàк *м.* Прозорец (Бр).
парнарỳшинка *ж. ум.* Парнарче — вид храст (Кп).
парпỳтêм *гл.* 1. Мачкам, натискам, боричкам се с някого. 2. Гавря се с момиче (См, Ас, ШлР).
парнаỳтка *ж.* вж. *пỳфка* (Лл).
парпалỳга *ж.* Пеперуда (Зг).
парстàт *прил.* Пъстър, шарен. *Вèй, каквò йе парстàтко. Парстàт т'ест'емèл'* (См, Ар, Ас, пред. бълмох.).
парстѝф *прил.* В който има земя. *Жѝтосо йе парстѝво* (См, Ар, Мн).
партàл' *м.* 1. Парцал. 2. *прен.* Дреха. *Дàй нèкаф партàл'чек на айсò сирàчек* (Слв).
парталѝф *прил.* Окъсан (См, Ар, Ас).
парталѝвник *м.* Дрипльо (См, Ар, Ас).
парталòсвам *гл.* Правя на парцали (См, Ар, Ас).
партèр *м.* Малка външна вратичка на къщата (Гм).
партѝê *ж.* Багаж (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
партикàл' *м.* Портокал (См, Ас, Ар).
партикн'ò *ж.* Измислица, празна приказка (Ус, Рво, Тн, Сф).
партлèвêм са *гл.* 1. Съвземам се, ококорвам се. 2. Бавя се без причина (Слв).
парỳн' *м.* Хермафродит — за животно (Сг).
пархнàт *прил.* Пръхкав (Гб).
пархỳл' *м.* 1. Мехур от изгаряне и др. 2. Зачервени и слабо напъпчени места по тяло от ухапване от паразити и др. (См, Ар, Пг).
паршѝ *гл.* Пръска сняг. *Паршѝ снèк* (Хв, Пв и др.).
паршникàр *м.* 1. Малък, недорасъл човек. 2. Посерко (См, Ар, Ас, Дев, Мн).
паршнѝца *ж.* Редки изпражнения (См, Ар, Ас, Мн, Тх, Дл, Зл).
паршнѝчеф *прил.* Който има диария (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Тх, Дл).
паршнѝчко *м.* вж. *паршникàр* във 2 знач.
паршулѝка *гл. безл.* Вали ситен сняг. *Тамàн бе спрêло и пàк зò да паршулѝка* (Слв).
пасадрѝва са *гл.* Прилича си, схожда се малко. *Мдèсо и твòесо йỳме са пасадрѝват* (СмнР, Рд, Сг, Мд, Нд).
пàсан *прил.* вж. *пòсан* (Дв, Хд).
пасѝлка *ж.* 1. Молец (Яг, Хв, Пв и др.). 2. Проядено от молец нещо (См, Ар, Ас).
пàска *ж.* вж. *пасѝлка* (См, Ар).
пàсмêм *гл.* Помня. *Слỳшêй и хỳбаве да пàсмиш сѝчкосо* (Слв).
пàсмо *с.* 1. Чиле, гранче. 2. Мярка за прежда: едно *пàсмо* е равно на 60 нишки, дълги колкото мотовилка; три нишки са равни на едно *штèне*; едно пасмо е равно на 20 штенца. 3. *прен.* Ум, интелект. *Айсò чилèк йе бис пасмà* (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Зл).
пàсна *прил.* Нечиста, в положение на менструация (Хд).
пастàле *мн.* Скъсани обувки, изрязани за чехли (Рк).
пастѝла *ж.* 1. Нещо сплеснато, смачкано. 2. *прен.* Бит до пребиване човек. *Камелàрете го вàрдили, та га стòрили пастѝла ад бòхтане* (СмнР, Шлр).
пàстрêм *гл.* Кича, украсявам с прежди (Рд, Бк, Дл, Ел).
пастрѝло *с.* 1. Цветни прежди за украса на тъкани. 2. Украсяване тъкани с прежди (Рд, Бк, Дл, Ел, Мр). 3. Шарен плат (Гб).
пастрỳл *м.* Болест, при която се явяват по лицето малки кафяви точици, луннички. *Акò пòбàраш гарагàшкино ацè, фàта та пастрỳл* (Чп, Хв).
пàстър *прил.* Чист, спретнат (Хв, Пв).
пасỳлка *ж.* вж. *пасѝлка* (См).
пат (грц.) *м.* Дървено легло (См).
патà *ж.* Картоф, картофи (Тг, Муг, Кес, Жр).
патàк *м.* Картоф (Пд).
патàксвам, патàксувам (грц.) *гл.* Спирам, преставам, успокоявам се. *Бòл'каса ми патàкса. Даждòс патàкса* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).
пàтам *гл.* Патя. *Бèл'ки йе пикàло, дèто ни бѝва, та йе пàтило* (поверие — См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).
пàтама (грц.) *ж.* Шев, който свързва горната част на обувка с основата; с табанхастара (Мм, Сок, Бс, Ус, Сф).
патарàга *ж.* 1. Патерица, тояга за подпиране. 2. *прен. подигр.* Крак. *Òведи си патарàгите, чи ми бàв'ат* (См, Ар, Ас).
патàта *мн.* вж. *патèро* (Стр).
патàтник *ж.* Баница с картофи (См).
патàто *с.* вж. *патèро* (Мм, Сок, Пг, Чп, Зб, Гб, Кп).
патèк *м.* вж. *патèро* (Бд, Нс, Ох, Мос).
патèра *ж.* вж. *патèро* (Мм, Сок).
патèро *с. съб.* Картоф, картофи (Слв, Вв, Кт).
патèта *мн.* вж. *патèро* (Сф, Тн, СмнР, Ор, Сг).
патèто *с. съб.* вж. *патèро* (Рд).
патèц *м. съб.* вж. *патèро* (Вв, Кт).
патѝки *мн.* вж. *патèро* (Др).
патѝлка *ж.* Болест, болка (Гб, Слв).

патѝпвам *гл.* 1. Потропвам. 2. Поритвам се-гиз-тогиз. *Чу̀вайте са, чи му̀л'чесо̨ ми патѝпва* (СмнР, Рд, Сг, Нд, Стр).

патлажа̀н (тур.) *м.* Червен домат (Ор, Як, Кор, Гм, Сщ).

патла̀к *м.* Пистолет с барабан (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

пато̀к *м.* 1. Мъжка патица. 2. *прен.* Кривокрак човек (См).

па̀то̨нка *ж. ум.* Краче на дете (Слв и др.).

пато̀р *м.* Паток (Ус, Рво, Смл, СмнР).

па̀тошен *прил.* Който има житейска опитност. *Пѝтай па̀тошен* (См, Ар).

патпадо̀к *м.* Пъдпъдък (Лл).

патпѐрчувам *гл.* Вдигам, вирвам. *Патпѐрчили аднѐш апа̀шките на вѐзбарце аднѐ з дру̀го̨ са нѐ вѝдели и чу̀ли* (СмнР, Смл, Мд).

патра̀к *м.* Упорит човек (Син, Чак).

па̀тро̨ *с.* Ум, разсъдък. *Айнѐ пра̀ви, о̀ти му ни стѝга па̀троно̨* (См, Ас).

пату̀ре *мн.* Потури (См, Мн, Ар, Ас).

пау̀р *м.* вж. *паху̀р* (Пв).

па̀фки *мн.* Сребърни токи, които съединяват двата края на кърпата, която се носи на престилката (Ков).

па̀хал' *м.* вж. *со̀л'мен'* (Пв, Хв).

паху̀н' *м.* Паун (См).

паху̀р *м.* Малък съд със цицка за ракия (См, Ар, Ас)

паху̀рка *ж.* Къделя (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).

паша̀нес *прил.* С черни и бели петна по тялото. *Паша̀неста ко̀за* (Яв).

па̀шка *ж.* 1. Кичур грозде (Чн). 2. Стърчишка на кола (Дер).

па̀шник *м.* Хранопровод (Хд).

пва̀вам *гл.* Плувам (Кор).

пѐдел' *м.* Разстояние между върха на палеца и малкия пръст (Кам).

педѐпсвам, педѐпсувам (грц.) *гл. остар.* Уча, съветвам, възпитавам някого. *Та̀ ва ни педѐпсува за ло̀шо̨* (См, Ас, ШлР).

педес'о̀ *числ.* Петдесет (Лл).

пеѐм *гл.* 1. Пея. 2. Уча се. 3. Чета. 4. Пиша. *На̀, мо̀мче, ѝспей го̨, та вѝш какна̀ пеѐ* (См, Мн, Ар, Дер).

пейва̀н (тур.) *м.* 1. Юзда. 2. Въже за спъване предния и задния крак на кон или муле. *Го̨дѝна да йе йашо̀вна, пейва̀нчек да хи про̨гнѝе* (н. п. — Вв, Кт, Слв).

пѐйво̨ *с.* 1. Пеене. 2. Учение, занимание с уроци. 3. Следване в училище. *О̨тѝде нах Смилѐн на пѐйво̨.* 4. Четене, прочитане. *Ѝспей кинѝгаса, чи ни зна̀ем пѐйво̨* (См, Ар, Мн, Ас).

пѐйка *ж.* Еркер, по-висок с няколко стъпала от пода (Ус, Рво, Смл).

пейледѝсвам, пейледѝсувам *гл.* Капарирам. *Пейледѝсах кра̀вана, ништо̀т йа да̀ дру̀гему* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

пѐйник *м. остар.* 1. Човек, който пее. 2. Грамотен човек. 3. Ученик (См, Ар, Ас).

пѐйница *ж. остар.* 1. Жена, която пее. 2. Грамотна жена. 3. Ученичка (См, Ар, Ас).

пѐйнувам *гл.* 1. Удрям плесница. *До̨̀ли та пѐйна адно̀ш.* 2. Счупвам нещо, при което се чува звук (Слв, Вв, Кт).

пеклѝф *прил.* Който пече, който силно грее. *Ка̀де, ина̀че, да йдем, та̀м грѐе сло̀нце пеклѝво̨* (н. п., Кт, Вв, Ар, Мн).

пеку̀л' *м.* вж. *паку̀л'* (Яг, Муг).

п'ѐлеш' *м.* Монета, която се подарява на новороденото (Хв, Пв).

пѐлканица *ж.* Детска игра (Пг, Чп).

пелтекѝсам *гл.* вж. *пелтѝсам* във 2. знач. (Гб, Кп).

пелтечѝсам *гл.* вж. *пелтѝсам* във 2. знач. (Зг).

пелтѝсам *гл.* 1. Не изговарям ясно всички съгласни (Слв, Стр). 2. Заеквам (Пв, Дб).

пелтичѝсам *гл.* вж. *пелтѝсам* във 2. знач. (Бк, Тн).

пен' *м.* вж. *по̀н'* в 1 знач. (ГДер).

пѐнго̨ *с. остар.* Лотария (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс)

пендесѐ *числ. остар.* Петдесет (Зл, Ус).

пенезѐ *с.* Най-голяма монета от наниз на фес на българомохамеданка (Яг).

пѐнкам са *гл.* вж. *хѐцам са* (Стр и др.).

пен'у̀га *ж.* вж. *панчу̀га* в 1 знач. (Кам).

пенчо̀, пенчѐ (тур.) *ж.* 1. Подметка. 2. *прен.* Изпечен, жилав, здрав човек (См, Ар).

пепело̀свам, пепело̀сувам *гл.* 1. Правя на пепел, изгарям (См, Пв). 2. Правя на прах (См).

пеперу̀га *ж.* Пеперуда (Слв, Вв, Кт, Дл).

пеперу̀ги *мн.* Две момичета, които, забрадени с бели кърпи, при голяма суша ходели от къща в къща да пеят и играят за дъжд, срещу което стопаните ги дарявали (См, Ас).

пѐплек *м.* вж. *па̀плек* (Вел).

пера̀лка *ж.* вж. *ко̀пан* (Дев, Кам).

пера̀лник *м.* Котел за топлене вода за пране (Пв, Хв).

пера̀не *с.* Пране (Гуг).

перда̀х *м.* Изглаждане груба мазилка (См, Ар, Ас, Дев).

перда̀шем *гл.* 1. Изглаждам груба мазилка. 2. *прен.* Нанасям побой (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

пердѐчка *ж. ум.* Перденце (Гб).

перд'о̀ *ж.* Долап за дрехи, за завивки или за храна (См).

перѐ 1. *с.* Вада за напояване оризови посеви, домати и др. (Сем). 2. *гл. прен.* Бие, удря. *Ху̀баве го̨ пра̀х* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

перѐ ми са *гл. безл.* Имам сърцебиене. *Перѐ ми са в г'у̀сас ка̀та у̀тирна* (Слв, Вв, Кт).

пѐрен' *ж.* вж. *пера̀не* (Зб).

пересело̀к, переселѝк, переселъ̀к *м. съб.* Стръмни, голи каменисти, със слаба почва места, по които нищо не вирее (Ар, См, Ас, Мн, Дев, Кс).

пѐрница *ж.* Колело с вдлъбнати спици, върху които пада водата, за да го постави в движение във воденица, тепавица и др. (См, Ар, Мн).

перпелѝга, перпел'ӯга *ж.* Пеперуда (Бм).

перушнѝчка *ж. ум.* Перуника (н. п. — Смл).

пѐсе̂цка нивѐста ж. Невястата на старейшина на карнавал (Шлр).

пѐсе̂цки ста̀рци *мн.* Карнавал, уреждан в първия понеделник след великденските сирни заговезни (ШлР).

пѐсн'а, пѐсна *ж.* Песен (См, Ар, Мн, Ас, ШлР, Як, Др, Кир, Дм).

песнопо̀йке *ж.* Едно от четирите момичета, които са замесвали за сватба хляб за кума, като са пеели специални за случая песни (Пв).

песнопо̀йки *мн.* 1. Четири момичета, сродници на момъка, които пеят сватбени песни, докато траят свадбените обреди (Пт, Дв, См). 2. Две роднински момичета, които помагат и пеят при сватбени обреди (Дб).

пѐспонделник *м.* Понеделник след сирни заговезни, когато се маскират в много селища из Родопите (Яв, Дб).

пѐтала *ж.* Подкова (См, Ар, Ас, Мн, Як).

пета̀то *с. съб.* вж. *патѐро* (Пв, Хв, Ус, Дл).

петѐл *м.* Малък израстък на езика (Слв, Вв, Кт).

петѐлка *ж.* Дупка за копче, илик, примка от конци (См, Ар, Ас, СП).

петѝна *числ.* 1. Петима. *Петѝна П'о̀тка ни чѐкат* (См, Ар, Мн) 2. Кръстец от пет снопа (Нр, Хв, Пв).

пѐтлам, петла̀йам *гл.* 1. Кърпя нещо без ред, замрежвам. *Тѝ си петла̀л царвӯлете, ала па̀к ти йе вдѐ по̀рстете.* 2. *прен* Преча, залисвам, бъркам на някого да си гледа работата. *Стѝга ма пѐтлай.* 3. *прен.* Кроя, замислям нещо скрито. *Дӯмат и петла̀йат нѐкво* (См, Ар, Мн, Ас).

пѐтланка *ж.* Кръпка на цървул (См, ШлР).

петланѝк *м.* Човек, който спъва работата на другите хора (Слв, Вв, Кт).

петланѝсам *гл.* Бавя, улисвам (Слв, Вв).

петла̀шка *ж.* Оплетена, шита кръпка на цървул (Яв, Дб).

петлѐно врѐме *с.* Времето преди съмване, когато петли почват да пеят.

петлѐц *м.* вж. *стафѝлец* (Сем, Кам).

петлѐшка *ж.* вж. *петѐлка* (Куз, Дек).

петлѝца *ж.* Обшита дупчица на дреха за копче (См, Ар, Ас и др.).

пѐто *с. съб.* вж. *патѐро* (Ус, Рво, Сф, Тн).

пѐтомничка *ж.* Най-малката, галена дъщеря. *На̀ша й сѐстра ед'нѝчка и пѐтомничка* (ШлР).

пѐтровлѐнка *ж.* Ябълка, която зрее по Петровден (Слв, Вв, Кт, Пт).

петрожѝлка, петрожѝлке *ж.* Лечебна билка за рани (См, Ар, Пв).

петӯрка *ж.* Голяма пита от замесено за хляб тесто, която се пече на специална пръстена кръгла плоча (Слв, Вв, Кт).

пѐт'увник *м.* Най-любимото момче на родителите, обикновено най-малкото.

пѐт'увница *ж.* Най-малката, галена дъщеря (Ус, Рво, Сф, Смл).

пехрѝс *м.* Предпазване от някои храни, диета. (См, Ар, Ас, Мн).

пехризлѝе *прил.* 1. Който пази диета. 2. Диетичена (за храна). *Йѐд'восо йе пехризлѝе* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).

пѐче̂ле̂м са *гл.* Трудя се, пестя. *Чи йѐ за тѐх са сам пѐчѐлил* (См, Ас, Ар, Мн).

печенѝк *м.* Печено животно на шиш (МК).

печѝлка *м., ж.* Дете, което упорито настоява за нещо и с това не оставя на мира майка си. *Стѝга ма пѐче, печѝлко печѐсала* (См).

пешенѝца *ж.* Пшеница (Кор).

пешнѝца *ж.* Дървена лопата за мятане хляб в пещ (Дб).

пѐштоф *прил.* Сушен в пещ — за брашно, царевица (См, Ар, Ас, Мс, Пг).

пештӯра *ж.* Пещера (ДХ, Хв, Пв).

пешшенѝк *м.* Голям домашен хляб. (Гб, Кп).

пива̀т *м.* Дар, който момъкът дава на момата (Гуг).

пѝе̂м *гл.* 1. Напивам се с алкохол. *Йѐца пиѐ мерат'о̀са.* 2. *прен.* Пуша тютюн. *Ни мо̀й ми да̀ва, йѐ ни пѝе̂м т'ут'ӯништесо* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

пиѐто *с.* Чиния (См, Ар, Ас, Кп).

пизӯл', пиз'ӯл' (грц.) *м.* 1. Пезул (См, Ар, Ас, Мн). 2. *прен.* Стръмна нива (Пг).

пѝйвица *ж.* Пиявица (Кп).

пѝйво, пѝйуво *с.* 1. Питие, 2. Пиене алкохол. *Хо̀ да са згодѝм, от на̀с да йе йѐд'восо, от ва̀с да йе пѝйувосо* (См, Ар, Ас, ШлР).

пѝйница *ж.* Угощение, устроено със събрани подаръци от пеене на Богоявление (Гб, Кп).

пика̀е *гл.* Уринира кръв — за едър рогат добитък, който страда от болестта пироплазмоза, кръвопикаене (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

пика̀л'ник *м.* 1. Отходно място (Гб). 2. Малка дупчица — отворче на потури, отдето пикаят мъжете (Зл, Пд, Тв, Як). 3. Мъжки полов орган.

пѝкам *гл.* 1. Пикая. 2. Писукам (за малки пиленца). *Чӯй, пил'чко̀весе пѝкат.*

пѝкло *с.* Пикоч (Слв, Вв, Кт).

пикнопѐр *м.* Четвъртък преди месни заговезни, когато колят кокошки (Яв).

пѝкут' *м.* Писукане. *Фчӯва ми са пѝкут' от квачкана, бѐл'ки йе излѐзло пѝленце* (См, Ар, Пг, Чп, Мс, ШлР).

пилешник *м.* 1. Особен вид фасул (Смл, Пв). 2. Хрътка, която гони птици (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

пилешница *ж.* Череша, която има дребен плод и се разпространява чрез птици (См, Мн, Ар).

пилит' *м.* Вид дъб (Пв).

пилич' *м.* Малко пиленце, току-що излюпено от квачка (СмнР, Сг).

пѝлнувам, пѝл'нувам *гл.* Разпилявам, разпръсквам. *Сума парѝ пѝлнаха.* ~ **са.** Разпилявам се, разпръсквам се. *Кадѐ са пѝлнаха пущините, ни можим хи збра̀* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг).

пилцê *мн.* Сарми (Слв, Вв, Кт, Стр).

пил'чѝнка *ж. ум.* Пиленце (Зл).

пил'чѝнко *с. ум.* вж. *пил'чѝнка* (См, Ар, Ас).

пил'чкове *мн. ум.* Пиленца (См, Ар, Мс, Пг, Чп).

пѝнгул' *м.* Възел. *Испрѐла йе волнаса пѝнгул' до пѝнгул'* (Слв, Вв, Кт, Мс).

пинда̀р (грц.) *м.* Голяма златна монета, равна на 5 лири, от накита на жените в миналото (См, Ас, Ар, ШлР).

пиндиа̀рọ (грц.) *с.* вж. *пендиха̀лọ* (Пв, Хв).

пиндипа̀шка, пинд'опа̀шка *ж.* вж. *пондọпа̀шка* (Хв, Пв, Чп, Пг).

пинѐк' (тур.) *м.* 1. Ездач. 2. Яздови добитък (кон, муле). *Хубаф пинѐк' си имѐх, лѐким ми го зоха на войната* (См, Ар, Ас, Мн, Мг, Дев).

пѝнкам са *гл.* Напъвам се с всички сили. *Стига са пѝнкай, чи ште са истураш* (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

пѝнци *мн.* Цървули (Гд, Дев).

пипо̀н' *м.* Пъпеш (Зл).

пиралѝе *прил. неизм.* Който лесно избухва (Ар, См, Ас, Мн).

пѝрга *м., ж.* Пъргав, припрян, стегнат човек (Кп, Гб).

пѝргọ (грц.) *с.* Малка камбанария (См, Ас, Ар, Зл, Гб, Кп).

пѝргове *мн.* 1. Рамки за везене. 2. Чардаци. *На пѝргове девойка дрѐмен везѐк везѐш?* (Дл, СК).

пиржѝнка *м., ж.* Стегнат, пъргав, подвижен човек (Гб и др.).

пирѝнч' (тур.) *м.* 1. Ориз. 2. Сплав от мед и калай (пред. бълмох.).

пиро̀к *м.* Мъжко некръстено бебе (Пер).

пиро̀н' *м.* 1. Голям кован гвоздей. *За грѐдисе и кушѐцисе трѐват дл'ọги пиро̀не* (См, Ар, Ас). 2. Вилица (Бкк, Буг, Ек, Стр, Ок).

пѝрọс (грц.) м. 1. Канелка за каче (СмнР, Сг, Стр). 2. Чучурче на ибрик, стомна (Як). 3. Малко отверстие на мях, в който се държи течност (Стр, Сг).

пѝрọтêм *гл.* 1. Преча, нахалнича. 2. Упорствувам. *Расардѝлọ му са на магарѐтọ завштѝм да му са крѝе и пѝрọти* (См, ШлР, Пв, Хв).

пѝрọтник *м.* Човек или животно, които много упорствуват, инатуват (СмнР, Мм, Пв).

пѝруга *ж.* Напук. *Пѝруга му пра̀ви* (См, Мм, Пв).

пѝрус (грц.) *м.* вж. *пѝшлек* във 2 знач. (Стр и др.).

пир'устѐ *с.* 1. вж. *прист'о̀* (Лл). 2. вж. *мага̀ре* (Дб).

пис (тур.) *прил. неизм.* Нечист, мръсен (пред. бълмох.).

пѝс-писинѐ (тур.) *нарч.* Безпричинно. *Одба̀виха чилѐка пѝс-писинѐ* (Пв).

пѝса *ж.* 1. Смола. *Налепѝх са на пѝса.* 2. Коластра. *Ага̀ наближѝ да са тѐли, кра̀вана зо̀ме да до̀й пѝса.* 3. Втъкана в тъкан ивица от друга, по-скъпа материя. *Каквѝ ху̀бави пѝси ѝмат аглọ̀цисе!* (См, Ар, Ас, Хм).

пѝсан *прил.* Хубав, ненагледен. *Га̀ли ма пѝсан, Мехмѐде, га̀ли ма, та са на̀гали* (н. п. — См, Дев, Мн, Ас, Ар).

пѝсанкọ *с. ум.* вж. *кал'ма̀нка* в 1 знач. (Стр и др.).

пѝсвам, пѝсувам *гл.* 1. Пиша. 2. Рисувам, багря, украсявам, пъстря, чертая. *Да си ма, ма̀йчọ, ọднесо̀т нах шѐранана жѐмѝê, дѐнọ са сѝчкọ пѝсува.* 3. *прен.* Отреждам, предопределям (пред. бълмох. См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

пѝсани га̀ште *мн.* Шарени гащи (Хм).

писѝлọ *с.* 1. Украшение, правено при тъкане, шарка. 2. Материали, с които се прави украса при тъкане (Дл).

пѝскам *гл.* 1. Насъсквам кучета (СмнР). 2. Пищя, плача с писклив глас. *Ка̀та дѐн' пѝска ọт кọрѐм тва̀ дѐтê* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

прислѝк (тур.) *м.* Мърсотия (пред. бълмох.).

писн'ук *м.* Нечистоплътен, мръсен човек (Кам).

пит' *числ. остар.* Пет (Кп, Зл).

пита̀р *м.* Голям домашен хляб (Бб, Якр).

пита̀рка *ж.* 1. Жена, която ходи на пита у родилката (Пер). 2. Кумица (Зб).

пита̀рки *мн.* Жени българомохамеданки, които на другия ден след годежа отиват у момата на угощение, като носят пита и баница (Вр, Зб).

пѝтек *м.* Малък паразит по козите, който наподобява кърлеж (Сит).

пѝтêм *гл.* 1. Натискам нещо, за да го направя на пита. 2. Мачкам (См, Ар, Мн).

пѝтена ка̀шê *ж.* вж. *прọсанѝк* (Слв).

пѝткам *гл.* Бутам, блъскам (Рд, Стр, Зл, (Дл).

пѝт'нес *прил.* Плосък. *Пѝт'нести ка̀мене* (См, Ар, Ас).

питу̀рка, питу̀рке *ж.* 1. вж. *пету̀рка* (См). 2. Малък домашен хляб (Сит, Хв, Пв). 3. Малко хлебче от чисто брашно за черковни треби (Лл).

пиф *м.* Паричен дар, даден от сватбари на невяста, когато последната целува ръка при изпращането им (Пт, Дв, Слв).

пифа̀т *м.* вж. *пиф* (Гуг).

пѝхам *гл.* Едва дишам, слабо дишам (Слв, Вв, Кт, Пв, Хв).

пѝхтаф *прил.* Слаб, мършав. *Йѐца ми йе пѝхтафко дѐтенцѐсо, ѐти нѝштинко ни адѐ* (Слв, Бв, Кт, Пт).

пичинѝца *ж.* Печено месо, чеверме (ДХ).

пѝшек *м.* Едър плод от черница (Сщ).

пишѝла *мн.* Предопределени, отредени нещастия (поверие — Ел, Стр, Мд).

пишѝло *с.* 1. вж. *писѝло* в 1 и 2 знач. (Зл, Нд). 2. Черна боя, получена от изгорени орехови черупки, която служи за изписване на вежди (Бб, НМ).

пишѝл'уви кошве *мн.* Пчелни кошери (Кп и др.).

пѝшкал' *м.* Трън, бодил (Ас, Мн, Ар, См, Дев, Тх, Дл и др.).

пѝшкалиф *прил.* Трънлив, бодлив. *Пѝшкаливо старнѝште* (См, Ар, Ас, Дев).

пишка̀лка *ж.* Вързана пръчица, с която се повдига мандалката (запеналката), поставена отгоре от вътрешната страна на вратата, за да се отваря и затваря (Пг, Чп, Мм, Сок, Слв и др.).

пишка̀ло *с.* Четириръб остър железен прът с дървена дръжка — старо оръжие (Яв и др.).

пѝшка ма *гл. безл.* Имам бодеж (Як и др.).

пѝшкам *гл.* Бода. *Нимо̀й пѝшка магарчетѝштесо, чи та ште рѝтна* (См, Ас, Ар, Дев).

пишкѝн' (тур.) *прил. неизм.* 1. Пъргав, подвижен. *Му̀л'чесо ми йѐ йѐца пишкѝн'*. 2. *прен.* Опитен, изпечен (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг, Кс и др.).

пѝшкут' *м.* Бодеж. (Зл и др.).

пишк'у̀н' *м.* Масичка или шкафче за нареждане стока (Пв).

пѝшлек *м.* 1. Полов орган на мъжки добитък (Пв, Хв). 2. Малко отворче на мях за течност (Слв, Вв, Кт, Пт).

пишл'у̀к *м.* Каймак на мляко (Лл).

пишмано̀вам са *гл.* Разкайвам се за нещо (Хв, Пв).

пѝшнал *прич.* 1. Боднал. 2. *прен.* Наклеветил (Слв, Вв, Кт, Пт).

пѝштал *м.* 1. Свирка (ДХ). 2. Дебела кост между коляното и глезена.

пѝштел *м.* вж. *пѝшлек* във 2 знач. (Ус, Рво, Сф).

пишто̀л *м.* 1. Пистолет (См, Пв, Хв). 2. Малко огнестрелно оръжие, което се пълни с барут и сачми (Дев).

пишто̀х *м.* вж. *пишто̀л* (См, Ар).

пишт'ума̀л' (тур.) *м.* Престилка (Гм).

пишшама̀л *м.* вж. *качу̀л'ка* в 3 знач. (Гб).

пла̀вêм *гл.* Къпя овце в дълбок вир, преди да започне стрижението им (См).

пла̀ви ма *гл. безл.* Имам буйно продължително кръвотечение (за жени). *От адно̀ нидѐл'а ма пла̀ви* (Слв).

плавѝло *с.* Дълбок вир, в който се къпят овцете няколко дена преди стрижението им (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

пла̀внал *прич.* Потънал в трева. *Л'о̀штаса йе пла̀внала* (См, Стр).

пла̀вовица *ж.* Нанесени материали от порой (Дев).

плаву̀т' *м.* вж. *пла̀вовица* (См).

плаву̀шка *ж.* вж. *пла̀вовица* (Кп).

пладна̀рка *ж.* вж. *пладнина̀рка* във 2 знач. (Яг).

плад'нêм *гл.* Закарвам стадото да пладнува на сянка (Пп).

плад'нѝна *ж.* 1. Обед. 2. Средата на деня. 3. Храна за обед. *Но̀сиш ли си плад'нѝнка?* 4. Най-висока точка на слънцето през деня. 5. Мярка за площ и работа. *Л'ува̀дана са окосѐва за дѐн' и до плад'нѝна* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Тх, ГДер, Кор, Дл, Чн).

плад'нѝна голѐма *ж.* Обедно ядене между 1 и 2 часа (См).

плад'нѝна ма̀лка *ж.* Малка закуска между сутрешното ядене и обеда (См).

плад'нина̀рка *ж.* 1. Меден котел, в който се готви за обед (См). 2. Малка торбичка, в която се носи храна за обед (Бд, Нс, Сит).

плад'нѝсувам *гл.* вж. *пла̀д'нêм* — за стадо (Пв, Хв, Яв).

плад'нѝшка *ж.* Почиване на обед — за хора и добитък (Яв, Дб).

пладно̀вам *гл.* Обядвам (См, Ар, Ас, Мн).

плайнѝца *ж.* Дива ягода (Лс).

пла̀йнува *гл.* Прегаря (за посеви). *Полѝвайте да ги не пла̀йне жѐгата* (Яв).

пла̀ка *ж. остар.* Плоча, на която се пише с каменна писалка (Слв, Пт, Зл, Пг, Мс).

пла̀кат' *гл. инф.* Плача. *Нимо̀й пла̀кат'* (Гб, Кп).

плакѐда (грц.) *ж.* 1. Угощение, което се устройва в понеделник след сватбата в дома на младоженците (Пт, Дв). 2. Хоро, което се играе в понеделник след сватбата от млади и стари, които момъкът е черпил с „блага ракия" (См).

плакѐнда (грц.) *ж.* 1. Баница. 2. Баница, приготвена на другия ден след сватбата от родителите на младоженката за гощаване пратеници от момкова страна с вест за девствеността й (Гб, Кп).

плакѐта *ж.* Баница (Дер, Кам).

пла̀кнувам *гл.* Проплаквам. *Трѝста са пу̀шки пу̀кнали, трѝста са ма̀йки пла̀кнали* (н. п. — См, СмнР, Чц, Кес, Ас, Ар).

пла̀меница *ж.* вж. *зонѝца* (Зл, Вк).

пла̀на *ж.* 1. Ренде. 2. Равнило за ръбове (Пв, Хв).

пла̀нал *прич.* Прегорял. *Сѐдбаса йе пла̀нала* (См, Ас).

планинѝца *ж.* вж. *зонѝца* (ШлР).
планѝца *ж.* вж. *зонѝца* (Кп, Пв, Хв).
планнòвам *гл.* вж. *пладнòвам* (пред. бълмох. — Вв, Кт, Стр).
плас *м.* вж. *зàкос* (НМ).
плàса *ж.* 1. Дълъг еднакво дебел мускул (Мм, Сок, Бс). 2. Влачило от влачена на равен дарак вълна (Слв, Вв, Кт, Тик).
плàстêм *гл.* Натрупвам (Яв, Дб).
плàтам *гл.* Плащам (пред. бълмох. — Вв, Кт, Зг, ДД, ДХ).
платѝца *ж.* Ивица плат с ширина на домашния стан. *Хàлиштесо̨ ште са стòри о̨т трѝ платѝци* (Слв, Вв, Кт, Пт).
плàтка *ж.* Заплата (пред. бълмох. — См, Ас).
плаф *м.* вж. *плàвовица* (Юг).
плах *м.* Страх, уплаха. *Зòла сам плàх о̨т нèга, та га го̨ вѝдêм, лòшо̨ ми стàнва* (Слв и др.).
плàхтêм *гл.* Пъхтя. *Агà вòрвêм нагòре, фсè плàхтêм* (Слв. Вв, Кт, Ас).
плач *м.* Жалба. *Дòйдах да стòрам адѝн плàч* (Др).
плàчке *ж.* Плачене, плач. *Игрàчке-плàчке* (Хв, Пв).
плêвêрник *м.* Място, дето се събира ситна слама в плевня (Сит).
плекòндер *м.* Молив за плоча (Чок, Кр, Тн).
плêмн'а *ж.* Плевня (Гб, Кп).
плêна *ж.* Пелена (См, Ар, Ас, Дев, Мн).
плêнго̨ *с.* Измама, изхитряване. *Стòриха му плêнго̨* (См).
плêнда *м., ж.* Лигльо, глезльо (Зл).
плêндес *прил.* Лигав, разглезен (Зл).
плêсн'а *ж.* Плесница (Кп и др.).
плеснѝца *ж.* Място, дето лежи палешникът в домашно рало (Зг).
плесничѝсувам *гл.* Удрям плесница (ШлР).
плêснувам *гл.* 1. Отвличам, грабвам внезапно. *Во̨дòна го̨ плêснала.* 2. Припкам, втурвам се. *Че го̨ нахвòтре фавèде, плêсна му каф'ò да варѝ.*
плесòк *м.* Лапавица (Слв, Вв, Кт).
плêт'во̨ *с.* 1. Плетене. 2. Плетиво, което се плете заедно с преждата и куките. *Зòми плêт'во̨то̨ и йèла у нàс да плетêм.* 3. Плетена коса на жена. *Плêт'во̨со̨ ми са разрòши* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл.).
плетенѝца *ж.* 1. Плетена стена на сграда или ограда. 2. *прен.* Върволица от хора.
плêтеница *ж.* вж. *влàчка* (Стр и др.).
плêтенка *ж.* Плитка на коса. *Кàк штим, йунàче, да йдим, с пỳсти сам тỳрцки плêтенки* (Чп, Бг, Зл).
плêфкам *гл.* Пламвам, палвам (ДХ).
плêштêм *гл.* 1. Измърсявам нещо и го правя негодно за използуване, цапам. *Кòтесо̨ кàта дèн' ми плêште праснѝкас* (См, Ар, Ас). 2. Играя си с вода (Пв).

плѝвам *гл.* Плувам. *Пак си плѝвай, плѝвай, Фàтме, пàк при мèне йèла* (Дев).
плѝвêм *гл.* Премивам, плавя (Мн, Рд и др.).
плѝска *прил. неизм.* вж. *плоскỳн'*. *Васỳлêс йе дòште плѝска* (Ор, Бн).
плѝтка *ж.* 1. Дълга връзка — конец, гайтан и др., която се вплита в плитката. 2. Връзка кочани с неоронена царевица, кромид, чеснов лук и др. 3. Плитка, косичник (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл, Гб).
плѝчица *ж. ум.* от *плѝтка*. *Йè ште му рòйна плѝчици нис мòрничко̨но̨ писк'ỳл'че* (н. п. пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).
плѝчкам, плѝчкêм *гл.* Плискам, изливам вода. *Плѝчни во̨дòта нахвòн.* ~ **са.** Плискам се, пръскам се. *Плѝчкай се с вòда, данò ти о̨минè* (См).
плиштòф *м.* вж. *пиштòл* (Ор, Як).
плòдва *ж.* вж. *прòхо̨т* (См, Ар, Ас).
плòдêм *гл.* 1. Разреждам нещо с вода. *Млè-косо̨ плòдим с вòда, òти йе йèца чèсто̨.* 2. *прен.* Разводнявам известен въпрос. *Нѝе са сме о̨дỳмали, та нèма сигà да плòдиме лàф* (См, Ар, Ас).
плòска *ж.* вж. *пàхỳр* (Пв).
плоскỳн' *прил. неизм.* Млад, с малки зърна (за зелен боб, грах и др.). *Бо̨бòс йе òште плоскỳн'* (Слв, Вв, Кт).
плỳêм *гл.* вж. *плѝвам* (Чн).
плỳмна *ж.* вж. *плад'нѝна*. *Ше дòиш ли на плỳмна* (Як, Др, Дж, Чак).
плускàвец *м.* вж. *скрѝпалец* в 1 знач. (Бр).
плъхт *прил.* Плах, страхлив. *Ша ма бие с тèнка пỳшка ф плъ̀хто̨ сърце* (Вел).
пл'укàло̨ *с.* Детска играчка за гърмене — от бъзова цев, бутало и кълчища (Хв, Нр, Пв).
пл'ỳкам *гл.* 1. Ръкопляскам (Пв). 2. Плющя с *пл'укàло̨то̨*. 3. Плющя с лист от растение, като го поставям на юмрука си и удрям върху него с ръка (Слв).
пл'ỳнгазица *м., ж.* Глезльо, глезла (Слв).
пл'ỳсо̨к *м.* Тътнеж, шум от буря (Слв, Вв, Кт, Пт).
пл'ускà *ж.* Плочеста, неплодородна почва (Пв).
пл'ускàло̨ *с.* вж. *пл'укàло̨* (Слв, Мм, Сок, Чок).
пл'ỳски *прил.* вж. *плоскỳн'* (Сг).
пл'ỳснувам *гл.* 1. Удрям плесница на някого с шум. *Агà го̨ пл'ỳснах на бỳзана, та му о̨тпè ухòно̨.* 2. С шум мигновено избягвам. *Мèчкана пл'ỳсна низ байран.* **пл'ỳснува са** *безл.* Пуква се, чува се трясък. *Фаф к'ðшкêн са пл'ỳсна* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл, Мг, Кг).
пл'ут *прил.* Замърсен (за продукт, върху който мухи са снесли яйцата си). *Свà м'ðсо̨ йе пл'ỳто̨ о̨т мỳхи* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
пл'уштàвец *м.* вж. *скрѝпалец* в 1 знач. (Сит).

по *гл.* Пея. *По, пдеш, пде* — пея, пееш, пее (Кор).

поа̀л' *м.* Плъх. *Вѝдохме го̣лѐм поа̀л'* (Кор).

по̣бахта̀вам *гл.* Побивам от време на време. *Дѐли та по̀бахтам, брѐ!* (См, Ар).

по̣башка̀ (тур.) *нарч.* Поотделно. *Сагма̀лас да̀ си ни йе по̣башка̀* (См, Ас, Ар).

по̣бѐда *ж.* Клевета, набеждаване (См).

по̣бедѐвам *гл.* Наклеветявам, набеждавам (См, Пт).

по̣бѐженко̣ *м.* Страхливец, пъзльо (См, Ар, Ас).

побѐпсвам са, по̣бѐпсувам са *гл.* Почвам да слабея, повреждам се. *От адно̀ го̣дина са по̣бѐпса со̀ чилѐк* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл, Кс).

по̣бѝвам *гл.* 1. Забивам кол или нещо друго на земята. *На̀й-напрѐш по̣бѝвам ко̣ло̀вене, сѐтнѐ зако̣ва̀вам ж'о̀рдине.* 2. *прен.* Натяквам. *Ни што̀ да ми го̣ побѝвате по̀слет'.* ~ **са.** *прен.* Спирам се на едно място и стоя като закован. *О̀ти са по̣бѝваш като̣ ко̀л, нѐмаш ли си ра̀бо̀та?* (См, Пт, Дв, Мс).

по̣бѝжгвам, по̣бѝжгувам *гл.* Сегиз-тогиз търкалям. *По̣бѝжго̣вам ка̀мене* (Слв).

по̣бѝло̣ *прил.* Минало. *По̣бѝло̣ о̀ште ма̀лачко̣, па̀днала хи ра̣ко̀та.*

по̣блѐва *гл.* От време на време блее, изблява. *Адно̀ о̀фца по̣блѐ* (См, Ар, Ас).

по̣бо̀хтувам *гл.* вж. *по̣бахта̀вам* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).

по̣бру̀свам *гл.* Сегиз-тогиз си бруля по малко плодове (См, Ар, Ас).

по̀варза *ж.* 1. Превръзка (Слв, Вв, Кт, Мн, Пт). 2. Връв или въже за връзване на добитък (Чок).

по̀ведал'ке *ж.* вж. *по̣во̣да̀ч* (Лл).

по̣вѐска (рус.) *ж.* Призовка (Пв).

по̣весмо̀ *с.* 1. вж. *па̀смо̣* в 1 и 2 знач. (Мм, Сок, Сф, Тн). 2. Влакно вълна, лен, коноп (См, Сит, Ар).

по̀вет *м.* Хмел. *По̀ветас са йе о̣плѐл по̣ врѝт' дарвѐсо̣* (См, Ас, Дев).

по̣вета̀к *м.* Място, обрасло с повет (Яв, Дб).

по̣вива̀к *м.* Малко дете, което още го повиват (Слв, Вв, Кт, Пт, Пг, Мс, Мн).

по̣вива̀ло̣ *с.* Пелени, с които се повива пеленаче (См, Пв).

по̣вива̀ч *м.* Дебела плетена връв, с която се връзват пелени при повиване на бебе (Пв, Хв).

по̣вѝдам *гл.* 1. Повеждам. 2. *прен.* Убеждавам някого да тръгне по чужд ум (См).

по̀вит *м.* вж. *по̀вет* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

по̣вита̀к *м.* вж. *по̣вива̀к* (Ох, Пв, Хв).

по̀вифка *ж.* вж. *по̣вива̀ло̣* (Рд, Смл, Мс).

по̣во̣да̀ч *м.* Въженце, с което се води добитък (Дб).

по̀во̣дник *м.* 1. Място, дето първата от жените и последният от мъжете играят на хорото (См, Ас, Ар). 2. вж. *по̣во̣да̀ч* (Зг).

по̣во̀рзвам *гл.* Превръзвам. *По̣во̀рзах му ра̀ната* (См, Ар, Ас, Мн).

по̣во̀рхувам *гл.* Върша малко. *Ѝмам наѐт' у̀тра да по̀вархам* (См, Ар, Ас, Мн).

по̀врат'ки *мн.* 1. Гостуване на младоженците в различно време след сватбата на кума, родителите и близките си. *Са̀ вѐчер сме ру̀кани на по̀врат'ки у нивѐстин бо̣ба̀йко̣ и ма̀йка, пак у̀тра вѐчер нах кумо̀* (См, Хв, Ох, Юг, Дб). 2. Гостуване на младоженците българомохамедани у родителите на невястата (Чп, Зц, Бг).

по̣вра̀штам са *гл.* Отказвам се, разваляm спогодбата, връщам си парите, ако е търговска сделка. *По̣во̀рнах са о̣т пазарлъ̀ка* (См, Ас, Ар, Мн).

по̣вра̀штаница *ж.* вж. *сво̀рнато̣ хо̣ро̀* (Лл и др.).

по̣върну̀ване *с.* вж. *по̀врат'ки* (Дер).

по̣га̀дам *гл.* Погаждам, сдобрявам. *Ка̀раха са, ка̀раха, ала на̀й-сѐтнѐ са по̣го̣дѝха* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

по̣газѐи *мн.* Поканените от момина страна сватбари (Дер, Кп).

по̣газѐйка *ж.* 1. Угощение, което се дава на поканените от момина страна сватбари (Дер, Кп). 2. Сватбарка от момина страна (Кп, Гб).

по̣гал'ч̀евам *гл.* Приказвам сегиз-тогиз. *Га̀лѐм да си по̣гал'чѐвам с врѝт' л'удѐте* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

по̣га̀нец *м.* 1. вж. *бо̣га̀нец* (См, Ар, Ас, ШлР, Ков). 2. Потурчен българин (Ков).

по̣га̀на со̀бо̣та *ж.* Съботата преди Богоявление (Чп, Пв, Хв).

по̀гарбо̣м *нарч.* (в израз). *По̀гарбо̣м и по̀газо̣м фта̀сал за жѐнене.* — Физически и материално готов за женене (Слв, Вв, Кт).

по̀глас *м.* Насока, пример (Пв).

по̣глѐвам *гл.* Поглеждам. *С о̀чи ни со̀м йа по̣глѐвал* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).

по̀гледишта *мн.* Погледи, които според повярието носят злини — употребява се при баене против уроки (Дев, См).

по̀глеш *гл.* *повелит.* Погледни. *Ста̀ни дево̀йко̣, та по̀глеш, дѐли не са йе са̀вналọ* (Кт, Вв).

по̣глѝштам *гл.* Поглъщам (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

погл'а̀ам *гл.* вж. *по̣глѐвам* (Гб).

по̣го̣вѐвам *гл.* Постя по малко. *Йѐ по̣го̣вѐвам по̣ адно̀ нидѐл'а* (См, Ар, Ас, ШлР).

по̣го̀дийа *ж.* Сгода, сговор (Яв, Дб).

по̣го̣стѐвам *гл.* Гощавам някого или подарявам нещо на някого. *Го̣стѝха на с м'о̀со̣ и га да си то̀рним фсѐкѐк, по̣го̣стѝха с лаху̀т' и стафѝди* (См, Ар, Ас).

погребàч *м.* Гробар (Чп, Зц, Бг).

подàвам *гл.* 1. Отправям, направлявам. *Подàвате офцèне нах кабòна.* 2. *прен.* Предавам и приемам разни сведения. *Шèр'ат насàм-натàк да подàват и позѝмат* (См). ~ **са.** *прен.* 1. Надпреварвам се. *Га са млòго децàса аднò дрỳго са подàват и адòт пò-млòго.* 2. Храня чувства на симпатии към някого и изразявам това видимо. *Момѝчено ми са подàваше* (См, Ар, Ас, Мн).

подавàч *м.* Дърво, подобно на вила, с което се подава шума за складиране на високо дърво (Хд).

подаврандѝсвам са *гл.* 1. Съвземам се малко. *Захрàни са и са подаврандѝса.* 2. *прен.* Подобрявам отчасти материалното си положение (См, Ар, Ас, Мн).

подàден *прил.* Полегат. *Подàдено мèсто* (Дб).

пòдам *гл.* Ида. *Пòди пòркай мàйка ти* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

подарѝти *гл. инф.* Да подари (ДЛ).

подбажунѝквам *гл.* 1. Подбуждам някого да не стои мирен. 2. Дразня пчели и други насекоми и ги карам да бръмчат (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

подбѐл'вам *гл.* Слагам мазнина в ястие. **подбѐл'ва** (за очи) *прен.* Агонизира. *Крàтила са йе дин'òса за нèга, подбѐл'ва очѝнки* (См, Ар, Ас).

подбѝрам *гл.* 1. Подкарвам. *Пòдбери офцèне.* 2. *прен.* Подхващам (См, Ар, Ас, Мн).

подбòрквам *гл.* Разбърквам нещо. *Пòдбаркай квасò да испечèме колàци.* **подбòрква ми са** *безл.* Повръща ми се (См, Ас).

пòдбраник *м.* 1. Кърпа, с която се връзват здраво челюстите на новородено дете, за да не се изкривят (Гб). 2. Връв, с която се връзват двете пръчки под шията на вола при оране (Пв, Хв). 3. Черен ширит, който минава под брадата на жената, за да крепи феса, е който е заиглен *т'ест'емѐл'а* (См, Ас, Ар).

пòдбулка *ж.* 1. Кърпа — забрадка, везана специално и подарена на булката. 2. *мн.* Двете червени кърпи, които девойката подарява на момковата майка в събота вечерта срещу сватбата на угощението у родителите на девойката (См, Ар, Ас, ШлР).

пòдварза *ж.* Връв, с която се връзват жегли на впрегнат добитък (Лл).

подвèзва *гл.* Прониква, навлиза, преминава през нещо (за вода). *Ф хлèван йе подвèзла вòда* (См, Ар, Ас).

пòдвифки *мн.* Отпадъци от яден треван фураж (Дл, Стр).

подвѝза *гл.* вж. *подвèзва. Кàта гòдина по айсò вакът' ф хлèва подвѝза вòда* (См, Ас, Ар).

пòдглава *ж.* Пряка подчиненост на някого. *Сò чилèк йе пòдглава, нѝщто ни прàви самѝчек* (Слв, Вв, Кт).

подгòзница *ж.* вж. *палдòм* в 1 знач. (Рк).

пòдгъзн'а *ж.* вж. *палдòм* в 1 знач. (Яв, Лл, Сит).

пòдгърла *ж.* вж. *пòдбраник* в 1 и 3 знач. (Гб).

пòддевер *м.* Помощник на шафера при сватбата (Ох).

поддобрèвам са *гл.* Правя мили очи, лицемеря с цел да използувам положението на някого за своя сметка (Слв и др.).

пòден'ум *нарч.* Денем, през деня. *Пòден'ум го са притèкли и абрàли* (СмнС).

пòдзима *нарч.* Есенес. *Пòдзима си дòйдаха* (См, Ас, Ар).

подзимè *ж.* Есен. *Дохòдат си кàта пòдзиме* (См, Ар, Ас, ШлР, Мн, Мг, Кс).

пòдзимоске *нарч.* вж. *пòдзима* (Дев).

подзѝрам *гл.* Вглеждам се, търся внимателно с поглед. *Хòд'ат, подзѝрат и чỳкат на жèнисе* (См, Ар, Ас).

пòдзор *м.* 1. Подозиране, следене. *Ѝмат ма на пòдзор. Зèх го на пòдзор.* (Пв). 2. Гледане надолу. *Òти ма глèдаш на пòдзор? — Òти ма блещѝ слòнцесо* (Слв, Вв, Кт).

пòдзълва *ж.* Помощница на зълвата на сватбата (Ох).

пòди, пòдите *гл. повелит.* Иди, идете (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Мг, Кс, СК).

подлàгам *гл.* Слагам хляб в пещ (Слв, Пт, Дв, Кт, Мс, Пг, Чп).

подлèгам *гл.* Притискам някого да го бия (Яв, См, Ар).

подлекàче *мн.* Обувки, с отрязани фортове (Лл).

подлѝвам *гл.* Сутрин след сватбата поливам на свекъра, свекървата и др. да се умият (См, Ас, Зл, Пт, Дв).

пòдлиле *ж.* Втората от зълвите при сватбения обред (Зл, Нд).

пòдлиф *м.* Поливане сутринта след сватбата на свекъра, свекървата и др. да се умият (См, Ар, Ас, Зл, ШлР).

пòдлога *ж.* Парче от кожа и аба, което се слага отвътре на скъсан цървул (См, Ар, Ас, Мн, Дв).

подлогàр *м.* Голяма *пòдлога*, която покрива целия скъсан цървул (См, Ар).

подлокòсвам са *гл.* Дразня се, обиждам се, сърдя се (Слв, Вв, Кт, Пт).

подлòшки *мн.* вж. *пòдношки* (Бб).

пòдмет'ник *м.* Хляб, печен под връшник (См, Ар, Ас).

подминòвам *гл.* Минавам пред някого, изпреварям. *Варвèхме ваднòш, ала сèтнѐ го подминòх* (См, Ар, Ас).

подмѝчѐм *гл.* Изяждам или изпивам някакъв деликатес или гозба, без да ям хляб (См, Ар, Ас, Мн, Тър).

подмòкнувам *гл.* Давам подкуп (Слв, Вв, Кт, Пт).

подмòл'жува са *гл.* Става клисав — за хляб (Слв, Вв, Кт, Пт).

подмòчвам са *гл.* Престаравам се. *Нимòй са млòгу подмòчва* (Слв, Вв, Кт, Пт).

поднàсêм са *гл.* Възгордявам се, големея се. *Девòйко мàри хỳбава, нимòй са млòгу поднàсê* (н. п. — в См, Ар, Ас, Мн).

поднежетèва са *гл.* Възпалява се (за рана). *От мразò ми са поднèжети рàнаса* (См, Ар, Ас, Мн, Дл, Дев).

пòднехте *мн.* Копита (Зл).

поднèчен *прил.* Подслонен (См, Ар, Ас, Мн).

поднèчувам са *гл.* Приютявам се (См, Ар, Ас).

пòднешки *мн.* вж. *поднòшки* (Бд, Нс).

пòдник *м.* Обор за едър добитък (Ус, Сф, Тн, СмнР, Мн).

пòдница *ж.* 1. Пръстена плоча за печене пити (Бб, Якр, НМ, Куз, Дек, Сит). 2. Връшник (Вр, Съч).

поднòги *мн.* вж. *поднòшки* (Лл).

поднòже *с.* вж. *поднòшки* (Кор).

под'н'ò *нарч.* През деня, денем (Гб).

поднòшки *мн.* Дървените плочки, на които стъпва тъкачката в домашния стан, за да придвижи нищелките (См, Ар, Мн, Зл, Дл).

подòне *с.* вж. *матàн* (Лв).

пòдорак *м.* Граници между ниви и градини, които ралото не може да обхване (См, Ас).

подòрнувам са *гл.* Почесвам се силно. *Од зафчèрашник са лу подòрнувам* (Слв).

подракуснèвам *гл.* Вампирясвам. *Умрèло подракуснèва, агà го прирùпне кòте* (См, Ар, Ас, Мн).

пòдрамник *м.* Подложка на рамо при носене на тежест (Пв, Хв, См).

пòдрастак *м.* 1. Млади стъбълца, покарали отдолу. 2. *прен.* Младо поколение (См, Ар, Ас).

пòдрумо *с.* Цвете подрумче (Сп).

поêм, поèш, поè *гл.* 1. Пея, пееш, пее (Кп, Зб, Хв, Пв, Ох, Мл, Яв, Бр, Нс, Лв, Сел, Жр, Дед). 2. Давам вода на добитък, поя (См, Ар).

пожêл'дèва ма *гл.* *безл.* Сегиз-тогиз ме боде (Слв, Вв, Кт).

позапàл'вам *гл.* Сегиз-тогиз запушвам цигара (См, Ар, Ас, Мн).

позасмухтàвам *гл.* Почвам да смуча по малко, почвам да бозая. *Дèтесо зò да позасмухтàва* (См, Ар).

поздêвам *гл.* Поседявам по малко. *Пòздите òшко, мùло* (См, Ас, Ар).

позгорòпалèвам са *гл.* Събличам се сегиз-тогиз. *Позгорòпалèвам са и сèдêм на слòнце по мàлачко* (См, Ар, Ас, Мн).

пòздер *м.* 1. Дървесинна материя в алабаша (См, Ар). 2. Отпадъци от стъбла на коноп (Пв, Хв, Пт, Дв, Сц). 3. Отпадъци от различни зърнени, бобови и др. храни (Ел, Пв). 4. Подноктие (Хд).

пòздериф *прил.* 1. Отпадъчен, нередовен. 2. Неравен и каменист. *Пòздерива градùна* (Мм, Слв, Сок, Ус). 3. *прен.* С петна по лицето — за човек (ШлР).

поздùгам *гл.* Повдигам (Пп, Дрб).

поздравòвам са *гл.* Поздравявам се с ръкуване (Гб, Кп).

позùмам-подàвам *гл.* 1. Приемам и предавам полученото. 2. *прен.* Разнасям клюки насам-нататък. *Позò от мèне лàф и го подàде дрỳгем* (Слв, Вв).

пòзна го йе *гл.* *безл.* Личи си, познава се. *По гал'чèнèно го йе пòзна, чи йе нè тỳвашно* (Слв, Вв, Кт, Мм, Бс).

пòзнат го йе *гл.* *безл.* Познава се, личи си (Пв).

позовàвам *гл*, Извиквам, повиквам. *Мèне йе мàйка позовàла* (н. п. — См).

поймам *гл.* 1. Подкарвам, *Поймам си мòисе òфце и си вòрвêм.* 2. Приемам. *Поймам пол'вùнаса масрàф за учùлиштесо* (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Зл).

поиспỳскам са *гл.* 1. Сегиз-тогиз изгубвам нещо от моралните си качества. 2. *прен.* Изтървавам се в приказки и др. (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

пòйас *м.* вж. *зỳнка* в 1 знач. (Сем).

пойàхвам *гл.* Яздя по малко. *Агà са уморèвах, та пойàхвах* (См, Ас, Ар, Мн).

пòйдам *гл.* Идвам (Гб, Ис, Хв).

пòйуф *м.* 1. Умивалник, място за миене (пред. бълмох. — См, Ар, Мн). 2. Повой (Гб, Кп).

пòйуфка *ж.* Отпадъци от тревен фураж (Стр).

пòкин *прил.* Непълен. *Ведрùцаса йе пòкича до пèт пòрста* (См, Ар).

поклàнêм са *гл.* 1. Дарявам кума с *канùска* на изпращането му след сватбата (См, Ар, Зл). 2. *прен.* Правя ниски поклони при напущане на бащиния дом на сватба (См).

пòклон *м.* 1. Дар, поднесен от младоженците на кума, когато го изпращат след сватбата, като три пъти се покланят. 2. Дар от младоженци на шафер и на момините, които го занасят у родителите на момата (См, Ар, Зл).

покòлвам са *гл.* Спирам се на едно място като забит кол (Яв, Дб).

покривàк *м.* вж. *завивàк* (Яв, Дб и др.).

пòкрифка *ж.* Було на невяста (Кп и др.).

покрòф *м.* 1. вж. *завивàк* (Зл, Пг, Чп, Тн). 2. Невестино було (Зл, ШлР).

покрòфка *ж.* вж. *покрòф* във 2 знач. (Кп).

покỳле *с.* Козунак (Кп).

покуттùсвам (тур.) *гл.* Вземам смело решение. *Кàк покуттùса да дòйдиш по свà врèме* (См, Ар, Ас, ШлР, Мн).

пола̀гам *гл.* 1. вж. *подла̀гам.* 2. Давам храна на добитъка. 3. Слагам подлога на скъсан цървул (См, Пв).

пола̀тка *ж.* вж. *пала̀тка* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

по̀л'вам *гл.* 1. Чистя конци на нещо, което съм разпорил. 2. Разнищвам (См).

полѐжа *гл.* Замръзва (Гб, Кп).

по̀лес *ж.* Съдба, предопределено нещо (Пер).

по̀лзам са *гл.* Пързалям се (Рк, Кор).

ползу̀нка *ж.* Пързалка (Кор).

по̀лита *прил.* Рядка (вид) тъкан на домашен плат, при която основата е две нишки в гребена и нищелката (Дл).

по̀литна *прил.* вж. *по̀лита* (См, Мн, Ар).

полѝца *ж.* Голяма ниша в стена близо до вратата на стая, в която се готви (См, Ар, Ас).

полѝчвам *гл.* Сравнявам. *Одблѝзо да са вѝдиме, о̀бразас да си полѝчим* (См).

по̀лка *ж. ум.* Поличка на риза (ШлР).

по̀лно-ма̀ло *нарч.* Горе-долу, повърхностно, през пръсти, малко. *Ко̀сни ба̀ре по̀л'но-ма̀ло* (См, Ар, Мн, Бд, ШлР, Дл).

по̀ловица *ж.* 1. Валеж на дъжд и градушка. *Летѝ по̀ловица* (Зл, Мр). 2. Скреж (Дл).

пол'у̀бвам *гл.* 1. Целувам ръка в знак на почит. 2. Изобщо целувам (См, Ар).

пол'улѐйка, пол'улѐйке *ж.* Връв, с която се люлее люлка (См, Ас, Ар, Сит).

поллу̀к *м.* Плуг (Як, Др, Дж).

полу̀на *ж.* Полунощ (Чд, Чер).

пол'упѐнка *ж.* вж. *ко̀пан'че* (Кам).

по̀лупница *ж.* Капак за пещ (Тв, Бн).

по̀л'фкам *гл.* Запалвам да пламне изведнъж. *Нимо̀й по̀л'фка спѝртото* (См).

по̀л'х *м.* Плъх (См, Ар, Ас).

по̀л'ченин *м.* **по̀л'чене** *мн.* Човек от полето (Хв, Пв, Яв).

пома̀йка *ж.* Нерождена майка, която първа закърмя бебе (Вв, Кт, СмнР).

пома̀йчвам *гл.* Назовавам майка друга жена, не родната си майка (Сит).

пома̀ма, пома̀мка *ж.* Примамка, измама (Ив).

помедѐвам *гл.* Харесвам нещо, от което порано съм се отказвал. *То̀ ништѐ лу хлѐп, ала га зѝне от гла̀т, та го ште помедѝ* (См, Ар, Мн).

по̀мет *м.* вж. *по̀мет'ник* (Мм, Сок, Сф, Дев, Лл, Пв, Бб, Кор).

помета̀чка *ж.* Метла (пред. бълмох. — См, Мн, Ас, Ар).

по̀мет'ник *м.* Прът, на който са вързани парцали за чистене пепелта от пещта (Слв, Вв, Кт, Чок, Смл, Мд).

помѝки *мн.* Помия (Як, Др, Дж).

по̀мин *м.* Поминък. *Ѐс оста̀нах ту̀канака, чи ѝма по̀мин* (Чн).

помина̀лка *ж.* вж. *по̀мин. Ако си ѝмате та̀м помина̀лка, трѐбе па̀ да си ѝдите* (Чн, Вг, Бат).

помино̀вам *гл.* Преживявам, прекарвам. *Ка̀к помино̀вате та̀м?* (См, Ар, Ас, ШлР).

по̀митач *м.* вж. *по̀мет'ник* (Ел, Мог, Смн).

по̀мифка *ж.* вж. *по̀мет'ник* (Сем).

помрѐн'вам *гл.* 1. Повяхвам, клюмвам. 2. Очите ми губят своя блясък. **~ са.** Слабо се заоблачава. *Небѐсо са помрѐни* (См, Ар, Ас).

помрѐнен *прил.* Избледнял, пожълтял, потъмнял. *Помрѐнени о̀чи* (См, Ас, Ар, Дев, Мн, Сит).

по̀мислишта *мн.* Зли мисли на лоши хора, които причиняват злини на невинни хора. Думата се употребява при баене (ШлР).

по̀н', пон' *м.* 1. Пън, дънер. 2. Най-голямото дърво, което поддържа огъня. 3. Цицка на доен добитък (Бд, Бр, Нс, Лл, См, Ар). 4. вж. *пѝшлек* във 2 знач. (Зб, Бд, Бр).

по̀на *ж.* Здрава връв, направена от козина, която служи за спъване на товарен добитък (Хв, Пв).

понабру̀чквам *гл.* Понабирам малко, правя гънки (за шев). **~са.** Понабръчквам се. *Байѐ са понабру̀чка, оставѐло йе.* (См, Ар, Ас).

понабу̀зва са *гл.* Понадува се нещо така, че да прилича на буза (См, Ар, Ас).

понабру̀свам *гл.* 1. Сегиз-тогиз си отбрулвам по някой плод (См, Ар, Ас). 2. *прен.* Понякога се ядосвам, разсърдвам се (Слв, Вв, Кт).

понага̀л'вам са *гл.* Поналюбвам се. *Хо̀дих, хо̀дих, ала са понага̀лих на мо̀ми* (См, Ар, Ас, ШлР).

понагал'чѐвам са *гл.* Понаприказвам се. *Ага са пона̀гал'ча, та ми миндова сакантѝйаса* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

понагарванѝсва са *гл.* От време на време се сдавя — за кучета и вълци (См, Ар, Ас).

понагаргу̀чвам *гл.* Вземам на гърба си някого от време на време. *От у̀мора ни мо̀жех да стѝпам, та ма понагаргу̀чваха като дѐте* (См, Ар, Ас).

понаго̀ркнува *гл.* Понагарча. *Бра̀шносо понагдркнува, бѐл'ки йе ста̀ро.*

понагро̀чвам са *гл.* Понамръщвам се малко. *Понагро̀чих му са и то кѝпна от пла̀ч* (См, Ар, Ас).

пона̀д'вам са *гл.* Надявам се малко. *Пона̀д'вам са да си до̀йде за Ко̀лада* (См).

понакалапѐсвам *гл.* Понякога нареждам едно върху друго в ред набързо (См).

понакамат'нѐвам *гл.* Поразхубавявам (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

понакикѐшкувам са *гл.* Понасмивам се (См, Ар, Ас).

понакл'у̀нцувам *гл.* Понасичам с големи усилия малко трески (Слв, Вв, Кт).

понако̀йкам са *гл.* Понахленчвам се (Слв).

понако̀крêм са *гл.* Понакъдрям се (Ел, СмнР, Мн).

понакỏлч'вам са *гл.* Полягам на едната си кълка за малко (См, Ар, Ас, ШлР).

понакỏпр'ам *гл.* Понагласявам, понатъкмявам (См, Ар, Ас).

понакỏрд'вам *гл.* 1. Понякога турям в ред някои неща. 2. *прен.* Понякога поплаквам за близък покойник (См, Ар, Ас).

понакỏрм'увам *гл.* Сегиз-тогиз давам сол с брашно на добитък (См, Ар, Ас).

понакỏрн'увам са *гл.* Понякога се ощетявам от нещо (См, Ар, Ас).

понакỏцвам са *гл.* Добивам слаба херния (См, Ар, Ас).

понакỷд'вам *гл.* Понацелувам. *Йѐ си понакỷдих дѐтѐнцѐно* (См).

понакỷсвам *гл.* Сегиз-тогиз опитвам гозба (См, Ар, Ас, Дев).

понал'ỏскувам са *гл.* Сегиз-тогиз се понапивам (См, Ар, Ас).

понамàхвам, понамàхнувам *гл.* Подострям малко. *Понамàхнах тарпàнас* (См, Ар, Ас).

понамàхувам *гл.* Понапридам малко прежда на чекрък (См, Ар, Ас).

понамàчквам *гл.* С тежък товар слабо набивам, контузя кръста на товарно животно (См, Ар).

понамерѝсвам, понамерѝсувам *гл.* Слабо надушвам нещо (См, Ар, Ас).

понамѐхнувам *гл.* Приличам малко на някого. *Дѐтесо понамѐхнува на рахметлѝ мàйка* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

понамѝсва са *гл.* Поразбърква се политически. *Дин'ỏса пàк са понамѝса* (См, Ар).

понамлàт'увам *гл.* 1. Понабирам, понасичам дърва. *За адѝн сахàт' си понамлàтих байѐ сурвѝци,* 2. *прен.* Понабивам, понаблъсквам. *Понамлàтих го, та ште ма запỏвни* (Дев, См, Ар, Ас, Мн, Мг, Кг).

понамỏкнувам *гл.* Понаскубвам. *Буднỏш си понамỏкнувам тревѝца от вàшѐна л'увàда* (См, Ас, Ар).

понамастѐвам *гл.* Мразя малко, понамразвам. *От айсѐ крàмоли, та ми понамастѝха децàса* (См, Ар, Ас).

понарỷквам са *гл.* Сегиз-тогиз се поскарвам, понавиквам. *Понарỷквам му са и тỏ йде плàч* (См, Ар, Ас).

понасàвам са *гл.* Понабозвам се (Слв, Вв, Кт, Пт).

понасѐвам са *гл.* вж. *понасàвам са* (Хв, Зб, Пв, Сит, Чок).

понасỏсвам *гл.* Посниждам. *Ж'ỏрдисе понасỏсахме, ỏти са крỏпи* (См, Ар, Ас).

понатѐсувам *гл.* Понадялвам (Хв, Пв).

пỏнаштум *нарч.* Нощем. *Йѐ шта йа ỷчѐм пỏденум, ти ште йа ỷчиш пỏнаштум* (Ас).

пỏнда *ж.* Прясна пита, която при раждане на детето поднасят на родилката (Гб, Кп).

пондопàшка *ж.* Стърчиопашка (Слв, Вв, Кт).

понжỷк *м.* Кожена кесия за огниво, кремък и прахан (Смл).

пỏнник *м.* вж. *пỏдник* (Бк, Вк).

пỏникум *нарч.* 1. Сърдито, намръщено. *Погл'ỏдна го пỏникум* (Мм, Сок, Бс). 2. С наведена глава, тъжно. *Агà са клàнеш, пỏникум гл'ỏдай* (См, Пв, Хв).

понѝсам *гл.* Изтърпявам. *Самѝчка си знàѐм, каг го понѝсам.* **понѝса ми** *безл.* Отърва ми, имам сметка. *Кàжѐм ли му, хич му ни понѝса и са сỏрди* (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Мг, Кг).

п'ỏнкам са *гл.* Напъвам всички сили (См, Пт, Чп).

пỏнница *ж.* 1. вж. *чѝрап* (См, Тх, Мд, Бк). 2. Обор (Сщ).

пỏнош *нарч.* 1. Нощем. *Пỏнош хỏди, пỏнош не дохỏжда* (Чн). 2. Цяла нощ (Чн).

пỏнашшо *нарч.* Нощес, през нощта (Гб).

пỏнта *ж.* Пневмония (См, Ар, Мн, Ас, Кс, Дев).

понтѐсвам *гл.* 1. Разболявам се от пневмония. 2. Силно се простудявам.

понтѐсън *прич.* Заболял от пневмония (Гб).

понỷда *ж.* 1. Подарък от разни ястия на родилката (Чн, СП, См, Бб, Якр). 2. Донесените в деня на сватбата от невястата три хляба на младоженеца (Гб, Кп).

понỷд'увам *гл.* Подарявам при някой рядък случай (Гб, Кп, СП).

пỏнца *ж.* вж. *чѝрап* (Пд).

пон'ч', понш' *м.* Топла ракия или ром със захар (См, Зл).

пообàрвам *гл.* 1. Опипвам набързо. 2. Претършувам набързо (См, Ар, Ас, Мн).

пообѝд'вам *гл.* Спохождам от време на време. *Пообѝдахме бỏлнонo* (См, Ар, Ас).

поовлàгнува *гл.* Добива малко влага. *Сѐносо йе поовлàгнало* (Слв).

пооглỷхнувам *гл.* Отчасти губя от слуха си. *От ланскỏ пỏдзиме йе пооглỷхнало* (Слв, Вв, Кт, Пт).

поодбàвѐм са *гл.* Поотслабвам (См, Ар, Ас).

поодрỏбвам *гл.* Отхапвам, отгризвам малко (Слв, Вв, Кт, Пт, Мм).

поỏм *гл.* Отивам (Кп).

поопарталѝвѐм са *гл.* Поокъсвам се (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

поосỷнвам *гл.* Отлагам за късо време (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

поотавлѐвам *гл.* Угоявам малко (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мт, Кг).

поосрамотѐвам са *гл.* Позасрамям се (См, Ар, Ас).

поосỷквам са *гл.* Пообърсвам се (См, Ар, Ас, Мн).

поотрỏсвам са *гл.* Съвземам се малко (от болест). *Чилѐкас баѐ са поотрỏси.*

поотсỷнвам са *гл.* Отдръпвам се малко (См, Ар, Ас).

поочо̀квам *гл.* Отчупвам си по малко (См, Ар, Ас, Мн).

по̀п *м.* 1. Забито в земята дърво, на което се върти детска въртележка. 2. Главно дърво, на което са заковани другите дървета на покрива. 3. *прен.* Кръстопът (Слв, Вв, Кт, Пт).

поп *м.* 1. *вж.* *пратѐц* (Лл, Нс). 2. вж. *по̀п* във 2 знач. (Бб, Вел).

попадѝйка *ж.* вж. *кал'ма̀нка* в 1 знач. (Кам).

попад'о̀ *ж.* Попадия (Ас, См, Ар).

попа̀ра *ж.* Рядка каша (Бб, НМ).

по̀праска *ж.* Слаб дъжд, росица (См, Зл, Ар).

по̀пархчица *ж.* *ум.* Слаба росица (См, Ар, Зл).

попаше *с.* 1. Място, в което по 2—3 часа дневно се пасат овце (См, Пв, Ар). 2. Мляко, което стопаните надояват от овцете си, като ги пасат по своите ниви и градини след отделянето им от мандрата (См, Пг, Мс, Яв, Пт).

попѐрка *ж.* Пиперка (Слв, Пг, Мс, Пт).

по̀пит'ник *м.* Дете, което много пита и с това досажда (Слв).

по̀питум *с.* Питане. *Чи ка̀к мо̀жиш да флѝзаш ф чу̀зда градѝна бис по̀питум* (Слв).

попѝшкувам *гл.* Бода малко, понабодвам (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

по̀пка *ж.* 1. вж. *попад'о̀* (Слв, Пт, Ус, Мм, 2. Копче (Бд, См).

по̂пкам *гл.* Бутам някого така, че да падне. *По̂пна ма от во̀рх два̀ран* (См).

попладно̀вам *гл.* Обядвам малко. *Попладно̀вахме на̀бързе* (См, Ар).

по̀плак *м.* Плач, оплакване (Хв, Пв).

по̀плъч *м.* Разбойник (Дев).

попо̂дам, попъдам *гл.* 1. Хвърлям нещо или някого. *Айсига̀ ште та попо̂дим ф парда̀л'никан.* 2. Бутам някого или нещо да падне. *Попо̂дих го чѐк ф ха̀ндакан.* 3. *прен.* Ям бързо и лакомо. *Стѝга попо̂дай, чи ти ште ста̀не ло̀шо* (См, Ар, Ас, Мн).

попо̀йвам *гл.* Попявам (Зб).

попонѝсам *гл.* Мърморя, роптая непрекъснато (Пв, Хв).

попо̂пкувам *гл.* Понякога бутам да падне (См, Пт).

попосу̀нвам са *гл.* Премествам се малко См, Ар, Ас, Мн,).

попотсу̀нвам са *гл.* Подхлъзвам се малко (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

по̀прак, по̀прек *м.* Каиш или плетена връв, с която се стяга самара на товарен или яздови добитък през гърдите близо до предните крака (См, Ар, Ас, Мн, Рк, Дев, Зл).

попра̀лка *ж.* вж. *попрѐлка* (пред. бълмох. — Хд, Зг).

по̀прах *м.* Слаб ситкав снежец (ШлР).

по̀праха *ж.* вж. *по̀прашка* (Пв, Яв, Нд, Стр, Рд, СмнР, Кор, Ор, Хд, Пд).

по̀прашка *ж.* Тънка снежна покривка (См, Ас, Бб, НН, Мн).

попрѐгам *гл.* Стягам колана на самар, за да е готов добитъкът за товарене. ~ *са.* *прен.* Стягам всичките си сили за работа. *Попро̂гнахме са и бо̀рже збра̀хме сѐното* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

попрѐлка *ж.* 1. Седянка на моми и ергени, на която всяка работи своя работа (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Бб, Якр, НМ, СП, Чн). 2. Гостуване на годеника вечер в дома на годеницата (См, Ар, Ас).

попрѐлкувам *гл.* Присъствувам на седянка (н. п. — Чн).

попрогѐпцвам, попрогѐпцувам *гл.* Правя малка сутрешна закуска (См, Ар, Дев).

попр'ол'ка *ж.* вж. *попрѐлка* (пред бълмох. — Лл).

по̀пун' *м.* Валчест гладък речен камък, с който приглаждат новонаправено огнище (См, Пт, Мс).

попу̀скам *гл.* Предупреждавам някого за нещо чрез трето лице. *По̀пусните му, чи ште му зо̂ма главенѝцана* (См, Ар, Ас, Дев).

по̀разика *ж.* 1. Тресчица, влязла под кожата (Слв, Вв, Кт, Мм, Рд, Чц, Пт). 2. Пън от отсечено дърво, който стърчи (Дб).

по̂ран', по̂рън' *нарч.* Олеве (См, Ас, Ар, ШлР).

по̂ран'ка по̂рън'ка *нарч.* *ум.* вж. *по̂ран'* (См, Ас, Ар, ШлР).

по̀рас *м.* вж. *по̀разика* в 1 знач. (Зл, Нд, Стр, Ср, Дл, Як).

порассу̀рнувам са *гл.* Проявявам небрежност към облеклото си. *О̀ти са ни ст'о̂гниш, ами са си порассу̀рнал?*

по̀рачка *ж.* Поръчка. *Зафта̀рах ти по̀рачката, ала па̀к си забо̀рил* (См, Ас, Ар).

по̂рашен *прил.* По-раншен, одевешен (См, Ас, Мн, Ар).

по̂рвица *ж.* За пръв път. *Сва му нѐ по̂рвица* (Слв, Вв, Кт, Пт).

порева̀лник *м.* Угощение на жени у младоженци българомохамедани на втория ден след сватбата (Вр).

порѐф *прил.* Проклет. *Порѐви л'у̀де* (Мм, Сок, Бс).

по̂ржѐм *гл.* Пека. *По̂ржѐм каф'о̀* (См, Ар).

по̂рженo *с.* 1. Опържени яйца с масло. 2. *прен.* Гостуване на годеника в дома на годеницата, където го гощават с пържени яйца. *Сно̀шта си хо̀дил на по̂ржено, по̀зна йе* (См, Пт, Дв).

по̂рф край *нарч.* Отначало (Слв, Пт, Дв).

по̂рва чо̀рква *ж.* Посещение на жени, омъжени след Димитровден на богослужение на 6 май, Гергьовден (См, Ас, Ар).

порѐс *м.* Остър северен вятър (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

по̣ризàва *гл.* Изцвили (за кон). *Йл'о̣во̣ кòнче по̣рѝза* (н. п. — Ак).

по̣ризàн *м.* Малко дете, което още ходи по ризка (Слв, Бв, Кт, Пт).

пòрка ма *гл. безл.* Имам бодеж, боде ме (пред. бълмох. — Зл).

пòрка *гл.* Боли с остра краткотрайна, стрелкаща болка, пробожда (Зл).

по̣рлàнта *ж.* Кърпа за глава (Сщ).

по̣рлѐт' *нарч.* Нàпролет (Як, Др, Дци, Дм).

пòрнал *прич.* Ударил с нож, пробол (См, Ас, Ар).

по̣ро̣дѐне *с.* Коледа (ДХ, ГДер).

по̣рòйник *м.* Буен, невъздържан младеж (Яв).

пòрс *ж.* Земя.

пòрта *ж.* 1. Голяма външна врата на къща (Тх, Нд, Зл, Гм). 2. Голяма врата на ограда около къща (См, Ас, Мн). 3. Врата на заградена ливада, градина и др. (Слв, Вв, Кт, Мд, Рд, Дл).

пòртеница *ж.* 1. Една от хоризонталните успоредни дъски, които образуват портата на двор, градина, ливада и др. *Ага излезѐте, тỳрите си врѝт' пòртениците на пòртата.* 2. *прен.* Груба, глупава и невъзпитана жена (См, Ар, Ас).

по̣рỳквам, по̣р'ỳквам *гл.* 1. Повиквам. 2. Понякога навиквам, скарвам се (См, Дев).

пòршê *ж.* Лишей по кожа на лице (См, Ас, Ар, Мн).

пòршево̣ бѝле *с.* Билка, с която се лекува кожната болест пършей по хората и добитъка (Слв, Пт, Дв).

пòрштêм *гл.* Имам диария. *Дѐтêсо̣ о̣т зафчѐрашник парштѝ* (См, Мн, Ар, Ас, Дев).

по̣сàва *гл.* Бозае по-малко (См, Ар, Ас).

пòсадница *ж.* Ръченица. *Хòте да изигрàим аднò пòсадница* (См, Ар, Ас).

по̣сажѝзам *гл.* Поизгарям и правя на пепел. (См).

по̣сал'мѐвам са *гл.* Поглезвам се. *Гàли да са по̣сал'мѐва* (См, Пт, Мс).

пòсан *прил.* Нечист, мръсен. *Пòлата ти йе пòсанка* (См, Пт, Мс, Пг, Чп).

по̣сатѐ (тур.) *с.* Оръжие. *Нагòре кàрай, кòн'о̣ л'у нѐго̣во̣то̣ по̣сатѐ* (Вр).

по̣свинѐвам *гл.* 1. Вампирясвам (поверие, пред. бълмох — См, Ар, Ас). 2. Ставам много зъл (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).

по̣сѐва *гл.* вж. *по̣сàва* (Чок, Пв, Зб).

пòсек *м.* **пòсеки** *мн.* Сечище (Яв, Ох и др.).

по̣сидѐлка *ж.* Седянка (См, Пт, Дв).

по̣синенѝк *м.* Осиновено момче (Чп, Зц, Яв).

по̣ско̣ко̣тѝшкувам *гл.* Погъделичквам (См, Пт, Дв, Пг, Мс, Чп).

по̣скрòпнувам *гл.* Поскъсявам малко. *Да му по̣скрòпним кафтàнчекас, чи му йе дл'òк* (См, Пт, Пг, Чп, Мс).

по̣слàгувам *гл.* Проявявам внимание, уважение към някого (См).

пòслет' *нарч.* 1. Подир. 2. След време. *Пòслет' нѐга хòди* (См, Ар, Ас, Дев, Гб).

пòследак *м.* 1. Плацента. 2. *прен.* Дете, което неотлъчно върви след майка си. 3. *прен.* Резултат, последица, сетнина (См, Пт, Дв, Мс, Чп, ШлР).

пòследник *м.* вж. *пòследак* в 1 знач. (Кп).

по̣следòк *м.* вж. *пòследак* в 1 знач. (Бб).

пòсло̣на *ж.* 1. Преддверие на долен етаж; дълъг коридор, който води от главния вход на къщата до стаите за живеене на долния етаж (Ас, Лл). 2. Подслон (Чок). 3. Салон, постлан с плочи, цимент или трамбован с пръст (Лл).

по̣смухтàвам *гл.* Смуча по-малко (Слв, Вв, Кт).

пòснêм *гл.* Цапам, мърся. **~са.** Цапам се, мърся се. *Йѐце ми са пòсни рѝзаса, та ма йе срàм о̣т л'удѐсе* (См, Ар, Ас. Мн, Дев).

пòсник, пòсник *м.* 1. Ведрица и друг съд, в който се събира помия и остатъци от храна за добитъка (Слв, Вв, Кт, Мм, Пт). 2. Парцал за вадене от огън на нагорещен съд (СмнР). 3. *прен.* Мръсник (Кор). 4. *прен.* Лаком човек, който неподбира храна, а всичко яде (Слв).

по̣снѝснувам *гл.* Снишавам, свалям надолу. *Пòснисни, гòро̣, лѝстено̣, да си ми скрѝйш хайдỳте* (н. п. — См, Ас, Ар, Сч).

по̣снистàрци *мн.* Карнавал, който се устройва в понеделника след сирни заговезни (Хв, Пв).

по̣сò *ж.* Утайка (См, Пт, Дв. Мс, Пг).

по̣сòсвам *гл.* Додавам, допълвам (Гб и др.).

по̣спàрêм *гл.* Пестя, пазя пестелив ред в разходване на средства (См, Пв).

пòспаф *м.* Сън, колкото трае изработването на един *пòстаф* (Слв).

по̣спо̣рòждувам *гл.* вж. *по̣спàрêм* (См, Ар,Ас).

по̣срòштане *с.* Гостуване на младоженци българомохамедани на втория ден след сватбата у родителите на девойката, за да съобщят, че е девствена, при което младоженецът поднася дар на родителите ѝ (Вр).

пост *м.* Кожа, на която коленичат да се кланят българомохамеданите (Бд, Нс).

пòста *ж.* Част от нива, която се изработва на едно минаване (СК).

пòстаф *м.* Част от нива, градина и др., определена със знаци, върху която се свършва известна работа за определено време (См, Ар).

по̣ставѐло̣ *с.* Дълъг *мисàл'*, който се постила на трапезата, когато се хранят много хора (ШлР, Слв).

по̣стакѝйа *ж.* 1. Кожа за постилане. 2. Изобщо кожа (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

по̣стàле *мн.* Прости обуща (Дек, Куз).

по̣стàнвам, по̣стàнувам *гл.* Поизоставам на път поради слабост и преумора. *Магàрче-*

тиштесо ми йе поста̀нало, та му задѐнах тва̀рас (См, Ас, Мн).

постапта̀вам *гл.* Понатъпквам (См, Ар, Ас).

по̀стелке *ж.* Постеля (Хв, Пв, Дн).

постила̀к *м.* Черга за постилане (Хв, Пв, Дн, Чп, Пг).

по̀стойам *гл.* 1. Пазя, вардя. 2. Почитам, уважавам. *Йѐ си по̀стойам врѝт' хадѐтесе* (См, Ас, Пт, Дв, Мс).

по̀стра 1. *ж.* вж. *прист'о̀* (Пд). 2. *прил.* Шарена (пред. бълмох.).

по̀стрêм *гл.* Кича, шаря, украсявам тъкан с разни прежди (Ел, Бк, Рд, Дл).

по̀стрен *прил.* Шарен. *По̀стрени ха̀лишта* (Ел, СмнР, Мд, Стр).

посу̀вам *гл.* Помествам, премествам (См, Мн, Ас, Ар, Дев).

посу̀квам са *гл.* Замахвам да ударя, плаша, че ще ударя. *Посу̀ка ми са да ма бахтѐ* (См, Мн, Ас, Ар, Дев).

посу̀нвам *гл.* 1. Отместям нещо. 2. *прен.* Отлагам за по-късно. *По̀суните за нѐкаф мѐсац главештò̀с* (См, Мн, Ас, Ар, Дев).

посу̀рнувам *гл.* 1. Влача на известно разстояние. 2. Пързалям се малко.

пот *м.* Сандък, в който пада смляното брашно във воденица (Лл).

п'о̀т' *числ.* Пет. *Да̀л му мейда̀н' тама̀н' п'о̀т' дѐн'а* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).

потайник *м.* Детектив, таен агент (Дгн),

по̀тан *прил.* Възпитан, който върши добри дела (См, Пт, Дв, Пг, Мс, Чп).

потапа̀лвам *гл.* Помръдвам. ~ **са.** Помръдвам се. *Хич са ни потапа̀лвам от айсва̀ мѐсто* (См, Пт, Дв, Мс).

потапта̀вам *гл.* 1. Тъпча по малко. 2. *прен.* Прикривам нещо, потъпквам. 3. *прен.* Не зачитам думите на някого, не уважавам (См, Ас, Ар, Мн).

по̀тара *ж. остар.* Претърсване, обиск (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

по̀тичова *прил.* Която има менструация (Зл и др.).

поттѐтрувам *гл.* Обърквам, развалям, провалям. ~ **са.** Разваля се, обърква се, провали се. *Ра̀ботаса са поттѐтри* (См, Ар, Ас).

потка̀рвам *гл.* Наричам, зова (См, Ас, Ар).

поткарка̀н'вам поткаркан'увам *гл.* Поемам, тръгвам. *Кадѐ си поткарка̀нил* (Ус).

потко̀ва̀ва са *гл.* 1. Изтръпва болезнено от кисели плодове и др. (за зъби). *От галагу̀нкисе забѐсе ми са потко̀ва̀ха.* 2. *прен.* Набивам. *Ху̀баве го потко̀ва̀х* (См, Ар, Ас).

по̀ткор *м,* Прякор, фамилно име (См, Ар, Ас, ШлР).

поткокорѐсвам, поткокоро̀свам *гл.* Подбуждам някого към неподчинение (См, Ас).

поткра̀там *гл.* Поприврършвам (пред. бълмох.— См, Ар, Дев, Ас).

по̀ткум *м.* Помощник на кума (Ох).

по̀т'нина *ж.* Пара, която пътник-гурбетчия на тръгване от дома си подарява на свои близки или на първия срещнат човек на пътя, за да му пожелае добра сполука (См, Пг, Мс, Чп, Пт, Дв, ШлР).

по̀тно *нарч.* Прилично. *По̀тно йе и нѐга да калѐсате* (См, Ас, Ар, Мн).

по̀тон *м.* 1. Салон (Мм, Сок, Сф, Тн, Вк). 2. Преддверие на етаж, ходник, коридор (Юг, Пв, Яв, Хв). 3. Обор (Стр, Кп). 4. Таван (Пг, Чп, Сит). 5. Салон с трамбован и пригладен пръстен под (Лл). 6. Втори етаж (Якр).

по̀тоница *ж.* вж. *прѝнга* в 1 знач. (Дор, Кос).

потпа̀рêм *гл.* 1. Отдолу изкъртвам или разкъсвам нещо. *Потпа̀рêм йа оддо̀л и йа искро̀т'вам.* 2. *прен.* Започвам да се заяждам за нещо. *О̀ставите сига̀ са̀йа ра̀бота, стѝга йа потпа̀райте* (См, Пт, Дв, Мс, Пг).

по̀тпаска *ж.* вж. *миндил* (Дх, Зл).

потпѝвам са *гл.* Пропивам се (пред. н. п.).

потпѝнам *гл.* Залоствам врата или друго нещо (См, Ас, Пт, Дв).

потпѝрам *гл.* Грижа се за материалната издръжка на някого изцяло или отчасти. *Нѝкакаф го нѐма да потпрѐ бо̀байка му.*
потпѝра ма *безл. прен.* Не мога да поемам дъх. *Потпѝра ма фаф г'у̀сас* (См, Пт, Дв, Пг).

потпира̀чка *ж.* 1. вж. *вастага̀вка.* 2. Дърво, с което се подпира плет при лека ограда (См, Ар, Ас).

потпѝцам *гл.* Пека нещо така, че отдолу да се препече добре (бълхр.).

потпѝчêм *гл.* вж. *потпѝцам* (пред. бълмох.).

потпрѐн *прил.* 1. Който има подпора. 2. *прен.* Който има материална помощ от някъде. 3. *прен.* Недопечен, клисав (за хляб). *Со̀ по̀т' хлѐбас йе потпрѐн* (Слв, Вв, Кт).

по̀тпрêчка *ж.* Кол за подпиране лека дървена ограда (Пд, Бл).

потпрѝштвам *гл.* Прищипвам (Кор).

по̀траса *ж.* 1. Страшилище. 2. Застрашителна поза (Слв, Вв, Кт, Пт. Стр). 3. Нещастие, злополука (ШлР).

потребова̀лка *ж.* Крайна нужда (Яв, Дб).

потрѝса ми са *гл. безл.* 1. Изпитвам отвращение. 2. *прен.* Повръща ми се. *Га̀ го гл'о̀дам, та ми са потрѝса* (Слв, Вв, Кт).

потро̀свам са *гл.* вж. *посу̀квам са* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

потскорнѐвам *гл.* Подбуждам някого да прави нещо, което не е приятно на другиго (Слв, Вв, Кт, Пт, Сг).

по̀тслона *ж.* Обширно място от къща, което е покрито само отгоре (Яв, Дб).

по̀тсмеха *нарч.* За подигравка, за смях. *Ста̀на̀л си за по̀тсмеха* (Слв).

по̀тстап *м.* Основа на строеж (См, Ар, Ас, и др.).

потсу̀вам са *гл.* Подхлъзвам се (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Зл).

потсу̀нвам са *гл.* вж. *потсу̀вам са* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

потсу̀рнувам са *гл.* 1. Влача се. 2. *прен.* Пристигам неканен, нежелан (См, Ар).

по̀тсушна *ж.* Навес, покрито място (Кп. и др.).

по̀тулан *прил.* 1. Мълчалив, упорит. 2. *прен.* Потаен (См, Ар, Ас).

по̀т'ум *нарч.* На път, на минаване. *Йѐ го̨ шта ру̀кна по̀т'ум* (См, Пт, Пг, Мс, Чп).

потѝрчит са *гл.* *инф.* Да се потурча. *Не ше са потѝрчит* (Гб, КП).

потфуду̀л'вам са *гл.* 1. Възгордявам се, надувам се. 2. Разсърдвам се (См, Пт).

потфу̀шва са *гл.* 1. Отделя се от тяло (за кожа от мускула при рана). 2. Отделя се от стена — за мазилка (См, Ар, Ас).

потфу̀шен *прил.* Подкожушен. *Мазѝлкаса на два̀рас йе потфу̀шена* (См, Ар, Ас).

по̀тхран *м.* Допълнително хранене, подхранване. *Да̀вай му по̀тхран, то̨га̀ва ште са ставлѝ* (Слв, Вв, Кт).

по̀т'чек *м. ум.* Пътечка, път. *Сто̀ри ми по̀т'чек да мѝна* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

потчѝл'вам са *гл.* Отслабвам (Слв, Вв, Кт и др.).

потчѝлѐм *гл.* Подострям. *Потчѝлих ко̀лете* (См, Ар, Ас).

потчо̀пвам *гл.* Правя усилие да отделя две дъски, дървета или други неща, плътно слепени или съединени едно с друго. *Потчо̀пих врата̀на о̨до̨до̀л и йа о̨тво̀рих* (См, Ас, Пт, Дв, ШлР).

поўзаница *ж.* Пързалка (Вел).

пофа̀там *гл.* 1. Хващам по малко, похващам. 2. *прен.* Искам обяснение от някого за нещо. *И мѐне пофа̀таха за со̀ клѐп* (См, Ас, Пт, Дв, Мс, Пг).

пофл'у̀тнува са *гл.* Понакиселява (за нещо, което е започнало да се вкисва). *Васу̀лѐс са йе пофл'у̀тнал* (См, Пт, Дв, Чп, Мс).

пофта̀свам *гл.* Поприврършвам. ~**са.** *прен.* Обещавам. *Пофта̀сах му са да му по̀ко̨сам* (См, Пт, Дл, Чп, Мс, ЩлР).

по̀фторан *прил.* Втори. *По̀фторно̨ лѝбе* (Муг, См).

по̂х *м.* Прах, прашинка. *Нѐмаме си по̂х брашо̀нце* (Слв, Вв, Кт, Пт).

похала̀ч *м.* Дете, което всичко пипа (Слв).

поха̀лвам *гл.* 1. Попипвам. 2. Поработвам. 3. *прен.* Покрадвам. *Ага ми трѐва, пак си нѐмам, та си поха̀лвам и чу̀здо̨.* 4. Закачам някого, дразня.

похла̀пѐм *гл.* 1. Захлупвам съд. 2. *прен.* Отговарям достойно. ~**са.** *прен.* 1. Преструвам се, че не чувам. 2. Спотайвам се (См, Ар, Ас, Мн).

по̀хранка *ж.* Лакомства, които близки носят на родилка непосредствено след раждането (Св, Рво, Тн, Пв, Хв).

поху̀дам *гл.* Ходя понякога (пред. бълмох. — Чд, СК, См, Мн).

по̀чекни *гл.* *повелит.* Почакай малко (См, Пт, Мс, Пг, Чп).

по̀чѐска *нарч.* По-късно, надвечер. *Йѐла по̀чѐска* (Слв, Вв, Кт, Сф, Дв, Пт).

почѐхта̀ло̨ *с.* Тънка птича кост, приспособена за чистене на зъби (Слв).

почѝлен *прил.* 1. Подострен. *Мо̀ливас ми йе почѝлен.* 2. *прен.* Свадлив, заядлив. *По̨чѝлено̨ ба̀бичетишите* (Гб).

по̀чка *ж.* вж. *за̀тка* (Дн).

почу̀вам *гл.* 1. Изпълнявам съветите и нарежданията на по-възрастните, послушен съм. *На̀шесо̨ дѐте йе ста̀нало̨ ѐвро̨, хѝч ни почу̀ва.* 2. Вардя, пазя. *По̀чувай хайва̀несе да си по̀дам* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

по̀чудиште *с. ув.* Зла мисъл — употребява се при баене (ШлР).

пошено̀вам са *гл.* Повеселявам се. *Фчѐра бе го̨лѐм пра̀зник, та ху̀баве са пошено̀вахме* (См, Ас, Ар).

по̀шка *ж.* Костилка (См, Пт, Чп, Мс, Пг).

пошта̀мѐм *гл.* 1. Скривам, затулям нещо. *Када̀ поштамѝхте клѐштете?* 2. Потъпквам, премълчавам някое престъпление. *Кра̀л, кра̀л, ала ра̀бо̨тана—поштамѝли.* ~**са.** *прен.* Спотайвам се, правя се, че на чувам. *О̀ти са пошта̀мете, брѐ?* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг).

поштарво̀вам *гл.* Гощавам с лакомства (См, Ас, ШлР).

по̀ъс *м.* Пояс. *Червѐн по̀ъс* (Съч, Пв, Хв.).

пра̀ве *нарч.* Право. *О̨тѝдахме пра̀ве ф касабо̀на* (См, Ар, Ас, Зл, Чн).

правенѐ *с.* Магия (Бкк).

пра̀ветан *прил. остар.* Справедлив, праведен (Ус, Рво).

правѐц *м.* Прав път в прическа на жена (Гб).

правѝ ми са *гл. безл.* Струва ми се. *Тѐбе са правѝ, чи л'у тѝ си йуна̀к фаф сѐло̨* (Ас, См, Ар, Мн, Дев).

правѝлка *ж.* Правене на магия (поверие пред. бълмох.).

пра̀вина *ж.* Правда, справедливост, право. *Нѐма пра̀вина ф со̀ свѐт* (См).

пра̀вишта *ж.* Жълта валчеста слива (Куз, Дек, Зл).

право̨ро̀шка *прил.* С прави рога (Чд).

пра̂ф посидѐл *израз.* 1. Посрещнал някого с рядко чувство на гостоприемство. 2. Направил всичко възможно, за да убеди някого в нещо. *Пра̂ф по̨сидѐл да го̨ сасѐти* (Слв, Вв, Кт, Пт).

пра̀во̨т *м.* Брод на река (Вк).

прагу̀шки *мн.* Дребни бели валчести сливи (Тх).

празлу̀к *м.* Праз (Яв).
прак *м.* вж. *запцѝ* (Як, Дж, Чак, Кор, Бб, Якр).
пр'ȁкọм-прȍкọм *нарч.* Около, приблизително (Слв, Бт).
пра̀лọ *с.* Прежда (Хд, Вв, Кт).
праматȁр, праматȁрин *м.* Амбулантен търговец на манифактурни стоки и кинкалерия (См, Мн, Ар, Ас, Дев, Зл).
праматарȍвам *гл.* Търгувам на дребно с манифактурни стоки (См, Ар, Ас).
праматʼȍ, праматѐ *ж.* Стока на праматарин (См, Мн, Ар, Ас, Дев).
пра̀менʼ *м.* Късче вълна (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
пранȁ *ж.* Пране. *Ọтѝде ма̀йка пранȁ да перѐ* (н. п. — Муг).
пранʼѐ, пранѐ *с.* Менструация (пред. бълмох. — См, Мн, Дев, Ас, Бб, Якр, Лл).
пранк *м.* вж. *гутуву̀шка* в 1 знач. (Гб).
пра̀пọр *м.* 1. Пряпорец. 2. Сватбарско знаме, приготвено от момата (Пт, Кп, Дв).
праправȇм *гл.* Преправям дреха. **~са.** *прен.* Преструвам се. *Прапра̀вȇ са на бо̀лан* (пред. бълмох.).
прас *м.* Нескопен овен (Дер).
пра̀са *ж.* Праз (См, Ар, Ас, ШлР).
пра̀сажиȇ *м.* 1. Производител и продавач на праз. 2. *прен.* Човек, който се надува, големее се (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
праскѐфал (грц.) *м.* вж. *здѐлка* (Гб).
пра̀слика *ж.* вж. *миндѝлʼ* (Гб).
прасни̇̀к *м.* Прясно мляко (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).
прасникȁрка *ж.* Медно котле за доене (Ус, Сф, Тн, Рво, Слв).
пра̀ста *ж.* вж. *пра̀шта* (Пт).
пратȇц *м.* Част на рало, която крепи дебелата част на воището (См, Пт, Ор, Хд, Бд, Дл, Зл).
пра̀хва *гл.* Вдига прах (за първите едри капки от буен дъжд, които вдигат прах). *Пра̀хна и рѐката са напъ̀лни с вȍда* (Зл).
прахлѝф *прил.* Прашен (Кп).
пра̀хна *ж.* Първите едри капки от пороен дъжд, които вдигат сивопепеляв прах (Зл).
прахȗнка *ж.* вж. *пу̀фка* (Зб, Нс, Сит).
прахọлѝнка *ж.* Прашинка (Яв, Бр).
пра̀шȇм *гл.* Прекопавам градински култури, цветя и др. *Кѝчице мѝла севдѝлна, млȍчкọ та садѝх и прашѝх* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).
прашѝлка *ж,* Малка мотичка (Кам).
пра̀шка *ж.* 1. вж. *пра̀шта.* 2. Двете кръстосани върви, които закрепват цървула към ходилото на крака (См, Хв, Пв, Бд, Нс).
пра̀шта *ж.* 1. Двете странични въжета на самара, върху които се поставя товар или на които стъпва ездачът. 2. вж. *пра̀шка* във 2 знач. (См, Мн, Ар, Пг, Мс, Чп).
пребȁлȇм *гл.* Прежалям, свиквам с болезнената си мъка. *Забȁрȇй, севдѝм, пребȁлȇй, вдѝшеса дȍлна махалȍ* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).
пребѐрница *ж.* Чума, която всичко мори (н. п. — СП).
прȇбива *ж.* Едро смлян зърнен фураж за добитък (Хв, Пв).
прȇбọс *нарч.* На бос крак. *Надȇнал йе ку̀ндрине на прȇбọс* (См, Ар, Ас, Мн, Бм).
пребрѝсан *прил.* Ударен, ранен (Яв).
преварѐксан (грц.) *прил.* Неизлечим или мъчно излечим болен от уроки (Пв).
преварѐксува (грц.) *гл.* Завладява тялото (за уроки). *У̀роките преварѐксуват, ага са приспѝ аднȍ вѐчер* (поверие — Пв).
прѐварник *м.* Бърз вестител, който съобщава че сватбарите са тръгнали за невястата (Зл).
прѐварски *мн.* Плетени вълнени тесни пъстри връзки, с които българомохамеданката дарява своя годеник, за да връзва шалварите под коленете си (Чп, Зц).
превȍдам *гл.* Пращам (Муг).
прѐводница *ж.* Коза, която втора година е ялова (Яв, Дб).
прѐвратка *ж.* Лека материя, зашита отгоре на потурите, през която се прокарва връв за стягане. *Ту̀ри бѐлọ пла̀тнọ за прѐвратка на пату̀ресе* (См, Ар, Ас, Мн, Кор, Як).
прѐгаршта *ж.* вж. *пригȍршта* (Хв, Пв).
прѐграда *ж.* Килер (ГДер).
прѐдʼвọ *с.* 1. Предене. 2. Всичко, което се преде и с което се преде (хурка, вретено, прешлен, вълна). *Дȁй ми прѐдʼвọто да пȍпрада* (См, Ар, Ас).
прȇдела *ж.* Край, спиране. *Гȍсподʼọ, стȍри прȇдела* (Слв).
предȇнки *мн.* Събиране на момичета през зимните нощи за предене на своя или на стопанина вълна (Дб).
прȇди *нарч.* Преди известно време, напред, неотдавна (См, Ар, Ас).
прȇдọй *м.* Отбиване агнета от майките и доене на овцете при откриване на колективни мандри (См, Ар, Ас).
прȇдърка *ж.* Бродирана кърпа, която се носи на престилка (Ков).
прежѝжȇ *гл.* Препича — за слънце (Ор, Як).
прѐзнощти *нарч.* Нощем (Плт).
прѐйва *ж.* Въже за връзване натоварени свитъци тревен фураж на товарно животно (Рд, Ел, СмнР, Чок).
прѐйди *гл.* *повелит.* Преведи. *Прѐйди ме* (Гб, Кп).
прѐйка *ж.* вж. *пръ̀нга* в 1 знач. (Зл, Нд, Стр, Ср, Дл).
прѐйна *гл.* Премина (Зл, Стр, ДХ).
прѐйнувам *гл.* Преминавам, прескачам, тръгвам (Зл, Стр, Сг, ДХ).

прѐкада *ж.* Мирис на загоряло мляко (См, Ар, Ас).

прѐкарсник, *м.* **прѐкарсница** *ж.* Каиш, който свързва самар на товарен добитък с каиша, който минава под опашката му (См, Ар, Ас, Бд, Нс, Мн).

преклàва *гл.* Преколва, наляга (за дрямка). *Дрѐмка го преклàва* (Яв).

прѐкол'ник *м.* Здрав кол, забит в земята, на който са прикрепени хоризонтални успоредни дървета на ограда (См, Ар).

прѐкол'ница *ж.* вж. *прѐкол'ник* (Хд, Дл).

прѐком-прòком *нарч.* Повърхностно, отгоре-отгоре (Слв).

прѐкрасница *ж.* вж. *прѐкарсник, прѐкарсница* (СмнР, Рво, Тн, Сг, Стр).

прѐкриф *ж.* Червена кърпа, с която се забулва главата на невяста, преди да се сложи *рачени̇̀ка* (Пт, Дв).

прѐкрива *ж.* Було за покриване лицето у българомохамеданите (Сч).

прѐкърснê *ж.* вж. *прѐкарсник* (Хв, Пв).

прелè *с.* Жена или момиче, които се занимавали изключително с предене и тъкане на чужда вълна (Зл. и др.).

прѐлек *м.* Отиване на сватовете на коне до селото, от което е невястата, за да я вземат и доведат в селото, дето е младоженецът (Пг, Чп, См).

прѐло *с.* Прежда (См, Ар, Ас, Мн, Мг, Дрб).

прѐлок *м.* Сеене зърнени храни, без да е угарена земята (Слв, Кт, Вв, Пт).

прѐл'оф *прил.* Мессест, крехък. *Кòсни мехцèсо, тò йе прѐл'офко* (Слв, Вв, Кт).

прѐмеждê *ж.* Отбягнато нещастие. *Голѐма прѐмеждê си дàвал, мѝло, затвà са си кортолѝсал от водòна* (поверие — Слв).

премѐнêнê *с.* 1. Обличане с нови дрехи. 2. *прен.* Подаряване дрехи на бебе и обличане в деня на кръщението му. 3. *прен.* Угощение за същия случай. 4. *прен.* Обличане даром на някого, обичан от покойния, което се прави на 40-ия ден от смъртта му (См, Ар, Ас, Мн).

променòване *с.* вж. *премѐнêнê* (пред. бълмох.).

прѐмисал *ж.* Постоянна мисъл за нещо, грижа за някого (Слв).

пренѝна *ж.* Пелена (Ков).

прѐнинка *ж. ум.* Пеленка (Ков).

прѐодница *ж.* вж. *прѐходница* (Пв, Хв).

прѐпасал'ник *м.* вж. *миндѝл'* (Ох, Лл).

прѐпаска *ж.* вж. *миндѝл'* Кч, Дс, Дб).

препашалà *мн.* Пафти (Дев).

прѐплетка *ж.* 1. Дълга връв, с която се връзва напълнена с тревен фураж мрежа. 2. Най-горен пласт сено или слама, който се поставя в мрежата, преди да се върже с въжето. 3. *мн.* Дълги тънки жилави пръти, които се плетат между колове на лека ограда (См, Мн, Ар, Дл).

преплѝтам *гл.* Връзвам, обвързвам с нещо (См, Мн, Ар, Дл).

прѐпор *м.* вж. *прàпор* (Гб, Кп, Мца).

прѐсат *м.* 1. Облагородена череша (Зл). 2. Облагородено дърво (Стр, Нд).

прѐсак *м.* 1. Сякване на кръста (болест). 2. *прен.* Пряко, с пресичане на път. *Нѐ миндòхме на прѐсак* (См, Пт, Дв, Пг, Мс).

пресàл'ник *м.* вж. *миндѝл'* (Яг).

прѐскутник *м.* Бяла кърпа *т'ест'емѐл'* окачена на връзките на престилката (Юг).

прѐслоп *м.* Седловина (Ас, См, Ар).

прѐснел', прѐснил' *м.* Прешлен за вретено (См, Ар, Мн, Ас, ШлР, Кор, Як).

прѐсна дỳша *ж.* Наскоро починал член от семейство (Ох, См, Пт, Мс).

пресни̇̀к *м.* вж. *прасни̇̀к* (Мм, Сок, Ус, Рво Сф, Пг, Чп, Пв).

прѐсник *м.* Безквасна пита (Сър).

пресникàрка *ж.* вж. *прасникàрка* (Пг, Чп, Мм, Сок).

прѐсно *с.* вж. *прасни̇̀к* (СмнР, Ел, Смл, Кор, Як, Др, Мд, Сг, Рд, Бн).

прѐсно сѝрене *с.* Сирене, получено направо от подсирване на овче прясно мляко, без да му е отнето маслото (См, Пг, Мс, Чп, Пт, Дв).

прѐсок *м.* Посока, направление. *Дѐзна кадѐ отѝдаха, йѐ хми ни знàем прѐсока* (Слв, Вв, Сф, Кт, Тн, СмнР).

прѐсол *м.* 1. Солена вода. *Да стòрим шѝлетому прѐсол* (См, Ар). 2. Зелева чорба (Рд, Пв).

прѐсоса *ж.* Наставено украшение на риза, пола (Хв, Пв, См).

прѐсоска *ж.* вж. *прѐсоса* (Слв, Вв, Кт, Кж, Жр, Бун, Муг, Кес, Тг).

прѐсоске *ж.* вж. *прѐсоса* (Юг).

прѐстава *ж.* Дълга леха за разсад (Сем).

престàнувам *гл.* вж. *пристàнвам* (Дл, Сит).

престѐнка *ж.* Вид горска гъба (Бок).

прѐстрана *нарч.* Настрана, не по пътя. *Ни штò от тàм да мѝна, òти ми ѝде прѐстрана* (См, Пт, Дв, Чп, Мс, Пв).

прѐтика *ж.* Разни цветове фабрична прежда, която се втъкава за украса при изработване на домашни тъкани (Пв, Хв, См, Ар).

прѐткава *ж.* вж. *прѐтика* (См, Пт, Дв).

прѐфаркница *ж.* Внезапно спиране млякото на овце, крави, кози и др. (Слв).

прѐходница *ж.* Овца, или коза, която е останала ялова и следващата година се оплодява (См, Ар, Ас, Мн).

прѐцефка *ж.* вж. *прòцефка, прòцепка* (Бд).

прѐчка *ж.* вж. *укрѐпка* (Сц).

прѐшен *прил.* 1. Предишен, по-раншен, преден. *Стọѐне, ти мòй стọпàне, прѐшен са илѝк' забàрѐ.* 2. *прен.* Близък. *Тòй ми йе пò-прѐшен* (См, Ар, Ас, Шлр).

прѐшнел *м.* вж. *прѐснел'* (Бб, Зл, Кор, Як).

прешнинò *ж.* Челно място, преднина (См, Ас, Ар).

прибàрвам *гл.* 1. Претършувам. *Прибàрах врѝт' тòрбите.* 2. *прен.* Открадвам, ограбвам. *Хỳбаве на прибàраха.* 3. Опипвам жена (См, Ар, Ас, ШлР).

прѝбарник *м.* Човек, който пипа чужди неща, крадец (См, Ас).

прибѝйен *прил.* 1. Пробит. 2. Смазан (Зг).

прибọлѐвам *гл.* 1. Прежалвам, свиквам с наболялата си мъка. 2. Чувствувам слаби болки. *Прибọлѐва ма глàва* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).

прѝбọр *м.* Прибиране на зимнина (Хв, Яв).

прибọ̀рквам *гл.* 1. Прегазвам река, дол и др. *Сѝлọмичка прибọ̀ркахме рѐкана.* 2. Смесвам, разбърквам (См, Мн, Ар, Ас, Дев).

прѝбọрно *прил.* Подходящо за прибиране на реколтата. *Прѝбọрнọ врѐме* (Сит, ШлР).

прибрỳл'вам *гл.* 1. Прегазвам вода. 2. Бия мляко в каче с голям шум. 3. Разтърсвам клони, за да паднат плодове (См, Ар, Ас).

прибрỳсвам *гл.* Прегазвам избуяло жито и други посеви или ливада (Слв, Вв).

прибрỳцквам *гл.* Прегазвам вода с голям шум (Слв, Вв, Кт, Пт).

привàлѐм *гл.* 1. Скривам се, превалям. *Спỳсни са, спỳсни, барчѝнкọ, дà си ми вѝдѐм л'ỳбенọ прис кутрѝ дрỳме привàлѐ.* 2. Тепам аба и др. повече, отколкото е нужно (См, Ас, Ар, Мн). 3. *прен.* Заспивам (Слв. и др.).

прѝвам са *гл.* Бързам, стягам се в работата. *Прѝвам са да ткàйним тòпчекас, тọгàва са штим ọдморѐва* (См, Ар).

преварѐксувам (грц.) *гл.* *остар.* Силно се нервирам, прикипява ми от яд (Ус, Рво).

приварѐксало ми йе *гл.* *безл.* Прикипяло ми е (Ус, Рво, Сф, Пт).

привзѝмам *гл.* 1. Бързо ходя, вземам път. 2. Завладявам, налагам властта си.

привѝд'ва ми са *гл.* *безл.* 1. Струва ми се, имам зрителна халюцинация. *Бòлнọ йе, зòлọ йе да му са привѝд'ва.* 2. *прен.* Свиди ми се (См, Ар, Ас).

прѝвọй *м.* Две железни халки, от които едната по-голяма, включени една в друга и здрав кожен колан или извит здрав дървен прът, които служат за свързване хомота с воището (См, Мн, Ар, Ас, Кор).

привọ̀рзвам *гл.* Връзвам преждата (основата) и натъкмявам в домашния стан всичко, което е необходимо за започване на тъкане (См, Ар).

приврàтам са *гл.* Обръщам се презглава. *Приврàтих са аднòш, та стòрих жумбѝш* (См, Ар, Ас).

приврѐмна *прил.* вж. *т'ọ̀шка. Женàта йе приврѐмна ọд двà мѐсѐца* (СП).

пригàдам *гл.* 1. Угаждам. *Тѝ млòгọ хи пригàдаш и удѝсваш.* 2. *прен.* Съгласявам се с чуждо мнение (См, Ар, Ас).

прѝгọдѐм *гл.* вж. *пригàдам* в 1 знач. (См, Ар, Ас).

пригàл'вам *гл.* Придумвам мома и момче (Хв, Пв). ~ **са.** Прояснява се (за време). *Гл'ọ̀да ми са, чи пàк ште да летѝ, òти са пригàл'ва* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг).

пригалдỳпчувам са *гл.* вж. *приврàтам са. Пѝленọ з'ọ̀ да са пригалдỳпчува надòлу* (Дев).

пригал'чѐвам *гл.* 1. Проговарям, започвам да говоря с някого. 2. *прен.* Сдобрявам се, подобрявам отношенията си с някого (См, Ас, Ар, Мн. Дев).

пригàснува *гл.* Предразнява — за глас (См, Ас, Ар).

пригасѐн *прил.* Пресипнал. *Пригасѐн ми йе гласọ̀с* (См).

пригѝнам *гл.* Прегръщам в легло. *Прѝгани дѐтѐсọ, та данò заспѝ* (См, Ас).

приглѐвам *гл.* Подпомагам материално, грижа се (пред. бълмох. и Чд).

прѝглет *м.* Материална подкрепа. *З'ọ̀т'уф прѝглет, вòрбọв òган'* (См, Ар, Ас).

пригọвòрка *ж.* Уговаряне, уславяне (Хв, Пв).

прѝгọрка *м., ж.* Почернял от слънце и труд мъж или жена (См, Ас).

пригọ̀ршта *ж.* 1. Две шепи заедно, свити като паничка. 2. Количество, което се побира в така свити шепи (См, Ар, Ас, ШлР).

пригрàбѐм *гл.* Бягам с всички сили. *Призѝмай, кòн'ọ пригрàбѐй, чи кàрам мòма крàдена* (н. п. — См, Ар, Ас, Чн).

пригрѝбам *гл.* Прегръщам (Слв, Пг, Мс, Чп, Пт, Дв).

пригъвам *гл.* вж. *пригрѝбам* (Пв, Хв).

пригърршта *ж.* вж. *пригọ̀ршта* (Хв, Пв).

пригъшта *ж.* вж. *пригọ̀ршта* (Дл, Бк, Хд, Бн, Пд).

прѝдаф *м.* 1. Горница, над определеното. *Акọ кòнен ни сòса, прѝдаф штех придà* (См, Пт, Дв, Мр). 2. Пъпка от ухапване от комар и други насекоми (Лл).

прѝдафка *ж.* вж. *прѝдаф* в 1 знач. (См).

прѝдамница *ж.* Предателка, лекоумна жена, която изневерява, издава (См).

прѝдаржѐлка *ж.* Момкова сестра или братовчедка, зълва, която води невястата (Гб, Кп).

придвòрвам *гл.* Убеждавам някого да се съгласи с моето мнение. *Акọ гọ придвòрим,*

бѐл'ки си · што̀ дѐ с нас нах сѐло (См, Ар, Ас).

придѐлѐм *гл.* Отделям с цел да обсебя. *Тѝрцете хи са фѝрили, пѐдили от йурѝите и придѐлѐли от тѐхните дфце* (См, Ар, Ас, Дев).

придѝрам *гл.* Разкъсвам, разделям на две. *Придѝрам платнѐсо прис срадѐса.* **придира ма.** *безл. прен.* Пресипва (за глас). *От фчѐра ма йе придрало.*

придл'ѐгнувам са *гл.* 1. Удължавам се. 2. Израствам. *Вѝж го какво са йе придл'ѐгнало* (См, Пт, Вв, Кт).

придѐн'вам *гл.* Опразвам до дъно (ШлР).

прид'усажвам са *гл.* 1. Отслабвам и дрехите ми стават широки. *Вѝж го какво са йе прид'усажило* (Слв, Вв, Кт). 2. *прен.* Отпущам се, отнасям се небрежно към себе си (См. Ар, Ас).

прѝѐви ми *гл.* Благоприятствува ми. *Какво̀но кѐсне, прѝѐви му хѝч му ни прѝѐви* Слв, Вв, Кт, Пт).

прѝѐт *м.* Гозба или друго ядене, с което се яде хляб (Слв, Вв, Кт, Пт).

прѝѐда *ж.* вж. *прѝѐт* (Мм, Сок, Бс).

приѐдам *гл.* 1. Ям повече хляб с гозба. 2. Ям повече, отколкото трябва, преяждам (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

прѝжлек *м.* вж. *сѐл'мен'* (Сем).

прижѐнвам *гл.* Привършвам жътва. **прижѐнва ма** *безл. прен.* Остро ме боли нещо от време на време. *Кѐрѐмас йѐца ма прижѐнва* (См, Ар, Ас).

прис *предл.* Без. *Пѝле прис крила̀ и йуна̀к прис сърцѐ мѐгат ли?* (Зл, Ар, См).

призва̀вам *гл.* Прекоросвам (См, Ар, Ас).

призде̂вам *гл.* Престоявам, прекарвам (См, Ар, Ас).

призигѐсвам са *гл.* Не си дояждам, пестя от гърлото си (Слв).

пригра̀вам са *гл.* Подигравам се, присмивам се. *Л'удѐсе са пригра̀ват сас са̀йа жена̀* (См, Ар, Ас).

прѝймам *гл.* 1. Приемам нещо, получавам нещо. 2. *прен.* Възприемам, уча се добре. *Прѝймаш ли ф учѝлиштено, или да йдиш з д'улгѐрене?* (См, Ар).

прика̀звам са *гл.* Обаждам се, явявам се. *Ага̀ да тѐрниш, прѝкажи ми са.*

прикалбу̀чвам са *гл.* вж. *привра̀там са* (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв, Мр, Лс).

прика̀пчувам *гл.* 1. Свършвам нещо до капка. 2. *прен.* 3 л. Спира да дава мляко (за доен добитък). *Йѐпорѐвата крава лу прика̀пчила йе* (См).

прика̀рвам са *гл.* 1. Споря, водя препирня. 2. Именувам се, назовавам се (См, Ар, Ас, Рк).

прѝкачка, прѝкачкѐ *ж.* 1. Прибавка над товар на добитък от двете страни за изравняване на тежестите. 2. Стъпало на каменна ограда за преминаване (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

прѝке, прикѝе *ж.* Всички вещи, включително и даровете, които родителите дават на дъщеря си при омъжването й. (Гб, Кп, Чн, Ох).

прикѐзвам *гл.* Прицелвам се (См, Ар, Мн, ШлР).

прикералѐсвам *гл.* Обиждам някого с найтежки думи. *Прик.л'ѐх го и прикералѐсах го* (Слв, Вв, Кт, Пт).

прикла̀вам *гл.* 1. Към наличното прибавям още (Гб, Кп, и пред. бълмох.). 2. *прен.* Преувеличавам (пред. бълмох.).

прикѐл'вам *гл.* Заколвам болен или пострадал добитък, преди да умре, за да се използува месото му. **прикѐлва ма** *безл. прен.* Изведнъж заспивам тежко като умрял. *Офчѐрѐне хи прѝколи, та врит' са навалѐха да сп'ѐт.*

прикѐпнувам са *гл.* 1. Препъвам се и падам. *Прикѐпнах са нах дру̀гана страна.* 2. Преобръща се. *Прикѐпна ми са сарцѐто* (См, Ас, Ар, ШлР).

прек'ѐсувам *гл.* Пресичам пътя неколкократно (Пв).

прѝкриф *м.* вж. *прѐкриф* (Хв, Пв).

прѝкрифка *ж.* вж. *прѐкриф* (Юг).

прикуцѐвам *гл.* Правя някого да куца. *Мѐма фѐрли ка̀менчек, та прикуцѝ шѝленце* (См).

прикỳчетевам *гл.* Подмамям чужди мъже (за морално паднала жена). *Прикỳчети хỳбавѐ чилѐк* (Слв, Вв, Кт).

прилѐжѐвам *гл.* Пренощувам. *Прилѐжѐхме на Машкол'ѐна* (См, Ар, Ас, Мн).

прилѐга *гл.* Прилича, подхожда. *Кѐрпаса ти йѐца прилѐга* (См, Ас).

прѝлегит *прил.* Приличен, напет, красив. *Кѐпеленѐ йе прѝлегито* (См, Ар, Ас).

прѝлегитно *нарч.* Прилично, красиво. *Прѝлегитно ѐди* (Ис).

прилѝзам *гл.* Влизам от време на време тайно в някоя къща. *Ỳтирно ра̀но излѝза, вѐчеру ф т'ѐмно прилѝза* (Ар, Ас. Мн, См).

приликато *прил.* Прилично (Пг, Чп и др.).

прилѝчвам са *гл.* Изменям си вида (Слв, Вв, Пт, Кт, Дв).

прил'ѐскувам са *гл.* Бягам бързо като светкавица. *Прил'ѐска са, та нѝкой го ни вѝде.* ~ **са.** Святка се — за светкавица (См, Ар).

примирѐпцувам (грц.) *гл.* Сграстно желая (Пв).

прѝмрак *м.* Здрач. *Снѐшка йе дошлѐло ф прѝмрак* (Хв, Пв, Сф, Тн, Рво).

примуша̀лка *ж.* вж. *прѝнга*[2] в 1 знач. (Нс).

прѝнга[1] *ж.* Мостче от едно или две дръвчета за минаване на река или дол. *Рѐкана йе дошлà нащѐска и йе откòцала прѝнгата* (Слв, Вв, Кт, Пт, Мр, Дв).

прѝнга[2] *ж.* 1. Примка, капан за птици (Пв, Хв, Бд, Нс, Бр, Лл). 2. Капан за едър дивеч (Яг).

прѝнгал' *м.* вж. *прѝнга*[2] във 2 знач. (Яв).

принѝсам *гл.* 1. Изтърпявам. *Да принѝсаме врӳт' йѐдовете и кахòрете.* 2. *прен.* Поднасям храна. *Принѝсайте да йѐдѐм, чи стàна гѐч* (См, Ас).

принк *м.* вж. *запцѝ* (Кп).

прѝнос *м.* Печалба, доход, който се внася в къщи (Слв, См, Зл, Пт, Дв).

прѝпар *м.* Стръмно голо място, изложено на припек (См, Ар, Ас, Син).

прѝпара *м., ж.* Припрян човек. *Сакàва прѝпара чилѐк нѐма дрӳгаде* (Слв).

припарштѐвам са *гл.* Получавам стомашно разстройство, диария (См, Мн, Ар, Ас).

припарштѐло ма йѐ *гл. безл.* Имам разстройство, диария (См, Ар, Ас, Мн).

прѝпат *м.* Припадък (Слв, Вв, Кт).

припасàл'ник *м.* вж. *миндѝл'* (Тн, Кес).

прѝпеф *м.* Оплакване на смъртник чрез описване на живота му. *От плàчове и прѝпеве ни мòгам да вòхам* (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

припѐвам са *гл.* 1. Оплаквам смъртник (См, Ар, Ас, Мн, ШлР). 2. Препъвам се (Пв, Хв).

припѝрам са *гл.* 1. Притеснявам се. *Припѝра ми се душòса.* 2 *прен.* Споря, упорито отстоявам мнението си. 3. 3. Пера си отново дрехите. *Припрàх си дòйпите, òти хи опӳстих ф чемӳран* (См, Ар, Ас, Дсв).

прѝписка *ж.* Завещание (См, Ар, Ас).

припитѐл'ница *ж.* вж. *петӳрка* (Бр, Дб, Сит).

приплене̂вам са *гл.* Отчайвам се, губя желание да живея (Слв).

приплѝкнува *гл.* 1. Прелива и излиза от корито или съд (за вода). *Пòвниш ли агà бе Àрда прилѐла, прилѐла и приплѝкнала?* (Слв, Вв, Кт). 2. **приплѝкнува ми** *прен. безл.* Излизам вън от себе си, не мога да се владея. *Приплѝкнало ми йе на душòса* (См, Ас, Ар, Мн).

приплѝчквам *гл.* Бързо, с голям шум прегазвам вода (Слв, Вв, Кт, Пт).

прѝпор *м.* вж. *прѝпар* (Мм, Сок, Бс).

припрàвѐм *гл.* 1. Преправям старото, като го прекроявам (См, Ар, Ас). 2. *прен.* Отреждам смъртник. *Припрàвих го йѐ, та ми нѝкой ни помòгна* (пред. бълмох. — См.). 3. *прен.* Говоря по адрес на някого лоши работи в негово отсъствие (Стр, Дл). ~**са.** *прен.* Преструвам се (См, Ар, Ас, Кп).

прирадѐвам *гл.* Изреждам. *По аднò, по аднò са прирад'òт врӳт'* (См).

прирѝпкам *гл.* Прескачам (См, Ар, Ас).

прирѝпканица *ж.* Детска игра прескочи-кобила (Слв, Пт).

прирӳквам *гл.* Извиквам отново по ред. *Прирӳквах хи адѝн по адѝн* (См, Ар).

присакӳл'ки *мн.* Пресекулки, спиране (Слв, Вв, Кт).

прѝсат *м.* 1. Облагородена ябълка. 2. Изобщо облагородено дърво (См).

прѝсара *м., ж.* Припрян, нетърпелив човек Слв, Пт, Вв, Кт).

присарѝч *м.* Посерко (См, Пт, Дв, Мс).

присидѐвам *гл.* Престоявам, прекарвам, преживявам. *Налетѐ голѐм снѐк, та присидѐхме цàла нидѐл'а* (См, Ар, Пг, Чп).

присѝрам *гл.* 1. Нервнича, бързам, изразявам недоволство (Слв, Вв, Кт, Пт). 2. Навъртам се около някого, без да съм желан (Слв, Вв, Кт, Пт).

присѝцам *гл.* 1. Пресичам. 2. *прен.* Прекъсвам разговор. *Агà дӳмам, ништò да ма присѝцаш* (См, Ар, Ас).

прискрѝпвам *гл.* Прищипвам (См, Ар, Ас).

приcлàда *ж.* вж. *прѝѐт* (Яв, Дв).

прислàдам *гл.* Подслаждам залъка си с нещо по-апетитно (Пв, Хв, Яв).

прѝслет *м.* Приставане на мома. *Отѝде на прѝслет с нѐга* (Слв, Пт).

прислѐд'вам *гл.* Тръгвам подир мъж или жена (Пт, Слв, Пг, Мс, См).

присòд'вам *гл.* Заповядвам, нареждам (См, Ар, Ас).

присòдна ма *гл. безл.* Приседна ми (См, Пт, Дв, Пг, Чп, Мс).

присòйка *ж.* Място на припек. *По присòйкана йе хӳбаво, òти йе тòпалко* (См, Ар, Ас, Мн).

присòйчиво *прил.* Изложено на припек. *Присòйчива л'увàда* (См, Ар, Ас, Дев).

присòн'ва ми са *гл. безл.* Явява ми се на сън. *Нащѐс ми са присòни мàйка* (См, Ар, Ас).

присòсвам, присòсувам *гл.* Снаждам. *Рѝзата му бе крòпачка, та му йа 'присòсах* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

прѝсоска *ж.* 1. вж. *прѐсоса.* 2. Пола, която се зашива на долния край от вътрешната страна на горната дреха и се показва съвсем малко (См, Ар, Ас, ШлР).

пристàвѐм *гл.* Слагам гозба да ври. *За плад'нѝна сам пристàвила васӳл' даврѝ* (См, Ас, Ар).

прѝстал *прил.* Кротък, хрисим (Зл, Стр, Ср, Бк, Дл, Бд, Гб).

пристàнвам *гл.* Съгласявам се, приемам. *Йѐ пристàнах да сѐдѐм у нѐга.*

пристѝгам *гл.* Застигам. *И с кòнче го пристѝгна* (н. п. — Рд, Ел, Чц).

прист'ò *ж.* Триъгълна или кръгла трикрака желязна поставка за съдове на огъня, пиростия (См, Ар, Ас, Гб, Кп).

присӳвам са *гл.* Приближавам се чрез влачене напред (См, Ар, Ас).

прису̀нвам са *гл.* 1. вж. *прису̀вам са.* 2. *прен.* Присламчвам се, пристигам неканен. *Прису̀на са на со̨фра̀на* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

прису̀нало̨ ма йѐ *гл. безл.* Закъсняла ми е менструацията (Слв, Пт).

прису̀рнувам са *гл.* вж. *прису̀вам са* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

присъ̀дна ма *гл. безл.* вж. *присо̀дна ма* (Пв, Хв).

прѝтага *ж.* 1. Тъга, мъка (См, Ас, Ар). 2. *прен.* Притеснен, мъчен човек. *Го̨лѐма прѝтага си а̀ртак* (См, Пт, Дв, Мс, Пг).

притага̀рва, притага̀р'ува *гл.* 1. Спира, утихва (за дъжд, сняг). *Даждо̀с притага̀ри, хо̀те да си варвѝм.* 2. *прен.* Прескача (за валеж). *Ка̀та дѐн' летѝ, данѝ днѐска да притага̀ри* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

прѝтажно̨ *нарч.* Тъжно, тежко, потискащо. *Сако̀ва лѐто̨ прѝтажно̨ нѝко̨га ни йѐ знаѐно̨* (См, Ар, Ас, ШлР).

прѝтвардак *м.* 1. Официален годеж на девойка с момък, при който последният ѝ подарява *гиздѝло̨* (Ох, Мл). 2. *прен.* Угощение, което се прави 2—3 седмици преди сватбата в дома на девойката и се определя денят на сватбата (Дб).

прѝтек *м.* Пряк път. *Да варвѝм на прѝтек* (См, Ар, Ас, ШлР, Мн).

притетѐн'увам са *гл.* Отивам, без да съм канен, присламчвам се (Хв, Пв).

прѝтик *м.* Сухи дърва или съчки, които дават повече пламък (См, Ар, Ас).

притѝкам *гл.* 1. Разпалвам огъня, подсилвам го. 2. *прен.* Поглъщам. *Сѝло̨м притѝкам хлѐбас* (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Мг, Кг).

притѝцам *гл.* 1. Изпреварвам някого по пряк път. 2. *прен.* Хващам се пред някого на хорото (См, Ар, Ас).

притѝчêм *гл.* вж. *притѝцам* в 1 знач. (Пв, Хв).

притка̀вам *гл.* 1. Повтарям много пъти ударите при тъкане на домашен стан. 2. *прен.* Бъркам се в разговора на някои, потвърждавам, повтарям много пъти едно и също нещо (См, Ар, Ас, Мн).

прито̀кнувам *гл.* вж. *притѝкам* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

прито̨мѐва *гл.* Утихва, спира говор и шум (Пв).

прит'о̀хнува, притѐхнува *гл.* 1. Престава, спира. *Даждо̀с прит'о̀хна.* 2. *прен.* Успокоява се. *Бо̀л'ката прит'о̀хна* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

прито̀рбêм са *гл.* Напълвам джобовете и дрехите си с неща и заприличват на торби (Пв, Хв).

притро̀свам *гл.* 1. Отделям плявата от житото на хармана. 2. *прен.* Тършувам с цел да открадна нещо. *О̀ти притро̀сваш чу̀ждисе то̀рби, брѐ?* 3. *прен.* Правя обиск (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

приту̀рê *гл.* Преобръща, прекатурва (за натоварен добитък, чийто товар заедно със самара се обръща и пада). *То̀рчи бо̀рже, чи му̀лено̨ приту̀ра* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

притчѐтто̨ *с.* Внук. *Ко̨ нѐ на чѐдото̨, на притчѐтто̨* (Гб).

прѝфаркница *ж.* вж. *прѐфаркница* (См, Ар, Ас).

прифа̀та ми са *гл.* Харесва ми. *Со̀ дѐн' мло̀го̨ ми са прифа̀таш* (См).

прифа̀там *гл.* 1. Спадам от дълга. *Прифа̀тих си бо̀рча.* 2. Заразявам се от болест. *Бо̨лесто̀с си прифа̀тих от нѐга.* 3. *прен. безл.* Губя съзнание. *Будно̀ш ма прифа̀та, та ни знаѐм кинѝ пра̀вѐм.* 4. *прен.* Харесвам на някого. *Умино̀ло̨ ти йе, прифа̀таш ми са* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

прѝфат'ничеф, прѝфат'ничо̨ф *прил.* 1. Заразителен, който прихваща. 2. *прен.* Непостоянен, на моменти. *Прѝфат'ничеф чилѐк* (См, Ар, Ас).

прифо̀ркнува *гл.* Внезапно изгубва млякото си (болест на жени и добитък). *Прифо̀ркна ми млѐко̨со̨* (См, Ар, Ас).

прифо̀рлêм *гл.* 1. Прехвърлям нещо от едно място на друго. 2. *прен.* Говоря много, предимно измислени или преиначени неща. *Стѝга си прифо̀рлѐл.*

прифта̀свам, прифта̀сувам *гл.* 1. Пристигам навреме. 2. Привършвам някаква работа. *Нѐ прифта̀сахме о̨д байрскисе ра̀бо̨ти* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

приха̀лвам *гл.* 1. Преработвам нещо. 2. *прен.* Излъгвам някого и му вземам пари или друго нещо. 3. *прен.* Извършвам полов акт (См, Ас, Ас, Дев, Мн).

прѝхва *гл. безл.* Изведнъж завалява (Слв, Вв, Кт, Пт).

прихо̨да̀н, прихо̨да̀нин *м.* Пришълец, чиновник, служещ, дошъл от друго място (См, Ар, Ас).

прѝчеф *прил.* Непослушен. *Прѝчево̨ дѐте* (Зл. и др.).

причу̀вам *гл.* 1. Почвам да чувам. 2. *прен.* Имам известие от някого. *Причу̀хме хи, ху̀баве са бѝли* (См, Ас, Пт, Дв).

причу̀ен *прил.* Прочут, известен (н. п. — Слв, Пт).

причурѐва *гл.* 1. Прогнива. 2. Прекипява, преферментира. *Сва̀ млѐко̨ йе причурѐло̨.* 3. Премива, остъргва. *Ко̨рѐмас ми йе причурѐл* (См).

приш *предл.* Пред. *Да хи по̨р'у̀кам приш власто̀с* (ШлР).

прѝшка *ж.* Мазол (См, Ар, Ас).

пришо̀нквам, пришо̀нкувам *гл.* Претърсвам неща с цел да открадна (См).

пришта̀мѐвам са *гл.* Спотайвам се, не се обаждам (Пв, Хв).

про̀биф *м.* Остра болка, бодеж в гръдния кош (См, Ар, Ас, ШлР).

про̀біло ма йѐ *гл. безл.* Имам бодеж. *Про̀біло ма йе на плѐшкаса* (См, Ас).

про̀бот' *м.* вж. *про̀биф* (Стр, Сг).

про̀варник *м.* 1. Вестител за движението на сватбено шествие (Дб. Пв). 2. Първите няколко сватбари от момкова страна, които с песни стъпват в момините двори (Юг, Пв). 3. Първите няколко сватбари, които изпреварват шествието и бързат да съобщят в дома на момъка, че шествието пристига (Пт).

про̀вот *ж.* Изпратено нещо от някъде, армаган (См, Пт, Дв).

прово̀деник *м.* Пратеник (Яв).

проврѐт *прил.* Продупчен, скъсан. *Хо̀ди с проврѐти царву̀лѐ* (См, Ар, Ас).

прога̀л'ва са *гл.* вж. *прига̀л'ва са* (См, Ар).

прогал'чѐвам *гл.* вж. *пригал'чѐвам* (См, Ар, Ас).

прогѐпцвам, прогѐпцувам *гл.* Правя сутрешна закуска (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Зл).

про̀гима, про̀г'ума *ж.* Сутрешно ядене (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Чс, Кч).

про̀гима голѐма *ж.* Сутрешно ядене между 8 и 9 часа (См).

про̀гима ма̀лка *ж.* Малка закуска, която се прави лятно време преди голямата *про̀гима* (См).

про̀гон *м.* Билка, чийто сок действува очистително (Пв, Хв).

продо̀ам *гл.* Продавам (Кп).

продо̀тин *м.* Лаком, ненаситен в ядене човек (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

продотлу̀к *м.* Лакомия, ненасищане (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

про̀думник *м.* вж. *мома̀рин* (Гб).

про̀дух *м.* Въздушно течение. *Нимо̀й сѐда та̀м, чи ѝма про̀дух* (Ис, Дгн).

прозва̀вам *гл.* вж. *призва̀вам* (Пв, Хв).

прозѐвам са *гл.* Викам, колкото ми глас държи (См, Ар).

про̀зрац *м.* Прозорец (Слв, Вв, Кт, Пт).

про̀йма *ж.* вж. *про̀гима* (Гб. Кп).

про̀кише *ж.* Мляко или гозба, която се е прокиснала, развалила се е вече (Пв).

про̀колник *м.* Два кола, които се кръстосват, за да крепят ограда (Пв).

про̀коп *м.* Успех в работа, напредък. *Нѐма про̀коп от са̀ ра̀бота* (Стр).

прокопѝйа *ж.* вж. *про̀коп. Нѐма прокопѝйа ф кѐшта, дѐто ста̀нват пара̀т'ки ра̀боти* (См, Ас, Ар, ШлР).

прокоп'о̀ *ж.* вж. *про̀коп* (Пт, Слв, Дв).

про̀лес *м.* Място, през което се влиза в заграден имот (Слв, Вв, Кт, Пт).

про̀лет'[1] *нарч.* Идущата пролет. *Про̀лет' щте да сто̀ри седемна̀десте го̀дини* (Пв).

пролѐт'[2] *нарч.* Миналата пролет. *Пролѐт' сто̀ри седемна̀десет го̀дини* (См, Пв).

пролетѐлник *м.* Проклетник, пакостник (Пв, Хв).

пролѝтам *гл.* Хлътвам, пропадам, *Дано̀ те пролетѝ гро̀ба* (Сит, Ох).

про̀лка *ж.* вж. *про̀лес* (Смл).

про̀лок *м.* 1. вж. *про̀лес* (Чок). 2. *прен.* Лаком, ненаситен човек (Пв).

про̀лука *ж.* 1. Разградено място на плет. 2. Проход през гъста гора (Чок).

про̀л'уф *м.* вж. *про̀рун* (См).

про̀метна *прил.* Домашна рядка тъкан с две нищелки и една нишка в основата (Смл, СмнР, Вр, Рд, Стр).

промуша̀лка *ж.* вж. *прѝнга[1]* (Нс, Бд).

прообо̀ди *гл.* Изпрати (Гб, Кп, Чер).

про̀реф *м.* Дупка на пода на плевнята, от която пущат храна на добитъка (ШлР).

про̀рун *м.* Малко прозорче в обор, което служи за осветляване и изхвърляне на тор (Слв, Вв, Кт).

просал'мѐвам *гл* Разглезвам. *Йѐца са си просал'мѝл* (См, Пт, Дв, Пв).

просанѝк, просенѝк *м.* Гъсто сварено царевично брашно, разстлано в тава и полято с масло (Слв, Зл, Стр, Пв).

проса̀р *м.* Врабче, което напада просото (ДХ).

просѐвам *гл.* Отново започвам да бозая (Пв, Хв).

просѐгам *гл.* Посягам (ДЛ, См).

просенѝна *ж.* Слама от просо (Ков).

пр'о̀снал' *м.* вж. *прѐснел'* (Лл).

прос'о̀ *ж.* 1. Просия. *Ма̀йка му го йе с прос'о̀ исхра̀нила.* 2. Събрана при просене милостиня (См, Ар, Ас, Мн, Деъ, Бок).

просо̀д'вам *гл.* Отсъждам, отсичам, нареждам. *О̀ти ни просо̀диш да са чу̀е тво̀са ду̀ма* (См, Пт, Дв, Чп, Пг, Мс).

про̀сол *м.* Полог от яйце (Кп).

про̀стам *м.* Обор (Др).

просто̀ле *мн.* Пръсти. *С кано̀сани сам просто̀ле* (Кир).

про̀стор *м.* 1. Конопена черга за сушене на жито и др. (Хв, Пв). 2. Кълчищена бяла черга, която се постила под одеялото (Яв). 2. Вълнена черга за покриване (Лл).

просту̀лес *прил.* Простичък (Ус, Рво, Чок).

про̀сукник *м.* 1. Баница със зеле, без кори (Дл). 2. вж. *просанѝк* (Пд).

про̀тѐга *ж.* Дълга тясна правоъгълна нива (Яв, Дб).

прото̀гер (грц.) *м.* Лаком, ненаситен за храна човек (Хв, Ох, Пв, Мл).

про̀тогер *м.* Селски глашатай (СП).

про̀тур *м.* вж. *продо̀тин* (Слв, Вв, Кт, Пт).

проха̀хва ма *гл. безл.* Пробожда. *Проха̀кало ма йе в гарбо̀с, та сѝлом ваздѝшѐм* (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).

про̀хот *м.* Матка на добитък — на крава (См, Ар, Ас).

прочѐпвам са *гл.* 1. Викам, колкото ми глас държи. 2. Хлътва, спада (за корема на овце, крави и друг добитък). *Корѐмас на крàваса са йе прочѐпил* (См, Ар, Ас, Мн).

прòцепка, прòцефка *ж.* Малък разрез в дъно на потури за ходене по малка нужда (Ас, См, Ар, Мн, Зл, Дл, Кор).

прòчеле *с.* Сребърна плочка с нанизани по краищата ѝ дребни монети, която служи за украшение на жените (Ков.)

прочеравѝквам *гл.* Натискам силно, смачквам (См, Ар, Ас).

прòчур *м.* Прокиснало мляко или ястие. *Бùе на прòчур* (Слв, Пт, Бв, Кт).

прочурѐва *гл.* вж. *причурѐва* (См, Ар, Ас).

прòшка *ж.* 1. Първо ядене, закуска. 2. Прощаване на сирни заговезни, при което младите целуват ръка на старите. 3. Прощаване в деня на сватбата, когато младоженците се разделят с родителите си (См, Пт).

прошкѐвал *м.* Възглавница (Даг).

прòшкове *мн.* вж. *прòшка* във 2 и 3 знач. (См, Пт, Дв, Юг).

проштàване *с.* Благословията на кума и кумата при раздялата с младоженците (См, Пт, Дв, Дб).

прùнка *ж.* Плод от глог, трънка (Кп, МДер).

пръпрàвêм *гл.* Скътавам, скривам, отделям (ШлР).

пръс *м.* Пруст (Нд).

пръснàк *м.* вж. *праснùк* (Гб).

пръстѐнка *ж.* Вид горска гъба (Сит).

прът *м.* Извит здрав прът, който крепи воище на рало (Тх).

прътѐц *м.* 1. вж. *прùвой* (Стр, Ср, Дл). 2. Здрав извит прът, който се слага на предния крак на буен рогат добитък, за да спъва движението му (Вн, Тв).

пръхрàн'увам *гл.* Отново почвам да давам на бебе да бозае (ШлР).

пръхто *прил.* Плахо, страхливо. *Пръхто сърце* (н. п. — Вг, См).

пугàнче *с. ум,* 1. Некръстено бебе. 2. вж. *кòпан'че* (Кл).

пùдам *гл.* Ходя, отивам. *Кèро л'у караормàнко, шту чèско пùдаш на пазàр?* (ДХ, Пп, Куз, Дек, Гб).

пùкатина *ж.* Бразда на напукана ръка (Слв, Вв, Кт, Пт).

пùкналеф *прил.* Проклет. *Пùкналевите дèчùшта, òти си ни дòйдаха* (Слв, Вв).

пùкналче *с.* Слугинче (СП).

пùкница *ж.* 1. Ядене, храна. *За пùста пùкница ни мòже да извàди* (Слв, Вв, Кт, Пв, Хв). 2. Смърт. *Пùкница да та нàйде* (пред. бълмох.). 3. *прен.* Ракия.

пùкове *мн.* Ядове (Ков).

пул[1] *м.* 1. Копче (Вв, Кт, Тик, Зл, Хв, Дв). 2. Пирон за подметки на обуща. 3. Лъскаво кабарче за украса на кожени изделия на добитък (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

пул[2] *м.* Печат (СП).

пул[3] *м.* Златна монета—наполеон (См, Пт, Дв).

пул'ничичек *прил.* Съвсем пълен (пред. бълмох. — Кт, Вв, Кок, Рка, Тик).

пùмпалица *ж.* Голям камък (Слв, Вв, Кт).

пунгè *с.* Лигавник на бебе (Гб, Кп).

пунгê *ж.* 1. вж. *капùца* (Хд). 2. Кожена кесия (См, Зс, Ср, Мд, Дл, Пт, Бн, Дв, ШлР).

пùнгелица *ж.* вж. *пùнгê* във 2 знач. (Яв).

пùнжо *м.* Вид едър плосък бял фасул (Слв, Вв, Кт, Пт).

пùпкам *гл.* Удрям, тупам, бия (Слв, Пт, Дв, Пв).

пùпун *м.* Човка (Сш).

пùпуница *ж.* вж. *пòпун'* (Лч).

пурùйа *ж.* Най-долна и най-тясна част на улей, която дава най-силна струя вода и задвижва колелото на воденица (Куз, Дек).

пùскам *гл.* 1. Гърмя с оръжие. *Пèеха и пùскаха.* 2. Пущам, освобождавам (См).

пùсканица *ж.* Пукотевица, гърмеж (См, Ар, Ас).

пускаштùм *нарч.* Гърмейки. *Варвèха пускаштùм* (Зл, Чд).

пуслùк (тур.) *м.* Слабо замъгляване, тънък слой мъгла (См, Ар, Мн, Дл, Тх).

пùснат *прил.* Свободен, смел, който не се смущава. *Днèска л'удèсе са пò-пùснати* (См, Ар, Ас).

пùстове *мн.* Великденски заговезни. 2. Великденски пости. *Ште си дòйдат за пùстовете* (См, Ас, Пт, Дв, ШлР, Зл).

пùстоски стàрци *мн.* Маскирани младежи в деня на сирни заговезни (См).

пустѐл *прил.* 1. Пуст, проклет. *Пустѐлите дêцà, òти са забàвиха.* 2. Изразява се възторг, възхищение. *Пустѐлата Мùка каквò хùбаво лафòва* (См).

путрàк *м.* 1. Тревисто бодливо растение, чиито плодови кутийки лепнат по вълната на овцете. 2. *прен.* Упорит човек (См, Ар, Ас).

путрàчова вòлна *ж.* Вълна, в която има бодли — путрак. *Йèца йе путрàчова вòлнаса, та ни мòже да са влàчи* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

пуф *прил. неизм.* Празен. *Сàйа рàбота йе пùф* (Слв, Вв, Кт, Пт).

пùфка *ж.* Гъба прахавица (Слв, Вв, Кт).

пùфкам *гл.* 1. Удрям. 2. Застрелвам (Мм, Сок, Бс).

пùфъл *прил.* Кух. *Пùфли лèшнички набрàла* (Гб, Кп).

пùхаф *прил.* Чорлав (НМ, Бб).

пушамèн *прил.* Мълчалив, таен (Гб).

пушѐлка *ж.* Тапа (См, Ар, Ас).

пушетинàк *м.* Пущинак (Кет, См).

пùши-гъс *м.* Шипка (Мт).

пùшка *ж.* Сляпо черво на добитък. *Стрùко, дàй мèне бàра пùшката, да си стòрам гàйда* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

пушлùк (тур.) *м.* Разврат (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

пу̀штам *гл.* вж. *пу̀скам* в 1 знач. *Да са скрѝем, да не вѝждам тѝзи пу̀шки като̣ пу̀штат* (Чн).

пу̀штино̣ *прил.* Възклицание при обръщение. *Пу̀штино̣ о̣пустѐла* (Мн, См, Ар).

пуштòвам *гл.* 1. Развратнича (См, Ар, Ас, Мн, Дев). 2. *прен.* Немирствувам — за деца (Пв, Хв).

пцòвам *гл.* Псувам (См, Мн, Ар, Ас, Дев).

пцовн'о̂, пцовн'а̀ *ж.* Псувня (См, Ар, Ас).

пчѐле̂к *м.* Маточина — градинска и дива билка (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

пчѐне *с.* Току-що излюпена въшка (Мн, См, Ар, Ас, Дев, Дл).

пчѐнка *ж.* вж. *пчѐне* (Пд, Бн, Тв, Хд, Зг, Сн).

пченѝште *с. ув.* вж. *пчѐне* (Зл, Нд, Стр).

пчòне *с.* вж. *пчѐне* (Зл, Нд, Стр).

пъздер *м.* 1. Отпадъци при отвяване на жито и др. (Ел, Дл). 2. Отпадъци от коноп (Кч, Дс).

пъл' *м.* Плъх (Як, Др, Дж, Чак).

пъл'ве̂м *гл.* вж. *пòл'вам. Ако̣ не въ̀ржеш реу̀л'ките, ше ти са испъл'ве̂* (Пв).

пълѐке *нарч.* Полека (Пв).

пълѝн' *м.* Пелин (ШлР).

пъ̀лно̣-ма̀ло̣ *нарч.* вж. *пòлно̣-ма̀ло̣* (Пв, Хв, Бн, Ор).

пъл'х *м.* Плъх (Ор, Кп).

пън' *м.* Цицка на виме (Сит).

пънчу̀га *ж.* Дънер от отсечено дърво (Лл),

пъ̀ран', пъ̀рин, пъ̀ринка *нарч.* вж. *пòран, пòран'ка* (Дл, Чак, Дж, Бк).

пъ̀ран'ка *нарч.* вж. *пòран'ка* (Нд, Бк, Сн, Ор, Мър).

пъра̀ут *м.* Параход (ДХ).

първа̀к *м.* 1. Козел на две години и половина (Яв). 2. Първородено дете (Гб).

първе *нарч.* Преди малко, в началото, одеве (Хв, Пв).

пъргъ̀шта *ж.* вж. *пригòршта* (Як, Др, Чак, Дж).

пърженàк *м.* Място на опожарена гора (Ох, Яв).

пърхул' *м.* вж. *пархỳл'* (Хв, Пв и др.).

пърчинка *ж. ум.* Парченце (Кп и др).

пърчо̣̀йна *ж.* Месо или нещо друго от пръч (ДХ).

пърчо̣ро̀га *прил.* Коза с големи рога (Яв).

пъснен *прил.* Измърсен, изцапан (Зл, Стр, Пв).

пъсне̂м *гл.* вж. *пòсне̂м* (Пв, Хв, Ор, Бн, Сг, Вр).

пъсън *прил.* вж. *пòсан* (Ор, Бн, Вр, Зл, Сг, Пв).

пътема *нарч.* вж. *пòт'ум. Пътема мѝни край до̣ма̀, та ми зѐми лѐп* (Зл и др.).

пътѝри *мн.* вж. *пòдно̣шки* (Кп и др.).

пътнинки *мн.* Плитки. *Кадъ̀нски сѝтни пътнинки* (Ис).

пъчла *ж.* Девойка или жена, която много се надува и пъчи (Гб и др.).

пъшка *ж.* Костилка, семка (Стр, ДХ, Ор, Тв, Як, Пв).

пшинѝсто̣ бра̀шно̣ *с.* Пшенично брашно (Кп).

Р

ра *част.* За обръщение вж. *ре̂, аре̂* (Чок, Рво, Ус).

рабанѝца *ж.* Остатък около семената от изяден плод; огризка (Слв, СК, Дл).

рабйе *ж.* Покрита кола (Ив).

ра̀вна пол'а̀на *ж.* 1. Равно място. 2. *прен.* Човек с широка душа, спокоен. 3. *прен.* Пълен човек (Слв, Вв, Кт).

рабо̣та̀р, рабо̣та̀рин *м.* Работен, трудолюбив човек (См, Ар, Мн).

равнѝшка *ж.* Обширна хоризонтална равна площ. *Расхòдихме са до̣ равнѝшкана* (См, Ар, Ас).

ра̀дам *гл.* Раждам. *Цветѝ, ра̀да и узѝра* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн).

рада̀н' *м.* Чекрък (пред. бълмох. — СмнР, Смл, Тър, Тик, Кок, Стр, Нд, Мър, Рд, Сг).

раду̀ла *ж.* Пъстра домашна кърпа с пискюлчета по краищата (Гб).

ра̀женица *ж.* Ръжена слама (Ков и пред. бълмох.).

ражѝ *гл.* Роптае, негодува (Слв и др.).

разбажунѝквам *гл.* Разбръмчавам се (Слв, Пт, Дв, Сц, Кт).

разба̀л'не̂м *гл.* Развеселявам. *Сърцѐто̣ да си разба̀л'ни* (Яв, Дб).

разбòждам *гл.* Събуждам (Дс).

разбòй *м.* Домашен стан (Бб, Якр, Чн, ДХ).

разбра̀дам *гл.* 1. Разбулвам, откривам лицето си (за бълмох. — Зб, СП, См). 2. Свалям булченската си дреха (См, Ар, Зл, Ас, ШлР).

разбу̀нтиха са *гл.* Разбунтуваха се (Пв, Хв и др.).

разва̀дам *гл.* Пущам вода от вада да се разлива без определена посока. **разва̀да са.** *Ва̀дите ф л'ува̀дана са са разва̀дили* (См, Ар, Ас, ШлР).

развале̂м са *гл.* Отслабвам (Слв, Пт, Дв, Мс, Пг).

развалѝ ми са *гл. безл.* 1. Домъчня ми. *Ага̀ ми ка̀заха, та ми са мло̀го̣ развалѝ.* 2. Лошо ми стана (Слв, Пт, Дв, Мс, Пг, Мм).

ра̀зварзник *м.* Гребен за разнищване заплетени нишки (Пв, Хв).

развереня̀вам *гл.* Повреждам, развалям. *Тѝ си разверенѝл сахàтѐс.* ~ **са** *прен.* Поболявам се. *От нѐкав дѐн' са сам разверенѝл* (См, Ар, Мн).

развѝдам *гл.* 1. Развеждам, водя. 2. *прен.* Разхождам. *Ра̀зведи ми ко̀нѐс* (См).

развѝза са *гл.* Разстила се (за хляб, омесен с повече, отколкото е нужно, вода). *Тѐсто̨ са йе развѐзило̨* (Слв, Пт, Дв).

развлѐчен *прил.* 1. Небрежен към облеклото си. 2. *прен.* Мързелив. *Развлѐчена жена̀* (Слв).

ра̀зво̨й *м.* Кросно (Дс, Бт).

разво̨ѐвам са *гл.* Разколебавам се, отказвам се от намерението си. *Имѐх наѐт' да ѝдам нах байра, а̀ла са разво̨ѝх* (См, Ар, Ас).

развра̀штам *гл.* Връщам годеж. *Главѝла са йе и развра̀штала млѐжиш.* ~ **са.** *прен.* Разколебавам се (Вв, Кт, Смл и пред. бълмох.).

разга̀йден *прил.* За нещо, което не е в ред, за работа, която не върви добре. *Разга̀йдена ра̀бо̨та* (См).

разга̀йд'вам са *гл.* 1. Разсърдвам се на някого. 2. *прен.* Развалям, разстройвам определена работа (См, Ар, Ас).

разгано̀сан *прил.* 1. Изтъркан, без калай (за съд). 2. *прен.* За жена, която има менструация (Слв, Пт, Дв, Пг, Мс).

разгано̀сва са *гл.* 1. Пада им калаят — за съдове (Слв, Пт, Дв, Пг, Мс). 2. *прен.* Разколебавам се (Пг, Чп и др.).

разгелдѝсвам, разгелдѝсувам *гл.* 1. Навреме намирам, навреме се явявам. (Пв, Хв). 2. *прен.* Предизвиквам, подстрекавам. *Брѐй ште ма разгелдѝсаш, та чу̀до̨ ште да сто̀рам* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ра̀згеле (тур.) *нарч.* 1. Неочаквано, случайно. *Ра̀згеле си до̨шо̀л, хо̀ да по̨ду̀маме* (См, Ар, Мн, Ас). 2. Тъкмо навреме (Пв, Хв).

разгѝздѐм *гл.* Свалям си новата премяна, преобличам се (Зл, ГДер).

разгѝнвам *гл.* Предпазвам, закривам (Пв и др.).

разглавѐвам *гл.* Разгодявам (См, Ар, Ас, Шлр, Мн).

разглѐвам *гл.* 1. Разглеждам. 2. *прен.* Забавлявам се. *Че си ми мо̨ма̀ разглѐва на врѝт' странѝте увѐ̀іа* (пред. бълмох. — Вв, Кт, Чд).

разго̨во̀рка *ж.* Разговор (См, ДХ).

разго̀н'ва са *гл.* В период на оплодяване е (за крава). *Кра̀васа мѐса да са йе разго̀нила* (См, Ар, Ас).

ра̀зго̨н-ра̀зделно̨ *прил.* Биле с магическо въздействие за разделяне на двама влюбени (поверие; Дс, Чп).

разгра̀дам *гл.* 1. Събарям, развалям нещо изградено. 2. Махам преграда, за да се влезе вътре. **разгра̀да са** *прен.* Покварява се. *Разгра̀ди са са̀ дин'о̀* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ра̀здел *м.* вж. *правѐц* (Пв, Хв).

ра̀здѐла *ж.* Кръстопът (Ел, Мог).

ра̀здеф *м.* Сваляне на бреме от гърба на носач (Пв).

раздива̀ксувам (грц.) *гл.* Разхвърлям, оставям в безредие (Пв).

ра̀здо̨л *м.* Място, дето долът се раздвоява или дето се вливат две планински реки (Син).

раздру̀м *м.* Кръстопът. *Дру̀га пѐнжурка да гл'о̀да нах широ̀ко̨но̨ раздру̀ме* (н. п.).

ра̀здумник *м.* Лице или средство за утешаване на натъжен човек (См, Пв, Хв).

разѐн *м.* Мръвка месо (См, Ар, Ас, Мн).

разжо̀брувам са *гл.* 1. Разплезвам се, плезя се. 2. *прен.* Разширявам се, разкривявам се (См, Ар, Ас).

раззима̀лник *м.* Месал, на който се разделя тесто на отделни хлябове (Пв).

раззѝмам *гл.* 1. Разделям тесто на отделни хлябове. 2. Изкупувам. *Пу̀снахме хи ѐфтино̨. та дано̀ хи раззѝмат* (См, Ар, Ас).

разѝд'ува са *гл.* Разпръсква се, разнася се (за нещо лошо). *Разѝде са са̀йа прѐмеждѐ, разѝде са бо̀бутѐс* (См, Ар, Ас).

разѝѐ *ж.* Резе (См, Ар, Ас).

ра̀злаго̨вам *гл.* Търся причини, за да отлагам свършването на известна работа (Слв, Вв, Кт).

разлѐдам *гл.* Размразявам, разтапям лед. *Разледѝхме во̨до̀на* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

разледѝло̨ са йѐ *гл. безл.* Размръзнало са е. *Одво̀н са йе разледѝло̨, та л'о̀сно̨ са варвѝ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

разлика̀т *прил.* Различен (пред. у бълмох. — См, Ар, Мн).

ра̀змесо̨м *нарч.* Разбъркано. *Пчинѝца и жѝто̨ ра̀змесо̨м* (См).

разметѐшен *прил.* Разместен, неправилно поставен. *До̀скисе са разметѐшени* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

разметѐш'увам *гл.* Размествам неправилно *Ма̀лкен и го̨лѐмен бра̀т са разметѐшили сѐстрине* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ра̀зметник *м.* Гребен, в който се вдява по една нишка при тъкане (См, Пв).

ра̀зметна хабо̀ *ж.* Лита, рядка аба с една нишка в гребена.

ра̀зметно̨ *нарч.* Рядко тъкано. *Два̀са то̀па штим тъка̀ ра̀зметно̨* (См, Ар, Мн, Дл, Тх).

разнѐжѐтѐва са *гл.* Разранява се, възпалява се (за рана). *Ра̀наса ми са разнѐжѐти* (См, Ар, Мн, Дев, Мс, Чп).

разнѝмам *гл.* Разтървавам, разделям. *Ра̀зне-ми хи да са ни бо̀рѐт* (Пв, Хв, См).

разништѐвам са *гл.* Обхваща ме леност (См, Ар, Ас).

разроѐвам *гл.* Разпръсквам, разпилявам (См, Ар, Ас, Дев).

разрѐсан, разр'ѐсан *прил.* Окъсан, дрипав (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

разрѐсвам са, разр'ѐсувам са *гл.* 1. Осиромашавам. 2. Одрипавявам (См).

ракѐф *м.* Отряд, дружина, чета (См, Ар, Яв).

ракѐвница *ж.* Ръкавица (См, Ар).

ракѐл'ка, ракѐл'ке *ж.* Ръкойка (Бд, Нс, Лл).

ракѐсувам са *гл.* Ръкувам се (Пв).

рамѝва чѐрба *ж.* Зелева чорба (Сит).

рамѐнѐм *гл.* Говоря (н. п.).

ранѐсвам *гл.* Усещам, като че ли тялото ми или част от него се покрива с рани. *Цѐласа снѐга ми йе ранѐсала* (Слв, Вв, Кт).

рѐник *м.* Недоносено дете (Яв).

ранѝца *ж.* Първородно дете — обикновено син (Вел).

рѐном *нарч. остар.* Рано (Бок).

рѐпка *ж.* Царевица (Як, Др, Чд, ДХ, МДер, Мца, Гуг, Жл).

раскапан'ѐ *м., ж. укор.* Мързелив човек (Слв, Вв, Кт).

раскѐфрен *прил.* 1. Мързелив (См, ШлР). 2. Болнав, неразположен. 3. Плачлив (Слв, Вв, Кт).

раскѐфрувам са *гл.* 1. Отпущам се. 2. Поболявам се (Слв, Вв, Кт, Пт).

расклѐн *м.* Кръстопът (Ор, Зл, Стр, Нд, Ср, Ер, Пч, Рд).

раскл'ѐчвам *гл.* Отключвам (ДЛ).

раскѐрм'увам *гл.* Откопчавам си дрехите, та се вижда коремът ми (См, Ар, Ас).

раскѐрст'ува са *гл.* 1. Изяснява се, разрешава се. *Рѐботаса са раскѐрсти.* 2. *прен.* Освобождава се от бременност (См, Ар, Ас, Дев).

раскѐцвам са *гл.* Уморявам се много, разсипвам се от умора. *Раскѐцахме са от рѐбота* (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

раскѐчвам *гл.* Развалям, събарям (Слв, Вв, Кт).

раскошѐсвам *гл.* Свалям снопи, които покриват кръстците, за да съхнат по-бързо (См, Ар, Мн).

раскѐшмѐм *гл.* Разхвърлям, разчорлям (См, Ар, Ас, ШлР, Мн).

рѐсол *м.* 1. Зелева чорба (См, Бб, НМ, Мс, Пт, Дв). 2. Гозба от сварено кисело зеле, фасул и смляна на хромел царевица (Слв, Вв, Кт). 3. Консервирани чушки със зеле (Дб). 4. Ошав (Ел).

рѐсолница *ж.* Каче за кисело зеле (См).

распарталѝвѐм са *гл.* Окъсвам се, отдрипавявам (См, Ар, Ас).

распенѐчка *ж.* Дърво, което отпуща и затяга задното кросно на домашния стан (Яг).

распетл'ѐвам *гл.* Разкопчавам. **распетл'ѐва са.** Разпуква се, разтваря се — за пъпки на растения (См, Пт, Дв, Вв, Кт).

распѝт'вам *гл.* Правя на пита (См, Ар, Ас).

распѝшен *прил.* Продупчен; непритворен (Дс).

расплакѐд'вам са, расплакѐд'увам са *гл.* Сядам, разполагам се нашироко, на воля, дори неприлично. *Ѐти са си расплакѐдил, та ти йе вдѐ врѝт' месѐта* (См, Ар, Ас, ШлР).

расплѐвн'увам са *гл.* Приказвам без мярка, бръщолевя (Слв, Вв, Пт).

расплѐнден *прил.* Разлигавен (Зл, Стр, Ср).

расплѐнд'увам са *гл.* Разглезвам се, разлигавям се (Зл, Стр, Ср).

рѐспорки, рѐспорци *мн.* вж. *запцѝ* (Пв, Бд, Нс, Сит, Лл).

рѐспорок *м.* вж. *запцѝ* (СП и др.).

распѐт' *м.* вж. *расклѐн* (Ел, Смл, СмнР, Кок, Рд).

рѐсправа *ж.* Разпоредителност, похват, инициатива. *Агѐ ѝма рѐсправа, та и рѐботата спорѝ* (Слв, Вв, Кт).

рѐсправен *прил.* Бърз, похватен. *Млѐго йе рѐсправен сѐ чилѐк* (Слв, Вв, Кт).

распрѐвѐм *гл.* 1. Свършвам. 2. Раздавам. ~ **са** Разпореждам се. *Сѐ годѝна бѐрже са распрѐвихме с харманѐс* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

распраматѐсвам *гл.* 1. Излагам дребни стоки на показ за продаване. 2. *прен.* Безредно и безразборно поставям неща (См, Ар, Мс, Пг).

рѐспрас *м.* Разпущане на хорото (н. п. — Чер).

распремѐнѐм са *гл.* 1. Разсъбличам се. 2. Сменям дрехите си (См, Ар, Ас).

распрѝдам са *гл.* С охота почвам да преда. *Агѐ са распрѝдам айсѐй, та за адѝн сахѐт' напрѝдам цѐло вратѐно* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

распѐквам *гл.* Пропуквам, разцепвам. ~ **са.** *прен.* 1. Късам се от яд, мъка. 2. Топя се от нежност, състрадание. *Га родѝш, ште вѝдиш, кѐк са распѐква мѐйчино сѐрце* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

распѐскам са *гл.* Успокоявам се. *Прѐводи ми кинѝга, да са рѐспусна* (См).

распѐснат *прил.* Спокоен, свободен (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

распѐт' *м.* вж. *расклѐн* (Зл, Стр, Вр, Сг, Мд, Ор, Дл, Мус).

рѐссек *м.* Място, където е пресечена скала за прокарване на път (Дл).

рассипан'ѐ *ж.* Развалина, съборена или полусъборена сграда (Слв, Вв, Кт).

рѐссипен *прил.* 1. Който разрушава, разлага. 2. *прен.* Който опропастява. *Чѐрнана зѐмѐ рѐссипна* (н. п. — См, Ар, Ас, ШлР).

рассѝпница *ж.* Болест, от която се умира (Яв, Дб).

ра̀ссохач *м.* 1. Дърво, което се раздвоява като вила. 2. Две дървета, между които има един-два метра разстояние, където се складира шума за добитък (Ел, Стр, Бк, Дл).

рассу̀вам *гл.* Отлагам за по-късно. *Нимо̀й рассу̀ва ра̀ботаса* (Слв, Пт, Дв).

рассу̀квам са *гл.* Запретвам ръкави (Слв, Пт, Дв, Мс, Пг, Бок).

рассу̀нвам *гл.* вж. *рассу̀вам* (См, Ар, Ас).

рассу̀рнат *прил.* Небрежен към облеклото си, развлечен (См, Ар, Ас, ШлР).

рассу̀рнувам са *гл.* Проявявам небрежност в облеклото си (См, Ар, Ас, ШлР).

ра̀ставачка *ж.* вж. *ра̀ссохач* (Хд, ДД).

ра̀стага *ж.* Утеха, спокойствие, което настъпва след като се види човек, който отдавна отсъствува (См, Ар, Ас).

ра̀стажно *нарч.* Спокойно, радостно след като се види човек отдавна отсъствувал от къщи (Пв, Хв, ШлР).

растелѝф *прил.* Който расте бързо и нависоко (См, Ар, Ас).

растенѐвам *гл.* Правя да стане тънко. *Сѐносо растенѐвам да исо̀хне бо̀рже* (См, Ар, Ас).

растѐнêт качêма̀к *м.* вж. *просанѝк* (Нс, Бд, Бр).

растика̀ч *м.* Дърво с железен край за разбутване на огън в пещ (Дб, Лл).

растишѐрвам са *гл.* Разполагам се нашироко (Слв, Вв, Кт).

расто̀жвам са *гл.* Разтъжавам се, разсейва ми се мъката. *До̀йдаха си деца̀та от гра̀до̀н, та са расто̀жихме* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

ра̀стопен *прил.* Който разтопява, разрушава. *Ка̀к ще та ма̀йка ожѐни ф чо̀рнана зѐмê ра̀стопна* (н. п. — См, Ар, Ас).

растопо̀т' *м.* вж. *расклòн* (Кор).

ра̀страсен *прил.* Широк, който при движение се друса. *Т'о̀нко, сѝн'о сукма̀нче, фаф по̀лине ра̀страсно* (н. п. — См, Ар, Ас),

растро̀сан *прил.* 1. Който лесно се разпада и троши (за хляб, в който има и царевично брашно). 2. *прен.* Смел, разпоредителен. *Айсо̀ чилѐк во̀рши ра̀бота, о̀ти йе растро̀сан* (Слв, Бв, Кт, Пт).

растърêм *гл.* Разтривам (Пв, Хв).

расу̀дам *гл.* Разхождам (пред. бълмох.).

расфѝрвам *гл.* Разгонвам (См, Ар, Ас).

расхл'о̀нзвам са *гл.* Разплаквам се с глас (См, Ар, Ас).

расцвêл'вам са *гл.* Разплаквам се (См, Ар, Ас, ШлР, Стр, Сг, Вр).

расцирѝквам са *гл.* 1. Почвам да пищя силно. 2. Почвам да плача силно (Слв).

расчêвêтêва са *гл.* Разцъфтява се (Кет, Ох, Пв).

расчепен'о̀ *ж.* 1. Нещо, което се разчеква. 2. *прен.* Лека жена (Слв, Вв, Кт).

расчеревѝквам *гл.* 1. Смачквам силно. 2. Приклещвам нещо така, че се спуква кожата и се показва мускулът (См). *Расчеревѝках му по̀рстене на рако̀на* (Ар, Ас, Мн).

расчѝн'вам са *гл.* Развеселявам се (Бун).

расчо̀квам *гл.* Правя на парчета, разчупвам хляб, пита, кравай.

расчо̀пвам *гл.* Разкъсвам чрез теглене в страни, разчеквам. *Сп'о̀на са и па̀дна, та штѐше да са расчо̀пи* (См, Ар, Ас, Дев).

расчур'уфѝква са *гл.* Чурулика продължително време (См).

расшенѐвам *гл.* Развеселявам (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

расштѝпка *ж.* Разцепена тояга (Яв).

расштра̀вêм *гл.* Правя раздори, подстрекавам (См, Ар, Ас).

ра̀фал *прил.* 1. Отпуснат, хлабав. 2. *прен.* Ленив (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

раха̀тно *нарч.* Свободно (н. п. пред. бълмох — Вв, Кт, Тик).

рахва̀н (тур). *нарч.* Равно, умерено (за ход на ездитен добитък). *Ко̀нêс ми варвѝ рахва̀н* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

рахванлѝе *прил. неизм.* Който има равномерен ход (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ра̀хло *нарч.* Халтаво, хлабаво. *Ра̀хло ми сто̀й грѝвнеса* (Пв).

рахметлѝ (тур.) *прил. неизм.* Покоен. *Рахметлѝ бо̀байко бе мло̀го чêлашка̀н.*

раху̀лка *ж.* Ресна на връзки на престилка и др. (Ус, Рво, Сф, Тн, Сг, Пв).

раху̀чка *ж.* Висулка на невестински *раченѝк* (Слв, Пт, Дв).

рахчѝца *ж. ум.* Ръжчица (См, Ар, Ас).

раченѝк *м.* Дълга и широка булчинска бяла забрадка, пъстро извезена по двата края, на която висят пъстри дебели усукани конци (См, Ар, Ас).

рачѝнки *м.* Двете отвесни дръвчета, на които са закрепени дърветата, между които стои гребенът в домашния стан (Слв, Вв, Кт).

рашета̀р *м.* Циганин катунар (См, Ар).

рашнѝца *ж.* Ръчна мелница с два камъка (Нд, Чк, Мд, Стр, СмнР, Ор, Дв, Вб, НМ, Лл).

ре, арѐ *част.* Употребява се вместо „бре" и служи за обръщение или придружава такова. *Кадѐ варвѝш, рѐ?* (Пт, ДЛ, См).

ребра̀ *мн.* Странични дъски на самар (Мс, Яв, Дб).

рѐбреница *ж.* Колиба, покрита само от едната страна (Яг).

рѐвут' *м.* Рев на добитък. *Кра̀вана ѝде рѐвут'* (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

рѐдêм *гл.* Чистя и подреждам в къщи. *Редѝхте ли ф но̀вана ко̀шта?* (См, Ар, Ас, Гб).

редѝци *мн.* Плитки на коса (Яв).
рѐѐм са *гл.* 1. Развявам се. 2. Треперя. *Д'ул'бѐнчек му са рѐѐше кайно в горо̀на лѝстено* (н. п. — См, Ар, Мн, Ас, Дев, Зл).
режѐн *м.* вж. *грибач* (Нс).
рѐжница *ж.* Мрежа от пръти, която се слага встрани на кола при товарене на тревен фураж (НМ, Бб).
рес *ж.* Желязно приспособление, поставяно над палешника на домашното рало при оране на целина (Бд, Нс, Бр, Лл).
резѐ (тур.) *с.* Особен вид кована панта за врата (Пв, Хв).
рѐзни *мн.* Пирони (пред. бълмох.).
резнѝ *мн.* Кичури от усукани и свързани конци, които служат за украшение (Пв).
резнѝч *м.* Дървен гребен за правене на ресни (Пв).
рѐмен' *м.* 1. Ремък (См, Ас). 2. Дълга кожена ивица, тасма (Рк). 3. *мн.* Основни пръчове (тънки дървета) на плет (Пв).
рѐнгере *с.* Чиния (Муг).
реп *м.* вж. *ро̀пел'* (Пв).
рѐпче *с. ум.* Сладка билка, която се яде (Кп и др.).
рѐса *ж.* вж. *ро̀са* в 1 знач. (ДХ).
рѐсна *ж.* Връв на торба (Бн).
ресѝелиф *прил.* Нанесен от порой. *Ресѝелѝво мѐсто* (Коз).
рет' (тур.) *м.* 1. Изпъждане. 2. Строго мъмрене. 3. Отказване от някого за наказание. *Йѐ го сто̀рих рѐт', то̀й ма ште запо̀вни* (Пт, Рлв, Рд, Сг, Стр).
рѐтка ка̀шѐ *ж.* Каша от брашно, подправена с масло, сирене, прясно мляко, тахан и др. (См, Пт, Дв, Кт, Вв, Мр).
реу̀лки *мн.* вж. *рехỳл'ки* (Пв, Хв).
рѐха *ж.* Кичур от усукани и завързани конци, които служат за украса (Тв).
рехна̀ *ж.* вж. *во̀за* (Стр).
рехнѝ *мн.* вж. *резнѝ* (Мд, Чок).
рехỳл'ки *мн.* Висящи ресни, дето свършва тъканта (Слв, Вв, Кт, Сц, Пт, Дв).
рѐчиш *нарч.* Рядко, нарядко. *Йѐца рѐчиш са вѝд'ваме с ва̀с* (См, Ар, Ас).
рѐчка *ж. ум.* Думичка. *Рѐчки две да ка̀жа* (Пп).
рѝла *ж.* Цигулка (ГДер).
рѝнам са *гл.* Махам се, отивам си. *Хо̀ рѝни са оттỳф* (См, Ар, Ас, Мн).
рѝнкам *гл.* Разплитам. *Рѝнкам чора̀пе* (Сем).
ритлѝф *прил.* Който рита. *Асва̀ мỳле йе ритлѝво, намо̀ го наблѝже* (Пв).
ро̀бам *гл.* Отхапвам. *Ро̀бни си от крỳшкаса* (См, Ас, Ар).
ро̀вѐм *гл.* Дразня, захващам да се карам с някого. *Нимо̀й ро̀ви деца̀са* (См, Мн, Ар, Ас, Дев, Зл).
рок *м.* 1. вж. *пѝшлек* във 2 знач. (Вд). 2. вж. *во̀рга* (Стр).
рога̀тник *м.* 1. Точено, баница с ъглеста форма (Пв, Ох). 2. Питка от замесено за хляб тесто, която се пече на специална кръгла плоча (Яв).
рога̀ч *м.* Коза. *Та̀ ште ти мло̀чко дока̀ра — пѐтстотини рога̀че* (бълмох.).
рога̀ч-па̀ч *м.* Вид едър черен бръмбар с големи като рога челюсти (Кор).
ро̀гове *мн.* Изродени плодове на слива, които падат още в началото (Лл).
ро̀говица *ж.* Вид главня при узряване на ръж (Пв, Хв).
рода̀н' *м.* Чекрък. *Прѐдни ми, прѐдни, рода̀н'ко, т'о̀начко и осỳканко* (См, Мн).
родѐвам *гл.* Раждам (Гб).
роденѝца *ж.* вж. *рождѐл'ница* (Мус, Шх).
родѝл'ница *ж.* вж. *рождѐл'ница* (Кс).
ро̀дум, р'о̀дум *нарч.* Наред, поред. *Р'о̀дум са са нар'о̀т нарадѝли* (н. п.).
ро̀ен *прил.* 1. Буен. *Тѝ ѝмаш ро̀йна косѝнка.* 2. Който се пръска (Кес, Гб).
рождели̇ф *прил.* Плодовит (Яв).
рождѐлна *прил.* Която е родила. *Рождѐлна ма̀йка* (См, Ар, Ас).
рождѐл'ница *ж.* Родилка (См, Пт, Дл, Мс).
рождѐние *с.* Коледа (ДХ, ГДер).
рождѝлка *ж.* вж. *рождѐл'ница* (Зб).
ро̀жен *м.* Див мак (Кп).
ро̀жи *гл.* Боде с рога. *Чỳвайте са од бѝкос, чи ро̀жи!* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
ро̀йкам, ро̀йнувам *гл.* 1. Пръскам, разгонвам във вид на рояк, разпилявам, 2. Блика, руква, потича буйно. *Поро̀йни дъ̀жде ро̀йнаха. Ро̀йнаха со̀лзи до̀земе.* ~ **са** Пръскам се, разпилявам се. *Плѝчици му са ро̀йкаха, ка̀йно фаф А̀рда пѝпкинѐ* (н. п. — См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл, Мг, Кг).
ро̀мел' *м.* Ръчна мелница (Як, Др, Дм, Кир).
ро̀нка *ж.* Зърно от грозде, череша, слива и др. *Мѐтни ми нѐква ро̀нчица.*
ро̀нкам *гл.* Роня плодове един след друг от дървото на някого, който стои под дървото и ги събира (Слв).
ро̀па, ро̀пка *ж.* 1. Яма, дупка (Ар, Мд, Ас, Ел, СмнР, Дл, Як, Гб, Кп, Вг). 2. Яма за картофи (Пв, Хв, Яв, Дб).
р'о̀пей *м.* вж. *ро̀пел'* (См, Ас).
ро̀пел' *м.* Тревисто растение със семена в бодливи кутийки, които лесно лепнат по вълна на овце и по дрехи (См, Ар, Ас).
ро̀пкам *гл.* Удрям, чукам (См, Ас, Ар).
ро̀пкам *гл.* 1. Тропвам. 2. *прен.* Глобявам. *Гласỳвай, чи ште ти ро̀пнат 500 лѐва гло̀ба* (См, Чп, Мс, Пв).
ро̀пчев *прил.* Който има по лицето си белези от шарка. *Ро̀пчеф о̀браз* (См, Ар).
ро̀п'у *м.* Суров, недодялан, ленив човек (Слв, Вв, Кт, Пт).
ро̀са, р'о̀са *ж.* 1. Обилен плод на зелен фасул, грах, леща и др. *Са̀ го̀дина васỳлѐс и*

бо̀бо̀с ѝмат мло̀го ро̀са. 2. Материали, които се слагат между листа на баница. Ѝмаме ро̀са за о̀ште адѝн клѝн.

р'о̀сан *прил.* 1. Богат, обилен. 2. Нещо, което пада красиво, което виси. *И на г'ѝухчено р'о̀сно гердѐнче* (н. п. — Ус, Рво, Слв, Пт, Дв).

ро̨сници *мн.* 1. Пъпки по врат на еднокопитен товарен добитък. 2. Пъпки по уста на овце (Лл).

р'о̀ха *ж.* 1. Ресна (Тн, Рво, Смл). 2. Ресна на леска (Ел).

ро̀хна, р'о̀хна *ж. вж. р'о̀ха* (Мм, Сок).

рохлу̀ *прил. неизм.* Малко пийнал (См, Ар).

ро̀хам, р'о̀хам, ро̀хнувам, р'о̀хнувам *гл.* Давам нещо по малко и пестено. *Ро̀хни ми мѝлитинко̨* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ро̀чке *ж. вж. цѝфон'* (Лл).

ро̨шеву̀л'ник *м.* Разчорлен човек (Рво, Ус, Чок).

руа̀л'ник *м. вж. руха̀л'ник* във 2 знач. (Пв).

ру̀ба (тур.) *ж.* 1. Облекло (Сит, Вв, Кт, Ор, Гб, Рд, Тх, Пв). 2. Чеиз (Слв, Пт, Дв). 3. Булчинска дреха (Зб).

рубѐ, руб'о̀ (тур.) *ж. остар.* Малка турска златна монета. *Ту̀ри хми ѐште по̨ адно̀ руб'о̀, да ма спо̨мѝнат* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ру̀даф *прил.* Който е с мека къдрава вълна (за овца, агне). *Та̀м йадѐха ру̀до̨ йагне* (Чн, Вг, Кос).

ру̀ѐн *м.* Старо име на м. септември (См, Ар, Ас).

ру̀жен *м.* Многолистно високо градинско цвете (См, Ар, Ас).

ружо̀к *м.* Малко триъгълно място, част от ливада, градина и др. (Слв, Вв, Кт).

ру̀кам, р'у̀кам *гл.* 1. Викам, извиквам. *Ага̀ си то̀рмите, ру̀кайте и мѐне.* 2. Каня на годеж, сватба и др. *Ру̀кали на са на гла̀веш* (Дл, Як, Чн, См).

рука̀н' *м.* 1. Сечиво оберъчка (Хв, Пв). 2. Широк крив нож за обрязване копито на животно при подковаване (Тв).

ру̀кане *с.* Канене на годеж, сватба, кръщение, помен (См, Ас, Пт, Дв).

рукашко̀м *нарч.* Викайки (ГДер).

руклѝф *прил.* 1. Креслив. 2. Гласовит (пред. бълмох. — Вв, Кт).

руко̀бо̨л', ръко̀бол' *м.* 1. Възнаграждение на овчари при мандрата освен заплатата им за доене на овцете. 2. Момче, временно условено да изкарва овце при доене и да замества, когато някои от доячите се измори от доенето (Пв).

руко̨бу̀л' *м. вж. руко̀бо̨л'* във 2 знач. (Смн).

ру̀ко̨ве *мн.* Викове (н. п. — СмнР и др.).

руко̨вѝт *прил.* 1. Креслив (См, СП). 2. Гласовит (См, Ас, Ар).

руко̀л'ке *ж. вж. рако̀л'ка и рако̀л'ке* (Лл).

ру̀кут' *м.* Викане, голям крясък. *Чу̀е са чилѐшти ру̀кут'* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

рук'у̀е (тур.) *ж.* Поклон при молитва на българомохамеданите (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

румелѐна *прил.* Румена (н. п. — ДЛ и др.).

руменлѝе *прил.* Светлочервен (Чер).

руменичѐм *гл.* Руменея (Ап).

ру̀о̨ *с. вж. ру̀хо̨* в 1 знач. (Пв, Хв).

руп[1] *м.* Малка мрежа за риба (Мм, Сок, Бс).

руп[2] *м.* 1. Дължина на четирите пръсти на ръката, сложени един до друг, вид марка. 2. Подразделенията на андезо̀ (См, Ар, Ас, Мн).

руп[3] *м.* Малка сребърна монета, която българомохамеданката носела на плитките си (См, Мн, Ар, Ас, Дев, Мг, Кг).

ру̀пец *м.*, **ру̀пци** *мн.* 1. Населението на Смолянско до 1912 г. наричаше с това име жителите, които живееха отсам границата, т. е. в пределите на тогавашна България. 2. Населението по течение на р. Асеница, което живее в Ропката (См).

ру̀пкам *гл.* Хрускам, хрупам (Рк).

руса̀т' (тур.) *м.* Разрешение (пред. бълмох.).

русо̀мо̨н' *м.* Недосетлив, глупав, полунормален човек (Слв, Вв, Кт, Пт, Пг, Мс).

рут *м. съб.* Млади зачервяващи се дъбови листа, които служат за боядисване (Гб, Кп).

ру̀ткам *гл.* Изведнъж сипвам или наливам голямо количество. *Нимо̀й ру̀тка то̀й со̨лто̀, чи ште го̨ присо̨лѝш* (Слв, Вв, Кт).

руфа̀н (тур.) *м.* Стойка, походка (Гб).

ру̀халиф *прил.* Направен от парцалени изрезки. *Ру̀халива чѐрга* (Лл).

руха̀л'ник *м.* 1. Торба от шаяк (Слв). 2. Черга от шаячни изрезки (Слв).

рухан'о̀ (тур.) *ж. остар.* Архиерейски наместник (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ру̀хо̨ *с.* 1. Изрезка от вълнен плат (См, Ар, Чп, Мс, Пг). 2. Дреха (СП). 3. Кърпа за глава (Рк).

рухѝучки *мн.* Крайни отрезки от тъкан (Чок, Кр, Тн).

ру̀чѐм *гл.* Ям, храня се (Сем, Брц, Бок, Лл, Сит, Тн, НМ, Бб, Якр).

ручо̀к *м.* Храна, ядене, закуска (Сем, Брц, Бок, Лл, Сит, Чн, НМ, Бб, Якр).

ру̀шева по̀стел'ка *ж. вж. руха̀л'ник* във 2 знач. (Бд).

рушѝле *с.* Женско украшение за глава от сребърни парички и дрънкалки (Ков).

рушѐт' (тур.). *м.* 1. Подкуп. 2. *прен.* Изключителни грижи и големи разходи за поддържане болнав човек. *С рушѐт' живо̀т'* (См, Ар, Ас).

ръба *ж.* Кола. *Ста̀ните, ръба прѐгните* (ДХ).

ръжие *ж.* Ръжда (Гб, Кп).

ръзо̀н' *м.* Клевета, набеждаване (ШлР).

ръкол'ке *ж.* вж. *ракол'ка* и *ракол'ке* (Сит, Бд, Зб).

ръс (тур.) *м.* 1. Честност, нравствена чистота. 2. Целомъдрие (Мос и бълмох).

ръсилка *ж.* вж. *роса, р'оса* във 2 знач. (Яв, Дб).

ръсна *ж.* вж. *воза* в 1 знач. (Кп и др.).

ръткa *ж.* Ловджийско куче (ДХ, ШлР).

ръчица *ж.* Дръжка; задната част на рало (Кор).

С

са¹ *част.* Ще. *Са му жне на нивата* (ДХ, Съч, Бм).

са² *възвр. част.* Употребява се навсякъде из Родопите.

са³ *мест.* Тази (Як, Др, Дж, Чак).

саа, таа, наа *мест.* Тази тук, тази, онази (Як, Др, Дж, Чак).

сабê¹ *ж.* Перуника (См, Ар, Ас, Мн).

сабê² *ж.* Сабя (См, Мн, Дев, Ар, Ас).

сабен *прил.* Тъп, изхабен. *Брадваса йе сабна, кой йа барал* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

сабор *м.* 1. Търпение. *Сабор селемет'.* 2. Опрощение. *Ти си йуфчерê кайдиса, нема ли сабор да сториш* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

сава, тава, нава *мест.* Тази тук, тази, онази там. *Те пак са напарили нах сава страна* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).

сава-сува *нарч.* Употребява се да изрази желание да се отложи известна работа (Слв).

савак *м.* Ръчка за пущане и спиране движението на воденични камъни (Лл).

савал'дисвам (тур.) *гл.* 1. Задоволявам. 2. Насищам. 3. *прен.* Убеждавам се (См).

саваштисвам *гл.* вж. *савал'дисвам* (См, Ар, Мн).

савл'ак *м.* вж. *съвлак* (Хд).

сага *нарч.* Сега (Гм).

сагазикана, тагазикана, нагазикана *нарч.* Сега, тогава, в онова време (Кет).

сагаф-тагаф *нареч.* Сегиз-тогиз (Хв, Пв).

сагизма (грц.) *ж.* Вълнен китеник с шарки, одеяло (Пв).

сагмал (тур.) *м.* Стадо от дойни овце (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

сагмалжие (тур.) *м.* 1. Овчар, който ръководи мандрата, държи сметка за издоеното мляко и спазва реда за получаване на млякото от стопаните. 2. Пастир на дойни овце (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

сагъм са *гл.* Досещам се (Кп).

сад'а *ж.* горна дреха (ДЛ).

садака, садако (тур.) *ж.* Милостиня (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл, Мг, Кс).

садева, тадева, надева *нарч.* Тук наоколо, там наоколо, там (См, Ар, Ас).

сад'о *ж.* 1. Правда, справедливост. *Ага има сад'о ф сва село иштам да ми сторите ижиро сеê пари.* 2. Управление. *Стига твоса сад'о, нема да та слушемê* (См, Ар, Ас, Мн, Дев). 3. *прен.* Имот (Бок).

садовийа *ж.* Второ пришествие (См, Ар, Ас, Мн).

сае *ж.* Кошара (Хв, Пв).

саем *гл.* Бозая. *Детенцесо хубаве си саê* (См, Ар, Ас, Зл, Дек, Куз, Дв).

сажизам *гл.* Изгарям и правя на пепел. *Адин сожежи, друк посипи* (См, Ар, Ас).

сажул'вам *гл.* 1. Обелвам кожата или кората на нещо. 2. Окъсвам листа на клон или цяло дърво. 3. Окастрям клонки на клон или цяло дърво (См, Ар, Ас, ШлР).

сас¹ (тур.) *м.* Едра трева по блата и мочурища с високо меко стъбло.

сас² (тур.) *м.* Струнен инструмент с 10—16 струни (пред. бълмох.).

сазан *м.* Шаран (Куз, Дек, См).

саздравете *нарч.* Останете си със здраве (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

саздардисвам, саздардисувам *гл.* Правя на саздърма (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

сази, тази, нази *мест.* Тази тук, тази, онази. *Сази йе нашê роднина* (СмнР).

сазикана, тазикана, назикана *мест.* Тази тук, тази, онази (Ис, Кп).

сазирам *гл.* Съглеждам, забелязвам (Мм, Сок, Бс).

сазма, сазмо (тур.) *ж.* Саздърма (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

сай (тур.) *нарч.* Вярно, наистина (пред. някои от българомохамеданите).

саизма *ж.* Козяк (Кп).

саинка *ж.* Горна дрешка, донесена на бебе от кръстница в деня на кръщаването му (Гб, Кп).

сайран, сайрен *прил.* Забавен, смешен. *Сайрен чилек* (См, Ар, Мн).

сай, тай, най¹ *нарч.* Тъй, така, иначе. *Сай го стори днеска, най го стори утре* (Зб).

сай, тай, най² *мест.* Тази тук, тази, онази. *Сай годйна венчеваме, догодина да кръштеваме* (Бг).

сайа *ж.* 1. Женска дреха, елече. *Айше черноко, каматна, кому си варшиш сайана?* (Стр, Кп). 2. Горна булчинска дреха (Ков).

сайа, тайа, найа *мест.* Тази тук, тази, онази (См, Ар, Ас, ДХ).

сайбиê (тур.) *м.* 1. Глава на семейство. *Утре ште си ми дойде сайбиета от Поле.* 2. *прен.* Стопанин на извор, чешма (зъл дух според поверие). 3. *прен.* Бог. *Да та*

чу̀ва и бра̀ни сайбѝета (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг).

сайгѝê (тур.) *ж.* Почит, уважение. *Да ѝмаш сайгѝê и на ста̀ро и на мла̀до.*

сайдаро̀ *м.* (тур.) Обръщение към кумове и техните близки (См, Ар).

сайдежѐ *с.* Малък килим (Гб).

сайдѝсвам, сайдѝсувам *гл.* Зачитам, уважавам. *Сайдѝсват ма л'удѐсе* (См, Ар).

сайдо̀ч (тур.) *м.* Обръщение към кум и кръстник (См, Ар, Ас, Дев).

сайма̀к (тур.) *м.* Зачитане, почит (пред. бълмох).

са̀йнам *гл.* Съхна (Муг, Кт).

сака̀[1] *нарч.* Така, тъй. *Ей сака̀* (ДХ, МДер, Чд).

сака̀[2] *мест.* Такава.

сакалмо̀, сакалма̀ (тур.) *ж.* Постоянен душевен гнет (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

са̀кам *гл.* Искам. *Мо̀ма са̀ка у̀баф касмѐт'* (Чн).

сакамѐт' (тур.) *м.* Голяма пакост (Дев, См, Ар).

сакамет'лѝк' (тур.) *м.* Пакостничество (См, Ар, Мн, Дев).

сакантѝê (тур.) *ж.* Притеснение, напрежение, тревога (См, Ар, Ас, Дев, Зл, Мт).

са̀карга *ж.* Паразит по добитъка, който налита и на човека (Лл).

саквò-таквò *мест.* Това-онова, туй-онуй. *Ку̀пихме саквò-таквò* (См, Ас, Ар).

саквòзикана *мест.* Такова (Ис).

саклѐт' (тур.) *м.* Притеснение, угнетение (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

сако̂, сака̀ (тур.) *ж.* Заразителна болест в бели дробове при млади еднокопитни животни (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

сако̂ф, тако̂ф, нако̂ф *мест.* Такъв, онакъв (См, Ар, Ас).

саку̀ва *мест.* Такова (Блр).

саку̀л' *м.* 1. Малка платнена торбичка (Коз, Стр, Зл, Ел). 2. Голяма, но по-малка от чувала вълнена пъстра торба (Пв, Лл). 3. Чувал (Гб).

саку̀л'ка *ж.* вж. *саку̀л'* в 1 и 2 знач. (Яв).

са̀кутêм *гл.* Почитам, спазвам традиция (См, Ас).

са̀ла *ж.* Салата (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

сала̀р *м.* 1. Надиграване, победа при игра. *Ф игра̀нкана ко̀лкọнọ по̀ти ѝêхат адно̀ дѐтê, но̀лкọва сала̀ре му пра̀вêт.* 2. Селянин (См).

салгъ̀н (тур.) *м.* Епидемия. *Пọ сѐлọсọ хо̀ди салгъ̀н* (бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).

салгънлъ̀к (тур.) *м.* Епидемия (См, Ар, Ас, Мн).

салдо̀ква *ж.* вж. *сọлто̀ква* (Яг).

са̀лек *м.* вж. *со̀л'мен'* (Кп).

салềм *м.* Поздрав. *Салềм му да̀дах, ни з'о̂ гọ* (См, Ар, Ас).

салзѝка *ж.* Съза от смола, която изтича от наранено дърво или дъска (Слв).

салко̀м *м.* Кичур грозде (См, Ар, Ас).

са̀л'мен' *м.* вж. *со̀л'мен'* (Нд, Яг, Дв).

салмо̂, салма̀ (тур.) *м., ж.* Разглезен човек — пред. дете (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

салмало̂к, салмалъ̀к (тур.) *м.* Разглезеност (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг).

салмо̀вам *гл.* Глезя се, не се държа сериозно (См, Ар, Ас, Дев).

сал'нѝк *м.* Дървени захлупци за сол (СмнР, Рд).

сал'о̂ (тур.) *с.* Заупокойна молитва на мъртвец — мохамеданин.

са̀лта *ж.* Женска горна дреха от кръста нагоре, украсена със сърма у българомохамеданката (Зб, Бд, Вв, Кт, Рк, Тик).

салтама̀рка, салтама̀рке (тур.) *ж.* вж. *клашнѝк* и *ко̀нто̀ш* (Сч, Пг, Пв, Хв, Чп, См).

салтанат'лѝê (тур.) *прил. неизм.* Изключително нагизден (См, Ар, Ас, Мн).

салто̀к *м.* вж. *сọлто̀ква* (Дб).

салхано̂ *ж.* 1. Заградено място, удобно за пасбище да се угоява добитък (Чок, Смн, Коз). 2. Касапница (См, Ар, Ас).

саллъ̀ (тур.) *прил. неизм.* Тежък, широк (Тн).

са̀м-та̀м *нарч.* Тук-там. *Изнѝкналọ ѝе са̀м-та̀м* (См, Ар, Ас).

самаро̀свам *гл.* Оседлавам (Кп).

самаро̀тка *ж.* Вид градинско цвете, сама китка (Смн, Пг).

сама̀рчета *мн.* Сребърни украшения на фес на българомохамеданка (Зб).

сам'о̂ *ж.* Зашеметен, оглупял човек (См, Ар, Ас, ШлР, Мн).

самелѝк' (тур.) *м.* Зашеметяване, объркване, оглупяване (См, Ас, Ар, Мн, ШлР).

само̀глаф *прил.* 1. Своенравен. *На̀шêсọ дѐтê ѝе само̀главọ* (См, Ас, Ар, ШлР, Мн). 2. Замаян (Гб).

само̀глафштина *ж.* Своенравие, твърдоглавие (См, Ас, Ар, ШлР).

само̂йла *ж.* Сам човек или животно (Коз).

само̀к *м.* Сам човек или животно (Коз).

самọра̀сник *м.* Саморасло растение (См, Ар, Ас).

самọра̀сат' *м.* вж. *самọра̀сник* (Кп).

самọсо̂д'ник *м.* Човек, който всичко върши на своя глава и не търпи чуждо мнение (См, Ар, Ас).

сампатѐра *м., ж.* Едър, груб, недодялан човек или животно (Пг, Чп).

самса̀р[1] (тур.) *м. остар.* Посредник при покупко-продажба (См, Ар, Ас).

самса̀р[2] (тур.) *м.* Белка (СмнР).

самсарлъ̀к (тур.) *м.* Посредничество (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).

саму̀зикана, таму̀зикана, наму̀зикана *мест.* Томува, ономува (Кет).

санго̂н, сангъ̀н *нарч.* Досадно. *Санго̂н ма ѝе да гọ гл'о̀дам* (См, Ар, Чп, Мс, Пв).

санда̀л *м.* Връзка тютюневи низи (См, Ар, Ас, Мн).

сандѝсвам, сандѝсувам (тур.) *гл.* Дотяга ми (См, Ар, Мн, Пв, Хв).

сандрафѝл' *м.* Трендафил, роза (Як, Др, Зв, Дм, Кир).

са̀нки (тур.) *нарч.* Ще рече, тоест. *На̀шѐса ду̀ма йе бо̀лгарска, са̀нки и нѐѐ сме бо̀лгаре* (См, Ар, Ас, Мн).

сантра̀ч *м.* 1. Специален нож, който служи за обрязване копита на добитък (См, Зл). 2. *прен.* Речно дъно около мост, постлано с камъни, за да не подрива водата основите на моста (Пв, Хв, См). 3. Триъгълник, с който се измерва воденичен камък при изработването му (Лл).

сап (тур.) *м.* 1. Дървена дръжка на сечиво. *Бра̀дваса ми излетѐ ọт сапо̀* (Рд, Чц). 2. Стъбло на царевица (Дер).

сапа̀¹ (тур.) *нарч.* Настрана, не на път (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

сапа̀² *ж.* вж. *сọпо̀* (Яг).

сапли̇̀на *ж.* вж. *сплѝна* (Гб, Кп).

са̀пове *мн.* Двете пръчки, които се намират в основата при тъкането в домашния стан, за да делят жичките (Зл, Нд, Ер, Мд, Дл, Ел, Смн).

сапọрсу̀с, сапọрсу̀зин (тур.) *прил. неизм.* Груб, невъзпитан, без честолюбие (См, Ар, Ас).

сапо̀та *ж.* Замаяна жена (Гб).

са̀прам са *гл.* Спирам се изведнъж (Сем).

сара̀, саро̀ (тур.) *ж.* 1. Ред, редица, обстоятелство (Хп, Пв). *Лѐким ни до̀йде адно̀ саро̀, та па̀к дọ тѐбе фпрѐхме.* 2. Откос (Кч, Дс). 3. Качество тютюн при манипулацията му (См, Ар, Ас, Мн, Кс, Зл).

сарада̀н (тур.) *нарч.* Наред, без избиране. *Зѝмай сарада̀н, нимо̀й избѝра.*

сарало̀к, саралък (тур.) *м.* Жълтеница. *Бо̀лнọ йе ọт сарало̀к* (См, Ар, Ас, Мн).

сарало̀чоф *прил.* Жълтеничав (См, Ар, Ас).

сарахло̀к, сарахлък *м.* Кожен пояс, в който се носи оръжие и други овчарски принадлежности (См, Ар, Ас, ШлР).

сарбелѐшка *ж.* Място по тяло на човек, където периодически се явява силен сърбеж (Слв, Вв, Кт, Пт).

сарѐда *ж.* Сряда (Кет, См).

сардѝсвам, сардѝсувам *гл.* Обсаждам. *Кọмѝтине са сардѝсали кọна̀кан.*

с'а̀рна во̀лна *ж.* Непрана вълна (См, Ар, Ас).

с'а̀рник *м.* Баница с първо надоено мляко (Мт, Чд, Бм, ДХ).

сарп (тур.) *прил. неизм.* Зъл, лют, строг. *Ала са те са̀рп л'у̀де* (См, Ар, Мн, Ас).

сарпо̀к (тур.) *м.* Местност, обрасла с остра жилава планинска трева (См).

сарса̀к, сарсо̀к, сарсък (тур.) *м.* Невъзпитан, нахален, лош човек (Кор, См, Ар).

сарчѐче *с.* вж. *жѐгал'* във 2 знач. (Хд).

сарчѐл'ник *м.* вж. *жѐгал'* във 2 знач. (Сф, Тн, Пг, Рво).

сарчѐсва *гл.* Разболява се от сърдечна болест (за кон). *Ко̀нѐс йе сарчѐсал, та ни мо̀же да варвѝ* (См, Ас, Ар, Мн, Лл, Дев).

сас *мест.* Тази (Гб).

сасѐтам *гл.* Обяснявам на някого да разбере нещо. *Со̀сети гọ ху̀баве да ни збо̀рка нѐкво* (См, Ар, Ас, ШлР).

сасѝнчѐм *гл.* Раздробявам на малки късове, колкото мъниста (синце).

сасѝнчѐн *прил.* Раздробен на малки овални късове. *Дрѐбна сасѝнчена во̀лна* (Тик, Рка, Пт, Вв, Кт, Слв, Дв).

састѝнва са, састѝнува са *гл.* Изстива и се втвърдява (за мазнина). *Лọйто̀с са састѝна.* (См, Ар, Ас).

састѝпвам са *гл.* 1. Отстъпвам няколко крачки назад. 2. *прен.* Отстъпвам, отказвам се от нещо (См).

састо̀пенọ хо̀рọ *с.* Свърнато хоро, при което се дават няколко крачки напред и толкова назад (ШлР, См).

састо̀ргвам *гл.* С гребло събирам сено. *Састо̀ргахме врѝт' л'ува̀дата* (См, Ар, Ас).

сastра̀нѐм *гл.* Изравнявам тежести от двете страни на товарен добитък. *Састранѝхме ху̀баве стра̀ните да ни кривѝ му̀летọ* (См, Ар, Ас).

сасу̀вам са *гл.* Придвижвам се напред, като се влача (См).

сасу̀нвам са *гл.* вж. *сасу̀вам са. Ага̀ мра̀зеше, та са сасу̀вахме нах ọгане̂. Со̀суните са нахпрѐш нах сọфро̀са!* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

сасу̀ркам *гл.* Свличам, плъзгам. ~ **са.** 1. Свличам се, плъзгам се. 2. Придвижвам се надолу чрез плъзгане, пързаляне. *Йѐ са сасу̀рнах бо̀ршкọ нах дерѝчкана* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

саталък (тур.) *м.* Продан. *За саталък йе шѝлѐсọ* (Ар, Ас, Мн, См, Дев).

сатардѝсвам (тур.) *гл.* Разпродавам (См, Ас).

сатарѝжен *прил.* Стриган (Кет, См).

сатламо̀, сатлама̀ (тур.) *м., ж.* 1. Животно или човек, който ходи като сакат и често се препъва (См, Ар). 2. *прен.* Малоумен човек. *Айсо̀е чилѐк йе ца̀ла сатламо̀* (См, Ас, Ар, Мн).

сафалъ (тур.) *прил. неизм.* Добър, кротък. *Йѐца бе сафалъ чилѐк* (См, Ар, Ас).

сафѝ (тур.) *прил. неизм.* Чисто тегло, нето. *Мисѝрас йе два̀десте ста̀ри о̀ки сафѝ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

сахѝ (тур.) *нарч.* вж. *сай¹* (Чн).

сач¹ (тур.) *м.* Похлупак на пещ (Бб, Лл).

сач² (тур.) *м.* Кръгла плоча, направена от пръст, за печене тестени изделия (Пв, Дв).

сач³ *м.* Връшник (Вг, НМ, Кос, Бб, Бр, Бд, Лл, Сит).

сач[1] (тур.) *м.* Сярна киселина (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

сач[5] *м.* Мрежа за ловене на риба (Яг).

сашѐрвам *гл.* 1. Изпъстрям. 2. Зачерквам (Слв, Вв, Кт, Яв, Пт).

сашѐркам *гл.* Зачерквам. *Сашѐрках си кинѝгата* (См, Ар).

сашѝлọ ма йе *гл. безл.* Схванат съм. *Сашѝлọ ма йе та ни мọ̀гам да са гọ̀бна* (См, Ар, Ас).

са̀шки *мн.* Сажди (Як, Др, Дж, Чак, ГК, ДК).

сва, тва, нва *мест.* Това, онова (См, Пт, Дв, Пг, Чп, Мс).

сва̀а *ж.* 1. Майки на младоженци. 2. Майка на младоженец (Хв, Пв).

сва̀ке *ж.* вж. *сва̀а* (ШлР).

сва̀лê̂м са *гл.* Събличам се (Гб, Зб, Бд, Яг).

сва̀нка, тва̀нка, нва̀нка *мест. ум.* Това, онова. *Йа̀ла са, Пѐткọ, ọ̀стави ọт сва̀нка пу̀стọ хайду̀тствọ* (ДХ, См, Ар, Ас).

сварвѐвам са *гл.* Стичам се, събирам се. *Бọ̀рже са сварвѐха йѐца млọ̀гọ л'у̀де* (См, Ар, Ас).

сватана̀к *м.* Взаимно обръщение между близки на младоженци (См, Ар, Ас).

сва̀т'ки *мн.* Жени, които придружават мъжете българомохамедани, когато отиват да вземат невястата (Вр).

сва̀чка *ж. ум.* вж. *сва̀а* (Бок, Дед, Лл).

све *нарч.* Винаги, всякога. *Дѐвọлат свѐ затва̀рê̂л врата̀та* (Ох).

свѐдом *нарч.* Надолу (н. п.).

свѐкọ *мест.* Всяко. *Свѐкọ си зна̀е ра̀бọтата* (Пв, Хв, Ох, Бок).

свѐкакво *мест.* Всякакво (Пс, Хв, Ох, Бок).

свенѝк *м.* вж. *свѝтак* (Дл).

светѝца *ж.* Икона (Кп).

светка̀вична бабу̀л'ка *ж.* вж. *блесту̀нка* (Нс).

светкалѝфки *прил. ум.* Които блестят, святкат (пред. бълмох. — См, Ас, Ар, Мн).

светка̀л'чица *ж.* вж. *блесту̀нка* (Дв).

свѐткам *гл.* Удрям силно по бузата някого. *Дọ̀ли та свѐтна аднọ̀ш.*

свѐтла *ж.* Име на звезда — извиква се при баене (ШлР).

светлѝва бабу̀л'ка *ж.* вж. *блесту̀нка* (Нс, Бр).

свето̀к *м.* Място с много църкви и параклиси (Зл).

свету̀рка *ж.* вж. *блесту̀нка* (Бб).

свешчѝнка *ж. ум.* Свещица (Гб).

свештѐвам *гл.* Опознавам се отблизо, добивам опит и знания, ставам вещ (Пв, Хв).

свештѝлка *ж.* Многогодишно тревисто растение с жълти цветове и мъхести сивопепеляви елипсовидни листа (См, Ар, Ас).

свештѝлọ *с.* Памучна прежда, която се употребява за фитил на свещ (См, Ас, Зл, Пт, Дл, ШлР).

свѝвам *гл.* 1. Ям без мярка (Слв, Вв, Кт). 2. ~ **са.** *прен.* Освобождавам се от бременност. *Данọ̀ са свѝе саз здра̀ве л'ọ̀кọ и л'ọ̀снọ* (См).

свѝда *ж.* Голям кюп (Кп).

свѝдам *гл.* 1. Свеждам, навеждам. *Сѝтнọ са кла̀нê̂й, нивѐстọ, надọ̀лу свѝдай главọ̀та.* 2. Водя надолу. *Свѐди ма дọ̀лу ф сѐлọ* (См, Ас, Ар).

свѝнцọф *прил.* Оловен. *Свѝнцọва кариѐра* (Зл).

свирилжѝê̂ *м.* Свирач (Ус, Рво, Сф, Смл, Лев, ШлР).

свирка̀р *м.* Музикант (Вв, Кт, Смн).

свирọ̀свам, свирọ̀сувам *гл.* Удрям силно и безогледно. *Нимọ̀й ла̀ катọ ку̀чка, чи шта та свѝрọсам с мọтọвѝлката* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

свѝскам *гл.* Насъсквам куче (См, Ар, Ас).

свѝтак *м.* Добре увит тревен фураж, приготвен за товарене на добитък (См, Ас).

свлѝчê̂м *гл.* Приличам, наподобявам. *Сва̀ дѐтê̂ йе свлѐклọ тѐтê̂ му* (См).

свọ̀рнатọ хọ̀рọ *с.* Хоро, с осем стъпки напред и четири назад (Слв, Пг, Чп).

свọ̀рскам, свọ̀рснувам *гл.* Силно и безогледно удрям. *Да та свọ̀рсна ли в главọ̀та?* (См, Ас, Ар, ШлР).

свọ̀ртам *гл.* 1. Събирам около себе си или около определено място хора или добитък. 2. *прен.* Привличам идейно хора около себе си (См, Ар, ШлР).

свọ̀ртиште, свọ̀ртишсте *с.* Дом, обиталище, жилище (См, ШлР, Ар).

свọ̀чувам *гл.* Нахранвам, задоволявам с храна до насита. *Сва̀ри му ф харанѝêса патѐрọ, та данọ̀ са свọ̀чи* (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

сê̂ *нарч.* Сега. *Фсѐ ми шѐнлѝфкọ дọха̀даш, пак сѐ ми дọ̀йде кѝмничкọ* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Ас, Чд, Мус, Ав, Тх, СК).

себа̀п' (тур.) *м.* Благодеяние, добро дело. *Да̀й му пара̀ да погребѐ бọба̀йка му и да̀ хи минѐ за себа̀п'* (См, Мн, Ар, Ас, Дев).

себѐп (тур.) *м.* 1. Причина, повод. *Умира̀лка бис себѐп ни дọхọ̀да.* 2. Полза. *Йѐ вѝдех голѐм себѐп ọт сọ̀ мехлѐм* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

сеф-сеф *нарч.* Ако искаш, око щеш. *Сѐв гọ прọда̀вай, сѐв гọ да̀вай* (Нс, Ар, Ас).

сѐва, тѐва, нѐва *мест.* Тези тук, тези, онези. *Сѐва л'у̀дê̂ не са ху̀бави* (пред. бълмох.).

сѐванака, тѐванака, нѐванака *мест.* Тези тук, тези, онези (Зг, Ел).

сѐванака, сѐванакан *нарч.* Сега. *Йѐ дọ̀йдах сѐванакан да си ми пла̀тиш* (бълмох.).

сева̀п (тур.). *м.* вж. *себа̀п'* (пред. бълмох.).

севга̀ (тур.) *ж.* 1. Любов. 2. Любовник, любовница (Бок, Сит).

севгѝлен *прил.* Любим, обичан. *Кѝчице, мо̀йа севгѝлна* (Ел).

севдѝлен *прил.* вж. *севгѝлен. Дру̀шчици мо̀и севдѝл'ни, ку̀тро гиздилọ да но̀сам* (н. п. — См, Ар, Ас).

сѐгам *гл.* Посягам, пипам. *Сѐгна ѝ в дѐсна па̀зушка* (Зб, Сит).

сега̀накан, сега̀накана *нарч.* Сега. *Ѐла сега̀накана да си пọприка̀зваме* (Чн).

сѐдане на ру̀бата *с.* Откупване чеиза на сватбата (См, Пт, Дв, Дм).

сѐдба *ж.* Посев (См, Ар, Ас, Мн, Дев, ДХ).

седѐлка *ж.* вж. *здѐлка* (Юг, Сц).

седѐлна къща *ж.* Всекидневна стая (ДХ).

седѐлни пѐсни *мн.* Песни за седенки (Гюм).

сѐдêм *гл.* 1. Живея. *Нѐ ту̀ва здѝме.* 2. Работя. *У ко̀га здѝш?* (См, Ар, Ас, ДХ).

седѐр *м.* Място за сядане, миндер (Дрб).

сѐê, тѐê, нѐê *мест.* Тези тук, тези, онези (См, Ар, Пг, Чп, Мс).

сѐêм *гл.* Бозая (Чок, Пв, Ох).

сѐй, тѐй, нѐй *нарч.* Тъй. *Чи ка̀к тѐй ште си аста̀виш главенѝцата?* (бълмох.).

сейзин (тур.) *м.* Пазач, телохранител (Яв, Дб).

сѐк[1] *м.* 1. Място, където едно дърво се сече най-лесно. 2. Пресичане, посичане. *Дибѐлọ дọ̀рвọ сѐк нѐма* (Рво, Дед, Сит, Чп, Пв).

сѐк[2] *мест.* Всеки (Сит, Чд, Як).

сѐквам *гл.* вж. *ску̀цвам* (Лл).

секизжѝ дев'о̂ (тур.) *ж.* Голям звънец който се връзва на най-големия овен (Слв, Мм, Сок, Рво, Ус, Чок, ШлР).

сѐкнува ма *гл. безл.* Внезапно ми се явяват болки в кръста. *Сѐкналọ ма ѝѐ* (См, Ас, Ар, Мн, ШлР).

сел' (тур.) *м.* 1. Водна стихия, силен порой (См, Ар, Ас, Мн). 2. Утайка, нанос (ШлР).

селвѝê *ж.* 1. Кипарис или подобно на него дърво. 2. Вид топола (Яг). 3. *прен.* Стройна, напета девойка (пред. н. п., бълмох.).

селѐмѐт' (тур.) *м.* 1. Помощ, изцеряване. 2. Спасение. *Ọт нѐга вѝдех селѐмѐт'.*

сѐл'мен' *м.* вж. *со̀л'мен'* (Бл, Псп).

сѐлскọ *с.* Дълъг дебел прът, с който се вдигат и носят казани на мандра (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс, Чп, Дв).

семендрѐк' (тур). *м.* Слисан и объркан човек (Слв).

Семендрѐк' (тур.) *м.* Остров Самотраки (См, Ар, Ас).

семнѝца *ж.* Седмица (Кп).

семселѐ (тур.). *с.* Род. (Ав, Пв, Ар, Ас, См).

семт' (тур.) *м.* 1. Страна, малка териториална област. *Нах айндѐ сѐмт' попа̀ри градушката* 2. Род, произход (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Кор, Зл, Мг, Кс).

сендѐл'-мендѐл' *нарч.* Залитайки. *Варвѝ сендѐл'-мендѐл'* (Слв, Вв, Кт, Пт).

сенѐк', сенѐт' (тур.) *м.* Крепостен акт (Чн, ШлР, См, Мн, Ас, Ар).

сенѝк *м.* Голяма копа сено, сеновал (Лл Сит, Бок).

сѐнка *ж.* Чадър. *Да̀й ми тво̀та сѐнка да си по̀да дọ дọма̀, чи залетѐ* (Вр).

сѐнкê *ж.* Сянка (Зб, Пв, Хв, Мл, Кор, ШлР, Сит).

сенлѝк' *м.* вж. *сел'* (Зл, Нд).

сенсел'о̂ (тур.) *ж.* вж. *семселѐ* (См, Ар).

сентетѝна *ж.* Синчага. *Дѐтиштетọ, бадала̀ сентетѝна, вѐрвалọ сѝчкọ* (СмнР).

сепѐр (тур.) *м.* Подслон, прикритие (Слв, Вв, Кт, СмнР, Сг, Стр, Пт).

сѐра *ж.* 1. Първо мляко на крава, овца, коза и др. 2. Мътилка от първата вода, в която е прана вълна. 3. Угощение у стопани на скоро отелила се крава, на което се яде от първото ѝ мляко (См, Ар Ас, Мн, Зл, Бб, Кч, Дс, Тх, Кор, Як).

сергѐн *м.* Рафт или полица в мандра, на която се поставя сирене да зрее (Слв, Сф, Чок, Мм).

серм'о̂ (тур.) *ж.* 1. Капитал. *Ма̀лка ми йе серм'о̂са.* 2. Костуема, покупна цена. *Да̀вам ти гọ на серм'о̂са.* 3. *прен.* Воля, желание. *Бъ̀хтах гọ на сермѝйа.* 4. *прен.* Доверие (См, Ар, Ас, Мн, ШлР, Зл).

серу̀х *прил.* Рус. *Серу̀хọ мо̀мче* (Пв, Хв и др.).

сѐсн'ува са *гл.* Изяснява се. *Сѐсни са т'о̀вна мо̀гла* (н. п. — Ел, СмнР).

сѐстрêм *гл.* Считам за сестра, назовавам сестра чужда жена. *Чу̀жда жда сѐстра да сѐстрêм* (Ох, Пв).

сѐтам са *гл.* Сещам са. *Сѐти гọ ху̀баве, мѝлọ, да ни збо̀рка нѐквọ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

сѐтанкọ *нарч. ум.* После. *Йѐла по̀-сѐтанкọ* (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

сѐтнук *нарч.* После, сетне. *На̀й-сѐтнук* (Рк, Чн).

сефало̀к, сефалъ̀к (тур.) *м.* Удоволствие, охолство, приятност (бълмох.).

сех *мест.* Всички. *Сѐх ги пọт са̀бê подло̀жи* (Гб, Кп).

сечемѐк (тур.) *м.* 1. Удобно място за отделяне на овце от стадо, разделяне на стадо. 2. Водораздел (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

сечена̀к *м.* Сечище (Яв).

сѐчене на сва̀дба *с.* Определяне точния ден на сватбата (См, Пт, Дв, Мм).

сѝвам *гл.* Тичам, бягам, бързам. *Тѐ сѝвала, преспо̀нала сọ и па̀днала* (Рк).

сигѝткọ *нарч. ум.* Сегичка (Хв, Пв).

сигѝшка *нарч. ум.* вж. *сигѝткọ* (Пв, Хв и др.).

сидиклѝк (тур.) *м.* Пикочен мехур на животни (Яг).

сѝêм *гл.* Сея (Гм).

сий, тий, ний *нарч.* Тъй, така. *Нимо̀ нѝй, брѐ же та чѐрптѝса нѐквọ* (Пв, Хв).

сил *м.* Клин, кама (Пд).

силвѝйа *ж.* вж. *селвѝê* (пред. бълмох. в н. п. — См, Ар, Мн).
селехлѝê *прил. неизм.* Въоръжен (пред. бълмох. — См, Рв, СмнР, Ар, Ас, Мн, Дев).
силехлỏк, силехлъх (тур.) *м.* вж. *сарахлỏк* (пред. бълмох.).
силинтѝê (тур.) *ж.* вж. *сел'* (См, Ар, Пв).
сѝлум, сѝлума, сѝлумичка, сѝлọмишка *нарч.* Едва, с голямо усилие. *Сѝлумичка си дọйдахме ọт силинтѝê* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Зл, Мг).
сѝлумката *нарч.* вж. *сѝлум* (Дс, Дев).
синдѝк' *м.* Сандък (Як, Др, Дм, Зв).
сѝн-зелѐн' *прил.* Много ядосан. *Сѝн-зелѐн' си излѐзе* (Слв, Вв, Кт, Пт).
сѝневица[1] *ж.* Две плочки, с които в миналото са раздробявали царевица (Паш, Мм).
сѝневица[2] *ж.* Място, засенчено и закрито за слънцето, поради което не вирее растителност. *Фаф сѝневица нѝщọ са ни ръ̀жда* (Слв, Кт, Вв).
синѐвица *ж.* Дълбок вир (См, Ар, ШлР).
сѝнек *м.* 1. Зелен гущер (Слв, СмнР, Мн, Ар). 2. Оловна руда (бълмох. в родопския минен басейн).
сѝненик' *м.* вж. *сѝнек* в 1 знач. (Як).
синѐц *м.* Мънисто (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Зл).
синжѝр (тур.) *м.* 1. Сребърна верижка, която се носи на шията (Дос). 2. Гердан от нанизани сребърни монети (См, Пт, Мс).
синжирỏсан *прил.* Окован във вериги. *Кỏпел'че кàрат вързанọ, вързанọ синжирỏсанọ* (н. п. — Пв, Хв и др.).
синилà *мн.* Места със сини петна по тяло от удари (Слв, Вв, Кт, Пт, Мм).
сѝница *ж. укор.* Проклетница (Яв, Дб).
сѝн'кọ кỏнче *с.* Цвете синчец (Вр).
сѝнур (грц.) *м.* 1. Граница между имоти. 2. Граница между държави (См, Ар, Мн).
синурдàш *м.* Съсед по имот (См, Ар, Мн, ШлР, Пв).
сѝнсар *м.* Врабче. *Сѝнсарọвọ гнѐздọ* (Пв, Хв).
синчѐц *м.* Цвете метличина (См, Ас).
сѝн'чọ *обръщение.* Синко (Ох).
сѝпê са *гл. безл.* 1. Руши се (Ел). 2. Вали (Вел).
сипѝл' *м.* Каменен поток по склонове на височини (Тг).
сирàк *м.* вж. *водолѐшка* (Лл и др.).
сиргѝê *ж.* Ключалка, запиналка на врата (Вк).
сирѐн *м.* Събор, увеселение. *Голѐм штат сирѐн да прàвêт* (н. п. — См, Ар).
сиренàрка *ж.* Малка торбичка специално за цедене на сирене (Лл).
сиренàрник *м.* Домашно изработена кърпа за сирене (Сит).
сирийàн *м.* вж. *сирѐн* (Рв, Тн, Чок).
сѝрма *ж.* Сърма (См, Ар, Ас).
сѝскам *гл.* Съскам (ДХ).

сѝтан, сѝтен *прил.* и *нарч.* 1. Кротък (кротко). *Сѝтничкọ да та пỏпитам* (Кш). 2. Леко (лек). *Агà ми стàниш нивѐста, врѝтêм са сѝтнọ поклàнêй* (Слв, Вв, Кт, Пт). 3. Тих (тихо). *Кадѝрọвана мàйчица сѝтничкọ сỏлзи рỏнеше.* 4. Бързо, чевръсто. *Сѝтничкọ да ти пỏцанкам, жѐл'ничкọ да ти пỏсвирêм.* 5. Гъст, дребен. *Сѝтнички кафѐзе. Сѝтни скàли. Стàни ми, мàйчọ, ỏткачи мỏена сѝтна байламỏ, сѝтанкọ да ти пỏсвирêм.* 6. Хубав, красив, изящен. *Ей гѝди, бѐлọ конàче, ей гѝди, сѝтнọ конàче* (н. п. — См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).
ситнàк *м.* Гъста млада гора (Бб, НМ).
ситнỏк *м.* вж. *ситнàк* (Бд, Бр, Зб).
сихѝл' *м.* Клин, кама (Сн).
сѝчак *мест.* Всичкият. *Сѝчак силѐх* (Чн).
сѝчинкọ *мѐст. ум.* Всичко (Кок).
сѝчкаде *нарч.* Всякъде (См, Ар, ШлР, Пг, Чп, Мс).
сѝчкакви *прил.* Всякакви (См, Ар, ШлР, Пг, Чп, Мс).
сѝчка свѐта *израз.* Всичко, извънредно много. *Сѝчка свѐта изпойѐдаха.*
сѝйа *мест.* Тези тук. *Нàшите са децà сѝйа* (Дер .
скабỳстар *прил.* вж. *скàрадлиф* (Тн).
скàкал' *м.* Скакалец (См, Зл, Пт, Мс, Пг).
скàкалец[1] *м.* Насекомо от рода на скакалците (Бб, НМ).
скàкалец[2] *м.* Камъни, поставени в река за минаване на пешеходци (Бб, НМ).
скàкалọ *с.* вж. *скàкалец*[2] (Ус, Рво, Вл, СмнР, Рд, Сг).
скàкам, скàкнувам *гл.* 1. Скачам. 2. Хвърквам. *Скàкна на йунàшки гърдѝ. Скàкна на клỏна* (СП, Гуг, Чд, Мус, Гб, Кп).
скàла *ж.* 1. Стълба вътре в сграда. 2. Подвижна стълба (См, Ар, Ас, Мн, Дев). 3. вж. *прàшта* в 1 знач. (Кп и др.).
скалапѐсвам, скалапѐсувам *гл.* Дипля нещо и го нареждам едно върху друго. *Скалапѐсах врѝт' дрѝпите* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
скал'вàвам *гл.* 1. Насичам дърва. 2. *прен.* Определям деня на сватбата (Кп, Гб).
скалѐсвам, скалѐсувам *гл.* Поканвам, свиквам. *Скалѐсах свàтọвете* (ШлР).
скамàйче *с.* вж. *пахỳрка* (Гб).
скамàн' *м.* Топка, купчина (н. п. — См, Ар, Ас).
скàпва *гл. безл.* Започва да вали. *Бỏрзайте, чи зỏ да скàпва* (См, Ар, Ас).
скапчѝлọ *с.* Безопасна игла (Смл, Смн).
скàрадлиф *прил.* Злояд, капризен на ядене. *Мỏршевọ йе, ỏти йе скàрадливọ* (Слв, Вв, Кт, Мм, Пт, Мс, ШлР).
скармỏ *ж.* Сок от печено месо (См).
скартỏсвам, скартỏсувам *гл.* Сядам със скръстени крака. *Скартỏса на нагỏди*

йѐд'вọ, катọ га бѐх бѐй. 2. *прен.* Посрещам, приемам (Ус, Рво, Смл, Бс).

скàрузан *прил.* вж. *скàрадлиф* (Пг, Чп и др.).

скарчỳпвам *гл.* Счупвам. *Данò ти са скарчỳпêт раките* (Сит, Лл).

скарчỳпл'увам са *гл.* Свивам се, сгърчвам се (Слв, Вв, Кт).

скàчвам са, скàчувам са *гл.* Започвам да се карам, счепквам се. *Страх ма йе да са ни скàчим* (Слв, Вв, Кт, Ус, Кок).

скатàвам *гл.* 1. Запазвам, скривам (См). 2. Свършвам домашната си работа (Сем).

скѐмбе *с.* Стол (Як, Др, Дж, Дм).

скѐмле (тур.) *ж.* 1. Стол. 2. Стол без облегало (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Гб, Кп, Дл).

скѐнжа *ж.* Уред за стягане, преса (Чоб).

скѐнжувам *гл.* Бия, удрям, измъчвам. *Тѝê си Стàйка скѐнжуват з забѝтска крушỳм камшѝê* (Мм, Сок, ДХ).

скѐпернê *ж.* Мършаво, слабо животно и порядко за човек (Слв, Вв, Кт).

скѐсан *прил.* Болен от болест, причинена от зъл дух (поверие — См, Ар, Ас, Мн).

скѐсва *гл.* Наказва, урочасва, заболява (поверие). *Нимòй пикà пọ грòбесọ, чи та ште скѐса нѐквọ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

скѝмам са *гл.* Давам знак с глава. *Здỳмале са, скѝмале са сѝчки селà чѐпенчани* (Чн, Вг).

скинѐва *гл.* Спада, намалява. *Жѝтọсọ йе скинѐлọ ф сòсекас* (См, Ас, Ар).

скѝнувам *гл.* Скъсвам (Рк).

скитàсвам, скитàсувам (грц.) *гл.* Наблюдателно гледам. *Бàрем ма анòш пòгленни, очѝнки да ти скитàсам* (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

скитàхсувам *гл.* вж. *скитàсвам* (пред. бълмох. — Сг).

склàвам *гл.* Складирам, натрупвам в известен ред (Гб, Кп, ДЛ и бълмох.).

склàдам *гл.* *склàвам. Склàдахме снòпете на голѐм кọпѐн и сенòтọ — на кòпи* (См, Ар, Ас, Мн).

складн'а *ж.* Копа сено (См).

склọọм *гл.* 1. Манипулирам тютюн. 2. Складирам тютюн (Кп).

скọгòрца *гл.* Скрибуца, курка. *Кọрѐмас ми скọгòрца* (Слв, Вв, Кт).

скòкут'[1] *м.* Гъдел. *Йѐца ма йе скòкут'* (См, Ар, Ас, Мн).

скòкут'[2] *м.* Тясно място, където се прескача река (Син, Коз).

скòкут'[3] *м.* Водопад (Син, Коз).

скọкутѝшкам *гл.* Гъделичкам (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

скọлàсвам *гл.* 1. Успявам да свърша. 2. Спирам работа. *Хòте да скọлàсаме, чи стàна гѐч* (См, Ар, Ас).

скọленѝсвам *гл.* Коленича (Яв).

скòлупа *ж.* Беда, нещастие (Ус, Рво и др.).

скọлỳф (тур.) *м.* 1. Кичур коса пред ушите. 2. Млади тънки влакна на растение (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

скọмѝчêм *гл.* Плача с глас и хълцам (Срв, Вв, Кт, Пв).

скọндàпцвам, скọндàпцувам *гл.* 1. Преплитам крака и падам. 2. *прен.* Сгрешавам като казвам нещо необмислено (См, Мн, Ар, Ас, ШлР).

скòпец *м.* вж. *кòпец* (Мм, Сок, Бс, Яг).

скọпнѐва са *гл.* Стопява се (за сняг). *Снегòс зò да са скọпнѐва* (См, Ар, Мн).

скọпчѝлọ *с.* Малки тънки клещи, с които се правят телени копчета (Яг).

скọрàвнува са *гл.* Втвърдява се. *Хлѐбас са скọрàвнува, агà сидѝ млòгọ.*

скọрàф *м.* Бръснач (Сф, Тн, Ел, Смн, Смл, Зл, Нд, Ер, Дл, Як, Сх, Вк, Гб, Кп).

скọрафѝсвам *гл.* Бръсна (См, Мн, Дл, Як, Тх, Вк, Кс).

скọрѐм *прил. неизм.* вж. *т'òшка* (Ор, Кор, Гб).

скòрмен *прил.* Тлъст (ШлР).

скòрнêм *гл.* 1. Будя, дразня. *Нимòй скọрнѝ децàса.* 2. *прен.* Накърнявам, вземам част от цяло (См, Ас, Ар).

скòрце *мн.* 1. Малки червейчета, глисти (Слв, Вв, Кт). 2. Червеи по развален продукт (Сит).

скọхтѝ *гл.* 1. Дразни (за кашлица). 2. Сърби във вътрешно ухо. *Скọхтѝ ма ухòтọ* (Слв).

скòца *ж.* Брадавица (Гб).

скравѐвам са *гл.* Угоявам се. *Млòгọ си са скравѝл* (См, Ар, Мн, Ас, Дл).

скравѐн *прил.* Зачервен, поправен, особено в лицето — за човек (Дв, См, Ар).

скрам *м.* вж. *скармò* (См, Ас).

скрàпе *ж.* Скорпион (Гб).

скрапѐвам *гл.* Скъсявам. **~ са.** Скъсява се. *Кọ крọйш дрѝпи между Петкòвден' и Димѝтрọвден', скрапѐва ти са живòтет* (поверие — См, Ар, Ас, Мн).

скрàтам *гл.* Привършвам (пред. бълмох. и Чд).

скрафѝца *ж.* Безопасна игла (Рд).

скрѐба *ж.* Растение повет (Хв, Пв).

скреш *м.* Сняг по клони на дървета (Кп).

скриàлна *ж.* Помещение, което служи за склад (ДХ).

скрѝпал' *м.* Скрипец в домашния стан (СмнР, Др, Дж, Як, Чак, Яг).

скрѝпалец[1] *м.* Билка, която се вари или с нея се прави баница (См, Ар, Ас).

скрѝпалец[2] *м.* Скрипец в домашния стан (Пг, Лл).

скрѝпêм *гл.* 1. Скърцам (См, Ар, Ас). 2. *прен.* Пръщя, пукам. *Домòн му скрѝпê ọт имàлка* (См, ШлР). 3. *прен.* Режа с ножица, стрижа. *Кàта мѐсец скрѝпêм дѐтêтọ* (Гб).

скрип'ò *ж.* 1. Вид бързоподвижна буболечка с тъмен цвят, която живее под кората на

сухи дървета (Слв, Вв, Кт). 2. Скорпион (См, Ар, Ас).

скрӥшен *прил.* Таен, скрит (См, Ар, Ас, Клд).

скрȍпнувам *гл.* Скъсявам (См, Ар, Ас, ШлР).

скрӯум са *гл.* Скривам се. *Скрӯйте са, дѐтенца* (Як, Др, Дж, Чак, ГК, ДК).

скрӯсва *гл.* Причинява болест, прави недъгав (Ков).

скупѐсвам, скупѐсувам *гл.* Събирам и правя купчина от нещо. *Скупѐсахме снòпетọ, ȍти ште да летѝ.* ~**са.** *укор. прен.* Сядам, дето не ми е мястото. *Сȍ чилѐк пак са скупѐса* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

скупнѐвам *гл.* Събирам и нареждам на куп. *Скупнѝхме врит' л'ȍштата* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

скӯтница *ж.* Долната (от кръста надолу) част на женска българомохамеданска риза (Дев).

скӯтна рѝза *ж.* Дълга женска българомохамеданска риза (Дев).

скӯфе *с.* Червена женска шапчица, украсена на предния ръб със сребърни монети, а отпред скрепена с *пòдгърлата* (Гб).

скӯцва *гл.* Намалява, дава по-малко мляко. *Офцѐсе скӯцаха праснѝкас ọт сӯшеса* (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Зл, Дл).

скъмàйка *ж.* Купчинка памук (Гб).

скънвам *гл.* Скъсвам (Бат, Сем).

скърѕѝкам *гл.* Скърцам (Пв).

скърч *м.* Скреж (Пв, Хв).

скъцвам *гл.* 1. Скъсвам (Ор, Сц, Вр, Зл, ЕР, Пв, Хв). 2. *прен.* Отсичам дърво (Бб).

слабȍгадọ *прил.* Възслабичко, слабичко (Стр, Зл, Нд).

слабӯнес *прил.* Възслаб, слабичък. *Дѐтесọ ми йе млȍгọ слабӯнестọ* (См).

слàвêм *гл.* 1. Пея, нареждам. *Аднòнọ слàви ӯтирнọ, дрӯгọнọ слàви вѐчерọ* (Слв, Пт, Мс). 2. Изказвам пожелания чрез думи и песен. *Пòслави хмѝ, стрѝкọ, да са збѝрат и здѝрат* (См, Ас, Зл, Сг, Стр, ШлР).

слàфче *с.* Славей (Як, Др, Чак, Дж, ГК, ДК).

слàгам *гл.* Зачитам, уважавам. *Слàгай ма за мàйка* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

слаганѐ *с.* Уважение, зачитане (Рво, Смл, Кр).

слагọвѝт *прил.* Почитан, уважаван. *Тѐ са слагọвѝти л'ӯде* (См, Ар, Ас, ШлР).

слàменик *м.* Плевня (Куз, Дек).

слàменче *с.* Вид врабче с жълти петна по тялото, което зимува в плевните (Лл).

слàтак *прил.* Вкусен, апетитен (См, Ар, Ас).

слаткӯсник *м.* 1. Капризен на ядене човек, който яде само вкусни работи. 2. *прен.* Човек, който има навик да опитва свои и чужди гозби (Слв).

слàшêм *гл.* Налитам, пропадам, случвам се (пред. бълмох.).

слѐвам *гл.* Слизам (пред. бълмох. — Вв, Кт, Тик, Рк, Ар, Мн).

слѐгам *гл.* 1. Уреждам. 2. *прен.* Внасям пари в някое кредитно учреждение. *Имàл да му дàва, та с мѐне йште да хи слѐгне в бàнкана.* **слѐга са.** Урежда се. *Рàбọтаса са слѐгна* (См, Ар).

слѐдам *гл.* Замразявам. **слѐда са** *безл.* Замръзва. *Нимȍй ọстàве вọдòна, там, чи ште са слѐдѝ наштѐска. Слѐдѝл са ọ̀тстраха* (См, Ар, Ас).

следӯнка *ж.* вж. *ледӯнка* в 1 знач. (Нс).

слѐме *с.* 1. Голяма тежест. 2. Основна греда на покрив (Пв, Хв и др). 3. вж. *кутлọмòзе* (Сит, Лл).

слѐпа дӯпка *ж.* Дихателно гърло (Кам).

слѐпа кȍшка *ж.* Сляпа баба — вид детска игра (Слв, Пт, Дв, Вв, Кт).

слѐпọ пѝле *с.* вж. *мрачнѝк* (Гб).

слетàл' *м.* Замаян човек, който говори глупости (Мм, Сок).

слетал'ȍвам *гл.* Говоря нелепости (Мм, Сок, Бс, Тн).

слѐта *гл.* 1. Падам, пущам (за боя, къна, която не се задържа). *Канòна и байòна слѐта* (См, Мн, Ас). 2. *прен.* Приказвам смешни работи (Лл).

слѝва са *гл.* Стопява се. *Ȍсака са слѐ* (Слв, Вв, Кт, Пт).

слѝвлен *м.* Дива слива. *Слѝвлен цъфтѝ, слѝвлен кàпе и не рàжда* (Хв, Пв и др.).

слѝза *гл.* Прииждa — за река (См, Ар, Ас, Дев).

слѝска *прил. неизм.* Блудкав (Кор).

слѝскаф *прил.* Слабо солен. *Л'ȍштаса йе слѝскава* (См, Ар, Рд, Сг, Дл, Як, Нд).

слѝтам *гл.* 1. Говоря нелепости (Слв, Вв, Кт, Мм, Сф, Тн). 2. вж. *слѐтам* в 1 знач. (См, Ар). 3. Отпадам физически (Яг). 4. Спадам *Вọдȍса йе слетела* (Лл). 5. Залитам от време на време (Рво).

слобàр *м.* Годежник, придумник (Мт, Бм, Ав, Чер).

слọѐва са *гл.* От разтопено състояние преминава в твърдо (за лой, мас, масло и др.). *Лọйтȍс са слọѝ* (См, Ар, Ас).

слȍжба *ж.* Черпня. *Нѝе ти не штѐм, Тȍмọ, ле, слȍжбата, ȍште гȍзбата* (ДХ).

слȍжêм *гл.* 1. Черпя, поднасям питие (См, Пт, Дв). 2. Служа, бдя (Вг).

слȍжен *прил.* Широк, просторен, хубав. *Ф нàшêса мирѝê нѐмаме анаквѝ слȍжни мѐстà* (См, Ар, Хв, Пв, Вр, Рв).

слȍм *м.* 1. Нещо начупено, надробено на малки късове. *Стȍрили гọ са слȍм.* 2. *прен.* Който е смазан от бой. 3. *прен.* Епидемия (См, Ар, Ас).

слȍмвам *гл.* 1. Правя нещо на *слом.* 2. *прен.* Пребивам, смазвам от бой. 3. *прен.* Изморявам се от много и тежка работа (Слв, Вв, Кт, Яг, Дб, Лл).

слон *м.* Запален огън пред отвор на пещ, когато се пече хлябът (Кп).
слòндерка *ж.* вж. *ледýнка* в 1 знач. (Дб).
слýжêм *гл.* вж. *слòжêм* в 1 знач. (Мм, Сок, Гб).
служèр *м.* Помагач, прислужник (См).
слýмник *м.* Придумник, сватовник (СК, Дер).
сл'ýнче *с.* Лигавче (Гб).
слýшêд го̨ йе *гл. безл.* Слуша се, чува се (Зл).
слънч'увглет *м.* Слънчоглед (Гб).
смалêва *гл.* Спада. *Рêкана йе смалêла* (См).
смàлне *нарч.* Почти, без малко. *Смàлне го̨ бêх о̨пýстил* (пред. бълмох. — См, Ар).
смамýл'вам *гл.* Смачквам, сгъвам без ред (См, Ар, Ас, ШлР, Сг, Вр, Рв).
смарладѝсвам, смарладѝсувам (тур.) *гл.* Приготвям по поръчка. *Смарладѝсах си адѝн кàд дрѝпи* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл, Мг, Кс).
смарламò, смарламà *ж.* Поръчка (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл, Мг, Кс).
смастêвам са *гл.* Намразвам се. *Смастѝха са за нѝщо̨* (См, Ар, Ас).
смàхнувам *гл.* Правя знак с ръка, глава, поглед (пред. бълмох. — См, Гуг).
смèрвам *гл.* 1. Размервам. 2. **~са** *прен.* Съобразявам. *Хѝч са ни штêш смèри, кинà штиш про̨дýма* (Ус, Рво, Смл).
смѝгнато̨ òко̨ *с.* Око, чийто клепач е отпуснат (Мр).
смидàл' *м.* 1. Угощение с пита, полята с масло, дадено от родилката в дома ѝ три дни след раждане. 2. Угощение на жени, чиито мъже са овчари, което става всяка година на 27 октомври по случай оплодяването на овцете. 3. *прен.* Раждане. *Ѝмаме смидàл'* (См).
смѝква *ж.* Добре усукана връв, която опасва колело на чекръка. *Ко̨нòпаленната смѝква йе млòго̨ здрàва* (Дл, СмнР, Мд, Рд, Стр).
смѝквица *ж.* 1. Дебел усукан конец, загладен с восък, с който се шият обувки (Мд, Дл, Смл). 2. вж. *смѝква* (Смл, Смн, Ел, Рд, Стр, Ср).
смилêло̨ го̨ йе *гл. безл.* Болно е, смазало го е (Слв, Вв, Кт, Пт).
смѝсан *прил.* Ситно нашарен. *Смѝсани тòрби* (См).
смòква *ж.* Смокиня (См, Ар, Мн, Ас, Мца, Дев).
Смòл'ан *м.* Старо име на с. Смилян, Смолянско.
смо̨ленѝк *м.* Борово или елово младо дърво, отсечено и обелено за мъзга (Бб, НМ Кч).
смòрсник *м.* Саморасло растение (Яг).
смòрцам *гл.* Смъркам (См, Ас, Ар, ШлР).
смòрч *м.* Варовит камък, бигор (Лев).
смòхтам *гл.* 1. Смуча. 2. *прен.* Бозая. *Дêтêно̨ йе смо̨хтè по̨ цàла нòш* (См, Ар, Ас).
смракò *ж.* Вечерен здрач. *Дòйдахме си ф смракò* (Слв, Вв, Кт, Мм).
смрачѝна *ж.* Мрак, тъмнина (ДХ).
смрêзгавêва са *гл. безл.* Здрачава се (См, Чп, Мс, Пг, Зц, Бг).
смрêн'вам, смрêн'увам *гл.* Слабо запържвам. *Смрêни му две айчѝн'ки* (Слв).
смрêстêва са *гл. безл.* вж. *смрêзгавêва са* (Сит).
смулàвêм *гл.* Набързо сдъвквам (См, Ас, Ар, ШлР).
смýлêм *гл.* Бързо, с шум бера плодове или трева (Слв, Вв, Кт, Пт).
смýшва са *гл.* Смъква се, свлича се (за дреха, превръзка и др.). *Пòвързаса ми са смýши* (Слв, Вв, Кт, Пт).
смърлен *прил.* Обелен, ожулен (Сем).
сналêта ма *гл. безл.* 1. Идва ми на ум. 2. Ще ми се (Муг).
сне *гл.* Сме. *Нè са сне авêл' гàлили* (пред. бълмох. — Вв, Кт, Рка).
снѝзвам *гл.* Пронизвам. *Снѝза ма с òчи* (Дб, Яв).
снѝквам са, снѝкнувам са *гл.* 1. Унивам. 2. Намръщвам се. *Снѝкна са да плàче.*
снѝква са, снѝкнува са *безл.* Вали (за дъжд). *Снѝкна са да летѝ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг).
снѝсам *гл.* 1. Снемам отгоре надолу. 2. Снася яйца (См, Ар, Ас, Мн, Рк).
снѝснувам са *гл.* Снишавам се, навеждам се. *Снѝсни са, снѝсни, барчѝнко̨, да си ми вѝдêм сêло̨но̨* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
снòбник *м.* Придумник, сватовник.
сно̨вàлка *ж.* Дълга дървена надупчена плочка, през която минават нишките на основа при сноване за тъкане (См, Ар, Ас, Дв, Дев). 2. Совалка (Лл, Сит).
снòвам *гл.* 1. Подготвям прежда за тъкане, като я навивам на кросно. 2. *прен.* Движа се безцелно насам-нататък. 3. *прен.* Бия някого. *Сновàх го̨, че си дòйдах* (Ас, См, Ар, Мн, Дев, Як, Кор).
сн'ôт' *м.* Мързеливо, тежко, неподвижно същество (См, Пг и др).
сно̨фàлка *ж.* Златна монета на сребърно герданче, която годеник подарява на годеница (Ков).
снòшка, снòшке *нарч.* Снощи (Гб, Кп, Хв, Пв, Юг, Бд).
снòшта *нарч.* вж. *снòшка.* (См, Мс, Пг).
со[1] *възвр. част.* Се. *Препòнах со̨* (Чн, Рк).
со[2] *гл.* Са. *Не сò млòго̨, сѝне* (Чн, Вг, Рк).
со[3] *предл.* С, със. *Èла со̨ мèне, сѝне* (Чн, Вг, Рк).
сòба (тур.) *ж.* 1. Печка. (Мм, Сок, Сит). 2. Стая на долния етаж с печка (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).
сòбинка *ж. ум.* Малка печка (Зл).
сòбур *м.* вж. *сàбор* (См, Пт).
сòвлек *м.* 1. Растение повитица. 2. вж. *сòвлак* (См, Пт, Дв, Пг, Мс, Чл, ШлР). 3. Гол охлюв (Лл).

сòвнува са *гл. безл.* Съмва се. *Агà пòдам на айнвà мèсто, фсè ми са сòвнува* (См, Ас, ШлР, Пт).
совỳк (тур.) *м.* Голям овчарски нож с ножница (Кор).
сòга, тòга, нòга *мест.* Тогова, оногова (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн).
согàф-ногàф *нарч.* Сегиз-тогиз (См, Ар, Ас, Вр, Рв).
сòдêм *гл.* Разпореждам, заповядвам, командувам; съдя, раздавам справедливост. *Ф мòйа-са кòща йè сòдêм* (См, Пт, Дв, Пг, Чп, Мс, Дев).
с'òднуваница *ж.* Седянка (Пг и др.).
сòê, тòê, нòê, сàйа, тàйа, нàйа *мест.* Този, тук, тази, онзи; тази тук, тази, оназ
сòзи, тòзи, нòзи *мест.* Този тук, този, онзи (Зл).
созѝкана, тозѝкана, нозѝкана *мест.* Този тук, този, онзи (Ис, Кп).
сòй, тòй, нòй *нарч.* Тъй, така (См, Пг, Мс, Чп, Пт).
сойгонжѝê (тур.) *м.* Разбойник (пред. бълмох.).
сойгонлỳк (тур.) *м.* Обир, кражба, грабеж (См, Ар, Мн, Дев, Ас, Зл).
сойсỳс, сойсỳзин (тур.) *прил. неизм.* От лош род, с лоши морални качества. *Гòло йе сойсỳзинас като пỳшка* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).
сôк *м.* 1. Основа на клон в стъбло на дърво, чеп. 2. Клонче (Кам).
сôкнам *гл.* Чистя сополи, секна се. *Сôкнам дèтêсо* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).
соколàт *прил.* Соколов (Дс).
сòленек, сòленка, сèленко, сòленки *мест.* Толакъв, -а, -о, -и (Пв, Хв).
сòлкова, тòлкова, нòлкова *нарч.* Толкова, толкоз. *Сòлкова армагàн ни дàде, кадè да ѝдам òтсрама* (См, Ар, Ас).
сòл'к'о, тòл'к'о, нòл'к'о *нарч.* Толкова, толкоз (Хв, Пв).
сôл'мêм са *гл.* Глезя се (См, Мн, Ас, Ар).
сôл'мен', сòл'мен' *м.* Охлюв (Пт, Чп, Пг, Мс, Бок, Дед, См).
сол'нѝк *м.* Захлупци за сол (Бк).
сôл'п *м.* 1. Талпа. 2. Стълб (См, Ас).
солтарѝê *ж.* Строен, развит физически, но съвсем изостанал умствено човек (Слв, Сф, Тн, Рв, Смн).
солтѝл'ник *м.* вж. *сол'нѝк* (Пг).
солтòква *ж.* 1. Дрозд. (Пв, Хв). 2. Сойка (Слв, Пг).
солтòквица *ж.* вж. *солтòква* в 1 знач. (Дб).
солỳнка *ж.* Череша, която дава едър тъмночервен плод (См).
сол'ỳк (тур.) *м.* 1. Пиявица. 2. *прен.* Сопол (См, Ар, Ас).
сомунжѝе *м.* Готованец (См, Ар, Ас).
сомунтѝе *м.* 1. Едър и глупав човек. 2. Готованец (Слв, Вв, Кт, ШлР).
сôнêм *гл.* Сънувам. *Лòша сам сôна санѝла* (Вв, Кт, Тик).
сòни са *гл. безл.* Присънва се (Сит).
сонѝца *ж.* вж. *зонѝца* (Бд, Нс, Бр, Зб).
сопѝл *м.* Червена кърпа за глава (Кп).
сопò, сопà *ж.* Младо неоседлавано още муленце. *Фàти сопòса за òглафта да йа ни опỳстиш* (Сл, Нп, Ар, Ас, ШлР).
сòпра *ж.* Пречка.
сорàвам са *гл.* Сдружавам се с някого да си изорем с моя и неговия вол взаимно нивите (Кч, Тг, Яг).
сôрдан, сôрден *прил.* Сърдит. *Òти си сôрдна, Рỳсо, сôрдна и гнèвна?* (См, Ас).
сòрена ѝгла *ж.* вж. *кол, кòл'че* в 1 знач. (Мд, Ел).
сôрнек *м.* Вид гъба (Слв, Вв, Кт, Мм, Сок).
сôрч *м.* Сърцевина (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
сôрчно *нарч.* Бързо, силно. *Притѝкай огàн'а да врѝ сôрчно* (См, Пт, ШП, Пг, Мс).
сос, со *предл.* С, със. *Доделè ми, дотèгна ми йут хòдене сос сеймèне* (Чн, Паш).
сòса *гл.* Стигна. *Солтòс ми сòса* (См, Мн, Ар, Ас, Гб, Кп).
сôсак, сôсек[1] *м.* Хамбар с разпределение за разни зърнени храни и брашна (См, Пт, Дв, Пг, Мс, Чп, Зц).
сôсак, сôсек[2] *м.* Надробени царевични кочани със зърната, изсушени и смлени за храна на добитъка (Сф, Рво, Смл, Смн, Сч).
сòса, сòсва, сòсува *гл.* 1. Достатъчно е, стига. *Парѝте ми сòсаха.* 2. Снаждам. *Сòсам го, òти ми йе крòпо* (См, Мн, Ар, Ас, Дев).
сòсана *прил.* вж. *сост* (Кп).
сост *прил.* 1. Плътен (за домашен плат). *Хабòса йе хỳбава, òти йе сòста.* 2. *прен.* Умен (См, Ар, Ас).
сôстава *ж.* Спиране, прекъсване. *Лу плàче, нèма сôстава* (Слв).
составêм *гл.* Заставам, спирам се. *Тòй се нат нèê состàви* (Вг).
сôстрана *нарч.* Настрана *Тè са пò-сôстрана от нàс* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
сôстрахом *нарч.* Със страх. *Хòдêм, ала сòстрахом* (Слв, Вв, Кт, Пт).
сòтога *ж.* вж. *гỳжма* (Лл).
софà *ж.* Коридор в долен етаж (СмнР, Пв, Хв).
софàлка *ж.* Совалка (Бб, НМ).
софѝда *ж.* Голям кюп за вода (Гб).
софрò, софрà (тур). *ж.* 1. Трапеза. 2. *прен.* Далачно заболяване. 3. *прен.* Което се повръща, при далачно заболяване (См, Пт, Дв, ШлР, Пг, Мс).
софрỳчен *прил.* Набръчкан (СмнР, Гб, Кп).
сòха *ж.* 1. Вилообразна двурога подпорка на плет (См, Ас, Ар, Мн, ШлР). 2. *мн.* Крака, на които стои домашният стан (СмнР, Чок, Мд, Рд, Дл).

со̀ч'е *мн.* Съчки (Рк, Чн).

со̀шичко̜ *нарч. ум.* Съвсем малко (Двн).

спап' *м.* Дарове, които девойка при омъжване дава на момъка и близките му (См, Ас, Бок, Сит, Зл, ШлР).

спапо̀вам *гл.* Давам *спа̀п'* (См, Чп, Пг, Бок, Сит, Зл).

спарпу̀т'вам, спарпу̀т'увам *гл.* 1. Смачквам, натискам. 2. Гавря се с жена (См). 3. Изгасявам, потъпквам, смазвам — пожар, въстание и др. (Пв).

спа̀сва са, спа̀сува са *гл.* Прояжда се (за дреха, проядена от молец). *Дрѝписе са са спа̀сли* (См, Ас, Ар, ШлР).

спа̀сен *прил.* Прояден (См, Ар, Ас, ШлР).

спа̀струвам *гл.* Спестявам. *Бѐки не мо̜жѝш да спа̀стриш нѐква пара̀?* (Пв).

спа̀тилка *ж.* 1. Дървена сабя. 2. Дъска за чукане на коноп. 3. *прен.* Жена, девойка (ШлР).

спатѝсвам, спатѝсувам (тур.) *гл.* Удрям някого без да мисля къде и с какво (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

спаф *м.* вж. *спап'* (Сит).

спѐвам *гл.* вж. *спѝнам* (Пв, Хв, Сит).

спепело̀свам, спепело̀сувам *гл.* 1. Изгарям нещо напълно. 2. Изпочупвам нещо и го правя на прах. **~са** *прен.* Опропастявам се (См, Ар, Ас, Мн).

сперпелѐва *гл.* Трепере и подскача — за заклана птица (Пв).

спил *м.* Камък от голяма каменна река, образувана от разрушени скали (Дев).

спѝла *ж.* Голям камък, скала (Дед, Бок).

спѝлка *ж.* вж. *спил* (Тг).

спило̀к *м.* Стръмно каменисто място, което не може да се обработва (См, Ар).

спило̀ч'е *мн.* вж. *спило̀к* (См, Ар, Ас).

спѝнам *гл.* 1. Връзвам предни крака на добитък, за да се движи бавно, спъвам. *Фсе го̜ спѝнам, га ѝштам да си йе ф л'ува̀даса.* 2. Препъвам някого, за да падне (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

спир'о̀жда *ж.* вж. *спр'о̀га* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).

спѝрто̜ *с.* Кибрит (См, Мн, Ас, Ар, Дев, Зл).

спѝрто̜-ракѝе *ж.* Спирт (См, Ар, Ас).

спѝтвам са, спѝтувам са *гл.* Допитвам се, съвещавам се. *Сѝнове си са спѝтуват, спѝтуват о̀ште здѝмуват* (См, Ар, Ас, Мн, Чн, ШлР).

спѝт'вам *гл.* Чрез натискане правя на пита нещо. *Спѝт'вам тѐстото̜ и го̜ тѝрам да са печѐ.* **спѝт'ва ма** *безл. прен.* Поболява се. *От наштѐска йѐ бо̀лно̜, спѝтило̜ го̜ йѐ* (Слв, Вв, Кт, Дв, Мс).

спѝца *ж.* 1. Игла за плетене (Кч, Дс, Кес). 2. Ос на совалка (Яг).

сплавѐм *гл.* Прекарвам материали като използувам водно течение (ШлР).

сплатнѐвам *гл.* Побледнявам, посърнувам (См, Ас, Ар, Мн, ШлР).

сплѝна *ж.* 1. Далак (См, Ар, Ас, Мн, Як, Зл). 2. Мършаво и слабо животно (ШлР).

сплѝтка *ж.* Връзка царевица, кромид, чеснов лук и др. (См, Пв, и др.).

сплитнѐва *гл.* Спада, намалява. *Ведро̀со̜ йе сплитнѐло̜, дѐ йе праснѝка* (См, Ар, Ас).

сплътнѐвам *гл.* вж. *сплитнѐвам* (Пв).

спл'у̀ва ма *гл. безл.* Излизат ми пъпки по устните. *Спл'у̀ло̜ го̜ йе* (Лк).

спо̀вада *ж.* Крамола (ШлР, См, Ас).

спо̀дичеф, спо̀дничеф *прил.* 1. Негладък, неравен плат, с дефекти при тъкането. *Пла̀тно̜со̜ йе спо̀дничево̜* (Слв, Вв, Кт, Пт). 2. *прен.* Който клюкарствува (Пв, Хв).

споенжѝке *ж., м.* Близка роднина. *Двѐ кý-ми, двѐ споенжѝки, ни адна̀ вѝно̜ не пиѐ* (н. п. — Хв, Пв).

спомѝнам *гл.* 1. Спомням. *Фсѐ та спо̜мѝнам* (Ис, СМ, Ар, Ас, Мн, Дев). 2. *прен.* Правя помен за умрял (Сч).

спо̀на *ж.* Къса връв, с която се връзват крака на добитък (См, Ас, Ар, Дев, Вк).

спо̀нда *ж.* 1. Подарък, сладкиш на родилката от нейни близки и съседи (Сф, Рво, Тн). 2. Подарък при кръщение на бебе от най-близките на родилката (Смл, Чок, Ус, Вл, Тн, Чп).

спорѐждам *гл.* 1. Разходвам според нуждите. 2. *прен.* Пестя. 3. Нареждам (Сит).

спо̀рина *ж.* Изобилие. *Ф кѝштаса ви фсѐ да ѝма спо̀рина* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

спо̀ран, спо̀рен *прил.* Който за дълго време се използува, траен. *Хлѐбас йе спо̀ран, о̀ти йе ро̀жен и кора̀ф* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

спорѐдам *гл.* вж. *спорѐждам* (пред. бълмох. и Пв, Хв).

спорѐт *предл.* Срещу. *Ф съ̀бота спорѐд нидѐл'а, спорѐд дѐн' Велѝден'* (Пп, Бкк).

спо̀ржувам *гл.* Опържвам яйца. **спо̀ржува ма** *безл.* вж. *спл'у̀ва ма* (См, Пт, Дв).

споровѝт *прил.* Който спори, трае за дълго време (Слв, Яв).

споро̀ждам *гл.* вж. *спорѐждам* (См, Ар, Ас, Мн).

справѝ ми са *гл. безл.* Струва ми се. *Тѐбе са справѝ, бре ко̀н'о̜, пашмаклѝцко̜ йе со̜ка̀че* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).

спрастѝрам *гл.* 1. Простирам (Ал). 2. *прен.* Разполагам се, живея нашироко (пред. бълмох.).

спра̀шта *ж.* вж. *пра̀шта* (Дв).

спрегна̀р *м.* Стопанин на вол или кон, който се споразумява с друг стопанин взаимно да изорат нивите си (Ел, СмнР).

спрегна̀ци *мн.* вж. *спро̀гници* (СмнР, Чок).

спрѐгник *м.* вж. *спрегна̀р* (Хд, Стр, Дл).

спрѐдавак, спрѐдават *м.* Подарък от два големи хляба, баница и др., които по големи празници чирак поднася на своя май-

стор, младоженци — на своя кум, омъжени дъщери и оженени синове — на своите родители. *Нòсиме ти спрѐдавак, бобàйко, и са мòлиме млòго гòдини: да на дочѐкваш фсѐ здрàф и жѝф* (См, Ар, Ас, Дев).

спрѐжда *ж.* 1. Растение кукуряк (Пв, Хв и др.). 2. вж. *спрòжда* (Дв).

спременòвам са *гл.* вж. *свàлѐм са* (Сит).

спрешт *м.* Късче кукуряк, с което се пробожда ухо на болен от шап добитък за да оздравее (Пв).

спрѝн'гувам *гл.* Объркваm, спъвам си работата (См).

сприпѝрам са *гл.* Притеснявам се. *Да ви са сòрце не сприпрѐ* (Вв, Кт).

спр'ỏга *ж.* Тока (Смн).

спрỏгници *мн.* Двама стопани, които имат по един вол или кон и се уговарят заедно да изорат нивите си (Слв, Вв, Кт, Пт, Дл, Сц, Мс).

спрỏжда, спр'ỏжда *ж.* вж. *спр'ỏга* (См, Ас, Ар, Мн).

спротѝ *предл.* Срещу. *Сѐбота спротѝ нидѐлѐ* (Ков).

спр'àга *ж.* Взаимно овършаване или изораване с добитък на двама стопани (Яв, Сит, Лл).

спỳздра *ж.* Слабо месо или слаб добитък (Слв).

спỳска *гл.* Увеличава млякото (за доен добитък). *Агà дадѐш крàвесохи лỏгун' тà спỳска праснѝкан.* **~са.** Прииждa, увеличава дебита. *Вѝдите ли, чи рѐкана са спỳска?* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

спỳсники *мн.* 1. Дървета, които подпират издадените напред части от втория етаж на къща; еркери. 2. Спомагателни подпори на покриви (Пв, Хв).

спỳшвам, спỳшувам *гл.* Запушвам всички дупки. **~са** *прен.* Разлиствам се и запълвам всички пролуки между клони. *Байран са йе спỳшил. Лѝсни са, гòро спỳши са, зам да са скрѝйат йундѝци* (См, Ар, Ас).

срадѐ, средѐ *нарч.* На средата, в средата. *Момà йе рàно стàнала, рàвни йе двòре измѐла и йе на средѐ лѐгнала* (См, Ар, Ас, Дрб).

срадỳлка, средỳлка *ж.* Сърцевина, вътрешност (Слв, Вв, Кт, Пт).

срамотѐко *с.* Голям срам, необикновено срамна постъпка (Слв).

сребрѐсан *прил.* Посребрен. *Сребрѐсани рòшкове* (н. п., пред. бълмох.).

срѐдам *гл.* Подреждам. *Кàматно нòсиш байрѐкан и срѐдом срѐдаш хаскѐран* (См, Ар, Ас).

срѐдило *с.* вж. *срѐдло* (Пв, Хв).

срѐдло *с.* Сврелел (См, Ар, Ас).

срѐдом *нарч.* С ред, с умение. *Срѐдом си прàви врѝт' рàботите* (См, Ар, Ас).

срѐшка *ж.* Среща (СП, Чн, Мос).

срѐштам *гл.* Прекъсвам разговор, апострофирам, намесвам се в разговор. *Нимòй ма срѐшта, га дỳмам* (См, Пт, Дв, Мс).

срѝдвам *гл.* След плач хълцам (Смн).

срỳквам, ср'ỳквам *гл.* Свиквам, поканвам. *Срỳкахме ва врѝтците от сѐлосо да си кàжите лафỏ* (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Зл).

стàвêм са *гл.* Сближавам се (Сем).

ставлѐвам *гл.* Угоявам. **~са.** Угоявам се. *Марѐсе са ставлѝха* (См, Мн, Ар, Ас).

стагòн *м.* Много черен предмет. *Пò-чѐрен от тигàн'а йе стагòн* (Яв).

стагòсвам *гл.* Притеснявам (ШлР).

стадàр *м.* Овчар (Пг, Гб, Кп).

стамбỏл *м.* Най-малък от седемте звънеца, които се връзват на дребен добитък (Зл, Стр, Мм).

стан *м.* 1. Уред за домашно тъкане. 1. Мярка за количество плат: един пълен стан е равен на два топа аба, които от своя страна се равняват на 50 лакътя и преждата им се получава от 10 кг прана вълна (См, Ар, Ас). 3. Платът, който излиза от стана (Сем).

станадѝсвам, станадѝсувам *гл.* Съзирам, забелязвам. 2. *прен.* Зачитам, уважавам. *Минòвам прис пỏтен, та нѝкой ма ни станадѝсва* (пред. бълмох.).

становѝт кàмен *м.* Здрава висока скала, която мъчно се ломи (См).

стàнва *гл.* Вирее, ражда се. *Тỳва стàнва фасỳл'* (См, Ар, Ас, Мн).

станòк *м.* Основни дървета на домашен стан (Чок).

станòф аршàк *м.* Скрипец за домашен стан (Бд).

стаптàвам *гл.* Стъпквам. *Стаптàха ми лỳкас* (См, Мн, Ар, Ас, Дев).

старгàч *м.* 1. Метла от елови клони. 2. Желязно гребло (СмнР, Ел, Сф, Рво, Ср).

старѐйшина *м.* Водач на дружина на карнавал на великденски заговезни (ШлР).

старѝф *м.* Старини (в израз). *От младѝф до старѝф* (Пв).

стàрка *ж.* Баба (Ер, Зл, Зб).

стармулàк *м.* Стръмно място (Слв, Вв, Кт, Сг, Пт, Зг).

старотѝйа *ж.* Старост (Дс).

стàрци *мн.* вж. *пѐсѐцки стàрци* (Ох, Пв, Лл, Гб, Кп).

стàрчо *обръщение.* Старче. *Стàрчо л'у, стàрчо, бобàйко* (Мт).

стафѝлец *м.* Мъжец (См, Ар, Мн, Ас, Кп, Дл, Тх).

стафлѝк *м.* вж. *стафѝлец* (Кп. и др).

стѐжêр *м.* Дълъг прът, около който се складира голяма копа сено (Слв, Вв, Кт, Пт, Дл).

стѐџур м. вж. *стѐжêр* (Яг).

стек *м.* Пряпорец, сватбарско знаме (Сит, Бок, Дб, Юг, Пв).

стѐлна *прил.* Бременна (за крава). *Гл'ѐда ми са, чи инѝчкаса йе стѐлна* (См, Ар, Ас).

Стемѝнех *м.* Старо наименование на Асеновград — Станимака (См, Ар, Ас, Дев).

стѐна *ж.* Скала (Яг).

стѐпцвам, стѐпцувам *гл.* Зачевам, създавам (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

стѐпцало са йе *гл. безл.* 1. Създало се е. 2. Прихванало е. (См).

стивасàр *м.* Човек, който разбива ярина, вълна, памук (Хв, Ох, Пв).

стивàсвам, стивàсувам *гл.* 1. Чукам стъбла на лен, коноп. 2. Разбивам вълна, памук, парцали (Пв, Хв и др.). 3. *прен.* Ям бързо, лакомо и много (Слв, Вв, Кт, Пт, Пг, Мс).

стивастàрник *м.* Дъска, с която се чука лен или коноп (Пв, Хв).

стѝга са *гл.* Ражда се. *Стѝгна са пǫ Димѝтрǫвден'* (Сем).

стѝгналǫ ма йе *гл. безл.* Дошла ми е менструацията (Слв, Пт).

стѝкам *гл.* Паля и поддържам огъня (Слв, Ус, Вв, Кт, Яв).

стѝпам *гл.* 1. Стъпвам. *Ни сòм стѝпал ф сá кòшта.* 2. *прен.* Кацва. *Пѝленце стòпи и запѐ на червѐн фидàн' йàбалка* (См, Ар, Ас, Пв, Мн, ШлР).

стѝснатǫ *прил.* Стегнато, сухо. *Времѐтǫ й стѝснатǫ* (Гб).

стичêм *гл.* 1. Смогвам, успявам. 2. *прен.* Припечелвам, събирам. *Бǫбàйкǫ са чỳди как да стечѐ нѐква парò за мисѝр и жѝтǫ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

стòйнувам *гл.* 1. Кацвам. *Пѝлетǫ стòйналǫ на клòна* (Сп). 2. Спирам. *Стòйнал да лѐти дъждъ̀т* (Зл).

стǫкмàчва са *гл.* Втвърдява се, става на кълбо (за храна в стомаха). *Òлеле, каквò ми са стǫкмàчи йѐд'вǫсǫ ф кǫрѐмас* (Слв, Вв, Кт).

стòкнувам *гл.* Разпалвам огън. *Стòкни гǫ да врѝ хàркǫмата* (См, Ар, Ас).

стòкнат *прил.* Възслаб, недоразвит. *Дѐчкòвесе ми са йѐца стòкнат'ки* ((См).

стòл'ба *ж.* вж. *штòлба* (См, Ас, Ар, Дев).

стòл'нина *ж. остар.* Столица (ШлР).

стǫлǫвѝт *прил.* Широко разклонен (ДЛ).

стòпа *ж.* Чутура (См, Ас).

стǫпàн *м.* Дух-пазител на къща, черква, мост, река, извор, чешма, път, гроб и др., който, когато бъде раздразнен, прави злини на хората (поверие — См, Ар, Ас, Мн, Дев, Гб).

стòпчвам *гл.* Правя на топка (Дб, Яв).

стòран, стòрен *прил.* Стръмен. *Мѐстǫсǫ йе стòрнǫ, та вǫдòса гǫ смѝва* (См).

страк' (грц.) *м.* Глеч (См, Ар, Мн, Кс, Пв).

стрàкинеф *прил.* Гледжосан. *Стрàкиневи панѝци* (Мн, См, Ар, Ас, Кп, Гм).

стрàкин'а *ж.* Пръстен гледжосан съд (Мн, См, Ас, Ар, Кп, Гм).

стрàна *ж.* Половината от товара на товарен добитък (См, Ар, Ас, Мн).

странѐ *с.* Склон, скат (Яв, Дб).

странѝ, странѝци *мн.* Подчелюстни лимфатични възли. *Пàднали ми са странѝците* (Слв, Тн).

страп *м.* Стръмно място (ШлР).

стратѝе *с.* Вид грозде (Гб).

стрàх ма йе *гл. безл.* Съмнявам се, допущам. *Стрàх ма йе, чи штат дò нах сѐлǫ* (См, Ар, Ас).

стрàхота *ж.* Нещо, което може да уплаши човек, страшно нещо. *Вѝш ма каквà сам стрàхота* (Слв, Вв, Кт, Мс, Пт).

страшинѐ бòговǫ *с.* Природна стихия (Гб).

страшнà *ж.* Стринка, жена на чичо (Гб).

стрѐжер *м.* Стожер (НМ).

стрѐксвам, стрѐксувам *гл.* Обещавам, съгласявам се (Пв, Хв и др.).

стрелò *с.* вж. *кустамлòк* (Бд, Нс, Бр).

стрем *м.* 1. Покрит вътрешен двор в къща. 2. Приземен етаж с двор и стаи (Слв, Пв).

стрѐхник *м.* Момък с маскираните младежи (кукери), който носи лък и дървени стрели и хвърля по една на всеки посетен стопанин за здраве (Гюм).

стрѐшел *м.* Мокра земя, набъбнала от замръзване (СмнР, Ел, Чк).

стригàч *м.* Човек, който стриже овце (См, Пт, Дв).

стригòсвам, стригòсувам *гл.* Рендосвам (См, Ас, Ар, Мн).

стрѝкǫ *м.* 1. Чичо. 2. *Обръщение* към всеки по-възрастен човек у българохристияните (См, Ар, Ас, Гб, Кп, Куз, Дек).

стрик'òсан *прил.* Гледжосан. *Стрик'òсани панѝци* (См, Ар, Ас, Мн).

стрик'òсвам, стрик'òсувам *гл.* Гледжосвам. (См, Ар, Ас, Мн).

стрѝса са *гл.* Сбъдва се, случва се. *Буднòш са стрѝса хǫратòта, та нимòйте дỳма нѝштǫ* (См, Ар, Ас).

стричинà *ж.* вж. *страшнà* (См, Пт, Дв, ШлР, Мс, Пг).

стришнà *ж.* вж. *страшнà* (Кп).

стрòга *ж.* Кошара (Чн, ШП).

стрòга *ж.* Врата на плет или кошара (Мм, Сок, Бс).

строк *м.* Суха ела, забита до овчарска кошара (См, Ас).

стрôк *м.* 1. Чиле прежда (Пт); 2. Корен със стъбълце; стрък. *Дàй ми нѐкаф стрôк бǫсѝлчек* (См, Ар).

стрòсан *прил.* Възгруб, своенравен (Слв, Вв, Кт, ШлР, Пг).

стр'òсум *нарч.* Стресвайки се. *Стр'òсум са стрѝкǫ разбỳди* (См, Ас).

струк *м.* Ренде (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

стрỳна *ж.* 1. Грива на кон или муле (Лл, Сит); 2. Мека фабрична прежда (ШлР).

стру̀нен по̀йас *м.* Пояс с нишки от конски косми, които го държат изпънат (См, Ас, Ар, Мн).

стру̀палѐвам са *гл.* Повалям се, струполясвам се. *Мѝл'чо са стру̀пал вѐзнак* (См, Ас).

стру̀пвам *гл.* 1. Правя на трупи. 2. *прен.* Съсичам, убивам. 3. *прен.* Повалям, събарям (Яв, Дб, Вг и пред. бълмох.).

струпѐсвам са, струпѐсувам са *гл.* Покривам се със струпеи (См, Ар, Ас).

струпѐвам *гл.* Нарязвам на части (за дървета). *Стру̀пи го на трѝ* (Вг).

струптѐвам *гл.* Внезапно изтропотвам — за коне (Чд).

стръ̀га[1] *ж.* Голяма кошара за дойни овце (Пв, Яв, Дб, Стр).

стръ̀га[2] *ж.* Междина, процеп, пролука (Дл, Стр).

стръ̀га[3] *ж.* Струпеи по уста на току-що отбито от майка му яре или агне (Сг).

стръгло̀ *с.* вж. *гривло̀* (Ус, Рво, Чок, Сф, Тн).

стръмнѝшка *ж.* Стръмнина (Яв, Дб).

студенѐц *м.* Кладенец (Мус).

студѐница *ж.* Студен извор (Син).

сту̀лѐм са *гл.* Скривам се, спотайвам се. *Хо̀ да са смал'чѝм и да са сту̀лим нѐйде* (См, Ар, Ас, Мн, ШлР, ДХ).

сту̀тквам *гл.* Насъсквам куче (Бк, Дл).

сту̀швам са *гл.* Плъзвам се. *Като вървѐх, сту̀шнах са и па̀днах* (Сем).

стъпсвам *гл.* вж. *стѐпцувам* (СП).

стърга *ж.* вж. *стръ̀га* (Чд, Клд).

стъргало̀ *с.* вж. *гривло̀* (Дб).

стърнѝшка *ж.* 1. Ожънатa нива (Яв, Дб). 2. Стръмнина (Слв, Пт, Яв).

стърн *м.* вж. 1. *стърнѝшка* 2. *прил.* Стръмен (Пв, Хв).

су *мест.* Този (Як, Др, Дм, Зв, Дци).

с'у, т'у, н'у *мест.* Този тук, този, онзи (Лл).

су̀ва бо̀лес *ж.* Туберкулоза (Як, Др, Дж, Чак, ГК, ДК).

суга̀н лу̀к *м.* Кромид (См, Ар, Ас, Мн).

суганѝсам *гл.* 1. Мърморя, роптая с тих глас. 2. Шикалкавя. *Ага̀ до̀йдим у тѐбе, лу фсѐ суганѝсаш* (См, Дев, Ас, Ар).

суга̀рник *м.* Плод, зеленчук и др., който късно зрее, поради късното му засяване (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

суга̀рно *нарч.* Късно. *Овѐсас суга̀рно узрѐва по висо̀косо* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

сугѝрзвам *гл.* Сгризвам (СП).

сугмѐчувам *гл.* Опипвам, измачквам (СП).

су̀да *ж.* 1. Върла стръмнина, пропаст (Слв, Вв, Кт, Нс). 2. Материали, носени от порой или от свличане на земни пластове (Пв).

судрѝвам са *гл.* Схождам си с някого, допадам си (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

с'уздѐ (тур.) *нарч.* Уж, като че ли (Ас, См, Ар, Мн, Дев).

с'узѐк', с'узѐнк' (тур.) *м.* Ловна хайка, ловджийско викане (См, Ар, Ас, ШлР).

сузѝ, тузѝ, нузѝ *мест.* Този тук, този, онзи (Ох, Зб, Хд, ДД, Зг). *Сузѝ изѐт' са ни т'о̀гли.*

с'узмѐ *с.* Раздробен, неолющен ориз (Пв).

суй, туй, нуй *мест.* Тази тук, тази, онази. *Дѐвојлат хрѝпкал от су̀й на ту̀й стрѐха* (Ох).

су̀йак *м.* Хлебарка (См).

с'уйдѝсвам, с'уйдѝсувам *гл.* Обирам, ограбвам (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Кс).

сукакчѝѐ *м.* Уличник, скитник (ШлР, См, Мн).

сука̀р *м.* 1. Добре усукана конопена връв (См, Ас, Ар, Мн, Дев). 2. Сено, свито добре, приготвено за товарене на добитък (Мог).

су̀карвица *ж.* Гной с кръв (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

сука̀рник *м.* Черна връв, добре усукана, за стягане на навуща (Мх).

сукма̀н' *м.* Дълга вълнена женска дреха (Пг, Чп).

су̀кнувам *гл.* 1. Силно завъртам вретено при предене. 2. Завъртам чекрък. 3. *прен.* Хвърлям нещо с досада и пренебрежение (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

с'уктѝсвам, с'уктѝсувам (тур.) *гл.* 1. Откъсвам, разглобявам. 2. *прен.* Събирам задължения. *Како̀ф йе, та да ни мо̀жем да с'уктѝсаме со̀лкова парѝ.* 3. *прен.* Прочитам, разгадавам. *Лѐким ко̀й ли ште да с'уктѝса са̀ кинѝга* (См).

сукървѝш' *м.* вж. *су̀карвица* (Кп).

с'ул'у̀к[1] (тур.) *м.* 1. Гол охлюв (Тх, Зг, Бн). 2. Пиявица (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

с'ул'у̀к[2] (тур.) *м.* Сопол (См, Ас, Ар).

с'ул'у̀к[3] (тур.) *м.* вж. *леду̀нка* в 1 знач. (Стр).

сумалѐвам *гл.* Намалявам. *Ке сумалѝм па̀рите* (Вг).

су̀матишке *нарч.* Твърде много (Пв, Хв).

сумѐсвам са *гл.* Опомням се, идвам на себе си (См, Ар, Ас, Дл).

су̀м-срадѐ, су̀м-средѐ *нарч.* Точно, тъкмо на средата (Слв, Вв, Кт, Пт).

су̀нам са *гл.* 1. Плъзгам се. 2. Местя се напред или назад без да ставам. *Су̀ни са, стрѝко, нахпрѐш* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Яг).

сундурма̀ *ж.* Обор (ГДер).

с'унд'у̀к (тур.) *м.* 1. Готованец, лентяй. 2. Чревоугодец (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

с'унд'урм'о̀, с'унд'урмѐ *м.* вж. *ушма̀р'* (См, Дев, Ас).

су̀не *гл. безл.* Плъзга. *Одво̀н йѐца су̀не, о̀ти йе поледѐно* (См, Ар, Дев, Ас).

с'унѐт' (тур.) *м.* Обрязване, на което биват подлагани момчетата мохамедани.

сунѝца *ж.* 1. Дива ягода (СмнР, Кес, ШлР). 2. Боровинка (Пв).

су̀нка *ж.* Пързалка (ШлР).

супѝца *ж.* Игла за плетене чорапи (Гб).

суплѝна *ж.* вж. *сплѝна* (Кп. и др).

сур *прил.* 1. Рус — за човек (Слв, Вв, Кт, Пв, Пт). 2. Сив (за животно). *Ма̀лко йе, мло̀гọ спечелѝл, дọ трѝста сӯри тọсӯне* (См, Ар, Мн, Сит, ШлР).

сӯрвак *м.* Празник на 1 януари, в който децата сурвакат. 2. Ден, в който децата, преди да сурвакат, поднасят на свои близки тежък объл речен камък с пожелание за здраве и честит живот и получават дар пари (Слв, Пт, Мс).

сӯрвам *гл.* вж. *сурвѝсвам* (Лл).

сурва̀тка *ж.* 1. Цвик, който се изцежда след изваряване на изварата (См, Ар, Мс, Пг). 2. Бито, за да се получи масло, подсирено мляко (Лл).

сурвѝсвам *гл.* 1. Сурвакам на Нова година. 2. *прен.* Удрям, бия (Хв, Пв, Сит).

сурвѝца, сурọвѝца *ж.* 1. Дълг дебел прът, върлина (Кор). 2. Стъбло на туко-що отсечено младо дърво. 3. *прен.* Невъзпитан човек (См, Ар, Ас).

с'ургѝйа (тур.) *ж.* Брана (Дер).

с'ур'г'ӯн' (тур.) *м.* 1. Диария. 2. Рициново масло или друго пургативно средство. 3. *прен.* Изгонване, изпращане на заточение (Пв, См, Ар, Мн).

с'ур'г'унл'ӯк (тур.) *м.* Стомашно разстройство (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

с'урдѝсвам, с'урдѝсувам (тур.) *гл.* Протакам, продължавам (за работа, болест и др.). *Мло̀гọ с'урдѝса са ра̀бọта, ала с'урдѝса и бọлесто̀с му* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

с'урдѝса ма *гл. безл.* Прокара ме, т. е. получих стомашно разстройство (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

сӯрд'ува са *гл.* Пресича се, става на извара — за прясно мляко (См, Ар, Ас, ШлР).

сурѐт' (тур.) *м.* Външен вид, маска, портрет (См, Ар, Мн, ШлР).

с'урѐц *м.* Свирач (Дер).

сурѝйа (тур.) *ж.* Стадо (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

суркàл'ница *ж.* вж. *сурна̀лка* (Нс).

сӯркам *гл.* Влача. ~**са.** Пързалям се (Зб, Лл).

сӯрканица *ж.* вж. *сурна̀лка* (Лл).

сӯрквам *гл.* вж. *сурвѝсвам* (Гб).

сӯрл'ọ *м.* Развлечен, небрежен към себе си човек (Слв, Вв, Кт).

с'урмѐ, сурм'о̂ (тур.) *ж.* Запиналка на врата, която се движи хоризонтално (Слв, Вв, Кт, Пт, Мн).

сурна̀лка *ж.* Пързалка (См, Ар, Мн, Мс, Чп).

сӯрнам *гл.* Влача, тегля, дърпам. *Сӯрним ж'о̀рди за плето̀с.* ~**са.** Пързалям се. *Ка̀та дѐн' са сӯрним на училишнана сурна̀лка* (См, Ар, Ас, Дб).

сурна̀фка *ж.* вж. *сурна̀лка* (См).

сурнѐшка *м., ж.* Бавен, пипкав човек (Гб).

с'урнѝк' *м.* Тясна мотика (Лл).

с'урт'ӯк (тур.) *м.* Безделник, скитник, непрокопсаник (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

сурӯен *прил.* Сив, бозав. *Сурӯйнọ йа̀гне, пѐченọ* (н. п. — Гб. и др.).

с'урӯм (тур.) *м.* Площ, която не е работена и предстои да се обработи (См).

сусѐднат *прил.* Затегнат. *Бре но̀жове ръждѐсали, бре пишто̀ле сусѐднати* (Чн.).

сусурӯшка *ж.* Стръмно място (Кп и др.).

сӯтре *нарч.* Заран (н. п. — Чц и др.).

сӯтрум *нарч.* Тази сутрин. *Фчѐра са с ма̀йка лѐгнали, сӯтрум бис ма̀йка ста̀нали* (н. п. — Мт и др.).

с'утчѝе̂ (тур.) *м.* Овчар, който пасе дойни овце и дои овце на мандра, като срещу работата му се дава мляко (См, Ар, Дев).

сӯу, тӯу, нӯу *мест.* Този тук, този, онзи (Як, Др, Дж, Хак).

сӯурга *ж.* Дървена вила (Тх).

сӯха вичѐрн'а *ж.* Бъдни вечер срещу Коледа (Гб).

сӯха ко̀лада *ж.* Денят преди Коледа — 6 януари (Слв, Пт, Дв, Пт).

суха̀р *м.* Дърво, изсъхнало от корена, с оголени клони. *Та̀м щте ти ста̀нат. момѝце, сӯхи сухàре дѐвере* (См, Ар, Дев, Чн).

суха̀ч *м.* Червейче, което се развива под кожата на едър рогат или товарен добитък; въгарец (СП и др.).

сӯхлек *м.* Кърлеж (Бд).

сухо̀вам *гл.* 1. Ям постно. 2. *прен.* Живея в мизерия. *Ца̀ла го̀дина сме сухо̀вали* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

сӯх то̀рник *м.* Вторникът след Томина неделя (См, Пт, Дв, Пг, Мс).

сӯхул' *м.* вж. *сӯхлек* (Яг).

сучѐ̂м *гл.* 1. Навивам прежда на масури или цеви 2. Влача (Мм, Сок, Пг, Бр). ~ **са.** Бърша се, изтривам се (См, Ар, Ас, Мн, Дл, Як).

сӯчкам *гл.* Влача си краката при особен вид родопско хоро — обикновено така правят жените (Слв, Пт, Дв, Мс).

сӯшеница *ж.* Сушено месо, пастърма (Пв).

сӯшер *м.* вж. *сӯхлек* (Зб).

сушѝлка *ж.* 1. Нещо, което се суши. 2. *прен.* Разглезено дете (Слв, Вв, Кт).

сӯшка *ж.* 1. Прашинка, смет. *Флѐзе ми сӯшка ф ọко̀тọ* (См, Ар, Ас, Мн). 2. *прен.* Вина. *То̀ фсѐ хми йе сӯшка ф ọкọ* (См.).

сӯшка ко̀пец *нарч.* Нищо — употребява се с глагола нямам. *Нѐмам сӯшка ко̀пец* (Слв, Вв, Кт, Пт).

сӯште *с. съб.* 1. Смет. *Прѝмети и збѐри врӣт' сӯштетọ.* 2. *прен.* Гад, паразити. *Айнѐ го̀сте а̀нжек ọста̀виха нѐквọ сӯште.* 3. *прен.* Богатство, пари. *Вѝш ти мо̀мченọ на Мано̀ле, дѐнọ ѝма сӯшта—о̀фцъ, ко̀н', гọв'о̀да.*

сӯште̂м *гл.* Правя смет. *Децà, стѝга сӯштите* (См, Ар, Ас, Мн).

сӯштеф *прил.* Нечист, със смет. *Пọ ко̀штаса йе мло̀гọ сӯштевọ* (См, Ар, Ас, Чн).

сфрӯчен *прил.* Набръчкан (Слв, Вв, Кт, Син).

схасабѐвам (тур.) *гл.* 1. Правя сметка, смятам 2. Мисля, премислям. *Схасабѐвай какнà дỳмаш.* (См, Ар, Ас, Мн).

схòлцвам са *гл.* Плача, като от време на време хълцам (См, Пт, Мс, Пг).

схрàнен *прил.* Захранен с мляко на чужда майка. *Чи ми сне блùска рọд'нѝнка, схрàнени ми сне два брàта* (н. п. — Вв, Кт, Тик, Кок).

схрѝпвам са *гл.* Плача задавено, като сегиз-тогиз хълцам, без да давам воля на гласа си (См, Ар, Ас).

счѐпва са *гл.* Разчеква се — за плодни дървета, чиито клони са се свели до земята от тежест и се разчекват (Пв, Хв).

счòпва са *гл.* вж. *счѐпва са* (См, Ар, Ас).

счỳквам *гл.* Убивам, смазвам от бой. *Да та не вѝдѐм с нàйа кọпарантѝйа, чи та шта счỳкам.* ~ **са** *прен.* Изморявам се извънредно много от път или работа. *Счỳкахме са да гọ фѝрим* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

съба *ж.* Стълба (Як).

съвлак *м.* Дива градинска билка, подобна на дивия фасул, която се готви и слага в баница (Стр, Бк, Дл).

съвлек *м.* 1. Гол охлюв (Пв и др.). 2. вж. *сòвлек* (Слв, Вв, Кт, Ус).

съдѐ *нарч.* 1. Тук близо. 2. Само, изключително (Пв).

съешàвам са *гл.* Сдружавам се, кооперирам се (Пв и др.).

съквà, тъквà, някнà *мест.* Такава, онакава. *Сѐкиму гòспọт' да харѝзува съквà рàдọс* (Дб, Лс).

съй *мест.* Тези (Як, Др, Дм, Зл).

съй *нарч.* Така (Гб).

съкỳлке *ж.* Шарена торбичка (Дб).

сълѐх (тур.) *м.* Огнестрелно оръжие (ШлР)

съл'мен' *м.* вж. *сọл'мен'* (Ор, Стр, Як).

съм-сакъм (тур.) *прил. неизм.* Съвсем пълен, препълнен. *Читàлиштенọ йе съм-сакъм ọт л'ỳде* (См, Ар, Ас, Мн).

съмнува *гл. безл.* 1. Съмва. 2. *прен.* Прояснява се, настъпват топли дни. *Съмнува лѐтọ, прòлетọ* (н. п. — Ав).

сън' *м.* **сънче** *ум.* Медна чиния (Як, Др, Зб, Дж, Дм).

съп *м.* Дебело дърво, което подпира покрив на сграда (Вел, Бб).

съпрỳзи *мн.* Чифт впрегатен добитък (Кир и др.)

съпрỳк *м.* Един от двойката впрегатен добитък (Мус).

сърбин *м.* Силен северозападен вятър (Дев).

сърбòгъс *м.* Прищявка (Пв, Хв).

сърбòлѐшка *ж.* Пъпка, която боли и сърби (ШлР).

сърден *прил.* Сърдит (Бкк).

сърнѐла *ж.* Вид горска гъба (Сит).

сърнеста *прил.* Която прилича на сърна — за коза (Яв, Дб).

сърт (тур.) *м.* Голо било на хълм, планина (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

сърце *с.* вж. *жѐгал'* във 2 знач. (Як, Др, Дм, Зв, Дци).

сърч *м.* Сърцевина (Хв, Пв).

сърчàн *м.* 1. вж. *жѐгал'* в 1 знач. (Яг). 2. *мн.* Железни пръчици, на които се нанизват масури с прежда при сноване (Лл).

сърчина *ж.* Стрина (ДХ).

сърчинлък *м.* вж. *жѐгал'* във 2 знач. (Бд).

съсек *м.* вж. *сòсак* (Пв, Хв).

съсѝпишта *мн.* Развалини (Лв, Яв).

сът *нарч.* Отсам. *Мѝни сът* (Пв).

сътки *мн.* Съчки (Кп).

Т

та[1] *мест.* Тя. *Тà си дọфтàса* (См, Ар, Ас, Мн, Мт, Чд, Клд, ЧН).

та[2] *мест.* Те. *Рỳкат та. Вòрви си, чи та трòсат* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

та[3] *сз.* Та. *Уг'òпен сам ф рàбọта, та ни штò мòг да дòйда* (См, Ар, Ас, Мн).

табакò, табакà (тур.) ж. Табакера, кутия за цигари (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

табàн[1] (тур.) *м.* Железен обръч на колело, шина (Кор. Лл).

табàн[2] (тур.) *м.* Стълб, който подпира дървената конструкция на покрив (См).

табàн[3] (тур.) *м.* Основа (Пв, Хв).

табàн[4] (тур.) *м.* Долна част на ралото, която се влачи (Дб).

табàн[5] (тур.) *м.* вж. *дабàнѐ* (Лл).

тàбѐ (тур.) *с.* Окоп, прикритие (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

тàбе *мест.* Тебе (Чер).

тавàр *м.* вж. *твар* (СмнР, Смл, Стр, Сг).

тавлà (тур) *ж.* Обор (Дс).

тàвла *ж.* Дълго бяло платно с червени линии по краищата, което се постила на трапеза при големи угощения (Кп, Гб).

тавламò, тавламà (тур.) *ж.* 1. Скелет на покрив. *Стòрна тавламò.* 2. Най-висока точка от покрив на къща, покрита със слама. *На тавламòна тỳрихме хỳбави снòпе и хи притѝснахме саз ж'òрди и т'òшки кàмене* (См, Ар, Ас).

тавлѐн (тур.) *прил.* Гоен. *Ọд аднò зòба зọбѐни, ọд аднò трѐва тавлѐни* (См).

тавлѣ (тур.) *прил. неизм.* Угоен, тлъст. *Шилетиштено бѐ йѐца тавлѣ* (См, Ар, Мн).
та̀врêм *гл.* Проявявам нежност, галя, забавлявам. ~ **са.** Галя се. *Млого са та̀врите* (Слв, Пт).
таврѐс *прил.* Трезвен (Хв, Пв).
тага̀р (тур.) *м.* Кош за фураж (пред. бълмох.).
тадаро̀к, тадаръ̀к *м.* 1. Необходими неща за живеене. 2. Необходими материали за извършване на някаква работа. *Нагодѝхте ли тадаро̀к за ма̀зане ко̀штана?* (См, Ар, Ас, Лев, Мн, Мг).
та̀ê *гл.* Пропуща (за шуплив съд). *Го̀рнесо та̀ê* (См, Ар, Ас, Мн).
та̀зика, та̀зикана *мест.* Тази. *Та̀зикана гелѝна не прилѐга да седѝ ф та̀зикана одайо̀* (Чн, Гб).
тазѝйа *ж.* Хрътка (Яв).
та̀йник *м.* Детектив, таен агент (Зб).
тайпра̀вêм *гл.* Тъй правя (пред. бълмох.; См, Ар, Мн).
тайста̀рам, таста̀рам *гл.* Така правя (Слв, Пт, Вв и бълмох.).
та̀йче *с.* Малко конче (См, Ар, Ас, Мн, Чд).
такарда̀ч *м.* Кречетало на воденица (Куз, Дек).
таква̀зи, такво̀зи *мест.* Такава, такова. *Таква̀зи ми йе снаго̀та, такво̀зи ми йе сръ̀цето* (Чн).
такѝт' *нарч.* За израз на съмнение, колебание; дали, да не би. *Такѝт' и нѐ да по̀дим ф учѝлиштено?* (Слв, Вв, Кт, Пт, Тнк).
такла̀ ж. Премятане презглава (Пв, Хв).
таклава̀т' (тур) *м. съб.* Разни пособия за работа (См, Ар, Мн).
таклѝт' (тур.) *прил. неизм.* Лъжлив, неистински, променен. *Парѝсе са таклѝт'.*
таклѝт'оф *прил.* Неистински, фалшифициран (См).
та̀кнувам *гл.* Тръгвам изведнъж. *Лѐ както̀ си сидѐ и та̀кна* (бълмох.).
тако̀ *мест.* Такова. *Тако̀ дỳмиш, тако̀ ѝшчиш* (Гб).
тако *сз.* Та ако. *Тако ма мѐса ф сна̀шкаса та ма ни мѐса ф лѝцесо* (н. п.).
такрѝл' (тур.) *м.* Позволително, разрешително. *До̀де асо̀ленак такрѝл'* (Пв, Хв).
таксера̀т' (тур.) *м.* 1. Съдба. 2. Злополука, беда (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Зл).
тала̀зи *мн.* Тръпки (См, ШлР).
таламба̀с *м.* Голям тъпан (Пв, Хв).
та̀лпа *ж.* 1. Дебела дъска (См, Ар, Ас, Мн, Дев). 2. вж. *прѝнга* в 1 знач. (Дс, Нм).
тама̀н' (тур.) *нарч.* Тъкмо, точно, достатъчно, вече. *Тама̀н' са вазбѝраше мѐчкана вас пожѐра и пỳкнах хи* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
тама̀х (тур.) *прил. неизм.* Алчен, ненаситен (См, Ар, Ас, Дев, Мн.).
тамахкѐр, тамахкѐрин *прил. неизм.* вж. *тама̀х* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл, Кс).
тамахкерло̀к, тамахкерлъ̀к *м.* Алчност, свидливост, скъперничество.
та̀машен *прил.* Особен, необикновен, чужд. *Ала ти си та̀машна, бе* (См, Ар, Ас).
та̀машно ми йе *безл. израз* Не ми е добре в особено състояние съм (См, Ар, Ас).
танадѝсвам танадѝсувам (тур.) *гл.* 1. Забелязвам, съглеждам. *Ни танадѝсах го* 2. Зачитам, уважавам. *Хѝч го ни танадѝсвам за чилѐк* (См, Ар, Ас, Мн).
та̀нак *прил.* Тънък (Бч, Муг, Дор, Фл).
тана̀ли (грц.) *мн.* Пълни обущарски клещи (Мм, Сок, Ус, Рво).
тантано̀, тантана̀ (тур.) *ж.* Веселба, голям шум (Ас, См, Ар, Дев, Мн).
танъ̀ш *нарч.* Нощес, тази нощ.
тапа̀лам са *гл.* Движа се, мърдам се. *Хѝч нѐма да са тапа̀лам* (См, Хд, Мс, Пг.).
тапанѝсам *гл.* 1. Удрям тъпан ритмично. 2. *прен.* Ходя насам-нататък безцелно (См).
таражѝк (тур.) *м.* вж. *вỳл'гê* (Сг, Смн, Ор).
таралѝса *гл.* вж. *каканѝса. Ко̀шкаса таралѝса, ште да снесѐ* (Слв, Вв, Кт, Пт.).
таранỳшка *ж.* Глог, храст с дребни назъбени листа, бели цветове и малки червени плодове (Слв, Вв, Кт, Пт).
тара̀ф (тур.) *м.* Сродник, свой. *Нѐ сме тара̀ф с ва̀с.* 2. Род. *Нѐ сме адѝн тара̀ф* (См, Ар, Ас.).
тарафлъ̀к *м.* Сродство. *Ѝмаме нѐкаф тарафлъ̀к с вас* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
тара̀ш (тур.) *м.* Претърсване (Пв, Хв).
тарболỳс (тур.) *м.* Шалче (См, Ар, Мн, Дев).
та̀ргам *гл.* Тегля, дърпам (Гб).
тарзанѝсам *гл.* Дърпам. *Нимо̀йте ма тарзанѝса, чи нѐмам ха̀л да сѐдêм на ногѝсе* (См, Пт, Мс).
таркалѐк' *м.* Колело (Як, Др, Дж, Чак, ГК, ДК).
таркалѐчка *ж. ум.* Колелце (Як, Др, Дж, Чак, ГК, ДК).
тарло̀, тарла̀ (тур.) *ж.* Нива, угар (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
тарна̀к (тур.) *м.* Копито (См, Ар, Мн, Зл, Бд).
тарно̀мѐт *м.* Метла от храст, която се употребява за метене на харман и улици (Смл).
тарнахỳтка *ж.* вж. *таранỳшка* (Мм, Сок, Бс).
таро̀н *м.* Трън (Кет).
тарпа̀н (тур.) *м.* 1. Коса за косене (Ар, См, Нд, Стр, Ср, Тх, Як). 2. Закривен нож за рязане тръни и бурени (Зл).
тарпанжѝê *м.* Косач (Дх).
тарпо̀ш *м. укор.* Жена с чорлава коса (Слв, Вв, Кт).
тарха̀вêм *гл.* Безпокоя, дразня (См, Пг, Чп).
тархо̀мѐт *м.* вж. *тарно̀мѐт* (Тн).
тарчѐвица, тарченѝца *ж.* Тичане, надбягване (См, Ас).
тарчѐн *прил.* (в израз) *Тарчѐн пѝта изѝда.* Който бърза, заварва (См, Ар, Ас).

тасмо̀, тасма̀ (тур.) *ж.* 1. Дълга кожена изрезка, която обутите с цървули навиват върху навущата (См, Ар, Ас, Дев, Мн). 2. Основни пръти на лека ограда (Пв, Хв). 3. Колан (Яг).
тата̀нкам са *гл.* вж. *тато̀нкам са* (Яг).
татанѝзам са *гл.* вж. *тато̀нкам са* (Дб, Лл).
татара̀шка *м., ж.* Бъбрица (Гб).
татарѝсам *гл.* Дърдоря (См, Ас и др.).
тата̀рка *ж.* Хвойнов плод (Слз, Вв, Кт, Пт).
та̀тком *нарч.* С татко (Гб, Кп).
татнѝ *гл безл.* Друса се, тресе се (за земя при земетръс). *Нащѐска по срадѐ но̀щ два̀ш татнѐ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
тато̀нкам са *гл.* 1. Треперя от студ. *Тато̀нкам са о̀дмраза* 2. Треперя от страх или нервна възбуда. (См, Пт, Мс, Пг).
тато̀ркам *гл.* 1. Влача или търкалям нещо, с което вдигам шум. 2. *прен.* Приказвам много, бръщолевя много. *Стѝга си тато̀ркала* (Слв, Вв, Кт).
татра̀лка *ж.* 1. Малък меден звънец, който се връзва на добитък. 2. Кречетало на воденица (Стр). 3. *прен.* Бъбрив човек (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
татра̀ч *м.* Човек, който много приказва (Сит)
таф *м.* Благоприятно време за лов. *Та чъ за на̀ш касмѐк' са угодѝ та̀ф тамън' за а̀ф* (ШлР, Пв, См, Мн).
тафрадо̀свам са *гл.* Гиздя се, кича се. *За хо̀ро са тафрадо̀сва* (Лс, Яв, Дб).
та̀фралийа *прил. неизм.* Който обича да се докарва (Яв).
тафталѝйка (тур.) *ж.* Държеница (Бл, Псп).
тахаржѝк (тур.) *м.* 1. Мях (Мм, Сок, Бс). 2. Вулия (Тн).
тахѝ (тур.) *нарч.* По-добре (Мм, Сок, Бс).
тахмѝл' *м.* Сила. *Нѐмам нѝкак тахмѝл'чек да ста̀нам о̨д здѐлкаса* (Слв, Кт, Вв).
та̀чêм *гл.* 1. Празнувам. *У̀тра са та̀чи за о̀ган'* (поверие). 2. Почитам. *Стѝга на мѐне дра̀госо̨, дѐто̨ ма та̀чи наро̀да.* 3. В траур съм. *Ца̀ли трѝ го̨̀дини го̨ та̀чих, га̀ бе во̨йнѝк* (См, Ар, Ас, Мн, ЩлР).
та̀чене *с.* Спазване известни местни правила в отношенията между годеник и годеница и в отношенията им към другите хора (См).
твар *м.* Товар (См, Ар, Ас, Мн).
твардѐц *м. съб.* Семенца на див фасул. *Л'о̀штаса йе по̀лна с твардѐц* (Слв).
твардо̀глаф *прил.* Упорит (См, Ар, Ас).
твардо̀сарц *прил.* Жесток, безмилостен (Пт, См).
твос, тво̀са, тво̀со̨, твот, тво̀та, тво̀то̨ ; твон, тво̀на, тво̀но̨ *мест.* Твоят, -а, -о. *Тво̀со̨ дѐтê, тво̀са жена̀, тво̀н йуна̀к* (См, Ас, Ар).
твъртка *ж.* Крепост (Зл и др.).
тебеѐт' (тур.) *м.* Навик, привичка. *Кра̀васа ѝма тебеѐт' да рѝта* (См, Ар, Ас, Мн).
тебеѐт' сайбѝê (тур.) *м.* Уреден стопанин (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
тѐва, сѐва, нѐва *мест.* Тези, тези тук, онези. *Тѐва ми ко̀не а̀лени* (пред. бълмох.).
тевѐк (тур.) *м.* Пушка (ДХ).
тега̀ва *нарч.* Тогава (пред. бълмох. Дев.)
теглѝлка *ж.* Тегло, мъчение (См, Ар, Ас, Муг).
тего̨тѝйа *ж.* Тегло, страдание (См, Ас, Ар).
тего̨тѝйа *ж.* вж. *дра̀кус* (Яв).
тѐê *мест.* Тези. *Тѐе л'у̀де ни со̀ ху̀бави* (См, Ар, Ас, ДХ).
тѐжева *ж.* Тежест (Пв).
тежерѐт' (тур.) *м.* Родитба (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Зл).
тежгеро̀ *ж.* Носилка. *За межо̀на трѐват тежгерѐ* (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).
тѐза *ж.* Леля (Зб).
тезѐ (тур.) *прил. неизм.* Пресен. *Сва̀ м'о̀со̨ ни йо̀ тезѐ* (См, Ар, Ас, Мн, Дв).
тезелѝк' (тур.) *м.* Изобщо пресни плодове, зеленчуци и др. (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
тезѝйа (тур.) *ж.* вж. *тазѝйа* (Пв, Хв).
тêй *нарч.* Така, тъй (пред. бълмох.).
тѐйко *м.* Татко, тате (Ков, Пв, Хв).
тѐйнêм *гл.* Повтарям многократно думата „тѐйно̨" — татко (н. п. — Сит, Юг и др.)
тѐйно̨ *м.* Татко (Сит, Юг).
тек[1] (тур.) *нарч.* и *сз.* Само и само, за да. *О̨тѝдоха тѐк да са ни вра̀штат пак тѐ са во̀рнаха* (См, Ар, Ас, Мн).
тек[2] (тур) *прил. неизм.* Нечетно число (См, Мн Ар, Дев).
тека̀т' (тур.) *м.* Сила. *Нѐмам за паро̀ тека̀т'* (См, Ар, Мн, Ас).
тѐкезе *с.* Трудовокооперативно земеделско стопанство (См, Ар, Ас, Мн).
текѝн' *нарч.* Употребява се в отрицателни изречения: възможно, допустимо. *Ни йо̀ текѝн' да йе не ста̀нало̨ нѐшто̨* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
тѐклен *прил.* 1. Клисав, невтасал, недопечен (за хляб) *Тѐклена пѝта* 2. *прен.* Мързелив. *Тѐклено̨ женѝште* (Смн, Ар, Ас).
тѐкничеф *прил.* вж. *т'о̀кничеф* (Зл, Пв, Хв).
текн'о̀ (тур.) *ж.* Корито (См, Мг, Ар, Мн).
тексара̀т' тексера̀т' (тур.) *м.* Нещастие, злочестина. *Имѐло̨ йе да са мѝнова сако̀ф тексера̀т'* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
тексилда̀р (тур.) *м. остар.* Бирник (См, Ар, Мн).
тел'в'о̀ *ж.* Утайка от кафе и др. (Слв, Вв, Кт, Пт).
телем'о̀ *ж.* Подсирено прясно мляко (См, Пт, Дв, Мс, Пг).
телѐнце *с.* вж. *кал'ма̀нка* във 2 знач. (Бб).
телерма̀к *м.* Дълга булчинска дреха (Чн).
телѝло̨ *с.* Телене на крава. *Кра̀васа йе на две телила̀.*

тел’òсвам *гл.* Зашивам на феса тънки ивички от тел за украса на младеженка българомохамеданка (Чн, Кор).

тембѐлин (тур.) *м.* Мързелив и тъп човек (См, Ар, Мн).

тембеллѝк’ (тур.) *м.* Мързел и тъпота (См, Ар, Мн).

тембѝх (тур.) *м.* Нареждане, заповед. *Стòри хми тембѝх да ни пу̀скат хайва̀не ф л’ува̀дено̣* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Гб, Кп, Зл).

темеллàх (тур.) *м.* Козируване (См, Ар, Мн).

темѐл’ник (тур.) *м.* Основа на зид. *Вòври ръ̀зата ф темѐл’ника* (Чн).

темѐн’ *м.* вж. *тимѐн’* (Зл).

тѐмен *прил.* вж. *т’òван.* *Тѐмен са òблак задàде о̣дгòре, о̣т Кадъ̀кво̣* (Бкк).

темерутлу̀к (тур.) *м.* Скритост, мълчаливост, упоритост (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

тендерѝс (тур.) *прил. неизм.* Загладен, поправен, свеж (Пв).

тенез’ò *ж.* Пластинка от черешова кора, с която се дрънка струнен инструмент (См, Зл).

тенѐйка *ж.* вж. *тену̀рка* (Смл, Рво, Ус).

тенѐлка *ж.* вж. *тену̀рка* (Чок).

тѐнêм *гл.* Правя да стане тънко, преда тънко. *Шѐрêн йе рудàн’ принѐла, с рудàнен ду̀ма ду̀маше: тѐни ми, тѐни, рудàн’ко̣* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

тентѐна *ж.* Дантела (Бб).

тену̀рка *ж.* 1. Тънко разточена питка от тесто на замесен хляб (Слв, Пт, Вв, Кт, Пг, Мс). 2. вж. *пету̀рка* (Дв).

тѐо̣ *мест.* Тези. *Оти си нѝско̣ вòрзала тѐо̣ ширòки шѐлвàре* (Ел, СмнР).

тепелѝк’ (тур.) *м.* Наглавник — металическа плочка с нанизани по краищата ѝ дребни сребърни или златни монети, които са носели на главата девойки и млади невести българомохамеданки (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

теп’ò, тепѐ (тур.) *ж.* Могила, хълм (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

тепрàвêм, *гл.* вж. *тайпрàвêм* (пред. бълмох.).

тепсѐ (тур.) *с.* Тава (Гб, Кп).

тепсѝйа (тур.) *ж.* Табла за поднасяне питие, кафе и др. (Зб).

тептѝл’ (тур.) *прил. неизм.* 1. Преоблечен. 2. Променен. *Тѝ си стàнал тептѝл’ та не мòгам да та пòзнам* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

тер — тер *сз.* Ту—ту *Тѐр го̣ ѝште, тѐр го̣ ни ѝште* (Мща).

тѐрам *гл.* Търся (Гм, Ков, Рк, Бат).

тербѐ *с.* 1. Каиш, с който се дърпа юзда (Лл). 2. *прил. неизм. прен.* Възпитан. *Стòрих го̣ тербѐ* (См, Ар, Ас).

тербесъс, тербесъзин, тербесѝзин (тур.) *прил. неизм.* Невъзпитан. *Тербесъзин чилѐчиште* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

терб’ò, (тур.) *прил. неизм.* вж. *тербѐ* във 2. знач. *Стòрих го̣ терб’ò, та ште ма запòвни за в дл’òго̣.*

терб’òсвам, терб’òсувам *гл.* 1. Възпитавам предимно чрез принуда. 2. Вкарвам някого в прав път. 3. Наказвам. *Йѐ го̣ терб’òсах, òште аднòш нѐма да фтѐсва* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).

тержиб’ò (тур.) *ж.* Опит, проучване. *Йѐ го̣ стòрих тержиб’ò* (См, Ар, Мн).

терезѝйа *ж.* Зидарско равнило (См, Пт, Дв, Пв).

теркелѐк’ *м.* вж. *керкелѐк’* (См, Ар, Ас, Мн).

теркелѐчнувам *гл.* Търкулвам. ~ са. Търкулвам се. *Теркелѐчна са в дер’òна.*

теркѐч (тур.) *м.* вж. *кустамлòк* (Як, Др, Дж, Чак, ГК, ДК).

теркѐчка (тур.) *ж. ум.* от *теркѐч* (Чак, Дж, Як).

терлàр (тур.) *м.* Глашатай. *Терлàр са ру̀кум прирўква* (н. п.).

терлѝк’ (тур.) *м.* 1. Малка бяла шапчица, която овчарят носи под феса или калпака си. 2. Потник под самар на товарен добитък. 3. *мн.* Вълнени терлици, направени от домашен плат (См, Ар, Ас, Дев).

терлидѐсвам са *гл.* Изпотявам се (Як).

терс (тур.) *прил. неизм.* Опак, лош. *Тѝ си тѐрс чилѐк.*

тертиплѝе (тур.) *прил. неизм.* 1. Който има всичко, което му е необходимо за всякакъв вид работи, уреден. *Тертиплѝе йе, затвà са нахòда сѝчко̣ у нѐга.* 2. Инициативен, дисциплиниран (См, Ар, Мн).

тѐсаници *мн.* Грубо дялани дървета, които се нареждат за под на обор (Лл, Сит).

тѐска *ж. ум.* Леля (Яг).

теспѝх (тур.) *м.* Броеница (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

т’ест’емѐл’ *м.* 1. Домашно тъкана дълга забрадка, която в миналото жените са носели (См, Ар, Ас, Мн, Дев Чд, Бок). 2. Бяла кърпа (Лл).

тестѝê (тур.) *ж.* Голяма стомна (Зл).

тестѝр *м.* Остро скарване. *Ху̀баф тестѝр му иссѝпа* (Слв, Вв, Кт, Пт).

тѐта *ж.* Леля, сестра на майка ми (Бб, Якр, Мк).

тѐте *ж.* вж. *тѐта* (Сщ).

тетѝк (тур.) *нарч.* Нащрек, в готовност (Яв, См, Ар, Мн, Дев).

тêт’ко̣ *м.* Татко, тате. *Агà дòйде тêт’ко̣ ти, лу сѝчко̣ ште му кàжêм.* (См, Пг, Чп, Пт, Дв, ШлР).

тêт’о̣ *м.* вж. *тêт’ко̣* (См, Чп, Ар, Ас).

тѐтра *ж.* Смрадлика (См, Пт, Дв, ШлР).

тетремѐ (тур.) *с.* Дребни лъскави металически кръгчета, зашити по краища на забрадка (См, Яв).

тефйчек *прил.* Скрит, мълчалив (Ус, Рво, Смл).
тефка *ж.* Мълчалив човек (Ус, Рво, Смл).
тефтйк (тур.) *м.* Плат в тъмножълт или кафяв цвят (Пв, Хв).
тефтйкоф *прил.* Тъмножълт, кафяв (Хв, Пв).
техѐл' (тур.) *м.* Тегел (См, Ас, Мн).
тѐхка *мест.* Тях. (Мес).
технелйк' (тур.) *м.* Самотност, уединеност (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
техн'о̀, технѐ *прил.* 1. Тих, без шум и навалица. 2. Сам. *Днѐска сме техн'о̀,оти нѝкога нѐма у нàс* (См, Ас, Ар, Мн, Пт).
тѐшка *прил.* вж. *т'о̀шка.* (Бб, Стр, Гб, Зл).
тешкеро̀ (тур.) *ж. остар.* Бележка, разрешително за минаване границата (См, Ас).
тиганйци *мн.* Мекици (Пв).
тигàн'че *с.* вж, *кòпан'че* (Лл, Сит, Яг).
тий и тий *нарч.* Тъй и тъй (Ел).
тйкал'ник *м.* Баница със спанак, лобода и други градински или диви билки (пред. бълмох. — Зб, Пв, Дев).
тйкал'ница *ж.* Плочеста местност (См).
тйкла *ж.* 1. Специална пръстена кръгла плоча, на която се пекат тестени изделия (Слв, Вв, Кт, Пт). 2. Плочест камък. 3. Изобщо плоча (См).
тйклес *прил.* Плочест. *Тйклес кàмен'* (Слв, Вв, Кт, Пт).
тйкълники *мн.* Питки, печени на плоча (Пв, Яв).
тик'ӯрт' (тур.) *м.* Сяра (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
тйле *с.* вж. *кипл'ѐ* (СП и др.).
тйлек *м.* Тревисто растение, високо до един метър, което цъфти светлосиньо, има приятен аромат, прилича на чубрицата и я замества (Лл).
тймба *ж. укор.* Глава (Слв, Ус, Рво, Тн, Сф, Пв, ШлР).
тимѐн' *м.* Тамян (См).
тимйзанко *нарч.* 1. Изкусно направено. *Àртак тимйзанко йе стòрано.* 2. Красиво, хубаво. 3. Чистичко (Слв, Вв, Кт).
темикшйло (грц.) *с. остар.* Късче от кръста на Христа (поверие — ДХ).
тйпам *гл.* 1. Рита (за добитък). *Чӯвайте са, чи мӯл'чесо мѝ тѝпа.* 2. Стъпвам, тъпча. *Нимòй тѝпа* (пред. бълмох). 3. Бутам (ШлР).
типàр *м.* Разтопена лой и замразена във формата на съда (Кп, Гб).
тйсиво *с.* Растение, зелено и през зимата, прилично на бръшлян (Син).
тистàрам *гл.* Така правя (Слв, Вв, Кт, Пт).
тйтара *ж.* Детска игра с премятане на камъчета (Пв, Хв).
тйторѐм *гл.* Правя изискано. *Млòго го тѝториш* (Ус, Слв).
тифтйчѐм *гл,* Измъчвам, притеснявам. *Нимòй го тифтѝчи* (Слв).
тйцам *гл.* Бягам, тичам (Вк).
ти чо *сз.* Та че. *Стàра му мàйка плàчеше, ти чо му вѐли говòри* (Чн, Дс).
тишѐрѐм са *гл.* Разполагам се нашироко (Слв).
тйштѐм са *гл.* Притеснявам някого, като заемам част от мястото, което има, дето е седнал или седи. *Мòйте са тиштѝ, йѐлате пò-насàмко* (См, Ар).
ткàйво *с.* 1. Тъкане. 2. Материята, която се тъче и начинът, по който се тъче (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
ткайчѐ *с.* вж. *ткачо̀* (Ор, Сц).
тканѐ *с.* вж. *ткàйво. Нагодѝх си тканѐто* (См, Ар, Ас).
ткачо̀, ткачà *ж.* Совалка за домашен стан (См, Пг, Чп, Пт, Рд, Бд, Нс, Кч, Стр).
тлапйца *ж.* вж. *платѝца* (ШлР).
тлапӯвам *гл.* Бълнувам (Бб).
то *мест.* Той, то (Дев, Зб, Хв, Бк, Як, Дщ, Ах, Зг, Гб).
тòба *ж.* Отказване завинаги от някаква порочност *Тòба прàвѐм харсъзлъ̀кас* (См, Ар, Ас, Мн.).
т'о̀ван *прил.* Тъмен. *Т'о̀вна мòгла йе пàднала по полѐно, по долѐно* (См).
товарйка, товарйке *ж.* Дървена подпора, която служи да крепи тежестите от двете страни, докато се натовари добитъка (См, Пт, Дв).
товарйца *ж.* вж. *вастагàрка* (Яг).
т'овѐчка *ж. ум.* Тояжка (Як, Дж, Чак).
тòвла (тур.) *ж.* Обор за коне. *Стàна ми Стòйан òтиде ф цàрова тòвла* (н. п.).
тòвлѐм *гл.* Гоя, угоявам (См, Ар, Ас, Мн).
т'о̀внѐм *гл.* Тъмнея, затулям светлина. *Òти ми тѐвниш?* (См, Пт, Мс, Пг).
т'о̀вно *нарч.* 1. Тъмно. *Лу ф т'о̀вно си дòйдаха* 2. *с. прен.* Мъка, страдание. *Ф т'о̀вно си прикàрах живòтѐ* (См, Ас, Ар.).
т'о̀га *ж.* вж. *зӯнка* в 1 знач. (Ел, СмнР).
тогà *нарч.* Тогава (СП, Пв, Хв, Ох, Зб).
т'о̀глѐм *гл.* Страдам, измъчвам се. *Прит'о̀глихме додѐ си дòйдим* (См, Ас, Ар).
тòдор *м.* вж. *сòл'мен'* (Мк).
тòдороске *м.* Име на м. юни (См, ШлР, Пг).
тозй, тозйка, тозйкана *мест.* Това, този. *От пѐк'стотѝни годѝни билò тозѝ дрѐво. Тозѝкана агà имàл три конѐ* (Чн).
тозлӯци (тур.) *мн.* Високи до коленете вълнени гетри (См, Ас, Ар).
той, тòѐ, тòе, тòи *мест.* Твой, твоя, твое, твои (Ск, Дк, Чд, Гб, Кп).
тòка (тур.) *ж.* Чукане чаши за наздравица, тост (См, Пт, Дв, ШлР, Пв).
тòкажие *м.* 1. Инкасатор на електрическа енергия. *Платѝхме на тòкажиета за сòе мѐсац.* 2. Електротехник, който се грижи за поддържане в изправност на осветлението (Слв, Вв, Кт, Пт).
токàт' *м.* Кошара за доене на овце (Нс).

тọкма̀к (тур.) *м.* 1. Голям каменарски чук (См, Мн, Ас). 2. Бутало за разбиване на мляко (Тх). 3. *прен.* Коравосърдечен, безсърдечен човек (Слв, Вв, Кт).

т'о̀кничеф *прил.* Непостоянен, безхарактерен, на моменти (См, Пт, Пг, Чп).

т'о̀кнува ма *гл. безл.* Хрумва ми, идва ми на ума. *Т'о̀кнува ма да си ѝдам нах сѐлọ. Акọ гọ т'о̀кне, ште си дọ̀йде* (См, Чп, Пг, Пт, Мс, ШлР).

то̀кнувам *гл.* Бутвам, блъсвам. *То̀кни гọ да са уведѐ* (См, Ар, Ас).

то̀кнувам *гл. ум.* Гребвам, наточвам *То̀кнах си студѐна вọдѝца* (См, Пт, Дв).

току̀ч *м.* 1. Тояга. 2. *прен.* Побой (См, Ар, Мн, Пв, Хв).

то̀ленек, то̀ленка, то̀ленкọ, то̀ленки *мест.* Толкав, толкава, толкаво, толкави (Пв).

то̀лкọ *нарч.* Толкова (СП).

то̀л'к'ọ, со̀л'к'ọ, но̀л'к'ọ *нарч.* Толкоз (Ох, Дб).

то̀лкọф, со̀лкọф, но̀лкọф *нарч.* Толкова. *До̀ли са то̀лкọф ни сѐташ* (Слв, Пт).

тọлу̀мбажицки хлѐпки *мн.* Вид леки обувки с триъгълни фортове, които се носят прави или подгънати (См, Ар, Ас).

то̀л'чник *м.* Специално дърво, с което чукат в чутура жито и др. (См, Пг, Чп, ШлР).

т'о̀нак *прил.* 1. Тънък. 2. Физически слаб. 3. *прен.* Беден. 4. *прен.* Лекоумен. *Пак на̀шенцкисе мо̀ски са йѐца т'о̀нкичеви на йумовѐте* (См, Пт, Пг, Чп, Мс).

то̀нга *ж.* Крак на едър рогат добитък от колянoто до копитото.

тọну̀к (тур.) *прил. неизм.* Мълчалив, мрачен (См, Мн).

топ[1] (тур.) *м.* Артилерийско оръдие.

топ[2] *м.* 1. Аба, шаек или платно 15—16 аршина дълго. 2. Голяма връзка прежда.

топ[3] *м.* Топка за игра (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

то̀пал'ник *м.* Топъл хляб, който се раздава на близки и съседи (Пв, Хв).

тọпа̀ч *м.* Топка качамак (Слв, Вв, Кт, Мн, ШлР).

то̀пик *прил.* Питомен. *То̀пикọ сѐнọ* (См, Ар, Ас).

тọпикѝе̂ *ж.* Питомно, обработено място (См, Ар).

тọпѝлọ *с.* 1. Място, дето топят лен, коноп и дрехи. 2. *прен.* Човек, който се напикава (Пв, Хв).

то̀п-каранфѝл *м.* Кичест карамфил (Смл, Рво).

тọпọрѝшка *ж.* Дръжка на сечиво (Рво, Лев и др.).

тọпọрѝште *с.* Дръжка на сечиво (Кп и др.).

тọпра̀к (тур.) *м.* 1. Земя. 2. Землище (Пв, Хв, Хд, Зг).

то̂птам *гл. вж.* *тъптам. Бо̀рже то̂пти варзо̀блесе, чи лѐтна* (См, Ар, Ас, Дев).

то̀ра (грц.) *нарч.* Довечера (Зл, Стр, Кир, Дл, Кш).

тọранѝк *м.* 1. Стомах на животно (Лл, Сит, Зг, Бд, Нс, Зб). 2. *прен.* Ленив, мързелив човек (Слв, Ус, Ст, Тн, Сг, Стр, Гб, Кп, Пт, Дв).

то̀рен *прил.* Мързелив (ШлР).

то̀рзам *гл.* Дърпам. ~ **са** *прен.* Не се съгласявам с известно мнение. *О̀ти са то̀рзаш дѝте, брѐ?* (См, Ар, Ас, Дев).

то̀рица *ж.* Жилаво многогодишно растение със сиви дребни листа и жълти цветчета, което се употребява за метли (Дев).

то̀рле̂м *гл.* Угаря (См, Ар, Ас, Мн).

то̀рнувам *гл.* Тръгвам. *Фатмѝнка то̀рна да бѐга* (См, Ар, Ас, Мн, Дев и др.).

то̀рнуванка *ж.* Тръгване на гурбет (См, Ар, Ас, Дев).

то̀рпе̂м *гл.* Храня се по веднъж на три дни през първата седмица след сирни заговезни; тримиря (См, Мс, Пт).

то̀рпеш *м.* Тримирене (См, Мс, Пт).

тọртѐ *с.* Кравайче, отделено от тесто на хляб и изпечено за да се опитат тестото и пещта (Сем).

тọру̀нчен *прил.* Оранжев. *Тọру̀нченọ пла̀тнọ* (Пв, Хв).

т'о̀слиме̂м са *гл.* Предавам се (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

тọсу̀н (тур.) *м.* Мъжко теле на повече от две години (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Дл, Тх, Як).

то̂тнева *ж.* Тътен, бучене (Ус, Рво, Сф, Тн).

то̂тнеш *м.* Земетресение. *Уцу̀тра ра̀нọ име̂ то̂тнеш* (См, Пг, Пт, Чп, Сг).

т'о̂т'ка *ж.* Женска гърда (Рд, Ел).

то̂трам *гл.* 1. Влача нещо, с което вдигам шум. 2. *прен.* Много приказвам, дърдоря (См, Пт, Чп, Пг, Мс).

тọчѝлка *ж.* Измислица, клюка (Слв, Вв, Кт, Пт).

тọчѝлкажѝе̂ *м.* 1. Човек, който прави и продава точилки. 2. *прен.* Човек, който приказва измислици (Слв, Вв, Кт, Пт, ШлР).

т'о̂шек *прил.* 1. Тежък. 2. *прен.* Авторитетен, с престиж. *Чо̀кмански т'о̂шки кѐхе̂е* 3. *прен.* Личен, голям (за празник). *У̀тра йе т'о̂шек пра̀зник* (См).

т'о̂шка *прил.* Бременна. *Айса̀йа женѝ мѐса т'о̂шка* (См, Пт, Пг, Чп, Мс).

т'о̂шката бо̀лес *ж.* Коремен тиф (См, Ас, Ар).

трабѝца *ж.* Чубрица (Пв, Хв).

травнинô *ж.* Трева, пасбище (См, Ас, ШлР).

тра̀га *ж.* Лоша миризма. *Сва̀ м'о̂сọ ѝма тра̀га* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

тра̂е *гл.* Живее, задържа се, не умира вече (за деца). *От нѐква гọдѝна децаса з'о̀ха да му тра̂ет* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).

тракàс, тракàч *м.* 1. Чукче за тропане на пътна врата. 2. Стара, проста брава (См, Ар, Ас, Мн).

тралъ̀чка *ж.* Полянка със сочна зелена трева (ДХ).

трамбу̀ла *ж.* Див мак (Гм).

трамбу̀ра *ж.* Тамбура (н. п. — Чн и др.).

трàмпа (тур.) *ж.* Покупко-продажба чрез размяна на предмети. *Хò да стòрим трàмпа мòсо му̀ле с твòс кòн'.* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг, Кг).

трàмпажиê (тур.) *м.* Човек, който се занимава с размяна на предмети, добитък.

трàмпêм *гл.* Правя размяна на предмети. *Да трàмпим мòсо му̀ле с твòс кòн'.*

трапòсвам, трапòсувам *гл.* 1. вж. *трàмпêм.* 2. *прен.* Скривам, затулям. *Кадè трампòса тàйчето?* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг, Кг).

трàпан *прил.* Стръмен, дълбок (См).

трапèзник *м.* Постелка, която се използува при хранене на повече хора. (Гб, См).

трапканò (тур.) *ж.* 1. Заведение в което се секат пари. 2. *прен.* Голямо оживление, пазар с много хора и стока (См, Ар, Ас).

трасàвица *ж.* Земетресение (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).

трафѝл' *м.* Детелина. *Сва сèно йе л'у трафѝл'* (См, Ас, ШлР).

трафѝл'уф *прил.* В който преобладава детелина. *Трафѝл'ува л'увàда.*

трàхал' *м.* Хромел (Ус, Мм).

трàхана *ж.* 1. Изсушен квас, стрит и сварен с прясно мляко (Сг, Стр, Смн, Ор). 2. Пшеница или царевица, смлени едро на хромел. 3. Ястие от фасул и едро смляна на ръчна мелница царевица (См, Пт, Дв, Пг, ШлР). 4. Лимец, смлян на хромел и сварен с подправки (Пв, Хв).

трàхал'ница *ж.* 1. Ръчна мелница 2. *прен.* Човек, който много приказва, бъбрица (См, Пт, Дв, Пг, Чп, Мс).

траханѝсам *гл.* Приказвам много, дърдоря. *Каквò л'у траханѝсаш?* (См, Ар, ШлР).

трàхна *ж.* вж. *трàхана* във 2 знач. (Лл).

требовѝт *прил.* Много необходим. *Йèца бê требовѝто дште, ала го опу̀стих.*

трêва, трêвова *гл. безл.* Трябва (Слв, Пт, Дв, Кт, ШлР).

трêзан *прил.* Трезвен (См, Ар, Ас, Мн).

трен' *м.* Трион (Як, Др).

трèпезе *с.* Приспособление за навиване прежда на масури чрез чекрък (Нс, Зб, Яг).

трèпезница *ж.* Пъстро вълнено правоъгълно платно, което се постила на пода при хранене на много хора (Зл).

трепèрко *м.* *Обръщение* към сватбено знаме (н. п. — Юг. и др.)

трèпка *ж. остар.* 1. Игла с прикрепени към нея тънки метални жички с разноцветни мъниста, завършващи със сребърни или златни монети, която служи за забождане кърпата за главата (См, ШлР, Пв). 2. Сребърна верижка с нанизани сребърни или златни монети, която жените в миналото са носели на главите си (Слв, Пт, Дв, ДЛ).

трêпно *прил.* Стръмно (Лл.).

трепу̀шка *ж. остар.* Украшение от ситни тънки сребърни парички, нанизани около една триъгълна сребърна плоча, което са носели невестите на главите си под *ричейка* (См, Пт, Дв, Мс, Пг, Чп, ШлР).

трийêм *гл.* Правя масаж, търкам. *Кàта вèчер му трийêм ногѝте* (См, Ар, Ас, Мн).

триèн' *м.* Трион (Як, Др, Дж. Чак).

трѝйнувам *гл.* Изведнъж се втурвам и се скривам (См, Ар, Ас).

трикѝе *ж.* вж. *софрò* в 1 знач. (Кп и др.)

трѝмерам (грц.) *гл.* вж. *тòрпêм* (Чд, Мт).

трѝмеро (грц.) *с.* Ядене по веднъж на три дни през първата седмица след сирни заговезни (Гб, Кп).

трифòнòсване *с.* Заплашване безплодния добитък и овощни дървета, че ще бъдат унищожени, ако не почнат да раждат, което става на 14 февруари — Трифоновден (См, Ас, Пт, Дв).

трѝчкам *гл.* Търкам, стържа, като произвеждам шум (См, Ар, Ас).

трѝш-дèвет'-пòти *нарч.* Многократно. *Данò та стѝгне трѝш-дèвет'-пòти* (клетва).

трѝшчим *нарч.* Само три пъти. *Трѝшчим бе мàйка мòтнала, трѝста бе вòзла вòрзала* (пред. бълмох.).

трòба *ж.* Аба, шаяк или платно, навито на руло (См, Ас, Ар).

трòêм *гл.* 1. Стривам. 2. Мачкам картофи на пюре (См, ШлР).

трòèн *прил.* Направен на пюре. *Буднѝ йадòт трòèн кратòх и л'у пейòт* (См, ШлР).

трòлиште *с.* Църквище (См).

трòмполи *мн.* Картофи (Кам).

трòнка *нарч.* Малко (Кп, Каг).

трòнка *ж.* Трън (Мм, Сок, Бс).

трòсано *с.* Смесено сено със слама (Слв, Вв, Кт).

тр'òска *ж.* Болест треска (См, Дев, Ас).

трескавèла *ж. ув.* От *тр'òска*—употребява се при баене (ШлР).

трòтнувам *гл.* Търкулвам. *Лу одаднòш го флепѝх и трòтнах на зем'òта* (См, Ар, Ас, ШлР, Мн). ~ **са.** Търкулвам се, падам.

трофà *ж.* Троха (Юг).

трòхал' *м.* вж. *трàхал'* (Ус, Мм, Сок).

трòшêм *гл.* 1. Правя на трохи, раздробявам. 2. *прен.* Изморявам се много. *Нèма каквò да трòшийте чилèка да ма р'у̀ка* (См, Ар, Ас).

трòшка 1. *ж. ум.* Трошица. 2. *нарч.* Малко (Кп, Гб).

тру̀пал' *м.* 1. Пънче, на което се поставя въртенка при навиване на масури (Слв, Вв,

Кт). 2. Малко дебело дръвче, отрязък (См, Мн, Ар, Дл).

тру̀пе *мн.* Варени сушени плодове, на които е взет сокът (См).

тру̀пеник *м.* 1. Купчина човешки изпражнения 2. *прен.* Ленив човек (Гб и др).

тру̀п-кочѐн' *м.* 1. Гулия. 2. Ряпа (Чок, Ел, Смл, Мд, Стр, Рд).

тру̀пнувам са *гл.* Стичам се, струпвам се. *Сѝчко̨ са бе̂ тру̀пнало̨ край до̨ла̀, дѐто̨ бе̂ ста̀нало̨ о̨да̀венето̨* (См, Ар, Дев).

тру̀пче *с.* вж. *тру̀пал'* (Кч, Дс, Бб, НМ).

трусн'о̂ *ж.* 1. Прядня. 2. *прен.* Клюка, измислица (Слв, Вв, Кт, Пт).

тру̀фа *ж* Накит, гиздило. *Мо̀мска тру̀фа* (Юг, Ох).

тру̀шка *нарч.* Малко. *Да̀й тру̀шка со̀л'* (Кп).

тру̀ште̂м *гл.* 1. Пущам газ с шум, пърдя, *Лу варвѝ и труштѝ.* 2. *прен.* Хваля се (Слв, Вв, Кт, Пт).

тръ̀ба *ж.* Руло от вълнен домашен плат (Лс).

трънка̀лка *ж.* вж. *папрѝца* в 1 знач. (Лл).

трънкам *гл.* Друсвам нещо с шум (См, Хв, Пв).

трътлес *прил.* Пълен, нисък, с развити тазобедрени кости (Пв).

т'убѐ, т'уб'о̂ (тур.) *ж.* Отричане от нещо под форма на клетва. *Йѐ сам сто̀рил т'уб'о̂ ичкѝйаса* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

т'убелѝе (тур.) *прил. неизм.* Който под страх на клетва се е отказал от нещо. *Ништо̀, йе сам т'убелѝе* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

ту̀ва *нарч.* Тука. *О̀веди са о̨т ту̀ва* (См, Ар, Ас).

ту̀вашен *прил.* Тукашен. *Сва мо̨мчѐ си йе ту̀вашно̨* (См, Ар, Ас, Чд, Мт).

ту̀е *нарч.* вж. *ту̀ва* (Дж, Чак, ДК, Гк).

т'ужѐр, т'ужѐрин (тур.) *м.* Търговец.

тус *нарч.* вж. *ту̀ва. Йѐла нах ту̀с* (СмнР, Смл, Рд, Зг, Хд, Гб, Кп).

туза̀к (тур). *м.* 1. Примка от конски косми за ловене на птици (Ар, Мн). 2. Шейна (Ус).

тъ̀зи *нарч..* вж. *тъ̀ва. Да сѐге̂ тъ̀зи, ше ма изедо̀т пѝлета* (Чн).

тузѝ *мест.* Това (Кп).

ту̀зла (тур.) *ж.* Място за кърмене добитък със сол (См, Пд.).

ту̀з-о̨тъде *нарч.* Тук оттатък (Мос).

ту̀й *нарч.* вж. *ту̀ва А ту̀й о̨дго̀ре ланѝ ископа̀ха едѝн гро̀п. Йѐла нах ту̀й* (Хв, Лл, Жр).

ту̀йна *прил.* Много хубава (Ск).

ту̀к'е *нарч.* Тука (Късъ).

ту̀кма *ж.* 1. Издадена напред скала. 2. *прен. укор.* Глава (Слв, Вв, Кт, Пт).

ту̀кманик *м.* Дебелоглав човек (Слв, Вв, Кт, Яв).

тул *м.* вж. *г'улѐк'* (Дб).

ту̀ла *ж.* вж. *тѝкла* в 1 знач. (Чок).

тулѝца *ж.* вж. *то̀рица* (ШлР).

т'ул'умба̀с *м.* вж. *таламба̀с* (Яв).

ту̀мба *ж.* 1. Отделно малко бърдо или могилка сред някоя поляна (См). 2. Група, купчина хора (Яв, Дб).

ту̀мбалка *ж.* Много плодове на малко клонче. *Мѐт'ни ми адно̂ ту̀мбал'чица чирѐшки* (Слв, Вв, Кт, Пт).

тумбара̀ *ж.* Струнен инструмент, по-малък от булгарията (пред. бълмох.).

т'умбел'дѐк' *м.* Голям звънец (Гб и др.).

тумбу̀шки *мн.* Дръвчета, с които коледарите тропат по вратите при коледуване (Кп).

ту̀мнува *гл.* 1. Изведнъж почва силно да удря с голям шум. *Ту̀мнали дѐвет' то̀пане* (Чн, Дс). 2. *безл. отриц.* Употребява се в смисъл, че не е спешно. *Ни йѐ ту̀мнало̨, та да варвѝте ф мрако̀с* (Слв, Сф, Тн).

тумуру̀к (тур.) *м.* 1. Дървен труп за дъски *Тумуру̀цисе са ху̀бави, о̀ти са бо̨рѝкови и гла̀тки.* 2. *прен.* Мълчалив, затворен човек. *Мал'чѝ като̨ тумуру̀к* (См).

ту̀на *нарч.* вж. *ту̀ва* (Як, Др, Дж, Лв).

туну̀к *прил. неизм.* 1. Тъп, глупав (Пв, Хв). 2. Мълчалив, мрачен (См, Ас).

тунч' *м.* Звънец. *Ту̀нчове не дрънчат* (Пп).

тупа̀н *м.* Тъпан (Сем).

тупа̀р *м.* Разтопена лой или саздърма, замразена с формата на съда (Слв, Вв, Кт, Пт).

тупурѝште *с.* вж. *топорѝшка* (Кп).

тура̀ *ж.* Червена забрадка за българомохамеданка (Брт).

т'урадѐсвам *гл.* Подобрявам се материално, забогатявам (См, Пт, Дв).

туражѝе *м.* Пазач на група младежи, която коледува (ДХ).

туркула̀к *м.* Геврек (Кп).

ту̀рла *ж.* Яма, в която приготвят дървени въглища (Лс, Яв).

турла̀к *м.* Тъпак, будала (Пв).

т'урлѝе (тур.) *ж.* Вид, род (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).

т'урл'о̂ *ж.* вж. *т'урлѝе* (См, Ар, Ас).

турлу̀к *м.* вж. *ту̀рла* (Лс).

ту̀рма *ж.* Пушек, дим (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ту̀рме̂м *гл.* 1. Димя, пуша, произвеждам пушек. 2. *прен.* Пуша тютюн. *Нимо̀й го̨ ту̀рми, ста̀рец, чи та ка̀шл'а* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

турмѝл'ник *м.* 1. Дърво, което само пуши и не дава пламък. 2. *прен.* Човек, който много пуши тютюн (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

ту̀рп-ко̨чѐн' *м.* вж. *тру̀п-кочѐн'* (Чп, Пг, Чок, Ел, Рд, Стр, Мд).

турѐнчен *прил.* Портокалов, оранжев. *О̀реовицесе ж'у̀ни ва̀пцуват ка̀матно̨ туру̀нчено̨* (Пв).

т'уру̀с (тур.) 1. *прил. неизм.* Изискан, прецизен. 2. *нарч. прен.* В ред, добре. *Ра̀бо̨таса му варвѝ т'уру̀с'* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ту̀рчинка *ж.* Туркиня (СП).

тута̀, туто̀ (тур.) *ж.* Силна нервна възбуда. *Ага̀ го фа̀ти тутѐна, та ште прибѝ чилѐка* (См, Ар, Ас).

ту̀таф *прил.* Пипкав, несръчен (Юг).

туталѝе *прил. неизм.* 1. Непостоянен. 2. Който лесно избухва и не може да се владее (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

туткỳн', туткỳнин *прил. неизм.* вж. *ту̀таф* (Пв, Хв).

тутулдѝсвам са, тутулдѝсувам са *гл.* Схващам се. *Но̀гисе ми са тутулдѝсаха, та ни мо̀гам да са го̀бнам* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).

ту̀тура *ж.* Объркaност, бъркотия. *Ф ту̀турана и о̀бире ста̀нват* (См, Ар, Мн).

тутуштѝсва са (тур.) *гл.* Хваща се, усилва се (за огън). *О̀ганѐс са тутуштѝса* (См, Ар, Ас, Дн, Пв).

туф *нарч.* вж. *ту̀ва* (См, Ас, Ар).

ту̀ф-та̀м *нарч.* Тук-там. *Йа̀балкаса ѝма лу ту̀ф-та̀м* (См, Ар, Ас).

т'уфѐк' (тур.) *м.* Пушка (См, Ар, Ас).

т'у̀хал' *м.* Нощна птица, чийто писък се чува като „тюх“ (Слв, Вв, Кт, Пт).

ту̀хла *ж.* вж. *тѝкла* в 1 знач. (Кп).

туч' (тур.) *м.* вж. *тунч'* (Як, Др, Дж, Чак, ДК, ГК, Кам).

ту̀чка *ж. ум.* Звънче (Як, Др, Дж, Чак, ДК, ГК).

ту̀шкам, ту̀шнувам *гл.* 1. Измамвам някого и го пращам да се лута някъде (Слв, Вв, Кт). 2. ~ **са.** Пързалям се, плъзгам се (Сем).

тъвън *прил.* вж. *т'ѐван* (Пв, Хв, Ох).

тъй *сз.* Та. *Тъй са ста̀нали, тръгнали, до край Марднѐ стѝгнали* (н. п.).

тъка-тъка! тъка-тъка! *межд.* За мамене на кокошки (Слв).

тъкам *гл.* Блъскам да падне (Гб и др.).

тъкнувам *гл.* Втъквам, вввирам. *Тъкна на гла̀ва кѝткaта* (Чн).

тъпам *гл.* Ритам (Кп и др.).

тъпан'че *с.* 1. Барабанче (Яв). 2. *прен.* Таласъм, въплътен в малко дете с барабанче.

тъпнувам *гл.* Потъвам, топвам се във вода. *Тъпнах са фъводи* (Пв).

тъптам *гл.* 1. Тъпча. 2. Тропам. *Зашто̀ си, ко̀н'о, затъптал?* (Пв, Хв).

търгам *гл.* Дърпам, тегля (Гб и др.).

тъ̀рдух *м.* Задух, астма (Пв, Слв).

тъ̀рê *гл.* Тъ̀ркам, трия (Пв, Хв).

търкулѐ *мн.* вж. *търкулци* (Хд, Дл, Лч).

търкулци, търкỳлци *мн.* Скрипци на домашен стан (Сц, Тв, Пд, Вр, Стр, Нд).

търпа̀н (тур.) *м.* Нож за рязане на трьни (Кп).

тъс-тама̀н' *нарч.* Съвсем точно. *Рѝзаса ми йе тъс-тама̀н'* (См, Ар).

тътрѝца *ж.* вж. *папрѝца* в 1 и 3 знач (Сит).

тъшно̀ *нарч.* Състояние на душевна мъка, душевна тегота (Пв).

У

у *межд.* За обаждане на жена при повикване; ето ме, тук съм (Слв, Вв, Кт).

ỳба̀вê *гл.* Забавям. *Уба̀ви ма штѝш* (См, Ар, Ас, Мн).

ỳбаф *прил.* 1. Хубав (Ков, Зб, Пв). 2. *прен.* Здрав. *Не са̀м ỳбава, не са̀м ỳбава* (Гб).

ỳбрески *мн.* Отпадъци на изяден от добитък тревен фураж (Тв, Пд).

увантѝйа *ж., м.* 1. Лека жена. 2. Лекоумен човек (См, Ар, Мн).

уварда̀, увардо̀ (тур.) *м., ж.* 1. Човек, който живее свободен, разпуснат жвот. 2. Щедър, дори разточителен човек (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

увардало̀к, увардалъ̀к *м.* 1. Свободен, разпуснат живот. 2. Щедрост до разточителство. *Удрѝли са го на увардало̀к* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

увардо̀вам *гл.* 1. Живея свободен, разпуснат живот. 2. Проявявам щедрост и разточителство.

ува̀рд'вам, ува̀рд'увам *гл.* 1. Забелязвам. *Че си ува̀рди севд'о̀на, севд'о̀на нѐхни Шефкѐтê* 2. *прен.* Опазвам (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

увѐвам *гл.* Увяхвам (ДХ).

увѐдам са *гл.* вж. *увѝдам са* (Пв).

увѐдам *гл.* Завеждам (Ив).

ỳвес *м.* Крайна точка на клон, стряха или някой висок предмет. *На ỳвес чѐрни черѐши* (н. п. — Стр).

ỳвзел *прич.* Взел (Чд).

увѝвам *гл.* Завивам едно нещо в друго. *О̀вий го ф кинѝга.* ~ **са.** 1. Завивам се добре. *Увѝх са хỳбаве ф ха̀лиштесо.* 2. *прен.* Предпазвам се, отбягвам известни работи. *То̀й са увѝва от сѐê ра̀боти* (См, Ар, Ас).

увѝдам са *гл.* Заминавам, отпътувам. *По̀сиди, чѝчкоф, по̀гали, ко̀пеле ште са увѝда* (Ар, Ас, См, Мн, Дев).

увлѐзал *прич.* Влязъл (Дрб).

уво̀, ува̀ (тур.) *ж.* 1. Поле, равнина. 2. Беломорската равнина. *Че си ми мо̀ма разглѐва нах чѐтри стра̀ни увдо̀на* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ỳврагу, ỳврагум *нарч.* По дяволите (Слв).

уга̀дам *гл.* 1. Сполучвам, успявам. *Со̀ по̀т' сам угодѝл йѐд'восо.* 2. Познавам, налучквам нещо. *Угодѝх по̀тен, пак адно̀ш сам*

миндвал. **угда ми са** *безл. прен.* Пада ми са, заслужавам го. **~ са.** Ражда се в изобилие (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ỳги *съчет.* Ето ги. *Ỳги л'удѐсе.* **Ỳги ỳ** *съчет.* Ето ги там (Слв, Вв, Кт).

угнасѐвам *гл.* Измърсявам (Бб, Якр, НМ).

ỳго *съчет.* Ето го. *Ỳго дѐтѐсо.* **Ỳгоо ỳ** *съчет.* Ето го там (Слв, Вв, Кт, Пт).

ỳгода *ж.* Задоволяване. *Нѐма ỳгода на сд свѐт* (См, Ар, Ас).

угодѐвам са *гл.* Сгодявам се (Кп и др.).

угодѝли *прич.* Спогодили, сдобрили (Гб, Кп).

ỳгодно *нарч.* Сгодно, удобно. *Ни йд ỳгодно* (Слв, Вв, Кт).

угỳтвен *прил.* Достоен, дорасъл да встъпи в брак (См, Ар, Ас).

угрѐшêм са *гл.* Употребява се предимно с отриц. Не мигвам, не задрямвам. *Наштѐска ни сдм са угрѐшêл* (Слв, Вв, Кт, Пт).

угрѝзи *мн.* Остатъци от неизяден тревен фураж (Бб, НМ, Пв).

ỳгрузи *мн.* вж. *угрѝзи* (Слв, Вв, Кт).

угỳрт' (тур.) *м.* Гъсто кисело мляко (См, Ар, Мн, Як, Пв, ШлР).

удаѐ, удайд (тур.) *ж.* 1. Гостна стая на втория етаж от къща (Пв, Хв). 2. Изобщо стая (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

удàйте *гл. повелит.* Дайте (н. п. — Чн и др.).

удвоѐвам са *гл.* Разколебавам се (См).

удвдй *м.* 1. Място, дето две реки или два дола се събират или дето река се разделя (Кир). 2. Място, дето се раздвояват дебели клони на едно дърво. *Фàти са за гдрнен удвдй* (Зл, Стр). 3. вж. *вастагàрка* (Дрм).

ỳдвойца *ж.* Младо, ново растение от корен, когато старото е изсъхнало (См, Ас).

удел'ỳнчувам са *гл.* Отпущам се, ставам мързелив (ШлР).

удѝло *с.* Вретка за навиване прежда от гран на масури (Мос).

удмàрêм са *гл.* 1. Отморявам се, почивам си (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Дев, Ас). 2. Слабо затоплям (вода, ръце и пр.). *Отмàрих си ракѝте* (См, Ар).

удỳмвам, удỳмувам *гл.* Задомявам (Мос, См, Пт, Пт, Сц, Дв, Мн).

уддрже̂ са *гл.* Оплодява се (за крава). *Крàваса дозгà са ни удддржѐше, ала сд пдт' са ударжѐ* (См, Ар, Ас).

удрѝвам *гл.* 1. Удрям. *Йѐ го удрѝх две плеснѝци.* 2. Убивам. *Чѐтата го йе удрѝла на Фдйн'увица.* 3. Тръгвам в друга посока. *Варвѐхме по лѐтвоно, чета удрѝхме вас стармолàкан* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

удрѝто и запдено *израз.* За човек, който скита безцелно (См, Ар, Ас).

удỳпрен *нарч.* Отсреща, насреща (пред. бълмох. — См, Ар).

уѐдам са *гл.* 1. Пресищам се от храна. 2. *прен.* Не харесвам досегашната си работа и търся по-лека и доходна. 3. *прен.* Заяждам се с някого (См).

ỳе̂ *гл.* Вие (за куче, вълк). *Кỳчето ỳе̂* (ДХ, Чд).

ужѐл'чвам, ужѐл'чувам *гл.* вж. *уж'дл'чвам*

(Хв, Пв).

ỳженичка *ж.* Дива ягода (Тх).

уж'дл'чвам, уж'дл'чувам *гл.* Вземам глоба повече, отколкото трябва, ограбвам (См, Ар, Ас, Дев).

узаптѐвам *гл.* 1. Присвоявам имот и др. 2. Обуздавам. *Узаптѝх бдрже хайвàнина* (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс, Ас, Мн).

узаттѝсвам, узаттѝсувам *гл.* 1. Закъснявам. 2. Забавям. *Млдго узаттѝса нàшеса рàбота* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

уздàвам са *гл.* 1. Уповавам се, очаквам. *На тѐбе са уздàвам.* 2. Надявам се. 3. Предвиждам. *Нѝкой са йе нѐ уздàвал какнà ште стàне* (См, Ар, Мн.

уздàден *прил.* Който очаква наготово (См Ар, Мн, Пв).

узинкỳле̂ *прил. неизм.* Начален период след оплодяване на крава. *Крàваса ми йе узинкỳле̂, затвà сме бис млѐко* (См, Ар, Ас Мн, Дев).

узѝра *гл.* Узрява (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн).

узỳвам са *гл.* Обаждам се при повикване ШлР, Ас).

уйн' (тур.) *м.* 1. Игра. 2. *прен.* Нагласено нещо, машинация (См, Ар, Ас).

уйна *ж.* Хвойна (Кам).

уинжѝе̂ (тур.) *м.* Който върши *уйни* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ỳйа *част.* Ето я. *Ỳйа женàса.* **Ỳйа ỳ** *част.* Ето я там (Слв, Вв, Кт, Дв).

уйгỳн (тур.) *прил. неизм.* Удобен, подходящ. *Млдго ми са уйгỳн дрѝписе.*

уйгунлỳк, уйгунлък *м.* 1. Сгода, добър семеен живот. 2. Добросъседство. *Агà ѝма уйгунлỳк ф аднд кдшта, ѝма и берекѐт'* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).

уйдурдѝсвам, уйдурдѝсувам (тур.) *гл.* Нагласявам (Рд, Мд, Вр, Мг, Кг).

уйдурмд, уйдурмà (тур.) *ж.* Нагласено нещо, игра (Рд, Мд, Вр, Мг, Кг).

ỳйко *м.* Вуйчо (См, Ар, Мн, Дев, Ас, Гб, Кп, Мус, Ков, Мт).

уймà, уймд (тур.) *ж.* Прилика. *Àртак си нàйдах уймдта* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

уйд *ж.* Було за невяста, ръченик (Зб).

ỳйса *гл. повелит.* Махни се (Гб).

ỳйси, ỳйси! ỳйси, ỳйси! *межд.* За изразяване на мъка, възмущение. *Ỳйси, ỳйси кинà стдри!* (Слв, Пт, Дв, Вв, Кт).

ỳкам *гл.* 1. Викам, казвам. *Шу ỳкаш?* (Гб, Кп). 2. Ругая, навиквам (Кор).

Ө кар

у̀паран *нарч.* вж. *у̀пран, у̀прен* (пред. бълмох. — Ар, Бк, Стр, Нд).

упаратичѐвам *гл.* Освобождавам се от работа, оставам без работа. *След адѝн мѐсѐц упаратичѐвам, тогàва шта дò да са пазарѝм* (См, Ар, Мн, Ас).

упарштѐвам *гл.* 1. Изцапвам с редки изпражнения. 2. *прен.* Обърквам започната работа (См, Ар, Ас, Дев).

упѝшквам *гл.* Убождам. ~ **са.** Убождам се *Упѝшках са на ногòса* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

упòдам са *гл.* Скривам се, отбягвам. *Упòдам са да хòдѐм на учѝлиште* (Зб).

у̀пор *нарч.* 1. Направо, пряко. *Извѝ са и ма поглѐдна ф у̀пор* (Яв). 2. Срещуположно, отсрещно, противоположно. *Нѝе сме на у̀пор* (Зл).

У̀порово *с.* Старо име на село Влахово, Смолянско.

у̀поршна стрàна *ж.* Отсрещна страна (Зл).

упòсн'увам са *гл.* 1. Изцапвам се, измърсявам се (См, Ар, Ас, Мн, Кор). 2. Имам менструация (ХД).

у̀пран, у̀прен *нарч.* Отсреща, насреща (Слв, Пт, Дв).

упрàсквам, упрàскувам *гл.* Лакомо изяждам всичко (См, Ар, Ас, Дев).

упратàло *с.* Изпроводяк (См, Ас, Ар).

упрàтам *гл.* Изпращам (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).

упрàтаница *ж. остар.* вж. *упратàло* (См).

у̀праф *нарч.* Пряко, направо. *Вòрвите лу у̀праф!* (См, Ар, Ас).

упрàштам *гл.* вж. *упрàтам* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).

у̀праш, у̀прѐш *нарч.* Напред, преди, пред (См, Ар, Ас, Мн).

упу̀ст'вам, упу̀ст'увам *гл.* Изтървавам. *Упу̀стили са гов'òдата ф нѝвана.*

упустòсвам *гл.* Проклинам, като много пъти употребявам думата „пусто".

упцик'ò, упцикѐ *ж.* Отрова (См, Ар, Пв).

урадѝсвам, урадѝсувам *гл.* 1. Сполетяла ме е болест, причинена от разгневен зъл дух (См, Ар, Ас, Мн, Дев). 2. *прен.* Случва ми се нещо много неприятно. *Амàн кинà сам пàтила, пàтила и урадѝсала* (См, Ар, Ас).

урамò, урамà (тур.) *ж.* Болест, причинена от зъл дух (поверие — См, Ар, Ас, Мн).

у̀раска *ж.* Онази част от хляба, която свещеникът задържа за себе си (Слв, Гт).

у̀расници, у̀ресници *мн.* Къси нишки прежда, изрязани при свършване на тъкане (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв, Рка).

у̀рда *ж.* Извара (См, Ар, Ас, Мн).

урдà (тур.) *ж.* Отпадък (Ар, Мн, Пв).

у̀реф *м.* Къса връв (Пв, Хв).

урѝнвам, урѝнувам *гл.* Очиствам с лопата. *Òрините хлѐвас.* ~ **са.** *прен.* Махам се, вдигам се. *Урѝнвай са оттỳва* (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Зл).

у̀рка *ж.* вж. *фу̀рка* (Бб, Як).

у̀рла (тур.) *поздрав.* Добър час (См, Ар, Ас).

урлàросун (тур.) *поздрав.* вж. *у̀рла* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

урò̀т'ва са *гл.* Приготвя, нагласява. *Ѝди, ѝди, тò ти са йе урòтило тàм.*

у̀рочишта *мн.* Зли духове, тайна сила, която се крие в погледа на някои хора (См, Ар, Ас, ШлР).

уртà *мн.* Средните листа на тютюнево растение (Гб, Кп, Мн).

у̀ртана *нарч.* вж. *бòра*[2]. *Пòглеж го, мàлкосо седѝ у̀ртана* (Сг).

уртòсвам, уртòсувам *гл.* Обяснявам така, че да се разбере напълно. *Гл'òдай хỳбаве да го уртòсаш, да ни збòрка.* ~ **са.** 1. Стягам се, приготвям се. *Стàни са, кòн'о òртосай, чи ште ти тỳрам гѐмчено, гѐмчено и айàрчено.* 2. Справям се, управям се. *Тѐ са са уртòсали и си ѝдат.* 3. *прен.* Съвземам се (от болест). *Дѐтѐнцѐсо са йе уртòсало, хỳбаве йе згà* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл, Дл, Мг, Кс, Кг).

урундѝсвам са, урундѝсувам са *гл.* Отчайвам се, падам духом. *Агà му кàзахме, чи са лу урундѝса чилѐкан* (См, Ас, Дев, Ар, Мн, Мг, Кг).

у̀руф' *м.* 1. Връв за водене добитък (Тн, Кр, Чок). 2. Нишки от основата на тъкан, които не са вдянати в нищелките (Слв, Вв, Кт).

урфанò (грц.) *м., ж.* Изтърван, подхлъзнал се човек (См).

у̀р'ци *мн.* Уроки (Гб).

усабѐвам *гл.* Изхабявам, изтъпявам. *Òти си усабѝл брàдваса?* (См, Ар, Ас).

усабѐн *прил.* Тъп. *Нòжѐс йе усабѐн* (См, Ар, Мс, Пг).

у̀сада *ж.* Стръмно място, което често се свлича (Мус, Кет).

у̀сет *м.* вж. *у̀сада* (Смн, Стр).

усѐда са *гл.* 1. Подхлъзва се, свлича се (за земни пластове). 2. Утайва се (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс, Дв). 3. Уригвам се (ШлР).

усѝлно *прил.* Тежко, мъчително, изключително. *Сакòва лѐто усѝлно нѝкога ни йѐ знàено* (См, Ар, Ас).

усинѐвам *гл.* Проявявам силно желание да извърша нещо, което околните не споделят. *Усинѐло йе да са жѐни* (См, Ар, Ас).

у̀сип *м.* 1. Свършване на една фаза на луната и започване на друга. *Вас у̀сип фсѐ са иссѝпва дѐтѐсо.* 2. Разваляне, промяна на времето. 3. Полегато песъчливо място (См, Ар, Ас).

усѝтам *гл.* Усещам (Зл, ДХ).

у̀слек *м.* Малко, слабо новородено дете или животно (Слв, Вв, Кт).

усмо̀рт'увам са *гл.* Усещам убийствена умора, преуморен съм. *Чилѐкан са йе йѐца усмо̀ртил* (Слв, Вв, Кт).
усмъ̀рт'вам *гл.* Умъртвявам (Яв).
у̀снал *прил.* Заспал (Бб).
у̀снички *мн.* вж. *мѐчове* (Як).
у̀снувам *гл.* Заспивам (Бб, НМ).
усо̀днува са *гл.* Подхлъзва се (за земен пласт). *У̀го каквò са йе усо̀днало бражѝштесо* (См, Ар, Пт, Дв, Мс).
усо̀йка, усо̀йке *ж.* Северно място, в което не прониква слънце (См, Пв и др.).
усрамотѐвам *гл.* Засрамвам. ~ **са.** Засрамвам се. *Йѐца са усрамотѝх* (См, Ар, Ас).
усрамотѐн *прил.* Посрамен (Дв, Пт, Чп, См, Мс, Пг).
устака̀тница *ж.* 1. Жена бъбрица. 2. *прен.* Умница (Яв, Лс).
устакѐрка *ж.* Многознайница (Слв, Пт, Мс).
устакѐрник *м.* Многознайник. *У̀го како̀ф йе устакѐрник* (Слв, Пт, Мс, Ус).
устопа̀н'вам са *гл.* Спирам се, устройвам се (См, Ас, Ар).
устралѐн *прил.* 1. Ранен (Яв, Пв). 2. *прен.* Възхитително хубав. 3. *прен.* Изключително умен (за малко дете). *Данò зѝвро, данò устралѐно!* (Слв, Вв, Кт, Мс, Пт).
у̀стрел *м.* 1. Ястреб. 2. *прен.* Тежка болест (Пв).
устрѐлвам *гл.* 1. Пронизвам. *Данò та устрелѝ в жѝгерет* (клетва — Яв, Сит). 2. Поразява, поваля — за лоша болест (Яв, Сит).
у̀стрелница *ж.* Пушка (Яв).
устру̀га *ж.* Голяма пропаст, стръмнина (Яв).
усугарнѐвам *гл.* Закъснявам, изоставам. *Про̀лѐтосо йѐца усугарнѐ* (См).
усу̀да *ж.* 1. Стръмнина, гладка скала (См, Пт, Дв, Зг). 2. Порой (Яв).
у̀сук *м.* 1. Преприда̀не няколко жички прежда заедно. 2. *прен.* Тежко положение (Пв).
усу̀ллажê (тур) нарч. Предпазливо, внимателно. *Чилѐкас ба̀ра усу̀ллажê* (См).
усулѐтлан (тур.) *нарч.* вж. *усу̀ллажê* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
усурумтѐн *прил.* Засрамен (Гб).
утапа̀лвам са *гл.* 1. Бавно се движа. 2. Бавно върша работа. *Додѐ са утапа̀ламе, та са нахвечерѝ и бис ма̀лко замо̀ркнахме* (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).
утатнѐва *гл.* Изгаря с шум и тътен. *Колѝбана бо̀ршко утатнѐ* (Слв).
у̀те *нарч.* вж. *бо̀ра²* (Сит).
утѐбери (тур.) *нарч.* Горе-долу, повърхностно (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
у̀тене *нарч.* вж. *бо̀ра²* (Стр).
у̀тирна *ж.* Сутрин. *Ста̀нали, та са то̀рнали ф нидѐл'а ра̀но у̀тирна* (Слв, Пт, Дв)
у̀тирно *нарч.* Сутрин. *У̀тирно ра̀но си дохо̀дат* (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).
у̀треш *м.* Клин, който се поставя на воището, за да крепи привоя (Тик, МН, Бб).
утрѝнка *ж.* Забава с ученици в училището преди обед по някакъв случай.
утро̀т'ва, утро̀т'ува *гл.* Засища (за тлъста гозба). *Мло̀го йе забѐлен клѝнас, та ма утро̀ти* (См, Пт, Дв, Пг, Мс, Чп).
у̀ха *част.* За потвърждение; да, така. *Га̀лиш ли праснѝк? — У̀ха, га̀лѐм, га̀лѐм* (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв и др.).
у̀хам *гл.* вж. *ху̀хкам, ху̀хнувам* (Лл и др.).
у̀хи *сбчет.* Ето ги. *У̀хи, л'удѐне.* **у̀хи у̀** *сбчет.* Ето ги там (Слв, Вв, Кт, Пт).
ухѝшче *с.* Воище (СП и др.).
у̀хлафца *ж.* вж. *у̀хлувица* (Тх, Стр, Смн).
ухлѐпвам са, ухлѐпувам са *гл.* Изцапвам се (См, Ар, Ас, ШлР).
ухло̀пвам *гл.* Лакомо изяждам (Слв, Вв, Кт).
у̀хлувица *ж.* Нощна птица. *Чу̀уш ли у̀хлувицата, хаво̀са ште са одба̀ви* (См, Пт).
ухо̀ден *прил.* С напреднала възраст. *Ухо̀дена мо̀ма* (См, Ар, Ас).
ухца̀ *мн.* Устица. *И ухца̀ ти штат умалѐ вру по̀т'нициние пѝтане* (н. п.).
уч (тур.) *м.* Листа от връх на тютюнево растение (См, Ар, Ас, Мн, Кс, Зл).
учалтъ̀е *мн.* Листа на тютюнево растение, намиращи се под *у̀ча* (Гб).
учеглъ̀к (тур.) *м.* Комин (Гб).
учина̀ *ж.* Вуйна (См, Пт, Дв, Пг, Чп, Мс, Вв).
учку̀н (тур.) *прил. неизм.* Умен, хитър (Пв).
учку̀р (тур.) *м.* вж. *варкузу̀н'* (пред. бълмох. — См, Ас, Ар, Мн).
учкурлу̀к *м. м.* вж. *прѐвратка* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн, Ас).
учурѐчник *м.* Заядлив човек — обикновено за жена (См, Ар, Ас).
уш, уш, уш! уш, уш, уш! *межд.* За пъдене на кокошки (Слв, Вв, Кт).
уша̀ *мн.* Уши на рало (Тх).
уша̀тка *ж.* 1. Глинен съд, подобен на кана, но с дръжка отгоре. 2. *прен.* Момиче със стегнато сплетена коса (Гб).
ушендѝсвам са, ушендѝсувам са *гл.* Осланям се, уповавам се. *Йѐ са ушендѝсвам на мѐне си* (См, Ар, Ас, Мн).
ушѐнкова шѐпка *ж.* Кожена шапка с наушници (пред. бълмох. — См, Ар, Ас и др.).
у̀шес *прил.* Който има големи уши. *У̀шеста ѝгла* (См, Ар, Ас и др.).
у̀ши *мн.* 1. Остър дървен ъгъл, който се поставя над палешника на ралото (См, Мн, Ар, Ас). 2. Дупка на брадва, мотика и други сечива, в която се поставя дръжката (Лл).
ушлѐнкувам *гл.* Пуквам, умирам — за лош човек (Кп).
ушлѝ *прич.* Отишли (Ак).

ушмàр, ушмèр *м.* 1. Каша с брашно, сирене и масло (Дб, См, Мн. Ар, Дл, Як, Лл). 2. Картофи на пюре (Пд). 3. Каша без сирене (Бб, Якр, Бел).

ушмарà *ж.* Гъсто сварена царевична каша (Яг).

ỳшн'ак *м.* вж. *ỳшник* във 2 знач. (МДер).

ỳшник *м.* 1. Сребърно украшение, което в миналото жените са носели пред ушите (Ас, Ков). 2. Обица (Мм, Сок, Бс).

ушникàт *прил.* Който любопитствува всичко да чуе, любопитен (Ус, Рво, Смл).

ỳшники *мн.* 1. Обици (См, Мн, Ар, Як, Дл, Тх, Гб, Чп, Зб). 2. вж. *мèчọве* (Бд, Мн, Ар, См, Дл).

ỳшници *мн.* 1. Обици (См). 2. Израстъци на шията на някои кози и овце (Слв).

ушỏнкувам *гл.* 1. Претърсвам и обирам всички необрани плодове на дърво. 2. *прен.* Претърсвам багаж, торби и др., за да открадна нещо. 3. Надзъртам, обикалям. *Тѝ хи си врѝт' ушỏнкало* (Слв, Пт, Дв).

ушỳпен *прил.* Уплашен (Тн).

ушỳтнува *гл.* Става безлюдно, тайнствено, страшно. *Увèдаха са врѝт' и кỏштаса ушỳтна* (См, Пт, Дв, Вв, Кт, Пг).

уштèн'ва са, уштèн'ува са *гл.* Окучва се (за кучка, вълчица). *Кỳчката са йе уштèнила три штèнета* (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

уштỏрпнувам *гл.* Изтръпвам. *Нọгỏса и ракѝсе ми уштỏрпнаха. Забèсе ми уштỏрпнаха* (См, Пт, Дв, Зг).

Ф

фабанỏзвам са *гл.* 1. Ставам безчувствен след прекарани нещастия. *Йè са сам фабанỏзила ọт млỏгọ теглѝл'ки* (Слв, Вв, Кт). 2. Ставам твърд (Слв, Вт, Кт).

фавàл'ва са *гл.* Степва се — за аба и др. (Слв, Вв, Кт, Пт, Сг).

фавал'чèвам са *гл.* Настървявам се (См, Ар, Ас).

фавѝдам *гл.* Въвеждам. *Фỏведи мỳлетọ фаф хлèва* (См, Ар, Ас, Мн).

фавọнèвам са *гл.* Вмирисвам се (См, Ар, Ас).

фавọнèл'ник *м.* Вмирисан човек (Слв, Вв, Кт).

фавỏп'ва са *гл.* Хлътва, свлича се (за почва). *Айсвà мèстọ са йе фавỏпилọ* (См, Ар, Ас).

фавỏртам *гл.* 1. Чрез инструмент за въртене или нож правя дълбока дупка. *Фавартèх гọ йèца длибỏкọ* (См, Ар, Ас, Мн). 2. *прен.* Дърпа към дълбочината на водата (См, Дев).

фагỳпчвам, фагỳпчувам *гл.* Открадвам. *Оддè гọ си фагỳпчил, брè?* (См, Ар, Мн).

фазлỏ, фазлà (тур.) *нарч.* 1. В повече. *Айсвà ви гọ дàвам фазлỏ.* 2. Излишно. *Айсвà ми йе фазлỏ* (См, Ар, Мн, Дев, Ас, Зл).

файнỳтка *ж.* вж. *татàрка* (Ел, СмнР, Чок, Вр).

файнỳшка *ж.* вж. *татàрка* (Мд, Рд).

фаисчѝè (тур.) *м.* *остар.* Лихвар (См, Ар, Ас, Мн).

факèл'[1] *ж.* Чорлава жена (Слв, Вв, Кт).

факèл'[2] *м.* Бяла чалма (См).

факèл *м.* Градинско цвете, което цъфти оранжево (Пх, Хв, Лл).

факѝр, факѝрин (тур.) *м.* Сиромах. *Йèца са факѝркọве* (См, Ар, Ас, Мн).

факѝриште (тур). *с.* Нещастник, клетник. *Факѝриштата млỏгọ са прит'ỏглили по пỏт'* (См, Ас, Ар).

фàл'ọ *м.* Човек, който се хвали в израз: „*Фàл'ọ йе л'ỏсан, вѝдọ йе бàлан*" (См).

фàра (тур.) *ж.* Укорно прозвище, давано от турците на християните (Хв, Пв).

фарàшна мèтла *ж.* Гъсто разклонена метла (СП).

фаржỳкам *гл.* Фуча. *Чỳ ли как ми фаржỳкна кàменес?* (Слв, Вв, Кт, Пт).

фàркам *гл.* Хвърча (Гб).

фаркàт *прил.* Хвъркат. *Фаркàти пѝлце фàтаха* (См, Ас, Ар).

фаркàта мѝшка *ж.* вж. *мрачнѝк* (Нд).

фаркладѝсвам, фаркладѝсувам (тур.) *гл.* Определям, преценявам. *На кỏлкọ фаркладѝсваш айсвà сèнọ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

фарнàчка *ж.* 1. Детска играчка — пръчка за хвърляне на камъчета. 2. *прен.* Човек, който преувеличава (См, Ар, Ас).

фасѝт' (тур.) *прил. неизм.* Празна работа, лъжа. *Дèсọ гọ дỳмат йе фасѝт'* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

фасỳл'вина ж. вж. *васỳл'вина* (Чок, Ус, Рво, Рд, Стр).

фасỳл'вица *ж.* вж. *васỳл'вица* (Чок, Ус, Рво, Рд, Стр).

фàтам *гл.* Хващам, улавям (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

фàтка *ж.* 1. Маша. 2. Дръжка на косило (Смн, Стр). 3. Шепа (См, Ас, Мн, Ар).

фàтмичка *ж.* вж. *кал'мàнка* в 1 знач. (Ав).

фатрàл *м* вж. *ватрàл'* (Гб, Кп).

фашкỳл' *м.* Мехур от изгорено (Зб).

фèкнувам са *гл.* Заяквам (См, Ар, Ас).

фѐлам (грц). *гл.* Употребява се само в отрицателна форма — не струвам, не ме бива. *Бо̀лʼцоѕо хйч ни фѐла* (См, Ар, Ас. Мн).

феллàх (тур.) *м.* Човек, небрежен в облеклото си (Мм, Сок).

ферате̂свам *гл.* Повреждам, развалям, изоставям нещо (Слв, Вв, Кт).

фарахландѝсвам (тур.) *гл.* Разхладявам се, отдъхвам си на простор и прохлада (См, Ар, Мн, Мос, Дн, Пв).

ферахло̀к, ферахлъ̀к *м.* Прохлада, простор. *Сако̀ф ферахло̀к лʼу̀ айтʼу̀ва бѝва* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

фербелѐ (тур.) *с.* Мъжка къса вълнена горна дреха от домашен плат, отворена отпред, обшита с гайтан (пред. бълмох. — См, Мн, Дев).

фермàик (тур.) *м.* Тъжна мисъл, мъка за нещо (Ков).

фѐрмен *м.* Горна мъжка дреха (Ков).

фес (тур.) *м.* Женска шапка (таке) с нанизи и пискюл, носена от българомохамеданите в миналото (Зб).

фесàтин (тур.) *м.* Шегобиец, смешник (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

фесатчйе̂ (тур.) *м.* Шегобиец.

фесатʼо̀вам са *гл.* Шегувам се, подигравам се (См, Ар, Ас).

фесатло̀к, фесатлъ̀к *м.* Подигравка, шега. *Йѐ ни со̀м стàнал о̀ште за фесатло̀к ѝпраш лʼудѐсе* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

фийу̀ка *гл.* Свири — за вятър, куршум и др. (Яв).

фикѐ *с.* Чаша за вино.

фѝкир (тур.) *м.* Ум, разсъдък. *Збѐри си фѝкира в главо̀та* (См, Ар, Ас, Мн).

фикирсо̀с, фикирсо̀зин *прил. неизм.* Безумен.

фѝла (грц.) *ж.* Тънък отрязък хляб, филия. *Одражи му адно̀ фѝлка и му йа нàраси с мирдѝца* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

филàда (грц.) *ж. остар.* 1. Поменик за умрели (Пв). 2. Книга, учебник (См, Ас).

филдико̀ (грц.) *с.* Вид конци за бродиране (Пв).

фѝлдишен *прил.* Направен от слонова кост (Пв).

филʼже̂н (тур.) *м.* Чаша за ракия и кафе (См, Ар, Ас, ШлР).

филѝкʼ (грц.) *м.* Вид бродерия с фигури на малки листенца (Гб).

финѝк *м.* Пашкул.

фѝре̂м *гл.* Гоня. *Па адно̀ врѐме зʼо̀ха да са фѝре̂т и рʼу̀кат* (См, Ар, Ас, Мн).

фѝреница *ж.* Детска игра — гоненица (Слв, Вв, Кт).

фѝри ма *гл. безл.* Имам диария (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).

фисàрʼ *м.* Късче, парче хляб. *Цàл денʼ с едѝн фисàрʼ лѐп сам прекàрал* (Пв).

фѝскам *гл.* Насъсквам кучета (ХД, Зг, Кп, Дл).

фѝстине̂м *гл.* Вземам за истина. *Айсѐа, дѐсо ми го кàзваш, го фѝстиних.*

фѝткам *гл.* Отрязвам, отсичам. *Фѝтна му главàта* (Гб).

фитʼо̀, фитѐ *ж.* 1. Тютюнев разсад (Сш). 2. Младо лозе (Яв).

фѝтрин *ж.* Сутрина (Ох).

фишекʼлѝкʼ (тур.) *м.* Патрондаш (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

фишѐнʼкʼ (тур.) *м.* Гилза от патрон (Як, Др, Чак).

фишо̀ *ж.* Кърпа за глава (Вк, Чн).

фкалпазанѐвам са *гл.* 1. Ставам лош. 2. Ставам мързелив. *Дѐте̂со са фкалпазанѝ, ни штѐ да учѝ* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

фкàчвам са *гл.* 1. Заклещвам си крак, ръка или глава, така че не мога да ги извадя. *Анно̀ му̀лʼче си фкàчи пагво̀на ф плето̀н.* 2. Затъвам в нещо не мога да извадя краката си. 3. *прен.* Хващам някого и го поставям натясно по известен въпрос (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

фкѐрте̂м *гл.* Вмествам някой предмет удобно между други (Лс, Вел, Бб).

фкѝралѐва ми са *гл. безл.* Засяда дълбоко в съзнанието ми. *Фкѝралила ми са йе айсà пѐснʼа, от йумо̀с ми ни излѝза* (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Зл).

фкѝснува ми са *гл. безл.* Ядосвам се. *Агà ми го рѐче, та мло̀го ми са фкѝсна.*

фклʼуцàтʼвам *гл.* Развалям, повреждам. *Прàви го, че̂хта го, нàй-сѐтне го фклʼуцàти* (ШлР, См, Ас).

фко̀калѐва са *гл.* Втвърдява се (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв, Яв).

фко̀цан агло̀к *м.* Кърпа, бродирана на домашен стан (Зб).

фласту̀нка *ж.* вж. *капѝца* (Кп).

флепѐвам *гл.* 1. Хващам, залавям някого с ръцете си. *Агà го флепѝ, та му ни дàде да ваздо̀хне.* 2. Крада. *Откòга си го флепѝл, брѐ?* (См, Ар, Ас).

флѐтѐл *прич.* Попаднал (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс, Яв).

флишѐвам *гл.* Удрям някого така, че да му правя белег, рана (Слв).

флʼо̀ка *ж.* Горна дреха (Кор).

флу̀зам *гл.* Бръщолевя глупости (Пв, Хв).

флу̀зе̂м *гл.* Бера листа и трева бързо с шум (Слв, Вв, Кт, Пт).

флу̀пвам са *гл.* 1. Пропадам надълбоко. 2. Нахлътвам дълбоко във вода (См, Дев. Ас).

флупо̀тʼвам са *гл.* Ненадейно нагазвам дълбоко във вода, пропадам. *Нѐнауздаф са флупо̀ти фаф виро̀н и зо̀ да ру̀ка* (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв, Мс).

флʼупàтʼвам *гл.* Открадвам, скривам нещо чуждо. *Как можѝ да го флʼупàтиш?* (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).

флʼу̀тнувам *гл.* Правя нещо да се вкисне и стане негодно за ядене. ~ **са.** 1. Вкисва

се. *Йѐд'воҫо са йе ф'лу̀тналоҫ, та са ни адѐ.* 2. *прен.* Разсърдвам се, ядосвам се. *Л'у ми са нар'у̀ка и ми са фл'у̀тна*

фл'у̀тнува ми са *безл.* Образуват ми се киселини в стомаха. *Фл'у̀тналоҫ ми са йе па карѐмас* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг).

фна̀грê̂м *гл.* Обхващам, залавям здраво. *Ху̀баве гоҫ фна̀гри, та му ни да̀де да си зв̀ме сулу̀ка* (См, Ар, Ас).

фнагрѝз'увам *гл.* Следя дръзко. *Оҫттоҫга̀ ту̀рцете ма фнагрѝзиха* (Пв).

фна̀гр'увам *гл.* 1. Захващам да се карам с някого. 2. Хваща ме, залавя ме болест. *Лѐш коҫрѐм ма йе фна̀грил* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

фнѐтръ *нарч.* Вътре. *Отѝдохмъ да вѝдъм, каквѐ ѝма фнѐтръ* (ШлР).

фно̀гоҫ *нарч.* Много (Вг, НМ, Бб).

фо̀главê̂вам *гл.* 1. Поставям оглавник на добитък. 2. *прен.* Връзвам се, ангажирам се, женя се (См, Ар, Ас, Дев).

фо̀йна *ж.* Хвойна (См, Пт, Дв, Зг, Мс, Пг, Чп).

фо̀йновоҫ зърно *с.* вж. *тата̀рка* (Дв).

фойно̀к *м.* Местност, обрасла с хвойни (См, Пт, Дв, Пг, Мс).

фойну̀рка *ж.* вж. *тата̀рка* (Вк, Сщ).

фойну̀тка *ж.* вж. *тата̀рка* (Сф, Рво, Тн, Рв, Трб).

фойну̀шка *ж.* вж. *тата̀рка* (Мд).

фо̀ла *ж.* вж. *фоҫроҫлѝна* (Тхв).

фо̀рлê̂м *гл.* 1. Хвърлям. 2. *прен.* Абортирам. *Т'о̀шка бѐше, ама гоҫ йе фо̀рлила.* 3. *прен.* Приказвам повече, отколкото е нужно. *Бис мѐрка фо̀рлê пу̀штината.* 4. *прен.* Напивам се (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

фо̀рнê̂м *гл.* вж. *фо̀рлê̂м* (См, Ас, Ар).

фоҫроҫлѝна *ж.* Задна част от женска българо-мохамеданска антерия от кръста надолу (Тхв).

фо̀ртума (грц.) *ж.* Дебело въже (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

фоҫртумѝсвам, фоҫртумѝсувам *гл.* 1. Връзвам преден крак на кон или муле с въже, а другия край на въжето за дърво или забит кол. 2. *прен.* Лъжа, мамя. *Стѝга си фоҫртумѝсувал* (См, Ар, Ас).

фо̀та *ж.* Престилка (Ков, Дев).

фпету̀хва ми са *гл. безл.* Вълпява ми се дълбоко в съзнанието. *Айса̀йа прѝкаска млоҫ̀гоҫ ми са фпету̀ха* (См, Ар, Ас, Дев).

фпѝнам *гл.* 1. Насилвам някого да даде пари или нещо друго. *Фпѝнали гоҫ са за парѝ, ала тѐй нѐ дал.* 2. Насилвам някого да съобщи нещо, което не желае. *Фпѝнали хи са да ка̀жêт коҫмѝтите.* 3. Свеждам работата до нещо, без което не мога. *Та за парѝ ли са йе фп'о̀ала ра̀боҫтаса?* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Кг, Мг).

фпѝрам *гл.* Спирам се на нещо, одобрявам. *Фаф тѐбе фпѝрам оҫчѝсе, за дру̀ги крѝê̂м сарцѐсоҫ* (Вв, Кт, Тик, Тър).

фпѝф *м.* Събрани от младоженци пари на сватбено угощение (Гб, Кп, См, Ас).

фпу̀скам са *гл.* Налитам върху някого да го бия. *Фпу̀сна са варх нѐга, та сѝлоҫм гоҫ оҫткѐцаха* (См, Ар, Ас, Зл, ШлР).

фра̀нгажие *м.* Название на селянин от Средните Родопи от българите в Беломорието.

фрату̀вам *гл.* Говоря, приказвам (Даг).

фрѐзвам, фрѐзувам *гл.* 1. Режа надълбоко. 2. ~ **са.** *прен.* Вкиселява се. *Млѐкоҫсоҫ са йе фрѐзалоҫ катоҫ оҫцѐт* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

френк' *м.* Сифилис (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Мг).

фрѐнк'-терзѝе (тур.) *м.* Шивач на европейски, френски дрехи (См, Ас, Ар, Дев).

фрѐнски патлажѐнê *мн.* Домати (Кп и др.).

фрѐнци *мн.* Домати (Куз, Дек и др.).

фрет *мест.* Всички, всичко (Вг и др.).

фрѐтчевам *гл.* 1. Нарядко извършвам известно действие. 2. Разредявам с вода (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

фрѝпкам *гл.* Скачам (См, Мос, Дн, Муг, ШлР).

фрит' *мест.* вж. *фрет* (Чд).

фрѝчукат *мест.* Всичките, всичкото (СК).

фру̀чê̂м са *гл.* 1. Мръщя се, чумеря се. *Ва̀й, каквѐ са фру̀чи.* 2. Бръчкам се, набръчквам се. *По̀глеш каквѐ са йе нафру̀чил* (Зл).

фру̀чка *ж.* Бръчка, гънка на кожа (Зл, Стр, Гб, Кп, Смн).

фса̀дам са *гл.* Затъвам, нагазвам в меко нещо. *Ко̀нêс са фсадѝ в бла̀тоҫноҫ* (Слв).

фсака̀там *гл.* Нанасям повреда, осакатявам (Зл, См, Ар, Ас, Мн, Дев).

фсѐгам, фсѐгам *гл.* Посягам с ръка да взема нещо, бръквам (ДЛ, Ков, Чн, Сит).

фсѐкоҫм *мест.* На всеки. *Всѐкоҫм поҫ чѐшê да̀доҫха, Пѐткоҫ две чѐши да̀доҫха* (ДХ).

фсѝцам *гл.* 1. Паля огън с огниво, прахан и кремък. *С пѐтали лѐчки пра̀вêха, з гѐздене о̀ган' фсѝцам* 2. *прен.* Намигам (См, Ас, Ар).

фсѝчê̂м *гл.* вж. *фсѝцам* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн).

фсладѐва ми са *гл. безл.* Услажда ми се, харесва ми на вкус. *Сѐ по̀т' ми са фсладѝ йѐд'воҫсоҫ* (См, Ар, Ас).

фсо̀пвам са *гл.* Сопвам се, скарвам се остро. *О̀ти ми са фсо̀пваш?* (Слв, См, Ас).

фсо̀хнува са *гл.* Засъхва, събира се поради изсъхване. *О̀рахисе са са фсо̀хнали* (См, Ар, Ас).

фсу̀вам са *гл.* Налитам, приближавам се с цел да ударя. *Намо̀й са̀ фсу̀ва, чи си тро̀сиш бел'о̀та* (См, Ар, Ас).

фсуга̀нчувам *гл.* Задигам, открадвам. *Тѝ гоҫ си фсуга̀нчил оҫд буднѐк* (Слв).

фта̀кам *гл.* Снаждам неща от еднаква материя, за да се получи желанният размер. *Фто̀чих го̣, затва̀ ста̀на по̀-дл'о̀чко̣* (См, Ар, Ас).

фталба̀сувам са *гл.* вж. *флупо̀т'вам са* (Мм, Сок, Бс).

фталпо̀з'увам са *гл.* Вмъквам се, влизам насила (Пв, Хв).

фтапано̀зва са *гл.* Втвърдява се (за престояли варени или печени картофи). *Патѐросо̣ са йе фтапано̀зило̣* (Слв, Пт, Вв, Кт).

фта̀свам, фта̀сувам *гл.* 1. Свършвам някоя работа. *Фта̀сах от ший̀восо̣.* 2. *прен.* Умирам. *Бо̀лносо̣ фта̀са.* ~ **са.** Обещавам. *Фта̀са ми са да ма во̀ди с нѐга* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг).

фтатаний̀звам са *гл.* вж. *фтато̀нквам са* (Лл).

фтато̀нквам са *гл.* 1. Втриса ме от студ. 2. Втриса ме от страх (См, Ар, Ас).

фта̀хсувам *гл.* вж. *фта̀свам. Йармага̀н ми са фта̀хсува* (Сг).

фтѐзма *ж.* Пускане добитък в забранено място (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

фтемеру̀т'вам са *гл.* Ставам опак, мрачен (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

фтѐпало̣ ма са йе *гл. безл.* Внушил съм си (См).

фтепѐн'вам са *гл.* вж. *фто̣ѐжвам са* (Слв, Вв, Кт).

фтѐрна (грц.) *ж.* Горна част на обувка (Мм, Сок, Бс, Ус, Слв).

фтѐсвам, фтѐсувам *гл.* 1. Пускам добитък да пасе в чуждо място. 2. Събирам дърва в чужда гора (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

фтикѐсва ми са *гл. безл.* Разсърдвам се, ядосвам се много. *Фтикѐсало̣ му са йе* (См).

фтиштѐвам *гл.* Стеснявам, поставям някого на тясно место. *Йѐца са фтиштѝхте, стрѝко̣ф* (См, Ар, Ас, Дев).

фто̣ѐжвам са *гл.* Вдървявам се. *Ага̀ ми ста̀не ло̀що̣, айсо̀й са фто̣ѐжвам* (Слв, Вв).

фто̣кма̀чва са *гл.* Втвърдява се (за храна, която се е задържала в стомаха). *Фто̣кма̀чило̣ ми са йе ф ко̣рѐмас, бѐл'ки са ни мелѐ храно̀та* (Слв, Вв, Кт).

фто̣по̀рвам са *гл.* Вглеждам се съсредоточено (Слв, Вв, Кт).

фто̣пу̀зва са *гл.* вж. *фтапано̀зва са* (Слв).

фто̀пчило ми са йе *гл. безл.* 1. Втвърдило ми се нещо (обикновено в стомашната област). 2. *прен.* Мъка е залегнала в душата ми (См, Ар, Ас).

фтрапѐн *прил.* Загнезден дълбоко, задълбан в трап (См, Лв, Бр).

фтрѐнт'увам са *гл.* вж. *фто̣по̀рвам са* (Пв, Хв).

фтру̀пвам са *гл.* Затъвам дълбоко в кал, вода, сняг (Слв, Вв, Кт).

фтупо̀рва ми са *гл. безл.* Вълпява ми се нещо в ума. *Фтупо̀ри ми са ф йумо̀ и ца̀ла нъ̀ш ми ни излѐзе* (Слв).

фту̀такъс, фту̀такът, фту̀такън *нарч.* В момента, ненадейно (Хв, Пв).

фудайо̀ (тур.) *ж.* вж. *удайо̀* (Зб, См).

фуду̀лка *ж.* 1. Малък домашен кръгъл хляб (Ас, Ар, Мн, См). 2. *мн.* Питки, които булка поднася на мъжовите си роднини, когато двамата им отидат на гости (Гб).

фузинку̀л'ва са *гл.* Преждевременно престава да дава мляко (за крава, която неотдавна се е отелила). *Кра̀васа ми са фузинку̀ли* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

фу̀кнувам *гл.* 1. Духвам с носа си, за да го очистя. *Фу̀кни да ти па̀днат харлѐте, брѐ!* 2. Втурвам се изведнъж. *Фу̀кна надо̀лу низ байран.* 3. Хвърлям нещо с яд (Бд, Слв, См, Пв).

фу̀кут' *м.* Бучене, ехтене. *По̣ во̀н йде го̣лѐм фу̀кут'* (См, Ар, Ас, Дев).

фукутѐвица *ж.* вж. *фу̀кут'* (См, Ар, Ас, Яв).

фу̀ла *ж.* Малък мехур от изгорено или ударено (Пв, Хв).

фу̀л'квам, фу̀л'кнувам *гл.* Запалвам изведнъж (См, Ас, Ар).

фу̀лне ма *гл. безл.* Пламвам, запалва ме вътрешен огън (См, Ар, Ас, Дев).

фу̀лнува са *гл.* Запалва се, пламва изведнъж. *Сла̀мана са фу̀лна до̣дѐ са о̣бо̀рним* (См, Ас, Ар, Дев).

фу̀ндалка *ж.* Малко клонче с много цвят или плодове. *Мѐтни ми адно̀ фу̀ндал'чица слѝфки* (Слв, Вв, Кт).

фу̀ндес *прил.* Клонест, кичест. *Фу̀ндеста хо̀л'ма* (См, Ас, Ар).

фунду̀к *м.* Малка клонеста еличка, която се използува за метла (ШлР).

фу̀нца ми *гл. безл.* Страх ме е (Слв, Вв, Кт).

фу̀рка *ж.* Хурка (См, Ар, Мн, Як, Кир, Чак, Дев).

фурка̀рка *ж.* Жена, която никога не се дели от хурката, винаги преде (Вел).

фу̀рнес *прил.* Който е с кръгло, заоблено лице (ШлР, См).

фу̀рнит *м.* Голям домашен кръгъл хляб (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл, Кс).

фурнита̀рка *ж.* 1. Голям котел, в който се топли вода за месене на хляб (См, Ар, Ас). 2. Голяма дървена лопата, с която се слага хляб в пещ (Яг).

фурса̀т' (тур.) *м.* вж. *руса̀т'* (См).

фурчо̀ (тур.) *ж.* Четка за дрехи или обувки (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

фу̀та *ж.* 1. Престилка (Смн, Нс, Бд, Стр, Зл). 2. Дъга (Тх).

фу̀там *гл.* Правя шум с широките си шалвари при движение (н. п. — Вв, Кт, Тик, Вл).

фу̀ти *прил.* Широки. *Фу̀ти шѐлва̀ре вѝдиш ли, ага̀ ги фу̀там, .га̀лиш ли?* (н. п. — Вв, Кт).

фу̀ткам *гл.* Щракам (Тн).
фу̀тнувам *гл.* 1. Отслабвам. 2. Спадам, намалявам обема си. *Со̀е чилѐк йе фу̀тнал* (Слв).
фу̀фул'ки *мн.* Съчки (Гб, Кп).
фучѐвица *ж.* Бучене от градушка и др. (Слв, Вв, Кт, Пт).
фучеџѝе *м.* Бъчвар (Яв, Дб, Пв).
фучѝйа *ж.* 1. Бъчва. 2. *прен. подигр.* Пълен човем, обикновено жена (См, Пт).
фу̀шка *ж.* Мехур от изгорено (Зб, Бд, Пг).
фу̀шкул' *м.* Мехур, мазол (Пв, Хв).
фушкър *м.* вж. *пархѝл'* (Бр, Зб).
фушлѝф *прил.* Който фущи, пуска газове без шум (См, Ар, Ас, Дев, Мн).
фу̀шл'о̨, фу̀шла *м., ж.* Мъж, жена, които пущат газове без шум (См).
фушн'о̀ *ж.* Газ, пуснат без шум (См, Ар, Ас и др.).
фу̀штêм *гл.* Изпущам газ без шум (См, Ас, Ар, Мн, Дев).
фуштѝл'ник *м.* вж. *фу̀шл'о̨* (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Тх).
фуштѝна *ж.* Изстискана восъчна пита (См, Ар, Ас).
фце *нарч.* Винаги, всякога. *Фцѐ гро̀м ни у̀др'а* (Гб).
фчѐсвам *гл.* 1. Изчезвам. 2. Открадвам (Дев).
фчестѐвам *гл.* Зачестявам. *Граду̀шкаса са фчестѝ* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).
фчѝкам *гл.* Чепкам вълна, памук (Гб).
фчо̀пвам *гл.* Хващам, залавям някого за гушата. *Л'у го̨ фчо̀пи и го̨ тарко̀ли, наставрѝнчи* (См, Пт, Мс, Дв, Пг).
фчо̀снува са *гл.* Сгъстява се. *Млѐко̨со̨ са фчо̀сна* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).
фчу̀ва са *гл.* Долавям със слуха си нещо от далеч. *Фчу̀ва ми са го̀рмеш* (См, Ар, Ас, Мн, Дев и др.).
фшѐтурêвам *гл.* Зашеметявам, обърквам някого с вдигане на голям шум. *Дѐцаса ма фшѐтуриха.* **~са.** Зашеметявам се, обърквам се (См, Ар, Ас).
фъфтак *м.* Кичурче цвят от дърво или тревисто растение (н. п. — Вг, Чн).

Х

хабѝнка *ж. ум.* Мъжка горна дреха до кръста (Кп).
хабо̀, хабà *ж.* Дебел груб вълнен домашен плат, шаяк (См, Ар, Ас, Дев).
хабо̀ф *прил.* Направен от шаяк, шаячен (См, Ар, Мн, Дев, Зл, Ас).
хавадѝс (тур.) *м.* Известие, съобщение (См, Ар, Ас, Дев).
хаваѐ *нарч.* 1. По вятъра. 2. *прен.* Напразно. *Нимо̀й са напѝна хаваѐ. Со чилѐк ду̀ма хаваѐ* (См, Мн, Ар, Дев, Ас).
хавалелѝê (тур.) *прил. неизм.* Обемист, който заема много място (Ар, Ас, См, Мн).
хавал'о̀, хавалѐ (тур.) *прил. неизм.* вж. *хавалелѝê* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).
хавасто̀с (тур.) *м.* Име на м. август (Сол).
хадѐт' (тур.) *м.* 1. Обичай. *Ѝмаме си сако̀ф хадѐт'*. Навик, привичка. *Ко̀н'усуму си йе сако̀ф хадѐт'а — да порѝтва* (См, Ар, Ас, Мн).
хаџѝйа *м.* Щъркел (СП — Алендрова махала).
хаѐнин *м.* Болярин, богаташ (Чн, Вг).
хаѐнски *прил.* Болярски (н. п. — Чн, Вг).
хаѐт' (тур.) *м.* Вътрешен двор, през който се минава, за да се влезе в стаите за живеене (См, Ас, ГДер, Стр, Дл, Нд).
хажѐт' (тур.) *м.* 1. Срам, грижа. *Хажѐт' ма йе.* 2. Страх. *Хѝч ни мо̀ йе хажѐт'* (См).
хазаргòпин *м.* Готованец (Тн, См).
хазмàк *м.* вж. *азмàк* (См, Пт, Дв, Пг, Чп, Мс).
хазнетàр *м.* Касиер на коледари (Чд).
хазу̀р *м.* Скука. *Мо̀ка са тарпѝ, хазу̀р не сà тарпѝ* (Яв).
хайнин васу̀л' *м.* Вид фасул с продълговата форма, но различен по цвят (Слв, Ус, Рво, Вв).
хайрница *ж.* Овощно дърво, засадено по пътищата от благодетел, от което всеки може свободно да яде за бог да прости на този, който го е посадил (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
хайро̨сун (тур.) *нарч.* На добро да бъде, щастливо да бъде (См, Ар, Дев).
хайванàт' *м.* Добитък, животно (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
хайго̀т', хайгът' *м.* Зидарски инструменти. *Д'ул'гѐрцки хайго̀т'* (См, Ар, Мн).
хàйда, хàйдате *част.* За подканване към действие със значение на глагол — ела, елате. *Хàйдате с мѐне!* (Слв, Вв, Кт, Мм).
хайдамàк (тур.) *м.* Скитник, безделник (Ус, Рво, СП, Лев).
хайдутѐко̨ *с. ув.* Хайдутин, разбойник (Пв, Хв).
хайду̀тска чѐвêрм'о̀ *ж.* Животно, печено в нагорещен трап (См, Ас, Дев).
хàйле *нарч.* Още, доста. *Хàйле си го̨ ду̀мат* (См, Бд).
хайрѐнê *мн.* Българомохамедани (ДХ).
хàйта *м., ж.* Скитник (См).
хàкнало̨ ма йе *гл. безл.* Проболо ме е, имам бодеж (См).
хак'о̀ (тур.) *ж.* Поучителна приказка. *Слу̀шайте да ви кàжêм адно̀ хак'о̀.*

хал (тур.) *м.* 1. Сила. *Ни мòга да стàна, нè-мам хùч хàл.* 2. Положение. *Вùш какòф ми йе хàлас* (Мг, См, Ар, Ас, Мн, Дев, СП, Зл).

халайк (тур.) *м.* 1. Аргатин, слуга (Ал, Вг). 2. Придворен слуга (Ох).

халайца *ж.* Слугиня (Ох).

хàлам *гл.* 1. Пипам. *Нимòй хàла дганè!* 2. Работя. *Кинà хàлаш днèска? — Л'у шòтам.* 3. Закачам, дразня. *Нимòй хàла дèтêто, брè?* 4. *прен.* Проявявам интимност (См, Ас, Ар, Мн, Дев, Гб, Кп, Дл).

халашò *ж.* 1. Едър слаб кон. 2. Небрежен към себе си, нечистоплътен човек. *Ни тò йе срàм, халашò халашèсала* (См, Ас, Дев).

халвалòк, халвалък (тур.) *м.* Черпня след успешно извършена покупко-продажба (См, Ар, Ас).

халилùк' (тур.) *м.* Голям простор, широта. 2. Широка свобода. *Нашòл си гọлèм халилùк'* (См, Ас, Мн, Дев).

хàлиште (тур.) *с.* Постелка или покривка от вълна или козина (См, Ар, Мн, Дев, Ас, Бб, НМ, Бк, Зл, Мг, Кг).

халкò (тур.) *ж.* 1. Привой (Ус, Ад, Мог, Смн, Кош). 2. Тънък жилав буков, върбов прът, свит на окръжност за закрепване два забити кола на ограда (Ел, Смн, Мог, Рд, Хд).

хал'мòк *м.* Местност, обрасла с ниски и от основите клонести иглолистни дървета (См, Пт, Дв, Пг, Чп, Мс, Мм).

хал'ò (грц.) *ж.* Отходно място (См, Пт, Дв).

хал'питàр *м.* 1. Ненаситен човек, гладник (Слв, Вв, Кт, Пт). 2. *прен.* Скитник (См).

халумèл *м.* Ръчна мелница с два камъка (Кп).

халъштàрник *м.* Място за съхраняване на халища (ШлР).

хамбàр (тур.) *м.* вж. *клет* в 1 знач. (Дв).

хамелùе *ж.* Амулет, муска (Бб, СП).

хàмкам *гл.* вж. *àмкам* (Слв).

ханàй (грц.) *м.* Гостна стая (ДХ).

хàндак, хандàк (тур.) *м.* Пропаст, трап (Слв, Пт, Тв).

хандòрцам *гл.* Треперя (ШлР).

ханòй *м.* Салон, широка зала (Гб, Кп).

ханèê *ж.* Стая, в която младоженка посреща младоженеца и сватбарите, преди да я изведат от бащиния дом (Гб, Кп).

хàпêм *гл.* 1. Крада. *И саз зàдника си хàпе.* 2. *прен.* Обиждам. *Агà дỳма, та фсè хàпе.*

хàпê *безл. прен.* Студи, много е студено. *Зàтвори вратàта, чи хàпê. Ọдвòн хàпê* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

хàпут' *м.* Сърбеж (Слв, Вв, Кт).

харабàт', харабàтин (тур.) *прил. неизм.* Щедър, с широка ръка (См, Ар, Ас, Мн).

харàм (тур.) *м.* Непозволено нещо от религията на мохамеданите, обратно на *халàл.* См, Ар, Мн, Ас, Дев).

харамк'òр (тур.) *м.* Разбойник (Дев).

хàран *прил.* Добър *Хàран чилèк* (Сг, Сф, Смн, Дев).

харанè (грц.) *ж.* вж. *харанùйа* (Гб и др.).

харанùйа (грц.) *ж.* Голям котел за топлене вода (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

харàр (тур.) *м.* Двойно по-голям чувал от обикновения (См, Ар, Мн).

харарèт' (тур.) *м.* Топлина, висока телесна температура. *Ùмам гọлèм харарèт'* (См).

харатлùк' (тур.) *м.* Побратим (Дев).

харачèр, харачèрин (тур.) *м. остар.* Пратеник на султана, който събира данък *харàч* (Гб, Кп).

харашлòк, харашлък (тур.) *м.* Пари за дребни покупки (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

хàрба *ж.* 1. Стара брадва, топор (См, Ас). 2. Игла с големи уши (ШлР).

харбилùк' (тур.) *м.* Натъпквач за барут в цев на кремъклия пушка или пищоф (Чок).

харгел'ò (тур.) *ж.* Стадо коне, мулета (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

харèê *гл. остар.* Благоприятствува. *Ни харèê му* (См, Ар, Ас).

харèм (тур.) *м.* 1. Двор около къща, заграден с високи стени (Смн, Смл, Стр, Сг, Як, Тв). 2. Двор вътре в къщата (Слв).

харèчкане *с.* Наддаване на търг (Тн, Кр, Чок).

харизàнче *с. ум.* Подарено дете (Яв).

харкà *ж.* Къса женска горна дрешка (Псп).

харкèл' *м.* Халка, гривна.

хàркọма *ж.* Котел с различна големина (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Гб, Кп, ДХ).

харкомàр *м.* Лаком, ненаситен на ядене човек (См, ШлР).

харлàк *м.* вж. *харлùвник. Сакòф харлàк ни йò за нùкаде* (См, Ар, Ас).

харлайк *м.* вж. *харлùвник* (Стр).

харленùк *м.* вж. *харлùвник* (См, Ар, Ас).

харлùвêм са *гл.* Сополивя се (См, Ар, Ас).

харлùф *прил.* Сополив. *Тò астàна сирàчек и хòдêше харлùвọ па сакàцесе.*

харлùвник *м.* Сополанко (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).

хартизмò (грц.) *с.* вж. *кирдàзмọ* (См).

харч (тур.) *прил. неизм.* 1. Приет. *Мèне са нè хàрч сè рàбọти* (См). 2. Приличен, заслужен (Пв).

хас[1] *нарч.* Вярно, истина. *Хàс, хàс ти кàзвам!* (См, Ар, Ас, Мн).

хас[2] *предл.* Със. *Ùмала хас нòйа и златùчен пръстен* (Чн).

хасàп' (тур.) *м.* 1. Сметка. 2. *прен.* Заплата, хонорар. *Другàр'у касиèр, дàйте си ми хасàпчека* (Слв, Вв, Кт, Пт).

хасàр' *м.* Крадец (Кп).

хасарèт' (тур.) *прил. неизм.* Петимен, който силно желае нещо да има или да опита. *Хасарèт' сам да пòдам нах градòн* (См, Ар, Ас, Мн, Мг).

хасèт, хасèтин (тур.) *прил. неизм.* Завистлив (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

хасетлùк' (тур.) *м.* Завист.

хасетчѝѐ (тур.) *прил. неизм.* Завистлив (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

хàскавица *ж.* 1. Халва на питки със сусам. 2. *прен.* Обичай да се раздава на сирни заговезни такава халва (Дер, Бкк).

хàслọ *нарч.* Аслѫ (См).

хасо̀р, хасър (тур.) *м.* Рогозка (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

хастъ̀че (тур.) *м.* Възглавничка (Вг).

хасъм (тур.) *м.* Сродник, приятел (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

хаталѝф *прил.* Преследван от нещастие. *Агà йе хаталѝф, фсѐ нèга ште да нàйде* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

хатарсо̀с, хатарсо̀зин (тур.) *прил. неизм.* Груб, невъзпитан (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

хàте *част.* За подканване към действие; хайде. *Хàте си варвѝм!* (См, Ар, Ас).

хау̀т' (тур.) *м.* Вътрешна страна на самар (Бн).

хахо̀ркам са *гл.* Смея се кръшно с висок глас. *О̀ти ми са хахо̀ркаш, брѐ!* ~ **са.** Събаря се с голям шум. *Лу стò-пих на скàлана и двàриштенọ са хахо̀рна нис падѝнана* (См, Пт, Дв, Пг, Мс).

хашѝм (тур.) *м.* Светкавица, мълния. *Дибѝч йе варвèл с нèговине йунàци катọ хашѝм* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг, Зл).

хашо̀ (тур.) *ж.* Вълнен плат (наметало), с който се покрива кръст на товарен добитък.

хврит' *мест.* Всички, всичко (Мт).

хей *нарч.* За потвърждение, даване съгласие; да, добре. *Ва о̀ди на нѝвата? — Хей* (Рк).

хèксар (грц.) *м. остар.* Член на група млади хора, които по стар обичай на 20 януари купят някого от селото срещу наддаване с пари (См, Пт, Дв, ШлР, Зл).

хèлем (тур.) *нарч.* Най-после, слава богу (Яв).

хèмшери (тур.) *обръщение.* Земляк, съгражданино. *Кọгà си дòйде, брѐ хèмшери?* (См, Ар, Ас).

хемшерлѝѐ (тур.) *прил. неизм.* Нашенски, земляшки. *И трọ̀йцаса са хемшерлѝѐ* (См).

хенгем'о̀ *ж.* Разнебитено нещо, съборетина — къща и др. (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).

хергележѝѐ (тур.) *м.* Пастир на стадо еднокопитен добитък (См, Ар, Мн, Дев).

хèцам са *гл.* Люшкам се заедно с друг, седнали на дървен лост с опора в средата (Слв, Вв, Кт, Пт).

хи *мест.* Й. *Дòйдаха хи гòсте. Мàйка хи си хи вѝкаше* (См, Чд).

хизмѐт' (тур.) *м.* Работа в къщи; шетане (Мос).

хизмет'кѐр, хизмет'кѐрин (тур.) *м.* Работник, слуга (Мос).

Хил'б'о̀ (тур.) *остар.* Пловдив (См, Ар, Ас).

хѝли са *гл.* Зъби се (за кон и муле, когато се готвят да ухапят някого). *Сò кòн' са хѝли, ште та ухàпе* (См, Ар, Ас, Кор).

хилинжѝѐ (тур.) *м.* Лъжец, измамник (Слв, Вв, Кт).

хилинжо̀ (тур.) *ж.* Лъжа, измама (См).

хилинжòвам *гл.* Лъжа, мамя. *Нимòй хилинжòва* (См, Ар).

хѝлнувам *гл.* Хвърлям. *Хѝлни ми адѝн кичѐрчек* (Тв, Бн, Лч). ~ **са.** Събаря се. *Плѐвнѐна са йе хѝлнала* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

хим *мест.* Им. *Харàч да хим зѐма, таклѝф да хим зѐма* (СК, Гуг, Ох, Дед, Сит).

хинѐѐт', хинѐѐтин (тур.) *прил. неизм.* Мързелив, опърничав, но хитър човек или животно (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Зл).

хинѐр *м.* Положение, състояние. *О̀ти са закàчѐш, ни знàиш ли си хинèра?* (Слв).

хѝнкам са *гл.* 1. Смея се с тих глас. *Хѝнкат са катọ кọбѝли.* 2. Зъби се, за да ухапе — за кон и муле (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).

хиллѐт' (тур.) *м.* Болест, физически недъг (См, Ар, Пв).

хисѐ (тур.) *с.* Дял (Рк).

хѝтрọм *нарч.* Остроумно, хитро. *Пѐткọ са хѝтрọм дọсѐти* (н. п. — ДХ и др.).

хлàпка *ж.* вж. *хлѐпка* (ШлР).

хлебàрник *м.* Място за нощви (См).

хлебàрчица *ж.* вж. *блесту̀нка* (Дв).

хлѐбница *ж.* Насекомо хлебарка (Зб, Бд, Лл).

хлѐвѐм са *гл.* Плезя се (Гб).

хлѐйпам *гл.* Зачитам, струвам. *Ни тò хлѐйпам за грòш* (Рво, Чок, Ус).

хлѐмаф *прил.* 1. Болнав, слаботелесен. 2. Недъгав, сакат. *Ей т'у̀ва ли сам, нѐма да гọ о̀ставѐм хлѐмаф* (Дев).

хлепàчѐ *мн.* вж. *хлепàчки* (См).

хлепàчки *мн.* 1. Груби чехли. 2. *прен.* Жени, които много приказват (См, Ар, Ас).

хлепàвица *ж.* Лапавица, валеж на дъжд и сняг (См).

хлепàчкọ *с.* Просяк, дрипав човек (См).

хлѐнзам *гл.* вж. *хл'о̀нзам* (Смн, Стр, Сг, Ор).

хлѐпѐм *гл.* 1. Ходя по лапавица и се чува шум от движението ми. 2. Ходя с груби чехли или леки обуща, които при движението ми се влекат и издават шум. 3. *прен.* Приказвам много, без да държа сметка за действителността. 4. Бавно клокочи — за гъсто нещо, което ври (См, Ар, Ас).

хлѐпка *ж.* Лека обувка или чехъл (См, Сг, Пв).

хлѐпкам *гл.* Удрям плесница (Кр, Чок, Тн).

хлѐптам са *гл.* Смея се с глас. *Стѝга са хлѐптите* (См, Ар, Ас, Мн).

хлѐпут' *м.* Шум от ходене с „хлепки" *О̣двòн са чу̀е хлѐпут'* (См).

хлѐф *м.* Обор *Зàкатанчи хлѐва, да ни влезѐ тѐлетọ* (См, Ар, Юг).

хлѝпка *ж.* вж. *хлѐпка* (Кп и др.).

хл'о̀нзам *гл.* Хленча, плача тихо. *Нимòй хл'о̀нза, брѐ!* (См, Ар, Ас).

хлòпнувам *гл.* Затварям с шум врата. *Хлòпни вратàта, га да излѝзаш.* ~**са.** Пропа-

дам надолу, хлътвам. *Гро̀бан са йе хло̀пнал. О̣чѝсе му са са хло̀пнали* (См, Пт, Дв, Пг, Мс).

хло̣рѐ (грц.) *с.* Обица от дребни златни монети (Гб, Кп).

хлу̀пка *ж.* Захлупак (См, Ар, Ас).

хлу̀пêм *гл.* Захлупвам. *Фсѐ си хлу̀пêм, да го̣ ни хда̀лат мѝшките* (См, Ар, Ас).

хлу̀спа *ж.* Черупка от орех, лешник, яйце и др. (ШлР).

хми *мест.* Им. *То̀й хми ру̀кна* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

хô *част.* 1. За утвърждаване; да, така. *О̣т А̀рда ли си, Мѝжо? — Хо̀, ад А̀рда сам.* 2. За подтикване към действие; хайде. *Хо̀ да са фа̀тим аратлѝци* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

хо̀дêм *гл.* 1. Посещавам, спохождам. 2. *прен.* Върлува (за епидемия). *То̀ си сако̀ва хо̀ди по̣ л'удѐсе.* 3. *прен.* Носи се клюка (См, Ар, Ас).

хо̀ждум расху̀да *израз.* Ходене, разходка (Чд).

хо̀злан (тур.) *нарч.* Ненадейно, бързо. *О̣т хра̀стено̣ хо̀злан изру̀пна за̀йчиште* (См, Ар, Ас).

хо̀йна *ж.* Хвойна (Зл).

хо̀л'бам *гл.* Сърбам *Хо̀л'бните бара по̣ адно̀шкуш!* (См, Ар, Ас).

хо̀лена пара̀ *ж.* Пара, която се поставя в баница на Бъдни вечер за щастие (Кп).

хо̀ли *мн.* Нанизани сребърни парички, които се носят от жени за украса на глава (Гб).

хо̀л'ма *ж.* Бор, ела или хвойна, ниски, но много разклонени при основата (См).

хо̀лпка *ж.* вж. *на̀метка* във 2 знач. (Сит).

хо̀л'пнувам са *гл.* Без да искам дълбоко издишам (Слв, Вв, Кт, Пт).

хо̀м са *ез.* Щом (СП).

хо̀ндалиф *прил.* Оръфан, окъсан (См, Пт, Дв, Мс, ШлР).

хонт *прил.* Широк, едър (Мм, Сок, Бс).

хо̀нтес *прил.* Развлечен, небрежен към себе си (См, Ар, Ас).

хо̀ратêм *гл.* 1. Говоря, приказвам. 2. Приказвам лоши, неприятни думи, злословя. *Нимо̀й хо̣ратѝ сакѝва ду̀ми* (См, Пт, Зг, Дв).

хо̣рато̀ *ж.* 1. Лоша дума, клюка. *Нимо̀й ка̀зва го̣лѐма хо̣рато̀* (См, Ар, Ас). 2. *прен.* Таен годеж (Зл).

хо̣рат'о̀вам *гл.* вж. *хо̀ратêм* (См).

хо̀рле *мн.* Сополи. *Мло̀го̣ хо̀рле ми истѐкаха* (См, Ар, Ас).

хо̀рл'о̣ *м.* Сополко (См, Ар, Ас).

хо̣ро̀вище *с.* Хорище (Дб, Яв).

хо̣ротѝла *ж.* вж. *вастага̀рка* (Кп и др.).

хо̀рт *м.* 1. Лошо куче. 2. Ловджийско куче. 3. *прен.* Безделник, скитник, *Бѐгай о̣т ту̀ф, хо̀рто̣ хартѐсал!* (См, Ар, ШлР).

хо̀ртума *ж.* вж. *фо̀ртума*..

хо̀сапêм *гл.* 1. Смятам. 2. *прен.* Мисля, възнамерявам. *Хо̀сапêм да си во̀рвêм.*

хо̀скам *гл. остар.* Вдигам и свалям някого, седнал на стол, като викам високо „*хо̀сса*" — стар родопски обичай, който доскоро се изпълняваше на Богоявление (См, Ас, Пт, Дв, Зл).

хо̀те, хо̀тъ *част.* За подканване към действие; хайде. *Хо̀те да ста̀ним!* (См, Ас, ШлР).

хо̀хал' *м.* Окъсан, одърпан човек. *Дѐ та на̀йде со̣ хо̀хал'* (См).

хо̀хли *мн.* Сухи клони за горене (Гб).

хо̀хо̣т' *м.* Кръшен смях (Яв, Дб).

хо̣хо̣рѐсва *гл.* Загнива, клони към разпадане, разлага се. *Ко̀штаса йе хо̣хо̣рѐсала и ште са ху̀мне* (Ус, Рво, Слв).

хо̀чкам *гл.* вж. *хъ̀чкам* (См, Ар, Ас).

хо̀шкам тур. (гл.) Поздравявам с „добре дошъл". *До̣шлѝ са да го̣ хо̀шкат.*

хра̀кам *гл.* Храча. *Хра̀кни ф о̀ганêн!* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

хра̀катина *ж.* Храчка (Смв, Вв, Кт, Пт).

храм (грц.) *м.* Малко детско одеялце с ресни по краищата (Гб).

хра̀нен *прил.* Подоен, захранен с мляко на друга жена, която храни свое дете (Слв, Вв, Кт, Пт).

хра̀неник *м.* Дете, закърмено с мляко на чужда жена. *На̀ш Ва̀н'о̣ йе хра̀неник с ва̀шê До̀бра* (Пг, Чп).

хра̀пка *ж.* 1. Дупка на разяден зъб. 2. Дупка в прогнило дърво (ШлР).

христо̀суване *с.* Носене или изпращане великденски подарък хляб и червени яйца на кума от младоженци (См, Ар, Ас, Зл).

хро̀ле *с.* Зурна (Гб, Кп).

хро̀мел *м.* Ръчна мелница (Дек, Куз).

хро̀мêм *гл.* Куцам (Дор).

хръ̀блак *м.* Яма, издълбана от порой (НМ, Бб).

хръ̀ки *мн.* Храчки (СП — Алендрова махала).

ху̀баф *прил.* 1. Добър. *Ту̀вашнисе л'у̀де са мло̀го̣ ху̀бави, затва̀ са факѝре* (См, Ар, Ас, Мн). 2. Здрав. *Не са̀м ху̀бава.*

ху̀баве *нарч.* Добре. *Ху̀баве сме шу̀кир!* (См, Ас, Ар, Мн, ШлР).

хубавина̀, ху̀бавина *ж.* Благоденствие, щастие (Дед, Чд).

ху̀бавата мѝшка *ж.* вж. *кал'ма̀нка* в 1 знач. (Тх).

ху̀бафко̣то̣ *с.* вж. *кал'ма̀нка* в 1 знач. (Зл, Дл).

ху̀г'а *нарч.* Повече, толкова повече, по-много. *Ко̀лко̣со̣ го̣ хра̀нêм, то̣ ху̀г'а слабѐê* (Мм, Сок, Бс, Пг, Чп).

худу̀л'ки *мн.* Малки питки, които младоженка разнася на близките си (Кп).

ху̀же *нарч.* По-зле, по-лошо (Зг).

х'ỳжум (тур.) *м.* Щурмуване, атака. *Млò-жиш излѝзахме на х'ỳжум* (См, Ар, Ас, Мн).

хузурѐсва ма *гл.* Доскучава ми. *Хузурѐсало го йе* (Яв).

хуй *м.* Привичка, навик. *То си ѝма сакòф хуй — да рѝта, та са чỳвай.*

хỳкнувам *гл.* вж. *хỳхкам, хỳхнувам* (Кп и др.).

хулỳс, хулỳзин *прил. неизм.* Буен, луд. *Хулỳзин кòн'* (См, Ар, Ас, Мн).

хулузлỳк, хулузлъ̀к *м.* Буйство, лудост (См, Ар, Мн, Дев).

хỳма *ж.* 1. Червена глина (Слв, Гб, Кп). 2. Глинеста почва (См, Сг, Вр).

хумàда *ж.* Детска игра с кръгли плочки (См, Ар, Ас).

хỳмнува са *гл.* 1. Събаря се с голям шум нещо, сгромолясва се. *Плѐвнѐна са хỳмна нис стармулàкан надòлу.* 2. *прен.* Осуетява се. *Азъ̀к хỳмна са цàласа рàбота* (Слв, Вв, Кт.).

хỳнда *ж.* Пискюл на фес (Гб, Кп).

хỳндинка *ж. ум.* от *хỳнда.* Пискюлче на плитка на коса (Гб).

хỳпар *м.* Място, изложено на припек (Коз).

хỳпур *нарч.* Отсреща, насреща, отвъд реката (Зл).

хуртòвам *гл.* вж. *хòратѐм* (Мца).

хỳска *ж.* Сляпо черво на животно (Кп).

хустàн *м.* Горна женска дреха, фустан (Кп).

хỳтѐм са *гл.* Суетя се (Слв, Пт, Вв, Кт, Пг).

хỳт'о *м.* Зяпльо (Слв, Вв, Кт, Пт, Пг).

хỳхкам, хỳхнувам *гл.* Духвам с шум в ръцете си (или другаде), да ми се стоплят. *Хỳхни си ф ракѝте да ти са загрейòт* (См, Ар, Ас).

хỳхор *м.* 1. Празно пространство между отпорена мазилка и стена (Слв, Ус). 2. Сухи тънки клони, съчки. *Хỳхоре òган' ни дар-жòт* (Слв, Вв, Кт).

хỳшла *ж.* Кучка (Бк, Нд, Кеп).

хчѐквам, хчѐкувам *гл.* Изчаквам, събирам. **~са.** Изчаквам се, събирам се. *Тѐ си одỳмали на кутрò мѐсто да са хчѐкват* (См, Ар, Ас).

хчỳквам *гл.* Строшавам, счуквам. *Хчỳкай го и го òбаркай, че са нàмажи* (См, Ар).

хъкам *гл.* Блъскам, напъвам (Як, Др, Дж).

хърхал'àсница *ж.* Стара сграда, която е готова на падане (Дб).

хърхòри *гл.* Скрибуца. *Пàлешниците хър-хòрѐли* (Дб, Яв).

хъчкам *гл.* Пъдя или подкарвам еднокопитен добитък, като си служа с междуметието „*хъ̀ч*" (См, Ар, Ас, Мн).

Ц

цадàк *м.* Рядка тъкан, която служи за прецеждане на мляко или други течности (Слв, Ус, Сф, Рво).

цадѝлка *ж.* 1. Голяма пъстра вълнена торба, която служи за прецеждане на сирене, извара, мляко и др. 2. Изобщо голяма торба (См, Мн, Ар, Ас, ШлР).

цадѝл'ник *м.* 1. вж. *цадàк* (Рд). 2. Овчарска торба от груба тъкан за носене на багаж (Пв, Хв).

цàкни *мн.* Местен обичай през месопосната и сирната неделя, когато момчета и момичета повеждат добитък, с който отиват в гората за дърва (Гб, Кп).

цàлина *ж.* Затревено място, целина. *Мѐсто-со йе цàлина, затвà йе коравò.*

цалỳйнувам *гл.* Целунвам (Ал, Дс, Чн).

цалỳфа *ж.* вж. *залỳф* (Ков).

цангарàк *м.* Звънец или лопатар, който се връзва на добитък (Слв, Вв, Кт).

цангарѝса *гл.* Постоянно и ритмично дрънка със звънче — за добитък, когато пасе (Слв, Вв, Кт,).

цангарѝсник *м.* Добитък, който *цангирѝса* (Слв, Вв, Кт, Пт).

цап *м.* 1. Дръжка на сечиво. 2. *мн.* Две пръчки на домашен стан (См, Бн, Лч). 3. *мн.* Двете дръвчета на голяма мрежа, която се пълни с тревен фураж (См, Бб, Пв, Ар).

цапàл'ник *м.* Дърво, на което се секат или цепят дърва. *Брàдвата йе на цапàл'ника* (См, Ар, Ас).

цапàло *с.* вж. *цапàл'ник* (Хд, Зг).

цапàл'ница *ж.* Брадва, с която всекидневно се цепят дърва в къщи (Слв).

цапàнка, цепàнка *ж.* 1. Цепеница. *Каквѝ хỳбави цапàнки йе набрàло свà кòпеле!* 2. *прен.* Човек без чувство на срам. *Пустѐлата цапàнка, ни тò йе срàм!* (См, Ас, Ар).

цапѝла *мн.* вж. *цап* в 3 знач. (См, Ар, Ас).

цапѝна *ж.* Остра желязна кука с дълга дървена дръжка за влачене на трупи (Вв, Кт, Лл, Сит).

цàпка *ж.* Цепеница (Кор).

царвѝф *прил.* Червив (ДХ).

Цàрево *с.* Старо име на гр. Ксанти (пред. у българомохамеданите в южните части на Родопите).

царѝганин *м.* Врабче (Пв).

цàрнина *ж.* Държава, царщина (Гб, Кп, Ус).

царòвиште *с.* вж. *цàрнина* (Дев).

цàрцко *с.* вж. *цàрнина* (См, Ар).

цàрштина *ж.* вж. *цàрнина* (См, Ар, Ас).

цаф *м.* Масур (Кам).

цвèлêм *гл.* Плача с тих глас. *Сȍднал йе Кдл'ǫ на стеновйт кàмен', та цвèли и кòрди* (См, Ар, Ас, Дев).

цвèте-фасỳл' *м.* вж. *васỳл'вица* (Кп).

цвêтѝ *гл.* Цъфти. *Чирèшка йе цвèт цвèтѝла* (См, Ас, Ар).

цвèтнува са *гл.* Цъфва, разцъфтява се. *Сѝчкǫнǫ са йе цвèтналǫ* (См, Ас, Ар).

цветлѝф *прил.* Който много цъфти. *Хей гѝди кѝт'ки цветлѝфки кàта ỳтирна пǫèни, а сегà сте сỳхички* (См, Ар, Ас).

цвèте *с.* Менструация (См, Пг).

цвѝлêм *гл.* 1. Плача с глас и нареждам. *Врѝт'ците цвѝлнаха.* 2. Цвили — за кон (См, Ар, Ас).

цедилàк *м.* вж. *цадàк* (Смн).

цедѝлǫ *с.* Четириъгълна кърпа, вързана в ъглите, с която годеницата заедно с годеника си отива в гората за дърва (Гб, Кп).

цèпанка *ж.* вж. *цапàнка* в 1 знач. (Лл).

цепенѝда *ж.* вж. *цапàнка* в 1 знач. (Як, Дж, Чак).

цепѝ *мн.* Част от домашен стан; цапове (Ав).

цивỳрки *мн.* Дни през пости, в които се блажи (См, Ас, Зл, Ар).

цигарѝда *ж.* Пръжка.

цѝглаф *прил.* Възслаб, слаб (Лл и др.).

цигарѝсане *с.* Измъчване (Гб),

цигỳрки *мн.* вж. *цивỳрки* (Чок, Кр, Тн).

цѝкам *гл.* 1. Писукам, пищя (СК). 2. Духа, фучи (за вятър). *Одвȍн цѝка и пѝка òдмраза* (См, Ар, Ас). ~ **са** *безл.* Плаче се. *Тỳва са ни цѝка* (Кьс).

цикнàк *м.* Сух, остър студ. *Гǫлèм цикнàк ѝма ǫдвȍн* (См, Бат).

цѝкнувам *гл.* Извиквам, изпищявам (н. п. — СК).

цѝнгарка *ж.* Врабче (Ав).

цѝнгур *м.* Полски щурец (Гб).

цингурѝсвам *гл.* Давам по малко, стискам се, пестя (Дев и др.).

цинѝгър *м.* Синигер (Як, Др, Дм, Дж).

цѝпурки *мн.* Пръжки (Зл).

цирѝкам *гл.* Пищя, издавам писък. *Лу цирѝкна и пàдна* (См, Ас).

цирѝкут' *м.* Писък. *Йде цирѝкут' дèтêнǫ ǫдвȍн* (См, Ас, Ар, Зл).

цѝркам *гл.* вж. *цирѝкам* (Пв, Хв, Лл, ДХ).

цѝска *прил. ум.* Чистичка (Зл, Смл).

цѝстêм *гл.* Чистя (Смл, Зл).

цѝфка *ж.* 1. Малко отверстие на мех, от което се пуща течност. 2. вж. *цѝфǫн'* (Пв, Хв).

цѝфǫн' *м.* Най-тясна част на воден улей, чиято водна струя придвижва колело на мелница, дарак и др. (См, Ар, Мн, Аг).

цихỳла *ж.* Чеснов лук.

цѝцарка *ж.* Шишенце за ракия с цицка за смучене.

цацàрки *мн.* Дребни картофи за фураж (Ох, Сит).

цǫлỳф *м.* вж. *залỳф* (Смв, Смн, Бн).

цȍнкам *гл.* 1. Свиря на струнен инструмент, дрънкам. *Сѝтна байламȍ цȍнкаше.* 2. Бия камбана, звънец, лопатар. *Чèнǫвене цȍнкат.* 3. *прен.* Пия, напивам се с алкохол (См, Ар, Ас, Мн).

цȍннувам *гл.* Звънвам. *Цȍнңах аднȍшкуш с чèнченǫ* (См, Ар).

цȍран *прил.* Черен (Вк).

цȍркам *гл.* Доя. *Цȍркни ми крàваса, чи ма бǫлѝ ракȍса* (См, Ар, Ас, Мн).

цȍтка *ж.* Пъпка (См, Пт, Мс, Пг).

цòха *ж.* Чоха. *Мòрна цòха* (Чд, См, Ас, Дев).

црѝкам *гл.* вж. *цирѝкам* (Гуг, Гб).

цỳка *ж.* Голямо глинено гърне (Гб).

цỳлуничек *прил.* Цял, целичък (Вв, Кт, Тик).

цỳпл'ǫ, цỳпла *м., ж.* Укорно име на мъж и жена, които винаги са намръщени и сърдити (Слв, Вв, Кт, Пт).

цỳр'ǫ *м.* Некръстено дете (Ек).

цỳфкам *гл. укор.* Спя (См, Ар, Ас).

цỳфл'о, цỳфла *м., ж.* Укорно име на сънлив мъж или жена; сънльо, сънла (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

цỳфрêм *гл.* Чакам (ШлР).

цỳца *ж.* вж. *пугàнче* в 1 знач. (Лл).

цỳца *гл.* Бозае, суче — за дете (МК).

цънкам *гл.* вж. *цȍнкам* (Ар, Ас, Мн).

цъпи *мн.* Част от домашен стан; цапове (Тв).

църнѝка *ж.* Черница. *Цьрна цьрнѝка* (Кор, Чн).

цътка *ж.* вж. *цȍтка* (Ор, Стр, Зл, Пв, Хв).

цъфтòк *м.* Цъфтеж (Яв, Дб).

цъцарка *ж.* вж. *татàрка* (Пв, Лл).

цъцка *ж.* Пъпка (Як, Дж, Др).

Ч

чàе *ж.* Стринка (Гм).

чакалѝсам са *гл.* Дразня се (Тн, Кр, Чок).

чакъм (тур.) *м.* Леха (Гуг).

чалък (тур.) *прил. неизм.* Луд (Стр, Сг, Пв).

чàмбра *ж.* Червена лента, с която девойки си връзват косата (Ков).

чàна *ж.* Стрина (Бат).

чàпа (тур.) *ж.* Мотика (Дев, Рк, Бб).

чапỳрка *ж. ум.* Мотичка (Рк, Бб, Дев).

чаталàт *прил.* Приличен на вила (См).

чатарлък *м.* вж. *расклòн* (Яв, Пв).

чаỳрки *мн.* вж. *цивỳрки* (Яв).

чвọрọвѝт *прил.* Чепат, клонест (Яв).

чвồрс *прил.* Гъст. *Чвồрстọ млѐкọ* (пред. бълмох. — Ар, См, Мн).

чѐбọр *м.* Малко каче с капак (Слв, Смн, Сф, Ус, Пв).

чѐбужêк (тур.) *нарч.* Бързо. *Чѐбужêк е наредѝл рàбọтаса* (См, Ар. Мн, Дев, Ас).

чеверм'ồ, чевермѐ (тур.) *ж.* Печено на шиш животно (ШлР, См, Ар, Ас, Мн).

червồ, червѐ (тур.) *ж.* Везана по краищата забрадка (пред. бълмох.).

чѐглам *гл.* Чопля (Пв. Хв).

чêйр (тур.) *м.* Ливада, пасище (Рк, Ар, Дев).

чейнелиѝê *прил. неизм.* Устат, който много говори (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

чейн'ồ, чейнѐ (тур.) *ж.* 1. Челюст. 2. *прен.* Бъбривост (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

чейрà (тур.) *ж.* вж. *чеврồ, чеврѐ* (Кч, Дс).

чейрѐ (тур.) *с.* вж. *чѐхрồ* (Ар, Мн, Мг, Ас).

чѐкане *с.* Помен за покойник непосредствено след погребение (Ох, Мл, Пв, Хв).

чекежѐк (тур.) *м.* Част на кола (Чд).

чекѝч' (тур.) *м.* Чукче за клепане (острене) на коса (Бн, Лл).

чѐклас *м.* Осил от житно растение. *На стафѝлецас ми са йе закàчил чѐклас, та ма кàшлê и бọлѝ* (См, Пв, Хв, Стр, Сг, Ор, Як).

чêкмàк (тур.) *м.* Огниво с кремък и прахан (Нс, Зг).

чêкни *гл. повелит. ум.* Почакай малко. *Чѐкни, Марỳшчице, ѝмам дỳма да ти дỳмам* (См, Ас, Ар, Дев).

чêкнѝт' *прил.* Немирен, закачлив, дяволит (Пв, Хв, Дев).

чêктѝсвам (тур.) *гл.* Досещам се, подразбирам (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

чêкъртмѝ *мн.* Цървули, изработени от сарач (См, Ар, Мн, Дев, Ас).

чêл (тур.) *м.* Висок връх, обрасал предимно с трева. *Да ма бê не дàвало зат чêлан зат планинồна* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

чêлà *с.* Ама. *Чêлà нимồй ма хàла, ба!* (См).

чêлашкàн (тур.) *прил. неизм.* 1. Трудолюбив, старателен. 2. *прен.* Обигран (См).

чêл'дѝсвам са, чêл'дѝсувам са *гл.* 1. Побърквам се. *Айсồе чилѐк са йе чêл'дѝсал.* 2. Разваля се, като добива и лоша миризма. *Млѐкосọ са йе чêл'дѝсалọ, та бѝê* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

чêлêклêм'ồ, чêлêклêмѐ (тур.) *ж.* Смес от ръж, царевица, пшеница и др. (См, Ар, Ас, Мн).

челекм'ồ, челекмѐ *ж.* Ранна пролетна отровна трева, която расте около храсталаци и овцете налитат на нея и се изтравят (См, Пт, Мг).

челѐнка *ж.* Чиле прежда (Пв, Хв).

челепѝрка *ж.* Малко желязно съдче, в което се приготвя боя за нокти, вежди и др. (НМ, Бб).

чêлѝê (тур.) *ж.* Бодлива акация (пред. бълмох. — Пв, Хв, См).

чêлѝн *м.* Пчелин (Чд, Вел).

чѐлинка *ж.* Кошерче за пчели (Чд).

чêлỳм *м.* 1. Средство, начин, възможност. *Ѝмаш ли чêлỳм да ми покọсѝш ỳтра.* 2. *прен.* Надуване, гордеене, пъчене. *Ни ѝштам да ми прọдàваш чêлỳме* (См. Ар, Ас, Мн, Дев).

чêлък (тур.) *прил. неизм.* Побъркан, налудничав (пред. бълмох. — Мн, Мг, Ас).

чêлъмàр (тур.) *м.* Кошара за добитък (ДХ).

чêлъмсъс (тур.) *прил. неизм.* Безизходен. *Чêлъмсъс рàбọта* (См, Ар, Ас, Мн).

чêм *с.* Ами. *Чêм кинà да стồрам* (См, Ар).

чêмà, чêмѝ *сз.* Ама, ами (См, Ар, Мн).

чêмбàс (тур.) *м.* Неостригана дълга коса на мъж над челото (См, Ар, Ас).

чêмêнѝк *м.* вж. *ечменѝк* (Смн).

чѐмêр *м.* 1. Магьоснически дух, зъл дух. *Кадѐ си хồдил дọ свà врѐме, чѐмêрọ чêмêрѐсал.* 2. *прен.* Нищо. *Ѝди, ѝди да нàйдиш чѐмêр* (См, Зл, Мн, Ар, Хв, Пв, Дл, Як, Яг). 3. *прен.* Прекалено солено ястие (Кор).

чêмêрѐсвам *гл.* Ставам *чѐмêр* (Слв, Вв, Кт, Пт).

чêмêрѝка *ж.* Многогодишно тревисто отровно растение, което вирее по високи блатисти места (См, Ас, Ар, Бат, Дс, Бб, НМ, Кч, Якр).

чêмỳр (тур.) *м.* Кал (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

чêмỳш *прил. неизм.* Луд, буен (за добитък). *Чêмỳш мỳле* (См, Ар, Мн).

чêн (тур.) *м.* Звънец за добитък (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Гб, Кп).

чêнгàл (тур.) *м.* 1. Овца, на която агнето е взето (См, Ар, Ас). 2. Дърво в мандра с няколко куки, на които се закачат разни неща (Яг, Гб, См).

чêнгалжѝê *м.* Овчар, който пасе чангали (См, Ар, Мн, Дев).

чêнгѐл' (тур.) *м.* Кука. *Зàкачи хи на чѐнгѐлê* (См).

чѐндел' *м.* 1. Бито и прецедено сирене в родопските мандри в миналото. 2. Торба, в която се прецежда сиренето в мандрата (См, Пг, Чп).

чêнџѝê *м.* Продавач на кинкалерия (Яг).

чêннà *гл. съчет.* Че аз не зная. *Чêннà какврồ са разрỳкаха сабàхлай* (См, Пт, Дв).

ченѐпере (тур.) *с.* вж. *чѝрап* (Стр).

ченчồглес *м.* Слънчоглед (Смн, Мог).

ченч'углѐт *м.* вж. *ченчồглес* (Гм).

чêп (тур). *м.* Ъгъл на улица (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

чѐпа *ж.* Мярка за дължина: разстояние между краищата на палец и показалец. *Трѝ карѝшê и чѐпа* (Нд).

чепарàга *ж.* вж. *вастагàрка* (Кам).

чѐпарък *м.* вж. *чѐпа* (Кам).

чêпѐ *мн.* Насечени или начупени клони за огрев (См, Ар, Ас, Дев).

чепêм са *гл.* Заяждам се с някого (Гб).

чèпер *м.* вж. *чèпа* (См, Мн, Гб, Кп, Дс, НМ, Ар, Пв, Хв).

чепѝф *прил.* 1. Който има много чепове. *Чепѝф тумурỳк не йè хỳбав за дỏски* 2. *прен.* Упорит, мъчен. *Чепѝф чилèк, чепѝва рàбọта* (См, Ар, Ас, ШлР).

чепѝлка *ж.* 1. Мома, която много се гизди и кичи през всяко време. 2. *прен.* Красавица (См, Ар, Ас).

чепѝчка *ж.* Сухо клонче за разпалване на огън. *Дỏнеси ми чепѝчки да притỏкним хàркọмаса* (Слв, Вв, Кт, Пт).

чепѝш *м.* Мъжко яре (ШлР, Яв, Дб).

чепкèн (тур.) *м.* 1. Мъжка къса дреха без ръкави (Югозападни Родопи). 2. Мъжка дълга вълнена дреха за лошо време.

чеплèк *м.* Шъркел (Кор).

чèпнувам са *гл.* Държа се надменно, надувам се (Пв, Хв).

чепỏртка *ж.* Кокетка (Слв, Вв, Кт).

чêпрашѝк (тур.) *прил. неизм.* Безизходен, особен. *Рàбọтаса йе чêпрашѝк* (См).

чêпỳл' *м.* Който се кълчи и криви (обикновено за жена). *Чêпỳлете гỳралеви.*

чепчèк (тур.) *м.* Металическо канче за вода (См, Ар, Зб, Мос).

чèп-чеврè (тур.) *нарч.* Изцяло, напълно. *Заградѝли сèлọнọ чèп-чеврè* (Ел).

чêпчỏк *м. ум.* Малко клонче. *Ỏткарши ми айнỏ чêпчỏк!* (См, Ар, Ас).

червèк *м.* вж. *гъгарец* (МК).

червèн àл' *м.* Червена забрадка на българомохамеданки (Хм).

чêрвỏтетина *ж.* Изпражнения на червей (Слв).

чèргажиин *м.* Циганин катунар, чергар (См, Ар, Ас).

черêпêнê (тур.) *с.* вж. *чѝрап* (Рд, Ел, Лч, Бн, Хд).

черкèл' *м.* Лопатка на остен за чистене на рало (Куз, Дек).

черкѝн' (тур.) *прил. неизм.* Грозен. *Лèким черкѝн' женѝште* (См, Ар, Мн, Ас, Дв).

черкỏване *с.* Местен религиозен обичай на осмия четвъртък след Великден, в който се посещават всички оброчища с молитва за плодородие (Яв).

чернѝца *ж.* 1. Черна облагородена череша (Нд, Сг, Мд, Рд, Смн). 2. Вид черно и бяло грозде (Дл). 3. *прен.* Мехур в устна кухина (Слв).

чернọèла *ж.* Черна, обикновена ела (Бд, Нс, Бр, ШлР).

чернỏк *м.* Черен бор (См, Ас, Дев).

чêрптѝсва, чêрптѝсува *гл.* Наказва, причинява болест (поверие за зъл дух). *Цàла нъш са примèта мỏмченọ, чêрптѝсала гọ вọдàна* (Пв, Хв, Мн). 2. Удрям. *Буднỏш гọ сам пọчерптѝсвал* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

чêс *нарч.* По-късно, надвечер (См, Ар, Мн).

чèсвам *гл.* Удрям някого, като слабо го докосвам (См, Ас, Ар).

чêска, чêске *нарч.* вж. *чêс* (См, Ар, Мн, Дев, Хв, Зб).

чêсọвѝт *прил.* Когото отвреме навреме прихваща лудост (Пв, Хв).

чêс-пỏчес *нарч.* Много често, всеки час. *Агà адèш чêс-пỏчес ни сѝ глàдан!* (См, Ар, Ас).

чèстêм *гл.* Ходя често някъде, често повтарям едно и също действие. *Не чèсти чèстọ за вọда!* (н. п. — Хв, Пв, Ох).

чèстиш *нарч.* вж. *чỏстиш* (Пв, Хв).

четà *сз.* Та че, *Четà си С'ул'мàн ọтѝде нах Àйшинкине пỏртички* (Вв, Кт).

чèта *ж.* Група зидари, които работят заедно (Слв, Мм, Пт).

Четак (тур.) *м.* Старо име на град Устово (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

четаклѝцки *прил.* Устовски.

чêтàл[1] (тур). *м.* Място, дето се съединяват две реки или два дола.

чêтàл[2] (тур.) *м.* Място, дето се раздвоява едно дърво (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Мг, Кг, Кс).

чèтел' *м. остар.* Рабош. *Скрѝвайте чèтелесе за праснѝкас, чи штим баттардѝса мàндраса* (См, Ар, Ас. Мн, Дх, Тх, Кп).

четèн *м.* вж. *варвѝл'ник* (Сн, Мус, Ис, Псп).

чêтѝйа (тур.) *ж.* Гредоред на покрив (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

чêткàлọ *с.* 1. Лък, детска играчка (Чок, Пт). 2. Детска играчка от царевично стебло (Ел). 3. Спусък на огнестрелно оръжие (ШлР).

чêткам *гл.* 1. Спущам спусък на огнестрелно оръжие. 2. Блъскам, бутам, удрям (Слв, Вв, Кт).

чêтмỏ (тур.) *ж.* 1. Стена от леки материали — плетена с пръти или кована с летви и замазана. 2. Скелет на покрив (См, Чп, Пг, Мс).

чêтрѝдесте *с.* Местен празник на 22 февруари, на който според поверието 140 нагорещени пирона са влезли в земята и толкова студени са излезли, затова започва постепенно затопляне (См, Ар, Ас, Дев).

четрỏк *м.* 1. Овен с четири рога (См. Ар, Ас). 2. Братило растение или дърво (Зл, Дл, Ел).

чêттѝсвам *гл.* Наковавам гредите на покрива (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

чêтỳна *ж.* 1. Изсъхнали отсечени клони от иглолистни дървета за разпалка. 2. Отсечени зелени клони от иглолистни дървета за храна на дребен добитък. *Дỏнесите чêтỳнка да запàлим ỏган'чек* (См, Ас).

чêтър-патър *нарч.* Набързо (Слв, Вв, Кт, Пт, Пв).

чêỳш, чêỳшин (тур.) *м.* Смешник, който води сватовете, които отиват да вземат невястата и прави по пътя смях, за да не я урочаса (Зб).

чèфтам *гл.* Чепкам вълна, ярина, памук (Як).

чêхѝр *м.* вж. *чèйр* (Чд).

чѐхрò (тур.) *ж.* 1. Цвят на лицето, тен. *Лу го погл'ѐднах и промени̇̀ чѐхрòта.* 2. Външен вид, фасон. *Агà му дàдах аднò чѐхрò, чи си лу под'ви̇̀ ọпàшката* (См, Ар).

чѐхтàлọ *с.* Тънък остър предмет, който служи за чистене на зъби (Слв).

чѐхтелиф *прил.* Който изисква особено старание. *Чѐхтели̇̀ва рàбọта* (См).

чѐхчòк *м. ум.* Късо време, завчас. *С'òдна штим чѐхчòк да пọздѝм.*

чѐченски слѝви *мн.* Диви жълти и червени валчести сливи, пренесени от Чеченско — югозападната част на Родопите (СмнР).

чѐчкêм *гл.* Подтиквам някого към труд (Пв, Хв).

чибуклỳ (тур.) *прил. неизм.* Пъстър, с особени фигури и цветове. *Шêлỳм шêлвàре сỳрнеше, чибуклỳ рѝска дрỳлеше* (н. п. — Вв, Кт, Тик, Ар).

чѝбур *м.* Елипсовидно каче, в което се събира масло и *брàнọ млѐкọ* на мандрата (См, Дев, Ас).

чивгàр *м.* Два чифта впрегнати волове, биволи или коне (н. п.).

чивỳрки *мн.* вж. *цивỳрки* (Пв).

чигарè *с.* Цигаре (Гб).

чѝенски *прил.* Чий, от кой род. *Кутрà и чѝенска си дòштера?* (См, Пт, Дв, Чп).

чий *м.* Чай (Як, Дж, Чак).

чѝйник *м.* Чайник (Як, Дж, Чак).

чѝкам *гл.* Копая за пръв път тютюна (Кп, Гб).

чикардà *ж.* вж. *кустанлòк* (Пв, Хв).

чикартмò, чикартмà (тур.) *ж.* Изработена кожа за мешин (См, Ас, ШлР, Ар).

чикѝч *м.* вж. *чекѝч'* (Пв, Хв).

чикỳр (тур.) *м.* Вдлъбната земна форма, отворена поне от една страна (См).

чикỳт' *м.* Къс дебел прът без клони (См, Ар, Дл, Ас).

чикъм (тур.) *м.* вж. *пòстаф* (Пв).

чил' *м.* Целина, неработена земя (ДХ).

чилбỳр (тур.) *м.* 1. Синджирени части на оглавник, които се намират около устата на добитъка (См, Ар, Ас). 2. Връв, въже, с което се води добитък (Бн).

чилѐк *м.* 1. Човек. *Хỳбаф чилѐк.* 2. Мъж, съпруг, домакин. *Чилѐкат ми гọ нѐма. Мòйат чилѐк нѝйде гọ нѐма* (См, Ар, Мн, Кор).

чилѐчек *м. ум.* Зеница на око (См, Ар, Ас, ШлР).

чилѐшти *прил.* Човешки. *Чилѐшти теглилà, чилѐшти изѐт'* (См, Ар, Ас, Мн, Зл).

чилѐштина *ж.* Човещина. *У нѐга нѐма чилѐштина* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

чѝли *гл.* Чули. *Та чѝли ли сте, не лѝ сте, кинà йе нòвọ стàналọ* (Вв, Кт).

чилѝê (тур.) *ж.* вж. *чѐлѝê* (См, Пт, Дв, Пг, Чп).

чилѝк[1] (тур.) *м.* Стомана (См, Ар, Мн, Дев, Ас, Мг, Кс, Кг).

чилѝк[2] *м.* Детска игра, която носи името на дръвчето, което се удря от играчите (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

чилѝк[3] (тур.) *м.* Неизпечена твърда ивица над долна кора на недопечен клисав хляб (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).

чиликледѝсвам, чиликледѝсувам *гл.* Калявам сечиво чрез нагорещяване и коване (См, Мн, Дв).

чилѝкница *ж.* Пръчка, с която се удря чиликът при играта *чилѝк* в 1 знач. (Слв, Вв, Кт, Пт).

чилик'лêм'ò, чилик'лêмè (тур.) *ж.* вж. *чѐлѐклмè, чѐлѐк'лêм'ò* (См, Ар, Мн).

чиликòсвам *гл.* вж. *чиликледѝсвам* (Бд).

чилингѝр *м.* Оръжеен майстор (Пп, Хв).

чим, чимѝ *сз.* Ами (Пп, Чд).

чимбàре *мн.* вж. *запцѝ* (Ав).

чимѐнка *ж.* вж. *ечменѝк* (Хд, Зг).

чин' *м.* Едно от трите колчета, забити в земята, където става чиносването (кръстосването) на преждата за основата при сноване за домашно тъкане (См, Мн, Ар).

чѝн-чиплàк (тур.) *прил. неизм.* Съвсем гол. *Згọрòпалилọ са йе чѝн-чиплàк* (См, Ар).

чѝнгọ (лат.) *с.* Цинк и ламарина (Гб).

чѝнгур *м.* Клон от старо грохнало и изгнило дърво (НМ).

чиндàфчêм *гл.* Измъчвам, изтезавам (ШлР).

чѝнêм *гл.* 1. Правя, струвам (Бб, НМ, Вг). 2. Кръстосвам жици при сноване около чиновете — колчетата според нуждите (ДД, Стр, Слв, Вв, Кт).

чѝнка *ж.* Стринка (Слв, Гб).

чинòсвам *гл.* 1. вж. *чѝнêм* във 2 знач. (См, Ар, Ас). 2. Поправям. 3. Подострям. 4. Закърпвам. 5. Набелязвам (Пв, Хв).

чѝн-сабàх (тур.) *нарч.* От ранна сутрин. *Зачỳкал йе с тѐслана ọт чѝн-сабàх* (Ел, Мог, Смн, Ад, Чок).

чѝнца *ж.* Пшеница (Як, Дж, Чак).

чип *прил.* 1. С малки уши (за коза, овца). *Чѝпа кòза, чѝпа òфца.* 2. С малък, вирнат нос — за човек (См, Мн, Ар, Ас).

чѝпка *ж.* 1. Човка. 2. Вилица (Кп и др.).

чѝпкам *гл.* Чопля, откъсвам по малко (Гб).

чиплàк *прил.* Гол (пред. бълмох.; См, Ар, Ас, Мн, Дев).

чѝпнувам *гл.* Откъсвам, отронвам. *Кутрѝ чѝпна рòнката?* (Гб).

чир (тур.) *м.* Ливада (Гб).

чир *м.* Цирей, гнойна пъпка (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

чѝрап, чѝреп[1] *м.* Връшник (Слв, Вв, Кт, Мм, Сок).

чѝрап, чѝреп[2] *м.* 1. Парче от счупен пръстен съд (Пв, Хв). 2. *прен.* Грозен човек (Слв, Вв, Кт, Мм, Сок, Бс).

чирѐпêнê *с.* вж. *чѝрап* (Кп, Тх, Мн, См, Хд

чирѐвọ *с.* Черво (Пв, Хв).

чѝркул' *м.* вж. *цѝнгур* (Кп).

чѝс *прил.* Гъст. *Чѝстонǫ гòре* (Дс).

чит' (тур.) *м.* Стена, изплетена от пръти и измазана (пред. бълмох.).

чѝткам *гл.* Бутам, блъскам (ШлР).

чит'лêмȍ, чит'лемè (тур.) *ж.* вж. *чит'* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн).

чифт'лêм'ȍ, чифт'лемè (тур.) *ж.* Двойни звънци на овен (Слв).

чифтèр чȅнǫве (тур.) *мн.* Двойка звънци, лопатари (Чд).

чѝча *ж.* Стрина (См, Ар, Ас, Куз, Дек).

чичȅр *м.* вж. *кичȅр* (ШлР).

чѝчка *ж. ум.* Могилка (пред. бълмох. — Ар, См, Мн).

чѝчкам *гл.* Предизвиквам (См).

чо *сз.* Че (Вг).

чǫбанлȍк (тур.) *м.* 1. Овчарство. 2. Стадо овце, от което едва се препитава едно семейство (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

чǫвѝйа (тур.) *ж.* 1. Клечка, която замества пирон в обущарството и дърводелството. 2. *прен.* Висок, слаб, стегнат младеж (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв).

чǫвърс *прил.* вж. *чвòрс*. *Чǫвърстǫ млȅкǫ* (Яв).

чȍкам *гл.* 1. Чупя. *Чȍкай нарȍт фсȅкêму ǫт пѝтата.* 2. Чепкам вълна, памук и др. (См, Ар, Мн, Ас).

чȍкане *с.* вж. *чèкане* (СмнР, Сф, Тн, Чок).

чǫкàр *м.* Царевичен кочан без зърна.

чǫкǫлèк *м.* вж. *чǫкàр* (Куз, Дек).

чòкшей (тур.) *нарч.* Чудно, много. *Чòкшей, кòй свѝри пǫ сва врȅме.*

чол' (тур.) *м.* 1. Правоъгълна покривка, от козина, която служи да предпазва от дъжд самара на товарен добитък. 2. Голяма правоъгълна постелка, на която сушат зърнени храни (Слв, Вв, Кт, Пт). 3. Ленена или конопена постелка (Зб).

чòлêм са *гл.* Покривам се с *чол'*, закачулвам се (пред. бълмох.).

чòмра *ж.* Кърпа за глава (Дс).

чȍнам *гл.* 1. Раздавам по малко хляб, пита, жито, мед и др. за „бог да прости". 2. Вземам със същата цел предложеното ми (См, Мс, Пг, Пт, Дв, Зл).

чȍн'ǫвǫ *с.* Ястия, които се предлагат на присъстващите при помен (См, ШлР).

чȍнка *ж.* Полученото късче хляб, жито и др. при помен (См, Мс, Пт, Дв, Пг, ШлР).

чоп¹ (тур.) *м.* Жребие. *Хȍ да са мèтним на чòп* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

чоп² (тур.) *м.* 1. Отпадъци от вълна. 2. Отпадъци от кълчища за мазилка (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг).

чȍп *м.* Клон на дърво (См, Пт, Мс).

чòпал' *м.* вж. *чеплèк* (Кор).

чȍпêм *гл.* Чупя, кърша от нещо. *Чȍпêм пѝса ǫд бǫрѝкаса.* ~ **са.** 1. Катеря се. *Стѝга са чȍпите пǫ чирȅшите.* 2. *прен.* Вия се кърша се — за млади хора (См. Ар, Ас).

чȍпкам *гл.* 1. Чепкам вълна, памук и др. 2. Къса малки клончета с пъпки и листа от, храсти — за добитък (См, Ар, Ас).

чȍпнат *прил.* Напарен (См, Ар, Ас, Дев).

чȍпнувам са *гл.* вж. *чèпнувам са* (См, Ас).

чòпнувам, чòпам *гл.* 1. Целувам. *Чȍпни гǫ!* (Дл). 2. Налапвам, кълвнувам. *Пѝлетǫ чȍпналǫ кнѝгата, фрȅкналǫ и ǫднèслǫ тàмука* (Чн).

чòрвал' *м.* Червей (Рк).

чòркам *гл.* 1. Чевъркам. *Нимòй чòрка рàната.* 2. *прен.* Дразня, нервирам. *Оти чòркаш дêцàта?* (См, Ар, Ас, Мн, Дев). 3. *прен.* Работя бавно, но старателно върху нещо (Чн). 4. *прен.* Бода (ШлР).

чȍрквата *ж.* Име на празника Голяма Богородица (См, Ас, Пт, Дв, ШлР).

чорф *м.* вж. *чòрвал'* (См, Пт, Мс, Пг).

чȍс *прил.* Гъст. *Чȍста гòра, чȍстǫ млȅкǫ* (См, Ар, Ас).

чȍскǫ *прил. ум.* Гъстичко. *Чȍскǫ млȅцце* (См, Ас, Ар).

чȍскуш *нарч. ум.* Честичко. *Баȅ чȍскуш дǫхòдат нах нас* (См, Пт, Мс, Чп, Пг).

чȍстêм *гл.* вж. *чèстêм*. *Нимòй ȁеца чȍсти, чи л'удèсе л'у сѝчкǫ вѝд'ват.*

чȍстиш *нарч.* Често пъти (См, Ас, Ар, Дев).

чȍткǫ, чòткǫ *обръщение ум.* Чедо (См, Ар, Ас, Дев).

чòтра *ж.* 1. Бъклица, с която обикновено канят за сватба и други угощения. 2. *прен. укор.* Глава (См, Ас, Ар, Зл, Кп. ШлР).

чǫтрафѝл *м. укор.* Човек с голяма коса (См, Ар, Ас).

чòтъ *сз.* Защо, че (ШлР).

чȍфтам *гл.* вж. *чȍхтам* (ШлР).

чȍхтам *гл.* 1. Чопля, чевъркам. *Нимòй гǫ чȅхтà, чи са ште бушендòса.* 2. *прен.* Търпеливо и старателно работя върху нещо (См, Ар, Ас, Сг).

чȍчкам *гл.* 1. Изваждам някого на сила от къщи. 2. Бавно работя, по малко работя. *Сѝлум гǫ исчȍчках ǫд дǫмà му* (Мм, Сок, Чок).

чу̏вам *гл.* Пазя, браня. *Чу̏вай хи и брàни, кадèтǫ пòдат!* (См, Ар, Мн, Ас, Дев).

чувàр *м.* Коледар, който се грижи за реда и приличното държане между коледарите (Чд).

ч'увȅт *м.* Цвят (Зб, Юг, Ох, Хв, Пв, Бд, Лл, Дед, Бок, Сит).

ч'увȅте *с.* Цвете (Зб, Юг, Ох, Пв, Хв, Бд, Дев, Бок, Сит).

ч'увêтѝ *гл.* Цъфти (Зб, Юг, Ох, Пв, Хв, Бд, Дев, Бок, Сит).

ч'увѝк' *м.* Цвик (Зб, Юг, Ох, Хв, Пв, Бл, Дев, Бок, Сит).

чу̏ен *ирил.* Личен, прочут, почитан. *Сабрàли са са, сабрàли ф чу̏йнǫнǫ сȅлǫ Марднȇ*

(н. п. — См, Ар, Ас, Мн, Гб, Кп, Чн, Чер, СП).

чуждѝнец *м.* Далечен, неблизък човек (Гб, Кп).

чу̀зденец *м.* вж. *чуждѝнец* (Пв, Хв).

чу̀зденин *м.* вж. *чуждѝнец* (Хв).

чу̀здинче *с. ум.* вж. *чуждѝнец* (Дрб).

чуй *мест.* Чий. *Чуй си ти?* (Вв, Кт, бълмох.).

чу̀ка *ж.* 1. Издадено остро бърдо, което стърчи сред околната повърхност (См, Ар, ШлР). 2. Голяма подутина по тяло от удар (Пв).

чукава̀ *мн.* вж. *ковала̀* (Кор).

чука̀л *м.* Остър връх (Дб).

чу̀кал *м.* Чухал (Ав).

чукала̀ *мн.* вж. *ковала̀* (Зл, Нд, Сг, Мд, Рд, Ел, СмнР, Ус, Нс, Бд, Пт).

чука̀лка *ж.* Тояга, прът за чукане снопи с жито (Сц, Слв, Сг, Пт, Дв).

чука̀ло *с.* вж. *биѐч* (Лл).

чу̀кане тепсѐ *с.* Играене на хоро у българомохамедани под ударите на тава вместо барабан в дома на девойката в деня, преди да я заведат у момъка (Зл).

чукма̀н' *м.* Горна вълнена женска дреха, сукман (Ков).

чуко̀ *ж.* Връх. *Едно̀ пѝле ме крь̀пна* [грабна] *ф кубурѝната и ме искачѝ на чуко̀та* (Чн).

чуку̀р (тур.) *м.* вж. *чику̀р* (Яг).

чул (тур.) *м.* 1. вж. *чол'* (пред. бълмох. — См, Ар, Мн). 2. Черга (Кп).

чулѐк *м.* вж. *чилѐк* (Зл, Як, ДХ, Кп, Гб).

чилѐчка *ж. ум.* Картинка, рисунка (Зл).

чумачѐн *м.* Печен овнешки бут (ШлР).

чумачѐнин *м.* Едро, с необикновени размери нещо. *О̀леле, како̀ф чумачѐнин изва̀ди от ха̀ркомата* (См, Ар, Ас).

чумба̀с *м.* 1. Ръченица, вид хоро (Пв, Хв). 2. Дълга коса над чело на мъж.

чумѐѐм *гл.* Мръщя се, връся се, чумеря се. *Чумѐѐт ста̀рците.* 2. Настръхва, плаши се — за добитък (ДХ).

чуменѝка *ж.* вж. *ечменѝк* (Стр, Бк, Ел). 2. Комунига (Чд).

чуменѝште *с. ув.* Място, дето се сее предимно ечемик (Мус).

чумѐнка *ж.* вж. *ечменѝк* (Тв, Пд, Зг).

чумпу̀ри *мн.* Пръжки (Зл).

чуму̀р *м.* вж. *чѐму̀р* (Як).

чу̀мка *ж.* вж. *во̀рга* (Кп).

чу̀нки (тур.) 1. *нарч.* Нима, като че. *Мо̀л'кни, чу̀нки та ни вѝдех кина̀ пра̀виш.* 2. *сз.* Понеже (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Зл).

чунта̀р *м.* Шарено черджe (Яв).

чупѐм *гл.* 1. Чистя царевица от шу̀мата и роня зърната (Пв, Хв). 2. Мътя, лупя яйца (Бок).

чупера̀к *м.* вж. *чѐпа* (Кор).

чу̀пка[1] *ж.* Човка (Кор).

чу̀пка[2] *ж.* Свитък прежда, чиле (Слв, Мм, Кт, Вв, Пт).

чу̀пка[3] *ж.* Дребно, недоразвито дете (Слв, Вв, Кт, Мм)

чурѐво *с.* Черво (См, Зл).

ч'урѐѐ *гл.* Крее, съхне, линее (См, Пт, Дв, Мс, Пг, Чп).

чурѐк *м.* 1. Хляб, печен под връшник (См). 2. Кравай, козунак (Гб).

чурѐн' *м.* Дръжка на ножче (См, Ар, Ас, Мн, Чер).

чурѐпѐнѐ *с.* вж. *чѝрап* (Смн, Сг).

чурѐпка[1] *ж.* Дребно, пъргаво, умно момиче (См, Ар, Ас).

чурѐпка[2] *ж.* Счупен, плитък пръстен съд (Слв, Вв, Кт).

чурѐшка *ж.* Бенка. Според поверието, когато умре човек от мястото на бенката пониква и израства череша (Зл, Чд).

чурѝлка *ж.* 1. Бутало, с което бият мляко (Ар, См, Ас, Мн, Кор, Рк, Дл, Як). 2. вж. *во̀рга* (Сит, Лл).

ч'урѝѐ *гл.* вж. *ч'урѐѐ* (Пв).

чу̀ркал' *м.* Щурец (Рд, Стр, Ср, Мд, Бк, Смн, Смл).

ч'ур'удѐсва *гл.* Загнива (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Кг).

чуру̀к (тур.) *прил. неизм.* 1. Гнил, повреден. *Чуру̀к плѐт.* 2. *прен.* Нездрав, болнав. *Чуру̀к чилѐк.* 3. *прен.* Което не е в ред, не върви добре. *Чуру̀к му йе ра̀бо̀тана* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг, Кг).

чуру̀л' *м.* вж. *во̀рга* (Кор).

чуру̀лка *ж.* 1. вж. *леду̀нка* (Кп). 2. вж. *чурѝлка* в 1 знач. (Яг).

чурукма̀н *м.* Приспособление за поставяне запалена борина (Мд).

чуру̀лек *м.* вж. *во̀рга* (Бб).

чурулѝйка *ж.* вж. *чурѝлка* в 1 знач. (Зг).

чуру̀п, чу̀руп *м.* вж. *чѝрап* (Зл, ЕР, Смл).

чуруфѝкал' Пойна птичка. *Гал'чѝ като чуруфѝкал'чек* (ШлР).

чус *прил.* Чужд. *О̀ти си дока̀рал чу̀с ко̀н'?* (См, Мн, Ас, Ар).

чу̀т йе *гл. безл.* Чува се (Пв, Хв).

чу̀фка *ж.* вж. *капѝца* в 1 знач. (Кам).

ч'уфтелѝѐ (тур.) *прил. неизм.* Лош, опак, проклет (Вв, Кт, Пт, Тн).

чуча̀лка *м.* Мишенка (Гб).

чу̀че *с.* Трикрак дървен стол, на който се поставя кракът на добитък за подковаване (Дгн).

чу̀чка[1] *ж. ум.* Могилка (пред. бълмох. — См, Ар, Ас).

чу̀чка[2] *ж. ум.* Лютива чушка (Як, Др, Чак).

чу̀чка[3] *ж. ум.* Чукче за коване (Як, Др, Чак).

чу̀чка[1] *ж.* вж. *чуч'ул'* в 3. знач. *Сва дѐтѐ сидѝ на чу̀чка* (Слв, Вв, Кт, Мм).

чу̀чка[5] *ж.* Положение на човек, който седи клекнал (Сок, Слв, Мм, Кт, Пт).

чучу̀рка *гл.* 1. Шурти с шум. *Чучу̀рас лу фсѐ си чучу̀рка* (См, Ас, Дев). 2. Завалява *Одвѐн пак чучу̀рна* (См, Ар, Ас).

чуч'у̀л' *м.* 1. Издадена напред скала. 2. Издаден напред отсечен клон (Хв, Пв, ШлР). 3. *нарч.* За положение на малко дете, което седи седнало с протегнати крачка (См, Ар, Ас).

чу̀шкам *гл.* Поставям някого на гърба си. *Пу̀сти ма̀йки ги чу̀шнаха, ко̀й бо̀си, ко̀й го̀ли* (Чн).

чъм *сз.* Ами (Гб).

чъ̀пкам *гл.* 1. Копая твърда почва, като отроням съвсем малко пръст. 2. Разчепквам вълна, памук и др. на ръка (Бат).

чърптѝсвам *гл. вж. чѐрптѝсвам* (Гб).

чъру̀пка *ж.* Пръжка (ШлР).

Ш

ша *част.* Ще (Ков, Сч, Кч, Чн, Як, Дци, Кп).

шанка̀ле *с.* Кречетало на воденица (СП — Алендрова махала).

шантра̀ч *м.* Нож за обрязване копита на добитък при подковаване (СП — Алендрова махала).

ша̀пово бѝле *с.* Родопска хаберлеа, Haberlea Rodopensis — растение, с което се лекува болен от шап добитък (Яг).

шар *м.* Ресни на престилка (Гб).

ша̀рка[1] *ж.* Лодка (КлД).

ша̀рка[2] *ж.* Белег (Шх).

ша̀тнал *прил.* Бързо тръгнал, припнал (Ков).

ша̀тнувам *гл.* Внезапно тръгвам (Ков).

ша̀фор *м.* Гробище (Сщ).

ше *част.* Ще (Гд, Вел, Зл, Нд, Бк, Дев, Дед).

шеа̀тин (тур.) *м.* Свидетел (Хв, Пв).

шѐбѐк *м.* Човек с голям корем (Слв, Вв, Кт, Пв).

шевекѐр (тур.) *м.* Нощна работа, нощен шев (См, Ар, Ас, Зл).

шевѝк *прил. неизм.* Пъргав, подвижен. *Кѐлѐт бил шевѝк синчо̀к* (См, Ар, Мн, Ас).

шѐвнат *прич.* Смахнат, побъркан малко.

шѐго̀лам *гл.* Заговарям, загатвам, правя намек (См, Пт, Дв, Мс, Пг),

шѐго̀ртин *м.* Чирак, който освен че учи занаят при майстор, извършва му и някои услуги. *Со̀днали ми са, со̀днали до деветѝна терзи̇йа и дванадесте шѐго̀рте* (См, Пт, Дв, Стр, Сг).

шѐѐк *м.* 1. Сукман (Ков). 2. Домашен, четворен, едноцветен или с шарки вълнен плат (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

шѐйка[1] *ж.* Пирон, гвоздей.

шѐйка[2] *ж.* Група разбойници, побойници, нападатели (См).

шѐйчинка *ж. ум.* Гвоздейче (Гб, Кп).

шейта̀н, шейта̀нин (тур.) *м.* 1. Дявол. 2. *прен.* Хитър, лукав човек (См, Ар, Дев).

шейтанло̀к, шейтанлъ̀к *м.* Дяволия, хитрост, лукавство. *Ейсакѝва шейтанло̀ци и мѐне са пра̀вили* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

шѐкал *прил.* Ленив, мързелив. *Не ва̀рите са, йуна̀ци, на ва̀кли шѐкли дево̀йки, чи са йѐ ма̀лак изма̀мих на ма̀лка шѐкла дево̀йка* (н. п. — См, Ар).

шѐл (тур.) *м.* 1. Червен, кафяв или бял голям правоъгълен груб, дебел вълнен плат с ресни по двата края, който овчари и други планинци носят за дъжд, сняг или нощуване из планината (См, Ар, Мн, Дев). 2. Кърпа, която се навива за чалма (Дев).

шѐлѐн *прил.* Червен. *Шѐлѐн гайта̀н шѝеше* (Нд).

шѐлѝе (тур.) *ж.* Горно елече на момиче (пред. бълмох. — См, Ар, Мн).

шѐлѝен (тур.) *прил.* Тъмночервен. *Ка̀менен бѐше прикрѝла с шѐлѝенине шѐлва̀ре* (Вв, Кт, Тик, Вл, Ар, Мн, Дев).

шѐл'мен' *м.* вж. *со̀л'мен'* (Зл, ДХ, Як, Жъл).

шѐмара̀т, шѐмара̀тин *м.* Изцапан, измърсен човек (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

шѐмарладѝсвам *гл.* Удрям плесница (См, Ар, Ас, Мн).

шѐматан *прил.* Замаян, зашеметен (за овен или овца). *Шѝлесо йе шѐматно.*

шѐматѐм *гл.* 1. Вдигам голям шум и врява. *Нимдо̀йте шѐматѝ, чи ма забо̀лѐ главо̀са.* 2. Причинявам замайване, зашеметяване (См, Ар, Ас, Мн, ШлР).

шѐмато̀, шѐмата̀ *ж.* 1. Шум, врява. 2. Замайване (Дл, Тх, Рд, Стр, Нд, Зл, См, Ар).

шѐмато̀вам *гл.* вж. *шѐматѐм.* *Нимдо̀й ми шѐмато̀ва главо̀са* (Ус, Рво, Чп, Пг).

шѐмо̀ *ж.* Цвят на лице, израз на лице. *По шѐмо̀на го йе по̀зна* (См, Ар).

шѐмурѝсам *гл.* Бърборя под носа си (См, Ар, Ас).

шѐмѝе (тур.) *ж.* Дъждобран, чадър (пред. бълмох. — Ус, Рво, Ар, Мн).

шѐмшѝр *м.* Чемшир (Слв).

шен' (тур.) *прил.* Весел, радостен. *Здра̀во ли сте, шѐни ли сте?* (См).

шѐнѐм (тур.) *гл.* Веселя, радвам. *Сайда, л'у̀бе, Сайда, ко̀й ште ти шѐнѝ ко̀на̀кан* (пред. бълмох. — н. п.; См, Ар, Ас, Мн, Дев).

шѐнлѝф *прил.* Весел, радостен. *Фсѐ та шѐнлѝфко нахо̀дах* (См, Ар, Ас, Дев, Мн).

шѐнлѝк' *м.* Увеселение (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

шено̀вам, шен'о̀вам *гл.* Веселя, радвам. ~ **са.** Веселя се, радвам се. *Збрàли са сме да са шен'о̀ваме* (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

шепара̀тка *ж.* Пепелянка (Хд, Бн, Ор, Дк).

шѐптам *гл.* Шепна. *Нимо̀й ма шептà* (Ас, См, Стр, Сг, Ор, ГДер).

шепотѐвица *ж.* Шепот (См, Ас).

шѐпшѐк *м.* 1. Голям черпак за гребане на вода (Пв, Хв). 2. Медно канче за точене на вода (Слв, Вв, Кт).

шѐпшѐл *м.* Смахнат, глупав, малоумен човек (См, Ас).

шѐрам, шѐрêм *гл.* 1. Украсявам с различни цветове прежда, възглавници, килими, кърпи и др. *Нашѐри ли ми здѐл'ките?* 2. Рисувам с бои. *Зо̀ми бо̀есе да шѐриш!* 3. Пиша неграмотно. *Шѐрни му кинѝшка!* 4. *прен.* Говоря ту разумно, ту несвързано — признак на нервно разстройство. *Агà ду̀ма, та шѐри.* 5. *прен.* Периодически върша известне работа. *Шѐри, ни доходà кàта дѐн'.* 6. *остар. прен.* Играя смесено хоро мъже и жени едни до други. *Мо̀скисе и жѐнскисе пàк зо̀ха да шѐрат хоро̀со* (См, Пт, Мс, Пг, ШлР, Мн).

шѐранко *с.* Картинка, рисунка (Слв, Пт, Дв).

шѐрено *с.* Горна пъстра женска дреха у българомохамеданите (Бр).

шѐрйлка *ж.* 1. Пъстрене, украсяване. 2. Рисунка, картинка (Слв, Вв, Кт, Пт).

шѐрйло *с.* 1. Материали, с които се украсява. 2. вж. *шѐрйлка* в 1 знач. 3. Картинка, рисунка. *Ѝштам кинѝга сас шѐрилà* (См, Ар, Мн).

шѐрица *ж.* Ялова коза (Яв, Дб).

шѐрййа *ж.* 1. Шега, смешка. 2. Остроумие, хитрост. *Айтвà йе л'у̀бе шѐрийа.*

шѐрк (тур.) *м.* Название на Източна Румелия преди 1912 г. (См, Ар, Мн, Дев).

шѐркѐт' (тур.) *м.* Кооперация (пред. бълмох. — См, Мн, Ар).

шѐрнато *прил.* Писано, отредено. *Всѐкѐму си йе шѐрнато, кинà ѝма да мино̀ва приз главо̀та му* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Зл).

шѐро̀сан *прил.* Изпъстрен. *О̀д'веди хи у домà ти на постѐл'ки шѐро̀сани.*

шѐро̀свам, шѐро̀сувам *гл.* вж. *шѐрам* (Пт, Дв, Слв, Вв, Кт).

шѐрфѐта, шѐрфѐтка (тур.) *ж.* 1. Изобщо кърпа. *Дрѐбнѐмнѐм дрѐбни шѐрфѐтки, пак нѐму рѝска набрàна* (См, Мн, Яг). 2. Забрадка (Гм). 3. Черна или бяла материя за чалма (См, Ар, Мн).

шѐтàчка *ж.* Прислужница. *Уцу̀тра измѝмило шѐтàчката и избѐгало* (См).

шѐтн'о̀ *ж.* Шетане, шетня (Слв, Вв, Кт, Пт).

шѐу̀л (тур.) *м.* Отвес (См, Ар, Ас, Дев).

шѐфѝе *м.* Съсед по имот (Пв, Хв).

шѐфилѝк' Съседство по имот (Пв, Хв).

шефрѝсам *гл.* Говоря като без зъби, фъфля (ШлР).

шѐфу̀ра *ж.* Насекомо мравояд (Пв, Хв).

шех (тур.) *м.* 1. Вещи, багаж. *Ѝмала хас нѐйа и едѝн шѐх* (Чн, См, Ас, Мн, Мг, Дев). 2. Кърпа, в която са поставени малко вълна, пръстен, стара монета, зърна от пшеница, изпратени от момъка на момата (Яв).

шѝеник *м.* 1. Врат на животно. 2. Печен врат от чеверме на животно (ШлР, См, Ар).

шижѝм (тур.) *м.* Усукано тънко въже, сиджим (См, Ар, Ас).

шижу̀к *м.* вж. *леду̀нка* в 1 знач. (Лл и др.).

шѝйво *с.* Предметът, който се шие в момента, заедно с материалите и инструментите, които са необходими за това. *Дàйте ми шѝйвото!* (См, Ар).

шѝкалка *ж.* 1. Шишарка на бор и ела (Слв, Вв, Кт, Мм, Сок, Рка). 2. Неоронен царевичен кочан (Лл).

шикѐрница *ж.* Ранна сладка ябълка (Смн, Сив, Чмд).

шиклѝло *с.* Паста за боядисване мустаци и вежди (Вв, Кт, Слв).

шѝкълке *ж.* Неоронен царевичен кочан (Пв, Хв).

шилег'àр *м.* Пастир на шилета (Чд, Мт).

шилетàр *м.* вж. *шилег'àр* (См).

шѝл'нес *прил.* Подострен. *Шѝл'нести ко̀ле* (Кп, См, Мд, Рд, Зл, Стр, Хд, Тв).

шимшо̀ *ж.* вж. *шѐмшѝѐ* (См, Ар, Ас).

шѝндра *ж.* вж. *кустамло̀к* (Нс).

шинѐ *с.* вж. *пчѐне* (НМ, Бб).

шинѐк (тур.) *м.* Крина (Пв, Хв).

шинжѝр (тур.) *м.* 1. Синджир, верига. 2. Сребърни верижки, краищата на които са събрани в една сребърна триъгълна плочка, закачена от двете страни на гърдите на млади жени и невести. *Да ми напрàвиш сѝт'ни шинжѝре и на г'у̀шчено р'о̀сно гердàн'че* (См, Зл).

шип *м.* Ос на совалка (Стр и др.).

шипкàр *м.* Малка птичка, която прави гнездото си по шипкови храсти (Дб).

шпѝрто (грц.) *с.* Кибрит (Кч, Гм, Дс).

ширанѐ *с.* Кораб за грозде за вино (Куз, Дек).

шѝреф *прил.* Широк. *Намѐрил едно̀ уво̀ двàесе сахàта шѝрева* (Чн).

шиш *м.* Вилица (пред. бълмох. — Зл).

шѝш-дѐрт' (тур.) *м.* Човек, който се занимава с чужди грижи (См, Мг).

шишѐк (тур.) *м.* Мъжко кастрирано агне между 1—2 години (См, Ас, Ар, Мн, Дев).

шишѝк (тур.) *прил. неизм.* Смахнат, побъркан (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев).

шишѝрдѝсвам са, шишѝрдѝсувам са *гл.* Обърквам се, смущавам се, смайвам се. *Шишѝрдѝсах са кинà да прàвѐм* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Зл)

шиширмо̀, шиширмà *ж.* Бъркотия, объркване (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг, Зл).

ши̇шкам *гл.* 1. Бода. *Сти̇га ма ши̇шкай*! 2. *прен.* Подстрекавам, подбуждам. *Тѐй хи ши̇шка да са ни на̀видѐт* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

ши̇шка ма *гл. безл.* Боде ме, имам бодеж. *Ши̇шка ма на гарбні̇цаса* (См, Ас).

шишта̀р (тур.) *м.* Глинена стомна (Зл).

шишти̇свам, шишти̇сувам *гл.* 1. Надебелявам. 2. Подувам се (См, Ар, Ас, Мн, Мг).

шко̀дра *ж.* Кърджалийска дружина в миналото, съставена вероятно от албанци от град Шкодра (Яв, Дб, Лс).

шлѐвêм са *гл.* 1. Плезя езика си при говорене. *Кадѐ л'у хо̀диш, та са шлѐвиш с о̥тсро̀шинине мо̀ми* (См, Пт, Дв, Пг, Чп, Мс, ШлР). 2. *прен.* Подражавам на някого с мимики и движение на устата (Хв, Пв, Сг, Стр).

шл'ѐвер *м.* Траверса (Пв, Хв).

шло̀о̥м *гл.* Слизам (Кп).

шо̀вде *нарч.* Също (Гб, Кп).

шол (грц.) *м.* Чаша за кафе (Пв).

шо̥лѐ *нарч.* Точно, тъкмо, до сам. *Шо̥лѐ до̥ врата̀на* (Лл).

шо̀лце *мест.* Нещо (Гб, Кп).

що̀нга *ж.* Жител на с. Габрово и Кръстополе, понеже вместо *щ* изговаря *ш* (См).

шо̀нкам *гл.* 1. Претърсвам, прибирам изоставеното. *Фсѐ шо̀нкам чу̀здисе то̀рби за хлѐп, о̀ти сам гла̀дан.* 2. Обикалям, надзъртам (См, Ар, Ас, ШлР).

шо̂паф *прил.* Краставен. *Шо̂пава ко̀за* (Рво, Ус, Смл).

шо̀птам *гл.* Говоря на ухото на някого, шепна. *Какво̀ му шо̀пна на ухо̀то̥*?

шо̀рмен *м.* вж. *со̀л'мен* (Мца).

шо̂так *м.* Шетане, шетня (Зб, См).

шо̂там *гл.* Шетам (См, Ар, Ас, Мн).

шо̥фа̀да (грц.) *ж.* 1. Морска бяла мида (Куз, Дек). 2. *прен.* Срамни части на жена (Слв, Вв, Кт).

шта *част.* Ще. *Шта ва мо̀лем* (См, Мос, Дн).

шта̀варма *ж.* вж. *кипл'о̀* (Пг).

шта̀вел *м.* 1. Билка с продълговати листа, с която се налагат рани. 2. Сладка билка — лапад (Слв).

шта̂ви ма *гл. безл.* Чувствувам дразнеща болка (Сп — Алендрова махала).

штави̇лн'а *ж.* Работилница за щавене на кожи (Яв).

шталба̀т *прил.* Много разклонен. *Шталба̀т о̀рех* (См, Ас, Ар, Мн).

штарвало̀к *м.* Лакомство, сладкиш (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

штарвни̇к *м.* 1. Дете, което обича да ходи там, дето му дават лакомства. 2. Човек, който си угажда в ядене, гастроном (Мм, Сок, Бс). 3. Стръвница мечка, научена да яде месо (См, Ас, Дев). 4. Тревопасно животно, свикнало да ходи към избрана паша (См, Ар, Ас).

штарво̀вам *гл.* Търся вкусно и сладко нещо (См, Ар, Пв, Хв).

штарни̇к *м.* вж. *штарвни̇к* (Дев).

шта̂фка *ж.* Става на ръце на човек и на крака на добитък (ШлР).

штê (тур.) *нарч.* Ето тук (См, Ар, Мн, Ас).

штѐкам *гл.* Насъсквам. *О̥фчѐрêнê са пу̀скали и штѐкали с ку̀четана, ала ди̇во̥но̥ пе о̥твлѐкло̥ о̥фцѐне* (См, Ас).

штѐнê[1] *с.* 1. Малко наскоро родено кученце. 2. *прен.* Малко дете (См, Ар, Ас).

штѐнê[2] *с.* Мярка за прежда: 3 нишки са равни на 1 щене; 20 щенца са равни на 60 нишки, всичко едно пасмо (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс, Рка, Тик).

штѐнê[3] *с.* Копие от рабош, което се е пазело от данъкоплатеца (Яв).

штени̇ца *ж.* 1. Три жички, измерени на мотовилка. 2, Жичка от нищелка (ШлР, См).

штерѐчка *ж.* Мечка стръвница (Чл).

штѐтинка *ж.* Яма за приготвяне дървени въглища (Яв).

штипа̀лка *ж.* Вилица (Бкк).

шти̇пка ж. Фиба (Як, Др, Дж, Чак).

штива̀лê *мн. остар.* Високи обуща (См).

што̀лба *ж.* 1. Голям клон (См, Бд). 2. Стъбълце на цвете. *О̂чепи ми адно̀ што̀л'бица бо̥си̇лечек* (Слв, Пт, Дв, Стр, Зл).

штом *нарч.* Защо. *Ми̇нко̥, ма̀йчина да̀штерко̥, што̀м лежи̇ш пак не ста̀нуваш* (н. п.)

што̀рвêм *гл.* 1. Свиквам някого редовно да му давам лакомства. 2. Свиквам добитък редовно с някаква дажба (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

што̂рф, штърф *м.* Стръв, нещо за ядене, сложено за примамка на дивеч (См).

што̀ркал'[1] *м.* Щръклица (См, Пт, Дв, Кор, Рк).

што̀ркал'[2] *м.* Щъркел (См, Пт, Дв, Ас, Дев).

што̀рка *гл.* Бяга с всичка сила към гората — за едър рогат добитък, нападнат от щръклица (См, Ар, Ас, ШлР).

што̀рпки *мн.* Тръпки (См, Ар, Ас).

штра̀ва *ж.* Раздор, препирня. *Нимо̀й пра̀ви штра̀ва!* (Слв, Ус, Рво, Сф, Тн, Пт).

штра̀вêм *гл.* Дразня, правя раздор (Слв, Ус, Рво, Сф, Тн, Пт, Дв, ШлР).

штравни̇к *м.* вж. *штарвни̇к* (См, Ар, Ас).

штрѐкам *гл.* Дразня. ~ **са.** *прен.* Извършва полов акт — за кучета, вълци и др. (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).

штрѐкел' *м.* вж. *што̀ркал'* (Тх).

шту[1] *нарч.* Защо. *Шту вечѐр'уваш, До̀брице, и нах во̀н гл'о̀даш? Шту си са хо̀ждум расху̀даш?* (ДХ, Ус, Рво).

шту[2] *мест.* Що, какво. *Шту пра̀виш?* (ДХ, Рво, Ус).

штумо̀сувам са *гл.* Скривам се (Пв, Хв).

штѝраф *прил.* вж. *шѐматан. Штѝраво шѝле* (Бб, НМ).
штѝту са. Щом, като. *Штѝту пѝда* (ДХ, Чд).
штънѝца *ж.* вж. *штенѝца* (ШлР).
штървòвам *гл.* Търся вкусни неща за ядене (Пв).
штъркàвица *ж.* вж. *штòркал'* в 1 знач. (Лл).
шу 1. *мест.* Що. *Шу шѝме?* (Дл, Гб, Кп, Чд). 2. (тур.) *нарч.* Само и само. *Кутрѝтọ и да йе дрѝк, шѝ да ни йѐ тòй* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг).
шубелендѝсвам са, шубелендѝсувам са *гл.* Съмнявам се, подозирам. *Йѐ са шубелендѝсвам ф нѐга* (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
шубелѝф *прил.* 1. Съмнителен. 2. *прен.* Лош. *Шубелѝва му йе рàбọтата* (См, Ар).
шувѝш *м.* Подарък на младоженци от поканените на сватбата (См, Ар, Мн).
шугàвêм са *гл.* Чеша се (Пв, Хв).
шугàви ма *гл. безл.* Човърка ме нещо, не съм спокоен (См, Ар, Дев).
шугàви са *гл. безл.* Говори се, мълви се (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
шѝдра *ж.* Парцал (Дж, Чак, ГК, ДК).
шѝкадар (тур.) *нарч.* Много, твърде много. *Шѝкадар врѐме минò ọттọгàва.*
шукерлèрọсун (тур.) *нарч.* Слава на бога (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
шукерлѝê (тур.) *прил. неизм.* Сладък. *Шукерлѝê кафê* (Чн, См, Ар, Мн, Дев).
шукѝр, шѝкираллàх *нарч.* Най-после, слава на бога. *Шѝкираллàх, чи ни упàтих нѐквọ* (пред. бълмох. — См, Ар, Ас, Мн, Дев, Мг).
шѝле *с.* Просто газено светилниче (Кор).
шѝлей *м.* вж. *сòл'мен'* (Рк).
шѝлек *м.* Извънбрачно дете (Мм, Сок, Бс, Ус).
шѝл'ки *мн.* Сушени плодове (Слв, Вв, Кт, Рво).
шул'тè *с.* Кичено родопско халище (Бд, Бр).
шумарàк *м.* Сушен зелен фасул (Ор, Мр, Тв).
шумèк *м.* вж. *шѝлек* (Пг, Чп).
шѝмкам *гл.* Шумоля (См, Ар, Ас, Чн).
шѝмник *м.* вж. *шѝлек* (Слв, Бв, Кт, Зл, Нд, Рд, Ел, Ор, Хд).
шѝмнувам са *гл.* 1. Скривам се в гората. 2. Събаря се. *Кòштана са шѝмна в дọлòн* (См, Ар, Ас, ШлР).
шѝпа *ж.* 1. Кори от картофи (Дл). 2. Празни обвивки от зелен фасул, грах (Нд).
шѝпек *м.* Самотник, саможивец (Пв, Хв).
шѝпла *ж.* 1. Пита, приготвена с брашно и първо мляко на крава, овца (Бб, НМ). 2. Пита от царевично брашно (Нс).
шупòтнува *гл.* Плъзва с шум (Пв.)
шурафлѝна *ж.* Черупка на орех (Кп).
шурпѝна *ж.* Перушина (Дл).
шурѝпка *ж.* Пръжка (Слв, Мм, Сок, Пт, Дв, Мс).
шурфантѝйа *ж.* Развратница (См, Ар, Мн).
шут *прил.* Безрог. *Шѝта кòза* (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
шутàк *м.* Горна къса дреха за възрастна жена (См, Ас).
шѝтник *м.* Горна женска дреха без ръкави (Пв).
шѝтница *ж.* 1. Пшеница без осили (Пв, Хв). 2. *прен.* Тихо, безлюдно, пусто място (Слв, Вв, Кт).
шѝтọ¹ *мест.* Каквото. *Шѝтọ прọдѝмали, тѝз да ọстàнê* (Гб).
шѝтọ² *нарч.* Особено, странно, необикновено. *Бис нѐга йѐца ми йе шѝтọ* (См, Ар, Мн, Ас, Дев, Мг, Кг).
шѝтọ³ *нарч.* Гладно. *Шѝтọ ми йе пọ кọрѐмас* (См).
шуфò *ж.* Отрова, която родопските овчари носели в специална гилза, за да тровят червеите в червясали рани на овцете (Слв, Мм, Сок, ШлР).
шушêнѝца *ж.* Сушено месо (Дев).
шѝшар *м.* Средна по големина стомна с една дръжка, без чучур (Гб, Кп).
шѝшкọ *нарч.* Всичко (Кп).
шушлòк *м.* Полугнили листа и съчки, употребявани за горене (Пв).
шушулкàр *м.* Българомохамеданинът от течението на р. Арда носи това име, защото отглежда овощни дръвчета и суши плодовете им, прави шушулки (См, Ас, Ас).
шушѝл'ки *мн.* 1. вж. *шѝл'ки* (См, Мн, Ар, Ас, Тх, Дл, Як, Гб, Кп). 2. Царевични кочани със зърна (Дер).
шѝштê, шѝштие *мн.* Смет. *Шѝштêтọ са не измѝта нах вратàта, че са измѝтат л'удèте* (поверие — Ох, Зл).
шѝштêм *гл.* Правя смет (Пв, Яв, Хв, Зл).
шчѝпка *ж.* Вилица (Гб).
шчѝпка *гл.* Кълве — за птици (Гб).
шчир *м.* Цирей (Гб и др.).
шълѝи *мн.* Гащи на българомохамеданка (Дс).

Ъ

ъгъл *м.* Обор (Дж, Чак, ГК, ДК, Клд).
ъзле *нарч.* Необикновено лошо. *Пàднал йе ѐзле* (Пв).
ък *част.* За отричане; не (См, Ар, Мн).
ън'ч' *м.* 1. Мъст. 2. Омраза. *Ймам му ѐн'ч' ọд буднѐш* (Пв).
ърле *мн.* Сополи (Пв).
ътти *межд.* За изказване на недоволство и възмущение. *Ѐтти и калпазàнина!* (Слв, Вв, Кт, Пт).
ъф *предл.* В, във, у. *Ѐф нàшта мàйка на гòсти* (КлД, Мт, Ак, Ек).

ПО-ОСОБЕНИ ИЗРАЗИ И ИЗРЕЧЕНИЯ

Агўпско со̀рце нòси. Много страхлив човек.
Агўпска тро̀ска го трасѐ. Много се е изплашил.
Адѝнан со̀жежи, дрўген пòсипи. Какъвто единият, такъв и другият.
Бис мòзак чилѐк. Глупав човек (См. Ар, Ас, Дев и др).
Бис пасмà чилѐк. Лекоумен човек.
Бòксинѐ ма фàти. Много се разтревожих.
Бра̀двана му ни сѐчѐ на аднò мѐсто. Непостоянен, безхарактерен човек.
Бучинѝщова му йе ра̀ботана. Нечиста, спукана му е работата.
Вал'кò ф офцѐте. Когато се говори за някого и той в този момент пристига.
Вал'кòн агà остарѐй, стàнь за смѐх на кўчьтана. Когато човек остарее, изгубва престиж.
Варснѝк йе з бѐлите орлѝ. Много е остарял.
Голѐма зàлга кòсни, голѐма дўма зàпри. Голям залък хапни, голяма дума не казвай.
Гòло здрàве — жѝва бòлес. Голяма сиромашия — все едно болест.
Гòра-ўши и мрàк-òчи. Пази се, защото всичко чува и вижда.
Гарнѐ и копрѝва. Голяма близост между хора (Яв, Дб.).
Двàресо ѝмат ўши. Внимавай какво говориш.
Данò зѝвро. Така се провиква майката в израз на възторг, когато детето й прояви някакви необикновени умствени способности.
Данò тѝфло — вж. *Данò зѝвро.*
Делѐче ма òжени, та врѝтѐм да са фàлѐм. Далече ме ожени, където никой не ме познава, та на всички да се хваля.
Д'улàвес хми ни слѝза од гарбовѐте. Постоянно ги наказвам с бой.
Дòлан и за дàрата. Много лош човек.
Дўйнаха му пот опàшката. Изгониха го.
Зарѝт му йе òганѐ (пепелò), Спукана му е работата (См, Ас.).
Зарѝ му òганѐ. Отмъсти му, наказа го (См, Ас, Ар).
Задѐва са бис вòже. Стъпва на несигурна почва (См, Ар, Ас).
Зѝмам си главòта. Изчезвам в неизвестност (Слв, Вв, Кт, Пт, Мм).
Зѝмам си пѝргата — вж. *Зѝмам си главòта* (См).
Збѝрам ти денѐте. Убивам те — закана (См, Ар, Мн, Дев.).
Знàй си п'òтака. Съобразявай се докъде ти е позволено (Слв, Вв, Кт, Пт.).
Игрàе му кòнен. За свободен във всичките си действия човек (См, Ар, Ас).
И за хòп, и за грòп. Беден, който има само това, което е на гърба му.
Ил'ум та нàйум. Смъртта бих помислил, но не и станалото (См, Ар, Ас, Мн, Дев.).
Исѝк' му са дòскине. Лекоумен човек (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
Исѝк' му са пòшкине. Лекоумен човек (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
Изгорѝ му чѐргана. Отмъсти му (См, Ар, Ас).
И нàшен петѐл ште пропѐѐ. Ще дойде ред и ние да бъдем добре.
Кадѐто хòди, орлѝте вòди. 1. За човек, който каквато и работа да започне, не може да я свърши. 2. За човек, който каквото и да почне, винаги прави пакости (Слв, Вв, Кт, Пт, Пг, Мс).
Каквò са тѐбѐ шѝе и пòри? Защо се месиш ти? Какво те интересува?
Кòрпи дерѐ. Няма спокойствие, страшно се ядосва (Слв, Вв, Кт).
К'ўра и Мàра доходаха. Звани и незвани дохождаха (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс).
Лу ко ма постелѐш, та ти шта завѝ. Каквото отношение имаш към мене, такова ще имам и аз към тебе (См, Ар, Ас),
На паршнѝчева òфца чѐн ни вòрзват. Само за хубавата жена се клюкарствува.
Нашòл бѝска да сàе. Намерил доходна работа, без да влага много труд.
Ни знàе си устàта. Приказва позволено и непозволено (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
Ни ми йѐ ни от клѝн, ни от кенàр. Нямам нищо общо, не ме засяга (См, Ар).
Ни отсѝцат му пòшкине. Не му стига умът (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
Нимòйте му навдѝга камòна. Не му надигайте акциите. (Слв, Вв, Кт, Пт.).
Ни мѐлѐт брàшно. Не се погаждат, живеят в раздор (См, Ар, Ас, Мн, Дев).
На пòн' му йе главòна. Предстои да бъде тежко наказан (См, Ар, Ас).

Ни 'в гѐра дружѝна, ни ф сѐлǫ гиздѝлǫ. Човек, с когото мъчно може да се живее (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

Нѝйде му м'ѐкана жѝлка. Дочака най-удобен момент (См, Ар, Ас).

Ни йу̀с, ни дǫму̀с. За човек, който нищо не продумва (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

Опарштѐ ǫртальќа. Стана за смях пред света (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

О̀чи сѝнур нѐмат. Очите гледат всичко и навсякъде (См, Ар, Ас.).

Прирѝпнал йе арàпцкǫтǫ. Преживял е най-мъчното (См, Ар, Ас, Мн, Зл).

Прис кѐре гǫ кàра. 1. Повърхностно върши работата си. 2. За човек без честолюбие и свян (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

Притѝсналǫ ма йе барчѝнѐсǫ. Изпитвам голяма мъка и грижа за нещо (См).

Пу̀снал си пòйаса, амà де да вѝдим! Гордее се, докарва се (Яв.)

Рòси и кàпе. Последен сиромах е (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс, Пг).

Сигà ти изгасѝх бǫрнѝцата. Сега ще те унищожа (пред. бълмох. См, Ар, Ас.)

Сòрце и бѐл дрòп йе. Прекалено добър човек е (См, Ар, Ас, Мн, Дев.).

Сòрце ми йе ǫстàналǫ. 1. Домъчняло ми е много за нещо. 2. Прищяло ми се е, пожелал съм нещо (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв, Пг, Чп).

Смѝта рòса. Бяга презглава (См, Ар, Ас).

Стѝгнала гǫ йе дòрвена ку̀чка. Ял е голям бой с дърво (См, Ар, Ас, Дев.).

Ǫт стàра мàйка детѐ йе. Добре нарежда работите си, обигран човек.

Пѝлештǫ сòрце нòси. Много страхлив човек е (Слв, Вв, Кт, Пт, Мс, Дв, Пг).

Утѐлил му са йе вòлан. Преуспял е в работата си (Слв, Вв, Кт, Пт, Дв.).

Удрѝва ф кòрста. Скъпо е, има загуба от работата (См, Ар, Ас, Мн, Дев, Зл).

Удрѝл йе и лесѝца, и зàек. Сполучил е в работата си (См, Ар, Ас.)

Уврѐ ми главòса. Разбрах напълно, убедих се в нещо (См, Ар, Ас, Мн, Дев).

Умърсил са на распетѝ пѐтък. Преждевременно свършил някаква работа (Пв, Хв).

Устàна си ни знàе. Приказва позволено и непозволено (См, Ар, Ас).

Фàта гòли пѝлце. 1. Лъже. 2. Вярва в лъжи (См, Ар, Ас).

Фàтила гǫ йе му̀хата, Дошло му е на ум да прави зло (См, Ар, Ас, Дев).

Фтòкна ми са в драбòс. Дотегна ми (См, Ар, Ас, Дев, Мн, Зл).

Чилѐкас йе чу̀зда зàлга. Прекалено кротък човек е (См, Ар, Дев, Мн).

Шу̀тǫ да та ни к'у̀сне. Некадърник да не те уязви (См, Ас).

ЛИЦА

от които са събирани материалите

Ангел Павлов Пейков, 55 г., грамотен, земеделски работник, род. в с. Лилково, Пловдивско.
Атанас Георгиев Манзуров, 60 г., грамотен, служещ, род. в с. Лилково, Пловдивско.
Атанас Стаматов Иванов, 73 г. грамотен, роден и живял в с. Момарско, Смолянско.
Атанас М. Караманолев, 70 г., грамотен, овчар от с. Полковник Серафимово, Смолянско.
Али Хюсеинов Семерджиев, 40 г., неграмотен, работник, от с. Страшимир, Маданско
Алие Хасанова Сеитова, 50 г., неграмотна, земеделска работничка, жив. в гр. Рудозем.
Антон Атанасов Пижев, 80 г., грамотен, пенсионер, от с. Кръсто поле, Ксантийско.
Ахмед Идризов Аладжиков, грамотен, от с. Настан, Девинско.
Ахмед Ибрамов Сакаров, 50 г., неграмотен, работник, от с. Тихомир, Крумовградско.
Ахмед Хасанов Афузов, 50 г., неграмотен, земеделски работник, от гр. Мадан.
Ахмед Смаилов Сариев, 70 г., неграмотен, земеделски работник, от с. Ерма река, Маданско.
Ахмед Садъков Амуджев, 70 г., неграм, земеделски работник, от с. Средногорци, Маданско.
Ахмед Смаилов Вунцов, 50 г., неграмотен, земеделски работник, от Златоград, Маданско.
Ахмед Салихов Чолаков, 50 г., неграмотен, работник, от с. Долен, Момчилградско.
Байрам Мехмедов Аянски, 65 г., неграмотен, работник, от с. Тикале, Смолянско.
Бекир Мехмедов Топчиев, 25 г., грамотен, от с. Яковица, Момчилградско.
Бесим Ислямов Коруев, 60 годишен, неграмотен, земеделски работник, роден в с. Бани, Ардинско.
Васил Иванов Делиоланов, 60 г., грамотен, от с. Чокманово, Смолянско.
Георги Тодоров Паликъщов, 70 г. пенсионер, от с. Широка лъка, жив. Пловдив.
Гина Ангелова Стойчева, 55 г., грамотна, земеделска работничка, от с. Добралък, Асеновградско.
Димитр Киряков Кудев, 83 г., пенсионер, от с. Габрово, Ксантийско, жив. в Пловдив.
Димитър Гочев Василевски, 55 г., грамотен, служащ, от с. Славеино, Смолянско.

Добра Илчева Дичева, 70 г., грамотна. домакиня, от с. Славеино, Смолянско.
Дора Стойчева Струнчевска, 83 г., грамотна, от с. Славеино, Смолянско.
Дончо Симеонов Зографов, 50 г., служещ, род. в с. Хасовица, Смолянско.
Елена Георгиева Колева, 80 г., неграмотна, род. в с. Турян, Смолянско, жив. в с. Средногорци.
Емил Реджепов Садъков, 40 г., грамотен, работник, род. в с. Смилян, Смолянско.
Емил Салихов Османов, 55 г., неграмотен, земеделски работник, от с. Заграждeн, Ардинско.
Ешреф Селимов Кантарджиев, 60 г., от с. Старцево, Маданско, жив. в Рудозем.
Джемал Мехмедов Манзолов, 65 г., неграмотен, работник, от с. Страшимир, Маданско.
Жемал Хасанов Копячев, 75 г., неграмотен, земеделски работник, от с. Беден, Девинско.
Зекие Хасанова Ковачева, 50 г., неграмотна, земеделска работничка, от с. Забърдо, Асеновградско.
Иван Георгиев Калоянов, 80 г., грамотен, служещ, от с. Доганхисар, Дедеагачко.
Идриз Ахмедов Аладжиков, 56 г., неграмотен, земеделски работник, от с. Настан, Девинско.
Идриз Исенов Младин, 55 г., грамотен, служещ, от Златоград.
Идриз Мехмедов Мустафов, 60 г., неграмотен, земеделски работник, от с. Върбина, Маданско.
Исен Хасанов Алиев, 70 г., неграмотен, земеделски работник, род. в с. Бани, Ардинско.
Исен Хасанов Моллов. 70 г., неграмотен, земеделски работник, от с. Средногорци, Маданско.
Исен Шабанов Мехмедагов, 60 г., неграмотен, работник, от с. Хамбардере, Ардинско.
Йордана Петрова Петровска, 68 г., грамотна, от с. Славеино, Смолянско.
Кина Стефанова Сивкова, неграмотна, 82 г. род. и жив. в Кръсто поле, Ксантийско
Костадин Петров Деведжиев, 55 г. грамотен, земеделски работник, от с. Лилково, Пловдивско.
Костадин Христев Бръмбаров, 77 г., грамотен, от с. Лилково, Пловдивско.
Летиф Моллаисенов, 78 г., неграмотен, земеделски работник, от с. Чурка, Маданско.
Лютвие Шукриева Хасанова, 60 г. неграмотна, домакиня, род. в с. Лесичек, Ардинско.
Магдалина Маркова Петкова, 80 г., неграмотна, от с. Лилково, Пловдивско.
Мара Борисова Славова, 40 г., грамотна, работничка, от гр. Устово, жив. Средногорци.
Мария Анастасова Маринова, 90 г. неграмотна, жив. в с. Проглед, Асеновградско.
Маруда Маринова Кузманова, 92 г., неграмотна, домакиня, от с. Полковник Серафимово.
Махмуд Сали Махмудов, 20 г., неграмотен, овчар, от с. Рече корито, Велинградско.
Мехмед Алибашов, 73 г., грамотен, служещ, от с. Могилица, Смолянско.
Мехмед Меджидов Моллов, 40 г., неграмотен, работник, от с. Чепинци, Маданско.
Мехмед Хасанов Саидов, 85 г., неграмотен, от м. Печинско, Маданско.
Мехмед Салихов Хаджимутев, 40 г., неграмотен, от с. Давидково, Ардинско.
Мехмед Хаджи Салихов, 65 г., служещ, от м. Башбук, Смилянски съвет.
Муруд Кильовски, 85 г., неграмотен, от с. Тикале, Смолянско.
Мурад Исенов Крушовалиев, 85 г., неграмотен, от с. Средногорци, Маданско.
Мустафа Алендаров Авджиев, 63 г., неграмотен, работник, жител на с. Света Петка, Велинградско (Алендрова махала).
Мустафа Хасанов Налбантов, 55 г., грамотен, земеделски работник, от с. Корово, Велинградско.
Неделчо Атанасов Дочевски, 60 г., грамотен, от с. Павелско, Асеновградско.
Никола Г. Аврамов, 50 г., грамотен, от с. Райково, жив. в с. Средногорци.
Никола Тодоров Попов, 83 г., пенсионер, от с. Габрово, Ксантийско.
Йордана Николова Каринкова, 70 г., неграмотен, от с. Полковник Серафимово, жив. Пловдив.
Петър Янково Коруев, 64 г., пенсионер, от с. Габрово, Ксантийско, жив. в Пловдив.
Петко Атанасов Ингилизов, 55 г., грамотен, обущар, от с. Хвойна, Асеновградско.
Рада Ст. Радева, 76 г., неграмотна, от с. Габрица, Смолянско, жив. в Рудозем.
Раиф Ахмедов Рожев, 40 г., неграмотен, дърводелец, от с. Буково, Маданско.
Раиф Исенов Исуфски, 40 г., неграмотен, работник, от Рудозем.
Раиф Расимов Моллаахмедов, 55 г., служещ, жив. в Мадан.
Рамадан Бимбашов, 60 г., неграмотен, земеделец, от с. Мързян, Маданско.
Рашид Мехмедов Ганелов, 45 г., неграмотен, служещ, род. в с. Виево, Смолянско, жив. в Средногорци.
Реджеп С. Пелчилов, 70 г., неграмотен, земеделски работник, от с. Смилян, Смолянско.
Реджеп Хасанов Чолаков, 68 г., неграмотен, от с. Елховец, Смолянско.
Салих М. Лещов, 50 г., грамотен, дърводелец, от Смолян, жив. в Средногорци.
Салимехмед Р. Герчеков, 78 г., род. в с. Елховец, Смолянско, жив. в Мадан.
Салим Салихов Ковачев, 50 г., грамотен, земеделски работник, от с. Беден, Девинско.
Снежа Хасанова Ковачева, 30 г., грамотна, земеделска работничка, от с. Забърдо, Асеновградско.
Стою Димов Лесенски, 85 г., неграмотен, строител, от с. Петково, Ардинско.
Стою Ангелов Енгереков, 85 г., грамотен, от с. Козлукьой, Гюмюрджинско.
Стою Петров Стоев, 65 г., грамотен, земеделски работник, от с. Славеино, жив. в Пловдив.
Стойчо Петков Струнчевски, 87 г., грамотен, от с. Славеино, Смолянско.

Стоянка Велева Бързакова, 60 г., неграмотна, земеделска работничка, от с. Каменица (Велинград).
Фатме Кешлова Топалова, 68 г., неграмотна, от Златоград.
Фейме Идризова Аладжикова, 45 г., неграмотна, земеделска работничка, от с. Настан, Девинско.
Хасан Ахмедов Кукалев, 60 г., грамотен, служещ, жив. в Мадан.
Христо Цветанов Марковски, 72 г., грамотен, занаятчия, род. в с. Павелско, Асеновградско.
Хасан Мехмедов Ковачев, 50 г., неграмотен, земеделски работник, от с. Забърдо, Асеновградско.
Хасан Исенов Дормушев, 65 г., неграмотен, земеделски работник, от с. Средногорци, Маданско.
Хасан Рамаданов Чаушев, 35 г., грамотен, земеделски работник, от с. Настан, Девинско.
Хасан Мехмедов Кершенов, 84 г., неграмотен, от с. Страшимир, Маданско.
Хилми Мехмедов Хаджисалихов, 36 г., грамотен, работник, от с. Башбук, Смолянско.
Хава Ахмедова Чаушова, 46 г., неграмотна, земеделска работничка, от с. Аврен, Крумовградско.
Христо Ст. Радев, 53 г., грамотен, от с. Габрица, Смолянско, жив. в Рудозем.
Христо Т. Мидюров, 50 г., грамотен, работник, от с. Петково, жив. в Средногорци.
Шина Т. Карапеткова, 72 г., грамотна, от с. Славеино, Смолянско.
Шина Ст. Рабишева, 50 г., грамотна, работничка, от с. Полковник Серафимово, жив. в Рудозем.
Шукри Ахмедов Анков, 70 г., неграмотен, земеделски работник, род. в с. Бани, Ардинско.
Шукри Салихов Ефельов, 43 г., грамотен, от с. Елховец, Смолянско, жив. в Рудозем.

СЪКРАЩЕНИЯ НА НАЗВАНИЯ НА СЕЛИЩНИ ИМЕНА И ОКОЛИИ

Ав — Аврен, Крумовградско
Ад — Арда, Смолянско
Айв — Айваджик, Ксантийско
Ак — Аткьой, Гюмюрджинско
Ал — Аламовци, Маданско
Алм — Алмалъ, Ксантийско
Ар — Ардинско
Ас — Асеновградско
Ац — Асеновци, Асеновградско
Ах — Ахряне, Ардинско
Бар — Бардуче, Девинско
Бат — Батак, Пещерско
Бб — Бабяк, Разложко
Бв — Боровина, Ардинско
Бво — Борово, Асеновградско
Бг — Богутево, Асеновградско
Бд — Беден, Девинско
Бз — Безводно, Ардинско
Бел — Белица, Разложко
Бк — Буково, Маданско
Бка — Борика, Ардинско
Бкк — Балъккьой, Дедеагачко
Бкл — Башклисе, Димотишко
Бл — Бял извор, Ардинско
Блр — Бяла река, Смолянско
Бм — Бадома, Дедеагачко
Бн — Бани Лъджа, Ардинско
Бок — Бойково, Пловдивско
БП — Букова поляна, Ардинско
Бр — Брезе, Девинско
Брт — Братанково, Ксантийсяо
Брц — Брацигово, Пещерско
Бс — Босотина, Смолянско
Бт — Барутин, Гоцеделчевско
Буг — Булгаркьой, Димотишко
Бук — Буково, Девинско
Бун — Буйново, Девинско
Бц — Белица, Асеновградско
Бч — Бачково, Асеновградско
Вб — Върбово, Девинско
Вв — Виево, Смолянско
Вг — Велинград
Вд — Вълчандол, Ардинско
Вел — Велинградско
Вк — Вълкосел, Гоцеделчевско
Вл — Влахово, Смолянско
Влд — Владиково, Асеновградско
ВП — Водни пад, Девинско
Вр — Върбина, Маданско
Вс — Високите, Ардинско
Вх — Вехтино, Ардинско
Въл — Вълканово, Ксантийско
Гб — Габрово, Ксантийско
ГД — Гоцеделчевско
Гд — Годешево, Гоцеделчевско
ГДер — Голям Дервент, Суфлийско
ГК — Горно Капиново, Момчилградско
ГЛ — Горно Луково, Ивайловградско
Гла — Гела, Девинско
Гм — Гърмен, Гоцеделчевско
Гуг — Гугутка, Ивайловградско
Гх — Грахотно, Девинско
Гщ — Гращица, Девинско
Гюм — Гюмюрджинско
Даг — Дедеагачко
Дб — Добралък, Асеновградско
Дбс — Добростан, Асеновградско
Дв — Давидково, Ардинско
Двн — Девин, Девинско
Дгн — Доганица, Разложко
ДД — Дилов дол, Ардинско
Дев — Девинско
Дnative — Домуздере, Дедеагачко
Дед — Дедево, Пловдивско
Дек — Дерекьой, Гюмюрджинско
Дер — Дервент, Дедеагачко
Дж — Джарово, Момчилградско
Дим — Димотишко
Дк — Дрянка, Ардинско
ДК — Долно Капиново, Момчилградско
Дл — Долен, Момчилградско
ДЛ — Долно Луково, Ивайловградско
Дм — Домище, Момчилградско
Дмр — Демирджик, Ксантийско
Дн — Дряново, Асеновградско
Дол — Долен, Гоцеделчевско
Дор — Дорково, Велинградско
Др — Дрангово, Момчилградско
Дрб — Драбишна, Ивайловградско
Дрм — Дормушево (изселено), Пловдивско
Дс — Доспат, Пещерско
ДТ — Две тополи, Ардинско
Дун — Дунево, Смолянско
ДХ — Доганхисар, Дедеагачко
Дци — Дружинци, Момчилградско
Ег — Егрек, Крумовградско
Ен — Еникьой, Дедеагачко
Ел — Елховец, Смолянско
ЕР — Ерма река, Маданско
Жл — Желязно, Ивайловградско
Жр — Жребово, Девинско
Жъл — Жълтуша, Ардинско

Зб — Забърдо, Асеновградско
Зв — Завоя, Момчилградско
Зг — Загражден, Ардинско
Зд — Заграде, Гоцеделчевско
Зл — Златоград, Маданско
Зм — Змеица, Девинско
Зц — Зорница, Асеновградско
Ив — Ивайловградско
Иг — Иглика, Ардинско
Из — Измис, Ксантийско
Ис — Исьорен, Ксантийско
Каг — Казълагач, Гюмюрджинско
Кад — Кадънка, Ардинско
Кам — Каменица, Велинградско
Кар — Караджилар, Ксантийско
Кат — Катраница, Смолянско
Кво — Косово, Асеновградско
Кг — Крумовградско
Кеп — Кепенек, Маданско
Кес — Кестен, Девинско
Кет — Кетенлик, Ксантийско
Кж — Кожари, Девинско
Кир — Кирково, Момчилградско
Кис — Киселичево, Смолянско
Кк — Каракурджали, Гюмюрджинско
КлД — Калайджидере, Гюмюрджинско
Км — Кормисош, Асеновградско
Ков — Ковачевица, Гоцеделчевско
Коз — Козлуджа, Ксантийско
Кок — Кокорово, Смолянско
Кор — Корово, Велинградско
Коч — Костандово, Велинградско
Коч — Кочина, Ксантийско
Кош — Кошница, Смолянско
Кп — Кръстополе, Ксантийско
Кр — Кремене, Смолянско
Крб — Крибул, Гоцеделчевско
Крш — Крушево, Асеновградско
Кс — Ксантийско
Кт — Кутела, Смолянско
Куз — Кузлукьой, Гюмюрджинско
Кук — Кукувица, Девинско
Куш — Кушлани, Гюмюрджинско
Кц — Кръстатица, Ардинско
Кч — Кочан, Гоцеделчевско
Кш — Кушла, Маданско
Къс — Късак, Девинско
Лв — Лясково, Девинско
Лив — Левочево, Смолянско
Лжк — Лъджакьой, Дедеагачко
Лк — Леска, Ардинско
Лки — Лъки, Асеновградско
Лл — Лилково, Пловдивско
Лс — Лесково, Асеновградско
Лф — Лефеджилер, Гюмюрджинско
Лц — Лъкавица, Асеновградско
Лци — Лозенградци, Момчилградско
Лч — Лесичек, Ардинско
Лщ — Лещен, Ардинско
Мам — Момарско, Смолянско
Мв — Мусево, Ардинско
Мг — Момчилградско
Мд — Мадан, Маданско
МДер — Малък Дервент, Дедеагачко
МК — Мече корито, Велинградско
Мл — Малево, Асеновградско
Мм — Момчиловци, Смолянско
Мн — Маданско
Мог — Могилица, Смолянско
Мос — Мостово, Асеновградско
Мр — Малка Арда, Ардинско
Мрх — Мерхамли, Суфлийско
Мс — Манастир, Асеновградско
Мт — Манастир, Гюмюрджинско
Муг — Мугла, Девинско
Мус — Мустафчево, Ксантийско
Мх — Михалково, Девинско
Мц — Махмутица, Девинско
Мца — Мандрица, Ивайловградско
Мч — Марчево, Гоцеделчевско
Мър — Мързян, Маданско
Нд — Неделино, Маданско
НМ — Нова махала, Велинградско
Нр — Наречен, Асеновградско
Нс — Настан, Девинско
Ог — Огняново, Гоцеделчевско
Ок — Окуф, Дедеагачко
Ол — Орлино, Девинско
Ор — Ореховец, Ардинско
Ос — Осиково, Девинско
Ох — Орехово, Асеновградско
Отм — Отманери, Ксантийско
Оц — Орловица, Ардинско
Орш — Орешец, Асеновградско
ПашМ — Паша махала, Велинградско
Пв — Павелско, Асеновградско
Пг — Проглед, Асеновградско
Пд — Падина, Ардинско
Пер — Перущица, Пловдивско
Пз — Пазарджишко
Пис — Писаница, Смолянско
Пк — Пишманкьой, Суфлийско
Плт — Плетена, Гоцеделчевско
Под — Подвис, Смолянско
Пп — Попско, Ивайловградско
Пр — Петвар, Девинско
Пс — Пловдивско
Псп — Паспал, Ардинско
Пт — Петково, Ардинско
Пч — Печинско, Маданско
Пш — Пашовик, Ксантийско
Пщ — Пещерско
Рв — Равница, Маданско
Рвн — Равногор, Пещерско
Рво — Райково, Смолянско
Рд — Рудозем, Смолянско
Рк — Ракитово, Велинградско
Рко — Разложко
Рка — Река, Смолянско
Сб — Скребатно, Гоцеделчевско
Сг — Средногорци, Маданско
Сд — Седларци, Ардинско
Сдж — Суджак, Ксантийско
Сел — Селча, Девинско
Сем — Семчиново, Пазарджишко
Сещ — Селище, Смолянско

Сив — Сивино, Смолянско
Син — Синиково, Ксантийско
Сит — Ситово, Пловдивско
Ск — Сив кладенец, Ивайловградско
Сл — Сливка, Ардинско
Слв — Славеино, Смолянско
См — Смолянско
Смл — Смолян, Смолянско
Смн — Смилян, Смолянско
СмнР — Смилянски район (Смилян, Могилица, Кошница, Арда и съответните махали
Сн — Стояново, Ардинско
Сок — Соколовци, Смолянско
Сол — Солуджадере, Ксантийско
Сощ — Солища, Девинско
СП — Света Петка, Велинградско
Ср — Страшимир, Маданско
Срб — Среброто, Асеновградско
Ст — Стойките, Девинско
Стр — Старцево, Маданско
Суф — Суфлийско
Сф — Серафимово (Полковник Серафимово, Смолянско
Сфл — Софулар, Гюмюрджинско
Сц — Стърница, Ардинско
Сца — Сърница, Велинградско
Сци — Славейковци, Ардинско
Сщ — Слащен, Гоцеделчевско
Сър — Сърнино, Смолянско
Съч — Съчанли, Гюмюрджинско
Сч — Сатовча, Гоцеделчевско
Тб — Турбалъкьой, Дедеагачко
Тв — Треве, Ардинско
Тг — Триград, Девинско
Тж — Тахтаджикьой, Дедеагачко
Тик — Тикале, Смолянско
Тк — Теке, Суфлийско
Тн — Турян, Смолянско
Тп — Тополово, Асеновградско
Трб — Требище, Смолянско
Тх — Тихомир, Крумовградско
Тхв — Туховища, Гоцеделчевско
Тър — Търън, Смолянско
Уг — Угурли, Ксантийско
Ус — Устово, Смолянско
Фл — Флорово, Велинградско
Хв — Хвойна, Асеновградско
Хд — Хамбардере, Ардинско
Хм — Химитли, Гюмюрджинско
Цв — Цветино, Велинградско
Чак — Чакаларово, Момчилградско
Чв — Чавдарци, Девинско
Чво — Черешово, Девинско
Чд — Чадърли, Гюмюрджинско
Чем — Чамерен, Дедеагачко
Чер — Черничево, Крумовградско
Чк — Чурка, Маданско
Чм — Чамла, Девинско
Чмд — Чамджас, Смолянско
Чн — Чепино (Велинград)
Чоб — Чобанкьой, Дедеагачко
Чок — Чокманово, Смолянско
Чп — Чепеларе, Асеновградско
Чпл — Чаплет, Смолянско
Чрш — Черешево, Смолянско
Чур — Чурек, Девинско
Чуч — Чучура, Смолянско
Чц — Чепинци, Маданско
ШЛ — Широка лъка, Девинско
ШлР — Широколъшки район (Широка лъка, Върбово, Солища Стойките, Гела, Кукувица, Махмутица, Гращица).
Шм — Шумнатица, Момчилградско
ШП — Широка поляна, Ксантийско
Шх — Шахин, Ксантийско
Юг — Югово, Асеновградско
Яв — Яврово, Асеновградско
Яг — Ягодина, Девинско
Як — Яковица, Момчилградско
Якр — Якоруда, Разложко
Ян — Яникьой, Гюмюрджинско